Comentu fr Thome sup phisicor

A

H

[illegible] ... eum invitum ... in libro [illegible] servat id q[uod] [illegible]
[illegible] ... nolente ... si ... [illegible] ... occidenti subaudi nolente servari. [illegible]
... volente servari. id facit id simile facit occidenti ... nolente vivere ... occidens nolente vivere
[illegible] peccatum ... [illegible] ... nolente ... ne ... retr[?] erit ... non fiet homo id
... non debes eum servare ... sepe se ... [illegible] ... non fiet ho[mo] id homo ... hoc[?] ...
... id non [illegible] ... non fiet homo id ... [illegible] ... non facit ... famose id glo-
... fiat ... illic ... non fec[it] id non ... non facit ... famose id glo[ri]...
... memorande mortis ... dixi non debes eum retinere ... de ista ...
... precedentia ei peccatum aliquod tale faciendo ... sede ... [illegible]
... [illegible] ... illi ... apparet ... factum ... illi ... [illegible] ... sedendi in
... divina ... sequitur ... apparet ... fecit ... ista ... designare
... ista peccata ... hic ponit non id ponit in ea forsitan ... fecisset ... ista vult designare
... forsitan ... similia ... hac de causa ... minxerit in patrios
cineres ... violarit ... sepulchrum ... apud omnes gentes nefas est ... vetari mo-
... bidental. bidental vocatur locus ille in res fulminatas conponebant ... tale
... bidentes id oves ... binos id duos dentes eminentiores ceteris ibi ... sive animalia
... sacrificabant ... fulmine percussum fuerat sive homines sive animalia
... arbores ... quicquid fuerat diligentissime colligebant ... in loco secretissimo conponebant
... quicquid fulmine tactum fuerat colligebat
... nulli unquam nisi soli sacerdoti fas fuit accedere ... nefandum videbatur ... ne aliquis macularet ... tactum ...

[illegible]

In nomine domini amen

Dat pro aggregatione Stanislaui de Sobnyow

Comentum Thome super physicorum

1

exposicio fratris thome super librum phisicorum l. i.

Quia liber physicorum cuius exposicioni intendimus est primus liber scientie naturalis in eius principio oportet assignare quid sit materia et subiectum scientie naturalis. Sciendum est igitur quod cum omnis scientia sit in intellectu, per hoc autem aliquid fit intelligibile actu quod aliqualiter abstrahitur a materia, secundum quod aliqua diversimode se habent ad materiam ad diversas scientias pertinent. Rursus cum omnis scientia per demonstrationem habeatur, demonstrationis autem medium sit diffinitio, necesse est secundum diversum diffinitionis modum scientias diversificari. Sciendum est igitur quod quedam sunt quorum esse dependet a materia nec sine materia diffiniri possunt. Quedam vero sunt que licet esse non possint nisi in materia sensibili, in eorum tamen diffinitione materia sensibilis non cadit, et hec differunt ad invicem sicut curvum et simum. Simum enim est in materia sensibili et necesse est quod materia sensibilis in eius diffinitione cadat. Est enim simum nasus curvus, et talia sunt omnia naturalia ut homo, lapis. Curvum vero licet esse non possit nisi in materia sensibili, tamen in eius diffinitione materia sensibilis non ponitur, et talia sunt omnia mathematica ut numeri, magnitudines et figure. Quedam vero sunt que non dependent a materia nec secundum esse nec secundum rationem, vel quia numquam sunt in materia [margin: ut deus et alie substantie separate, vel quia non universaliter sunt in materia] ut substantia, potentia et actus et ipsum ens. De his igitur est metaphysica. De his vero que dependent a materia non solum secundum esse sed etiam secundum rationem est naturalis que physica dicitur. [margin: De his que dependent a materia secundum esse sed non secundum rationem est mathematica.] Et quia omne quod habet materiam mobile est, consequens est quod ens mobile sit subiectum naturalis philosophie. Naturalis enim philosophia de naturalibus est, naturalia autem sunt quorum principium est natura, natura autem est principium motus et quietis in eo in quo est. De his igitur que habent in se principium motus est scientia naturalis.

Sed quia ea que consequuntur aliquod commune prius et seorsum determinanda sunt, ne oporteat ea multotiens pertractando omnes partes illius communis repetere, necesse fuit quod premitteretur in scientia naturali unus liber in quo tractaretur de his que consequuntur ens mobile in communi, sicut omnibus scientiis premittitur philosophia prima in qua determinatur de his que sunt communia enti inquantum est ens. Hic autem est liber physicorum [margin: m̄ ū] qui etiam dicitur de physico sive de naturali auditu, quia per modum doctrine ad audientes traditus fuit. Cuius subiectum est ens mobile simpliciter. Non dico autem corpus mobile, quia omne mobile esse corpus probatur in isto libro. Nulla autem scientia probat suum subiectum, et ideo statim in principio libri de celo qui sequitur ad istum incipitur a notificatione corporis. Sequuntur autem ad hunc librum alii libri scientie naturalis in quibus tractatur de speciebus mobilium, puta in libro de celo de mobili secundum motum localem qui est prima species motus, in libro autem de generatione de motu ad formam et primis mobilibus scilicet elementis quantum ad transmutationes eorum in communi, quantum vero ad speciales eorum transmutationes in libro metheororum, de mobilibus vero mixtis et inanimatis in libro de mineris, de animatis vero in libro de anima et consequentibus ad ipsum. Huic autem libro premittit philosophus prohemium in quo ostendit ordinem procedendi in scientia naturali. Unde duo facit: primo ostendit quod oportet incipere a consideratione principiorum, secundo quod inter principia oportet incipere a principiis universalioribus, ibi: Innata autem est nobis. Primo igitur ponit talem rationem. In omnibus scientiis quarum sunt principia aut cause aut elementa intelligere et scire procedit ex cognitione principiorum et causarum et elementorum. Sed scientia que est de natura habet principia aut elementa aut causas. [margin: hoc] Ergo in ea oportet incipere a determinatione principiorum. Quod autem dicit intelligere refertur ad diffinitiones, quod vero dicit scire ad demonstrationes. Nam sicut demonstrationes sunt ex causis, ita et diffinitiones, cum completa diffinitio sit demonstratio sola positione differens, ut dicitur in primo posteriorum. Per hoc autem quod dicit principia aut causas aut elementa non intendit idem significare. Causa enim est in plus quam elementum. Elementum enim est ex quo componitur res primo et est in eo, ut dicitur in quinto metaphysice, sicut littere sunt elementa locutionis, non autem sillabe. Cause autem dicuntur ex quibus aliqua dependent secundum suum esse vel fieri, unde et que sunt extra rem vel que sunt in re ex quibus tamen non componitur res primo possunt dici cause, non tamen elementa. Principium vero importat quendam ordinem processus, unde aliquid potest esse principium quod non est causa, sicut id unde incipit motus est principium motus non tamen causa, et punctum est principium linee non tamen causa. Sic igitur per principia videtur intelligere causas moventes et agentes, in quibus maxime attenditur ordo processus cuiusdam. Per causas autem videtur intelligere causas finales et formales, a quibus maxime dependent res secundum suum esse et fieri. Per elementa vero proprie primas causas [margin: cās] materiales. Utitur autem illis nominibus disiunctive et non copulative ad significandum quod non omnis scientia per omnes causas demonstrat. Nam scientia mathematica non demonstrat nisi per causas formales, metaphysica vero per causas formales et finales precipue et etiam agentes, naturalis autem per omnes causas. Primam autem propositionem inducte rationis probat ex communi opinione sicut et in primo posteriorum, quia tunc quilibet opinatur se cognoscere aliquid cum scit omnes causas eius a primis usque ad ultimas. Non oportet ut aliter accipiamus hic causas primas et elementa que supponit ut commentator vult [illegible]. Dicit autem usque ad elementa quia quod ultimum est in cognitione est materia. Materia enim est propter formam, forma autem est ex agente propter finem, nisi ipsa sit finis finis, ut si dicimus quod propter secare serra habet dentes, qui ut sint apti ad secandum oportet quod sint ferrei. Deinde cum dicit: Innata autem est nobis, ostendit quod inter principia oportet primo determinare de universalibus, et primo ostendit hoc per rationem, secundo per quedam signa, ibi: Patiuntur autem idem. Dicit ergo primo talem rationem. Innata est nobis via ut procedamus cognoscendo ab his que sunt magis nota nobis in ea que sunt magis nota nature. Sed ea que sunt magis nota nobis sunt confusa qualia sunt universalia. Ergo oportet ex universalibus ad singularia procedere. Ad manifestationem autem prime propositionis inducit quod non sunt eadem magis nota nobis et secundum naturam, sed illa que sunt magis nota secundum naturam sunt minus nota quoad nos. Est autem iste naturalis ordo addiscendi ut veniamus a notis nobis ad ignota nobis, inde est quod oportet nos devenire ex notioribus nobis ad notiora nature. Considerandum est autem quod idem dicitur notum nature et notum simpliciter. Simpliciter autem notiora sunt que secundum se sunt notiora. Sunt autem secundum se notiora que plus habent de entitate, quia unumquodque cognoscibile est inquantum est ens. Magis autem entia sunt que sunt magis in actu, unde illa maxime sunt cognoscibilia nature. Nobis autem econtrario accidit, eo quod nos procedimus intelligendo de potentia in actum, et principium cognitionis nostre est a sensibilibus que sunt materialia et intelligibilia in potentia, unde illa sunt prius nota nobis quam substantie separate que sunt magis note secundum naturam, ut patet in secundo metaphysice. Non ergo dicit notiora nature quasi natura cognoscat ea, sed quia

Comment D Thome super 8 Physicorum

sunt notiora secundum se et secundum naturam. Dicit autem notiora et certiora quia in sensibus non quiritur aliquid cognitum sed cognitus sensu tantum, et hoc est textus ex incertioribus. Quod intellectum nostrum primo sunt confusa sed dicit quod continent in se aliqua in potentia et indistincte, et quod cognoscere aliquid indistincte medium est inter puram potentiam et actum perfectum. Secundum dicit intellectus noster procedit de potentia in actum, primo occurrunt sibi confusa quam distincta, sed tamen scientia completa est in actu quando pervenitur per resolutionem ad distincta cognitione principiorum et elementorum. Et hoc est textus quae confusa sunt prius nobis nota quam distincta. Quod autem universalia sint confusa manifestum est quia universalia continent in se sua inferiora in potentia, et qui scit aliquid in universali scit illud indifferenter et indistincte. Sed tunc distinguitur eius cognitio quando unumquodque eorum quae continentur potentia in universali actu cognoscitur. Manifestum enim est quod scire animal non est scire rationale nisi in potentia. Prius autem est scire aliquid in potentia quam in actu. Secundum igitur hunc ordinem addiscendi quo procedimus de potentia in actum prius est quo ad nos scire animal quam hominem. Et hoc est textus ex universalibus in particularia.

Contrarium autem huic videtur quia philosophus dicit in posteriorum quod singularia sunt magis nota quo ad nos, universalia vero simpliciter. Sed intelligendum est quod ibi accipit singularia ipsa individua sensibilia quae sunt magis nota secundum nos, secundum quod sensus cognitio praecedit cognitionem intellectivam in nobis quae est universalium. Sed quia cognitio intellectiva est perfectior, universalia autem sunt intelligibilia actu, non autem singularia cum sint materialia, simpliciter et secundum se et secundum naturam universalia sunt notiora. Hic autem singularia dicit non ipsa individua sed species quae sunt notiores et distinctae cognitione habentes. Genera vero sunt prius nota quo ad nos utpote habentia cognitionem in potentia et confusa. Dicit autem quod quoddam aliter exponit dicens quod ibi in natura est nobis universalia, vult ostendere modum determinationis huius scientiae quia scilicet determinat per causas et posteriora secundum naturam ut sic quod ibi dicit intelligatur de processu in determinando et non in declarando. Cum autem dicit fiunt autem nobis manifesta, intendit secundum eum magis nota secundum nos et minus secundum naturam scilicet composita simpliciter intellectus composita vero confusa. Ultimo autem concludit quod procedendum est ab universalioribus ad minus universalia quod quidam correlarium. Unde patet quod eius expositio non est ibi conveniens quia non congruit toti ad universalia intentioni, et quia hic non intendit philosophus docere modum determinationis huius scientiae, hoc enim facit in secundo libro, sed ordinem declarandi, et quia confusa non debet exponi composita sed distincta, sensus enim possit concludi aliquid ex universalibus cum genera non componantur ex speciebus. Deinde cum dicit totum enim secundum sensum manifestat per tria signa. Quorum unum sumitur a toto integrali sensibili et dicit quod totum sensibile est notius secundum sensum, ergo et totum intelligibile est notius secundum intellectum. Universale autem quoddam totum intelligibile quia comprehendit multa ut partes scilicet sua inferiora, ergo universale est notius secundum intellectum quo ad nos. Et hoc est totum enim etc. Ubi autem hoc probatur in efficacia quia universale toto et parte et comprehendit aequivoce. Est dicendum autem quod totum integrale et universale conveniunt in hoc quod utrumque est confusum et indistinctum. Sicut autem in genere distinctio est in speciebus, sicut cum quis apprehendit genus non apprehendit species distinctas sed in potentia tantum, in quantum apprehendit domum non dum distinguit parietes. Unde cum ratione confusionis totum sit prius cognitum quo ad nos, eadem ratio est et de utroque toto. Ubi et omne autem compositum non est congruum utrique toti. Unde manifestum est et dicit totum quod significat super dixit confusa et non composita. Deinde cum dicit sustinet autem ponit aliud signum de toto integrali intelligibili. Diffinitum enim se habet ad diffinientia quodammodo ut totum integrale in quantum actu sunt diffinientia in diffinito. Sed cum quis apprehendit nomen utpote homo aut circulum non statim distinguit principia diffinientia. Unde nomen ut diffinitum est sicut quoddam totum indistinctum, sed diffinitio dividit in singularia quod distincte ponit principia diffiniti. Et hoc est sustinet. Videtur autem hoc contrarium ei quod super dixit. Nam diffinientia sunt universaliora quam dixit esse priora nobis. Et si diffinitum esset notius nobis quam diffinientia non notificaretur nobis diffinitum per diffinitionem. Nec enim notificatur nobis aliquid ex magis ignotis nobis. Sed dicendum quod diffinientia secundum se sunt prius nota nobis quam diffinitum, sed prius est nobis notum diffinitum quam quod talia sunt diffinientia ipsius. Sicut prius sunt nota nobis animal et rationale quam homo, sed prius est notus nobis homo confuse quam quod animal et rationale sint diffinientia ipsius. Deinde cum dicit et pueri primo ponit tertium signum sumptum ex universalioribus sensibilibus. Sicut enim universale intelligibile est prius notum nobis secundum intellectum, ut puta animal quam homo, ita universale sensibile est prius notum nobis secundum sensum, ut puta hoc animal quam hic homo. Et dico prius secundum sensum secundum locum et secundum tempus. Secundum locum quidem quia cum aliquis accedit a remotis, prius percipimus ipsum esse corpus quam animal, et hoc prius quam quod sit homo, et ultimo quod sit Socrates. Et similiter secundum tempus puer prius apprehendit hunc ut quendam hominem quam ut hunc hominem, qui est Plato, qui est pater eius. Et hoc est quod dicit pueri primo appellant etc. Et postquam declaravit, scilicet declarare cognoscit unumquodque quod secundum magis ostendit quod prius cognoscimus aliquid sub confusione quam distincte. Deinde cum dicit necesse est etc.

Posito prohemio in quo ostensum est quod scientia naturalis debet incipere a principiis universalibus, hic secundum praedictum ordinem incipit prosequi ea quae pertinent ad scientiam naturalem. Et dividitur in partes duas. In prima determinat de principiis universalibus scientiae naturalis in ista, determinat de ente mobili, in quinto de quo intendit in hoc libro, ibi quoniam natura est principium et hic libro.

In prima determinat de principiis ibi hic scilicet de principiis entis mobilis. In secunda de principiis doctrinae in isto libro primo eorum quae sunt principia dicit ibi. In prima ponit opiniones aliorum de principiis quibus entis mobilis. In secunda igitur veritatem declarat ibi omnis utique contraria. Circa primum duo facit. Primo ponit diversas opiniones de principiis. Secundo ostendit eadem diversitatem esse opiniones philosophorum de entibus, ibi simile autem quaerunt. Dicit ergo primo quod necesse est esse unum principium vel multa, et utrumque horum habuit philosophus opinantes. Quidam enim eorum posuerunt unum principium, quidam multa. Et eorum qui posuerunt unum quidam posuerunt illud immobile, scilicet Parmenides et Melissus, de quorum opinione infra patebit capitulo 2. Quidam vero posuerunt illud mobile, scilicet antiqui naturales, quorum quidam posuerunt aerem esse principium omnium, ut Dyogenes. Quidam vero aquam ut Thales. Quidam vero

Circa primam partem facit primo ponit diversas opiniones antiquorum philosophorum de principiis quibus nostris ... secundo ostendit quod eorum processus non ... ibi ... secundo ponit opiniones ... eorum ... principiat

et hic ... libro

ignem ut eraclitus. Alii vero aliquod medium inter aerem et
aquam ut vaporem. Stultior vero eorum qui posuerunt unum prin-
cipium dixit terram esse principium propter eius consistentiam. Isti autem principium mo-
bile dicebant quia per hoc [?] alterationem rarefactionem et condensa-
tionem alia ex eo fieri dicebant. Eorum vero qui posuerunt plura
principia quidam posuerunt ea finita et sic plura uno. Qui- [margin: quidam infinita. Eorum vero qui posuerunt ea finita]
dam posuerunt ea esse duo scilicet ignem et terram ut infra dicetur
de parmenide capitulo [?]. Quidam vero tria scilicet ignem aerem et aquam.
Non terram quia compactam existimabant propter eius consistentiam. Alii
vero posuerunt ea esse quatuor sicut empedocles ut et sic aliquis
aliud numerum quia empedocles cum quatuor elementis posuit duo
alia scilicet amicitiam et litem. Alii vero posuerunt plura infinita
diversificata sunt. Democritus enim posuit indivisibilia
corpora que dicuntur athomi esse principium omnium rerum. Sed ista corpora
esse posuit omnia unius generis secundum naturam sed tantum differebant
secundum figuram et formam et non solum differebant sed et contrarieta-
tem ad invicem habebant. Ponebat enim tres contrarietates
unam secundum figuram que est inter circulum et rectum aliam secundum ordinem
que est prioris et posterioris aliam secundum positionem scilicet ante et retro sursum
et deorsum dextrorsum et sinistrorsum et sic ex illis corporibus
unius nature existentibus diversa fieri ponebat secundum diversitatem
figure positionis et ordinis athomorum. Ex hac autem opinione
dat intelligere oppositam opinionem scilicet anaxagore qui posuit infinita principia
sed non unius generis secundum naturam. Posuit enim principia necesse esse infinita partes
res minimas carnis et ossis et aliorum ut infra dicetur
in fine capituli vii. Et intendit autem quod non differt plura principia finita
et infinita quia nullus ponens plura principia potuit ponere ea im-
mobilia. Cum enim omnes ponerent contrarietatem in principiis contraria autem
nata sunt se alterare cum plura sint principia immobilitas sta-
re non potest. Deinde cum dicit Similiter autem querunt ostendit quod ista
diversitas opinionum est circa entia et dicit quod similiter physici inquire-
rent de hiis que sunt scilicet de entibus querunt quot sint utrum scilicet sit
unum aut plura et si sint multa utrum sint finita aut infinita
et ratio huius est quia antiqui physici non cognoverunt nisi causas materiales
de aliis autem causis parum tetigerunt. Ponebant autem formas
naturales esse accidentia sicut artificiales. Sicut ergo tota substantia artifi-
cialium est eorum materia ita sequebatur secundum eos quod tota substantia naturalium
est eorum materia. Unde qui ponebat tantum unum principium puta aerem
putabat quod entia essent aer secundum substantiam et similiter est de aliis
opinionibus. Ex hoc ergo quod dicit quod physici querunt ex quibus sunt que sunt
scilicet inquirendo de principiis inquirunt causas materiales ex quibus entia esse
dicuntur. Unde patet quod qui inquirunt de entibus utrum sit unum aut
multa eorum inquisitio est de principiis materialibus que essentia dicuntur. Deinde
cum dicit Quidem igitur ostendit quod aliquam istarum opinionum improbare non
pertinet ad naturalem et circa hoc duo facit primo ostendit quod improba-
re opinionem parmenidis et melissi non pertinet ad scientiam naturalem
secundo assignat rationem quare ad presens utile est eam improbare ibi Et
tamen quoniam. Circa primum duo facit primo ostendit quod non pertinet ad scientiam
naturalem improbare predictam opinionem secundo quod non pertinet ad eam
solvere rationes que ad eam improbandam inducuntur ibi Similiter solvere

rationes. Primo ostendit duabus rationibus secunda quarum incipit ibi Similiter igitur.
Dicit ergo primo quod non pertinet ad scientiam naturalem intendere ad perscrutandum
de hac opinione scilicet ens esse unum et immobile. Sicut enim contingit
quod non differt secundum intentionem antiquorum philosophorum ponere unum principium
immobile et ponere unum ens immobile et quod improbare hanc
opinionem ad naturalem non pertineat sic ostendit. Ad geometram non
pertinet inducere rationem contra destruentes sua principia sed hoc
pertinet ad aliquam aliam scientiam precedentem. Sicut in geome- [margin: vel scientiam communem scilicet methaphysicam]
tria sunt subalternata alie principia scientie sicut musica arismetice
subalternatur. Ad quam pertinet disputare contra ne-
gantes principia musice ut hoc pertinet ad scientiam communem scilicet ad
logicam vel methaphysicam. Sed predicta positio destruit principia natu-
ralia quia si sit solum unum ens et sit unum scilicet immobile sic ut
ex eo sibi alia non possint tollitur ratio principii quia omne
principium aut est principium alicuius aut aliquorum. Ad positionem igitur principii sequitur multi-
tudo quia aliud est principium et aliud est id cuius est principium. Qui igitur
negat multitudinem tollit principia non debet ergo contra hanc pone-
ntem naturalis disputare. Deinde cum dicit Similiter igitur ostendit idem aliter
non enim requiritur ab aliqua scientia ut inducat rationes contra
opiniones manifeste falsas et improbabiles. Ita quod hec presens
contrarietas manifeste opinionibus sollicitari stultum est ut dicitur
primo topicorum. Hoc est igitur quod dicit quod intendere ad inquirendum utrum ens
sit unum scilicet immobile simile est ac si disputaretur contra quamlibet ali-
am positionem improbabilem ut puta contra opinionem eracliti qui dixit omnia
moveri semper et nihil esse verum vel contra positionem alicuius qui diceret quod totum
ens est unus homo. Que quidem positio est ut opinio omnino improbabilis et tamen
qui ponit ens esse unum immobile cogitur ponere totum ens esse ali-
quid unum. Sic ergo patet quod non est naturalis scientie contra hanc positionem dis-
putare. Deinde cum dicit Et solvere ostendit quod non est naturalis
solvere rationes predictorum philosophorum et hoc per duas rationes quarum secun-
da incipit ibi Nobis autem. Probat ergo primo per propositionem philosophi quod non exigitur
in aliqua arte ut solvat rationes sophisticas que manifeste defectum
habent ut fere ut in mundo. Et hoc est quod dicit quod simile est intendere
ad improbandas positiones et solvere rationem litigiosam scilicet sophisticam.
Hoc autem quod sint sophistice habent utreque rationes et melissi et par-
menidis. Peccant enim in materia unde dicit quod falsa recipiunt idest
falsas propositiones assumunt et peccant in forma unde dicit quod non
sillogizantes sunt. Sed ratio melissi est magis honerosa
scilicet vana et fatua et non habens defectum scilicet non inducens du-
bitationem et hoc infra ostendetur capitulo [?] scilicet uno autem inconveni-
enti inconveniente dato alia sequuntur. Sic ergo concludit quod
non requiritur a philosopho naturali quod solvat istas rationes. Deinde cum
dicit Nobis autem subiecta ponit secundam rationem ad idem que talis est. In scientia
naturali supponitur quod naturalia moventur vel omnia vel quedam
quod dicit quia de quibusdam est dubium si moventur vel qualiter mo-
ventur puta de anima et centro terre et polis celi et formis naturalibus
et aliis huiusmodi et quod naturalia moveantur patet manifeste ex
inductione quia ad sensum apparet quod res naturales moventur
est autem necesse motum supponi in scientia naturali sicut necesse est sup-
poni naturam in diffinitione supponitur motus est enim natura principium.

[illegible]

motus ut infra dicetur 2° libro primo capitulo. Hoc autem habito quod motus supponatur in scientia naturali, ulterius procedit ad propositum ostendendum. Probat quod non omnes rationes solvende sunt in aliqua scientia, sed solum ille que concludunt aliquid falsum ex principiis illius scientie; que vero non concludunt ex principiis scientie sed ex contrariis principiis non solvuntur in illa scientia. Et hoc probat per exemplum in geometricis, ut tetragonismum, id est quadratum circuli, huius quidem qui est per decisiones circumferentie dissolvere pertinet ad geometram, quia non supponit contrarium principiis scientie. Voluit enim quidam nomine Brisso invenire quadratum equale circulo. Dividendo enim circumferentiam circuli in multas partes et singulis partibus supponendo lineas rectas, et sic inveniendo aliquam figuram rectilineam equalem aliis illarum figurarum que continentur a decisione circumferentie et corda, a pluribus ad omnibus existimabat se invenisse figuram rectilineam equalem toti circulo. Et quia facile erat invenire quadratum equale per principia geometrie, et sic putabat se invenire posse quadratum equale circulo. Sed non sufficienter argumentabatur, quia licet ille decisiones consumerent totam circumferentiam circuli, non tamen figure contente a decisione circumferentie et lineis rectis comprehendunt totam circumferentiam circuli [?] supra. Sed dissolvere quadraturam Antifontis non pertinet ad geometram, quia utebatur contrariis principiis geometrie. Describebat enim in circulo aliquam figuram rectilineam, puta quadratum, et dividebat arcus quibus subtendebantur latera quadrati singula in duo media, et a punctis divisionum ducebat lineas rectas ad omnes angulos quadrati, et sic resultabat in circulo figura octo angulorum que magis accedebat ad equalitatem circuli quam quadratum. Iterum dividebat arcus quibus subtendebantur latera figure octo angulorum singulos in duo media, et sic ducendo lineas rectas a punctis divisionum ad angulos predicte figure resultabat figura 16 angulorum que adhuc plus accedebat ad equalitatem circuli. Sic ergo dividendo arcus et ducendo lineas rectas ad angulos figure precedentis consurgit figura propinquius se habens ad equalitatem circuli. Dicebat enim quod non est procedere in infinitum in divisione arcuum; erit ergo devenire ad aliquam figuram rectilineam equalem circulo, et poterit inveniri quadratum equale, quia supponebat quod arcus non semper dividuntur in duo media, quod est contrarium principiis geometrie. Hanc rationem dissolvere non pertinet ad geometram. Rationes ergo Parmenidis et Melissi, qui ponunt ens esse unum et immobile, ut infra patebit capitulo [illegible], hec autem est contra principia supposita in scientia naturali, scilicet quod solvere has rationes non pertineat ad physicum naturalem. Sed quoniam de natura assignat rationem quare dubitet contra predictam positionem, et dicit quod quamvis predicti philosophi loquebantur de rebus naturalibus, licet non inducerent de facto scilicet dubitationes naturales, utile est ad propositum disputare de his opinionibus, quia licet non sit scientie naturalis disputare contra has opiniones, pertinet tamen ad philosophiam primam.

Principium autem maxime etc. Postquam philosophus posuit opiniones philosophorum de principiis, hic disputat contra eas.

Et primo contra illos qui non naturaliter de natura locuti sunt; secundo contra eos qui naturaliter de natura locuti sunt, ibi: Sicut autem physici. Circa primum duo facit: primo disputat contra positionem Melissi et Parmenidis; secundo contra rationes eorum, ibi: Et ergo dissolvere [?]. Circa primum duo facit: primo disputat contra hanc positionem ens esse unum per rationem supra exceptam ex parte entis, quod est subiectum in propositione; secundo per rationem acceptam ex parte unius quod est predicatum, ibi: Amplius autem ipsum unum. Dicit ergo primo quod id quod maxime accipiendum est pro principio ad disputandum contra predictam positionem est quod illud quod est, scilicet ens, dicitur multipliciter; et querendum est ab eis qui dicunt ens esse unum quo accipiatur ens: utrum scilicet pro substantia ut per qualitate vel aliquo aliorum generum. Et quia substantia dividitur in universales et particulares, scilicet in substantiam primam et secundam, et iterum in multas species, querendum est utrum dicatur ens unum ut homo unus vel equus unus, vel ut anima una, vel ut qualitas una ut album vel calidum vel aliquid huiusmodi. Multum enim differt quid illorum dicatur. Deinde ostendit quod si ens est unum, quod ut sit substantia et accidens, sit ut sit accidens tantum, ut substantia tantum. Si autem sit substantia et accidens, sit non erit unum ens tantum sed duo. Nec differt quantum ad hoc utrum accidens et substantia sit in uno ut sit diversa, quia licet sint in uno non tamen est unum simpliciter sed unum subiecto. Et sic ponendo substantiam cum accidente sequitur quod non sit unum simpliciter sed multa. Si vero dicatur quod sit accidens tantum non substantia, hoc est omnino impossibile, quia accidens sine substantia esse non potest. Omnia enim accidentia de substantia dicuntur sicut de subiecto, et hic vero ipsorum consilium [?]. Si vero dicatur quod sit substantia tantum sine accidente, scilicet quod non sit quantitas, nam quantitas accidens est, et hoc est contra positionem Melissi: posuit enim ens esse infinitum, unde sequitur quod sit quantum, quia infinitum proprie loquendo non est nisi in quantitate. Sed substantia et qualitas et huiusmodi non dicuntur infinita nisi per accidens, in quantum simul sunt cum quantitate. Cum ergo Melissus ponat ens infinitum, non potest ponere substantiam sine quantitate. Si ergo est substantia et quantitas, sequitur quod non sit tantum unum ens sed duo. Si vero sit solum substantia, non est infinitum, quia non habebit magnitudinem neque quantitatem. Nullo igitur modo verum est quod Melissus dicit ens esse unum, et hoc est primum. Amplius autem etc. Amplius quidem ipsum unum etc. Ponit secundam rationem acceptam ex parte unius, et circa hoc duo facit: primo ponit rationem; secundo ostendit quomodo quidam erraverunt in solutione ipsius, ibi: Turbati autem sunt. Dicit ergo primo quod sicut ens dicitur multipliciter, ita et unum, et ideo considerandum est quo dicatur omnia esse unum. Dicitur enim unum tripliciter: uno modo sicut continuum est unum ut linea et corpus; alio modo sicut indivisibile est unum ut punctus; alio modo sicut dicuntur unum illa quorum est ratio una, ut diffiniens et diffinitio, sicut nappa [?] et unum dicuntur unum. Primo igitur ostendit quod non possunt dicere quod omnia sint unum continuum, quia continuum quodammodo est multa: omne enim continuum est divisibile in infinitum, et sic continuum habet diversas partes. Unde qui ponit ens continuum necesse est quod ponat quodammodo multa, et non solum propter multitudinem partium, sed etiam propter diversitatem que videtur esse inter totum et partem. Est enim dubitatio utrum totum et pars sit unum ut plura, et licet forte hec dubitatio non pertineat ad propositum, tamen secundum se utilis est ad considerandum, et non solum de totis continuis sed etiam de totis

quorum partes non sunt continue sicut partes domus que sunt in con-
tactu et positione. Et maior est quod totum fit quod est id partium et non tam
simpliciter. Si enim simpliciter totum et id unum partium eadem ratione erit
idem alteri partium. que autem uni et eidem sunt eadem sibi invicem sunt
eadem. et sic sequitur quod ambe partes sic ponantur esse simpliciter
idem toti quod sic idem ad invicem et sic sequitur quod totum sit
indivisibile non huius diversitate partium et hec est ampliatio. De-
inde cum dicit At vero si sic. ostendit quod omnia non possunt esse unum
sicut indivisibile est unum. quia quod est indivisibile non potest esse quantum cum omnis
quantitas sit divisibilis et per consequens non potest esse quale ut in-
telligitur de qualitate que fundatur super quantitatem et si non est quantum
non potest esse finitum sicut dixit parmenides. nec infinitum sicut dixit
melissus. quia tamen indivisibilis ut potest puncto est finis
et non finitum. quia finitum et infinitum conveniunt quantitati.
et hoc est At vero. Deinde cum dicit At vero. ostendit quomodo non potest dici
omnia esse unum secundum rationem. quia si hoc esset sequerentur contradictoria
primo est quod contraria essent unum secundum rationem. scilicet quod eadem esset ratio boni
et mali sicut eraclitus ponebat. eadem esset ratio contrariorum
ut patet in quarto methaphysice. Deinde inconveniens est quod eadem esset ratio
boni et non boni. quia ad malum sequitur non bonum. et sic seque-
retur quod esset eadem ratio entis et non entis. et sic sequeretur
quod omnia entia non solum essent unum ens ut ipsi po-
nunt. sed et essent non ens ut nichil. quia que sunt unum secundum
rationem idest secundum hanc conveniunt quod de quocumque predicatur unum et alterum. Unde si ens
et non ens sunt unum secundum rationem sequitur si omnia sunt unum
ens quod omnia sunt nichil. Tertium inconveniens est quod diversa genera
ut quantitas et qualitas sit eadem secundum rationem et hoc inconveniens po-
nit cum dicit. Et talis et tanta. Adiuverunt autem et qui
sic posterius dicit in quarto methaphysice quod negantes principium non possunt ad-
duci de intento simpliciter que procedit ex magis notis simpliciter
sed deducto ad inconveniens que procedit ex hiis que sunt posita
ab adversario que sunt inconvenientia nunc non simpliciter. Et sic
philosophus improbat dispositionem ... pluribus que sunt minus nota. quod hoc quod
est ens sit unum et multa et non unum tantum ad quod rationes inducit

Conturbati sunt autem et posteriores. Postquam philosophus im-
probavit opinionem parmenidis et melissi ponentium
ens esse unum. hic ostendit quod ex eadem radice quidam posteriores
philosophi in dubitationem inciderunt. et erraverunt sicut parmenides
et melissus. ex hoc quod nesciebant distinguere unum. Unde quia
aliquid non sunt unum simpliciter unum esse enuntiabant. posteri-
ores autem philosophi nescientes distinguere unum. propter inconveniens
non reputabant quod idem aliquid non sit unum et multa. Et ... con-
vincebantur rationibus contrariis non cogebantur. et ideo dicit quod posterio-
res philosophi conturbati sunt scilicet in dubitationem inciderunt.
quemadmodum et antiqui scilicet parmenides et melissus ne forte con-
tingeret eos hoc dicere quod idem sit unum et multa quod inconveni-
ens utique videbatur. Et ideo primi ponentes esse unum totaliter
multitudinem auferebant. Posteriores autem multitudinem re-
movere conabantur aliquo ponentes esse unum. Et ideo quidam
locutionibus in propositionibus ut licofron auferebant hoc verbum est. dicebant

enim quod non est dicendum quod homo est albus. contradicebant enim quod homo et al-
bus sunt quodammodo unum. Alioquin album de homine non predi-
caretur. sed videbatur eis quod hoc dicto est. cum sit copula
verbalis inter duo copularet. et ideo tollebant ab eo quod est
unum multitudinem auferre volentes. dicebant non esse
apponendum hoc verbum est sed quia imperfecta oratio videbatur et
propter hoc illi in animo auditoris non generaretur sed ponentes
omnia absque adiectione alicuius verbi. hii volentes corrigere
alii mutabant modum loquendi. et non dicebant homo est
albus ne daretur intelligi multitudo sed homo albatur quia
propter hoc quod est album non intelligitur res aliqua ut eis videbatur
sed quedam transmutatio sola. Et similiter dicebant non esse dicendum
homo est ambulans sed homo ambulat. ne per additionem huius co-
pule verbalis est. idest quod reputabant unum scilicet hominem album
facerent esse multa. Ac si unum et ens dicerentur simpliciter
in uno modo et non multipliciter. sed hoc est falsum. quia idem quod est unum
uno modo potest esse multa. Alio modo sicut idest quod est unum subiecto
potest esse multa ratione sicut album et musicum idem sunt subiecto
sed multa ratione. Alia enim ratio musici et alia albi-
tudinis. unde patet quod unum sit multa. Alio et in quantum
aliud quod est unum toto et actu sit multa secundum divisionem par-
tium. Unde totum est unum in sua totalitate sed habet multi-
tudinem partium. Et quidam ad id quod est unum subiecto et mul-
ta ratione aliquod remedium adinvenerunt auferen-
tes hoc verbum est ut commutantes ut dictum est supra. hoc ca-
sum scilicet in toto et partibus omnino deficiebat. Unde verentes
... et confitebantur aliquod inconveniens unum esse
multa. sed hoc non est inconveniens quando unum et multa non ac-
cipiuntur ut opposita. Unum enim in actu et multa in actu
opponuntur. sed unum in actu et multa in potentia non sunt opposita.
Et quia hoc latebat eos quod unum dicitur multipliciter scilicet unum in potentia
et unum in actu. et sic nichil prohibet idem esse unum in actu
et multa in potentia. ut patet de toto et partibus. Uno autem
inducunt quam principaliter intenta scilicet quod ex predictis ra-
tionibus patet quod impossibile est omnia entia esse unum. Ex

quibus demonstrat solutio philosophus. Postquam philosophus improbavit positionem
parmenidis et melissi. hic incipit solvere rationes eorum. et
circa hoc duo facit. Primo ostendit quomodo rationes eorum sunt solvende.
secundo solvit rationem melissi ibi quod quodammodo male. tertio sol-
vit rationem parmenidis ibi ad parmenidem autem. dicit ergo primo quod
non est difficile solvere rationes ex quibus sillogizat parme-
nides et melissus quia utique sophistice sillogizant
et ideo quia assumunt falsas propositiones ... et ideo quia
non servat debitam formam sillogismi. sed ratio melissi magis
honerosa est. scilicet magis vana et fatua et non habens difficultatem
scilicet non inducens dubitationem. Assumit enim quod contrariatur principiis
naturalibus et est magis falsum. scilicet quod ens non generetur. Unde non est
grave si uno inconvenienti dato aliud contingit. Deinde
cum dicit quod quodammodo male solvit rationem melissi que quidem tale
erat. quod factum est habet principium. ergo quod non est factum non habet principium.

sed homo albus

sed ens non est factum ergo non habet principium et per consequens nec finem
sed quod non habet principium neque finem est infinitum. quod autem est infinitum
est immobile. non enim habet extra se quo moveatur. Item quod
est infinitum est unum quia si essent multa oporteret aliquid
extra infinitum. ergo ens est unum infinitum et immobile.
Ad ostendendum autem quod ens non generatur inducebat quidam
rationem quam inducebant quidam physici naturales. Unde ponit eam
infra in fine huius libri primi. Improbat autem rationem quoad
conclusionem quia ad hoc quod dicit quod est factum habet principium ergo quod non est factum
non habet. hoc enim non sequitur sed est fallacia consequentis. Arguit etiam
destructione antecedentis contra rectam formam arguendi sic
arguendo ergo. unde non sequitur si est factum habet principium ergo si non est
factum non habet sed sequeretur ergo si non habet principium non est factum.
hoc est posterius et hoc est inconveniens. Improbat predictam rationem quoad secun-
dam illationem non habet principium ergo est infinitum. Principium enim dicitur du-
pliciter. uno modo de principio temporis et generationis et sic accipit
principium hic. cum dicit quod factum est habet principium ut quod non factum est non habet
principium. Alio modo est principium rei ut magnitudinis et sic sequitur
si non habet principium est infinitum. Unde patet quod accipit nomen principii
ac si esset uno modo dictum. et hoc est quod dicit quod inconveniens hoc est
quod principium omnis s. cuiuslibet habentis principium sit principium rei s. magnitudinis
et quod non sit alio modo dictum principium temporis et generationis. non tamen
in quibus simpliciter generatio et momentanea quod est inductio secunda
in quibus habeat principium quod simpliciter non est accipere principium sicut
in alteratione cuius terminus est generatio est accipere terminum cum
non sit momentanea mutatio et altera generatio dicatur
prius fuit terminus. Hic s. posterius quarta. Improbat predictam po-
sitionem quoad tertiam illationem quam infertur est infinitum ergo est immobile. Et
ostendit quod hoc non sequitur dupliciter. primo quod in motu locali quia aliqua pars
aliqua potest moveri intra se ipsa in quo non moveatur ad locum extrin-
secum quia moventur partes aque in aqua immota manente
per congregationem et disgregationem partium. Et similiter licet corpus in-
finitum esset aqua tamen esset possibile quod partes eius moverentur
intra totum et non procederent extra locum totius. Item cum dicit
prima alteratio. Improbat quoad motum alterationis quia nichil pro-
hibet infinitum alterari ut in toto ut in parte. sed eo quod
oportet ponere aliquid extra infinitum. Hic i. At vero neque specie. Im-
probat predictam rationem quoad quartam illationem quam concludebat quod
si ens est infinitum quod sit unum. non enim sequebatur quod sit u-
num secundum speciem sed forte secundum materiam sicut quidam physicorum naturalium po-
suerunt omnia esse unum secundum materiam non secundum speciem. materia enim est eadem quod
homo et equus differunt secundum speciem et similiter generatione sed differentia adiun-

Et ad Parmenidem etc. Postquam philosophus ... secundum speciem
improbavit rationem Melissi. hic improbat rationem Parmenidis
et primo improbat eam secundo excludit dictam quandam quam male ob-
viabat rationem Parmenidis i. quidam autem utrumque. Circa primum
facit primo ponit modos quibus obviandum est rationi Parmenidis se-
cundo illum modum eam solvit i. falsa quidem. Circa primum sciendum quod ratio
Parmenidis ut patet in principio methaphysice capitulo x. talis erat. quod
quod est praeter ens est non ens et quod est non ens est nichil ergo quod est praeter ens

nichil. Quare ens est unum ergo quicquid est praeter unum est nichil ergo est unum tantum ens.
Et ex hoc concludebat quod erat immobile quia non habebat aliquid quo mo-
veretur. non habebat extra se quo moveretur. Ex ipsis autem rationibus com-
patet quod Parmenides considerabat ens secundum rationem entis et ideo pone-
bat ens esse unum finitum. Melissus autem considerabat ens
ex parte materie. considerabat enim ens secundum quod est factum et ideo pone- ut non factum
bat ens esse unum infinitum. Dicit ergo quod idem modus est proce-
dendi contra rationem Parmenidis et contra rationem Melissi. quia sicut ratio Melissi
solvebatur ex eo quod assumebat falsas propositiones et ex
eo quod non recte concludebat secundum debitam formam sillogisticam. sic
et ratio Parmenidis solvitur propter quod falsa assumit. propter autem quod
non recte concludit. Dicit autem et alios propositiones modos disputandi
esse contra Parmenidem quod contra eum disputari potest ex propositionibus ab
eo suppositis que sunt aliquo modo necessarie et probabiles. Quamvis Melissus
procedebat ex eo quod est falsum et improbabile s. quod ens non
generatur. Unde disputabat contra eum per propositiones ab eo suppo-
sitas. Deinde cum dicit falsa quidem. exequitur per ordinem modos et primo primo secundo
sum i. non concludit autem. Dicit ergo primo quod Parmenides assumit propositiones
falsas quia accipit quod est s. ens dicitur simpliciter s. uno modo
cum tamen dicatur multipliciter. Dicitur enim ens uno modo substantia alio modo
accidens et hoc multipliciter secundum diversa genera. Secundo et accipit ens
prout est genus substantie et accidentis. Tertio quod ponebat ab eo suppo-
re in uno statu sunt necessaria in alio statu sunt falsa. sicut cum dicit
quicquid est praeter ens est non ens. Verum est si ens sumatur prout
est genus substantie et accidentis. Si autem sumatur pro accidente tamen
ut substantia tamen falsum est ut infra ostendetur. Similiter et cum dicit quod
ens est unum verum est si accipiatur pro aliqua una substantia et
pro aliquo uno accidente non tamen unum erit in illo statu quod
quicquid est praeter illud ens sit non ens. Deinde cum dicit Non
concludit. exequitur secundum modum solutionis quod scilicet ratio Parmenidis
non concludebat. et primo ostendit similitudinem secundo ad aptat ad propositum
i. necesse est quidem. Dicit ergo primo quod ex hoc scire potest quod ratio Parmeni-
dis non recte concludit quia forma arguendi non est effi-
cax in omni materia quod oportet si esset debita forma arguendi.
Si enim accipiamus album loco entis et ponamus quod
album significet unum et non dicatur equivoce et dica-
mus sic. Illud quod est praeter album est non album et quicquid est non
album est nichil non sequitur quod album sit unum tantum. Propter quod quia
non erit necessarium quod omnia alba sint unum continuatione ut aliquid
non erit unum album continuatione s. ex hoc ipso quod erit
continuum non erit unum simpliciter quia continuum est quodam modo multa ut
supra dictum est. Et similiter non erit unum ratione. alia enim est ratio
albi et susceptibilis. et tamen non erit aliquid praeter album quod di-
versum ab eo. Sed enim est quia album a susceptibili quod album sit
separabile a susceptibili sed quia alia est ratio albi et susceptibilis. sed
hoc non diu erat considerandum tempore Parmenidis s. ad unum verbo
et multa ratione et ideo credidit quod si non sit extra verbum quod
sequatur esse unum. sed hoc falsum est. cum propter multitudinem
partium tum propter diversam rationem verbi et accidentis. Deinde cum
dicit necesse est quidem. Aptat similitudinem ad propositum ut quod

.2.

dicitur esse de albo. Consequenter dat similitudinem sic homo et tamen ens et
hoc duo facit. Primo ostendit quod non sequitur ens esse unum omnino, propter hoc
quod substantia et accidens sunt diversa secundum rationem. Secundo propter multitudinem
dicit partium, id est magnitudinis. Declarat igitur rationem Parmenidis
declarando quod ens non significat tantum unum, quo declarato satis
declaratur quod non sequitur si tantum ens est quod tantum unum sit. Et
circa hoc duo facit. Primo ostendit quod cum dicitur quod quod est proprie ens est non
ens, hoc quod est ens non potest accipi pro accidente tantum. Secundo quod non
potest accipi pro substantia tantum, id est sicut quod vere est. Dicit ergo primo quod cum
dicitur quod quod est proprie ens est non ens, si ens dicatur unum significare,
significare oportet quod non significet quodcumque ens, ut de quocumque predicatur,
sed significet quod vere est substantia, et significet quod vere est unum, id est indivisibile.
Si enim ens significaret accidens, cum accidens predicaretur de subiecto,
oporteret quod subiectum non esset cui accideret accidens quod ponitur ens. Si enim
quod quod est proprie ens est non ens, id est proprie accidens est aliud ab accidente
quod significet hoc quod dico ens, sequitur quod subiectum sit non ens, et ita ergo
ens quod est ens predicetur de subiecto quod est non ens. Sequitur quod ens predicetur
de non ente, et hoc est quod concludit: Erit igitur aliquid
cum non sit. Ac si dicatur quod sequitur quod non ens sit ens. Hoc autem
est impossibile, quia hoc est primum principium positum in sapientia quod contradictoria non predicentur
de se invicem, ut in 4 Metaphysice dicitur. Unde concludit quod si ad-
sit unum ens, supposita hac positione [illegible] quod est proprie ens est non
ens, quod illud non sit accidens in the ens aliquid, quia non contingeret ipsi
subiecto sic esse ens aliquid, id est quod ipsum subiectum haberet rationem entis, nisi
ens multa significaret, id est quod unumquodque illorum multorum sit aliquod
ens. Sed supponitur a Parmenide quod ens significat unum tantum.
Deinde cum dicit: Si igitur quod vere est, postquam conclusit quod cum dicitur
quod quod est proprie ens est non ens, quod proprie ens non potest intelligi accidens,
ostendit quod neque substantia. Unde dicit: Si igitur quod vere est non sit accidens a-
licui, sed illi aliquid accidat, ostendit quod in hac positione [illegible] quod est proprie
ens est non ens magis significet quod vere est, id est substantia, proprie ens quam proprie
non ens. Sed ut hoc possit stare, ponatur enim quod illud vere ens, id est illa
substantia, sit album, album autem non est quod vere est, iam enim dictum est
quod illud quod vere est non est possibile accidere alicui. Et hoc ideo quia
~~quod non vere est iam enim dictum est quod id quod vere est non est possibile~~
~~accidere alicui~~ et hoc ideo quia quod non est vere, id est quod non est substantia, non
quod est, id est non est ens. Sic ergo sequitur quod album non sit ens, et non
solum ita quod non sit hoc ens, sicut homo non est hoc quod asinus est, sed quod
omnino non sit, quia ipse dicit quod quod est proprie ens est non ens. Et quod
non ens est nihil. Ex hoc sequitur quod non ens predicetur de eo quod vere
est, quia album predicatur de substantia quod vere est, et tamen album non sig-
nificat ens, ut dictum est. Unde sequitur quod ens sit non ens, et
hoc est impossibile, quia unum contradictoriorum non predicatur de altero.
Unde si ad evitandum hoc inconveniens dicatur quod vere ens
non solum significat substantiam sed etiam ipsum album, sequitur quod ens multa
significet, et ita non erit tantum unum ens, quia substantia et accidens sunt
plura secundum rationem. Deinde cum dicit: Neque igitur magnitudinem, ostendit quod non sequitur
ex ratione Parmenidis quod sit tantum unum, propter multitudinem
partium, et primo propter partes quantitatis, secundo propter partes rationis,
ibi: quod autem dividitur. Dicit ergo primo quod si ens tantum unum significet

non solum non poterit esse accidens cum subiecto, sed neque ens erit
aliqua magnitudo, quia omnis magnitudo erit divisibilis in partes, utriusque
autem partis non est eadem ratio sed altera. Unde sequitur quod illud ens sit
unum, non sit substantia corporea. Deinde cum dicit: Quod autem dividitur, ostendit quod non
possunt esse unum substantia diffinibilis. Manifestum est enim ex dif-
finitione quod id quod vere est, id est substantia, dividitur in plura, quorum unum-
quodque quod vere est, id est substantia, et alterius rationis, ut ponamus quod illud
unum quod vere est sit homo. Cum homo sit animal bipes, patet
quod animal sit et bipes sit, et utrumque eorum erit quod vere est, id est substantia,
quia si non sint substantie erunt accidentia, aut generaliter hominis aut alicui alteri.
Sed impossibile est quod sint accidentia hominis, et ad hoc ostendendum duo
presupponit. Quorum primum est quod accidens dupliciter dicitur: uno modo ac-
cidens est separabile, quod contingit inesse et non inesse, ut sedere albo. Alio modo
accidens inseparabile et per se, et hoc est accidens in cuius diffinitione
ponitur subiectum cui accidit, sicut simum est per se accidens nasi, quia
in diffinitione simi ponitur nasus. Est enim simum nasus
curvus. Et hoc est accidens [illegible] quod supponit est quod si aliquid
ponatur in diffinitione alicuius diffiniti, et in diffinitione alicuius
eorum ex quibus consistit diffinitio, impossibile est quod in diffinitione
alicuius horum ponatur diffinitio totius diffiniti. Sicut bi-
pes ponitur in diffinitione hominis, et quedam alia ponuntur in dif-
finitione bipedis, ut alia ex quibus diffinitur homo. Impos-
sibile est autem quod homo in diffinitione bipedis aut in diffinitione alicuius
eorum que cadunt in diffinitione bipedis, ut aliis. Alioquin erit
diffinitio circularis, et erit idem prius et posterius, et notius et
minus notum. Omnis enim diffinitio est ex prioribus et notioribus,
ut dicitur 6 Topicorum. Et eadem ratione si in diffinitione albi hominis
album ponatur non est possibile quod in diffinitione albi ponatur
albus homo. Et hoc est Amplius. His igitur suppositis sic ar-
gumentatur. Si bipes est accidens hominis, necesse est ut quod
sit accidens separabile, et sic contingeret hominem non esse bipedem, quod est im-
possibile, ut erit per se accidens. Et sic oportebit quod homo
ponatur in ratione bipedis, quod est impossibile, quia bipes ponitur
in ratione eius. Impossibile est igitur quod bipes sit accidens hominis,
et eadem ratione neque animal. Deinde cum dicit: Quod ambo sint accidentia
alicuius alterius, sequitur quod homo accidat et alicui alteri. Sed hoc est impossibile,
iam enim supra dictum est quod illud quod vere est nulli accidit. Homo autem
supponitur esse id quod vere est, ut ex superioribus patet. Et cum sic
quod homo accidat alicui, animal et bipes alii accidunt. Sic manifestum
est quod de quocumque dicuntur ambo seorsum scilicet animal et bipes de eo
dicetur utrumque simul, scilicet animal et bipes. Et de quocumque dicatur bipes
dicitur quod est ex eis scilicet homo, quia non est aliud homo quam animal bipes.
Sic ergo patet quod si ponatur unum tantum ens non poterit poni
ibi pars quantitatis neque pars magnitudinis. Sic ergo sequitur quod
omne ens sit de numero indivisibilium, nec ponendo unum
ens cogimur ponere multa propter multas partes. Et hoc est significatum.
Deinde cum dicit quod id est si igitur quod vere est, sic potest sanum [illegible] prime-
nidi ad ostendendum quod ens sit unum quod tale est ens quod est u-
num est substantia et non accidens et preter hoc non corporea. Si autem
corporea vel dividatur in duas medietates sequitur quod ens dicatur

cum subiectum sit

i. accidat ei alb[us]

ex hoc est quod autem dividitur

ponatur

de utraque medietate. Syllogizans ergo ex eis, et hoc ut procedit in infinitum, quod est impossibile; erit dividere usque ad puncta, quod est impossibile. Ergo oportet quod ens sit unum indivisibile. Sed haec expositio extorta est et contra intentionem Aristotelis, sicut satis apparet legenti; unde sufficienter secundum primam expositionem.

Quidam autem rationibus utrisque etc. Postquam philosophus improbavit rationes Parmenidis ducendo ad quaedam inconvenientia, hic improbat rationem quorundam qui praedicta inconvenientia concedebant. Et circa hoc duo facit: primo ponit positionem eorum; secundo improbat eam, ibi: Similiter autem. Considerandum est ergo primo quod philosophus supra contra rationes Parmenidis duabus rationibus usus est. Una ad ostendendum quod ex ratione Parmenidis non sequitur omnia esse unum, propter diversitatem subiecti et accidentis; quam quidem rationem ducebat ad hoc inconveniens quod non ens est, ut ex superioribus patet. Alia vero ratione procedebat ad ostendendum quod non sequitur omnia esse unum, propter hoc quod si esset magnitudo, sequeretur magnitudinem esse divisibilem, quare sit dividere quodammodo multa. Platonici vero utrique rationi acquieverunt concedendo impossibilia ad quae deducebantur. Acquieverunt enim primae rationi quae deducebat ad hoc quod non ens esset, si aliquis diceret quod ens significat unum, ut substantiam vel ut accidens tantum, et propter hoc vellet dicere quod omnia sunt unum. Huic rationi dico acquieverunt quod non ens esset. Dicebat enim Plato quod accidens est non ens. Et propter hoc dicitur in VI Metaphysicae quod Plato posuit sophisticam scientiam circa non ens esse, quia est maxime circa ea quae per accidens. Dico ergo Plato intellexit ens significare substantiam; concedebat primum propositum Parmenidis dicentis aliud quod est praeter ens esse non ens, quia ponebat accidens quod est praeter substantiam esse non ens. Sed cum diceret accidens esse non ens, non dicebat accidens esse non simpliciter ad hoc; et propter hoc ex ipso non sequebatur quod sit unum tantum. Sed alteri rationi quae ducebat ad hoc quod magnitudo esset indivisibilis assentiebant faciendo, ut concedendo magnitudines esse indivisibiles ex dicatione, scilicet ducendo quod dividendo magnitudinem ad indivisibilia deveniatur. Ponebat enim corpora resolvi in superficies et superficies in lineas et omnia in indivisibilia, ut patet in tertio De caelo. Deinde cum dicit: Manifestum autem, improbat positionem praedictam quantum ad hoc quod concedebat quod non ens esset aliquid. Quantum ad id quod faciebat indivisibiles magnitudines, improbabitur suo loco in consequentibus scientiae naturalis. Improbat autem primo dupliciter: primo ostendendo quod non sequitur ex ratione Platonis quod non ens sit aliquid; secundo quantum ad hoc quod dicebat quod nisi hoc poneretur sequebatur omnia esse unum, ibi: Dicere ergo. Dicit ergo primo manifestum est quod non est verum quod talis ratio Platonis sequitur; quia sic deducebat: ens unum significare ponebat, esse ergo et unum. Deinde de omnibus praeter principium et ens et unum ponebat quod contradictoria non sunt simul vera. Ex his duobus arbitrabatur sequi quod non ens non est non simpliciter, sed aliquid. Si enim ens significat unum quod est substantia, oportebit quod quicquid est non substantia sit non ens; quare si esset ens, cum ens non significet nisi substantiam, sequeretur quod esset substantia et non esset substantia, quod est contradictoria simul esse vera. Sed hoc est impossibile, scilicet contradictoria simul esse vera. Et ens significat unum quod

est substantia; sequitur quod quicquid est non substantia sit non ens. Sed aliquid est non substantia, scilicet accidens; ergo aliquid est non ens, et sic non est verum quod non ens sit non. Ostendit ergo Aristoteles quod non sequitur, quia si ens significat principaliter unum quod est substantia, non prohibetur dicere quod accidens, cum non sit simpliciter ens, sit non ens simpliciter. Sed tamen non oportet quod hoc quod est aliquid praeter substantiam dicatur absolute non ens; licet quia accidens non sit ens simpliciter, non oportet dicere absolute non ens. Deinde cum dicit: Dicere ergo, ostendit ulterius quod non sequitur, si non ens esset quod est accidens non sit aliquid, quod omnia sunt unum. Et hoc est quod dicit quod inconveniens est dicere quod sequitur omnia esse unum nisi dicatur quod aliquid sit extra ens, quia per ens non possumus intelligere nisi substantiam quae est una. Sed substantia sit non propter hoc multae, sicut ratio definitionis est, et remota magnitudine et accidente, quia definitio substantiae dividitur in multa quae sunt de genere substantiae, sicut homo animal et bipes. Et ulterius sequitur quod per diversas differentias sunt multae substantiae actu. Et ultimo infert conclusionem principaliter intentam, quod non omnia sunt unum, sicut dicebat Parmenides et Melissus.

Sicut autem physici dicunt etc. Postquam reprobavit opinionem philosophorum de principiis eorum qui de ente non naturaliter locuti sunt, hic prosequitur opiniones eorum qui de principiis naturaliter locuti sunt, non removentes motum; et ideo vocat eos physicos sive naturales. Et circa hoc duo facit: primo ostendit diversitatem opinionum; secundo prosequitur unam earum, ibi: Videtur autem Anaxagoras. Dicit ergo primo quod secundum positionem naturalium physicorum duo sunt modi per quos generantur res ex principiis. Quorum unum tangebat physicos naturales ponentes unum tantum principium materiale, sive esset unum de tribus elementis, scilicet ignem, aerem et aquam, quia terram solam nullus posuit principium, ut supra dictum est, sive medium aliquid inter ea, ut puta quod esset densius quam aer et subtilius quam aqua. Ab illo autem uno principio dicebant multa generari per densitatem et raritatem, utputa qui ponebant aerem principium dicebant quod ex eo rarefacto generatur ignis, ex eo autem condensato generatur aqua. Rarum autem et densum sunt contraria et reducuntur ad excellentiam et defectum, sicut ad quaedam universalia. Nam densum est quod habet multum de materia, rarum autem quod paucum. Et sic quodammodo concordabat cum Platone, qui ponebat magnum et parvum principia, quae et pertinent ad habundantiam et defectum. Sed in hoc differebat a Platone, quia Plato posuit magnum et parvum ex parte materiae, quia ponebat unum principium formale quod est idea, participatum a diversis secundum diversitatem materiae. Antiqui vero naturales ponebant contrarietatem ex parte formae, quia ponebant principium unam materiam ex qua multa generantur per diversas formas. Alio vero modo antiqui naturales ponebant res fieri ex principiis, ex hoc quod ipsa contraria et diversa extrahebantur ab uno in quo erant commixta et confusa. Sed in hoc differebant, quod Anaximander ponebat illud unum principium confusum, non autem illa multa quae in eo erant commixta; quia ponebat unum principium tantum. Empedocles vero et Anaxagoras ponebant magis principia illa quae in eo permiscebantur, et ideo ponebant multa principia, licet illud unum confusum quodammodo principium ponerent. Sed Anaxagoras et Empedocles differebant in duobus. Primo quia Empedocles ponebat circulationem quandam commixtionis

× concedentes

Sc.

/// non tamen concedebat simpliciter hoc scilicet quod est non ens est nichil.

cap. 3.

Sile(?) cap. 9. X

Plo

.2.

et segregationis. ponebat enim [illegible] mundum interatis
vicibus et interitus corruptum [illegible] ita quod cum mundus cor-
ruptus fuit amicitia omnia con[gregante] in unum iterum
mundus generatur lite separante et distinguente et sic
confusioni succedit distinctio [illegible] et econverso. Sed anaxagoras pone-
bat semel tantum mundum esse factum [ita] quod a principio omnia erant
commixta in unum sed intellectus qui incepit extrahere et distinguere
nunquam cessabit hoc facere ita quod nunquam erunt omnia
confusa in unum. Alio modo differebat in hoc quod anaxagoras posuit
principia et infinitas partes similes et contrarias sicut infinitas
partes carnis que sunt similes invicem et infinitas partes
ossis et aliorum que habent partes similes. cum tamen quedam sint ad a- (margin: quedam)
lias contrarietates sicut partes ossis ad partes sanguinis secundum con-
trarietates scilicet humidum et siccum. Sed empedocles posuit principia solum
illa quatuor que dicuntur elementa scilicet ignem aerem et aquam et terram.

Videtur anaxagoras positis diversis opinionibus phisicorum na-
turalium de principiis hic prosequitur unam earum scilicet opinionem anaxagore.
Quia hec opinio videbatur alligare eam que omnium [illegible]
motor. et dividitur in partes duas. primo ponit rationem ipsius. secundo
obicit contra eam ibi: Si igitur infinitum. circa primum duo facit. primo po-
nit que anaxagoras supponebat et ex quibus argumentabatur.
secundo ponit processum sue rationis ibi: Si enim omne quod fit. tertio
ponit eius responsionem ad quandam tacitam obiectionem ibi: Apparere
autem. Duo autem supponebat anaxagoras ex quibus procedebat.
Quorum primum est quod est ab omnibus naturalibus phisicis supponebatur
quod scilicet ex nichilo nichil fit. et hoc est quod dicit quod anaxagoras ex hoc
videbatur opinari esse principia infinita quia accipiebat
communem opinionem omnium phisicorum id est phisicorum naturalium esse veram. hanc
scilicet quod nichil quod simpliciter non est nullo modo fiat. Ideo enim hoc suppone-
bant tamquam principium ad diversas opiniones processerunt. verentes
non ponentes cogerentur aliquid de novo fieri quod prius omnino non
erat. posuerunt aliqui omnia prius sic existere ut in aliquo
uno confuso sicut anaximander et anaxagoras et empedocles. ut
in aliquo uno ut in principio scilicet aqua igne aere. ut in aliquo me-
dio eorum. et secundum hos duos modos factionis ponebant. Illi
enim posuerunt omnia sic preexistere sicut in uno principio materiali
dixerunt quod fieri nichil est aliud quam alterari ex illo enim principio
materiali omnia fieri dicebant per densationem et rarefactionem eius.
Alii vero qui ponebant omnia sic preexistere sicut in aliquo u-
no confuso et mixto ex multis dixerunt quod fieri rerum
erat aliquid quod congregatio et segregatio. et omnes hii de-
cepti fuerunt quia nesciebant distinguere inter potentiam et
actum. Ens enim in potentia est quasi medium inter purum non ens (margin: Nota)
et ens actu. que igitur naturaliter fiunt non fiunt ex simpliciter non
ente sed ex ente in potentia. non autem ex ente actu ut ipsi
opinabantur. unde que fiunt non oportet preexistere actu ut ipsi
dicebant sed potentia tantum. secundum quod supponebat id est Amplius autem
ex eo quod fit. dicebat enim quod contraria fiunt ex alterutris.
videmus enim ex calido fieri frigidum et econverso. et ex hoc conclu-
debat quod cum ex non ente non fiat quod unum contrariorum preexis-

tebat [illegible] in alio. quod quidem verum est secundum potentiam. nam frigidum
est potentia in calido non in actu ut anaxagoras existimabat. quia
hic quod nesciebat accipere ens in potentia quod est medium inter pu-
rum non ens et ens actu. Deinde cum dicit: Si enim omne quod fit
ponit deductionem rationis ipsius. et procedebat sic. Si
aliquid fit necesse est quod fiat vel ex ente vel ex non en-
te. sed horum alterum excludebat scilicet quod aliquid fiat ex
non ente. quia communis opinio phisicorum sic supponit. unde conclu-
debat reliquum membrum scilicet quod aliquid fiat ex ente.
puta si aer fiat quod aer prius extitit. non autem
dicebatur quod aer fiat ex aqua nisi in aqua preexisteret.
unde et ideo volebat accipere quod omne quod fit ex a-
liquo preexistebat in eo ex quo fiebat. Sed quia hoc videbatur
batur contra id quod apparet sensui. non enim videtur ad sensum
quod id quod generatur [illegible] quod generatur ex aliquo preexistat
in eo. hanc obiectionem excludebat per hoc quod po-
nebat quod fit [illegible] ex aliquo preexistere in eo
per quasdam partes [illegible] minimas que insensibiles sunt
nobis propter suam parvi[tatem] [illegible] puta si aer fit
ex aqua partes aliquas [illegible] minime aeris sunt in aqua
non autem in illa quantitate [illegible] que generatur. et ideo per congre-
gationem illarum partium aeris [illegible] ad invicem et segregationem
ex partibus aque dicebat fieri [illegible] aerem. Unde dicebat quod
omne quod fit ex aliquo preexistit [illegible] existebat in eo.
assumebat ulterius omne ex omni fieri. unde concludebat
quod quodlibet in quolibet esset permixtum per partes minimas
et insensibiles. Et quia infinities unum ex alio fit, posuit
infinitas partes minimas in uno quoque esse ponebat. Deinde
cum dicit: Apparere autem dicunt excludit quandam tacitam ob-
iectionem. posset enim aliquis obicere si infinite partes omnium
rerum sunt in qualibet sequeretur quod res non ab invicem distarent
nec ab invicem differre viderentur. Ad hoc igitur quasi respon-
dens dicit quod res videntur differre ab invicem et nominantur
diversa ex eo quod maxime sic habundat in eis cum
infinita multitudo sit partium que generantur in mixto.
in aliquo mixto. et sic nichil est pure et totaliter album aut
purum nigrum aut os. sed id quod plus est in uno quoque hoc videtur
natura rei. Deinde cum dicit: Si igitur infinitum improbat positionem predictam.
et circa hoc duo facit. primo improbat eam absolute. secundo comparat
eam ad opinionem empedoclis ibi: Dignius autem. circa primum duo facit.
primo improbat eam absolute ponit rationes ad improbandum
opinionem anaxagore secundo improbat modum ponendi ibi: Necessarium. Circa
primum ponit rationes quarum prima talis est. Omne infinitum est
ignotum secundum quod est infinitum. et exponit quid dicit. quod est
infinitum quia si est infinitum secundum multitudinem ut magnitudinem (margin: sile infra ca. 9)
erit ignotum secundum quantitatem. Si autem est infinitum secundum speciem
puta quod constituatur ex infinitis secundum speciem diversis non
erit ignotum de eo quale sit. et huius ratio est quia res cognoscitur
notum aliquod intellectu apprehendit ab ipso quod ad omnia
que ipsius sunt quod non potest contingere in aliquo infinito. Si ergo ab aliquo

rei principia sunt infinita, omnino ea sunt ignota, ut secundum quantitatem, ut secundum speciem. Sed si principia sunt ignota, oportet esse ignota ea que sunt ex ipsis. Quod probat per hoc quod tunc arbitramur cognoscere unumquodque compositum, quando scimus ex quibus et quantis sit, id est quando cognoscimus et species et quantitates principiorum. Sic igitur deducitur ad inconveniens: quod si principia naturalium sunt infinita, quod res naturales erunt ignote et infinite ut secundum speciem ut secundum quantitatem. ¶ Secundam rationem ponit ibi: Amplius autem si necesse. Que talis est. Si alicuius totius partes non habent aliquam determinatam magnitudinem ut parvitatem, sed quascumque quantitates ut secundum magnitudinem et parvitatem, necesse est quod totum non habeat determinatam magnitudinem ut parvitatem, sed quod contingat totum esse cuiuscumque magnitudinis ut parvitatis. Et hoc ideo quia quantitas totius consurgit ex partibus. Sed hoc intelligendum est de partibus actu existentibus in toto, sicut caro nervus et os existunt in animali. ¶ Et hoc est quod dicit: Dico autem talium aliquam [illegible] partium in quas inest, scilicet in actu, sit divisum aliquid [illegible] quod totum. Et per hoc excluduntur partes totius [illegible] continui, que sunt in potentia in toto. Sed impossibile [illegible] est quod aliquod animal vel planta ut aliquid huiusmodi habeat sic in[illegible] determinate [illegible] quantitatem in magnitudine vel parvitate, quia ultra aliquam [illegible] ditur et absque [illegible] in parvitate infra quam ultra aliquam non invenitur. Similiter dicendum est de planta. Igitur sequitur ad destructionem consequentis quod nec aliqua pars sit indeterminate quantitatis, quia similis est et de toto et de parte. Sed caro et os et omnia huiusmodi sunt partes animalis, et fructus sunt partes plantarum. Impossibile est igitur quod caro et os et alia huiusmodi habeant indeterminatam quantitatem ut secundum maius ut secundum minus. ¶ Ergo igitur est impossibile quod sit aliqua pars carnis aut ossis que sit insensibilis propter parvitatem. Videtur autem quod hoc dictum contrarium et dicto continuum esse divisibile in infinitum. Sed et continuum in infinitum divisibile est. Caro autem continuum quoddam est. Videtur quod sit in infinitum divisibilis. ¶ Omnem igitur parvitatem determinatam transcendet pars carnis secundum divisionem infinitam. ¶ Sed dicendum quod licet corpus mathematice acceptum sit divisibile in infinitum, corpus tamen naturale non est in infinitum divisibile. In corpore enim mathematico non consideratur nisi quantitas, in qua nihil invenitur divisioni infinite repugnans. Sed in corpore naturali consideratur forma naturalis, que requirit determinatam quantitatem sicut et alia accidentia. Unde non potest inveniri quantitas in specie carnis nisi infra aliquos terminos determinata.

¶ Tertiam rationem ponit ibi: Amplius si omnia, et circa hanc duo facit. Primo enim premittit quedam ex quibus argumentatur. Secundo ponit deductionem rationis, ibi: Removeatur etc. Circa primum tria facit ut supponit. Primo est quod omnia sunt simul secundum positionem Anaxagore, ex quo ultimum deducere ad inconveniens intendebat contra Anaxagoram, ut dictum est, quod omnia huiusmodi, scilicet consimilium partium, ut caro et os et similia, insunt invicem et non fiunt de novo, sed segregantur ex aliquo in quo pre ex-istebant, sed unumquodque [illegible] denominatur a plurimo, id est a pluribus partibus in se existentibus [illegible]. Secundum est quod quodlibet fit ex quolibet, sicut ex carne fit aqua [illegible] per segregationem, et similiter caro ex aqua. Tertium est [illegible] quod omne corpus finitum resecatur a corpore finito. Hoc [illegible] est, si ab aliquo corpore finito quodcumque magis auferatur, ut [illegible] totiens corpus finitum quantumcumque parvum totiens potest auferri, ut consumatur a maiori, quia totum maius consumetur a minori per divisionem. Ex hiis autem tribus concludit quod principaliter intendit, scilicet quod non sit unumquodque in unoquoque, quod est contrarium positioni illorum, scilicet positioni Anaxagore. Sic igitur in tribus ducentibus ad impossibile quod concludit finaliter destructio alicuius premissorum. ¶ Deinde cum dicit: Removeatur, deducit argumentationem, et assumit quod in precedenti argumentatione conclusum est, dicens quod si ex aqua removeatur caro, dum scilicet caro ex aqua generatur, et si iterum ex residua aqua fiat alia segregatio carnis, quamvis semper remaneat minor quantitas carnis in aqua, tamen magnitudo carnis non excellit aliquam parvitatem, id est contingit dare aliquam parvam massam carnis qua non erit minor aliqua caro, ut in superiori ratione apparet. Hoc igitur habito, quod aliqua sit in parva caro qua nulla sit minor, sic procedit. Si ex aqua segregatur caro, et iterum alia caro, aut stabit illa segregatio aut non. Si stabit, igitur in residua aqua non erit caro, et sic non erit quodlibet in quolibet. Si autem non stabit, igitur semper in aqua remanebit aliquid carnis, in tantum quod in secunda segregatione minor quam in prima, in tertia minor quam in secunda. Et cum non sit descendere in parvitate per infinitum, ille minime partes erunt equales et infinite numero in aqua finita. Alioquin non procederet segregatio in infinitum. Sequitur igitur quod si segregatio non stat, sed semper in infinitum removetur caro ex aqua, quod in aliqua magnitudine finita, scilicet aqua, sint quedam finita, quod secundum quantitatem equalia ad invicem et infinita secundum numerum, scilicet infinite minime partes carnis. Et hoc est impossibile et contrarium ei quod supra dictum est, scilicet quod omne corpus finitum resecatur ab omni corpore finito. Igitur et primum fuit impossibile, scilicet quod quodlibet sit in quolibet ut Anaxagoras posuit. ¶ Considerandum autem quod Philosophus non sine causa posuit equalia in hac ultima inconvenientia ad quod ducit rationem, cum non sit inconveniens quod in aliquo finito sint infinita inequalia, si attendatur ratio quantitatis, quia si dividatur continuum secundum eandem proportionem erit procedere in infinitum, ut puta si accipiatur tertia totius et tertia tertie, et sic deinceps. Sed tamen partes accepte non erunt equales secundum quantitatem. Sed si fiat divisio per partes equales non erit procedere in infinitum, et si sola ratio quantitatis in corpore mathematico consideretur. ¶ Quartam rationem ponit ibi: Adhuc autem si omne. Que talis est. Omne corpus remoto aliquo minus fit, cum omne totum sit maius sua parte. Cum autem quantitas carnis sit determinata et secundum magnitudinem et parvitatem, ut ex dictis patet, necesse est esse aliquam minimam carnem. Igitur ab ea non potest segregari caro, sicut cum esset aliquid minus minimo. Non igitur ex quolibet fit quodlibet per segregationem. ¶ Quintam rationem ponit ibi: Amplius autem in infinitis corporibus. Que talis est. Si infinite partes unicuique sunt

.2.

i inuocem z qualitate i qualitatibus. scilicet quod infinitus corporibus sunt infinite partes carnis z infinite partes sanguinis ut cerebri z quamuis inde separantur adhuc remanent ibi. sequitur
ergo quod infinita sunt infinitus i finitis. quod est inconueniens

De m cu dicit necessarium ergo. Improbat predictam positionem anaxagore
quantum ad modum ponendi z hoc quantum ad duo primo quia non intellige
bat principia ponere ut ponere se quia non habebat sufficientem
motum ad ponendum. i non recte autem. Dicit ergo primo quod ipse dixit
quod segregatio numquam finietur. nesciuit quod diceret. quoniam
aliquo modo non uidetur dixit. quia accidentia numquam possunt separari a subiectis
z tamen ponebat per mixtionem non solum corporum sed z accidentium. Unde cum aliquid sit album dicebat quod hoc fiebat per abstractionem albedinis prius commixte. Si igitur colores z alia
huiusmodi accidentia ponantur commixta ut ipse dicebat. si aliquis
hoc supposito dicat quod omnia commixta possunt segregari
oportet segregari quod sit album z sanatum z non sit aliquid ad
subiectum de quo dicatur z in quo sit. quod est impossibile. Relinquitur ergo
hoc unum. quod non omnia commixta possunt segregari si
accidentia z commisceantur. sed eciam secundum inconueniens. ponebat
enim anaxagoras quod a principio omnia erant commixta. sed intellectus incepit segregare. quamuis autem intellectus querit facere quod impossibile
est sicut est uidere in intellectu. quia inconueniens erit intellectum illa
impossibilia intendens. sive uelit scilicet totaliter segregare quod
est impossibile z secundum quantitatem quia non est minima magnitudo ut
anaxagoras ponebat. sed ex quolibet minimo potest ad auferri. Et
secundum qualitatem quia accidentia non sunt separabilia a subiectis. De m
cu dicit non recte autem. Improbat predictam positionem quantum ad hoc quod non habe
bat sufficientem motum. quia enim uidebat anaxagoras quod aliquid
fit magnum ex congregatione multarum parcium similium partium
sicut terra est ex multis guttis. eadem ratione in partibus z in omnibus
Ideo dicit autem quod non recte accepit generationem similium specierum. i. quod sit
oportet aliquid generari ex similibus secundum speciem. Quedam enim ex similibus
generantur z in similia resoluuntur. sic lutum diuiditur in luta. in quedam
autem non sic. sed quedam generantur ex dissimilibus z in hoc modo z non est unus
modus. Ut quedam fiunt ex dissimilibus z alterantur. sic lateres
non ex lateribus sed ex luto. Quedam uero per compositionem sic domus non ex do
mo sed ex lateribus. z per hunc modum aer z aqua fiunt ex alterutro
inuicem. i. sic ex dissimilibus. Alia littera habet. sic lateres ex domo.
z sic potest duplicem quantum ad fit ex dissimilibus scilicet per compositionem sic do
mus fit ex lateribus z per resolutionem sic lateres fiunt ex domo

De m cu dicit melius autem. Improbat positionem anaxagore per comparationem
ad opinionem empedoclis z dicit quod melius est quod fiant principia pauciora z
finita quod fecit empedocles quam plura z infinita quod fecit anaxagoras

Omnes ergo contraria. positis opinionibus antiquorum philosophorum de
principiis nunc hic incipit inquirere ueritatem z primo inquirit eam primo
de disputationis ex probabilibus procedendo secundo declarat ueritatem per
modum demonstrationis i. sic ut nos dicimus. circa primum duo facit primo
inquirit de contrarietate principiorum secundo de numero eorum i. quoniam autem neque
est primo ita facit primo ponit opinionem antiquorum de contrarietate
principiorum secundo inducit ad hoc rationem i. z hoc rationabiliter. circa primum quo

phylosophi se habebant in ponendo contraria principia. i. usque quod igitur dicit.
ergo primo quod omnes philosophi posuerunt contrarietatem in principiis
z hoc manifestat per tres opiniones philosophorum. Quidam enim dixerunt
quod totum uniuersum sit unum ens immobile. quorum parmenides
dixit quod omnia sunt unum secundum rationem sed sunt plura secundum sensum
z in quantum sunt plura ponebat eis contraria principia. scilicet calidum
z frigidum. z calidum attribuebat igni. frigidum uero terre
Secunda uero opinio fuit philosophorum naturalium. qui posuerunt unum
principium mobile z dicebat quod ex eo fiant alia. secundum ra
ritatem z densitatem z sic ponebat rarum z densum
2 principia. Tercia opinio est eorum qui posuerunt plura principia. Inter
quos democritus posuit omnia fieri ex indiuisibilibus corporibus
que quidem ad inuicem coniuncta in ipso contactu quedam uacua
non relinquebant. z hoc uacuitates uocabant poros ut
patet in libro de generatione. Sic igitur omnia corpora ponebat
composita ex firmo z uano. i. ex pleno z uacuo. Unde
plenum z uacuum dicebat 2 principia nature. sed plenum
attribuebat enti uacuum uero non enti. Item hec corpora
indiuisibilia omnia conueniunt uni nature tamen ex eis dicebat
constitui diuersa secundum diuersitatem figure. positionis z ordinis
Unde ponebat 2 principia contraria que sunt in genere positionis scilicet sur
sum z deorsum ante z retro. z contraria que sunt in genere figure scilicet
rectum angulare z circulare z similiter contraria que sunt in genere
ordinis scilicet prius z posterius de quibus non fit mencio in littera
quia manifesta sunt. z sic concludit quod inducendo quod omnes
philosophi posuerunt principia 2 contraria. sed aliquo modo de opinione
autem anaxagore z empedoclis mencionem non facit. quia eas superius
magis explicauit. z tamen hii ponebant quedam in contrarie
tate de principiis dicentes omnia fieri per congregationem z segregationem
que conueniunt uel reducuntur cum raro z denso. De m cu dicit z
hoc rationabiliter. ponit rationem probabilem ad ostendendum quod prima principia sunt
contraria quia talia esse tamen uidentur 2 de ratione principii primo est quod non sit
ex aliis secundum est quod non sunt ex alterutris. tercium quod alia
omnia sunt ex eis. sed hec tria conueniunt primis contrariis ergo prima
contraria sunt principia. Ad intelligendum autem quod uocet prima contraria considerandum
est quod quedam contraria sunt que ex aliis contrariis causantur sic dulce
amarum causantur ex humido z sicco z calido z frigi
do. sic autem non est procedere in infinitum. Ideo igitur deuenire
ad aliqua contraria que non causantur ex aliis contrariis z hec uocat
prima contraria. huiusmodi igitur primis contrariis tres predicte conditiones
principiorum conueniunt ex eo quod prima sunt manifestum est quod non sint ex
aliis. ex eo uero quod contraria sunt manifestum est quod non sint ex
alterutris. quamuis enim frigidum fiat ex calido. non tamen ita quod ipsum
est calidum prima sit frigidum. tamen ipsa frigiditas numquam fit
ex calido ut prima dicetur. Tercium uero quod omnia fiant
ex contrariis. oportet diligencius inuestigare. Ad hoc ostendendum ponit
ut principium primo. quod nec actio z passio per accidens inest
contingentia i. inter ea que contingit sit 2. ut inter contingen
cia. i. inter quedam indeterminata. nec quodlibet fit ex quolibet. sicut anaxagoras
dixit. non forte secundum accidens. Et hoc primo manifestat in simplicibus

ex quorum finiet segregatio quo ad hoc

modum

i contra secundo s. b. a.

x

to i gposit̄s. i. silr au h. d'. g' p. q albu n fit al
bu ci no fit ex musico. n forte f accis. iq' musi
co accit z albu ut nigr'. s; albu fit p se ex n albo
z n ex q'q; n albo. s; ex n albo q e nigr' ut medi'
color. Et silr musicu fit ex no musico. z n ex q'q;
n musico s; ex opposito q d'. imusicu. i. q aptu
natu e hre musica. z n ht. ut ex q'q; medio int
ea. Et ead' rone n corrupit' ad q' z p se iq'q; q'ti
gat. sic albu n corrupit' i musicu nisi p accis
s; corrup' p se i n albu. z n i q'q; n albu s; i ni
gru z i mediu colore. Et id d'. de corrupne mu
sica z d' aliis silib'. Et h' ro e. q omne q fit z cor
rupit' n e ant' fiat. n; e post' corrupit' vn
oz q id q p se aliq fit z m' p se aliq corrupit'
tale sit. q i sua rone q'cludat n z ei' q fit ut cor
rup'. Et silr mat' h' i gpons. Vz d'. q silr se hnt
gponis sic i simp'b' s; mag' h' i gpois. q opposita g
poy n sut noiata sic opposi' simplicium. Oppo' ei
dom' n e noiatu sic oppo' albi. vn si reducat' ad
aliq noiata dic mat'. Sta omne gpoitu gsistit i
quada gsonacia. gsonas au fit ex igsonan. z i
gsonas ex gsonan. Et silr gsonas corrup' i ing
sonacia. n i q'q; s; i opposita. Ingsonatia au p di
ci f ordine tm. ut f gpo. Aliq ei totu gsistit ig
sonatia ordinis sic exercit'. aliq no igsonacia
gponis. sic dom' z ead' ro e de ceteris. Et mat' e q
omia gpoita fiut silr ex igpois. sic dom' fit ex
igpois z figatu ex infigato. z i omib' hui' n
attedit'. nisi ordo z gpo. sic ig' q' p inductone
manifestatu accipit. q omia q fiut ut corrupu
fiut ex g'riis ut mediis. ut corrupu' i ea. Me
dia au fiut ex g'riis sic colores medij ex albo z
nigro. vn gcludit q omia q fiut f nam ut ipa
sut g'ria sic albu z nigr' ut fiut ex g'riis sic
media. z h' e p'u' itetu q itend' gcludes. q
omia fiut ex g'riis q erat t'cia gdico p'ncip' De
in cu d'. usq; q. g'. Ost' quo se habuerut phy ipo
p'u' z g'ria. z p' quo se habuerut q' ad motu
ponis. Et quo se habuerut q' ad ipm po. i. Dcit
au ad. d'. g' p' q sic sup' dcm e. multi phy secuti
sut uitate usq; ad h'. q ponerut p'u' z g'ria. q
q' li' n ponerut. n tm q. ab aliq rone moti h' po
nebat. s; sic ab ipa uitate coacti. vn e ec obm
itlle ad q nali' ordinat'. vn sic res q'gnc care
tes monet' ad suos fines absq; rone. ita itdu
itlle hois q'da nali iclinane tedit i uitate h' ro
uitatis n papiat. De m cu d'. diut au. o'. quo
p'da phy se hebat i ipa pone z co h' d. fact.
p' o'. quo differebat i ponedo h' p'u' z g'ria. fo
quo differebat sit z gueniebat. i. q' e ead' dice. d'.

g' p' q phy ponetes p'u' z g'ria dup' differebat. p' q
q' aliq eo' robli ponetes accipiebat p' p'u' p'ora
g'ria. Aliq no min' p' unde gsidauterit accipiebat posti
ora g'ria. nelut z p'u'. Et eo' q accipiebat p'ora
g'ria. q'da attedebat ad ea q erat notiora f
ro. q'da n ad notiora f sm. vt p' dici q p hac
sam dra alligt' ro p' dre. na ea q sut notiora f
ro sut p'ora simp'. Ea no sut notiora f sm sut
posteriora simp' z p'ora q ad nos. Mai' e au q oz p'u'
z p'. vn illi q iudicabat z p'us f id q e notu rom
ponebat p'u' g'ria p'ora simp'. Alii no iudicabat
p'us f id q e notu' sensui. ponebat p'u' posteriora
simp'. vn quida ponebat p'u' p'ora. calid' z frigid'
alij no hunid' z siccu. z mq sut notiora f sm. m
calid' z frigid' q sut q'litates actiue sut p'ora hum
do z sicco q sut q'lit' passiue. q actiu e p'us na le
passiuo. Alij no ponut p'u' notiora f ro. q'y q'da
posuerut pare z impare sc. pitagorici. existima
tes sba om' z unos. z q omia gpont ex pari z
ipari. sic ex f'ora z m'. Sta pari attribuebat fini
tate z alitate. p' ei' diuisib'te. Impari no attribue
bat i finitate z ydeptat' p' sua idione. Ali
qda no posuerut ca' gnatois z corrup'nis discor
dia z cocordia. s. sequtes emp'. q sut z notiora
f ro. vn pz q iulis poib' app; p'dca diuisitas. De
m cu d'. q' e ead' dice. o' quo i diuisa p'dco' opionu
e z q'da queni'. gcludes ex p'dcis. q q'dam atiq phy
dixerut ead' p'u' z q'dam u altra. tlra q f q diuisi
diuisa g'ria assupserut. sic dcm e. ead' no f ana
logia. i. proporco. q' p'u' accepta ab omib' hnt ea
d' proporcom. Et h' trip'r. p' q. q' q'q; p'u' accipiut' ab
eis se hnt ad inuice ut g'ria. z h' e q d'. q oz acci
pint p'u' li' diuisa ex ead' coordinatoe s. g'rioy.
n e mim si ex coordinatoe g'rioy diuisa suum
t p'u' q' i sut g'ria. q'da sut gtinetia ut p'ora z omis
gtiora z q'da gteta ut posteriora z m' gma. Alte e
ig' un' mod' quo silr dut m' q' accipiut p'u' ex
coord' g'rioy. z h' e. q' e ead'. Ali' e mq gnt f ana
logia e q'q; p'u' accipiut ab eis. unu eo' se ht
ut meli' z alt' ut pei'. sic gcordia ut plenu ut
calid' ut meli'. discordia ut uacuu ut frigidu
ut pei'. z sic e gsidare i aliis. Et h' id e q' s p' al
tera g'rioy ht p'uato ad huu. p'u' ei g'rietatis e z h' e sic g' silr ze
oppo p'uatois z h'itus. ut d'. x'. meth'. Tcio mo
guenit f analogia i h' q omes accipiut p'u' no
tiora. s; q'da notiora f rone. q'da no notiora f sm.
Cu ei ro sit ulis sc' no p'ti'lis. vlia sut notiora f m
ro ut mag' z p'uu. singlia f sm ut raru z dc
su q sut m' gma. z sic ultio m qi epilogado g
cludit q itedit s q p'u' sut g'ria.

Consimiles autem etc. Postquam philosophus inquisivit de contrarietate principiorum, hic incipit inquirere de numero eorum. Et circa hoc tria facit. Primo monet quaestionem, secundo excludit ea quae sub quaestione non cadunt, ibi: Unumquodque. Tertio prosequitur quaestionem, ibi: Quoniam autem finita.

Dicit ergo primo quod post inquisitionem de contrarietate principiorum consequens est inquirere de numero eorum, utrum scilicet sint duo aut tria aut plura. Deinde cum dicit: Unum quidem, excludit ea quae non cadunt sub quaestione, et primo quod non sit tantum unum principium, secundo quod non sint infinita, ibi: Infinita autem.

Dicit ergo primo quod impossibile est esse unum principium tantum. Quod sic probatur: concessum est enim quod principia sunt contraria, sed quae sunt contraria non sunt unum tantum, quia non est sibi ipsi contrarium; ergo principia non sunt unum tantum.

Deinde cum dicit: Infinita autem, ostendit quod non sunt infinita principia quatuor rationibus. Quarum prima talis est: infinitum in quantum huiusmodi est ignotum. Si ergo principia sunt infinita, oportet ea esse ignota; sed ignoratis principiis ignorantur ea quae sunt ex eis; ergo sequitur quod nihil in mundo posset sciri. Secundam ponit ibi: Una contrarietas. Quae talis est: principia oportet esse contraria, ut supra ostensum est; prima autem contraria sunt primi generis, quod est substantia; substantia autem cum sit unum genus habet unam contrarietatem primam, [illegible]; ergo non sunt infinita principia. Tertiam vero ponit ibi: Et quod contingit. Quae talis est: quod potest fieri per finita, melius est ponere per finita fieri quam per infinita. Sed vero omnia quae fiunt secundum naturam [illegible] fiunt per principia finita; ergo melius est ponere principia esse finita. Quartam rationem ponit ibi: Amplius sunt alia. Quae talis est: principia sunt contraria. Si ergo principia sunt infinita, oportet omnia contraria esse principia. Sed non omnia contraria sunt principia, quod patet ex duobus: primo quia principia oportet esse prima contraria, non autem omnia contraria sunt prima, cum quaedam sint aliis priora; secundo quia principia non debent esse ex alterutris, ut dulce et amarum, album et nigrum. Non ergo principia sunt infinita. Et sic ultimo concludit quod principia non sunt unum tantum nec infinita.

Considerandum est quod philosophus hic disputative procedit ex probabilibus. Unde assumit ea quae pluribus videntur, quae non possunt esse falsa secundum totum, sed secundum partem vera sunt. Verum est igitur quod contraria sunt ex invicem, ut supra ostensum est, si sumatur subiectum cum contrariis, quia id quod est album postea fit nigrum, sed non ipsa albedo fit nigredo. Sed quidam antiquorum ponebant [illegible] subiectum contraria fieri ex invicem. Unde Empedocles negabat etiam fieri ex invicem. [illegible] Non sicut dicitur calidum fieri ex frigido, sed dulce ex amaro et album ex nigro.

Deinde cum dicit: Quoniam autem finita, prosequitur illud quod erat in quaestione, scilicet quot numero sunt principia. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod non sunt tantum duo principia, secundo quod non sunt plura tribus, ibi: Plura autem tribus. Circa primum duo facit. Primo ostendit per rationes non esse tantum duo, sed oportere addi tertium. Secundo ostendit quod in hoc etiam antiqui physici convenerunt, ibi: Unde et si aliquis. Circa primum ponit tres rationes. Dicit ergo primo quod cum ostensum sit quod principia sunt contraria et non possunt esse unum tantum principium, sed duo ad minus, [illegible] non esse infinita principia, videtur considerare utrum sint duo tantum vel plura duobus. Quarum prima est ad hoc quod supra ostensum est quod contraria sunt principia; unde videtur quod sint duo tantum principia, quia contrarietas est inter duo extrema. Sed tunc deficeret aliquis

[illegible] dubitabit. Oportet enim quod ex principiis fiant alia, ut supra dictum est. Si autem sint tantum duo contraria principia, non videtur quomodo ex illis duobus possint fieri omnia. Secundo enim [illegible] quod non [illegible] faciat aliquid ex reliquo. Non enim densitas nata est quod faciat ipsam raritatem, nec raritas densitatem; et similiter est de qualibet alia contrarietate. Amor enim concordia movet discordiam et facit aliquid ex ipsa, nec econverso; sed utrumque contrariorum transmutat aliud tertium quod est subiectum, [illegible] calidum non facit esse calidum ipsum frigidum, sed subiectum frigidum [illegible]. Videtur ergo quod oporteat ponere aliquod tertium quod sit subiectum contrariorum. Adhuc quia ex contrariis alia fieri possunt, non refert quod ad praesens pertinet utrum illud subiectum sit unum vel plura, quae etiam posuerunt plura principia [illegible] ex quo constituant naturam [illegible] non dicebant [illegible] ut post docebitur. Secundam rationem ponit ibi: Adhuc autem etc.

Dicit quod nihil contrariorum [illegible] ponitur principium substantiae [illegible] ad aliud [illegible] surgit maior dubitatio quam praemissa. Primo [illegible] alia quae actus de substantia dicuntur, cum ei substantia sit prior [illegible] de eo praedicatur [illegible]. Sequeretur [illegible] principia [illegible]. Sed si ponamus sola contraria esse principia, oportet principium esse aliquid actus de substantia, [illegible] contrarietas sola [illegible] actum. Relinquitur ergo quod non possunt esse sola contraria principia. Considerandum autem quod in hac ratione utitur praedicato per accidens [illegible] significat formam [illegible]. Antiqui autem credebant omnes formas esse accidentia. Hoc autem procedit disputative. Tertiam rationem ponit ibi: Amplius non esse. Quae talis est: omne quod non est principium oportet esse ex principiis. Si ergo sola contraria sint principia, sequitur cum substantia non sit contraria, [illegible] quod substantia sit ex non substantiis; et sic quod non est substantia sit prius quam substantia, quia quod est ex aliquibus est posterius eis. Hoc autem est impossibile. [illegible] sola contraria sint principia, sed oportet ponere aliquid aliud tertium.

Deinde cum dicit: Unde si aliquis, [illegible] quo ad hoc tunc concordabat positio philosophorum, et primo ostendit quomodo ponebant unum principium materiale, secundo quomodo ponebant praeter hoc duo principia contraria, ibi: Sed omnes unum hoc. Est autem sciendum quod philosophus superius in hac disputatione [illegible] opponere ad utramque partem. [illegible] primo probavit quod principia sunt contraria, et nunc induxit rationes ad probandum quod contraria non sufficiunt ad hoc quod ex eis generentur res. Unde quia rationes disputative [illegible] concludit [illegible]. Et dicit quod si aliquis putat [illegible] rationem quae probabat principia esse contraria, et hanc immediate autem positam quae probat contraria principia non sufficere, ad salvandum utramque necesse est dicere quod quoddam tertium sit contrariis subiectum, sicut dixerunt ponentes totum universum esse quandam unam naturam, ut aquam aut ignem aut aerem aut medium horum, ut vaporem [illegible]. [illegible] ponit tamen principia contraria: ignis et terra et aer et aqua habent contrarietatem, scilicet calidi, frigidi, humidi et sicci. Unde non [illegible] faciunt subiectum ad alterum [illegible]

r.

rta mi e d' excessu grior. Post h aut incl[udi]
rca sin v q posuit aia piu q i ac incin q̄h
tate s f grierum sensib. Post h aut q posuerunt
aq. Illi no posuerunt igne pessime dixerunt q
ad h q ignis ht q̄lit gria maxie sensi. z mg
actiua. q i ipo e excellecia calidi q̄uis sit gpa
ter clas sbalicate. Melius indicatur dixisse
q posuerunt igne z piu ut albi alibi d' qd q e
sbalis ut z simplicior z pius. vn rta nllq posu
it piu zp sin q̄llitere. Deinde cu d' s3 omes unu
h. o' quod i uno nili pil posuit piu q̄ria. Et d'
q omes ponetes unu nile piu dicebat illud
sigri ut forti q̄uis q̄busda ut densitate ut
raritate q reducunt ad mg z p uu z ad ex
cellecias z defcu. z sic h q plo posuit q unu z
magnu z puu sut pil rv. sunt z opio antiq
vn nalium s3 diuit. Ista antiq gsidantes q una
ui variatur p diusas formas posuit duo ex p
te fore q e piu agedi z unu ex pte m q e
piu paciendi. Platonici gsidantes quod i una
spe diligunt multa i idida f dio m posuerunt
unu ex pte fore q e piu actiuu z duo ex pte m
q e piu passiuu z sic gcludit pu iterum s q p
multa z silia gsidantibus robl ut q sit tane
piu z h d' designas ex pbabilib pcessisse. Deinde
cu d' pla aut tbus o' q n sut pla piu tbl du
abus ronibus. Quaru p talis e q p' si p paucioza
sup fluu e si fiat p pla s3 tota guato rv nab
u p' gpli ponedo unu piu nile z duo forha q
ad paciedu sufficit unu nile piu s3 si z ut q̄tu
oz piu gria z due grietates p' oporet q utrq
grietas hret a z a sbm q unu sbm ut z
unius grietatis z sic si duob grius pointas z uno sbo
posset res fi ad inuice sifluu ut q ponat alia
grietas. Secudo ig ponedo sut pla q ta piu fro
poit i. Sit aut qtal e si pla sut piu q ta oz z
ples p'mas grietates. s3 h e mpossible q p gri
etas ut z p gnus q e unu s sba. vn oia gria
q sut i gne sbe n diunt gne s3 se hnt f p'us z p'
us. q i uno gne e tm una grietas s p' eo q
omes alie grietas uidet reduci ad una p' g'r
et alia zpe diun grie q' b' didit gc. g' uidet
q n sit pla piu q ta. Consideranda e aut q utrq
pbabilis e eo s z q i albus n sit grietas z q i albus sit
una grietas p'. Si eni accipiat ipm q e sba i gne
n e ei grium. Si uo accipiant diu forles i gne sb
sbe grietas i eis inueniut sic ps d' aiato z i aiato.
Ultio aut epylogando gcludit q n3 sit unu tm
pncipiu n neq3 pla duob ut tribus s3 utrq h[abet]
multa dubitatione sic ex pmissis ps3 s ut sit duo

Simul ut tria.
Nos ig nos dicamus post q p'ls pcessit ad in
uestiganda nun piu disputare. h icipit d'tiare
uitate z diuidit i ptes d. hup d'tiat uitate i sa
ex uitate d'tiata excludit dubitatones z erro
res antiquoz. i q aut antiq. p'd diuidit i d. i p' o' q i q̄h
nali fit ta ueniunt. Insca ex h o' ta z piu i. ibi Manifestum
e ig q si sut te co pnuu duo facit p' o' d' q e in
tuitu. scd p s q ps a. zp o' i. dicimus ex alio fit alud.
Illud ergo sup d'tiat q dubitatione multa ht ut sit
duo nate piu ut ta q de h d' e p gsidan
tes d' guatoe ut frone i q ad oes spes mutacis.
Inquit h eni mutane ineniunt q da fi. sic q alterat de albo
i nigro z de albo fit no albu. z de n mg fit mgru. z sil[r]
e i aliis mutanibus. Et vo ordinis alligit q necesse e p
dice quia z ipsa spectaui ea q sut zp' co unuqq3 sic
i piu lib' deu e. P' inde cu d' dicimus eni fi p s q zp oi
z co h duo facit p ei pmitit q da q sut necca ad zp
onidu. scd o' zp o i. d'tians aut huius co p' duo facit p
pmitit q da diuisione. scd o' duas ut ptes dic
ut i. h aut. Dicit g p q cu i quolz fit aliud dicere fit ex
alio. q ad fit f z sbale. ut albu ex albo q ad fit
z sbale accidit. Et h q omis mutatio ht duos t'os
dup' h g' dico eo q i uu alic mutanis t frons
possut accipi ut simpt ut ut gpoita. z h sic expoit
Illud eni dicim ho fit music. z tuc duo ti frons
simpt z sil qu dicim q n music fit music. s3 qu
dicim n music ho fit music ho. tuc neq3 i coz
e gpoit. q eni fit attbuit hoi ut n musico utrq e
simpt z sic id q fit i. e attbui fit d' sigar ut simpt
e ho. Id no i q diat ipm fit q sigar no simpt e mu
sic. ut eu dico ho fit music. ut n music fit music
s3 aut no3 ut sing ut gpo s z q fit i. i. c attbuit
fit z q fm e i. illd ad q diat fit. eu dicim n mu
si ho fit music. Tuc ei gpo ex pte sbi z e z sil
ex pte p'ti. s3 eu n music ho fit music ho. tuc e
gpo ex pte utriusq. Deinde cu d' hoz aut o' duas diu
cias int p dca. Quaru p' e q i quib da pmissoz
nomi dup' m loqndi s. h fit h z ex h fit h. dicim
eni q n musicu fit musicu z ex n musico fit music
s3 n vonmb sic d' n ei d' ex hoie fit music s3 ho
fit music. Scam diuim pont i. Hoz aut q sut. z d' q
eu duobus simpt attbuit fi s. sbo z oppoito. Illu
illoz e pmanes z altu n pmanes. q eni in aliq
fom e music pmanz ho. s3 m n pmanz oppo. siu
sit negatie oppoitu ut n musicu. siu puate v q
vic n i musicu. n3 z gpo ex sbo z oppoito pma
net. sto ei pmanz ho n music. postq fcus e mu
sic. z m illis i b attbuebat fi. Dicebat eni q ho
fit music z n music fit music z h n music

Supra cu A.

si sit

cp

poste

concludit

dicit

fit musicus. Quorum tamen solum primum manet completa factione. Alia vero duo non manent. Deinde cum dicit: Distans autem
hiis. ex suppositione premissorum ostendit propositum, scilicet quod in qualibet factione
naturali inveniantur tria, et causa huius ita facit. Primo enim dat tria que
inveniuntur in qualibet factione naturali. Secundo probat quod supposuerat
in: Et hoc quod permanet. Tertio concludit propositum in: Quare ostensum est. Dicit ergo
primo quod supposito premissis, siquis voluerit considerare in omnibus
que fiunt secundum naturam, hoc accipiet, quod semper oportet subici aliquid quod
attribuitur fieri, et id licet sit unum numero, ut subiectum, tamen specie, ut ratione,
non est idem. Cum enim attribuitur homini quod fiat musicus, homo quod est
unum subiecto habet duo ratione, non enim est idem ratio hominis et non musici. Deinde
cum dicit: Et hoc quod permanet, probat duo que supposuerat, primo quod
subiectum cui attribuitur fieri sit duo ratione, secundo quod oportet in quolibet
fieri subponi subiectum in: Impossibile autem. Primo ostendit duplex, propter quod ponit quod
subiecto cui attribuitur fieri aliquid est quod semper permanet et aliquid quod non
permanet, quia id quod non est oppositum non fit sed semper permanet. Propter quod exemplum
homo enim permanet quando fit musicus, sed non musicum non permanet
neque compositum ut homo non musicus. Et ex hoc apparet quod homo
et non musicus non sunt idem ratione, cum unum permaneat et aliud
non. Secundo in: Sed ex. Dicit quod in aliis magis quam in non permanentibus dicimus
magis ex hoc fit hoc quam hoc fit hoc. Dicimus enim quod ex non musico
fit musicus, sed hoc est per accidens, quandoque scilicet id quod accidit non
musicum fit musicum, sed in permanentibus sic dicimus: non enim dicimus
dicimus quod ex homine fit musicus, sed quod homo fit musicus. Quamvis
tamen in permanentibus dicamus ex hoc fit hoc, sicut dicimus quod ex
ere fit statua, sed hoc contingit quia nomine eris intelligimus infiguratum
tum et sic ex hoc fit hoc dicamus in non permanentibus. Magis tamen
utrumque contingit in non permanentibus dicimus et hoc fit hoc et ex hoc fit hoc
si in permanentibus accipiatur oppositum sive compositum ex opposito et subiecto.
Ex hoc igitur ipso quod diviso in loquendi utimur causa subiecti et
oppositi ostenditur quod fit quod subiectum et oppositum, ut homo et non musicus,
et si sit idem subiecto sunt tamen duo ratione. Deinde cum dicit: Omnibus
autem dicatur. Ostendit alterum quod supposuerat, scilicet quod in omni factione
ne naturali oportet subiectum, et hoc quadruplici ratione probare procedit ad
metaphoram. Ut probatur in libro Methaphysice. Et hoc probat tum per inductionem
tum et per ex parte eorum que fiunt, secundo ex parte modorum fiendi
in: Fiunt autem que fiunt. Dicit ergo primo quod cum si dicatur multipliciter fieri
primo est solum fieri subiectum, sed alia dicuntur fieri quodammodo, et hoc ideo quia fieri quod
tur simpliciter in substantiis. Ad hoc igitur quod aliquid fiat simpliciter requiritur quod prius
non fuit simpliciter, quod accidit in hiis que substantialiter fiunt. Quia cum fit
homo, non solum prius non fuit homo, sed simpliciter verum est dicere ipsum non prius
fuisse. Cum autem homo fit albus, non est verum dicere quod prius non
fuit, sed quod prius non fuit talis. In hiis ergo que fiunt secundum quid manifestum
est quod indiget subiecto, scilicet quantitas, qualitas et omnia accidentia,
quorum est fieri secundum quid, non possunt esse sine subiecto. Solum enim subiectum est
non in subiecto, et sic etiam in substantiis, siquis consideret manifeste fit quod fit
nt ex subiecto, videmus enim quod plante et alia fiunt ex semine.
Deinde cum dicit: Fiunt autem que fiunt, ostendit idem inductione per mo-
dos fiendi, et dicit quod eorum que fiunt quedam fiunt transfigura-
tione, sicut statua fit ex ere, quedam vero fiunt appositione,

ut patet in omnibus augmentatis, sicut fluvius ex multis
rivis. Alia vero fiunt ablatione, sicut ex lapide fit per
sculpturas ymago Mercurii. Quedam vero fiunt compositione,
sicut domus. Quedam vero alteratione, sicut ea quorum materia alteratur secundum
statum naturam sive facta sunt. In omnibus hiis autem patet quod fi-
unt ex aliquo subiecto, sed advertendum est quod artificialia connumera-
vit inter ea que fiunt simpliciter, quamvis forme accidentales sint,
accidentia quia artificialia quedam modo sunt in genere substantie per suam materiam,
ut patet opinione antiquorum qui simpliciter estimabant naturalia ut
artificialia, ut in ipso dicetur. Deinde cum dicit: Quare ostensum est, conclu-
dit propositum, et dicit ostensum esse ex predictis quod id cui attribuitur fieri semper
est compositum, et cum in qualibet factione sit id ad quod terminatur fieri, et
id cui attribuitur fieri, quod est duplex, scilicet subiectum et oppositum, manifestum
est quod in quolibet fieri sunt tria, scilicet subiectum et terminus factionis et opposi-
tum. Sicut cum homo fit musicus, oppositum est non musicum et subiectum est
homo, et musicus est terminus factionis, et similiter infiguratum et informi-
tas et inordinatio sunt opposita, sed es et aurum et lapides
sunt subiecta in artificialibus.

Manifestum est igitur. Postquam philosophus ostendit quod in factione naturali tria
inveniuntur, hic ex premissis intendit ostendere quot sunt principia
nature. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit propositum, secundo recapitulando ostendit
que dicta sunt et que restant dicenda in: Quot igitur quidem sunt. Circa primum duo
facit. Primo ostendit tria esse principia, secundo notificat ea in: Subiecta autem natura.
Circa primum tria facit. Primo ostendit veritatem de principiis nature, secundo ex veritate
ostensa solvit premissas de principiis dubitationes in: Unum est quod sic dicitur.
Tertio quod ab antiquis dictum est, quod principia sunt contraria, ostendit ut sane
recipiatur contraria ut nos in: Quare quidem igitur. Circa primum duo facit. Primo ostendit
duo esse principia nature per se, secundo ostendit tertium esse principium per accidens in:
Est autem subiectum. Dicit primo utitur tali ratione. Illa dicuntur esse principia et
causa rerum naturalium ex quibus sunt et fiunt per se et non secundum accidens,
sed omne quod fit est et fit ex subiecto et forma, ergo subiectum et forma sunt
per se causa et principia omnium eorum que fiunt secundum naturam. Quod autem quod fit secundum
naturam fit ex subiecto et forma probat hoc modo: Ea in que resolvitur
diffinitio alicuius rei sunt componentia rem illam, quia unumquodque
resolvitur in ea ex quibus componitur. Sed ratio eius quod fit secundum naturam
resolvitur in subiectum et formam, sicut ratio hominis musici resolvitur
in rationem hominis et in rationem musici. Siquis enim velit diffinire hominem
musicum, oportet quod assignet diffinitionem hominis et musici. Ergo id omne
quod fit secundum naturam est et fit ex subiecto et forma. Et notandum quod hic in-
tendit investigare principia non solum fiendi sed essendi. Unde signanter dicit:
ex quibus primis sunt et fiunt, et dicit ex quibus primis per se et
non secundum accidens. Per se igitur principia omnium que fiunt secundum naturam sunt subiectum et
forma. Deinde cum dicit: Est autem subiectum, addit tertium principium per ac-
cidens, et dicit quod subiectum cum sit unum numero, tamen specie et ratione
est duo, ut supra dictum est, quia homo et aurum et omnis materia numerabilis
quedam habent. Est enim considerare ipsum subiectum quod est ad positive
ex quo aliquid est per se et non per accidens, ut hoc quod est homo et aurum,
et est considerare id quod accidit ei, contrarietatem et privationem, ut
immusicum et infiguratum. Tertium autem est species ut forma, sicut or-
dinatio est forma domus, ut musica hominis musici, ut ad

aliorum. quod hic non praedicatur. Sic igitur forma et subiectum sunt principia
per se eius quod fit secundum naturam. sed privatio ut contrarium est principium per
accidens. in quantum accidit subiecto. sicut di
cimus quod edificator est causa activa domus per se. sed musicus
est causa activa domus per accidens. in quantum accidit edificatori
esse musicum. et sic homo est per se ut subiectum. homo musi
cus. sed non musicum est causa et principium eius per accidens. Posset autem
aliquis obicere quod privatio non accidit subiecto quando est sub forma.
et sic privatio non est principium secundum per accidens. Ad hoc dicendum
quod numquam est sine privatione quia quando habet unam formam est
in privatione alterius. Ad hoc dicendum est insuper ad quod fit ut
homo musicus subiectum quod non habet formam est in privatione
formae musice. et ideo principium per accidens hominis musici est
non musicum. licet contrarium hominem dum fit musicus. sed quando
iam advenit ei haec forma adiungitur ei privatio alterius
formae oppositae. et principium per accidens in secundo. patet ergo quod forma
in contentione eorum quod privatio quae ponitur principium non est per accidens
non est aliqua aptitudo ad formam ut inchoatio formae
vel aliquod principium imperfectum activum ut quidam dicunt sed ipsa
carentia formae ut contrarium formae quod subiecto accidit. Deinde
cum dicit Unde solvit secundum declaratam veritatem dubitatio
nes praecedentes. et concludit ex praedictis quod quodam modo dicendum
est duo principia scilicet per se. et quodam modo tria. si connumeretur
principium per accidens cum principiis per se. et quodam modo sunt principia contraria
ut si aliquis accipiat musicum et non musicum et cali
dum et frigidum et consonans et inconsonans. et quodam modo principia non sunt
contraria. quia contraria non possunt pati ad invicem. Sed haec solvitur
per hoc quod contrariis subiectum ponatur aliquod subiectum ratione cuius ad in
vicem patiantur. Et sic concludit quod principia non sunt plura contrariis
eorum scilicet quam duo. sed non est quod contraria. sed sunt duo numero et per se. sed neque
totaliter duo quia unum eorum secundum esse est alterum. subiectum enim ratione
est duo. sicut dictum est. et sic sunt tria principia quia homo et non musi
cum et est subiectum ratione. et contraria sunt secundum rationem. Sic igitur patet quod prio
res sermones disputantium aliqui fuerunt secundum veritatem
sed ad veritatem non totaliter. Deinde cum dicit Quot quidem ostendit quod
non sunt duo contraria necessaria. et quomodo. et dicit manifestum est ex
dictis quot sunt principia eorum generatione naturalium et quomodo sunt tot
Manifestum est enim quod oportet duo esse contraria quorum unum est principium per se
et alterum per accidens. et quod ad subiectum contrarium quod est principium per se
sed aliquo modo alterum contrariorum non est necessarium ad generationem. sufficit
enim unum alterum contrariorum quod sua absentia et praesentia sua
et praesentia. Ad cuius evidentiam sciendum est quod sicut in sexto huius dicitur
certae species sunt species mutationis scilicet generatio corruptio
et motus. quorum haec est differentia quia motus est de uno affirmato
in aliud affirmatum sicut de albo in nigrum. generatio autem est de ne
gato in affirmatum sicut de non albo in album ut de non homine
in hominem. corruptio autem est de affirmato in negatum sicut
de albo in non album ut de homine in non hominem. Sic ergo patet quod
in motu requiruntur duo contraria et unum subiectum. sed in genera
tione et corruptione requiritur praesentia unius contrarii et ab

sentia eius quod est privatio. Generatio autem et corruptio salvatur
in motu. nam cum movetur de albo in nigrum. corrumpitur album et
fit nigrum. sic igitur in omni mutatione naturali requiritur subiectum
et forma et privatio. sed autem ratio motus salvatur in omni
generatione et corruptione. sicut patet in generatione et corruptio
ne substantiarum. Unde subiectum et forma et privatio salvantur in omni
mutatione. non autem subiectum et duo contraria. Haec etiam opposi
tio includitur in hac quod est privatio generationis. non autem oppositio contrarietatis.
nam formae substantiales non sunt contrariae. sed differentiae ignis et sub
stantiae sunt contrariae secundum quod una accipitur cum privatione alterius. sicut patet
de animato et inanimato. Deinde cum dicit Subiecta autem natura manifestat
principium. et dicit quod natura quae primo subicitur mutationi scilicet materia prima
non potest sciri per se ipsam cum omne quod cognoscitur cognoscatur
per suam formam. materia autem prima consideratur subiecta omni formae. sed sci
tur secundum analogiam id est secundum proportionem. Sic enim cognoscimus quod lig
num est aliquid praeter formam suam scamni ut lecti quia quandoque est
sub una forma et quandoque sub alia. Cum igitur videamus hoc quod
aer quandoque fit aqua oportet dicere quod aliquid existens sub forma aeris
quandoque sit sub forma aquae. et sic illud est aliquid praeter formam aquae et
praeter formam aeris. sicut lignum est praeter formam scamni et praeter
formam lecti. Hoc igitur sic se habet ad ipsas substantias naturales sicut
se habet aes ad statuam et lignum ad lectum et quodlibet materiale
et informe ad formam. Et hoc dicimus materiam primam. Hoc igitur est
unum principium naturae. quod non sic est unum et sic hoc aliquid. id est sicut aliquod
individuum demonstratum. ita quod habeat formam et unitatem in actu.
sed dicitur ens et unum in quantum est in potentia ad formam. aliud vero prin
cipium ut forma. ut aliud vero principium ut forma. et aliud
est contrarium ut forma. ratio autem est privatio. quae contrariatur formae
et quomodo ista principia sint duo et quomodo tria dictum est prius. Deinde
cum dicit Prius igitur dictum est resumit quae dicta sunt et dicit quod
relictum dicta dicit quod prius dictum est quod contraria sunt principia
et postea quod est aliquod subiectum et sic sunt tria principia.
Et ex hiis quae dicta sunt manifestum est quae differentia sit inter contraria
quia unum est principium per se et alterum per accidens. et iterum dictum est quomodo
principia se habeant invicem quia subiectum et contrarium unum sunt numero
et duo ratione. et iterum dictum est quod subiectum sit quod maxime
ponitur. sed non dictum est quid sit magis substantia utrum forma vel ma
teria dicetur in principio secundi. sed dictum est quod principia sunt tria et quomodo
et quis est modus ipsorum. et ultimo concludit principia inten
ta scilicet quot maxime est quot sunt principia et quae sunt.

Quod autem antiquorum. Postquam philosophus declaravit veri
tatem de principiis naturae hic excludit dubitationes antiquorum per
ea quae declarata sunt de principiis. et primo dubitationes quae prove
nerunt sive errores de ignorantia materiae secundo dubitationes
seu errores qui provenerunt ex ignorantia privationis
ibi Tangemus igitur quidam. tertio reservat aliam sive dubi
tationes quae acciderunt circa formam. ibi De principio autem secundum speciem. Circa
primum duo facit. primo ponit dubitationem et errorem in quem antiqui
inciderunt ex ignorantia materiae. secundo solvit eorum du
bitationes per ea quae declarata sunt ibi Nos autem dicimus. Di

Intendit ergo dicere quod cum dicimus generaliter quod causae sunt in
omni generatione si volumus ea nominare debemus
nominare subiectum scilicet materiam et formam et privationem
et non subiectum et duo contraria. quia hoc non est verum
in generatione substantiae ubi non est contrarietas

aliud forma et alia privatio
hic non requiruntur eo modo quo species
si accipiatur tunc subiecto
(marginal notes)

Secundo ostendit quod per determinatam veritatem de principiis dissolvitur quae in solutione manserat [ista] dubitatio antiquorum. Solvitur. Et hoc est quod dicit et quod de principiis dictum est sola veritas excludit omnem falsitatem et dubitationem. Sed potius quamquam propter difficultatem aliquid remanet dubitationis. Aut et error antiquorum philosophorum hic sunt. Quod primi qui secundum philosophiam inquisierunt veritatem et naturam rerum diverterunt in quandam aliam viam a via veritatis et a via naturae quae avertit eos propter infirmitatem intellectus eorum. Dixerunt enim quod nihil generatur nec corrumpitur quod est et quantum veritatem et quantum naturam et ad hoc ponendum eos infirmitas intellectus coegit quia nesciverunt hanc rationem solvere per quam videbatur quod ens non generatur quia si ens fit aut fit ex ente aut ex non ente et utrumque eorum videtur impossibile. Ex hoc manifestum est quia id quod est non fit: non enim est antequam fiat. Et ens iam non est quia non fit. Rursum ex non ente aliquid fieri sit impossibile manifestum est quia semper oportet aliquid esse cui quod fit ut supra ostensum est et ex nihilo non fit. Et ex hoc concludebatur quod entis neque erat generatio neque corruptio et ulterius aggravantes augebant suam positionem ut dicerent quod non sunt multa entia sed unum ens tantum. Et hoc dicebant propter praedictam rationem. Unde et ponentes unum principium immobile et ex illo non dicentes causari per generationem et corruptionem sed solum per alterationem sequebatur quod id remaneret semper unum per substantiam. Deinde cum dicit nos autem dicimus solvit praedictam obiectionem et circa hoc duo facit. Primo solvit duplicem obiectionem praedictam, secundo concludit principalem propositionem ibi quare quod nec. Prima dividitur per duas solutiones quas ponit. Secunda ibi alius autem quia. Dicit ergo primo quod quantum ad modum loquendi non differt dicere quod aliquid fit ex ente vel non ente vel quod ens aut non ens faciat aliquid aut patiatur sit de quocumque alio et dicere hoc in propositionibus de medico scilicet quod medicus faciat aliquid aut patiatur vel quod ex medico fit aliquid aut fiat. Sed dicere quod medicus faciat aliquid aut patiatur vel quod ex medico fiat aliquid duplicem habet intellectum. Ergo dicere quod ex ente aut non ente fiat aliquid aut quod ens aut non ens faciat aliquid aut patiatur duplicem habet intellectum et similiter est in quocumque alio termino ponatur puta si dicatur quod ex albo fit aliquid aut quod album faciat aliquid aut patiatur. Quod autem duplicem habeat intellectum cum dicitur quod medicus faciat aliquid aut patiatur aut ex medico fit aliquid sic ostenditur. Dicitur quod medicus aedificat sed hoc non facit in quantum est medicus sed in quantum est aedificator. Et similiter dicimus quod medicus fit albus sed non in quantum est medicus sed in quantum est niger. Alio modo dicimus quod medicatur in quantum est medicus et similiter quod medicus fit non medicus in quantum est medicus. Et quia dicimus proprie et per se medicum aliquid facere aut pati aut ex medico aliquid fieri quando hoc attribuitur medico in quantum est medicus, per accidens autem quando attribuitur ei non in quantum est medicus sed in quantum aliud. Sic ergo patet quod cum dicitur medicum aliquid facere aut pati aut ex medico fieri aliquid duplex est intellectus scilicet per accidens et per se. Unde manifestum est quod cum dicitur aliquid fieri ex non ente quod proprie et per se hoc intelligitur si fiat aliquid ex non ente in quantum est non ens. Et similiter dicitur vero et de ente. Et hanc distinctionem antiqui non perceperunt sed tamen peccaverunt quod non opinati sunt fieri. Nec opinati sunt quod aliquid aliorum praeter id quod ponebant primum principium immobile haberet esse substantiale puta dicentes aerem esse primum principium mobile dicebant omnia alia figuras quasdam accidentales et sic excludebant omnem generationem substantialem, solam alterationem ponentes. Ex eo enim quod non fit aliquid per se ex non ente vel ex ente opinabantur quod non posset fieri ex ente vel non ente. Sed nos ipsi et dicimus quod ex non ente non fit simpliciter et per se sed solum per accidens quia ex privatione, id est ens quod est per se quod non est ex privatione. Et hoc ideo quia privatio non inest rei factae. Et hoc autem per se ad hoc quod est rei postquam iam facta est sicut figuratum fit ex infigurato non per se sed per accidens quia postquam iam est figuratum infiguratum non est ei. Sed iste est mirabilis modus fiendi ad ex non ente et quod videbatur impossibile antiquis philosophis. Deinde cum dicit similiter igitur patet quod ex non ente fit aliquid non per se sed per accidens. Similiter si quaeratur utrum ex ente fiat aliquid dicendum est quod ex ente fit aliquid non per se sed per accidens. Et hoc ostendit per tale exemplum. Ponatur quod ex eo quod generatur aliquis canis quod positum manifestum est quod ex quodam animali fit quoddam animal et sic ex animali fit animal, non tamen fit animal ex animali per se sed per accidens non enim in quantum est animal sed in quantum est hoc animal quia animal iam est antequam fiat canis quod est equus. Sed non est hoc animal quod est canis. Unde per se hoc animal quod est canis fit ex non hoc animali scilicet ex non cane. Deinde cum dicit si fieret animal per se et non per accidens oportet quod fieret ex non animali sicut et est de ente. Si enim ens aliquid ex non ente hoc. Sed hoc accidit ei quod non est hoc quod fit ens. Unde non fit aliquid per se ex non ente in quantum est non ens. Unde dicendum est et sic circa animal fit ex hoc animali ut hoc corpus ex hoc corpore. Unde movetur omne corpus in omne non corpus et omne animal ut non at ab eo ex quo aliquid fit. Sic non removetur ab eo ex quo fit hoc ens in omne et in omne non et quia id ex quo fit hoc ens quod est ignis habet aliquid et quod est aer et aliquid non et quod est ignis. Deinde cum dicit iste est igitur unus modus solvendi praedictam dubitationem sed iste modus solvendi insufficiens est. Si enim ens fit per accidens et ex ente et ex non ente oportet ponere aliquid ex quo fiat ens per se quia omne quod est per accidens reducitur ad id quod est per se. Ad quod ostendendum igitur ex quo fit aliquid per se libenter [...]gitur modus sumitur et dicit quod contingit aliquid eadem dicere secundum potentiam et actum ut determinatum est in aliis scilicet in metaphysica. Ex ente igitur in potentia fit aliquid per se. Ex ente autem in actu ut ex non ente fit aliquid per accidens. Hoc autem dicit quia materia quae est ens in potentia est id ex quo fit aliquid per se, hoc cum est quod intrat substantiam rei factae. Sed ex privatione vel forma praecedente fit aliquid per accidens in quantum materia ex qua fit aliquid per se conveniebat et substantiali privatione. Sicut statua ex aere fit per se sed ex non habente talem figuram et ex habente aliam figuram fit statua per accidens. Deinde concludit principale propositum dicens quod sic videntur omnes dubitationes solvi propter praedicta ex quibus

[Margin:] posse probari

[Margin:] .i. quod ens fiat ex ente et quod ex non ente quia non ex ente nec fieri sit impossibile

·12·

dubiinb' cuach aliq anniq remouerut qda p
deoy · s generato z corrupcone · z plalit · vn stab
dicitur · sz h na maifestata f · m · soluit oium
Illoy ignorantia ·

Tangentes uero qda · z c · Post qz phus exclu
sit dubicies z errores antiquoy phoy puenientes
ex ignorantia nunch excludit errores puenien
tes ex ignorantia puanis z c hoc ita facit · p ponto
dram vues erraciu · so o · uitate popus ad uitate
sup ab ipo dicata · i · sz li diffe · ruo pbat sua o
pione = nam · i · obiecta q · 2 · dr · g · p q qda phy re
ugerut m · sz n sufficient · q n distinguebat
int m · z puatone · vn q e puans attribuebat
m · z q puatu f se e n ens · dicebat q m f se
e n ens · z sic sic aliq simp · z p se fit ex m · sic q
sicebat q simp · z p se ad fit ex n ente · Sz ad
h ponend duab' ronib' iducebat · p q · rone p
mend dicens · q q q e pt ens e n ens · vn cu
m sit pt ens · q n ens actu · dicebat ea simp
ce n ens · so no q uidebat eis q id q e nuo u
nuo ut sbo · sit qda rone unu qd appellat z
po unu · q ea q sut rone unu sic se hnt · q e
cad e nir · ut usq · ea no q sut sbo unu · sz
n rone · n hnt cad po · seu uitate ut pz i
albo z musico · Sbm au z puato sut unu
nuo · ut es z figatu · vn uidebat eis q znt
sb rone ut uitate · sic ig attipit h unitate
po · Sz ngaliqs dubitz oriane hoy uboy q
actus sit po · m · z n sit una ut pless · vd · q ens
z po · dicit q h ge entis · ut e · s · meth · z i 3 ·
h · pz · vn sic po · ad q ht · n e ad ex g · qlis
ita po sic po · ad z sbale n e ad ex g · sbe · Zo g · po m
e alia pp · addita sup z m · ei · sz ui f sua sba
= po · ad z sbale · z m po sbo una e v mltay
foy · sz rone sut mlte po · f hiud · ad dusas
foras · vn rone h dicer q posse sanari z pos
se ifirmari dut f ro · De m cu d · sz li drt · o
dra sue opiois ad opio p milla · z cu h d · facit
p apit itellctu sue opiois · so o · q alia opio po ·
i qda au q n e · d · g · f · q mltu diffi aliq z
unu nuo ut sbo · z z unu po · ut rone · q
nos ipi dicim · ut ex supiorib' pz · q m z puato
h sit unu sbo · m sut altu rone · q ex duob'
pz · p q · q m e n ens f accns · sz puato e n ens
p se · hoc ex ipm q e ifigatu sugt n z · sz es n
sigt n z · n iq actu ei ifigatu · so no q m
e ppe re z e aliqlr · q e mpo ad re · z e aliqlr
sba rei · q ut igltruto sbe · sz h d puatone
quam ut dia n p · De m cu d · qda au q n e · o · itllc
opiois plonis · z d · q plonia ponebat qde

duo ex pte m · f mag · z pum · sz m ay · alu · q a ·
poit illa duo z m · z puato · q sut unu sbo z dif
ferut rone · sz ille n ponebat · q alru illoy
duoy zt puato · z alru m · sz puato coallue
bat utq; s · puo z magno sit attipient illa duo sit
ut pote cu loqbat n distingueres ea p mag · z p
uu · sz n attipient utq; seorsu · vn pz q oio aly siue
ponebat ea pn · plonica ponentes fora · z mag ·
z pum · z ay · q posuit m · z puato · z fora · z
plonia usq adh · puenerut p alis phys antiq
q oz nam q da · suppoi omib' foris nalib' · q e
m p · sz hac faciut una tm sic sbo · i · z rone
n distingueres m · z puato · q z si ponat
dualitate ex pte m · f · mag · z pum · nichilo m
n facit dria int m · z puato · sz faciut mentio m
d m · sz q qphind · magnu z pum · z puato d spe
xerut mentio d ea faciences · De m cu d · sz
ita au q · pbat q sua opio ht uitate z cu h d ·
facit p · o · ppo · s · q oz puato distigui ab m · so o ·
quo m corrup · ut gnat · i · corrup · p au o · du
p · p q onsime · so no ducedo ad ipossi · i · sz apm
nam · d · g · p q illa na qlbiat f m sit cu fora
dem e ea coy q sunt f nam ad mod mris · Sic ei m
e ea gnatois irecip · i z m · sz siquis attipiat
altam pte griecans · f puato predins itllctu
cu ipm ymaginab ipm n ad glituto rei pmc ·
sz mag · ad qda malu rei q e pennt n ens · cu p
nato n aliud sit q negato fore i sbo q e ex no
ens · Sic ip nane locu hcat pmcid ro · q q q
e pt ens e no ens so au i m ut plonica dicebat
Sz q puato pmeat ad malu o · ph · q fora e q
da diim z optimu z appetible · dimu q e · q
omis fora e qda pticipato silitud · dimi z · q
e actus pur · vmq q ei i m e actu ic ht for
s optimu au e · q actus e pfco po · z bo · ei · z
p 9 sqns sq · q sit appe · q unuq q appetit sua
pfco · puato au opponit fore cu n sit a · q re
moto ei · vn cu id q oppo · bono z remon ipm
sit malu · mai · e q puato pmet ad malu · vn
sq · q n sit id q m · q e ea rei sic mat · D m cu d ·
sz au apm nam · o · id p ro ducere ad iposs ·
h m · Sic fora sit qda bonu z appe · m q e a
a puane z a fora e apm nam appete z desida
re ipm f sua nam · Oz q b da q s n distigut m
a puane actu h i gens q grm appetit corrp m
sui ipi · q e i ps mis · Sz q p ip h accidit sic o · q
si m appetit fora n appetit ipm f q e sb ipa for
q ia n indiget z p ea · Appetit au omis e p
idigetia · q n e i hm · sib z n appetit ea f q
e sb grio ut puatone q unu grm e corrup

tam alia et sic ad appetere sui corruptionem materia
quia quod non appetit formam et aliud bonum sicut a forma in
privatione. Dicendum quod non appetit formam secundum propriam naturam ut demonstratum
est ponatur quod materia et privatio sint idem ratione. Sed quod privatio
appetat formam et appetat sui ipsius corruptionem quod est
impossibile. Verum et hoc est impossibile quod privatio et materia sint idem ratio
ne et non materia. Privatio enim hoc sic si femina appetat
masculum et turpe bonum appetit. Sed quod ipsa turpitudo
appetat bonum sibi contrarium sed secundum accidens. quia id est accidit
turpe appetere bonum et similiter femininitas non appe
tit masculum. Sed id cui accidit femina et similiter privatio
non appetit formam sed id scilicet res cui accidit privatio scilicet materia.
Sed contra hoc verba philosophi Avicenna in sufficientia opponit quod quia
materia non appetit nisi ut appetit alias ut patet manifeste
nisi ut appetit naturaliter ut appetat formam ut virtute in
clinante ipsam ad actum. Sic enim grave naturaliter appetit lo
cum inferiorem quia sua gravitate inclinatur ad talem locum.
Adhuc obicit ex hoc quod materia non appetit formam hoc est quia caret omni
forma. aut quia appetit aliquas formas quas habet sit quod est impos
sibile. aut quia fastidit formam quam habet et querit habere aliam et
hoc est inanum nullo modo materia non appetat
formam. Adhuc obicit philosophus quod dicitur quod non appetit formam
sic femina masculum est figurative loquendo scilicet poetarum
et non philosophorum. Sed hae obiectiones faciles sunt solvere. Dicendum
est enim quod omne quod appetit aliquid ut congregat ipsum et se
ordinat in id ut tendit in ipsum ex ordinatione et di
rectione alicuius cognoscentis sicut sagitta tendit in deter
minatum signum ex directione et ordinatione sagittantis.
Sed est igitur aliud appetitus naturalis quam ordinatio alicuius
secundum propriam naturam in suum finem. non solum autem ad eius
... actum ordinatur in suum finem sed et materia
secundum quod est in potentia naturam forma est finis materiae. Sic igitur est di
cendum appetere formam quam ordinari ad formam ut
potentia ad actum. Et quia sub quaque forma sit adhuc remanet in
potentia ad aliam formam inest ei semper appetere formam
non propter fastidium formae quam habet nec propter hoc quod quaerat
contraria esse simul. Sed quia est in potentia ad alias formas quas non
habet in actu. Non etiam utitur hic figurativa locutione sed exempla
ri. Dictum est enim supra capitulo ... quod materia prima est scibilis secundum
proportionem. Quod sic se habet ad formas sensibiles sicut mens se
habet ad formas intelligibiles. Et ideo ad manifestandum materiam
primam oportet uti exemplis sensibilibus. Dicit igitur ... est
exemplum figuratum et hominis in musica. Ad manife
standum ... nunc ad eius manifestationem utitur exemplo femi
nini appetentis et turpis appetentis bonum. hoc enim
accidit eis ... ad ... modum. Sed ... quod
hoc loquitur quia Plato et tales metaphoricis locu
tionibus utebatur. Assimilans materiam matri et feminae et formam
masculo. Et ideo Aristoteles utitur eius metaphoris ab eo
suppositis. Deinde cum dicit "corrumpitur autem" ostendit quomodo materia cor
rumpatur et dicit quod quodammodo corrumpitur et quodammodo non quia

Et quod est in ea privatio sic corrumpitur cum cessat in ea et privatio
... ut si dicamus aes infiguratum corrumpi quando desinit
esse infiguratum. Sed secundum se ipsam in quantum est quoddam ens in potentia est ingene
rabilis et incorruptibilis. Quod sic patet. Si enim materia fieret oportet eam ad
libere ex quo fiat ut ex supiori ... Sed primum quod subiicitur in gene
ratione est materia. hoc enim dicimus materiam primam subiectum ex quo aliquid fit
per se et non per accidens quod inest rei iam factae et natum compo
nitur privationis ex quo fit per accidens et non inest rei
factae. Sequitur igitur quod materia sit antequam fiat quod est impossibile et
similiter omne quod corrumpitur resolvitur in materiam primam. Si igitur
materia prima corrumpatur et sic si materia prima corrumpa
tur erit corrupta antequam corrumpatur quod est impossibile. Sic
igitur impossibile est materiam primam generari vel corrumpi sed ex hoc
non excluditur quin procedat in esse per creationem. Deinde cum dicit "de
principio autem" quia iam exclusa errores antiquorum materia et privatio
restare videbatur quod excluderet errores et dubia
circa formam. Posuerunt enim quidam formas separatas scilicet ideas
quas reducebat ad unam primam ideam. Et ideo dicit quod de
principio formali utrum sit unum aut plura et quid et quale sit per ge
neris determinare ad philosophiam primam pertinet et usque ad illud tempus reser
vetur. quia forma est principium esse et ens in quantum huiusmodi est subiectum
philosophiae primae. Sed materia et privatio sunt principia entis transmu
tabilis quod a philosopho naturali consideratur. Sed de formis naturalibus
et generabilibus et corruptibilibus in sequentibus huius doctrinae de
terminabit. Ultimo autem epilogat quae dicta sunt et dicit quod sic
determinatum est quod principia sunt et quae et quot sunt. Sed oportet
iterum ad principium facere sermonem naturalis in quaedam scilicet principium sermonis

Sed quia ... cum in divinis ... quod ... [illegible] ... materie ... [illegible] ... quod attinuit

[illegible] ... caro ... [illegible] ...

[illegible] ... forma ... [illegible] ...

[illegible] ... forma ... [illegible] ... actu ...

[illegible] ... forma ... [illegible] ... in actu ... [illegible] ... dispositionem ...

... dispositi ... forma ... in actu ... [illegible] ...

[illegible] ... forma ... [illegible] ... ex

[illegible] ... forma ... [illegible] ...

[illegible] ... actu ... [illegible] ...

[illegible] ... actu ... forma ... [illegible] ...

[illegible] ... forma ... [illegible] ...

[illegible] ... dispositionem ... [illegible] ... forma ... [illegible]

actu ... forma ... [illegible] ... cum ... [illegible] ...

[illegible] ... actu ... [illegible] ... actu

[illegible] ... actu ... dispositio ... [illegible]

phi[losophi] ... [illegible]

Eorum autem que sunt. Postquam philosophus in primo libro determinavit de principiis rerum naturalium, hic determinat de principiis scientie illius ea autem que sunt per se cognoscere in aliqua scientia sunt subiectum eius et medium per quod demonstratur. In hoc libro sic dividitur in duas partes. In prima determinat de quibus sit consideratio scientie naturalis, in secunda ex quibus causis demonstrat, ibi: Determinatis autem his. Prima in duas. In prima ostendit quid sit natura. In secunda ostendit de quibus considerat scientia naturalis ibi: Omnium autem determinatum. Prima in duas. In prima ostendit quid sit natura. In secunda quot modis dicitur natura, ibi: Dicitur autem uno modo. Prima in duas. In prima ostendit quid sit natura, in secunda excludit intentionem erroneam, dicens quod naturam demonstrare sit ... Prima in duas. In prima dicit per notitiam nature ... que denominant a natura, [illegible] ... que habent ... In prima investigat diffinitionem nature ... Est igitur. Exponit dictum, i. Dico autem non facta ... [illegible] ... ab aliis causis, puta ab arte vel casu. Dicit autem esse a natura animalia et partes corporum sicut carnes et ossa et plantas et simplicia corpora, scilicet elementa, que non resolvuntur in aliqua priora corpora, ut sunt terra, ignis, aer et aqua. Hoc ... et similia dicuntur esse a natura et dicuntur differre ab hiis que non sunt a natura, quia omnia in se habent principium alicuius motus et status, quedam quidem secundum locum, ut gravia et levia et corpora celestia, quedam non secundum augmentum et decrementum, ut alia et plante, quedam non, sed alterationem, sicut corpora simplicia et ... que ex eis componuntur. Sed ea que sunt a natura ... et indumenta et similia que recipiunt predicationem ... facta ab arte nullius mutationis principium habent in se ipsis, nisi per accidens in quantum sunt ... corpora artificiorum sunt res naturales. Verbi gratia ... artificium accidit esse ferrea vel lapidea habent ad principium motus in se ipsis, sed non in quantum sunt artificia. Cultellus enim in se habet principium motus deorsum non in quantum est cultellus, sed in quantum est ferrum. Sed contra hoc non ... quia in ... [illegible] ... principium motus in eo quod modo in altitudine est et gravitate simplicium corporum motorum esse ab extrinseco agente, ut terra, aqua calefit vel aer ... ab igne principium mutationis est ab extrinseco agente ... [illegible] ... principium activum motus est in eo quod movetur ... non ... sed in ... quod coadiuvat actionem exterioris agentis ... [illegible] ... intrinseco. Gravitates et altitudines corporum simplicium naturales ... non potest esse quod ... agat ... actus ... cum non sit actus sed aptitudo ad actum ... principium activum. Et preterea si esset forma completa non ageret alterando ... in alterando ... quia forma non agit ... quod non potest alterare se ipsum ... et sic ... due partes ... altera et altera ... in rebus naturalibus ... principium motus ... eis ... motus. Quibus ... movetur ... eis principium activum motus, quibus ... eis principium passivum ... quod principium in ... habet ... naturale ad talem formam et motum faciet esse motum naturalem. Et propter hoc ... res artificiales non sunt naturales ... principium ... ad talem formam. Et ... motus localis celestium corporum naturalis ... a motore separato ... in ipso corpore celi ... ad talem motum.

In corporibus non gravibus et levibus est principium formale suum motus ... sic ... accidens consequitur formam specialem ita et locus et per consequens movetur ad locum, non tamen ita quod forma naturalis sit motor, sed motor est generans quod dat talem formam ad quam talis motus consequitur. Idem tamen dicit: Est igitur natura. Concludit ex premissis diffinitionem nature ... [illegible] ... non ... in illis ... que habent naturam, sed non ... in aliis ... in quibus habent principium motus in se ipsis ... ad ... principium motus et quietis in eo in quo est per se et non per accidens. Per ... in diffinitione ... principium ... generis et non ad ... quia ... imperfecta habitudine principii. Anima autem naturalis ... que ... in plantis et aliis ... principium ... vel motus ... non ... definientes diffinitionem ... corrigere. Nam per ad absolute diffinire conantur dicentes quod natura est vis insita rebus. Et ad hoc dicit principium ... ad designandum quod non omnium motuum natura eodem modo est principium in eo quod movetur, sed diversimode ut dictum est. Dicit: Motus et quietis ... que naturaliter moventur ad locum suum ... naturaliter quiescunt in loco ... naturaliter movetur sursum ... ibi est ... [illegible] ... quia principium ... celeste naturaliter quidem movetur sed non naturaliter quiescit. Sed hoc per tanto dicit quia non solum motus sed et quietis principium est. Dicit autem in quo est ad differentiam artificiorum. Addit autem per se ... si ... principium motus corporum ... non tamen ... movetur deorsum ... Et quia non dicat per se et non per accidens. Exponit ... dicit: Dico autem. Contingit enim ... sibi ipsi causa ... sanitatis. Et sic principium sue sanitatis ... sanationis est in eo, sed per accidens ... sanationis in eo ... naturam ... quod sanat habet medicinam, sed ... accidit ... eidem esse medicum et sanari. Sanatur ... infirmus ... per accidens ... per accidens dividitur ... esse medicum qui sanat et aliud ... qui sanatur. Sed principium motus naturalis est in corpore ... quod motum ... ignis habet levitatem ... sursum ... ad invicem ut aliud sit corpus quod fertur sursum et aliud leve ... Et sic ... sanare ita est de omnibus artificialibus ... corpus habet ... sive ... quedam corpora fiunt ab extrinseco ut domus ... que manu fiunt ... fiunt a principio intrinseco sed per accidens ut dictum est. Et sic dictum est quid est natura. Idem dicit: Naturam autem habent. Diffinit ea que a natura denominantur et dicit quod ... naturam sunt illa que habent in se ipsis principium ... motus et talia sunt omnia substantia ... quia natura est ... in subiecto. Secundum quod ... dicit ... Deinde exponit quid sit ... et dicit quod secundum naturam esse dicuntur ... que eis sunt ... ab hoc principio sicut ferri sursum igni non est ... sed habens naturam ... a natura et sic dictum est quid sit natura et quid sit secundum naturam et quid sit secundum naturam. Deinde cum dicit: Quid autem est natura, excludit presumptionem volentium ... quod ad demonstrare quid sit natura et dicit quod ridiculum est quod aliquis

Ab. ... principium motus ... artificiale et naturale

X ... [illegible]

continuata

temptet demonstrare quod natura sit, sed scilicet quod multa sunt a natura que habent principium sui motus in se. Nullus enim demonstrare nititur per se nota. Et hoc est quod non potest iudicare quid est notum per se et quid non est notum per se qui vult demonstrare id quod est notum per se nisi eo quod non est per se notum. Et quod hoc contingat aliquibus manifestum est. Aliquis enim cecus natus aliquando sillogizat de coloribus, cum tamen non sit per se notum id quo utitur ut principio, quia non habet intellectum rei sed utitur solum nominibus, eo quod cognitio nostra ortum habet a sensu, et cum deficit sensus deficit una scientia. Unde cecus colorem non videns de coloribus [illegible] intelligere, et sic utitur non notis sed notis. Et sic accidit hiis qui volunt demonstrare quod utuntur notis et non notis. Naturam autem esse est per se notum, quia illa sunt manifestissima. Sed quod sic unicuique rei naturali [illegible] quod principium motus habeat non est manifestum per quod mobilia aut conatur improbare. Et demonstrare volens quod naturam esse possit demonstrare, sed non a naturali, quia nulla scientia probat sua principia, sed ignorantibus principiorum [illegible] non credit quia sic naturam esse per se notum est demonstrare. Videtur autem ... Postquam philosophus ostendit quid est natura, hic ostendit quot modis natura dicitur. Et primo ostendit quod natura dicitur de materia, secundo quod dicitur de forma: Alio autem modo est. Primo sciendum quod antiqui philosophi naturales non valentes usque ad primam materiam pervenire, ut supra dictum est, ad corpus sensibile primam materiam omnium esse ponebant, ut ignem vel aerem vel aquam. Et sic dicebant quod omnes forme advenirent materie tamquam in actu existenti, ut in artificialibus. Sicut forma lecti advenit ligno iam existenti in actu, et ideo similem opinionem accipiebant de naturalibus sicut de artificialibus. Dicit ergo primo quod quibusdam videtur quod hec sit substantia et natura naturalium quod primo inest unicuique quod secundum se consideratur et non in forma, ut si dicamus quod natura lecti est lignum et natura statue est es. Sicut lignum est in lecto et secundum se consideratur est informe, et hoc signum dicebat Antiphon esse, hoc quod si aliquis plantaret lectum ad terram et lignum putrefactum acciperet virtutem ut ad ex eis germinet, [illegible] quod generatur non est lectus sed lignum, et quod substantia que permanet est semper, et hoc sensibile in generatione. Concludebat quod omnis dispositio que est secundum consuetudinem legem rationis vel artem sit accidens, et id quod permanet sit substantia que continue patitur huiusmodi dispositionum mutationes. Supposito ergo quod forma est artificialis sit accidens et materia sit substantia, assumebat aliam propositionem quod sicut se habent lectus et statua ad es et lignum, ita quelibet horum se habent ad aliud quod est corpus, ut es et aurum ad aquam, quia omnia liquefactibilia materiam videntur esse aquam, et ossa et ligna ad terram, et similiter de quibusdam aliorum naturalium. Unde concludebat quod illa materia in subsistentia formis naturalibus sit natura et substantia eorum. Et propter hoc quidam eorum dixerunt terram esse naturam et substantiam omnium rerum, sicut primo poete theologi. Philosophi vero posteriores vel ignem vel aerem vel aquam vel quidam horum vel de hiis ut ex superioribus patet, quia tot dimensiones [illegible] dicebant esse substantiam omnium rerum quot accipiebant principia materialia esse, et omnia alia dicebant esse accidentia horum, aut principiorum materialium, vel per modum passionis vel per modum habitus vel per modum dispositionis vel cuiuscumque alterius quod reducitur ad genus accidentis. Et hoc est una differentia quod ponebant inter principia materialia et formalia, quia dicebant ea differre, quia principium et corruptibile sicut quodcumque primus forma eorum simpliciter ponebant principium esse ingenerabile dicebant et esse perpetuum. Non enim dicebant quod transmutarentur in invicem, sed omnia alia dicebant fieri et corrumpi infinities. Sed si aqua sit principium materiale, dicebant fieri et corrumpi aquam quantum ad materiam quidem corrumpi, sed manens quantum ad formam aliarum. Et aliis hiis dicebant corrumpi et generari. Nisi [illegible] aut pro quantitate ad naturam quantum ad formam, quantum ad hoc quod non fit neque corrumpitur sed manet. Sed omnia cetera consistunt [illegible] rei. Dicit quod ad hoc quod dicebant omnes formas accidentales esse formas et naturam et substantiam ex hac opinione et ratione est conclusit id quod natura est secundum quod uno modo dicatur materia. Subicitur unicuique rei naturali habenti in se principium motus vel cuiuscumque mutationis natura motus est. Species unicuique ut ... dicit. Deinde cum dicit Alio autem forma dicitur quod natura dicitur de forma. Et circa hoc duo facit: primo ostendit propositum, scilicet quod forma sit natura; secundo ostendit diversitatem forme: Sed forma primum. Circa primum duo facit: primo quod alio modo dicitur natura forma et species que est secundum rationem, id est ex qua res constituitur. Et hoc probat tali ratione: sicut enim illud est ars quod competit alicui in quantum est secundum artem et artificiosum, ita illud natura quod competit alicui in quantum est secundum naturam et naturale. Sed id quod est tantum in potentia non dicitur quod sit artificiosum, non enim habet aliquid artis, quia ... habet [illegible] lectum et si in rebus naturalibus id quod est in potentia caro et os non habet naturam carnis et ossis antequam accipiat formam secundum quam accipitur in diffinitione rei per quam scimus quid est caro vel os. Non enim adhuc est natura in ipso antequam habeat formam, quia non erit illud habens principium in se ipso principium motus. Alio modo ... forma que non separatur a materia, sed ratione tamen differt ratione ab ea est et significat diversitatem formarum que sunt unitatem. Ita materia et forma et hoc per totum dicitur quod non forma est natura quod proprie alicuius non est aliquid tale modus quod modo dicitur natura ... et quod potest dici natura et forma. Quod compositum possit dici natura quia similiter dicitur de materia et forma et de composito, sed hoc excludit dicens quod compositum ex materia et forma ut homo non est ipsa natura sed est a natura, quia habet principium motus. Composito ex forma principaliter ex forma premissa procedit ad ostendendum quod forma sit magis natura quam materia, quia unumquodque magis dicitur secundum quod est in actu quam secundum quod est in potentia. Sed forma secundum quam est ad illud in actu est magis natura quam materia secundum quam est ille in potentia. Secunda ratio ponit ibi: Amplius fit homo. Et dicit quod licet non fiat lectus ex lecto ut Antiphon dixit, fit tamen homo ex homine. Unde dicit quod forma lecti non est natura sed lignum, quia si lignum germinet non fiet lectus sed lignum. Sicut hec est forma que non reducitur per generationem non est natura sed ars, et forma que reducitur per generationem est natura. Sed forma rei naturalis reducitur per generationem, fit enim ex homine homo, ergo forma rei naturalis est natura. Tertia ratio ponit ibi: Amplius autem que talis est natura potest significari ut generatio prius sicut dicatur nativitas. Secundo ergo non dicit sic generatio, id est nativitas, est natura non sic habet et dicitur inter actiones et passiones. Quia actiones denominantur a principio, passiones autem ad terminum. Unde quelibet est denominatur ab actione quod est principium actionis et passionis. Non est ita in passionibus sicut est in actionibus. Medicatio enim non dicitur via in medicinam sed in sanitatem. Necesse est enim quod medicatio sit a medicina non in medicinam. Sed non dicitur ut generatio, id est nativitas, non sic se habet ad naturam sicut medicatio ad medicinam, sed se habet ad naturam sicut ad terminum, cum sit passio. Illud enim quod nascitur in quantum venit in quod nascitur vel illud quod nascitur denominatur ab eo in quod non

ab eo ex quo i(n)cipit tendit natura est forma ergo forma est n(atur)a.

Deinde cum dicit forma et natura. Ostendit quod non quelibet forma dicitur natura sed de forma com-
pleta et de forma completa et hoc patet in generatione sicut patet in prima materia ad
fit albu(m) sicut albedo est forma completa et primo alb(edin)is et quamvis sit
in generatione cum incipit in generandum quod est forma imperfecta sed utrum in generatione
simpliciter quia est substantialis sicut ad generationem primo simul tamen quod
forme substantiales sint per se vel non considerandum est postius in quinto libro huius
et in libro de generatione et corruptione.

Quoniam determinatum est. Postquam
philosophus ostendit quod sit natura et quot modis dicitur hic ostendit in quo differt
de quibus considerat sciencia naturalis et dividitur in duas partes primo ostendit
differentiam naturalis a mathematica ad quam se extendit consideratio naturalis sicut ibi.
Quoniam autem duplex est natura. Prima in duas. Primo movet questionem ad quam ad quam
ibi et enim plana. Secundo solvit questionem ibi. De his quidem negociatur. Dicit
ergo primo quod postquam determinatum est quot modis dicitur natura considerandum est in quo differt
naturalis a mathematico. Deinde cum dicit Etenim plana ponit rationes ad questionem
et in primo tales est. Quecumque sciencie considerant eadem subiecta vel sunt
eedem vel una est pars alterius sed mathematicus et physicus considerant de
punctis lineis et superficiebus et corporibus et naturalis ergo probat ex hoc
quod corpora naturalia habent plana id est superficies et firma id est soliditates et
longitudines et puncta. Omnia autem quod naturalis considerat de omnibus que sunt
in corporibus naturalibus ergo videtur quod sciencia naturalis et mathematica vel sint eedem vel
una sit pars alterius. Secundam rationem ponit ibi. Amplius astrologia et cetera.
hec ratio est primo movet questionem utrum astrologia sit omnino alia a naturali philosophia
vel sit pars eius et est ergo pars mathematice non sic est pars illius philosophie
sequitur mathematica et physica conveniunt minus in hac parte quod astrologia
sit pars physice probat duplex primo quod per rationem talem ad quemcumque pertinet
cum considerare substantias et naturas aliquorum rerum ad eundem pertinet considerare
per se accidentia illarum. Secundo probat ex consuetudine philosophorum nam philosophi
naturales inveniuntur determinasse de figura solis et lune et terre et tocius mundi
et cetera quod in hoc determinant astrologorum intentio sed hec astrologia
et sciencia naturalis non tantum conveniunt in eisdem subiectis sed etiam in consideratione
eorundem accidentium et dimensione earundem ergo videtur quod
astrologia est pars physice ergo physica non totaliter differt a mathematica.

Deinde cum dicit De his. Solvit predictam questionem et dicit hic duo facit. Primo
ponit solutionem. Secundo confirmat eam ibi. Fit autem utrumque et cetera primo
facit. Primo solvit questionem. Secundo concludit quoddam corrolarium ex predictis ibi.
Unde et abstrahit. Tertio excludit errorem ibi. Latent autem hoc dicit ergo
primo quod mathematicus et naturalis tractant de eisdem scilicet punctis lineis et super-
ficiebus et huiusmodi sed non eodem modo. Non enim mathematicus tractat de eis in
quantum unumquodque eorum est terminus corporis naturalis. Nec considerat ea que ac-
cidunt eis in quantum sunt termini corporis naturalis. Et propter hoc non considerat de eis
sciencia naturalis non est autem inconveniens quod idem cadat sub consideratione diversarum
scienciarum secundum diversas considerationes. Deinde cum dicit Unde et abstrahit
concludit quoddam corrolarium ex predictis quia enim mathematicus considerat lineas
et puncta et superficies et huiusmodi accidentia eorum non in quantum sunt termini
corporis naturalis ideo dicitur abstrahere a materia sensibili et naturali et causa quare potest
sic abstrahere est ista quia secundum intellectum sunt abstracta a motu
cuius ratio est quia eorum considerandorum quorum intellectus coniuncta sunt secundum rem
quorum unum non est de intellectu alterius sicut album et musicum.

coniunguntur in uno subiecto et tamen unum non est de intellectu alterius
et ideo potest unum separatim intelligi ab alio. Hoc est unum intellectum abstrahere esse
ab alio. Manifestum est autem quod posteriora non sunt de intellectu priorum sed econverso
unde priora possunt intelligi sine posterioribus et non econverso sicut patet quod animal
est prius homine et homo habet hominem supra hoc scilicet ex additione ad ani-
mal. Homo ex additione ad hominem et ideo homo non est de intellectu animalis
nec sortes de intellectu hominis unde animal potest intelligi sine homine et homo abs-
que sorte et aliis individuis et hoc est abstrahere vel abstractio ... Si-
cut autem inter accidentia ... que adveniunt substancie primo advenit ei quantitas et
deinde qualitates sensibiles et actiones et passiones et motus consequen-
tes sensibiles qualitates sed quantitas non claudit in suo intellectu
qualitates sensibiles et passiones vel motus claudit tamen in suo
intellectu substanciam potest igitur intelligi quantitas sine materia subiecta motui et
qualitatibus sensibilibus non tamen absque substancia et ideo huiusmodi quantitates et que eis acci-
dunt sunt secundum intellectum abstracta a motu et a materia sensibili non autem
a materia intelligibili ut dicitur in VII methaphysice. Cum igitur obiecta motu
mathematice sunt ea abstrahere et sunt ... sit abstracta a motu secundum intellectum
quia non claudit in suo intellectu materiam sensibilem subiectam motui
ideo mathematicus potest ea abstrahere a materia sensibili et nichil differt quantum ad veritatem
considerationis utrum sic vel sic consideretur. Quamvis enim non sint abstracta
secundum esse non tamen mathematici abstrahentes ea secundum intellectum mentiuntur quia non
asserunt ea esse extra materiam sensibilem sed esse in materia. Sed considerant
de eis absque consideratione materie sensibilis. Quod absque mendacio fieri potest sicut aliquis
potest considerare albedinem absque musica et ut vere sunt in eodem subiecto et
tamen esse ... considerando. Sed asserere album non esse musicum. Deinde cum dicit
Latent autem hoc. Excludit ex predictis errorem Platonis qui enim latebat
eum quomodo intellectus possit vere abstrahere ea que non sunt abstra-
cta sed esse ideo posuit omnia que sunt abstracta secundum intellectum esse abstra-
cta secundum rem unde non solum posuit mathematica abstracta. Sed hoc quod mathematica
abstrahuntur a materia sensibili sed et posuit ipsas res naturales abstractas
sicut hic quia ... universalis sciencia est de universalibus et non de singularibus unde posuit hominem
separatum et equum et lapidem et alia huiusmodi que dicebat esse
ydeas. Cum tamen illa sint minus abstracta quam mathematica mathematica enim
sunt omnino abstracta a materia sensibili sed naturalia non quia materiam sensibilem
non includit in intellectu mathematicorum nec in universali nec in particulari sed in
intellectu specierum naturalium includitur materia sensibilis sed non individualis
in intellectu enim hominis includitur caro et os sed non hec caro et hec
os. Deinde cum dicit Fiet autem hoc utique manifestum. Confirmat solutionem dictam
per predictam differenciam quam assignat mathematice et naturalis. Secundo
secundum scienciam mediarum ibi. Demonstrat autem. Dicit ergo primo quod predicta quidem differentia
manifesta est consideratori mathematice et physice fiet manifesta si quis temptaverit dare
diffinitiones naturalium et mathematicorum et accidencium eorum mathematicorum ut par
et impar et rectum et curvum et numerus linea et figura diffiniuntur
sine motu et materia sed non caro et os et homo. Sed horum diffinicio est
sicut diffinicio simi in cuius diffinitione ponitur subiectum ad et non sicut curvi
in cuius diffinitione non ponitur ad sensibile subiectum et talia sunt mathematica
et sic ex ipsis diffinitionibus naturalium et mathematicorum apparet quod sicut
dictum est differt mathematica et naturalis. Deinde cum dicit Demonstrat autem probat
idem per sciencias que sunt medie inter mathematicam et naturalem. Dicit autem
sciencie medie que accipiunt principia abstracta a scienciis pure

math[ematic]e et applicat ad materiam sensibilem sic perspectiva appli
cat ad lineam visualem et quod determinat geometria de linea in
abstracto et armonica id est musica applicat ad sonos ea que arith
metica considerat de proportionibus numerorum et astrologia considerat geo
metria et arismetica applicat ad celum et partes eius. [illegible] sic me
[illegible] scientias naturalem et mathematicam. [illegible] h[ec] a philosopho magis naturales quam ma
thematice [illegible] denominantur [illegible] ratio [illegible] quia hec scientie
considerant [illegible] ad materiam naturalem et principia mathematica procedunt magis sunt
naturales quam mathematice [illegible] quando in se habent. [illegible] sicut
pure mathematice sicut est geometria et arismetica. [illegible] geometria considerat
quidem de linea que [illegible] in materia sensibili [illegible] linea naturalis [illegible]
considerat [illegible] in materia sensibili [illegible] naturalis. Sed ab
stracte ut dictum est. Sed perspectiva accipit lineam abstractam
[illegible] mathematice [illegible] et applicat eam ad materiam sensibilem [illegible]
[illegible] mathematice et sic de ea non in quantum est mathematica. Sed in quantum est physica.
Ex ipsis [illegible] scientie mediae ad scientias pure mathematicas [illegible]
quod supradictum est. [illegible] si hec scientie medie abstracta applicant
ad materiam sensibilem [illegible] quod mathematice [illegible] ea que sunt in materia sensibili
abstrahunt. [illegible] ad id quod [illegible] obiciebatur de
astrologia [illegible] astrologia magis est naturalis quam mathematica [illegible] non est [illegible]
[illegible] communicat in omnibus cum scientia naturali [illegible] non est pure naturalis
[illegible] ad medium eandem [illegible] sic quod terra sit sperica
[illegible] naturalis medium naturale [illegible] quod partes eius undique
[illegible] ad medium. Ab astrologo [illegible] ex figura
[illegible] eclypsis lunaris vel ex hoc quod non eadem sidera ex omni
parte terre aspiciuntur.

Quoniam autem natura dupliciter est. Postquam philosophus ostendit
[illegible] naturalem et mathematicum hic ostendit ad quid se extendat
consideratio naturalis [illegible] d.f. [illegible] ostendit quod ad naturalem pertinet consideratio formae
et materie. Secundo ostendit quod sit de consideratione naturalis esse forme [illegible]
usque ad [illegible] d.f. [illegible] ex premissis [illegible] formam
[illegible] dubitabilis [illegible] Etenim [illegible] d[icit] ergo
[illegible] natura dupliciter dicitur scilicet de materia et forma ut supradictum est. Sic est
considerandum in scientia naturali sicut cum intendimus de simo quid est
[illegible] non solum formam id est curvitatem sed et materiam id est nasum
attendimus [illegible] in scientia naturali [illegible] considerat [illegible] materia sensibili
[illegible] solum sed materiam [illegible] forma [illegible] iste pres[umit]
[illegible] duo [illegible] per quorum unum sic [illegible] arg[uit]
[illegible] considerat [illegible] forma [illegible]
[illegible] forma considerat [illegible] sicut dictum a mathematico ut dictum est [illegible]
considerat [illegible] considerat [illegible] mathematica sic considerat [illegible]
[illegible] forma [illegible] consideratio naturalis [illegible]
[illegible] Determinata ergo [illegible] Etenim iam [illegible] ex premissa
dubitatione [illegible] Cum [illegible] dicat de materia et de forma [illegible]
scientia naturalis sit tantum de materia vel tantum de forma [illegible] utraque
[illegible] Secunda dubitatio est [illegible] de utroque [illegible] scientia
naturalis [illegible] sit eadem scientia naturalis que considerat de forma et materia vel alia
[illegible] de utroque. Determinat ergo [illegible] In antiquis [illegible] Solvit per
[illegible] et materie [illegible] ostendens quod ad eandem scientiam naturalis
considerationem pertinet [illegible] de forma et materia [illegible] videbatur.

soluta est per hoc quod dicat quod consideratio naturalis est sicut intendimus de
simo quid sit [illegible] d.f. [illegible] quod antiqui [illegible] sensisse
[illegible] si aliquis velit aspicere [illegible] antiqui [illegible] quod scientia naturalis
non sit nisi de materia [illegible] tetigerunt de forma vel ad modicum.
sic tetigerunt eam de [illegible] posuit ad [illegible]
[illegible] mixtione vel aggregatione [illegible]
Si autem ars [illegible] ostendit [illegible] ars
imitatur naturam [illegible] sic se habet scientia naturalis ad naturalia
sicut se habet scientia artificialis ad artificialia. Sed eiusdem scientie artificialis est cognoscere
materiam et formam usque ad aliquem terminum sicut medici est cognoscere
sanitatem ut formam et coleram et flegma et huiusmodi [illegible]
[illegible] nam in contemperatione humorum sanitas consistit et sic
edificatoris considerare formam domus et lateres et ligna que sunt materia
domus et similiter est in omnibus artibus aliis. Ergo eiusdem scientie naturalis est
cognoscere [illegible] Quod autem quod ars imitatur naturam [illegible]
[illegible] operationis artificialis [illegible] Omnis autem [illegible]
[illegible] a rebus sensibilibus et [illegible] acceptam [illegible]
[illegible] in artibus [illegible] res naturales [illegible]
[illegible] arte [illegible] intellectus [illegible] ad su[os]
fines [illegible] opus [illegible] opus intelligentie [illegible]
[illegible] ad certos fines procedit quod in operando ars imitatur
[illegible] Item [illegible] Adhuc autem quod cuius [illegible] talis est eiusdem
scientie est considerare finem et ea que sunt ad finem [illegible]
eorum que sunt ad finem a fine sumuntur. Sed natura est [illegible] finis
[illegible] sic probat. Ad hoc quod [illegible] sit finis alicuius motus [illegible] duo
requiruntur quorum unum est quod sit ultimum motus [illegible]
quod sit cuius causa fit. Aliquid [illegible] non est [illegible] Poeta
[illegible] apposuit quod [illegible] habeat [illegible] finem cuius causa fit.
[illegible] sic [illegible] Qualis autem [illegible]
hominis sic [illegible] finis [illegible] poeta [illegible]
[illegible] ultimum sit finis. Sed id quod est optimum hoc est [illegible]
[illegible] in artibus [illegible]
que faciunt materiam [illegible] quedam faciunt simpliciter [illegible] sicut ars [illegible]
figuli facit lateres que sunt materia. Quedam faciunt
eam operose id est materiam [illegible] disponunt ad [illegible]
[illegible] formam sicut ars carpentaria parat ligna ad formam navis [illegible]
[illegible] nos utimur omnibus que sunt secundum artem [illegible]
[illegible] nos [illegible] Nos enim sumus quodammodo finis omnium artificiatorum
[illegible] sic dicitur in primo philosophie [illegible] cuius causa fit
[illegible] et quo. Sic finis [illegible]
Ex hiis ergo [illegible] possumus quod due sunt artes [illegible] princi
pales [illegible] id est que principantur artibus facientibus materiam [illegible]
[illegible] et diiudicantes de ipsis [illegible] quando [illegible]
[illegible] inducens scilicet formam et hec est sicut
architectonica que disponit materiam sicut naufactiva vel carpentaria
que secat ligna [illegible] visualis sicut [illegible]
architectonica id est principalis ars [illegible] Duo ergo [illegible] sicut architectonica
[illegible] visualis [illegible] architectonica [illegible] visualis est architectonica
[illegible] est cognoscitiva et diiudicativa de forma [illegible]
architectonica [illegible] diiudicat
Et quidem [illegible] ultimum [illegible] hec [illegible]
[illegible] causa fit.

u

tem materia et hoc modo per exemplum vsus est nauis manifestat ad gubernatorem et sic gubernator est vsualis et sic est architectonicus respectu naue factiue. Regulat et diiudicat de forma et hoc est quod dicit quod gubernator agnoscit et instituit qualem debeat esse formam temonis. Alius autem scilicet factor nauis cognoscit et diiudicat ex quibus et qualibus lignis fieri debeat nauis. Sic ergo materia est quam ars que inducit formam preparat. Unde facit vel disponit materiam et ars que vtitur artificio iam facto precipit arti que inducit formam. Ex quo possumus accipere quod sicut se habet materia ad formam sic forma ad vsum. Manifestum est quod causa finis artificialis est forma est causa materie in artibus et sic in hys que sunt secundum naturam. Nos facimus materiam propter opus artis quod ipsum artificium scilicet in naturalibus non inest. Ante si a nobis fieret materia eadem hiis ordinem ad formam. Sed quia propter formam non sequitur quod eiusdem sciencialis sit considerare materiam et formam. Item cum propter videbitur Amplius eorum que talis est eorum que sunt ad aliquid et scilicet hoc materia est de numero eorum que sunt ad aliquid et dicitur ad aliquid ad formam quoniam ideo dicitur quod ipsa materia sit in genere relationis. Ergo quia cuilibet forme determinata materia et hoc est quod dicit quod sub alia forma est alia materia vnde relinquitur quod eiusdem sciencie naturalis est considerare materiam et formam. Demum cum dicit Usque ad quid etc. ostendit quod se extendit consideratio naturalis circa formas et est hoc quod dicit primo mouet questionem ad quid oportet naturalem considerare de forma et quod dicit rei secundum se formas et quiditates. Et absolute videtur pertinere ad philosophum primum. Secundo soluit dicens quod sicut medicus considerat neruum et faber es vsque ad aliquid terminum ita et naturalis formas. Medicus non considerat de neruo secundum quod huiusmodi sed ex parte ad sanitatem. Sed in quantum est subiectum sanitatis et similiter faber de ere non in quantum es. Sed in quantum est subiectum statue. Aut aliter hoc est similiter naturalis non considerat de forma in quantum est forma. Sed in quantum est in materia et ideo sicut medicus tantum considerat de neruo quantum pertinet ad sanitatem et ita considerat naturalis. Similiter naturalis in tantum considerat de forma in quantum habet esse in materia et ideo tantum considerat. Et sic naturalis considerat formas que sunt aliquo modo separate. Sed tamen esse habent in materia. Et huiusmodi forme sunt anime rationales. Que quidem sunt separate in quantum intellectiua non est actus alicuius organi corporalis. Sic vt intellectus et actus eius. Sed non tamen in quantum dat esse. Et sic est talis corporis. Et propter hoc ex eo in philosophia probatur quod forme alicuius rei generate ex materia est forma in materia. Ad hoc est dat quod homo ut forma sit in materia. Sed hoc generatur ex materia et ab homine quod ab agente proximo et a sole tanquam ab agente vniuersali generabilium. Unde sequitur quod anima que est forma humana sit forma in materia. Usque ad quam rationalem se extendit consideratio naturalis. Sed quam sit se habeat forma separate et quomodo sit vel quo se habeat hec forma scilicet anima rationalis. Sed quod est separabilis et sine corpore existere potens et quid sit secundum suam essentiam separabile hoc determinare pertinet ad philosophum primum.

Determinatis autem hys etc. Postquam philosophus ostendit de quibusdam scientiis consideranda naturalis hic incipit considerare ex quibus causis determinat et diuiditur in partes duas. In prima determinat de causis. In secunda ostendit ex quibus est demonstrabile. Quoniam autem. Circa primum dicendum quod primo ostendit necessitatem determinandi de causis. Secundo incipit de causis determinare ibi Uno

quidem modo. Dicit ergo primo quod postquam determinatum est quid cadat sub consideratione naturalis restat considerare de causis a quibus sit et hoc ideo quia negocium istud incedimus non contemplative non ordinatur ad opus. Sed ad sciendum. Quia nos non possumus facere res naturales sed solum de eis sciendum habere. Sed nos non opinamur nos scire vnumquodque nisi cum accipimus propter quid est accipere causam. Unde manifestum est quod hoc faciendum est nobis de generatione et corruptione et omni mutatione naturali ut cognoscamus et reducamus vnumquodque de quo querimus propter quid in principia eorum. Hic dicitur ideo dicit considerare scilicet de causis. Et quod hic est proprium philosophi primi. Non cum in eo quod causa est non dependet a materia. Sed esse cum hys que sunt a materia sunt separata non erit tamen sic causarum. Sed a physico non assignantur considerationem de causis propter aliquam necessitatem. Nec tamen non sumitur ab eo consideratio de causis. Uno non modo Deinde cum dicit Uno quidem modo determinat de causis et habet duas. Et primo assignat diuisas species causarum manifestas. Secundo determinat quasdam manifestas et obscuras. Quoniam sunt plures et paucitatis. Que autem sunt causae etc. In prima primo determinat species causarum. Item sedis dicit modos diuersos causarum secundum vnamquamque speciem. Modi autem causarum. Circa primum dicendum quod primo distinguit diuersas species causarum. Secundo reducit eas ad quatuor. Omnes autem. Et primo dicit quod primo ponit diuisionem causarum. Secundo exponit quandam causam ex diuisione predicta. Uno autem modo. Dicit ergo primo quod vno modo dicitur causa ex quo fit aliquid cum insit sicut es dicitur causa statue et argentum phiale et que sunt genera horum dicuntur causa eorum id est sicut metallum vel liquefactibile. Ut hic apponitur causam sic ad predicta diuisionem propositis. Sic statua quod sit ex ere quod inest statue. Cum forma sit in effigiacione quod quod non est statue iam facte. Unde es est causa statue. Non autem effigiatio est enim principium passiuum quod ut dictum est in primo. Secundo dicitur causa species et exemplar et hoc dicitur causa quod est ratio quiditatis rei. Hoc est quod per hoc scimus de vnoquoque quid est. Et sic dicitur que in primo esse materia quod genera materie dicuntur causa. Ita et genera speciei dicuntur causa potius exempli gratia in consonancia musicali quod vocatur dyapason. Cuius forma est proportio dupla quod est duorum ad vnum. Sicut patet per vocales musicales applicate ad sonos sed ad instrumentum consonancias constituunt musicales. Et cum duo vel duplus sic formales consonantie quod dyapason in genere duorum quod est vnius est causa. Sic ergo dicimus quod forma dyapason est proportio duorum ad vnum quod est proportio dupla. Ita possumus dicere quod forma dyapason est proportio duorum ad vnum quod multiplicatas. Et iterum adhuc modo reducuntur cause causantis omnes partes que ponuntur in diffinitione. Sicut partes speciei ponuntur in diffinitione non autem partes materie ut dicitur in viio methaphysice. Sed intelligendum quod in diffinitione rei naturalis ponitur materia. Sed sicut in diffinitione speciei ponitur et diffinitione materie in diuiduali. Sed materia sicut in diffinitione ponuntur hominis carnes et ossa non hec carnes et hec ossa. Unde ergo species constituitur ex materia et forma communi. Sed hoc ut forma est in indiuiduo. Quod principiat talem rem. Et per totum hic dicitur quod partes que ponuntur in diffinitione pertinent ad causam formalem. Considerandum et quod duo ponit pertinere ad quiditatem rei.

primum (interlinear, above first line of column 1)

totalis

declarat ibi dicit a forma

mulas

Cause

b

.i. speciem et exemplar propter diversas opiniones de ydeis etiam. Plato enim ponit
ydeas specierum esse quasdam formas abstractas quas dicebat exem
plaria et ydeas et propter hoc ponit exemplar vel paradigma. Tales autem
phisicas quia ad res formaliter tetigimus posuit formas in materia et propter hoc
nominat species. Ulterius dicit quod alio modo dicitur causa a qua est principium motus et
quietis. sicut consilians dicitur causa et pater filii et causa facientis
facti et mutans mutati. Circa hoc est causa considerandum est quod quedam
est causa efficiens perficiens et est illa que dat complementum motui vel
mutationi. sicut quod inducit formam substantialem in generatione. Preparans autem
sive disponens est que aptat materiam sive subiectum ad ultimum comple
mentum adiuvans non est quia non operatur ad proprium finem
sed ad finem alterius. consilians est in illis que agunt a proposito et est dat
agenti formam per quam agat. Nam agens a proposito agit per
suam scientiam quam consilians subdit. Sic est in rebus naturalibus
generans dicitur movere formam. Velut in quantum dat formam per quam
movet. Quartus modus exponit quod ad dicitur causa ut finis
et hoc est cuius causa fit. ut sanitas dicitur esse causa ambulationis et hoc
patet quia respondetur ad interrogationem factam per quid. cum enim querimus propter
quid ambulat dicimus ut sanetur et hoc dicentes putamus nos assigna
re. causam ideo et propter quod probat de fine ex sermone quia de aliis quare
hic minus videbatur. Ponit quod finis est ultimum in generatione et ultra ad
dit quod omnia que sunt inter medium inter primum movens et ultimum hic
sunt quedam fines. sicut medicus ad sanitatem inducendam
extenuat corpus et hoc sanitatis est finis macies. materia et
operatur per purgationem purgatorum non proportionem potionem. et appetit per aliquod instrumentum
omnia hec sunt quedam fines. Nam macies est finis purgationis
et purgatio potionis et potio organorum et organa sunt fines operatio
nis vel acquisitionis organorum et sic patet quod ista inter media dif
ferunt ab invicem inquantum quedam sunt organa et que dicuntur opera opa
tur. et per organa est hic inducit ne aliquis credit quod solum id quod est
ultimum sit causa. Sic generat propter hoc quod hec non finis ultimum quod dicitur esse videtur
Et non finis ultimum non simpliciter sed per aliquid ultimum excludit quod sed
totum modus dicitur causa et addidit sed propter causa que sunt per accidens sicut
sunt casus et fortuna. Deinde cum dicit ter a nostro in ar ta consequenti
quia primum est quod et causa dicuntur multipliciter et ex multas
causas per se et non per accidens. Sic causa statue est ars statuifica
ut efficiens et es ut materia et ideo est quod alii unius rei assignant
plures diffinitiones. secundum diversas causas sed per talem diffinitionem
omnes causas complectitur. Secundo dicit est quod quedam sibi invicem sunt cause secundum
diversam speciem cause sicut laborare est causa efficiens bone habitudinis
et bona habitudo est causa finalis laboris non tamen pluribus ad esse prius
et posterius alterum sed diversas rationes finis est non sed vero sed
prius in esse agentis ut est. Sed simpliciter forma est prior quam materia sed
vero complementum necesse est prius quam forma generatione et tempore et omni eo
quod modo de quibus tactum. Tertium est quod idem est et contrariorum causa sunt
per suam gubernationem principium. est causa salutis navis absentia
autem est causa submissionis ei. Idem est dicit Omnis autem modo Re
ducit omnes causas supradictas in quattuor species et dicit quod
omnes cause que enumerate sunt supra reducuntur ad modos qui sunt
manifesti. Nam elementa et littere sunt cause sillabarum ergo sunt materia

causa vasorum et argentum phiale et similia sunt corporis et secundum quod alibi
partes. sunt causa totius et suppositiones sillogismi igitur conclusionis causa sunt et omnia hec huius
unius rationis esse prout dicitur causa id ex quo fit ad hoc est consequens est in nobilibus
permissis. Omnium autem nunc enumeratorum quedam se habent ut materia.
quedam ut forma que est quod quiditas rei sicut omnes partes se habent
ut materia velut elementa sillabarum et quedam elementa corporum mixtorum. Sed causa que materie
ponitur totum vel compositum vel quidquid quod species se habent in re forma
ut species resolutas ad formam simpliciter totum compositum id formalis comparatur
videntur et hic est duo dubia. Primum quia de hoc quod dicit quod partes
sunt cause materiales totius quia superius partes diffinitionis reduximus
ad formalem causam et patet quod sic locutus est. de partibus speciei que cadunt in
diffinitione totius. hic autem loquitur de partibus materie in quantum diffinitione
cadit totum. Sic circulus cadit in diffinitione semicirculi. Et
semicirculi dicendum est quod licet partes speciei que ponuntur in diffinitione comparentur ad
suppositum materie per modum cause formalis tamen ad ipsam naturam cuius sunt par
tes comparantur ut materia. Nam omnes partes comparantur ad totum sicut imper
fectum ad perfectum quod quidem est comparatio materie ad formam. Sed potest esse du
bium de hoc quod dicit quod propositiones sunt materia finis materia est velut causa
est materia. ut supra notificavimus alias in ultima dicitur ex quo fit ad
est in se propositiones autem sunt seorsum a fine. Sed est dicendum quod ex
terminis propositionum constituitur conclusio unde sed hec omnia in genere materie
tamen quod sunt materia propositionum sunt etiam materia conclusionis. licet non sed quod stat
statim sub forma. fatione. ideo causa dicuntur in fine propter quod materia ergo
que ei coniunguntur in fine separata ponitur in premissis. Sic
ergo habemus duos modos cause. Quedam vero dicuntur esse cause sicut aliqua
unde quia sic est unde principium motus et quietis et in hoc est quod semen quod
extractum in generatione causa dicitur et sic medicus dicitur causa sanitatis per hunc modum
et consilians est causa per hunc modum et ita faciens alia sunt. Sed
et proportiones. Nam propositiones quantum ad terminos suos in materia sunt ut dictum
est. quantum ad materiam et intellectum ipsarum reducuntur ad hoc genus cause.
Nam principium discursus rationis in conclusionem ex propositionibus. In aliis vero
causis invenitur alia ratio cause. Sed scilicet quod finis et bonum habet rationem
cause et hec species cause potissima est inter alias et est causa finalis aliarum
causarum. Manifestum est enim quod agens agit propter finem. Et similiter manifestum est et
artifex ea forme reducit materiam ad usum. sic ad finem et materia in forma
ut in finem. et per totum dicitur finis causa causarum. Et quia dixit quod hec species
cause habet rationem boni et quia in illis que agunt per electionem contingit finem
esse malum ideo ad hanc dubitationem tollendam dicit quod non differt utrum
causa finalis sit vere bonum vel apparens bonum. Quia quod apparet bonum non movet
nisi sub ratione boni et sic ultimum consequitur esse species causarum que
dicte sunt.

Modi autem causarum etc. Postquam philosophus dis
tinxit species causarum hic distinguit diversos modos causarum.
Secundo determinat quedam communia ad distinctionem predictorum ibi. Dicuntur autem
multum. Circa primum duo facit primo distinguit diversos modos causarum. Secundo
reducit eos ad certum numerum ibi. Sed tamen hec omnia. Circa primum
distinguit modos causarum sed quaedam dicens. Dicit ergo primo quod multi numero
sunt modi causarum et si reducantur complacuit sive magis ad summa
ma ad pauca. inveniemus pauciores. vel capitales acceptiones
sed combinationes. Manifestum est enim quod pauciores sunt combinationes modorum

quinque modi ... combinatio modorum, quod in eadem specie cause
dicitur una causa per prius alia, ut intelligamus causas priores universaliorem,
ut sanitatis causa est medicus et causa prior artifex aut universale
communius; et prius et h[oc] in specie efficientis. Et similiter est in specie cause
formalis comparison[em] ... per prius et posterius duplex: causa que per prius et posterius
proportionalis dicitur multipliciter ... causa que attingit ... causa
stare sub alio dicitur causa prior. Advertendum est quod causa universalis
... vel posterior et prior potest accipi ... secundum statuete predicationis.
Secundum causa h[ec] posita de medico et artifice vel secundum statue causa
... ut si dicamus solem esse causam ... calefacit ... igne(m)
vero causam proximam, et h[ec] duo sibi invicem correspondent. ... quod
quia ... extenditur ad ... quod causa in una ... obi.
... ad plura extenditur tanto ... causa ...
et tamen ut ... secundum ... quod causa superior agat
... magis ... sic ...
quanto ... superiora ... tanto ... in
... et magis ... quod ... forma
... quod ... primo ... primum ...
secundum ... predicata ... Si ... primum ... calefaci-
ens ... primum ... Secundam distinctionem ponit ibi: Amplius
secundum accidens. Et dicit quod sicut cause per se dividuntur per causas priores
et posteriores ... ita ... cause per accidens. Est
enim ... per se ... causas per accidens et genera ... causa
statue per accidens quidem Policletus, per se autem causa statue est faci-
ens statuam. Policletus autem causa ... artifex est statue fa-
ciens ... statue per accidens sicut homo ... considerandum est quod ...
per accidens quedam sunt propinquiores causae per se et quedam magis
remote. Sicut causa per accidens dicitur esse ... causa
per se, quod ... propinquius ... cause
vel remotius ... cause per accidens ... propinqui-
ores vel remotiores: sicut si statuam facienti accidat
esse album vel musicum, musicum propinquius est quam ...
... musica est ars statue faciente. Album
... propinquius ... per accidens.
accidit. Sicut Policletus quod album vel musicum non est ... huic
statuam facienti nisi per ... [¶] Tertiam distinctionem ponit ibi:
Preter hec omnia. Et dicit quod preter causas ... per se et per accidens quedam
dicuntur esse in potentia, sicut potentes operari, quedam vero sicut operantes
in actu, sicut causa edificandi domum potest dici vel edificans in
habitu vel edificans in actu. Et similiter distinguuntur cause modo predicto
dicto. Similiter distinguuntur ea quorum sunt cause. Est enim causa ...
... magis et ad ... magis ... ut si dicatur
quod causa statue ... si dicatur causa imagi-
nis. Et ... si dicatur ... causa ...
in ... et in potentia in effectibus per accidens quod ad
... ad ... effectus per accidens ...
... effectus ... sicut per se effectus ...
effectibus ... per accidens ... sanatur medici ...
... [¶] Quartam distinctionem ponit ibi: Amplius autem

et cetera. Et dicit quod quando complexa accipiuntur per se cause et cause per
accidens, ut si non dicamus causam statue Policletum neque causam per
accidens, ut facientem statuam, quod est causa per se, sed Policletum sta-
tuam facientem. [¶] Deinde cum dicit: Sed tamen hec omnia ... per hos
modos ad ... numero ... et dicit quod ... modi ... numero sunt vi. Sed
quilibet eorum dicitur dupliciter. Et ... modi sunt ... singulare et genus,
quod sunt duo; per se et per accidens et genus accidentis; simplex et
complexum ... et ... in potentia et actu ... sic fiunt omnes
modi xii. Distinguuntur enim omnes modos per potentiam et actum quod ...
... simpliciter. [¶] Deinde cum dicit: Differunt autem ... causa ...
ad predictam distinctionem modorum quorum ... quod ... causas ... actu
et causas in potentia ... operantes in actu simul sunt et non
sunt cum eis quorum sunt cause actu, ita tamen quod accipiantur cause
singulares, id est proprie, sicut hec causa medicans simul est et non est cum
hoc qui sanatur, et edificans cum hoc quod edificatur. Sed non
non accipiuntur cause proprie ... in actu ... est enim quod
... edificans ... non est simul cum hoc quod edificatur,
... edificans ... Sed ... edificatur non edificat
... si accipiamus edificantem hunc edificium et hunc edifican-
tem, quod in edificando necesse est ... uno ponatur ... et re-
moto uno removeatur alterum. Sed non ... semper in causis
... non est simul corrumpi domum et ... edificavit ...
... sic ... ad ...
... cum his que ... agens divinum quod est causa ...
in actu ... cum esse rei in actu ... agente divina ...
a rebus res ... sicut ... sol ...
in aere ... [¶] Secundam ponit ibi: Oportet autem semper, ...
... semper supremam causam ... requirit. Sicut
... in artibus ... quare homo edificat? quia est edificator;
... quia est edificator? ... quia habet artem edifica-
tivam ... in hoc ordine ... in rebus ...
procedere usque ad causam supremam ... effectus ...
... causas ... effectus ...
... cause effectus ... non potest ... causa ...
et sic ... ad primam causam. [¶] Tertium ponit ibi:
Amplius autem et cetera. Et dicit quod causas debent ... effectibus,
ita quod cause generalibus reddantur generales effectus et sin-
gularibus singulares, puta dicamus quod statue causa est statu-
am faciens ... causis in potentia correspondent effectus in
potentia et cause in actu effectus in actu. [¶] Et ultimo epilogo
concludit quod sufficienter dictum est de causis et modis
earum. [¶] Hic incipit ... de quibusdam modis ... manifestis, scilicet de
fortuna et casu, et ... De primo dicit: Dicitur autem
... [¶] Quidam enim si sunt ... fortuna et casus ... causas ... multa dicuntur
esse vel fieri a fortuna et casu ... de casu
eis ... reducuntur ad causas predictas ... casus
et fortuna ... fortuna ...
et casus. [¶] Deinde cum dicit: Quidam autem incipit de fortuna
et casu ... ponit opiniones aliorum ...

declarat ueritatem aliorum .i. Primum quidem ergo est primo post tres opiniones
secunda .i. Sunt autem quidam qui celi .t. .i. Sunt autem quidam quibus uidetur
esse. Primo dicit quod ponit opiniones negantium fortunam et casum et uoces eorum.
Secundo disputat contra illam ibi Sed hoc mirabile. Dicit ergo primo quod
quidam dubitauerunt an fortuna et casus esset et negauerunt
ea esse duabus rationibus quarum prima est quia omne quod dicitur fieri a casu et a fortuna
inuenitur habere causam determinatam. hanc rationem ponit hic ergo. Sicut cum aliquis
ueniens ad forum inueniat aliquem hominem quem uolebat inuenire
et de quo tamen non opinabatur quod esset eum inuenturus dicimus quod
inuentio illius hominis est a fortuna. Sed huius inuentionis
causa est uoluntas emendi ipsius qui iuit ad forum ubi erat ille
quem inuenit. Et sic est in omnibus aliis. que dicuntur esse a fortuna
quod habent aliquam aliam causam preter fortunam et sic fortuna non uidetur esse
causa alicuius. secunda ratio [illegible] ad esse quia hoc ponitur fortuna. Item quia [illegible]
quod aliquid est a fortuna. Secundam rationem ponit ibi Quoniam si e-
rat fortuna aliquid esset inconueniens uidetur sicut et impertinens
eius esse uidetur quod omnes [illegible] et dubitare affectus quia nullus antiquorum
sapientissimorum qui determinauerunt de causis generationis et corruptionis. ad
de fortuna determinauerunt. Sed sic uidetur non opinabantur illi antiqui
esse a fortuna et sic hoc fit non sic ex parte antiquorum
illum. Deinde cum dicit Sed hoc mirabile disputat contra hanc sententiam
ostendens quod non sufficiunt .s. quod inconueniens est antiquos
naturales non determinasse de casu et fortuna et hoc probat
duabus rationibus quarum primam ponit dicens quod mirabile uidetur. sicut dictum
est quod antiqui philosophi non determinauerunt de casu et fortuna. assumpse-
runt enim sibi determinare causas eorum que fiunt quorum multa sunt et fi-
unt a casu et fortuna. unde de fortuna et casu debuerunt
determinare. Secundam [illegible] ponit ibi [illegible] destruentes fortunam
et casum. Homines non ignorarent quod sunt reducere unumquodque
effectum in suam causam. Hic dicit contra opinionem destruentes casum
et fortunam [illegible] non obstante hac ratione quedam
fiunt a fortuna quedam non fiunt a fortuna. unde ipsis physicis [illegible]
faciendum erat sermo de fortuna et casu saltem ut ostenderent
quomodo esse aliqua fiunt a fortuna et casu et ut assignarent rationem quare
dicebantur aliqua esse a fortuna. quedam non [illegible] possunt ex
causa per hoc quod fortuita et casualia reducuntur in aliquam certam ab eis
[illegible] non enim opinabantur quod fortuna sit aliquid eorum que arbitra-
bantur esse causas ut amicitiam et litem. aut ad hoc Tertiam rationem
ex de quibus [illegible] ponit .i. Inconueniens quidem est. quod antiqui philosophi reliquerunt tracta-
re de fortuna siue putarent esse siue non esse quia si pu-
tauerunt fortunam esse inconueniens fuit quod de ea non determina-
uerunt. Si uero non putauerunt fortunam esse inconueniens fuit
[illegible] alii usi sunt sic enim dicunt quod aer semper non [illegible]
[illegible] hoc sit naturale sed quia ita accidit a casu.
Dicit enim quod quando mundus fuit [illegible] distingueretur elementa accidit
quod aer [illegible] se in istum locum et sic tunc extiterit. ita semper
[illegible] continuo cursu habebit. Sed multorum in
aliis [illegible] quos ponebat infinitos fiunt et corrum-
uniuersi pi. ut sic [illegible] aer aliter ordinatur inter partes [illegible]
Si dicebat quod ipse partes animalium fiunt a fortuna [illegible] sic

post constitutionem mundi fiebat [illegible] Deinde cum dicit
Sunt autem quidam. ponit secundam opinionem et est hec. Deinde dicit. post ponit
eam secundo improbat eam ibi Et multum hoc. Dicit ergo primo quod quidam
dixerunt causam esse causam celi et omnium particularium mundanorum
Et dicebat quod reuolutio mundi et motus stellarum distinguens
et statuens totum uniuersum in isto ordine hunc fit a casu
et hoc uidetur esse opinio democriti [illegible] quod ex concursu athomorum
per se mobilium celum et totus mundus taliter constitutus est. Deinde
cum dicit Et multum hoc. improbat hanc per duabus rationibus quarum
prima est quod admiratione dignum uidetur quod animalia et plante non fiunt
a fortuna sed ab intellectu uel natura. quia quelibet alia causa determinata
quod ex hoc patet quia non ex quocumque semine [illegible] generatur. Sed ex determinato
semine fit homo et ex determinato oliua. et cum hec inferiora
non fiant a fortuna. dignum est admiratione quod celum et ea
que sunt diuiniora inter sensibilia manifesta nobis .s. partes
mundi sempiterne sint a casu et non habeant aliquam causam determinatam sicut
animalia et plante et si hoc [illegible] digne fuissent insistere et
assignare rationem quare sic esset quod tamen antiqui pretermiserunt. Secundam
rationem ponit ibi Quoniam et quod taliter dicitur quod [illegible]
celestia corpora sunt a casu et fortuna [illegible] non esse talia
uidetur esse inconueniens [illegible] illa sunt nobiliora
et [illegible] in celo nichil fit
a casu in hiis autem inferioribus que dicuntur esse a casu multa [illegible]
[illegible] contingere a fortuna [illegible] accidit [illegible]
ut [illegible] aliquid fit a casu uel fortuna quare
casus et fortuna [illegible] non esset causa. Deinde
cum dicit Sunt autem quidam ponit tertiam opinionem de fortuna
et dicit quod quibusdam uidetur quod fortuna sit causa [illegible] manifesta
intellectui humano [illegible] quid diuinum [illegible] hominis
uolebant dicere quod omnis fortuiti euentus reducerentur in aliquam
diuinam causam sicut nos ponimus ea ordinata per diuinam prouidentiam. Sed ad diuinam
[illegible] hec opinio habet ueram radicem non tamen bene usi sunt nomine
fortune. Illud enim quod diuinitus ordinatur non proprie dicitur fortuitum quia
quod ad participationem uel ordinem recedit a ratione
fortuiti [illegible] fortuna [illegible] sic — q de se non [illegible] ad euentum fortuiti quia ea superius
ordinatis. pretermittit tamen inquisitionem huius opinionis
tum quia excedit metas scientie naturalis tum quia in [illegible] quod fortuna
non est causa per se sed per accidens. unde et per ea que sequuntur
quomodo se habeat de hiis opinionibus magis erit manifestum
[illegible] concludit quod [illegible] harum opinionum considerandum
quid sit fortuna et casus et utrum sint eadem uel altera et quomodo re-
ducantur ad causas predictas.

Primum quidem igitur. Postquam posuit philosophus
opiniones aliorum de fortuna et casu hic determinat
ueritatem et diuiditur in partes tres. In prima ostendit quid sit fortuna.
Secundo in quo differant casus et fortuna .i. Differt autem.
In tertia ostendit ad quod genus cause reducantur casus et fortuna
.i. Sed modorum cause. Prima in duas. In prima ostendit quid sit fortuna
in secunda ex diffinitione fortune assignat rationes eorum que
de fortuna dicuntur .i. Infinitas quidem ergo esse [illegible]

primo ponit quasdam divisiones ad investigandam diffinitionem
fortune. Secundo ostendit sub quibus membris illarum divisionum continetur
fortuna, ibi: Sic igitur dictum est. Tertio concludit diffinitionem fortune, ibi:
Quoniam est igitur. Et quia fortuna ponitur causa quedam ad consequentiam per accidens
oportet scire que sint causa. Primo ponit divisionem ipsius cause, ibi: Hec causa
accidens. Circa primum ponit tres divisiones quarum prima est quod quedam fiunt semper
ut ortus solis, quedam fiunt frequenter ut quod homo nascitur cum oculis, neutrum
eorum dicitur a fortuna. Quedam fiunt per se in paucioribus
contingentia [illegible] opinionem que negavit fortunam divi-
sio presens insufficiens quia quedam contingunt [illegible] ad utrum-
libet ambo quorum divisio quod in hiis que fiunt ad utrumlibet aliqua esse a fortuna.
Sicut ea que fiunt in minori parte non obstat quod non dicitur esse a fortuna
quod sedere [illegible] sic ad utrumlibet quia potentia appetitiva que determinatur
dit ad unum prius quam si autem accidit dicitur esse fortuitum. Secundo
sicut potentia motiva quia ad utrumlibet non exit in actum nisi per potentiam appeti-
tivam determinetur ad unum quod est ad utrumlibet et sic eius ipsius
potentia autem non est principium agendi solum actum nisi ex eo quod ad utrumlibet
non sequitur nisi per aliquid quod determinat ad unum vel sicut frequenter quod potest
impediri a paucioribus sed hoc in minori parte. Secundum est ad. vel sicut semper
et ideo in hiis que fiunt per violentiam ea que fiunt ad utrumlibet. Secundo et est
quod quedam diffinierunt necessarium esse quando habet impedimentum contingens
non sicut frequenter quod potest impediri a paucioribus sed hoc in minori parte est.
Secundum est dictum ad [illegible] non habet quod non possit non esse. Contingens
autem frequenter quod possit non esse [illegible] quod est habere impedimentum vel
non habere est contingens. Non enim potest impedimentum ei quod non potest, quod
esset supervacuum. Secundam autem ponit ibi: Eorum autem que. Dicit quod quedam fiunt
propter finem, quedam vero non. Hec autem divisio dubitationem quia omne agens
agit propter finem sive agat a natura sive ab intellectu. Sed sciendum quod
[illegible] non propter aliquem finem quem propter se fiunt magis in seipsis habent delectationem
vel honestatem propter quod sed secundum se placent. Vel dicitur non propter finem fieri que
non fiunt propter finem deliberatum sicut confricatio barbe. Vel ad hoc quod
medium fit absque deliberatione ex sola ymaginatione movente.
Unde habent finem ymaginatum sed non deliberatum. Tertiam divisionem ponit
ibi: Horum autem. Et dicit quod eorum que fiunt propter finem quedam sunt secundum
voluntatem, quedam non. Et alio hoc invenitur in hiis que fiunt propter
aliquid non solum ea que sunt a voluntate sed etiam que fiunt a natura propter
ad finem et necessitatem vel sicut frequenter [illegible] vel a proposito
et quod ea in hiis que frequenter sunt aliquid quod fiunt propter finem enim ea
non que proposita propter finem operantur. Et sic patet quod ille tres divisiones
includunt se invicem ex ea que fiunt a proposito. Sunt enim propter
finem et ea que fiunt propter finem fiunt semper aut frequenter. Deinde
cum dicit: Hec autem cum accidunt. Ponit divisionem ipsius cause et dicit quod
eorum hiis que sunt a proposito sicut propter aliquem aliquando propter finem autem sed
accidens fiunt tunc dicitur ea esse a fortuna. Sciendum igitur quod est per se
quedam per accidens ita et causa. Sicut per se causa domus est ars edi-
ficativa, per accidens autem albus vel musicus. Sed considerandum quod causa per ac-
cidens dicitur dupliciter: uno modo ex parte cause, alio modo ex parte effectus.
Ex parte cause quando quod dicitur causa per accidens coniungitur cause per se sicut
si albus et musicus dicatur causa domus quia accidentaliter coniungitur
edificatori. Ex parte autem effectus quando accipitur aliquid quod effectui coniungitur
accidentaliter

effectum ut si dicamus quod edificator est causa discordie quia ex domo
facta accidit discordia. Et hoc modo dicitur fortuna causa per accidens ex eo quod ef-
fectum coniungitur ad per accidens, ut si fodiens sepulchrum adinveniat
thesaurus. Inventio thesauri sic effectus per se vel quod consequitur
exigentiam sicut fortune et effectus aliquando agentis a proposito. Et ideo
quod accidit ex intentione agentis unde quia proveniunt effectus
preter intentionem est per accidens. Et hoc dico si id quod est preter intentionem
ut in paucioribus. Consequitur quod est vel semper vel ut frequenter con-
iungitur effectum cadit sub eadem intentione. Stultum enim est dicere quod aliquis in-
tendat aliquid et non velit id quod ut frequenter vel semper adiungitur. Potest
autem dicere [illegible] per se causa actus per accidens per se determinata est
et finita, causa per accidens infinita et indeterminata eo quod infinita uni
possunt accidere. Deinde cum dicit: Ostenso sub quibus membris divisionum for-
tuna continetur, et quia a fortuna ... dicit primo quod fortuna et casus ut predictum est
continentur in hiis que fiunt propter aliquid. Causa autem fortune postea determinabitur, sed nunc
hoc dicendum, quod utraque continetur in hiis que aguntur propter finem, sicut
si aliquis sciens se recepturum pecuniam in foro missus ad reportandum
eam, si sic non propter hoc venit per accidens est quod advenit ei et fiat reportatio
generis hujus effectum. Et sic patet quod fortuna est causa per accidens eorum que sunt
propter aliquid et magis est quod est causa eorum que sunt in minori parte. Et hec reportatio
pecunie dicitur fieri a fortuna quia reportatio ad villam venientis non ex necessitate
neque semper. Sed in hiis que fiunt a proposito, et reportatio pecunie quod dicitur fieri a
fortuna est finis aliquorum causa non secundum seipsam sicut est in hiis que fiunt
a natura. Sed est finis eorum que fiunt secundum propositum et ab intellectu. Sed si aliquis
hoc proposito iret ut pecuniam reportaret, vel semper vel ut frequenter
reportaret, tunc autem non diceret esse a fortuna. Sicut aliquis frequenter
aut semper [illegible] facit sibi pedes qui vadit ad locum luto-
sum, etiam si non intendat tamen hoc non dicitur esse a fortuna. Deinde cum dicit:
Quoniam est igitur. Concludit ex predictis diffinitionem fortune, et dicit quod
predictis quod fortuna est causa per accidens in hiis que fiunt secundum propositum propter finem
in minori parte et ex hoc patet quod fortuna et intellectus sunt propter idem quia hiis
tantum convenit agere a fortuna que habent propositum. Est enim voluntas non sine
intellectu. Sed ea tantum aguntur a fortuna que habent intellectum. Tamen quia
magis videntur similiter intellectu facto nunc similiter fortune. Deinde cum dicit: Infi-
nitas quidem igitur. Posita diffinitione fortune hic exponit
eam diffinitionem assignat diffinitionem eorum que dicuntur de fortuna
dividit et primo eorum que dicuntur ab philosophis aliquibus de fortuna. Secundo
eorum que ab hominibus vulgariter de fortuna dicuntur, ibi: Et fortu-
nam dicere. Ponit autem tres opiniones de fortuna et casu quarum medium im-
probavit tamquam opinionem Platonis quia ponebat fortunam esse causam
celi et mundanorum omnium. Unde ea sublata de medio. Primo assignat
quomodo veritatem habeat ea opinio que ponebat fortunam esse in-
manifestum homini. Secundo quomodo habeat veritatem prima opinio que ponit
nichil fieri a fortuna et casu, ibi: Et ut fortuna et casu, ibi:
Et est ut a fortuna. Quia autem supra dictum est quod cause per accidens
sunt infinite et iam dictum est quod fortuna est causa per accidens con-
cludit ex premissis quod cause que sunt fortune sunt infinite cause
et quia infinitum sic quod est infinitum et ignotum inde est quod fortuna
est immanifesta. Deinde cum dicit: Et est ut fortuna. Ostendit quomodo prima
opinio habeat veritatem et dicit quod quodammodo verum est nichil a fortuna

sit h' q̄ē ōīa q ab alijs dcā sūt de fortu^a. qdā m̄ rēē dīu^r.
q2 ioz aliq' h'ent eū ē fortu^a. sit cū pactus p' se q̄ a fortu^a.
fit ad pactus q̄ a t ē pactus no3 simp' ~~ribiet a' 3 ca do~~
~~m~~ vn̄ seq̄. q̄ fortuā sit nulle cū simp' [illegible] q̄ dicat ēē
vtriq3 opio3 m^a. [illegible] 7 d^t. q̄ sic edificator ē cā p' se 7
simp^r. cibiet. a' 3 cū dom^o pactus. silr' q̄ aliquis veniat
ad aliq' locū nō cā repetēdi argent ē cā reportatōis
argenti. pactus. S3 h' cā pactus infinita 3. q2 infinitus
alijs de cās. pōt n^r hō ad locū illū. pu. si uadat cā uisita
di. aliq' ul' cā p'sequendi hostem l' cā fugiendi hostem.
vl' cā uidēdi aliq' spectabilia. omnia a' h' 7 gēi3 silia sūt cā
reportatōis argenti. q3 a fortu^a. [illegible] Dein ē d^t. Et fortu^a
dicē. assign^t ioz eo2 q̄ dīu^r de fortu^a. vlgalit^r 7 p^o assign^t
ioz ei^s. q̄ d2 fortu^a ēē. sn̄ ioē. Scdo ei^s q̄ d2 fortu^a ēē bona
vl' mala 3. i. fortuā a' d2 ēē p^s. d. f. po. o^t. ppo^m. S^o mon3
q̄dā dicto3 vbi i. Tū defiēt. Dic g. p^o. q̄ ioē d2 fortu^a. ēē sn̄
ratōne q2 ioē eam nō possum^o n' de hijs q̄ sūt semp. ul'
frequēt. fortu^a a' est ex vtroq3. 7 ideo q2 cāe tales. i paucio
rib3 eūtes sūt pactus 7 infinite 7 sn̄ ioē. Omnis
n. cā p' se pducit suū effcm ul' ut semp ul' ut frequent.
Dein ē d^t. tūn defi. ē monz q̄dā dub3 ē3 7 d^t. q̄ l3 dicat^r
q̄ fortu^a 3 cā p actus i quib3 dā tū deficiet. i. dubitab^r
aliq's 7 ē dub^o. utr' quīq3 ǵ ēē cās pactus dīcat d'
cā ei^s q̄ fit a fortu^a. sic p3. q̄ sanitat^s cā p' se. pōt ēē
vl' na. ul' ars medicie. cāe a' pactus. posst d' ō. illa. q̄b3
gtingetib3 g^t fi sanitatē. sic3 spa. uent^s 7 estus ul'
abrasio capitis. sliq' q̄ p' l3 istor ē cā pactus. S3 q2
sup' diximus. q̄ fortu^a d2 māre ēē cā pactus ex pte
effcus. puo. s. aliq' d2 cā ei^s q̄ accit. effcm mai^m. est.
q2 ea fortuita ad opio^z ad effcm. fortuit. l3 nō intēdat i^d.
S3 ad a^o. effcm. coniectu 7 [illegible] h' ueni^t aut est possūt
dici cāe fortuite sanitatis i q̄ faciūt alteratō3. aliq'
in cor^e. ad q̄ seq̄. sanitas. [illegible] depilatio aut ad h^o. nō
faciū ad maifeste ad sanitatē. S3 tū int^s cās p actus
aliq' sūt ppinquiores 7 aliq' remotiores. ille a' remotiores
min^s vidē^t ēē cāe. Dein ē d^t fortune a'. assign^t ioz
ei^s. q̄ dicit fortu^a ēē vl' bona ul' mala. 7 p^o. assign^t ioz q2 d2 bo
vl' mala simp^r. 7 d^t. q̄ fortu^a. d2 bo. qn̄ ad bonū 7 mala
qn̄ malū. Scdo. i. Eufortunium assign^t ioz. eufortunium
7 infortuniū 7 d^t. q̄ eufortuniū 7 infortuniū. d2 qn̄
h3 ad bonū vl' malū cū magnitudie. sla eufortuniū 3
qn̄ sē aliq' bonū magnū. 7 fortun^o qn̄ sē. ad ma
lū mag^m. 7 q2 p'uum bono accipit^r i ioē mali 7 p'
uum malo in ioē boni. ideo qn̄ aliq's distat parū
a magno bono. S3 amittit id d2 infortunat^o. Et si
sit ppinq' magno malo 7 liberat^r ab illo d2 eufortuna^s
7 h' ideo q2 intellcus accipit id q̄ parū distat. ac si
nich' distaret. 3 [illegible] h'ret. ē. i. amp. nec^m assign^t ioz
q2 eufortunia sūt media 7 d^t q̄ h' ideo 3. q2 eufortun^o
fortu^a q̄dā 3 fortuna. n' ē in cta. cū sit co2 q' nō sūt

semp n3 frequent. ut dcm est. vn̄ seq^r eufortun3 7 inēal
[illegible]lītio scludi^r. q2 recipit^o. q̄ vtr3. s. cāe fortu^a. ē cā p
actus et vtriq3 ē i hijs q̄ ptingūt nō simp^r. i. semp nec
frequent. 7 un^o 3 i hijs q̄ fiūt p'p' ad. ut ex p̄s dcis patz.
Differunt at. Postq' ph's d̄t'miat de fortu^a
7 casu. q̄^o ad ea in quib3 sunt. h' o^t dīa3 eo2 ad
inuicē 7 diuid^r in p. d. In p^a. o^t. dīa3 fortune 7 cas^r. In
s^a o^t. n' ma^s h' dīa q̄sistit i. maxie. aut. p^s diuidit^r
in. d. p. In p^a o^t. dīa3 int' casū 7 fortu^a. In s^a reca
pitlat. q̄ dcā sūt de utroq3 a'. Qr' m^m 3. ēē p^m. d. f. p^o p^o
dīa3 int' eo3 7 casu. 7 d^t. q̄ in h' dīunt q̄ cas^s 3 i plus.
q̄ fortuna q2 oē q̄ 3 a fortuna. 3 a casu. S3 nō ouertitur
Scdo. 3. Fortu^a quid ē. in^{ab} ponit3 dīa3 7 p^o o^t. in q̄b3
sit fortuna. S^o o^t. q̄ cas^s i plurib3 ē. t^a. S3 cas^s i alijs
ēē. p^s. d. f. p^o o^t. in quib3 sit fortu^a. S^o scludi^t i q̄b3
nō sit. ibi. Jnquantū. d^t g^o p^o. q̄ fort^a 7 id q̄ 3 a fortuna
inuenit^r in ill^s. i quib3 bn̄ ptingē ad d2. q2 i quib3 ē
fortuna. pōt ēē fortun^o 7 infortun^o. d2 a' bn̄ ptingē ad illu
cui^s ē agē ei^s a' ppe 3 agē. q̄ h3 dnīu sui actus. q2 a'
nō h3 dnīum sui act^s. magis agit^r q̄ agit. 7 ideo actus
nō est in potestate eius. q̄ agit^r. s3 mg^s ei^s q̄ ag^t ipm
s3 mg^s ei^s q̄ ag^t ipm. s3 uita pticul sine actua 3 eo2 q̄
h3 dnīu sui act^s. i hijs ē inuenit^r opari. s3 iutute l' s3
vitiū. ideo nccē 3 q̄ fortuna sit pticul. 7 h' signū q2
fortuna uid' ul' id ēē felici^s. ul' ee ppinq. vn̄ uulgariter
felices fortunat^s uocant^r. Sed ē illos q̄ felicitatē i bo^s
exterioib3. ēē sistē putant felicitat 3 id fortune. Sed nō
illos qui bo^s exterora i quib3 plurimū h3 locū. fort^a dicit
~~est~~ deseruire. instrmlr ad felicitatē. s3 bo^s fortu^a. ē ppinq^s hos
felicitati. q2 ēē adiuuat ad ipā3 cū cū felicitas sit q̄
dā opo^o. Est eni enpaxia. i. bo^a. opa^o. i. p'fcē uirtutis.
ut d2 in p^o. ethy. sic sē^r. q̄ fortuna sit i ill^s i q̄b3 p' bn̄
agē. l' impedimi ab h' t h3 bn̄ ptingē ul' male ptingē
vn̄ ē aliquis sit do^s sui act^s i qntū uolūtatē ag^t seq̄t^r
q̄ i ill^s tm3 ē a fortu^{na}. ad ēē q̄ uolūtarie agit. nā in
alijs. Dein cū d^t. sr' ianctu per hoc. Cocludit expressius i
quib3 nō sit fortu^a. 7 d^t. q̄ pp' h. q̄ fortuna 3 n' i hijs
q̄ uolūtarie agūt. inē q̄ n' iaiatū n' pue^r n' bestia ē
nō agunt uolūtar^e q2 libm arbitriū hntes q̄ h' o^t
pp^m nō agūt a fortu^a. cū n' in fortu^o. i hijs pōt accidē
nisi p' silitudinē. ut quid' dixit q̄ lapides ex q̄b3
fiunt. altaria sūt fortunati q2 eis honor 7 reuerentia ex
hibetur. ē lapides eis uicini. sdiscet. q̄ d2 p silr ad
hoies i quib3 honorati dnr. bn̄ fortunati. hij a' qui
sculcatur dicunt^r male fortunati. S3 q̄uis p'missis n'
ptingat agē a fortuna. n' tn̄ eā phib3 pati a fortu^{na}
ē aliqs agens uolūtar^e. ēē ea operetur. sic d' ēē eufortun^o.
ē aliquis inuenit thaur^s l' infortuniū cū peruit ē
ad lapid' cadēt. Dm cū d^t. Sic^{in} a' 3. monstrat q̄
i q̄ue posuerat s. q̄ casus accidit i hijs. q̄ fiunt
[illegible]

Sed cas^s 3 in alijs aialib3 [illegible] q̄ cas^s 3 in alijs 7 cā h' 3 sūt. p^o
q̄ casus 3 in alijs. S^o scludit q̄dā actionē ibi. Qr' m^m 3. 7 ad
maifestacōnem q̄dā sig^m inducit ibi. Sic' au 3. d^t g^o q̄ cas^s
nō solū 3 in hoib3 qui uolūtarie agūt. s3 eciā in alijs alib3 7 i
reb3 in aiatis. 7 po^s [illegible] d' alijs alib3. sic d^o q̄ eq^s cū uenit
qn̄ sat ad cap^s 7 ueniens h' n' uenit cā sal^s [illegible] q2 pōt in reb3
in aiatis. d' n. q̄ tripoda [illegible] cāu. q2 sic stat q̄ ea ul' sit apta
ad sedē. s3 n' h' ē cā accidit ut stare3 apta ad sedē. Dm cū d^t.
Qr' m^m 3. scludit expressius. q2 i hijs q̄ simplr' fiunt [illegible] qn̄ n' fiunt
a fortu^a. d' [illegible] illa tn̄ d' mo co2 q̄ fiunt a cāu. q̄ cāue3 ac
cāt in hntib3 propositū.

balneatur quod eo balneato non defecit sol: et risorie diceret propter hoc quod scilicet esset balneatum ipsum

ipsum ad et accipit significatum ab eo quod dicitur vanum quia scilicet nomen igitur
propinquum est casui. dicitur autem vanum esse id quod ipsum ad non fit cuius
causa idest finis non accidat. ex eo ipso hoc quod fit sicut si aliquis
ambularet ad deponendum superflua ventris sed si hoc non accideret de
ambulanti dicitur frustra deambulasse et ambulatio eius esse vana
actio hec fit frustra vel vanum quod aptum natum est fieri causa alicuius
cum non includat illud cuius causa natum est fieri et quod dicitur causa
natum est fieri exponit subdens sicut si aliquis diceret se frustra lavisse
lavit non erat natum fieri ipsum hoc quod deficeret sol. unde casus quod in
ergo eo dicitur casus maxime idest per se frustra accidit. Dicit quod sunt prope
ad. sicut et id quod frustra vel vanum quia per se frustra ipsum frus
tra significat secundum suum nomen sicut per se homo ipse homo et per se bonum ipsum
bonum. et explicat in hiis que casu fiunt sicut est dictum quod lapis
cadendo percutiens aliquem accidit non percuciendi causa ergo acci
dit ab eo quod scilicet per se vanum vel per se frustra quia ipsum frus
tra significat secundum suum nomen vanitatis et ipsum hic cadere cadit autem
lapis ab aliquo emissus percuciendi causa. Casus autem casus per se
vanum continet. in hoc quod vere est in hiis que sunt ipsum ad dicitur
tamen quia vanum dicitur ex hoc quod non consequitur id ad quod intendeba
tur unde quia casus et vanum sunt similia putat cum non ac
tio id quod intendebatur sed accidit ad aliud quia autem casus
sed non vanum cum accidit secundum id quod intendebatur et aliud quia
aliud et vanum et non causa quoniam non accidit aliud quod intendebatur sed ad aliud
¶ Deinde cum dicit Maxime autem in quibus maxime casus dicatur a fortuna.
Et dicit quod maxime differt in hiis que fiunt a natura quia habet locum casus
sed non fortuna. Cum enim aliquid fit extra naturam in operibus nature non casu na
scitur vel dicitur tamen non dicitur quod fiat a fortuna sed magis ab eo
quod scilicet per se frustra idest a casu et sic possunt accipi duae differentiae inter
casum et fortunam quia eorum que sunt a casu causa est intrinseca sicut eorum
que sunt a natura non eorum que sunt a fortuna causa est extrinseca sicut
eorum que sunt a proposito et voluntate concludit quod dictum est quid sit per se
frustra idest casus et quid fortuna et quomodo differunt ad invicem ¶ Deinde cum dicit
Sed modi causae ostendit ad quod genus causae casus et fortuna reducuntur et primo
ostendit propositum secundo ex hoc improbat quandam opinionem ibi postquam idest
Quoniam vero causa dicit ergo primo quod tam casus quam fortuna reducuntur ad genus
cause moventis quia casus et fortuna vel est causa eorum que sunt a natura vel eorum
que sunt ab intellectu. iterum dictum est prius unum causa non intellecta sicut casus
ut unum principium motus et fortuna et casus ad id genus reducuntur sed tamen
quia fortuna et casus sunt cause per accidens eorum multitudo est indeterminata.
ut dictum est ¶ Deinde cum dicit Quoniam autem casus excludit
opinionem ponentium fortunam vel casum esse causam celi et omnium mundi
norum et dicit quod quia casus et fortuna sunt cause per accidens eorum quorum intellectus et natura
sunt cause per se causa autem per accidens non est prior causa que est per se sicut nec
per accidens est prius eo quod per se. Dicit quod casus et fortuna sint cause
priores quam intellectus et natura ut si ponatur quod casus sit causa celi
sicut posuerunt quidam ut supra dictum est. sequitur quod intellectus et natura per
prius sint causa aliquorum aliorum et tocius universi. Causa enim tocius universi
si per se est intendit aliquid partis eius cum qualibet pars universi ordinetur
ad perfectionem eius sed autem ut in pluribus quod aliquid de causa sit prior quam causa
que est causa celi unum principium eius et quod causa sit causa celi. ¶ Considerandum autem

quod ea que fortuito vel casualiter accidunt in hiis inferioribus causis inferiorum
reducuntur ad aliquam causam superiorem ordinantem et in comparatione
ad illam causam non possunt dici fortuita et casualia. unde illa causa
superior fortuna dici non potest. ¶ Deinde cum dicit Quod autem sint cause
ostendit quod cause non sunt plures hiis que dicte sunt. quod quidem in [illegible] hic quod
dico. ipsum quod quid est causa. sed ad ipsum quod non. causam non ad aliquid predicatum
causam non quod sunt plures cause. quod quid dicte sunt et hoc quod dicit. quia hoc quod dico ipsum
quid. continetur sub numero quatuor causarum predictarum quia est ipsum quod ultimum reducitur in quid
est quod est idest diffinitio. sicut patet in omnibus immobilibus et mobilibus sicut
sunt mathematica in quibus ipsum quid reducitur ad diffinitionem recti vel commensurati
vel alicuius alterius quod demonstratur in mathematicis. Et est sicut diffinicio recti anguli est
quod causatur ex linea cadente super aliam que ex utraque parte facit duos angulos
equales. et quia ipsum quod angulus iste sit rectus. causatur ex hoc quod constituit
ex linea faciente duos angulos equales ex utraque parte et sic in aliis
quia non reducitur ipsum quid ad primum movens. ut ipsum quod aliqui ceperunt quia
furati sunt hoc est ex hoc quod incitaverunt eos ad pugnam. ¶ Quandoque non redu
citur in causam finalem ut si quaeramus propter quid aliqui pugnaverunt. Respondetur
ut dominentur. ¶ Quandoque reducitur in causam materialem ut si quaeratur quare
corpus est corruptibile. Respondetur quia est compositum ex contrariis sic ergo patet has esse causas
et tot. ¶ Deinde cum dicit Quod autem causa est ut sit ad quod sequitur esse alterum esse
causa eius quod habet causas. ponit considerationem duplicem uno modo absolute et sic causa
efficiens est prior potentia quam actus. Alio modo secundum quod potentia eius fit actu et
quia quod in potentia reducitur ad actum per id quod est actu eius. ex hoc necesse
est esse alias duas causas scilicet materiam et agentem que reducit materiam de potentia in
actum. actio autem agentis ad aliquid terminatur determinatum ab aliquo
determinato principio procedit. ¶ Nam omne enim agens agit quod est sibi conveniens. id
autem ad quod intendit actio agentis est causa finalis. Sic ergo necesse
quatuor esse. Sed quia forma est causa efficiens absolute alicuius tres sunt cause
efficiens secundum quod ad accipit esse inde in mobilibus non considerantur alie
tres cause sed solum causa finalis.

¶ Quoniam autem ex eis etc. Postquam determinavit de
causis. hic ostendit quod non ex omnibus causis determinat naturalis et circa hoc
duo facit primo dicit quod intentio. secundo ex hoc sequitur propositum ibi Sed tres etc. Dicit ergo
primo cum quatuor sunt cause sicut dictum est. sufficit ad physicum per omnes cognoscere
et per omnes illas determinare. reducendo ipsum quid in predictis quatuor deter
minatis causas quatuor scilicet formam materiam finem et movens ¶ Deinde cum dicit Sed tres in
unum etc. hic ostendit quod primo ostendit quod determinat ad
physicum secundo probat ibi Et quod ipsum quid etc. Primo dicit quod pertinet ad
sequentem plurium causarum quia primo ad habitudinem causarum ad invicem
secundum. hic considerat physice idest omnia que quidem moventur. Dicit ergo primo quod
multotiens dicit quod tres cause concurrunt in unum. idest quod causa formalis et fi
nalis sunt una secundum numerum hoc intelligendum est de causa finali generationis
non autem de causa finali generante. finis enim generationis hominis est hominis forma
non tamen finis est forma eius secundum quod forma sunt sibi operatur ad finem
sed causa movens est eadem secundum speciem utrique causarum et hoc praecipue in agentibus
univocis in quibus agens facit simile sibi secundum speciem. sicut homo generat
hominem in hiis enim eadem forma numero est forma generantis que scilicet principium
generationis. et idem specie cum forma generati que est terminus eius ¶ In agen
tibus autem non univocis aliud est et in hiis eadem forma non pos
sunt pertingere ad hoc quod sequitur forma generantis eadem numero specie.

sed participant aliquid simile ei. sicut patet in physicis. quod generantur
a sole non quasi agens semper idem specie cum forma quae est finis generationis
generantis. ut tamen omnino finis est forma. et ipse hoc significat apponit.
conuenire in unum non uero est. eadem materia est cum aliis causis sed
materia quia haec est eius in potentia. agens uero est eius actu. ipsa uero
forma finis est perfecta actus. Deinde cum dicit. Et quoniam quidem etc. ostendit
istud quod dixerat quibus considerat naturalis. et dicit quod quaecumque mouentia mouent
ita quod mouentur pertinent ad naturalem. quae uero mouent sed non mouentur
non sunt de consideratione naturalis physice. quia considerat de illis quae habent in se
principium motus. haec autem mouentia non mota non habent in se principium mo
tus. cum non moueantur. sed sunt immobilia. et sic non uniuntur. et propter hoc
non sunt de consideratione naturalis physice. unde patet quod ea sunt inuestigatione
a physica. et studium et intentio physice. sed ea generaliter quae inue
niuntur. [Sed] Rerum enim quaedam sunt immobilia. et circa haec est unum studium
physice. Aliud uero studium est circa ea quae sunt mobilia sed incorruptibilia
sicut sunt corpora caelestia. Tertium uero studium est circa mobilia et
corruptibilia. sicut corpora inferiora. sed primum negotium ad metaphysicam pertinet
alia uero duo ad scientias illas. Physicus considerat de omnibus mobilibus tam
corruptibilibus quam incorruptibilibus. unde male intellexerunt quidam
uolentes haec tria reducere ad tres partes philosophiae. scilicet metaphysicam mathematicam
et physicam. nam astrologia quae uidetur esse de mobilibus incorruptibilibus considerat
[illegible] mathematicae ad nimium. Non est mobilia considerare
haec. est igitur haec diuisio secundum diuersitatem ex parte generum non
secundum diuersitatem scientiarum accepta. Deinde cum dicit. Quare et propter quid etc. ostendit
etiam hic. primo ostendit quod ad naturalem pertinet considerare omnes causas et per
eas demonstrare quae duo supposuerat. Secundo probat quod illud supposuerat
suppositum. ibi. Quoniam. Dicit ergo primo quod naturalis omnes causas considerat.
Secundo quod per omnes eas demonstrat. ibi. et propter quid etc. Dicit ergo
primo quod naturalis considerat materiam et formam et mouentem. Secundo quod considerat
finem ibi. Et cuius gratia etc. Dicit ergo primo quod ipse intendit. Secundo
probat ibi. De generatione autem etc. Dicit quod per omnes causas naturalis reducit
in materiam et reducit in quod quid est id est in formam et reducit in primum mo
uens. Deinde cum dicit. De generatione autem. probat propositum per hoc modum.
ut dictum est. quod naturalis considerat ea quae mouentur generabilia et corruptibilia
propter quod oportet considerare generationem et considerare causas. Sed circa generationem
oportet considerare formam et materiam et mouentem. quae est uoluntas considerare causas
circa generationem. haec ergo considerat propter quid est quod fit post aliud. sicut ignis
fit post aerem cum ex aere generatur ignis. et haec considerat formam propter
quod generatur. id quod est primum considerat quid est quod primum fecit
id est quod primum mouet ad generationem et haec est mouens. et item ad quod sequitur
[illegible] et haec est materia et non solum materia sed primum mouens
considerat ad generationem. sed in ea quae sunt sic patet quod ad naturalem per
tinet considerare formam. motum et materiam. et omnia in quibus mouentia sunt
et prima mouentia dupliciter. scilicet mota et non mota. et unum quod non
mouetur. non est naturale quia non habet in se principium motus et talem primum mo
uens quod est omnino immobile et primum omnium. Deinde cum dicit.
Et quoniam etc. ostendit quod naturalis considerat finem et dicit quod
pertinet ad considerationem naturalis. Et quoniam quod est finis et cuius gratia.
Deinde cum dicit. Et quod forma et finis inducitur uero est quod non corrumpitur. ad
ut in his probabit. necesse est ut ad naturalem pertineat considerare.

Sed aut non agit propter finem ad considerandum quod naturalis de forma. Item secundum forma
formam non solum in quantum est forma. sed in quantum est finis. Deinde cum dicit. Et
propter quid etc. ostendit quod naturalis demonstrat per omnes causas propter quid de
monstrat per materiam formam. ibi. Sed haec. et quarto quod demonstrat
per finem. ibi. et quia dignius etc. Sed quia in illis reducendum est propter quid scilicet
est in quibus generationes. ut puta ex hoc quod praecessit. sicut
in his quae mouent necesse est conuerti. ut si aliquid generatum est. ex his
necesse est. ut corruptibilis sol appropinquat ad polum septentrionalem.
Sed tamen considerandum est necesse est quod dies longiores et frigus diminuitur
et calor augetur apud eos qui habitant in parte septentrionali.
Sed tamen considerandum est quod non semper ex praecedente motu uel mouente necesse est ad
subsequens. Sed quandoque sequitur ad simplicem uel secundum. sicut in his quae dicta
sunt quandoque autem ut frequenter. ut ex semine humano mouente
in generatione sicut frequenter sequitur generatum habens duos oculos quod tamen
aliquando fiat. et ex hoc quod in sic est dispositio in corpore humano. accidit
generare febrem propter putrefactionem ut frequentius quandoque tamen impeditur.
Deinde cum dicit. Et si sic fuerit etc. ostendit quomodo sit demonstrandum a causa per
causam formalem ad eius effectus. quod quando ex causis praecedentibus
in generatione sic ex materia et mouente sequitur ex necessitate. tunc ex
eis potest sumi demonstratio sicut dictum est. Sed quando sequuntur ad
ut frequenter. Sed tunc debet sumi demonstratio ab eo quod posterius
in generatione ad hoc quod ad ex necessitate sequitur ex altero. sicut
ex prioribus diminutionibus. Sed sicut si procedamus demonstrando sic
si hoc debet fieri, ista erunt requirenda. sicut si dicitur generabitur homo necesse
est quod sit semen humanum agens in generatione. Si autem procedamus
ex priori semen humanum est in generatione agens sic sequitur generatio.
sicut generabitur sic ex prioribus sequitur. Sed hoc dicitur si ad quod erat generatio
erat secundum quod dictum quod quid erat esse id est forma. unde in consequentibus quod quod quod
secundum hunc modum demonstramus si hoc debet fieri demonstramus
per causam formalem. Deinde cum dicit. Et quia dignius etc. ostendit quod naturalis
demonstrat per causam finalem et dicit quod naturalis demonstrat aliquid esse ad
quod dignius est quod sic fit. sicut demonstraret quod anteriores dentes
sunt acuti quia melius sic est ad diuidendum cibum. et natura
facit quod melius est. non tamen facit quod simpliciter melius est. sed quod me
lius est secundum quod competit cuiuslibet aliquid
dari aliam rem quod est melior quam alia animalis.

Dicendum quidem etc. Postquam ostendit quod naturalis de
monstrat ex omnibus causis, hic manifestat quaedam quae suppo
suerat. scilicet quod natura agat propter finem. et quod in quibusdam sit necessitas
ex causis prioribus in eo quod sunt mouentia et his et ex causis pri
oribus quae sunt forma et finis. et circa hoc propter hoc intendit.
Sed primo quod ostendit quod natura agit propter finem. ibi Quaerunt autem etc. Et quod per
dubium ostendit illa autem. ibi. Sed ad agnitionem huius ualet ad
quod dictum praecedentibus dicitur. quod non est assequi finem non ut uideretur. Sed sic
nisi dirigatur ab aliquo cognoscente sicut sagitta a sagit
tante. unde si non operatur propter finem necesse est quod ab aliquo intellectu dirigatur.
et quod primum operis propter hoc quod se habent necessario in rebus naturalibus
scilicet necessitas rerum propter se absolutae ex materia uel alia. et ex materia et mouente.
uel alia ex forma et fine necessitas conditionalis et de qua
antiqui naturales reducant effectus naturales. Et quare causa aliquando
dictum est de eis quasi necesse esse. ea sic eueniunt. propter materiae necessitatem

Marginalia: uel dic ex quibus applicat principia mathematica.
assignat propter quid probat
ut ostenderet in mouente ... uel diuidi
quod sequitur in igne et sunt singulariter
quod sic esse forma et generatio. propter omnes dicit quod demonstrat per

∴ quod calidum natum est esse tale et frigidum et [illegible]

∴ quod calidum natum est esse tale et facere tales effectus [illegible] sicut
necesse est esse vel sicut ea que ex eis causantur et sic aliqua antiquorum illorum
[illegible] aliam causam relinquerunt quod necessitatem non tamen habent [illegible]
aut glaciem quod causas ponunt ab eis [illegible] quod ponunt a
natura et animam et [illegible] quod ponunt causam non sunt [illegible]
generalibus quibusdam sicut [illegible] et effectibus [illegible]
causas posuerunt. Deinde cum dicit: Habet autem dubitationem etc. [illegible]
[illegible] agat propter aliquid. Secundo quod necesse [illegible]
ibi: Quare autem etc. [illegible] opinionem ponentium [illegible] agere propter
finem et [illegible] Secundo [illegible] ibi: Sed impossibile etc.
[illegible] quod ponentes naturam non agere propter aliquid hoc affirmare in-
tendebant removentes id ex quo [illegible] ad
opus [illegible] ad sic [illegible]
[illegible] esse potest sicut [illegible] aptus
ad [illegible] aptus ad
hunc [illegible]
[illegible] propter aliquid non facere sed
quod melius est [illegible] naturam
aliquid [illegible] opinionis. Sed [illegible] sic eue-
nire [illegible] Jupiter [illegible] non pluit propter hunc
finem ut frumentum augmentet sed pluvia [illegible] ex necessitate
[illegible] calefacto ex [illegible] solis
resoluti vapores ex aqua [illegible] propter ca-
lorem [illegible] ad locum ubi deficit calor propter distan-
tiam a loco [illegible] solis [illegible] aqua [illegible]
[illegible] congelati vapores [illegible]
et cum aqua fuerit generata necesse est quod cadat deorsum et cum hoc fit
accidit ut frumentum augeatur non tamen propter hoc pluit ut augeatur
[illegible] in aliquo loco destruitur frumentum propter pluviam [illegible]
collectum in area non tamen propter hoc pluit ut destruatur frumentum sed
accidit hoc casu a pluvia cadente et eodem modo [illegible]
quod nichil prohibeat [illegible] in partibus aliis [illegible] esse sic dis-
posite propter aliquem finem utpote quod [illegible] ex necessitate
quod dentes anteriores sint acuti apti ad dividendum cibum et
maxillares sint lati utiles ad [illegible] cibum non [illegible] quod propter
istas utilitates [illegible] talis [illegible] quod dentibus sic [illegible]
non propter [illegible] necessitatem sic [illegible] ut tales [illegible]
[illegible] talis utilitas et sic [illegible] omnibus aliis
partibus [illegible] propter aliquem finem [illegible]
aliquid [illegible] quod semper [illegible] in pluribus tales utilitates consequitur.
[illegible] adhuc obviorum excludendorum dicit quod a principio mundi [illegible]
[illegible] ad [illegible] et in quibus [illegible] accidunt
sic apta ad aliquam utilitatem sicut si propter hoc [illegible] Illa tamen
[illegible] quod habuerunt dispositionem aptam ad [illegible] non
ab aliquo agente intendente finem sed ab eo quod [illegible]
a casu [illegible] non habuerunt tales dispositiones [illegible]
destruitur. Sicut Empedocles dixit a principio fuisse quosdam generatos qui
ex una parte erant boves ex alia erat homines [illegible]
quod ad dubitationem vel si aliqua alia talis est. Sed [illegible]
[illegible] quod [illegible] accipitur [illegible] pluvia [illegible]

[illegible] ex parte [illegible] ad finem [illegible] ad [illegible]
[illegible] et corruptibilium propter hoc [illegible] et corruptio [illegible]
[illegible] augmentum [illegible]
[illegible] ad [illegible]
Sed [illegible] quod augmentum [illegible]
[illegible] pluribus [illegible] paucioribus [illegible]
pluvia non sit propter [illegible] non tamen [illegible] et augmen-
tum. Deinde cum dicit: Sed impossibile etc. [illegible] opinionem [illegible]
naturam non agere propter finem. Hic improbat eam [illegible] rationes [illegible]
[illegible] ab hiis ex quibus [illegible]
[illegible] Ponit [illegible] talis [illegible] omnia que
fiunt natura aut fiunt sic semper aut sic frequenter. Sed non eorum que fiunt
a fortuna vel [illegible] a casu fit semper vel ut frequenter [illegible]
[illegible] a fortuna vel a casu fit quod multociens pluat in hyeme.
Sed diceremus [illegible] a casu [illegible] forte multum pluerit sub cane in die-
bus canicularibus [illegible] quod [illegible] sicut
diebus canicularibus [illegible] in hyeme [illegible] duobus [illegible]
[illegible] omnia que fiunt aut fiunt a casu aut fiunt propter finem que
[illegible] accidunt [illegible] casualiter accidere. Sed [illegible] — [illegible] fiunt
[illegible] que fiunt semper vel frequenter accidere a casu. [illegible] que fiunt propter aliquid.
Sed omnia que fiunt [illegible] fiunt semper vel sic frequenter sicut et ipsi
[illegible] que fiunt [illegible] fiunt propter aliquid. [illegible] Amplius
in quibus etc. [illegible] quod in quibus est aliquis finis et [illegible] agunt
[illegible] finis [illegible] sic agitur [illegible] sic aptum
natum agi [illegible] quod dico [illegible] aptum natum [illegible] — Apparet
quod sic aliquid aptum natum est agi ita agitur. Sed oportet apponere hanc
conditionem nisi aliquid impediat [illegible] quod non [illegible] instantia
quod sic agitur sic aptum natum est agi. Sed ea que fiunt [illegible] sic — deducuntur
agitur quod ducuntur ad finem [illegible] sic apta nata sunt agi quod propter
finem sint et hoc [illegible] finem [illegible] apta [illegible] ad finem
[illegible] quod non agit propter finem et hoc quod [illegible]
[illegible] prevenit in [illegible] in posteriora [illegible] artificialia [illegible]
[illegible] ordine fierent que nunc fiunt per artem [illegible]
fundamenta [illegible] parietes [illegible] supponentur [illegible]
non [illegible] in hiis que sunt [illegible] in plantis [illegible]
[illegible] fundamentum [illegible] stipes [illegible] de-
[illegible] in altum frondes aut [illegible] ad modum tecti [illegible]
sicut ea que fiunt a natura ab arte fierent [illegible] sic apta nata
sunt [illegible] ut patet in sanitate [illegible] a natura et arte sicut
[illegible] non sanatur in calefaciendo et infrigidando [illegible]
quod [illegible] alterum [illegible] propter priora sicut in arte
[illegible] Omnino autem ars etc. [illegible] quod [illegible] facit quod si non
[illegible] facere sicut [illegible] In hiis [illegible] ab arte [illegible]
[illegible] ut patet in sanitate sicut [illegible] sicut ea que
fiunt [illegible] artem fiunt propter finem [illegible] que fiunt secundum
naturam propter finem fiunt [illegible] se habeant posteriora ad priora [illegible]
[illegible] alia [illegible] sicut explicatur [illegible]
[illegible] Amplius autem etc. [illegible] Maxime autem manifestum et [illegible]
[illegible] ab hiis que [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] in [illegible] quod [illegible] per arte.

nec per inquisitionem nec per deliberationem, et tamen ita manifestum est in operationibus eorum quod propter aliquid operantur, ita quod quidam dubitaverunt utrum araneae vel formicae et huiusmodi animalia operentur per intellectum vel per aliquid aliud principium. Sed manifestum est quod non per intellectum operantur, sed per naturam, quia semper eodem modo operantur. Omnis enim hirundo similiter facit nidum et omnis aranea similiter facit telam, quod non esset si ab intellectu vel arte operarentur. Non enim omnis aedificator similiter facit domum, quia artifex habet iudicare de forma artificiati et potest eam variare. Ulterius procedentibus ab aliis ad plantas, manifeste in eis apparet quod aliqua ibi fiunt ut utilia ad finem, sicut folia sunt utilia ad cooperimentum fructuum. Unde si haec sint a natura et non ab arte, quia hirundo facit nidum et aranea telam et plantae producunt folia gratia fructuum et radices deorsum, sicut in plantis non sursum sed deorsum, ut attrahant nutrimentum, manifestum est quod causa finalis invenitur in his quae fiunt a natura, idest propter aliquid operantur. Quinta ratio ponitur ibi: Quoniam autem duplex. Dicit quod cum natura dicatur dupliciter, scilicet de materia et de forma, et forma sit finis generationis, ut dictum est, et hoc autem de forma finis, necesse est quod ipsa sit causa cuius gratia, secundum quod est et fit propter aliquid in rebus naturalibus.

Peccatum autem fit etc. Postquam ostendit per rationes quod natura agit propter aliquid, hic intendit hoc manifestare removendo ea propter quae aliqui antiquorum existimabant et concludebant naturam propter aliquid non agere. Secundo vero ea propter quae aliqui moti videbantur ad hoc negandum. Secunda incipit ibi: Omnino autem. Tertia ibi: Inconveniens autem. Primo autem excludit quo aliqui moti videbantur ad negandum naturam agere propter finem, ex hoc scilicet quod videbant aliquando aliud accidere, sicut accidunt monstra, quae sunt peccata naturae. Unde Empedocles posuit quod in principio constitutionis rerum fuerunt producta quaedam non habentia formam hanc et huiusmodi ordinem, quae nec in natura manere potuerunt. Circa hoc ergo excludendum inducit quatuor rationes. Quarum prima talis est: Si ars agit propter aliquid, etiam in his quae fiunt secundum artem contingit peccatum, quia aliquando grammaticus non recte scribit, et medicus aliquando dat potionem non recte. Unde manifestum est quod possibile est etiam in his quae sunt secundum naturam contingere peccatum, quamvis natura propter aliquid operetur. In arte autem, in illis quae fiunt propter aliquid, quaedam fiunt secundum artem et recte, quaedam sunt in quibus artifex fallitur non secundum artem agens, et in his contingit peccatum; arte propter aliquid agente. Si enim ars non agit ad determinatum finem, quodcumque ars operaretur non esset peccatum, quia operatio artis se haberet aequaliter ad omnia. Hoc ipsum igitur quod in artibus contingit peccatum, signum est quod ars propter aliquid operatur. Ita etiam contingit in rebus naturalibus, in quibus monstra sunt quasi peccata naturae propter aliquid agentis. Et hoc ostendit etiam apud Empedoclem, et hoc ipsum quod in naturalibus contingit peccatum signum est quod natura propter aliquid agat. Unde et illud quod ipse Empedocles in principio dixit constitutionis bovigena, idest ex medio parte boves et ex medio parte homines, si non potuerunt pervenire ad aliquem finem vel terminum, ut scilicet conservarentur in esse, hoc non fuit quia natura non hoc intendebat, sed quia huiusmodi non potuerunt salvari, quod fuit quia non secundum naturam, sed corrupto aliquo principio, sicut et nunc accidit aliquos monstruosos partus generari propter corruptionem seminis. Secundam rationem ponit ibi: Amplius necesse quod semen. Dicit quod talium, scilicet determinatorum principiorum et quae determinatus est ordo procedendi, idest ad determinatum finem, oportet esse propter quod alia fiant. Sed in generatione animalium determinatus ordo procedendi: quia oportet primo fieri semen et non statim animal; et ipsum semen non statim est induratum. Sed a principio est molle

et quodam ordine ad perfectionem tendit. Ergo in generatione animalium est determinatus finis. Non ergo propter hoc accidunt monstra et peccata in aliis quia natura non agit propter aliquid. Tertiam rationem ponit ibi: Amplius et in plantis. Quae talis est. Licet natura in plantis agat propter aliquid, tamen in talibus artem minus est determinatum, idest distinctum in plantis vel minus expressum, ut ex operibus eorum colligi potest. Si igitur propter hoc accidant peccata et monstra in aliis quia natura non agit propter finem, magis deberet accidere in plantis, ut scilicet fiunt in aliis bovigena, idest bovis genus, ita in plantis vitigena, idest ex medio parte vites et ex medio parte olivae; ut Empedocles dixit. Non enim dicitur quod fiat aliquid in eis. Sed tamen hoc non est verum in aliis. Contra haec dicendum quod non agit propter aliquid non magis in istis quam in aliis. Quartam rationem ponit ibi: Amplius oportuisset et in seminibus. Quae talis est. Sicut animalia generantur a natura, ita etiam semina animalium. Si igitur accidit in generatione animalium quod natura non agit ad determinatum finem, sequitur quod idem in seminibus, scilicet ut quaecumque quocumque semina producerentur. Et hoc patet esse falsum.

Deinde cum dicit: Totaliter, excludit rationem qua movebantur ponentes naturam non agere propter finem. Aliqui videbant hoc quibusdam qui ex hoc quod videbant aliqua accidere vel contingere ex prioribus principiis, puta quod naturae agentis et non ex intentione finis. Sed hoc destruit dicens quod ille qui sic dicit naturam non agere propter aliquid destruit naturam et ea quae sunt secundum naturam. Hoc enim dicimus esse secundum naturam quaecumque ab aliquo principio intrinseco continue mota perveniunt ad aliquem finem; non quidem ad quemcumque contingentem, sed a quolibet principio ad quemcumque finem, sed a determinato principio ad determinatum finem. Semper enim ab eodem principio proceditur in eundem finem, nisi aliquid impediat. Contingit tamen id cuius gratia aliquid fit, quandoque fieri a fortuna, cum non propter hoc agitur. Sicut si aliquis extraneus veniat et recedat balneatus, dicimus hoc accidisse a fortuna, eo quod ita fecit se balneando quasi propter hoc venerit, cum tamen propter hoc non venerit. Unde balneatum accidit sibi ipsum balneari fortuitum. Et sic intendit consequens, idest accidens, ut prius dictum est. Sed si semper aut frequenter ei veniente hoc accideret, non diceretur esse fortuitum. In rebus autem naturalibus non per accidens fit, sed semper sic, nisi aliquid impediat. Unde manifestum est quod stultum est existimare quod non fiant propter aliquid, sed ex inventione naturae. Ex quo patet quod hoc ratio nec est dicere quod non agat propter aliquid. Deinde cum dicit: Inconveniens autem, excludit rationem ex qua aliquis opinari potest quod natura non agit propter aliquid: quia videbatur enim quibusdam quod non agat propter aliquid quia non deliberat. Sed Philosophus dicit quod inconveniens est hoc opinari. Quia manifestum est quod ars agit propter aliquid, et tamen manifestum est quod ars non deliberat. Nec artifex deliberat in quantum habet artem, sed in quantum deficit a certitudine artis. Unde artes certissimae non deliberant, sicut scriptor non deliberat qualiter debeat formare litteras. Et illi etiam artifices qui deliberant, postquam invenerint certum principium artis, in exequendo non deliberant; unde citharoedus si tangendo quaslibet chordas deliberaret, imperitissimus videretur. Ex quo patet quod non deliberare contingit alicui agenti non quia non agit propter finem, sed quia habet determinata media per quae agit. Unde et natura quia habet determinata media per quae agit, propter hoc non deliberat. In nullo enim alio videtur natura ab arte differre, nisi quia natura est principium intrinsecum, et ars est principium extrinsecum. Si enim ars navifactiva esset intrinseca ligno, factum fuisset navis a natura, sicut nunc fit ab arte. Et maxime hoc manifestum est in arte, quae est in eo quod movetur, licet per accidens, sicut

de medico quando medicat se ipsum. huic enim arti maxime assimilatur natura. Unde patet quod natura nichil aliud est quam ratio cuiusdam artis scilicet divine indita rebus qua ipse res moventur ad finem determinatum. Sicut si artifex factor navis posset lignis tribuere quod ex se ipsis moverentur ad formam navis inducendam. Ultimo autem concludit epilogando quod natura est causa et quod agat propter aliquid.

Quod autem ex necessitate. Postquam philosophus ostendit quod natura agit propter finem hic procedit ad inquirendum de alia questione scilicet quomodo necessitas inveniatur in rebus naturalibus. Et circa hoc tria facit. Primo movet questionem. Secundo ponit aliorum opinionem ibi. Nunc quidem igitur. Tertio determinat veritatem ibi. Sed tamen. Dicit ergo primo quod querendum est utrum in rebus naturalibus sit necessitas simpliciter idest absoluta aut necessitas conditionis sive ex suppositione. Ad cuius evidentiam sciendum est quod necessitas que dependet ex causis prioribus est necessitas absoluta ut patet in necessitate que dependet ex materia. Animal enim esse corruptibile est necessarium absolute. consequitur enim ad hoc quod animal est compositum ex contrariis. Similiter etiam quod habet necessitatem ex causa formali est necessarium absolute. Sicut hominem esse rationalem aut triangulum habere tres angulos equales duobus rectis quod reducitur in diffinitionem trianguli. Et similiter quod habet necessitatem ex causa efficiente est necessarium absolute. sicut necessarium est esse alternationem noctis et diei propter motum solis. Quod vero habet necessitatem ab eo quod est posterius in esse est necessarium ex conditione vel ex suppositione. sicut si dicatur necesse est hoc esse. Si debeat hoc fieri. et hec necessitas est ex fine et ex forma in quantum est finis generationis. Querere ergo utrum in rebus naturalibus necessitas sit simpliciter aut ex suppositione nichil aliud est quam querere utrum necessitas in rebus naturalibus inveniatur ex fine aut ex materia. Deinde cum dicit. Nunc quidem igitur. ponit aliorum opinionem. et dicit quod quidam opinantur quod generatio rerum naturalium proveniat ex necessitate absoluta materie. ut si aliquis diceret quod paries sive domus est ex necessitate materie talis quia gravia nata sunt deorsum ferri levia vero supereminere. et propter hoc lapides graves et duri remanent in fundamento. Terra vero lapidibus superponitur tanquam levior ut patet in parietibus qui construuntur ex lateribus qui ex terra conficiuntur. Sed in summo ponuntur ligna scilicet in tecto que sunt maxime levia. ita etiam existimabant dispositiones rerum naturalium provenisse tales ex necessitate materie. ut si dicatur quod homo habet pedes inferius et manus superius propter gravitatem et levitatem humorum. Deinde cum dicit.

Sed tamen non sine. declarat veritatem. Et primo ostendit qualis sit necessitas in rebus naturalibus. Secundo assimilat necessitatem rerum naturalium necessitati que est in scientiis demonstrativis ibi. Est autem necessarium. Dicit ergo primo quod licet inconveniens videatur dicere quod in rebus naturalibus sit talis dispositio propter necessitatem materie sicut et apparet hoc esse inconveniens in rebus artificialibus de quibus exemplum positum est. Non tamen talis dispositio fit in rebus naturalibus et artificialibus sine principiis materialibus habentibus aptitudinem ad tales dispositiones. Non enim domus conveniens fieret nisi graviora in fundamento ponerentur et leviora superius. Non tamen ideo domus disposita sic quod una pars eius sit inferius et alia superius propter hoc idest propter gravitatem et levitatem [illegible] nisi [illegible] materiam. Sed partes domus sic sunt disposite propter finem qui est cooperire et salvare homines a caumate et pluviis et sicut est in domo ita est in omnibus aliis in quibus agitur propter aliquid. In omnibus enim huiusmodi non consequuntur dispositiones generatorum aut factorum sine principiis materialibus que habent necessariam naturam per quam apta nata sunt sic disponi. Non tamen res facte aut generate sic disponuntur propter hoc quod principia materialia sunt talia sed propter finem. Et sic disponuntur propter aliquem finem et principia materialia requiruntur ut sit apta huic dispositioni quam requirit finis. utputa in serra. Est enim serra huiusmodi idest talis dispositionis aut forme quia oportet quod sit talis idest quod habeat talem materiam et est huiusmodi idest talis dispositionis aut forme propter hoc idest propter aliquem finem. Sed tamen iste finis qui est secare non posset provenire nisi esset ferrea. Necessarium est ergo ferream esse serram si debeat esse serra et si debeat esse eius finis qui est opus eius. Hoc ergo patet quod in rebus naturalibus est necessarium ex suppositione sicut in artificialibus. Sed non ita quod id quod est necessarium sit sicut finis quia id quod est necessarium ponitur ex parte materie sed ex parte finis ponitur ratio necessitatis. Non enim dicimus quod necesse fuit esse talem finem quia materia talis est sed e converso quia finis et forma talis futura est necesse est materiam talem esse. Et sic necessitas ponitur ad materiam sed ratio necessitatis ad finem.

Deinde cum dicit. Est autem necessarium. assimilat necessitatem que est in generatione rerum naturalium necessitati que est in scientiis demonstrativis. Et primo quantum ad ordinem necessitatis. Secundo quantum ad id quod est necessitatis principium. ibi. Est autem finis quidem. Dicit ergo primo quod per aliquem modum similiter invenitur necessitas in scientiis demonstrativis et in hiis que generantur secundum naturam. Invenitur enim in scientiis demonstrativis necessitas a priori. Sicut si dicamus quod quia diffinitio recti anguli est talis necesse est triangulum habere tres angulos equales duobus rectis. ex illo ergo priori quod assumitur ut principium provenit ex necessitate conclusio. Sed non convertitur quod si conclusio est quod principium sit. quia aliquando ex propositionibus falsis potest syllogizari conclusio vera. Sed tamen sequitur quod si conclusio non est quod principium non sit quia falsum numquam syllogizatur nisi ex falso. Sed in hiis que fiunt propter finem sive secundum artem sive secundum naturam e converso se habet. quia si finis erit aut est necesse est quod ante finem fuerit aut sit. Si vero id quod est ante finem non est neque finis erit sicut in demonstrativis si non sit conclusio non erit principium. Hoc ergo patet quod in hiis que fiunt propter finem eundem ordinem tenet finis quem tenet principium in demonstrativis. Et hoc ideo quia finis est principium non quidem actionis sed ratiocinationis quia a fine incipimus ratiocinari de hiis que sunt ad finem. In demonstrativis autem non attenditur principium actionis sed ratiocinationis quia in demonstrativis non sunt actiones sed ratiocinationes tantum. Unde convenienter finis in hiis que fiunt propter finem tenet locum principii quod est in demonstrativis. Unde similitudo est ex utraque parte licet videatur esse e converso propter hoc quod finis est ultimum in actione quod in demonstratione non est. Sic ergo concludit quod si debeat domus fieri quod est finis generationis necesse est hoc fieri aut preexistere scilicet materiam que propter finem est. sicut lateres et lapides necesse est preexistere si domus debet fieri. Non tamen finis est propter materiam. Sed non erit si materia non sit. sic domus non erit si non sint lapides et serra non erit si non sit ferrum. Et quia in scientiis demonstrativis principia non sunt si conclusio non sit. sic quodammodo assimilatur hiis que sunt ad finem sicut principia finis ut dictum est. Sic ergo manifestum est quod in rebus naturalibus dicitur esse necessarium quod se habet per modum materie vel motus materialis. Et ratio huius necessitatis est ex fine. propter finem enim necesse est esse talem materiam. Et naturalis debet assignare utramque causam scilicet et materialem et finalem. Sed magis finalem quia finis est causa materie. Sed non e converso. Non enim finis est talis quia materia est talis. Sed potius materia est talis quia finis est talis ut dictum est.

Deinde cum dicit. Et finis cuius causa. assimilat necessitatem naturalis generationis necessitati

3

p

sitate determinatam. Quod ad id quod necessario principium quod et quod in scijs
diminutis diminutionis principium est diffinitio sicut finis quia principium et ro necessi
tatis in hijs que fiunt sunt. Item ex quadam principium. supponit actione et diffinitione
finis est generationis quod sicut ... concludit diffinitio ex ... trahi ... sic et
mutationem determinando. accipit diffinitionem ut principium. ita et edifica
tor in edificando et medicus in sanando. utroque talis est diffinitio domus quod
hec fit et est ad hoc quod contineat et quod hec est diffinitio sanitatis
quod hec fit ad hoc quod aliquis sanetur et sic hec et illa consequentia praeci
piunt ad illa que fienda sunt. Contingit et quandoque in scijs diminu
tis complures esse diffinitiones quarum una est diminutionis principium ut hec
tonitruum est extinctio ignis in nube. Quedam uero diminutionis
conclusio ut hec tonitruum est sonus in nube. quedam est complectens
utrumque. ut hec tonitruum est sonus in nubibus propter extinc
tionem ignis in nube et hec comprehendit in se totam diminutionem
absque diminutionis ordine. unde ipse priorum dicit quod diminutio
ponit differentias. Ergo in hijs que fiunt propter finem. finis se habet
ut principium in diminutionibus et ea que sunt ad finem. ut conclusio et diffi
nitio utrumque. inuenit. eo quod necessarium propter finem. Si enim aliquis
uelit diffinire opus serrare quoniam talis est diffinitio quod quidem non est
nisi habeat dentes. que non erunt apti ad diuidendum nisi sit ferrea. oportebit
in diffinitione serrare ponere ferrum nisi est pluribus in diffinitione
omnium utrumque. sic est diffinitio que colligit in se et principium diminu
tionis et conclusionem est tota diminutio. ita et diffinitio colligens finem et
forma et materiam comprehendit totum processum generationis. Philosophus textus

Quoniam autem natura quidem est principium in presenti
determinatis determinauit philosophus de principiis nature et de prin
cipijs hic incipit prosequi sua intentione determinando de hijs
hic secundum quod ... motus simpliciter. Diuiditur ergo in partes duas. In prima determinat
de motu. hec secundum In secunda de motu per partem. ad mobilia et
mouentia. Ibi i. Quiescere quidem uis ... In prima determinat de
ipso motu. In secunda de partibus eius. ibi i. Insinuatur esse prima duo.
In prima dicit de quo est intentio. Secundo exequitur. ibi i. Est quiddam quod est.
Prima diuiditur. In prima dicit de quo principaliter intendit. Secundo de quibus ad
intenta que consequuntur intendimus. ibi i. Determinatis. Est prima uero
talis sententia. Natura est principium motus et mutationis. ut ex diffinitione
ne in secundo posita patet. quare dicit motus et mutatio in ... omnino de
... sic patet quod ignorato motu. ignoratur natura cum in eius diffinitione
ponatur. Cum ergo nos intendamus tractare scientiam de natura necesse est
cognoscere motum. Determinatis autem esse principium

... ibi uero qui ... principium motus et mutationis. admittit
quedam que continue motum et ... sunt ... consequuntur prima talis
... dicunt de aliquo quod de eis ... sequitur ipsum.
... et tractatus in ... scientia consideratur. Sed motum esse
infinitum in ... quia sic patet quod motus est de numero conti
nuorum. ut patebit in sexto. Infinitum autem cadit in diffi
nitione continui. quod proprio predicamento ... quod infinitum
quod in additione numerus eius ... et in di
uisione continui, et quod infinitum cadit in diffinitione con
tinui. quod quia multotiens diffinientes continuum utuntur infinito
ut potest esse diuisum in infinitum ut dicit ... Ergo

quod in uiciniis ... diffinitio continui quod ... proprio predicamento con
tinui et partes ad unum terminum copulantur comuniter. diffiniunt hec
due diffinitiones ... est sicut quedam totum. per partes suas
diffiniuntur ... partes autem ... ad totum. sed ... proprie
sed ex partibus totum ... et sic resoluitur sed quod totum ... in partes
hec ergo diffinitio ... est ... resolutionis que autem proprio
in predicamentis ... componitur. Sic ergo patet quod infinitum sequitur mo
tum intrinsece. Quedam autem consequuntur motum extrinsece sicut extri
orsum quedam mensure ut locus uacuum et tempus. et tempus est mensura
ipsius motus. mobilis uero mensura est locus. sed in ratione uacuum quod
... quedam ... quod motus non potest esse sine loco
uacuo. et ... impedit quod omnis motus est in loco. quia non mo
uetur in loco. extrinsece. ... consequens ... in loco et hic solet
esse motu. motus in locali est primus motus quo remoto remo
uentur alij. ut patebit in octauo. Sic ergo patet quod predicta ... conse
quuntur motum. unde pertinent ad considerationem philosophi naturalis. Propter eorum
... et ... aliquid quod est ... quod predicta sunt ... omnibus
rebus naturalibus. unde cum determinandum sit ... de omnibus rebus naturalibus
sit prius determinandum et de communibus aliorum quam speciali que est ... proprijs.
... ea que determinatum est ... sed ... omnia
prius determinandum est de motu quia sequuntur ad ipsum ut dictum est.
Deinde cum dicit. Est quiddam quod. Exequitur propositum et prius determinat de mo
tu et infinito quia maxime motum consequuntur. Secundo de alijs
tribus que consequuntur ipsum extrinsece in quarto libro ibi i. Similiter autem necesse. Prima
diuiditur. In prima determinat de motu. In secunda de infinito. ibi
Quoniam autem est. Prima diuiditur. prius premittit quedam ad inuestigandum
diffinitionem motus. Secundo assignat diffinitionem motus. ibi i. Diuiso autem secundum
... Prima diuiditur. premittit quasdam diuisiones que iuuant ad inueniendum
diffinitiones communissima sunt predicationes ut patet in septimo priorum
et in quinto metaphysice. Secundo ostendit quod motus in predicamentis ... ibi i.
Non est autem motus. Prima diuiditur. ponit tres diuisiones quarum prima est quod ens diuiditur
per potentiam et actum et hec que diuisio non distinguit genera entium. sed potentia
et actus inueniuntur in omnibus generibus. Secunda diuisio est prout ens diuiditur
secundum genera quorum unum est hoc aliquid id est substantia et aliud quale aut
aliquid aliorum predicamentorum. Tertia diuisio est unius generis
entium. scilicet eius quod est ad aliquid. nam motus ad hoc genus aliquid ...
pertinere uidetur. ... mouens refertur ad motum. Ad hoc ergo quod dicit
... intelligendum ... quod cum relatio habeat debilissimum
esse quod consistit tamen in hoc quod ad aliud se habet. oportet quod super aliquid
aliud fundetur. quia perfectiora accidentia super imperfectiora sunt et
eis mediantibus. Alia autem in ... ad ... super duo
fundatur. relatio que habet ordinem ad aliquid scilicet super quantitatem ... ratione
sua quantitatis potest esse mensura. aliud et ... agens
... fundatur accidens suum ... relationes autem quedam fun
dantur super quantitatem ut duplum et dimidium ... sed
actiuum et passiuum et motiuum et mobile ... super
unum enim consistit ... in mensura. ut patet in duplo et dimi
dio. ... aliquis ... et simile et equale fundatur
super unitatem que est principium numeri. Alie uero relationes fundantur
super actionem et passionem uel ... sicut calefaciens

dr ad calefcm. l' h q2 egisse sic p2. resto ad aliud q2 ge
nuit vl' q3 po agendi. sic do ad sim. q2 p' eu co3 ccre
hat g dico3 expsse m' phs. in 4 methe. S3 h tang
bitur dicem9 p ad ad ad quod e B sup hie 4 desca. q
quod fundat sup qu'te e duplu 4 dimidiu. ad ad B actiu
4 passiuu 4 motiu 4 mobile q ad inuicem refunt. ut p3
se. p3. Deinde cu flozat. ostendit quom mot' reducat ad p
dcas dicoz 4 cc. h. d. f. po o' q mot' no e p' gna ea.
So q diuidi sic gna eu diuidut vnuqdq q. Cu p' g eo si
q eu mot' sicut ij. patebit. sit act' impfcus. Oine a q3
impfcu sb eod gnie cad'. cu pfco no quid'. sicut spes. B
producto3 sicut m p3 in gnie sbe. nece e q mo n sit p'
gna ea. i quib3 ztingit ee motu. 4 h e q o' q mot' n3
pe res. i p' gna ea. i quib3 mot'. ita q sit ad ce uenim
vl' ad ad adh gna 4 h mat' p h q ome qd mutatur
mutat vl' s3 sbam vl' s3 quitate. l' s qlitate3 l' s3
locu. ut i. 4. ondet. hijs c gnib3 n3 accipe ad 9 um
uoc. q nio 3tineat sb aliq pdico. S3 sit gen9 cor. S3
eis ee 3inue ad ea s3 anolog ut i. x. me' ondit.
vn m' e q n3 mot' n3 mutu sit ex pdca gna. Et n sit
ex ea. s3 sufficient diuidat eis. x. qui' se mot' heat
ad pdicamtu accois l' passionis. i. ondet. Deinde ed'
vnuqdq q. o' q modo d' sic 4 gna ea. in q ei q in
oib3 gnib3 ztingit ad ee duplr. vl' sic pfcm. l' sic ipfcm
e io ee. q2 p'uacio 4 hit e p. 3rietas. q in oib3 gnib3
saluantur. ut in x. me' d'. vn ai alia gna diuidit.
hijs d'ijs. S3 i oib3 gnib3 e pfcu 4 impfcu. sic i
sba ad e ut for. ad ut puo. 4 in qlitate ad e ut alb
q2 e pfcm. 4 ad e ut nig' q2 e impfcm. 4 in qtitate ad
e q titas pfca. 4 ad in pfca. 4 in loco ad e sursum
q2 e ut pfcm. 4 ad dorsu q2 e impfcm. l' leue 4 graue
q pont' i ubi vocu relatiu. vn m' e q q' mod' diuid'
eis. tot mod' diuid' mot'. Diuidit n. spes mot' s3
diusa gna entiu. ut augmt q e mot' i qntitate et d'
gnione. q e mot' in sba. Diuidit 4 spes mot' s pfcm
4 impfcm. in eod gne. sta gnio e mot' in sba. ad for
corpo no ad p'uo3. 4 in qnti' augmt. ad qtitate p
fca3 dentineo ad dpfca3. a' no assignatur duo spes
i qlitate 4 ubi ondetur i v.

Diuisio autem secundum vnumquodque. Postq
phs pmisit qda q sit nece ad inqsitoz mot'
h diffinit mot'. 4 p' in gnali. Sedo i spali. Quid q' d'
sit mo. 4 c. Circa p'm d. f. po o' quid sit mot'. Sedo
inqrit c' act' sit mot' utr mouentis l' mol' i. Mouet
aut mouens phys. Circa p'm 3. f. p' ponit diffiz motus
Sedo ma' ptes diffinitois. i. Cu a qda sut. Tcio o' dif
finitoz ee bn assignata. i. Quod quid e. ec p' d. f.
p' ponit diffinitoz mot'. Sedo q' sicut. i. vt alta qd.
P' 2 sia' q aliqui diffinierut mot' dicentes q mot'
est exitus. de po ad actu no subito q' indiffinitendo

crasse
exeuntur. eo q indiffinitu e mot' posuit qda q' sunt
priora motu. Et e c qdam spes mot'. s3 itr 4 indiffo
ne sui. recipit tps. Est n. subitu q fit i diui' tpis. qo
diffinit p motu. ordo e impos' ac diffinire. mot'
p priora 4 notora. n sic phs h diffinit. Deinde e q uni
q3 g diuid' p po'' 4 actu. pora 4 actus. cu sit d p'mis
d'ijs. cum sub' pora sut motu 4 hys uti phs ad
mot' diffiniend. Considandu g q ad i e act' tm ad no. i po
tm. ad no mo. n. se hns medio pot' 4 actu. q g e po tm n
mo. q aut in actu pfco ia e no mo. s3 ia mot' ille g
mo q me m' se h3. int puru pot' 4 actu q quid pti est
i po 4 pti in actu. ut p3 in alteratione. Cu q eni aq e so
lu i po calida. n d' mo. Cu n io e ia calefca. finit e mo
tus calefcois. Cu no ia pticip' alit ad ad calore s3 ipfce.
Tuc mo ad calefco3 na q calesat paulati pticipat
calore mg ac mg. Ipe e. act' impfcus calefco' mo in
calefabili ex q ee mot' no qui'. s3 id q actu ia e est.
S3 s q id q ia actu3 h3 or'' i ulteriorez actu. q si tolle
ordo ad ulteriorez actu ipe act' q'cuq impfcus ee3 tm
mot' e no q. sic actio. cu ad semplene calefit. ordo
aut ad ulteriore3 actu 3petit exeunti i po ad ipm. Et
sil' si actus impfcus 3sidet tm. ut or'' ad ulteriore
act' s q h3 ro3 po' n h3 ro3 mot'. s3 pu' mot'. pot ei ita
pcalefco. sic a frigido ia a trepido. Sic g act' ipfcus
h3 ro3 mot'. s q 3pat ad ulteriore actu ut po. 4 s qd
3patur ad ipfcus. ad. ut act' vn n3 e pu exitus i ac'
s3 e act' exitus i po. ut p id q d' act' designet ordo ei' [ipo ut act' exeuntis]
ad pcedete po. 4 p id q d' i po exitus designet ordo ei'
ad ulteriore actu. vn 3cuiasse phs diffinit mot' dice
q mot' e endla. i. act' exitus i po. s q h. Deinde cu d'
vt altat quid. exeta i oib3 spb3 mot'. Sic alto e act'
altat' i q est alta'. 4 q2 mot' in qntitate n h3 vnu
nom sic mot' i qlitate dr alte. q'r ad mot' i qntitate
ponit duo noia. 4 d' q act' e augm' l' 4 oppoi' l' dimi
q' b3 no e vnu 3c n est augmtu 4 dimi. 4 sil' gna [situs]
4 corrp'' i corrp' 4 muta' s loc' loca muta'. accipit e
h motu 3c pmutatois. n a' stete. s3 q diuid' 3 gna
for 4 corrp' n ee vo dicat. i. v. Deinde e d'. Q' a' h sit
mot' maz' sing' las ptes diffinitois i p q. ad h
act' h q' ad h. q d' exitus i po. i ai 4 qda. i' q [Quoniam]
adh add. i q h r t. Dico a' h. ec p'mu ut e tali ide
id q' ad sit actu. p' in po exitus g' mo e act' s3 ad sit
actu du mo p' adh in po g' mo e act' d q' ex h m
ee. q mo sit h. i. act' q edil' a p po ad ad. Cu a' edil'
s hac pte po' q' mipeat redic' in actu. ec dd q edifi
cat 4 ibe act' e edifi passiua. 4 sil' e d' oib3 alys
motib3. Sic declinat volutio medica. saltat adolesce
i. augment senc. i. dimi. Consid' e c. q ang' aliquid
moueat 4 ad in po ad duos actus. s ad actu pfcm
qui e cuius mo ad actu impfcm q' e mo sic aq.

aliquid incipiat calefieri. est enim potentia calefieri et ad calefactum esse.
Cum autem calefactibile reducitur in actum, ipsum factum quod est motus non est in actu
perfectum, quia est continuus motus. Sed adhuc est in ipso remanens in potentia. Deinde
cum dicit: Quoniam autem quaedam. ostendit quod motus sit actus existentis in potentia talis vel talis
Omnibus enim accidit esse actu et semper invenitur. sicut unumquodque
invenitur in [illegible] et potentia habet actum [illegible]. Sed motus semper
invenitur in existente in potentia. Est ergo motus actus existentis in potentia ad
manifestationem autem propositi sic dicit quod quaedam eadem sunt in potentia et
in actu, licet non simul, aut secundum idem. sicut calidum in potentia et frigidum in
actu. Ex hoc sequitur quod multa agunt et patiuntur ad invicem
in quantum utrumque est in potentia et in actu respectu alterius secundum diversa. Sed quia non omnia
mutua ad invicem conveniunt, sed in unoquoque est in potentia ad id quod est
actu in alio, et ideo in omnibus talibus [illegible] idem agens et patiens et
movens et motum. Et ex hoc videtur quibusdam universaliter quod semper omne mo
vens moveatur. Sed de hoc manifestum erit in aliis. Ostenditur enim in viii
phisicorum et in xii methaphisice quod quoddam movens immobile est quod est in
potentia sed in actu tantum. Sed quando id quod est in potentia actu existens et agit
aut ipsum aut aliud in quantum est mobile reducitur in actum motus
sive sit motum a se sive sit motum ab alio, tunc motus actus
eius. Deinde quod illa quae sunt in potentia sive agunt sive patiantur
tunc moventur. Quia est agendo patiuntur et movendo mo
ventur. Deinde cum dicit: Dico autem hoc quia [illegible] hac particula. Inquantum
huiusmodi et per exemplum. Secundo probat ibi. Quoniam autem est in subiecto dicit ergo
primo quod necesse fuit addi in quantum huiusmodi quia id quod est in potentia est aliquid in
actu. Et licet id sit subiectum existens in potentia et in actu, non tamen
idem secundum rationem esse in potentia et in actu sicut es est in potentia ad statuam
et in actu eius non tamen eadem ratio eris et in quantum est potentia
ad statuam. motus autem non est actus eius in quantum est es sed in quantum est
in potentia ad statuam. aliter oporteret quod omnia diu es esset semper
moveretur ad statuam quod patet esse falsum. Unde patet convenienter esse additum
Inquantum huiusmodi. Deinde cum dicit: Quoniam autem et in aliis. ostendit id per rationem sump
tam ab aliis. Manifestum est enim quod ad id scilicet quod est in potentia ad statuam
sanguis est. idem subiectum sit quod est in potentia ad sanitatem et egritudinem
manifestum est autem quod esse in potentia ad sanitatem et in potentia ad egritu
dinem est aliud et aliud et hoc dico secundum ordinem ad obiecta. alio
quin si idem esset posse sanari et posse laborare, esset idem differ
re quo posse sanari et posse laborare, sed ratione. Sed subiectum est
unum et idem. patet ergo quod non est eadem ratio. Ubi in quantum est quoddam ens
et in quantum est potentia ad aliud. aliquin esset potentia ad aliud esse unum secundum rationem et
sicut non est idem secundum rationem et sicut color et visibile. et ideo necesse
fuit dicere quod motus est actus possibilis secundum quod possibile. ne intelligeretur
esse actus eius quod est in potentia in quantum est quoddam subiectum.

Quod quidem igitur hoc sit. Posita diffinitione motus et manifes
tata, singulis particulis diffinitionis hic autem ostendit
quod diffinitio sic bene assignata. et primo dicit per se. Secundo in directe ibi
Quod autem bene dictum sit et cetera. Ostendit primo ratione talis diffinitionis. Omne quod
est in potentia, quandoque contingit idem esse in actu. sicut edificabile in potentia quandoque aliquid
actu esse edificabilis. in quantum est edificabile, hic autem est vel domus vel edificatio.
Sed domus non est actus edificabilis in quantum est edificabile quia edificabile in quantum
huiusmodi reducitur in actum. cum edificatur. cum autem iam est domus

non edificatur. Relinquitur igitur quod edificatio sit actus edificabilis in quantum huiusmodi. edifi
catio autem quidam motus. Motus igitur est actus existentis in potentia in quantum huiusmodi
et eadem ratio est de aliis motibus. patet ergo quod motus est talis actus. quo
dam autem est actu et [illegible] modo. quando est in tali actu, tunc post. nec prius neque posterius
est in potentia enim non incipit motus, nec in perfectum est iam recedit
esse. per hoc quod sit in actu perfecto. Deinde cum dicit: Quod autem bene dictum sit.
ostendit idem indirecte diffinitionem bene esse assignatam ex hoc quod non contingit motum
aliter diffinire. et circa hoc tria facit. primo ponit quod intendit. Secundo
ponit aliorum diffinitiones de motu et reprobat eas. ibi. Manifestum
autem intendentibus. Tertio assignat causam quare alii sic diffinierunt
motum. ibi. Causa autem. Dicit ergo primo quod illud quod est motus bene est diffinitum ex
duobus. primo quidem quia diffinitiones quibus alii diffiniunt motum
sunt inconvenientes. Secundo ex hoc quod non est facile aliter diffinire eum. Dicit
quod motus non potest collocari in aliquo alio genere quam in genere actus
existentis in potentia. Deinde cum dicit: Manifestum autem. exequitur alias diffinitiones
de motu. et scilicet quod alii diffinierunt motum. dixerunt enim
motum esse alteritatem propter id quod id quod movetur semper aliud non et
aliud non scilicet. Item dixerunt motum esse inequalitatem quia id quod
movetur semper magis accedit appropinquando ad terminum. Dixerunt et
motum esse quod non est id est non ens quia id quod movetur dum movetur non est
album. Has autem diffinitiones destruit philosophus per hoc quod nihil horum ex
parte sui movetur. Si enim motus esset inequalitas vel alteritas vel
non ens, cuicumque ista inessent necessario moveretur. quod cuicumque inest
motus illud movetur. Sed nihil neque necessario movetur quia ea quae sunt altera, et ea quae
quae altera sunt. neque inequalia nec ea quae non sunt. Relinquitur igitur quod
alteritas inequalitas et non ens non est motus. Secundo ostendit idem ex
parte terminorum ad quos quia motus et mutatio non magis est in alteritate
quam in similitudine, nec magis in inequalitate quam in equalitate
nec magis in non esse quam in esse. sed generatio est mutatio ad esse et corruptio
est motus magis est alteratio quam similitudo vel inequalitas quam equalitas
vel non ens quam ens. Tertio ostendit idem ex parte terminorum a quo quia sicut
motus aliquis est ex equalitate ad inequalitatem, et quae non entis
terminorum ex oppositis terminorum. non igitur motus magis debet poni in his
generibus quam in oppositis. Deinde cum dicit: Causa autem huius. assignat
causam quare predicti antiqui motum diffinierunt et cetera. Huius duo facit.
primo assignat causam quare dictum est. Secundo assignat causam
quare supponebant in ordinatione. Dicit ergo primo quod hoc est causa quare antiqui
posuerunt motum in predictis generibus scilicet alteritate et inequalitate.
et non ente quia motus videtur esse quoddam indeterminatum et incompletum et
imperfectum. quae non habet determinatam naturam. quia indeterminata est propter
hoc videtur esse ponendum in genere privationum. sicut enim pictagoras
ponebat duas ordinationes rerum. in quarum utraque pone
bat quoddam principium. quod in ordine secunda ordinatione dicebat
indeterminata. quia sunt privatione non est determinata per formam. Unde non
per formam equalitatis non per aliquam formam specialem vel aliquam hoc
genus existentem, non per formam alicuius predicamentorum. in una
autem ordinatione ponebant pictagorici haec x. finitum, impar, unum,
dextrum, masculinum, quiescens, rectum, lumen, bonum, et angulum
equilaterum. In alia autem infinitum, par, multitudinem, sinistrum,
femininum, motum, obliquum, tenebras, malum, alteri parte longius.

3

Demum dicit Unde et cetera. Assignat causam quare motus positus inter determinata et dicit hic
causa est quoniam potest poni sub potentia neque sub actu. Sed est ponere sub potentia quod
quod esse in potentia pertinet ad quantitatem motam sed quantitativo et sic tamen
sub actu quia esse actu quod movetur sed quantitate quod movet
sed quantitate. Et quidem verum est quod motus est actus sed est actus
imperfectus medius inter potentiam et actum et quod sit actus imperfectus ex
hoc patet quia est actus est eius in potentia ut supradictum est. Et
ideo est difficile accipere quod sit motus videtur enim per aliquem quod vel
sit simpliciter actus vel simpliciter potentia vel quod contineat sub privatione sicut
antiqui posuerunt ipsum in altera sub non ente et sub inequalitate. Sed
nullum horum esse potest ut supra ostensum est. Unde relinquitur solum predicta
modo ad diffiniendum motum quod scilicet motus sit actus talis qualem
diximus scilicet existentis in potentia. Talem autem actum inventu difficile est propter permixtionem
actus et potentie. Sed tamen esse talem actum non est impossibile sed contingens.

Movetur et movens. Postquam philosophus diffinivit
motum hic ostendit quod actus sit motus utrum scilicet mobilis vel mo-
ventis et potest dici quod hic ponit duas diffinitiones motus que se habent
ad premissam ut similiter ad formalem. Et secundo ad primam et hic diffinitio
motus est actus mobilis in quantum est mobile. Hec est diffinitio concludit ex premis-
sa quia est motus est actus existentis in potentia in quantum huiusmodi existens autem in potentia in
quantum huiusmodi est mobile non autem movens quia movens in quantum huiusmodi est eius
in actu. Sed quod motus sit actus mobilis in quantum huiusmodi. Et est hic quantum
facit primo concludit quod motus est actus mobilis. Secundo quomodo se habet motus
ad movente scilicet motum autem actus et motum dubitationem ibi
hec autem deficiunt et cetera. Primo dicit scilicet primo ponit diffinitionem motus scilicet quod motus
est actus mobilis. Secundo ex hoc declarat quiddam quod potest esse dubium
ibi et dubium autem et cetera. Primo dicit scilicet primo investigat diffinitionem motus.
Secundo concludit eam ibi unde motus est manifestum et cetera. Circa autem
ad investigandam diffinitionem motus premittit quod movens attitit
et movetur et cetera. Hic dicit scilicet primo probat quod movens movetur
Secundo ostendit quomodo accidit ei moveri ibi hoc autem agere per movens
moveatur ostendit ex duobus. Primo quidem quia potentia in potentia et ceterum in actu
quidam mobile movens autem invenitur primo movens ipsum esse et
secundum movendum in actu movens genus hoc modo. Et hoc quod dicit et omne
quod movens cum ita se habeat quod quandoque sit in potentia mobile scilicet ad mo-
vendum mobile sicut declaratum est ex diffinitione dicit quod motus
est actus existentis in potentia et hoc communiter in omni movente illud vero dicit
est super quod omne movens physicum mobile. Quorum enim et cetera immobilitas
ostendit tamen alio modo. Cuiuslibet enim immobilitas est eius quies. Hic est
motus quies est et motus cum sint opposita huiusmodi esse et cetera. Sed mo-
ventis immobilitas id est cessatio a movendo dicitur quies dum est
quoddam quiescere quando cessant agere omne genus tale movens scilicet cum in
mobilitas est quies movetur. Deinde cum dicit Ad hoc autem agere ostendit
unde accidat moventi quod moveatur non enim accidit ei ex hoc
quod movet. Sed ex hoc quod movet tangendo quia movere est agere
ad hoc quod ad moveatur idem autem quod sit a movente patitur motu.
Sed hoc quod agere facit tactu sicut autem corpora tangendo agunt unde et
et patiuntur ita quod tangendo patiuntur. Sed hoc intelligendum est quando est mu-
tuus tactus scilicet et ad tangendum et tangi. Ut patet in hiis quecumque
in materia communicant utrumque ab alio quod patitur corpora autem celestia

quia non communicant in materia cum inferioribus non tangendo agunt in ea quia non patiuntur
ab eis et tangunt ut dicitur in primo de generatione. Deinde cum dicit Unde motus
ponit diffinitionem motus concludens ex dictis quod quicumque movens
moveatur primum motus non est moventis actus. Sed motus
secundum quod est mobilis et hoc in materia propter hoc quod movens accidit moveri
et non per se et per accidens ut dicitur secundum hoc modo sed quod actus eius est motus
secundum quod motus non sit actus moventis sed mobilis non quidem in quantum est
movens sed in quantum est mobile. Quod autem moveri accidat moventi
manifestum propter hoc quod supradictum est. Hic est scilicet actus mobilis quia est motus accidit
ex contactu moventis ex quo sequitur scilicet dum agit patitur
et sic moveri competit moventi per accidens quia autem non competit ei
per se manifestum propter hoc quod semper natura aliquam formam esse movens sicut formam
que est generatio transmutatione que est secundum substantiam et formam que est in genere
qualitatis in alteratione et formam que est in genere quantitatis in augmen-
to et diminutione. Hic est forma sunt causa et principia motuum
cum omne movens moveat secundum formam. Omne enim agens agit in
quantum est actu. Sicut actu homo facit ex homine in potentia hominem actu.
Unde cum unumquodque sit in actu per formam sequitur quod forma sit principium mo-
ventis et sic movere competit alicui in quantum habet formam. Et quod est in actu
unde cum motus sit actus existentis in potentia ut dictum est
sequitur quod motus non sit alicuius in quantum est movens sed in quantum est mo-
bile. In diffinitione motus est quod est actus mobilis in quantum mobile. Deinde
cum dicit Et dubitatio autem manifesta et cetera. Ex predictis solvit enim
esse dubium apud quosdam utrum motus sit in movente aut in
mobili. Sed dubium declaratur ex predictis manifestum est enim quod actus
cuiuslibet est in eo cuius est actus et sic manifestum est scilicet motus est in mobili
cum sit actus mobilis causatus tamen in eo a movente. Deinde cum dicit Motivi
autem actus ostendit quomodo se habeat motus ad movens et primo ponit
quod intendit dicens quod actus motivi non est alius ab actu mobilis. Unde dicit
motus sit actus mobilis est tamen quidam actus motivi. Quod ostendit cum dicit Oportet enim
omnium et cetera. Hic dicit scilicet primo ostendit quod movens est ad actum sicut
mobile quod est ad potentiam et actu habet actum aliquem sibi competentem.
Sed sicut in eo quod movetur dicitur mobile secundum potentiam. Ita quod potest movere
invenitur autem secundum actu in quantum actu movet. Ita ex parte motivus
motum dicitur sed potentia ipsum scilicet ipsum potest movere. Movens autem ipsum
agere id est ipsum agit actu. Ideo utrumque scilicet movens et mobile
competit pro actu. Secundo cum dicit Sed est actu ostendit quod idem sit
actus moventis et moti. Movens enim dicitur ipsum quod agit
motum autem ipsum patitur. Sed idem est quod movens agendo causat et
quod motum patiendo recipit et hoc est quod dicit quod movens est activum
mobilis id est primum actum mobilis causat quare oportet unum esse actum utriusque
scilicet moventis et moti id est est quod est a movente ut a causa agen-
te et quod est in moto ut in paciente et recipiente. Tertio cum dicit Sicut
eadem distantia ostendit hoc per exemplum eadem enim distantia duorum ad
unum et unius ad duo secundum rem. Sed differunt secundum rationem quod hoc quod in ea
primum comparatur a duobus procedendo in unum dicitur duplex et quod in
dicitur dimidium. Et similiter idem est spacium descendendo et ascendendo.
Sed secundum diversitatem ... et tamen nominatur descensio vel ascensio
et similiter est in movente et moto. Sicut autem motus sed quod procedit a mo-
vente in mobile est actus moventis sed autem quod in mobili est a movente.

et actus mobilis. ¶ Deinde cum dicit: Habet autem defectum. Movet quan-
dam dubitationem ex premissis et primo movet dubitationem. Secundo ab-
solvit, ibi: Aut non actum. Circa primum dicit quod premittit quedam ad du-
bitationem. Secundo dubitationem prosequitur, ibi: Quoniam enim utrumque. Dicit ergo primo quod id quod dic-
tum est habet defectum, id est dubitationem, rationalem, id est logicam, ad utram-
que enim partem sunt probabiles rationes. Ad hanc autem dubitationem hic
premittit quod aliquis actus est activum et aliquis est passivum. Sicut secundo dic-
tum est quod in movente et moto est aliquis actus, et actus qui est
activi vocatur actio, et actus qui est passivi vocatur passio. Et hoc
probat quia idem quod est opus et finis convenit; et actus eius et perfectio dicitur
cum opus et finis agentis sit actio, patientis autem passio,
ut patet supra. Sed quod dictum est quod actio sit actus agentis et
passio patientis. ¶ Deinde cum dicit: Quoniam enim utrumque, prosequitur du-
bitationem, et est quod cum actio et passio sint motus, utrumque est
in eodem motu; aut si actio et passio sint idem motus, aut
diversi motus. Sed si sunt diversi motus, necesse est quod vel utrum-
que eorum sint in aliquo subiecto, aut quod utrumque eorum in patiente
et moto, aut alterum eorum in agente, scilicet actio, et alterum eorum
in patiente, scilicet passio, ut dicitur. Sed quod idem quod est in patiente sit
actio et quod est in agente sit passio, hoc est quod ita loquitur non recte,
id est quod passio vocabitur actio et econverso. Et contrarium inconveniens
omittit, scilicet quod utrumque sit in agente. Sed hoc premittit quod
ostensum est quod motus est in moto. Propter quod excludit hoc inconveniens quod
motus sit in agente et utrumque in agente. Ex hiis
ergo duobus inconvenientibus que tangit procedit prosequendo, ibi: Alterum si licet,
si enim aliquis dicat quod actio est in agente et passio in
patiente, actio autem est motus quidam, ut dictum est, sequitur quod
motus est in movente. Eadem autem ratio est de omni movente. Et
sic in quolibet illorum sit motus illud moveatur, vel eadem ratio est
de movente et moto. Sic est de agente et patiente; in quo
autem est motus illud movetur. Ergo sequitur quod omne movens mo-
veatur vel ad habere motum et non moveatur. Ergo utrumque
videtur inconveniens. ¶ Deinde cum dicit: Si autem utrumque, prosequitur aliud membrum, dicens
quod si aliquis dicat quod utrumque, scilicet actio et passio,
et doctio que est ex parte docentis et doctrina que est ex parte addiscentis
differentes sint in addiscente. Sequitur duo inconvenientia,
quorum primum est quod dictum est quod actio est actus agentis. Si ergo
non est in agente sed in patiente sequitur quod proprius actus unius
quod non sit in eo cuius est actus, quod est inconveniens. Secundum quod ad unum
et idem moveatur per duos motus, actio enim et passio supponun-
tur esse duo motus, in quo autem est motus id movetur per motum illum.
Si ergo actio et passio sint in mobili sequitur mobile moveatur
duobus motibus, et hoc est idem ac si essent due alterationes
unius subiecti que tenderent ad eandem speciem. Sic quod unum subiectum mo-
vetur duabus alterationibus quod est impossibile, quia idem subiectum moveri
duabus alterationibus simul ad diversas species tendentibus, sicut de
albatione et calefactione, non est inconveniens. Inconveniens autem est quod actio
et passio ad eandem speciem tendunt; id est est quod agens agit
et patiens patitur. ¶ Deinde cum dicit: Sed unus erit actus, prosequitur
aliud membrum. Posset enim aliquis dicere quod actio et passio non sunt duo

motus sed unus. Et hoc ostendit esse duo ad quoddam inconveniens quorum primum est quod idem
sit actus diversorum secundum speciem. Dictum enim est quod actio est actus agentis
et passio actus patientis que sunt specie diversa. Si ergo actio et pas-
sio sint idem motus, sequitur quod idem actus sit diversorum secundum speciem. Secundum
inconveniens est quod actio et passio sint unus motus quando sit actio
cum passione et doctio que est ex parte docentis cum doctrina
secundum quod se tenet ex parte addiscentis. Tertium inconveniens est quod idem sit
agere et pati et docere idem est quod addiscere. Quartum tunc sequitur ex hoc quod
docens addisceret et omne agens pateretur. ¶ Deinde cum dicit:
Aut neque actum alterius, solvit premissam dubitationem et ad primum ex sic
dictis quod actio et passio non sunt duo motus sed unus et idem
motus. Sed quod est ab agente dicitur actio, sed quod autem est in patiente
dicitur passio. Unde inconvenientia que sequuntur ad primam partem in supposita
quod actio et passio essent duo motus non oportet solvere. Postea unum
quod tenet solvendo quod supponit quod actio et passio sunt unus motus,
quia cum actio sit actus agentis ut supra dictum est. Si actio et passio
sunt unus motus sequitur quod actus agentis alterius sit quamvis in
patiente et sic actus unius erit in altero. Contra inconveniens.
Sed habent ex alia parte et sic restat ad primum inconveniens sol-
vendum. Dicit ergo primo non est inconveniens actum unius esse in altero quia
doctio est actus docentis ab eo tamen in alium tendens, continue et sine
aliqua interruptione unde idem actus est huius, scilicet agentis, ut a quo, et
tamen est in patiente ut receptus in eo. Est tamen inconveniens, scilicet unius actum esse in
quo est actus eius esse in alio. ¶ Deinde cum dicit: Sed unum duorum,
solvit ad quartum inconveniens, scilicet quod idem actus esse duorum et dicit quod
nichil prohibet unum actum esse duorum, ita tamen quod non sit unus
et idem secundum rationem sed secundum rem, sicut dictum est, scilicet quemadmodum distan-
tia duorum ad invicem et unius ad alterum quia in potentia ad agens
et econverso. Sic enim idem actus per rem est duorum, sed ratione diversa,
agentis quidem secundum quod est ab eo, patientis autem secundum quod in ipso.
¶ Ad quartum autem inconveniens quod unum ex altero deducebatur, ut
in quarto inconveniens. Secundo dicit ergo et solvendo ad quartum inconveniens et dicit quod non est
necesse quod docens addiscat vel quod agens patiatur et si agere
et pati sit idem. Non tamen dicamus quod non sunt idem sic ea quorum ratio
est una, ut tunica et indumentum. Sed sic ea que sunt idem
subiecto et diversa secundum rationem, ut via ab Athenis ad Thebas et ab
Athenis ad Thebas, ut dictum est prius. Non enim oportet quod omnia eadem
sint hiis que sunt quocumque modo idem, sed solum illis que sunt idem subiecto et
eadem ratione. Et ideo dato quod agere et pati sint idem, cum sint idem ra-
tione ut dictum est, non sequitur quod quicumque docet agere quod et addiscat et patiatur.
¶ Deinde cum dicit: At non necesse, ostendit ad quartum inconveniens et dicit quod
non sequitur etiam si doctio et doctrina addiscentis essent idem
quod addiscere et docere, nam doctio et doctrina dicuntur abstracte, do-
cere et discere in concreto, unde applicantur ad termino per quos
sumitur diversitas actionis et passionis, sicut hic dicamus quod
sit idem spatium aliquorum distantium abstracte ac-
cipiendo. Si tamen applicemus ad terminos spatii, sic
cum ista distantia hic illuc aut inde hinc non sunt idem. Et unum ¶ Omni-
no dicit: Omnino autem dicere. Respondit ad primum inconveniens dicens
hec illatio quod dubitabat quod si actio et passio sint

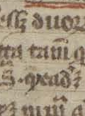

3

unus motus. quia actio et passio sunt idem et differunt solum ratione, quod non sequitur quod actio et passio sint idem vel doctrina et doctio. Sed motus cum sit utrumque istorum sicut idem quod qui motus secundum unam rationem est actio et secundum aliam est passio. Alteri enim est secundum rationem esse actum huius ut in hoc et esse actum huius ut ab hoc. motus enim dicitur actio secundum quod est actus agentis ut ab hoc, dicitur autem passio secundum quod est actus patientis ut in hoc. Et sic patet quod simpliciter motus sit idem moventis et moti. propter hoc philosophus abstrahit ab utraque ratione cum actionem et passionem diffinit propter hoc quod has diversas rationes in sua significatione includunt. Et ex hoc patet quod cum motus abstrahat a ratione actionis et passionis non continetur in praedicamento actionis vel passionis nec in praedicamento passionis ut quidam dixerunt. Sed restat adhuc dubitatio quod si actio et passio sunt unus motus non differunt nisi secundum rationem ut dictum est, videtur quod non debeant esse duo praedicamenta. sicut generaliter si motus est vel actio vel passio non [illegible] motus in substantia et quantitate et qualitate ut supra dictum est. Sed solutio [illegible] in actione et passione ad horum evidentiam sciendum est quod ens dividitur per x praedicamenta non univoce sicut species in genere. Sed secundum diversum modum essendi. Modi autem essendi proportionales sunt modis praedicandi. Praedicando enim aliquid de aliquo dicimus hoc esse illud. unde et x genera entis dicuntur x praedicamenta. Tripliciter autem omne praedicatum. Uno enim quidem modo est cum de aliquo subiecto praedicatur id quod pertinet ad essentiam eius ut cum dico Sortes est animal vel homo est animal. Et secundum hoc accipitur praedicamentum substantie. Alio autem modo quod praedicatur de aliquo id quod non est de essentia eius tamen inheret ei. quod quidem vel se habet ex parte materie vel forme. et secundum hoc est praedicamentum quantitatis. Nam quantitas proprie consequitur materiam unde Plato posuit magnum et parvum ex parte materie aut consequitur formam et sic est praedicamentum qualitatis unde et qualitates fundantur super quantitates sicut color in superficie et figura in lineis et superficiebus. aut inest per respectum ad alterum et sic est praedicamentum relationis. Cum enim dico homo est pater non praedicatur [illegible] homini ad [illegible] sed respectus qui ei inest ad aliquid extrinsecum. Tertius autem modus praedicandi est quando aliquid extrinsecum de aliquo praedicatur per modum alicuius denominationis sicut etiam accidentia extrinseca de substantiis praedicantur. Non enim dicimus quod homo sit albedo. sed quod homo est albus denominatur ab aliquo extrinseco. Considerandum autem est quod in omnibus [illegible] talia in his que ad homines pertinent tamen. contingit enim aliquid denominari ab aliquo extrinseco vel secundum rationem cause vel secundum rationem mensure. denominatur enim aliquid causatum et mensuratum ab aliquo exteriori. Cum autem sint quattuor genera causarum duo ex his sunt partes essentie scilicet materia et forma [illegible] dicitur quod [illegible] hoc non pertinet ad praedicamentum sic ut puta si dicatur quod homo est [illegible] corporeus [illegible] causa finalis non [illegible] ab agente [illegible] finis habet rationem cause [illegible] agente remanente [illegible] causa agentis. a quo potest denominari aliquid sic ab exteriori. Sic ergo secundum quod aliquid denominatur a causa agente est praedicamentum passionis. Nam pati nihil aliud est quam suscipere aliquid ab agente. Sed ac quod e converso denominatur causa agens ab effectu est praedicamentum actionis. Nam actio est actus ab agente in alterum ut supra dictum est. Concessa autem quedam est intrinseca et quedam extrinseca. Intrinseca quidem sicut est ipsa longitudo vel linea [illegible] et latitudo vel profunditas ab his ergo denominatur aliquid. sic ab intrinseco vero pertinet ad praedicamentum quantitatis. Exteriores autem mensure sunt tempus et locus. Secundum ergo quod denominatur aliquid a tempore est praedicamentum quando. secundum autem quod denominatur a loco est praedicamentum ubi et situs quod addit super ubi ordinem partium in loco. Hoc autem non erat necessarium addi ex parte temporis cum ordo partium in ipsa ratione temporis importetur. est enim tempus numerus motus secundum prius et posterius. Sic ergo aliquid dicitur esse quando vel ubi per denominationem a tempore vel a loco. Est autem speciale in hominibus. nam aliis animalibus natura sufficienter dedit ea que ad conservationem vite pertinent ut cornua ad defendendum corium grossum et pilosum ad tegendum ungulas et huiusmodi ad incedendum sine lesione. Sic tamen talia animalia dicuntur armata vel quodammodo vestita vel calceata non denominantur ab aliquo extrinseco sed ab aliquibus suis partibus. unde hec referuntur in hiis ad praedicamentum substantie ut puta si diceretur quod homo est manuatus vel pedatus. Sed huiusmodi non potuit homini a natura dari. tum quia non conveniebant subtilitati complexionis eius tum propter multiformitatem operum que competunt homini [illegible] quibus [illegible] determinata instrumenta accommodari non poterant a natura. Sed loco omnium est homini ratio qua exteriora sibi preparat loco horum que aliis animalibus intrinseca sunt. unde cum homo dicitur armatus vel vestitus vel calceatus denominatur ab aliquo extrinseco quod non habet rationem neque cause neque mensure. unde est speciale praedicamentum et dicitur habitus. Sed attendendum est quod aliis animalibus hoc praedicamentum attribuitur non secundum quod in sua natura considerantur. sed secundum quod in usum hominis veniunt ut si dicatur equus falleratus vel sellatus aut armatus. Sic ergo patet quod licet motus sit unus tamen praedicamenta que sumuntur secundum motum sunt duo. secundum quod a diversis rebus exterioribus fiunt praedicabiles denominationes. Nam alia res est agens a qua sicut ab exteriori sumitur per modum denominationis praedicamentum passionis et alia res est patiens a qua denominatur agens. et sic patet solutio praecedentis dubitationis. Secunda autem dubitatio de finali solutione. Nam cum motus complet non solum per id quod est de motu in rerum natura. Sed etiam per id quod ratio apprehendit [illegible] quod actus imperfectus quasi inchoatio quedam actus perfecti in eo quod movetur. sicut in eo quod dealbatur iam incipit esse aliquid albedinis. Sed ad hoc quod [illegible] motus requiritur ulterius quod intelligamus quasi medium inter duo quorum primum comparatur ad ipsum sicut potentia ad actum unde motus dicitur actus. non autem comparatur ad ipsum sicut perfectum ad imperfectum vel actus ad potentiam [illegible] actus existentis in potentia ut dictum est supra. unde quodcumque imperfectum accipiatur ut in aliquid perfectum tendens erit eius motus. [illegible] motus. Sed quod aliquid moveat ut si incipiat dealbari et statim alteratio interrumpatur. Secundum ergo id quod in re natura est de motu motus ponitur per reductionem in illo genere quod terminat motum sicut imperfectum reducitur ad perfectum ut supra dictum est. Sed quantum ad id quod ratio apprehendit circa motum scilicet esse medium quoddam inter duos terminos, sic iam implicatur ratio cause et effectus. Nam reducitur aliquid de potentia in actum non est nisi ab aliqua causa agente. et secundum hoc motus pertinet ad praedicamentum actionis et passionis. Hec enim duo praedicamenta accipiuntur secundum rationem cause agentis et effectus ut dictum est. Deinde cum dicit. Quamque quidem diffinitum

.I.

motum imperfecti. Et dicit quod declaratum est quod sit motus in actu et in potentia. Et ex hoc quod declaratum est de diffinitione motus in alio esse patet quid diffinitio potentie. Sed quod motus est actus mobilis, sed quod hic est quod alteratio sit motus alterabilis, sed quod hic est sic de aliis. Et quia potentia sunt in duobus, verum motus sit actus moventis vel mobilis et consequens est quod actus activi et ab hoc et passivi ut hic ad tollendum omnes dubitationes. Notandum est dicimus quod motus est actus per actum et passivum. Et sic in potentia dicendum est quod edificatio est actus edificativi et edificabilis in quantum huiusmodi et sic est de medicatione et de aliis motibus.

Quoniam autem naturam. Postquam philosophus determinavit de motu, hic incipit determinare de infinito. Et primo ostendit quod ad scientiam naturalem pertinet determinare de infinito. Secundo incipit determinare ibi: Esse autem ad infinitum. Primo ostendit quod ad scientiam naturalem pertinet considerare de infinito. Secundo ponit opiniones antiquorum philosophorum de infinito ibi: Et omnes sic. Primo ostendit per rationem et signum. Talis est ratio. Scientia naturalis consistit circa magnitudinem, motum et tempus. Sed necesse est finitum aut infinitum in hiis inveniri. Omnis enim magnitudo vel locus vel tempus sub altero horum continetur vel sub finito vel sub infinito. Ergo ad naturalem philosophum pertinet considerare de infinito an sit et quid sit. Sed quia posset aliquis dicere quod considerare de infinito pertinet ad philosophum primum ratione sue communitatis, ad hoc excludendum interponit quod non omne ens oportet esse finitum vel infinitum, sicut punctum et passio et passibilis qualitas sub nullo horum continetur. Ergo [illegible] pertinet ad considerationem philosophi primi. Consequenter [illegible] ad genus entis. Deinde cum dicit Signum autem. Ostendit idem per signum acceptum a consideratione philosophorum naturalium. Omnes enim qui [illegible] tractaverunt huius philosophie scilicet naturalis fecerunt mentionem de infinito. Ex quo colligitur probabiliter ab auctoritate sapientum quod ad naturalem philosophum pertinet determinare de infinito. Deinde cum dicit Et omnes. Sic ponit opiniones antiquorum de infinito. Primo ostendit in quo conveniebant. Secundo in quo differebant ibi: Praeter Pictagoras. Primo ostendit in quo conveniebant Pictagoras et Plato; secundo in quo differebant ibi: Sed hi quidem ad Pictagoras. Dicit ergo primo quod omnes philosophi posuerunt infinitum esse sicut quoddam principium entium. Sed hii primi fuerunt Pictagorici et Plato qui ponebant infinitum non esse accidens alicui nec alteri sed per se ens. Et hoc competebat eorum opinioni quia ponebant numeros et quantitates esse substantias rerum. Infinitum autem est [illegible] infinitum per se entia ponebant. Deinde cum dicit Praeter Pictagoras. Ostendit in quo differebant Plato et Pictagoras. Et primo quantum ad principatorum infiniti. Secundo quantum ad radicem ipsius ibi: Et hii quidem infinitum esse. Quantum ad principatorum infiniti in duobus differebant Pictagoras et Plato. Pictagoras non ponebat infinitum nisi in sensibilibus. Cum enim infinitum competat quantitati per se et quantitas est numerus, Pittagorici non ponebant numerum separatum a sensibilibus. Sed dicebant numerum esse substantiam sensibilium et per consequens infinitum non erat nisi in sensibilibus. Et Pictagoras considerabat quod sensibilia que sunt infra celum sunt conclusa celo, unde in eis non potest esse infinitum. Propter hoc ponebat infinitum esse in sensibilibus extra celum. Sed Plato econtrario ponebat quod nichil est extra celum nec est, dicebat, extra ab eo esse aliquod corpus sensibile quia celum dicebat esse continens omnia sensibilia [illegible] nec in ydeis id est speciebus. Et ideo ponebat esse separatum dicebat. Esse extra celum quia motus et extra signum locus, ydee non sunt ipsum non sunt in aliquo loco, quia locus continet. Sed dicebat Plato quod infinitum non solum est in rebus sensibilibus sed in illis, id est in ydeis separatis, quia in ipsis numerus separatus est ad formale ut unitas et ad materiale ut duo ex quibus omnis numerus componitur.

Deinde cum dicit Et hii quidem. Ostendit differentiam eorum quantum ad radicem infiniti. Et dicit quod Pictagoras attribuebat infinitum numero radicali scilicet numero pari et hoc manifestabat duplici ratione. Prima ratio est quia id quod concluditur ab aliquo et per aliud determinatur habet rationem infiniti. Quod autem concludit et determinat habet rationem termini. Par autem numerus comprehenditur et concluditur sub impari. Sed [illegible] aliquis numerus par undique dividitur. Cum vero additur unitas ad imparem numerum reducitur. Et quia [illegible] consequitur ac si par sub impari constringatur. Unde manifestum quod par sit per se infinitum et causa est in aliis infinitatis. Secunda ratio per signum ad cuius evidentiam sciendum est quod in geometria gnomo dicitur quadratum superadditum quod constituitur cum duobus supplementis. Hic gnomo occupat quadrato consimilis. Ex huius similitudine in numeris gnomones dici possunt numeri qui aliquibus numeris adduntur. Est autem observandum quod si aliquis accipiat numeros impares secundum ordinem progressionis, incipiens ab unitate, quadratum invenitur, quia unitas quadratum est. Si ternarius addatur unitati quaternarium constituet quadratum, qui est numerus quadratus, quia bis duo sunt quatuor. Sicut huic secundo quadrato addatur secundus impar scilicet quinarius consurgit novenarius qui est quadratum ternarii, quia ter tria sunt novem. Si huic tertio quadrato addatur tertius impar scilicet septenarius consurgit xvi qui est quadratum quaternarii et sic semper per ordinatam additionem numerorum imparium resultat eadem forma in numeris scilicet quadrati. Per additionem autem parium semper resultat diversa figura. Si enim primus par scilicet duo addatur unitati consurgit ternarius qui est figura triangularis. Si autem huic addatur secundus scilicet quaternarius consurgit septenarius qui est figura eptagone. Et sic semper variatur figura numerorum ex additione parium. Et hoc videtur esse signum quod uniformitas pertinet ad numerum imparem, difformitas autem et variabilitas et infinitas pertinet ad numerum parem. Et hoc est quod dicit Signum autem huius, scilicet quod infinitum consequitur numerum parem, est hoc quod accidit in numeris. Circumpositis enim gnomonibus, id est numeris additis circa unum, id est circa unitatem, et extra, id est circa alios numeros, aliam quidem fit aliam speciem semper numeri, scilicet per additionem numeri paris, aliam autem fit unam speciem, scilicet per additionem numeri imparis. Et sic patet quare Pictagoras attribuit pari infinitatem. Plato autem attribuebat duabus radicibus, scilicet magno et parvo. Hec duo secundum ipsum sunt ex parte materie cui competit infinitas.

Deinde cum dicit Physici autem. Ponit opiniones naturalium philosophorum de infinito. Dicit ergo quod omnes naturales philosophi qui naturalia tractaverunt dixerunt infinitum non esse per se sicut Plato et Pictagoras dicunt sed posuerunt infinitum esse accidens alicui nature supposite. Quidam igitur posuerunt unum principium tantum naturale et hoc corpus medium eorum que dicuntur elementa sive aer sive aqua sive medium.

3

dixerunt esse infinitum. Qui vero fecerunt pauca elementa sed finita [illegible]
sed innumerabilia illorum posuit quod elementa essent infinita secundum quantitatem quod
solum [illegible] infinitum repleret totum mundum et ideo non haberet locum [illegible]
distincte elementorum [illegible] videbantur infinita [illegible] corpora sed illi qui fe-
cerunt infinita elementa sed numero dixerunt ex omnibus illis infinitis. Figura
infinita [illegible] et hii fuerunt anaxagoras et democritus quorum rationibus dif-
ferebant [illegible] multitudinem principiorum infinitorum. Nam anaxagoras po-
suit illa principia infinita esse infinitas partes similes. Democritus autem
[illegible] et hii democritus qui posuit hec infinita principia esse indivisi-
bilia corpora [illegible] sed figuris [illegible] dicebat esse seminarium totius na-
ture alia dicit [illegible] ad similitudinem horum principiorum infinitorum [illegible]
Anaxagoras dicebat quod quelibet particula infinitorum esset [illegible]
ta [illegible] in quibus [illegible] esset [illegible] et [illegible] aliis
Et ideo quia videt quod quilibet fit ex quolibet [illegible] videtur [illegible]
firmare quod aliquando omnes res erant [illegible] ad invicem et non
erat distinctum ab aliquo. Sic [illegible] et [illegible] omnes [illegible]
[illegible] ad invicem quod [illegible] ad invicem et sic [illegible]
quolibet alio. Omnia igitur aliquando fuerunt simul. Est enim [illegible]
principii disgregationis non solum in aliquo uno sed in omnibus
[illegible] quod sic probabat quod cum sit [illegible] et [illegible]
[illegible] segregatur ab eo sed [illegible] oportet unum principium
[illegible] non solum [illegible] et [illegible] principium vocavit in-
tellectum cuius solum est [illegible] et segregare [illegible] distinguere [illegible]
[illegible] quod [illegible] fit per intellectum. Videtur [illegible]
principii quod intellectus [illegible] principii [illegible] segregatio
fit ab intellectu [illegible] segregatio habeat [illegible] principium [illegible]
[illegible] alia omnia simul fuerunt [illegible] motus quo segregatur res ab [illegible]
[illegible] incipit cum prius non fuit. Sic ergo anaxagoras posuit unum principium
[illegible] Sed democritus [illegible] unum principium non fit ex alio sed [illegible]
[illegible] corpus [illegible] omnibus [illegible] indivisibilibus corporibus differens [illegible]
partes et figuras [illegible] principium omnium [illegible] magnitudine [illegible]
ponebat [illegible] omnes magnitudines in [illegible] et sic [illegible]
[illegible] ad [illegible] partem [illegible] de infinito. Omnes dicto.
[illegible] ponit [illegible] in quibus antiqui physici concordabant
esse infinitum. Quorum primum est quod omnes [illegible] posuerunt infinitum
esse principium [illegible] probabiliter [illegible] infinitum
quod sit frustra [illegible] habeat aliquam [illegible] entibus nec
[illegible] aliam [illegible] principium [illegible] in modo [illegible] principium [illegible]
[illegible] ex principiis. Infinito autem non [illegible] principium quod [illegible]
principium habet finem [illegible] quod infinitum sit principium sed [illegible]
[illegible] in hac [illegible] principium et finem [illegible]
habet principium [illegible] finito [illegible] repugnat principium et finis [illegible]
vel magnitudinis. Secundo [illegible] quod attribuunt infinito [illegible]
[illegible] in [illegible] ex eo [illegible] principium. Omne enim quod fit
necesse est quod accipiat finem [illegible] principium [illegible]
finis. Finis autem repugnat infinito [illegible]
repugnat infinito et sic [illegible] non est principium infiniti. Sed magis infinitum
est principium aliorum [illegible] sumit principium et finem sicut supra.
Tertium quod attribuunt infinito est quod continet et gubernat omnia.
[illegible] esse primum principium et hoc [illegible] non ponunt

[illegible] quod dixerunt infinitum. Alias causas [illegible] agentes ut intellectus
posuit anaxagoras [illegible] et gubernare [illegible]
ad principium agens quod ad [illegible]. Quartum quod infinito attribuebant
quod esset quoddam divinum. Omne enim quod est immortale [illegible] corpus [illegible]
divinum appellabant. Hoc posuit anaxagoras et plures antiquorum physicorum
[illegible]

Esse autem infinitum et cetera. Positis opinionibus antiquorum
de infinito hic incipit inquirere veritatem et primo obicit
ad utramque partem. Secundo solvit. Quod enim [illegible] principium [illegible]
[illegible] ponit rationes ad ostendendum quod infinitum sit. Secundo ad ostendendum
quod non sit ibi [illegible] dubitationes [illegible] quarum prima sumitur ex tempore
quod [illegible] opinionem antiquorum esse infinitum [illegible] 1
[illegible] dicit [illegible] ad ostendendum infinitum esse [illegible]
rationibus accipitur primo ex tempore quod est infinitum [illegible] illos qui dicebant
esse semper fuisse et semper futurum esse. Secundo sumitur ex divisione 2
magnitudinum in infinitum. Infinito enim in magnitudinibus [illegible]
[illegible] in divisionibus quod non esset infinitum [illegible]
a rebus [illegible] infinitum [illegible] sumitur ex generatione 3
et corruptione. Sed plures opiniones. Si enim totaliter tolleretur infinitum
non possumus dici quod generatio et corruptio in infinitum durant [illegible]
[illegible] quod generatio totaliter cessaret [illegible] multorum opinionem [illegible]
quod ponit infinitum. Quarta ratio sumitur ex [illegible] rationem finiti 4
[illegible] in pluribus quod de ratione finiti sit quod semper includatur ab
aliquo alio [illegible] apud nos [illegible] extendi ad
[illegible] aliquo alio corpore [illegible] sit infinitum [illegible]
[illegible] si autem sit finitum oportebit [illegible] ad [illegible]
[illegible] sit finitum ad [illegible] aut [illegible] procedere in infinitum
aut deveniet ad aliquod infinitum corpus et [illegible] infinitum
[illegible] necesse est quod [illegible] sit corpus [illegible] semper [illegible] quod omne fini-
tum includatur ab aliquo alio [illegible] sumitur ab apprehensione 5
intellectus [illegible] imaginationis [illegible] quod [illegible] dubitationes faciunt
[illegible] homines ad ponendum infinitum [illegible] quod intellectus numquam deficit
[illegible] semper [illegible] dato possit addere. Estimabant enim
antiqui physici quod res [illegible] apprehensioni intellectus [illegible]
sensus [illegible] dicebant quod [illegible] sic [illegible]
[illegible] credebant quod in rebus esset infinitum [illegible]
[illegible] infinitum [illegible] dato [illegible]
addendo sicut [illegible] rationem [illegible] magnitudines
[illegible] vel imaginatione infinite quod quilibet magnitudine data
possumus imaginari maiorem et eadem ratione [illegible] extra celum
[illegible] spacium infinitum quod possumus imaginari extra celum in
[illegible] spacium infinitum [illegible] Si autem [illegible] infinitum spacium extra
celum necesse est quod sit corpus infinitum et sic infiniti mundi [illegible]
[illegible] ratione [illegible] totum spacium infinitum [illegible]
[illegible] considerationem [illegible] assignat [illegible]
in [illegible] spacium sit vacuum a corpore [illegible] in
aliqua parte illius spacii inveniatur aliqua magnitudo corporis [illegible]
mundi [illegible] quibus parte illius spacii inveniatur aliqua magni-
tudo [illegible] sic [illegible] mundi et sic [illegible] esse infinitum corpus sicut spacium
[illegible] esse mundos infinitos [illegible] sic demonstravit positis. Alia

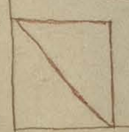

.r.

id est ad id ostendendum. quod si est infinitum spacium aut est vacuum aut plenum. Si est plenum habetur propositum quod sit corpus infinitum. Si autem vacuum, cum vacuum nichil aliud sit quam locus non repletus corpore possibilis impleri, necesse est quod si sit spacium infinitum quod sit et locus infinitus qui possit repleri corpore et ita oportebit corpus esse infinitum quia in perpetuis nichil differt contingere et esse. Unde si locus infinitus replebilis corpore oportet dicere quod sit repletus corpore infinito. Necesse est ergo videtur dicere quod sit corpus infinitum. Deinde cum dicit Habet autem dubitationem obiciendo in contrarium. Et hoc dicit primo ostendendo quod est dubitabile, nec rationes predicte omnino concludere videantur. Secundo ostendit quomodo dicitur infinitum ibi: Primum quidem. Et ponit rationes ad ostendendum infinitum non esse ibi: Separatum quidem quod. Dicit ergo primo quod dubium est esse infinitum vel non esse; nam vel non sit multa et impossibilia sequuntur ipsis qui ponunt infinitum omnino non esse, sicut expressimus prius ex ipsis qui ponunt infinitum esse multa impossibilia sequuntur ut ex sequentibus patebit rationibus. Et utrum dubium quale infinitum sit, utrum scilicet sit ad per se existens sicut quedam substantia vel sit accidens per se ens alicui nature aut neutrum vel sit simpliciter per se existens sicut substantia nec sic accidens per se sed tamen nichilominus sit accidens per accidens est ad infinitum continui et aliqua infinita secundum multitudinem. Sed maxime pertinet ad considerationem phisici utrum sit aliqua magnitudo sensibilis infinita. Scilicet magnitudo sensibilis et magnitudo. Deinde cum dicit Primum quidem determinandum. Ostendit quomodo dicitur infinitum et ponit duas divisiones infiniti quarum prima sumitur ex infinito et omnibus privative dictis. Sicut invisibile dicitur tripliciter: quod non est aptum natum videri, ut vox, quod est de genere invisibilium; vel quod male videtur sicut id quod in obscuro aut a remotis; vel quod natum est videri et non videtur sicut quod est animo in tenebris. Sic ergo et uno modo dicitur infinitum quod non est natum transiri sicut infinitum idem est quod invisibile et hoc est quod est de genere intransibilium sicut indivisibile ut punctus et forma. Per quem tamen modum non dicitur infinitum. Alio vero modo dicitur infinitum quod quantum est de se transibile est sed eius transitus non potest perfici a nobis. Sicut si dicatur quod profunditas maris esse infinita vel si potest perfici tamen cum difficultate, vel si dicatur quod itur usque ad profundam terre et utrumque illorum pertinet ad hoc quod est male transibile. Tertio dicitur infinitum quod est natum transiri quod de genere transibilium existens quod tamen non habet transitum ad finem ut si esset aliqua linea non habens terminum vel etiam aliqua alia quantitas. Et sic proprie dicitur infinitum. Alia divisio ponit quod infinitum dicitur vel secundum appositionem sicut in numeris aut secundum divisionem ut in magnitudinibus aut utroque modo sicut in tempore. Deinde cum dicit Separatum quidem quod. Ponit rationes ad excludendum infinitum. Et primo ad excludendum infinitum separatum quod posuit Plato. Secundo ad excludendum infinitum a rebus sensibilibus ibi: Universaliter quidem. Circa primum ponit tres rationes quarum prima dicit quod impossibile est infinitum esse separatum a sensibilibus ita quod ipsum infinitum sit ad per se existens sicut platonici posuerunt. Quia si ipsum infinitum non est separatum aut habet aliquam quantitatem. Scilicet quod est magnitudo aut [illegible] quia

multitudo aut non. Si autem est substantia sicut accidens quod est magnitudo vel multitudo, infinitum oportet quod sit divisibile quia omne divisibile vel est numerus vel est magnitudo. Si autem est indivisibile non est infinitum nisi per modum illum quo dicitur aliquid infinitum quod non est aptum transiri sicut dicitur vox invisibilis. Sed hoc est preter intentionem presentis questionis et omnium qui tractaverunt de infinito et preter intentionem eorum qui posuerunt infinitum. Non enim intendunt ponere infinitum sicut indivisibile sed sicut transibile quod natum est transiri et non habet transitum. Si vero infinitum non solum sit substantia sed et habeat accidens quod est magnitudo et multitudo competit infinitum sic [illegible] non sit [illegible]. Secunda ratio: accidens non est infinitum principium eorum que sunt in quantum huiusmodi sicut antiqui posuerunt sic et invisibile non dicitur esse principium locutionis quamvis accidat voci que est principium. Deinde tertiam rationem ponit ibi: Amplius quomodo. Et est talis. Numerus est separabile et per se existens passio quantitatis solum sed infinitum est passio numeri et magnitudinis et tamen magnitudo aut numerus non possunt separari et per se existere, ut in metaphysica probatur, ergo nec infinitum. Deinde tertiam rationem ponit ibi: Manifestum autem est etc. Dicit manifestum esse quod non potest poni quod infinitum sit in actu et quod sit sicut substantia quedam et sicut principium. Quia aut ei infinitum est partibile aut impartibile. Si quidem est partibile necesse est quod quelibet pars eius sit infinitum si infinitum est substantia. Non enim dicitur de aliquo suo ut accidens oportebit quod id sit infinitum et infinito esse idem et eius infinitum. Non enim idem est id quod est album et albi esse. Sed id quod est homo est hoc quod est essentia hominis. Unde oportebit quod si infinitum sit substantia aut sit indivisibile aut dividatur in partes infinitas quod est impossibile quia ex multis infinitis componi idem est impossibile quia oporteret infinitum maius esse infinito. [margin: quod sit substantia] Appropriate non solum ex ratione sed etiam ex similitudine. Quia si infinitum sit substantia et dividitur oportebit quod quelibet pars eius sit infinitum sicut substantia et principium. Sicut enim quelibet pars aeris est aer ita quelibet pars infiniti est infinita. Si infinitum sit substantia et principium, quia si sit principium oportet infinitum esse substantiam simplicem non compositam ex partibus dissimilibus. Sicut homo cuius quelibet pars non est homo. Cum ergo impossibile sit aliquod infinitum cuius quelibet pars est infinita, oportebit quod infinitum sit impartibile et indivisibile. Sed id quod est indivisibile non potest esse infinitum in actu quia quod est infinitum actu est quantum et esse quantum est divisibile. Sequitur ergo quod si est infinitum in actu quod non sit sicut substantia. Sed accidens quod est quantitas et si hoc sit infinitum non est principium sed id cui accidit infinitum sive sit illud aliqua substantia sensibilis ut aer sicut posuerunt phisici naturales sive aliqua substantia intelligibilis ut par sicut posuerunt pitagorici. Unde manifestum est quod inconvenienter dixerunt platonici ponentes infinitum esse substantiam et simul etiam ponentes ipsum esse divisibile. Quia ex hoc sequeretur quod quelibet pars eius esset infinita quod est impossibile ut supradictum est. [illegible] questio que est an infinitum sit in mathematicis et in rebus intelligibilibus non habentibus magnitudinem magis universalis est quam presens consideratio. Nos enim intendimus ad presens de rebus sensibilibus de quibus tractamus utrum scilicet in ipsis sit corpus infinitum in augmentum ut antiqui naturales posuerunt.

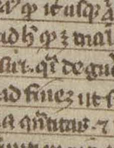

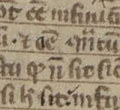

Rationabiliter quidem igitur

3

Rationabiliter quidem igitur. Postquam ph[ilosophu]s
removit opi[ni]o[n]em ph[ilosoph]orum antiquorum qui de infinito n[on]
ut loquebantur, hic o[stendit] no[n] esse infinitu[m] sicut phy[losophi] naturales pone-
bant. Primo ostendit per rationes logicas. Secundo per rationes naturales
ibi phy[sice] autem magis. Dicit ergo quod per rationes logicas non ex ext-
remis logicis logice procedant. Sed quia modo logico pro-
cedunt. Scilicet ex hiis quae probabiliter respiciunt sibi dicta. Exponit
ergo duas logicas rationes quarum prima ostendit quod non sit aliquod corpus infi-
nitum. Diffinitio corporis est quod sit determinatum planitie. Sicut
diffinitio linee est quod extremum ipsius sunt duo puncta. Nullum
autem corpus determinatum superficie est infinitum, sicut sensibile quia corpus
sensibile nec intelligibile quia corpus mathematicum. Quod ergo dicit rationabiliter, exponit
et logice scilicet logica dicitur rationalis phylosophia. Secunda ratio ostendit quod non sit
infinitum in multitudine. Omnis enim numerale est numerabile et
per consequens numerando transiri. Omnis autem numerus et omne quod
habet numerum est numerabile quod est hic dictum transiri. Sed quando aliquis
numerus sive separatus sive in sensibilibus existens sit infinitus, se-
quitur quod possibile sit transire infinitum quod est impossibile. Attendendum est autem
quod iste rationes probabiliter sunt procedentes ex hiis quae
dicuntur, non autem ex necessitate concludunt. Quia qui poneret aliquod
corpus infinitum non concederet quod diffinitione communi esset terminatum superficie
nisi forte secundum potentiam. Consimiliter istud probabiliter et famosum. Sed
qui diceret aliquam multitudinem esse infinitam non diceret eam esse
numerum vel habere numerum. Addit multitudinem rationes mathematicorum
quae in numero multitudinis mensurata per unum ut dicitur x metaphysice et
ipse hic numerus tamen species quantitatis discrete non autem multitudo. Sed
de istis certe. Naturaliter autem phy[sice] autem magis. Inducit rationes na[tura]-
les ad ostendendum quod non sit corpus infinitum in actu esse. Quod est
considerandum quia quamvis nondum probaverat corpus celeste esse aliud
naturam a quatuor elementis opinio tamen suo tempore fuit quod essent de natura
elementorum procedentibus hiis rationibus ac sint essent ad corpora sensibilia
et elementa per suam consuetudinem quia semper antecedit
ideo quia sue opinionis procedit ex suppositione opinionis aliorum
consimiliter posterius probavit in libro de celo et mundo celum esse
aliud naturale ab elementis ad intentionem eius. Intendit considerare
de infinito ostendens universaliter quod nullum corpus sensibile est
infinitum. Primo ostendit quod non sit corpus sensibile infinitum supposi-
to quod elementa sint finita in multitudine. Secundo ostendit illud unum
esse quod de omni dicitur. Quod primo procedendo ibi in primis secundum illud
magis autem universaliter considerantibus patet quod non sit corpus sensibile infi-
nitum ex hiis quae dicet. Omne enim corpus sensibile aut est simplex
aut est compositum. Primo ergo dicit quod non sit corpus sensibile compositum in-
finitum, supposito quod sint elementa finita secundum multitudinem.
Non enim potest esse quod unum ipsorum sit infinitum et alia sint finita
quia ad compositionem alicuius corporis mixti requiritur quod sit plura elementa
et quod contraria aliqualiter adequentur. Aliter contrarium permanens non posset
quia illud quod esset omnino potentius destrueret alia. Et elementa sunt
contraria. Si ergo unum elementorum esset infinitum nulla equalitas esset
aliis finitis existentibus quia infinitum in potentia excedit finitum.
Sed ergo hoc esse potest quod unum tamen corpus quod venit in mixtione

sit infinitum. Posset autem aliquis dicere quod illud finitum esset deficiens
virtus in agendo et ideo non corrumperet aliud scilicet finitum quod
sit fortioris virtutis ut potest si infinitum sit aer et finitus
ignis et ideo adhuc remanet dicit quod quantumcumque possit unum corpus quod
potest infinitum deficiat a potentia alterius corporis quod potest finitum ut potest
si ignis sit finitus et aer infinitus necesse est tamen dicere quod aer
quantumcumque duplicatur id est secundum aliquem numerum proportionaliter multiplicatur sit equalis
igni in potentia. Si enim pars ignis sit centuplo maior quam potentia
aeris eiusdem quantitatis, si aer centuplicetur secundum quantitatem
erit equalis ei in potentia et tamen aer centuplicatur et multiplicatur
ergo secundum aliquem numerum determinatum et minuatur potentia totius aeris infiniti, n m ...
ut sic infinitum excellit corpus finitum quod et potentia per totalitatem
non videatur. Secundo non potest esse quod ex pluribus elementorum ex quibus componitur
corpus mixtum sit infinitum quia de ratione corporis est quod habeat dimen-
siones in omni parte non in longitudine tamen sicut in linea nec in lon-
gitudine et latitudine solum ut superficies. Dicitur autem quod infi-
nitum est quod distantias habeat secundum dimensiones esse infinitas
ergo dicitur corpus infinitum quod habeat dimensiones infinitas in
omni parte et sic non potest esse quod ex pluribus corporibus infinitis ad
unum componatur quia quodlibet occupat totum. Nec ponitur duo corpora
esse simul quia est impossibile. Sic ergo ostendit quod corpus compositum non potest esse
infinitum. Ostendit ulterius quod nec corpus simplex nec unum elementorum ad medium
inter ea ut vaporem et medium inter aerem et aquam. Quidam enim posue-
runt esse principium ex eo alia dicentes generari et dicebant hoc
esse infinitum non autem aerem aut aquam aut aliquid aliorum elementorum
quia contingeret alia elementa corrumpi quando aliquid ipsorum infinitum poneretur
quia elementa habent contrarietatem ad invicem cum aer sit humidus et
ignis calidus et aqua frigida terra sicca. Unde si unum corpus
esset infinitum corrumperet alia. Cum ergo unum natum sit corrumpi a suo
contrario dicunt aliquid ab elementis esse infinitum ex quo sic exprimit
alia elementa causantur. Hanc autem positionem dicit esse impossibilem non solum quia
adhuc quod dictum tale corpus medium esse infinitum quia de hoc dicetur in
quod dicunt aliquid nos tamen de igne aere et aqua quod ratio corporis de medio
sed ex hoc ipso est impossibile procedit ipso quia ipso aliquid preter elementa
preter quod elementa non convenit ad corpus sensibile preter omnia elementa
scilicet aerem aquam terram. Sed hoc opportet sic ad aliud preter elementa
veniret in compositione istorum unumquodque quod est compositum resolvitur gem
in ea ex quibus componitur. Si ergo ad aliud veniret in compositione
istorum corporum quod hic est elementa contrariet quod hic apud nos invenire-
tur aliud corpus simplex preter ista elementa per resolutionem istorum
in elementa. Sic ergo patet quod ipso per invisibilia est quod aliquod adhuc quod
positum ad corpus simplex preter elementa notat solum ergo ostendit
de reliquis quod nullum elementorum possit esse infinitum quia si ali-
quod illorum esset infinitum ipsum solum esset totum universum et ad d
nichil aliud dicitur a contrariis quod dicit aliquid elementa alterare ipsum et oportet
vel tamen esse tota in ipsum propter excellentiam virtutis in
finitum. Sicut aliquid sic exemplum dicit quod aliquid finitum est quod dicitur
esse ut traduce in igne ipso excedente ignis virtutem.
Et eadem ratio est de uno elementorum et de aliquo corpore quod sunt secundum
naturales preter elementa unde non ideo ad corpora habentia contrarietatem

ad elementa. cum ergo ponatur quod generatio mutatio est non sit in proprio
in genere. sic ex calido infinito sic super omnia et sic quod in ubi
corporis medium idem eius contrarius destrueret alia elementa.

Oportet autem d[illegible] ‖ Postquam philosophus ostendit
corpus sensibile non esse infinitum secundum suppositionem quod elementa
sunt finita. hic ostendit idem simpliciter absque omni suppositione. et primo dicit de
qua est intentio. Secundo exequitur propositum. ibi. Apud enim natu-
ram quod per ea quae sequuntur ostendit idem. dicit ergo quod oportet consi-
derare ulla suppositione facta. si contingit quod corpus sensibile esse infinitum
et quaedam sensibilia. quomodo fiet quod non. Deinde cum dicit. Apud enim natu-
ram ostendit propositum quantum ad omnibus. Secundum unum incipit. Deinde cum dicit est
ubi. aliud corpus simpliciter autem esse primam rationem. circa hoc primo supponit
quod ad necesse. ad rationem. circa sic eius excludit quendam
falsam opinionem. scilicet anaxagore dicit primum cum. quia primum est quod omne
corpus sensibile habet aptitudinem naturalem ut sit in aliquo loco.
Secundo quod cuilibet corporis naturali est aliquis locus locorum quem ostendit. et
cum quod idem locus naturalis partis et totius. sicut totius terrae et gle-
be unius et totius ignis et unius scintille. ex hoc sic ostendit quod ad
inaequaliter partem ipsius totius loci. totaliter pars corporis quaedam. ideo.

Deinde cum dicit. Quod si quidem. ponit rationem quae talis est. aliquod corpus
infinitum. aut ergo quod totum sit unius speciei. in similibus partibus
sicut aqua vel aer. aut quod habeat partes dissimilium specierum
ut homo vel planta. Si habet omnes partes unius speciei
sequitur quod permissa vel quod nullo sic totaliter immobile et numquam
moveatur. aut quod semper moveatur. sed utrumque est impossibile
quia per alterum eorum excluditur quies. et per alterum motus a
rebus naturalibus et utroque modo tollitur natura. Et illa quae philosophus
motus et quietis. quod autem sequitur quod sit vel totaliter immobile
vel totaliter mobile. probat sic quod per hoc quod non est assignare
rationem quare ad magis sursum aut deorsum moveatur aut
in quamcumque partem et hoc manifestum. per exemplum ponamus quod totum id
corpus simile in partibus sit terra non est enim assignare rationem
ubi aliqua gleba moveatur vel ubi quiescat. quia quaelibet
partes loci infiniti accipientibus ad corpus secundum idem
eiusdem speciei. Similiter quod possit dici quod una gleba moveatur
ad hoc quod contineat scilicet occupet successive totum locum infi-
nitum. sicut sol movetur in ut sit in qualibet parte caeli zodi-
aci et quod potius hoc est unum gleba terrae pertranseat per
omnes partes infiniti loci. nichil quam modo ad impossibile. Si
quod possibile est quod gleba moveatur ad occupandum locum infini-
tum. iterum erit locus et quies eius et non motus eius. aut dico quod quod
quiescat et numquam moveatur. aut semper moveatur et numquam
quiescat. Sed autem dicit alia pars divisionis. scilicet quod corpus infinitum
habeat partes dissimiles secundum speciem. Sequitur quod dissimilia
sunt loca diversarum partium. aliquis enim est locus vel aque et ali-
terre. sed ex hoc ponit sic. primo quod corpus totius infiniti
non sit unum simpliciter sed sed quod scilicet secundum contactum et sic non
erit unum corpus infinitum. ut ponebatur. et quia ad non
possibile hoc non reputatur inconveniens subiungit aliam rationem
contra hoc et dicit quod sicut infinitum compositum ex dissimilibus partibus

necesse est quod huius partes dissimiles secundum speciem aut sunt species finite
aut infinite. sed numerum non potest esse quod sint finite
species. quia oporteret si totum esset infinitum quod quaedam sint finita
secundum quantitatem. quaedam infinita. aliquis ex finitis non
non possit compositum hic autem a proposito. Deinde cum dicit. Propter hoc quod huiusmodi
contraria ad invicem quod illa quae sunt infinita corrumpit
alia per contrarietatem. ut prius ostensum est. in propositione dicta ratione.
et ideo nullus antiquorum naturalium philosophorum unum principium quod dixerit
esse infinitum. posuit ignem vel terram. quae sunt extrema sed
magis aquam vel aerem aut ad medium quia locus ipsorum aut
manifestum. scilicet determinatum. scilicet sursum deorsum. ut secundum quod id
aliquid. sed terra est deorsum ignis sursum. Si vero
aliquis accipiat quod pertinet secundum quod corporis partium sit infinita
secundum numerum dicitur secundum speciem. Dicitur et quod loca sunt infinita
secundum speciem quod elementa sunt infinita. ut in primo probatum est
et loca que sunt infinita. cum non sit possibile inveniri
infinitatem specierum locorum necesse est quod totum corpus sit finitum.
et quod adduxerunt ex infinitate corporis infinitatem lo-
corum. Subiungit quod impossibile est. non comparare corpus ad locum.
quia non potest esse quod locus sit maior quam quod esse corpus. sed corpus potest
esse infinitum si locus non est infinitus. et non corpus potest esse maius
quam locus quicumque non. quia si locus sit maior quam corpus. sequitur
quod sit vacuum alicubi. aut si corpus sit maius quam locus sequitur
quod aliquod corpus corporis non sit in aliquo loco. Deinde cum dicit.
anaxagoras autem excludit quandam errorem. et primo ponit ipsum et
dicit quod anaxagoras dicit infinitum quiescere. Inconveniens assignat rationem
quietis eius dicit enim quod infinitum scilicet sustentat infinitum. se ipsum
quia est in se et non in alio cum non ipsum contineat et sic non pos-
sit moveri extra se. Secundo. ibi. Tamquam utique. improbat du-
abus rationibus quod dicit est. quarum prima est quod anaxagoras assignavit rationem
de quiete infiniti. ac si ubi ad sit. ibi sit natum esse
semper. quia ex hac sola ratione dixit infinitum quiescere. Sed
inconveniens assignavit rationem quietis eius quia est in se ipso.
Sed hoc non est verum quod ubi ad sit ibi semper natum sit esse. quia
ad est alicubi per violentiam. non nullius autem est quod hoc maxime verum
sit quod totum infinitum non movetur. quia sustentatur et manet in se
ipso. et sic est immobile. Sed tamen dicit quod non est aptum natum moveri
non est propter eius sic dicere causam. quia non movetur infinitum quia eadem ratione
et de quolibet alio. non prohibetur quod non moveatur. licet sit aptum
natum moveri quia et si terra esset infinita sicut non est non feretur
quod est in medio licet terra non feratur quia ad partes quae est in medio.
Sed hoc non est quod non habeat ad aliud locum nisi in medio licet quod
non habeat aptitudinem naturalem ut alibi moveatur. Si quidem terra
est in terra quod non est ei quia quiescit in medio quia est infinita. sed
quia gravitate habet quiescit et manet in medio. Similiter de quolibet
alio infinito assignanda est causa quare quiescit et non est in se.
vel quia sustentat se ipsum. Secunda autem rationem ponit ibi. Simul autem. quia si totum
infinitum quiescit quia manet in se ipso. Sed quod quaelibet pars ex necessitate
quiescet propter hoc quod manet in se ipsa. Sed non est locus totius et
partis. ut dictum est. ut ignis et scintille et terrae et glebe.

3

Sig^t toti infiniti loc^s est ip^z in^t. Se^c q^{}q^{}lz ps infi
niti maneat ip^z in^t in se ipsa sic ip^o loco. Secunda r^o
ponit^r. Omnis q^{}i in^{}. Et d^r q^{}omnis in^t q^{}i post^{le} dicit^r
ex contradiu et q^{}e^{}lib^z corp^{} ad locu^{}. Si e^{}t corp^s sensib^{le}
aut h^z gravitate^{} aut levitate^{} sic antiq^{} diximus ponen
tes infinitu^{}. q^z si sit corp^s grave oz q^{} illud ferat^r ad me
diu^{} si aut^{} sit leve nece^{} e^{} q^{} ferat^r sursu^{}. Si ig^r sit ad infini
tu^{} corp^s sensib^{le} nec^{}e^{} q^{} i^n in corp^e infinito sit f^{}sursu^{} et me
di^{}. Si i^{}pos^{le} q^{} totu^{} sustineat i^{}sc ut^{}q^{}z hor^{} f. l^{} sursu^{} l^{} me
d^{} q^{}q^{} continuat ut^{}p^{}z sz divis^{}e^{} medietate^{}. Quo
c^{} infinitu^{} potest dividi. ut una ps ei^{} sit sursu^{} et a^{}l^{}
deorsu^{} l^{} q^{} infinito sit ult^{}m^{} aut me^{}m^{} no^{} e^{} g^{} corp^s sens^{le}
infinitu^{}. Tertia^{} ronem ponit^r i^{}. Amplius. Omne corp^s. Et d^r q^{}
omne corp^s sensib^{le} e^{} i^n loco. differe^{} loci sunt vi f. sursu^{}
deorsu^{} ante et retro dextrorsu^{} sinistrorsu^{}. Q^{}lib^{}z d^r sunt
differe^{} no^{} solu^{} q^{}o ad nos sz i^n ipo toto univ^{}so.
Differe^{} e^{} s^{}c h^{} i^n q^{}b^{}us i^n q^{}b^{}z sunt differe^{} p^{}cip^{} et t^{}in
mot^{}. Unde i^n nob^{} differe^{} sursu^{} et deorsu^{} s^{}z mot^{} alimti
ante et retro s^{}z mot^{} s^{}. dextrorsu^{} et sinistrorsu^{} s^{}c motu^{} p
gressivu^{}. e^{} p^{}ri^{}z a pte dextra. in reb^{}z at^{} i^{}a^{}latis i^n q^{}b^{}z
no^{} s^{}c p^{}n^{} differe^{}. hor^{} motuu^{} dici^r dextr^{}o p^{}z s^{}y et sinis
tru^{} p^{}p^{}ratio^{}z q^{}o ad nos. d^r n^{}. columpna dextra q^{}z
ad dextra^{} hominis et sinistr^{} q^{}z ad sinistra^{}. Sz i^n toto
universo differe^{} sursu^{} et deorsu^{} s^{}z motu^{} g^{}vium et
leviu^{}. Sz q^{}a mot^{} celi d^{}r dextru^{} oriens et sinistru^{} oc
cidens. A^{}n^{} no^{} e^{}ni^{} spe^{}z s^{}c retro no^{} e^{}ni^{} sp^{}m^{} i^{}stiuo.
Sursu^{} no^{} midies deorsu^{} no^{} septentrio. h^{} at^{} n^{} pos
sunt d^{}ri^{}. in corpore infinito. i^{}pos^{le} e^{} g^{} totu^{} univ
sum esse finitu^{}. Quartam ro^{} i^{}. Simp^{}l^{}r. Et d^r q^{} si i^{}pos^{le}
e^{} ee loc^u infinitu^{} et o^{}e corp^s sit in loco. Se^{}c q^{} i^{}pos^{le}
e^{} ee ad corp^s infinitu^{}. Sz q^{} i^{}pos^{le} sit ee locu^{} infinitu^{}
sic pbat q^{}r i^{}dici conu^{}ut^{} in loco ee et i^n aliq^{} loco esse. sic
et esse hominem e^{} ee q^{}ntitate^{} et ee aliq^{} q^{}ntitate^{}. Sic
g^{} i^{}pos^{le} e^{} ee q^{}ntit^{}te^{} infinita^{}. q^{}z sequeret^r aliq^{} q^{}ntita^{}
ee infinita^{} ut bicubitu^{} l^{} tricubitu^{} q^{}z i^{}pos^{le}. ita i^{}possi^{le}
e^{} locu^{} ee infinit^{}. q^{}z sequet^r aliq^{} loc^{} ee infinitu^{} l^{}
sursu^{} l^{} deorsu^{} alia. h^{}i^{} q^{}z e^{} i^{}pos^{le} cu^{} q^{}lz corp^s signific^{}z q^{}da
finitu^{} no^{} de^{}i^{}t^{}. Sic g^{}o nullu^{} corp^s e^{} infinitu^{}.

Quod quid e^{} corpus actu. Postq^{} ph^{}s
disputa^{}u^{}it p^{}cessit d^{} infinito h^{}i^{} differe^{} ut cat^{}z
r^{}p^{}o o^{}d^{}r an sit infinitu^{}. Sz o^{} q^{} sit i^{}. Accidit a^{}t^{} Sz^{}u. p^{}o divid^{}
in d. In p^{}o o^{}d^{}r q^{}l^{}r infinit^{} sit. In s^{}ca cont^{}a ponit^r infinita sive
modos infinitor^{} adinvice^{} i^{}. Alius a^{}t^{} i^n tpe. ee p^{}o e^{}. f.
p^{}o o^{}d^{}r q^{} infinitu^{} q^{}da^{}m e^{}. et q^{}dam n^{} e^{}. s^{}c^{}o differe^{} q^{}z ip^{}o.
et no^{} e^{} sic actu eius. i^{}. Dicitur q^{}o g^{}o in^t o^{}ra^{}t^{} q^{}m sic ip^{}o
e^{}. Scd^o o^{}z a^{}. D^{}r g^{}e p^{}o q^{} ex p^{}missis ma^{}ni^{}f^{} e^{} q^{} n^{} e^{} ad corp^s
infinitu^{} in actu. Ite^{}r ex h^{}ys q^{}a an^{}t dca s^{}t. m^{}t^{}z q^{} si infinit^{}
simp^{}l^{}r no^{} sit multa i^{}pos^{}b^{}ilia accidut. ex^{}e^{} univ^{}ru^{} e^{} q^{} tpe^{}
h^{}z p^{}n^{}cipiu^{} et fine^{}. q^{} reputat^r in^{}cons^{}ns. s^{}z poneres ee
infinite^{} indi et rem sentiu^{}. q^{} magnitudo no^{} sp^{} sit di

vi^{}s^{}i^{}bilis i^n magnitudines. Sz q^{}m^{} d^{}nciat^r p diviso^z magnitudinu^{} ad
q^{}dda^{} q^{} no^{} sunt magnitudines. Si o^{}is mag^{}nitudo e^{} divi^{}
s^{}i^{}b^{}i^{}lis. Ite^{}r sequit^r q^{} in^{}r^{}o no^{} augeat^r infinitu^{} q^{}z e^{}g^{}e d^{}ria.
ueni^{}u^{}r^{}o vz^{} augere. in^{}z f. q^{} infinit^{} sit actu. in^{}z q^{} simp^{}l^{}r
no^{} sit. nece^{} e^{} dice^{} q^{} q^{}da^{}m^{} sic e^{} et q^{}da^{}m^{} n^{}. Dicit^r ergo d^{}r.
s^{}c^{}o o^{}z ag^{}. Q^{}n^{} dicto q^{}d^{} infinitu^{} sit i^n p^{}o dup^{}l^{}r e^{}i^{}t ad inveni
end^{}. Et d^r q^{} ad dice^{} in p^{}o. q^{}z ad d^{}r ee i^n actu infinit^{} et
ad d^{}r ee p appo^{}z. ut i^n n^{}u^{}mis p ablato^z sic i^n magnitu^{}b^{}z
O^{}n^{}sin e^{} n^{}. q^{} mag^{}nitudo no^{} e^{} actu infinita et sic i^n mag^{}nitu^{}b^{}z
p appo^z infinit^{}u^{} n^{} inveniu^{}t^r p divio^{}z no^{} i^n eis inveni^{}r^{} infinit^{}
no^{} e^{} e^{} diffi^{}c^{}i^{}le destruere op^{}i^{}o^{}z pone^{}n^{}tiu^{}m ee lineas i^{}ndivisibiles
p^{}t^{}er atthamos ee i^{}ndivisibi^{}les p^{}t^{}er lineas i^{}. o^{}ndi^{}c^{}e
lineas. q^{}s q^{}da^{}m posuit athamos ee i^{}. i^{}ndivisibi^{}les
p^{}t^{}er i^{}. o^{}nde ee p^{}o. Dicitur a^{}t^{} infinitu^{} appo^{}e l^{} ~~divisibi^{}l^{}z~~ divisione^{} s^{}c
q^{} pot^{}e^{} apponi l^{} dividi. relinq^{}t^{}r^{} g^{} q^{} infinitu^{} sit tal^{}q^{}
p^{}o e^{}ns. Deinde cu^{} d^r. s^{}c^{}o o^{}z a^{}. o^{}d^{}r q^{}m infinit^{} sit i^n p^{}o.
dup^{}l^{}r e^{}. ad inveni^{}e^{} in p^{}o uno n^{}. sic q^{} totu^{} p^{}t^{}er redu
cim actu^{}. sic possi^{}b^{}i^{}le e^{} h^{}oc es ee statua^{}. q^{}a ita aliq^{} e^{}rit
statua. s^{}c^{}o a^{}. sic d^{}r infinitu^{} i^n p^{}o. q^{} postea sit totu^{} in
actu. Alio a^{}t^{} m^{}o^{}. d^{}r aliq^{}d in p^{}o. ee q^{} postea sit eius actus.
s^{}c^{}o q^{}uod totu^{} simul s^{}z successive. Quod e^{} d^{}r ad ee. l^{}
q^{}z totu^{} e^{} simul ut ho^{}m^{}o et domus. l^{} q^{}z semp^{} una ps ei^{}
sit post alia. p^{}q^{} modu^{} d^{}r ee dies et ludus agonal^{}
et h^{}m^{}o^{}i d^{}r ee infinitu^{} sil^{}r i^n p^{}o et i^n ac^{}t^{}u^{}. Omnia e^{} h^{}
sil^{}r sunt i^n p^{}o. q^{}ntu^{}m ad una^{} pte^{}z et i^n actu q^{}o ad a^{}lia^{}.
Olimpia e^{}n^{}i^{}. festa agonalia q^{}n^{} celebrat^r in olimpo monte d^{}r
esse et durare. s^{}c agones posse fi^{}e^{}ri et fi^{}e^{}ri in actu. q^{}
q^{} o^{}n^{} durabat illa festa aliq^{} ps illo^z ludor^{} erat i^{}fi. et
alia erat n^{}o^{}n^{} i^{}fi^{}a^{}n^{} fienda. Deinde cu^{} d^r. Aliter a^{}t^{} i^n spac
d^{}uil^{}a infinita adinvice. i^n spac^{}o i^n infinitu^{} e^{}pi^{}t^{}e ge
noms infinito q^{}z i^n mag^{}nitu^{}d^{}i^{}b^{}z. i. Quarto a^{}t^{} s^{}c apponi.
... ponit q^{} infinitu^{} dicit^r et d^r q^{} ali^{}t^{} m^{}o^{} d^{}r infinit^{}
i^n g^{}n^{}e^{}ratione hominu^{} i^n tpe^{} et ali^{}t^{}r i^n divisione magnitudinu^{}.
Sz o^{} a^{}. o^{}is quid e^{}. o^{}d^{}r q^{} sit co^{}e o^{}ib^{}z infinitis et d^r q^{}
h^{}o o^{}is et ult^{}ra infinitis o^{}ib^{}z inu^{}e^{}ni^{}t^{}ur q^{} infinit^{} e^{}
i^n se^{}p^{} ad et ad accipiendo s^{}z q^{}da^{}m successio^{}z. ita ta^{}m
q^{} q^{}uicq^{}d accip^{}e^{}t^{} actu d^{} infinito. tot finit^{} sit. Unde n^{}
o^{}z accip^{}e q^{} infinitu^{} sit ad totu^{} simul eius. sic h^{}
aliquid d^{}n^{}inatu^{}m sic accipim^{}us hominu^{}z l^{} domu^{}. s^{}z sic
sunt successiva ~~ut~~ dies et ludus agonal^{}. quor^{} ee
no^{} e^{} s^{}c. h^{}m^{}o^{}i. q^{} d^{}o corp^s sit s^{}c q^{}dda^{}m p^{}f^{}c^{}t^{}u^{} totu^{} actu
existis. in g^{}n^{}e^{}ratione aut^{} corp^{}ore et sic infinitu^{} pcedat. s^{}ep^{} i^{}d
q^{} accip^{}it^{}ur i^n actu e^{}. finitu^{} in toto. n^{}. d^{}e^{}rvelu^{} g^{}n^{}e^{}rationis
in^{}u^{}is e^{}n^{}i^{} si divis^{}z infinit^{}. o^{}is homines q^{}i simul actu
accipiunt^r. sunt finiti sz unus s^{}z h^{}o finit^{} o^{}z accip^{}e alteru^{}
et alteru^{}. s^{}z q^{} quida^{}m hoies succedut q^{}b^{}z d^{}eficit. i^{}. Sz
i^n magnitu^{}b^{}z apponendo. o^{}d^{}r div^{}s^{}e^{} et d^r q^{} v^{}o finitum
q^{} accipim^{}us i^n magnitu^{}b^{}z l^{} apponendo ul^{} dividendo
p^{}manet et no^{} corru^{}p^{}it^{}. s^{}z illa finita q^{} accipiut^r i^n infini
to d^{}e^{}rvelu^{} tpis. l^{} g^{}n^{}e^{}rationis humane corrupitur n^{}i^{}si q^{}p

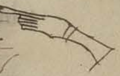

istum modo non attingit generationem et quod deficiet. Deinde cum dicit
Quod autem secundum appositionem comparat duo infinita quae sunt in magnitudinibus
scilicet secundum appositionem et secundum divisionem [illegible] primo ponit convenientiam
inter utrumque infinitum. Secundo differentiam ibi Non tamen excellit
Tertio infert quandam conclusionem ex dictis ibi Quod autem excelle-
Dicit ergo primo quod quodammodo infinitum secundum appositionem est idem cum infinito
secundum divisionem. Secundum enim quod aliquid dividitur in infinitum secundum hoc in-
finitum [illegible] posse apponi ad aliquam determinatam quantita-
tem [illegible] sicut infinitum divisionis magnitudinis et dicit
quod si ad aliquam magnitudinem finitam accepta aliqua
parte determinata postea semper accipiat dividendo alias
partes secundum eandem rationem id est proportionem sed non secundum eandem quantitatem
in eadem proportione non pertransibit dividendo illud infini-
tum puta si a linea cubitali accipiatur medietas et
iterum de residuo medietatem sic et in infinitum procedendo. Si vero subtrahendo
subtrahendo eadem proportione non eadem quantitas subtrahe-
tur [illegible] quantitate dividendo dimidium quod dividitur
[illegible] si semper sumet eandem quantitatem oportet quod
semper magis ac magis augeatur proportio puta si a
quantitate x cubitorum subtrahatur unus cubitus [illegible]
[illegible] minori proportione [illegible] cubitus excedit
[illegible] sic ergo servando eandem proportionem diminuitur
quantitas ita sumendo eandem quantitatem augetur proportio
Sic ergo aliquis subtrahendo ab aliqua magnitudine finita
finita semper augeat proportionem sumendo eandem quantitatem
pertransibit magnitudinem finitam dividendo puta si a linea
x cubitorum semper subtrahatur unus cubitus [illegible]
est quod omne finitum consumitur quocumque finito semper accepto aliter
infinitum non est [illegible] in potentia [illegible] actu [illegible]
sicut dictum est de die et de agone [illegible] infinitum sic semper in
potentia [illegible] actu
totum. Sic finitum [illegible] actu et sic infinitum [illegible]
[illegible] actu simul. Secundo dicit quod de infinito secundum appositionem quodammodo
est idem cum infinito [illegible] ut dictum est [illegible] quod
infinitum per appositionem est [illegible] ad aliud accipere appo-
nendo. Deinde cum dicit Non tamen excellit ostendit differentiam inter
appositionem et divisionem et dicit quod infinitum per appositionem non excedit in
magnitudine omnem magnitudinem finitam datam. Sed infinitum secundum
divisionem excedit omnem determinatam parvitatem [illegible] acci-
piamus [illegible] aliquam determinatam parvitatem puta unum digitum.
Si linea x cubitorum dividatur in infinitum accipiendo semper
dimidium veniet ad aliquid minus uno digito. Sed appositio-
[margin: infinite] ne [illegible] erit dare aliquam quantitatem finitam quam numquam
pertransibit [illegible] duae magnitudines quarum utraque sit
x cubitorum et tota quae sit xx. Si ergo [illegible] subtrahatur in
infinitum accipiendo [illegible] ab una magnitudine
x cubitorum addatur alteri quae est x cubitorum numquam perve-
nietur in infinitum apponendo ad [illegible] quantitatem quae est xx
cubitorum quia semper remanebit in magnitudine [illegible] cum
subtrahitur [illegible] infinitum [illegible]

[margin note: ad totum [illegible] decupla proportio [illegible] ad residuum [illegible] subtrahatur unus cubitus [illegible] bit]

abea

addetur. Deinde cum dicit Quod autem omnis excelle- inducit conclusionem ex
dictis [illegible] inducitur. Secundo manifestat per dictum Platonis ibi
Quoniam propter hoc. Dicit ergo primo quod ex quo appositio in infinitum non facit trans-
cendere omnem determinatam quantitatem [illegible] possibile esse [illegible] quod excel-
lat omnem determinatam quantitatem per appositionem [illegible]
[illegible] ad appositionem transcendere [illegible] sequeretur quod esset
actu infinitum. Sic [illegible] infinitum [illegible] accidens [illegible] Sicut
[illegible] physici extra corpus [illegible] quod [illegible]
[illegible] sicut [illegible] possibile [illegible]
[illegible] actu infinitum [illegible] Sed quia [illegible]
in [illegible] ad appositionem transcendentem omnem [illegible] magnitudinem
[illegible] ad appositionem infinitam [illegible] ut dictum est. Quod [illegible]
si esset [illegible] ad infinitam additionem transcendentem omnem magni-
tudinem [illegible] esse corpus infinitum in actu [illegible] additionem
infinitam [illegible] transcendentem omnem numerum [illegible] infinitum nu-
merum in actu [illegible] Deinde cum dicit Quoniam
propter hoc [illegible] quod dixit per dictum Platonis [illegible] infinitum
in appositione magnitudinum [illegible] proposuit [illegible] duo
fecit infinita [illegible] ad additionem et [illegible]
[illegible] ad divisionem [illegible] excellere [illegible]
[illegible] augmentum [illegible] in decrementum [illegible]
Sed cum [illegible] faciat duo infinita non tamen [illegible]
numerum [illegible] omnem in [illegible] infinitum
per divisionem quia in [illegible] unitas [illegible] per additionem
[illegible] quia dicebat quod [illegible] non [illegible]
[illegible] usque ad x [illegible] reditur ad unitatem [illegible]
tando xi xii.

Accidit autem infinitum. Postquam philosophus
ostendit quoniam est infinitum [illegible] quod sit infinitum
[illegible] Primo ostendit quod sit infinitum. Secundo [illegible] assignat
[illegible] de infinito [illegible] Secundo [illegible]
[illegible] posuit [illegible] Primo ostendit quod sit
infinitum excludens quandam falsam diffinitionem. Secundo excludit
quandam falsam opinionem [illegible] ex illa diffinitione [illegible]
Quoniam [illegible] [illegible] Primo ponit quod [illegible]
[illegible] est [illegible] quandam
[illegible] ex [illegible] opinando [illegible]
[illegible] diffinitionem infiniti [illegible] quidam diffi-
nierunt [illegible] quod infinitum est extra quod [illegible] Sed
[illegible] quod infinitum est [illegible] semper ad extra. Deinde cum dicit
Signum autem [illegible] proponit [illegible] assignatio sit
[illegible] quod assignando [illegible] ibi [illegible]
[illegible] quod infinitum sit [illegible] ad extra per quod
[illegible] quidam quod [illegible] sunt infiniti quia
[illegible] quandam [illegible] semper [illegible]
partem ad partem acceptam [illegible] similitudinem [illegible]
non [illegible] quia ad hoc quod sit infinitum requiritur [illegible]
quod extra quamlibet partem acceptam sit quaedam alia [illegible]
illa quae prius fuit accepta [illegible] sic
quia [illegible] accipitur post aliam partem [illegible] alia [illegible] ab eo.

3

qd immediate accepit est. non tamen ab omnibus partibus
prius acceptis quia unica pars potest multotiens recipi. vtro
patet in motu celi. Sic igitur anuli diuersi infiniti possunt hac
similitudine. Sequitur quod id quod est verum infinitum sit extra quod sic
ad. quod accipere. Si aliquis velit accipere eius quantitatem non
est comprehendi potest quantitas infiniti. Sed si aliquis velit accipere
capere. accipit partem post partem infinito. ut dictum est.
Deinde cum dicit. Cum autem non est. probat quod diffinitio antiquorum
sit inconpetens talis ratione. Secundum uidetur est diffinitio perfecti
et totius quod sic probat. Dicit enim quod esse totum est non deesse.
sicut dicitur homo totum et archa totum. quibus nichil deest eorum
que debent habere. et sic hoc dicitur in aliquo singulari toto. ut est parum est
vel non est in hoc non competit. Ideo quia est ut accipe totum. simpliciter. Tamen
sic ex quo est simpliciter est totum. est quod ad desit per absentiam alicuius
extra. tunc non est totum. Sic igitur erit quod hec est diffinitio totius
totum est cuius nichil est extra. Sed totum et perfectum vel simpliciter idem
vel sunt proxima secundum naturam. Videtur dicit quia totum non inuenitur in sim
plicibus que non habent partes quibus tamen conuenit nomen perfecti perfectus
igitur est quod nichil est extra. sed nullum cuius est finem perfectum est
finitus est perfectum. Vnde quod finis est terminus eius est finis.
nullum igitur infinitum totum est perfectum. igitur non competit infinito diffinitio
perfecti est secundum nos ei. Deinde cum dicit. Vnde melius. Inducit quandam
conclusionem ex dictis. quia est infinito non competit diffinitio totius.
manifestum est quod melius dixit Melissus quam Parmenides. Melissus enim dixit
totum vniuersum esse infinitum. Parmenides autem dixit quod totum finitur
per equalitatem pugnans a medio. et quod designatur comparatio vniuersi esse spere. in
spera a medio ad terminum lineos. Secundum utrumque dixit secundum equalitatem quia
eas oppugnantes sibi inuicem. et recte dicitur quod totum sit fini
tum non sic dicitur quam non est sibi continuata. sicut linum continuatum
lino in filando. et dicitur est principium ut eius quod secundum sequitur dicen
tur sibi continuata sicut linum lino. Deinde cum dicit. Cum hic
accipiunt. Concludit quandam falsam opinionem ex predicta diffinitione
falsa excitata. et primo dicit quod ad omnis. Secundo specialiter quod ad platonicos
ibi. Cum sit continens. Dicit igitur quod quia estimauerunt infinitum esse
quasi totum. hic accepit vnde quandam dignitatem. id est per se notam de
infinito quod omnia continet et omnia in se habet [illegible]. quod habet
similitudinem cum toto. sic id quod est in potentia habet similitudinem cum actu. infinitum
enim est materia in potentia et sicut materia perfectionis magnitudinis.
et est sicut totum in potentia non autem in actu quod perficitur quod infinitum dicitur secundum
quod possibile est ad diuidendum in minimum et per quod ex opposito diuisionis per
finitum appositionis sicut dictum est supra. sic igitur infinitum perfectum. id est per se ipsum.
est in potentia totum et imperfectum sicut non habens perfectionem nisi a
toto infinitum sed secundum se. id est secundum propriam rationem. quod infinitum est sed
ad aliquid. Sed finem et totum ad quem est in potentia. Ideo est quod est possibile
infinitum. secundum quod ad additionem dicitur esse perfectum. et secundum quod vadit
in infinitum est imperfectum. Manifestum est quod cum totum sit continens magis
continentur infinitum quod habet non continens sed continetur. Quamuis enim id quod
de infinito est tactum spatium continetur ab aliquo minori est quod possibile
est ad eius accipere. Secundum hoc autem quia sic eius in potentia non solum.
hoc sequitur quod infinitum contineat et non contineat. Sed et
sequitur duas conclusiones. quarum vna est quod infinitum sic habet
ignotum quia est sic materia non habens speciem aut formam. ut dictum est.
materia autem non cognoscitur nisi per formam. Alia conclusio est quod ex eodem sequitur
quod infinitum magis habet rationem partis quam totius quia materia comparatur ad
totum sicut pars. et recte infinitum sic habet sicut pars et quia non dicitur
accipere non aliqua parte in actu. Deinde cum dicit. Cum si continet.
Excludit opinionem platonicorum que ponebant infinitum tam in
sensibilibus quam in intelligibilibus quod habent magnum
et paruum. quibus platonici attribuunt infinitum. sunt in sensibilibus
et intelligibilibus tamquam continens ipsa. hoc quod est continere attribuitur in
finito. Secundum quod infinitum intelligibilia contineat. Sed hoc videtur
esse inconueniens quod infinitum est ignotum et indeterminatum conti
neat et determinet intellectum non est determinabilis ignota
per ignotum sed magis est.

Secundum autem totum accipit. Postquam diffi
niuit esse infiniti hic ex diffinitione assignatur ali
quas rationes eorum que de infinito dicuntur. et primo quod dicitur de appositione
et diuisione infiniti. Secundo quod infinitum indiuisibile est ordinatum. Aue
nit. ibi. infinitum autem est. Tertio quod mathematici vtuntur infinito. ibi.
Non interimit. Quarto quod infinitum ponitur principium. ibi. Cum
autem cause. Circa primum duo facit. primo assignat rationem quod de infinito
dicitur in appositione in magnitudinibus secundum quod dicitur in numeris per comparationem
ad magnitudines. ibi. Ratione autem. Dicit autem quod secundum appositionem infinita
in magnitudinibus sicut inuenitur in magnitudinibus per diuidendo talem
secundum quantitatis in infinitum ut dictum est expositum. hoc autem dicitur secundum conuenientiam
accidentis quia cum infinitum habeat rationem materie continetur interius sicut materia. et a
contineat ad speciem et formam est. ab exterius que deorsum [illegible] secundo
quod totum habet rationem forme partes autem rationem materie. Cum igitur in magnitudinibus a toto
sit ad partes per diuisionem videtur quod infinitum in diuidendo inuenitur. quod
non transcendat per diuisionem. Sed in additione est comparabile ad totum
quod habet rationem forme continentis et terminantis. Vnde videtur quod sic
aliqua quantitas diuidatur. quod finita quantitas appositione non transcen
dat. Deinde cum dicit. Ratione autem. assignat rationem de infinito in numeris
per comparationem ad magnitudines. Dicit enim quod in numeris inuenitur aliquis terminus
per minimum et in maius non transcendendo. Sed non inuenitur aliquis terminus in plus
quam numero dato est inuenire maiorem per additionem in magnitudinibus
autem e contrario ut dictum est. et huius rationem assignat. et primo quia in numeris non
inuenitur aliquis terminus quia in minimum non transcenditur. Huius ratio autem
est quia omne vnum in quantum est vnum est indiuisibile. sicut homo indiuisibilis est vnus
homo et non multa. Numerus autem vnum ex uno vel soluitur in unum quia pe
ex ipsa ratione numeri unus est hoc significat quod sit aliquis plura
vno. Quecumque autem plura excedunt unum sunt plus in unum sed
determinate species numerorum. Vnum est vnum secundum quod est numerus. secundum quod est
vnus sic est indiuisibilitas. Sed quod diuisio numeri stet in aliquo
indiuisibili quod autem dicit quod numerus nuncupatur. quod sit plura vno
manifestum per speciem quia duo et tria et quelibet alius numerus denominatur ab
vno. vnde dicitur in v. metaphysice substantia secundum est. Item quod sic senarius
uero vnum non autem est in se est bis tria vel tres duo. Sed quod vnum
rei esset plures diffinitiones et plures esse quia ex diuisis
partibus diuisionem est species vnius. Deinde cum dicit. In plus autem.

sic inuenit quod tamen non excessit perfectionem continentis magnitudinem sed diuisio in infinitum

semper. Assignat causam quia in numeris additio excedit omnem determinatam magnitudinem. Et ideo possumus semper intelligere quolibet numero dato alium maiorem. Similiter quia magnitudo dividitur in infinitum, ideo [illegible] quod dicendo tantum minus [illegible] unum quanto plus dividitur magnitudo tanto maior multitudo [illegible]. Et ideo [illegible] dicitur magnitudinis [illegible] infinita additione, et ideo sic infinita dicitur magnitudinis infinita non est in actu. Sed in potentia excedit omnem determinatam magnitudinem. Omne determinatum [illegible] ut dictum est, ita additio minor infinita non est actu. Sed in potentia excedit omnem determinatam multitudinem. Et hoc modo quod sic infinitum multitudinis non est numerus separatus a divisione magnitudinis [illegible] quod dicitur multitudinem esse ut dictum est. Est autem duplex divisio: una formalis, que est per oppositionem [illegible]. Sed quantum ad dicendum [illegible] multitudinem que est de transcendentibus; sed quod est divisio ponitur in multa. Sed dicitur [illegible] sed non in multitudine. Et sic numerus est multiplex in infinitum sic [illegible] magnitudo est divisibilis in infinitum. Sed multitudo que sequitur divisionem [illegible] non est multiplex in infinitum sicut est de [illegible] relicta quantitate [illegible] quod hoc numerus sic est in infinitum sic ad proportiones. Sed sicut est [illegible] successive additionem [illegible] tempus et de motu tempus numerus est tempus [illegible] successive per additionem dierum ad dies sed quod omnes dies sunt finiti. Deinde cum dicit In magnitudinibus [illegible] in magnitudine dividitur [illegible] infinitum ut dictum est. Sed [illegible] in actu [illegible] magnitudo [illegible] infinitum. Sed quod [illegible] aliqua magnitudo [illegible] infinita [illegible] ut sic dictum est. [illegible] additione magnitudo infinita sic [illegible] excedat omnem determinatam quantitatem. [illegible]

[illegible] motu ut infra patebit et ideo dicitur [illegible] [illegible] manifestabitur [illegible] sed [illegible] magnitudo [illegible] Deinde cum dicit Non removet [illegible] mathematici [illegible] infinito [illegible] quod ponimus non esse magnitudinem infinitam in actu non removet considerationem mathematici [illegible] utitur infinito [illegible] geometre [illegible] infinita [illegible] indigent ad suas demonstrationes infinito in actu [illegible] sed solum indigent quod sit aliqua linea infinita tanta quanta est eis necessaria ut ex ea possint [illegible] quod volunt [illegible] sufficit quod aliqua maxima magnitudo sit [illegible] maxima magnitudo [illegible] quod possit dividi [illegible] proportionem [illegible] magnitudinis datae [illegible] non differt [illegible] [illegible] infinita vel finita [illegible] quantum ad esse rei multum differt [illegible] sicut [illegible] Deinde cum dicit Quoniam autem causae [illegible] infinitum [illegible] [illegible] [illegible] infinitum [illegible] [illegible] [illegible] infinito [illegible] [illegible] infinitum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infinito [illegible]

Reliquum autem [illegible] assignat [illegible] infiniti rationes eorum quae de infinito dicuntur [illegible] solutiones eorum quae supposita sunt ad ostendendum infinitum esse [illegible] quod [illegible] Dicit ergo primo quod [illegible] infinito [illegible] solutiones [illegible] [illegible] finita sint [illegible]

existente finito generatio continua durare possit. probat quod cor
ruptio unius est corruptio alterius generatio. Deinde cum dicit Amplius tangere.
Solvit rationem que sumebatur ex parte contactus ac si necesse sit
omne corpus finitum tangere quod aliud et sic oporteat in infinitum
procedere. Sed iste solvit quod aliud est tangere et finiri quia tangere
et includi dicitur ad aliud. Omne enim tangens tangit aliquid.
sed finitum dicitur absolute et non ad aliquid propter hos terminos ad finitum et in
se ipso. accidit tamen alicui finito quod tangatur non tamen oportet quod
omne tactum ab uno tangatur ab alio ut sic in infinitum procedatur.
Vel non est quia hec ratio nichil concludit. Deinde cum dicit Intelligentie
autem credere. Solvit rationem que sumitur ex parte intellectus et ymaginationis
quia antiqui non distinguebant ab intellectu. propter hanc autem rationem
supra concedebatur quod extra celum est spatium infinitum extra celum in
quo sunt loca et corpora. Sed iste dicit quod inconveniens est credere intellectui
quod quecumque apprehenduntur intellectu vel ymaginatione sicut quidam
antiqui putaverunt. quorum opinio reprobatur in quarto methaphisice.
Non enim sequitur si apprehendo aliquid esse minorem vel maiorem
quam sit quod sit aliquid habundans vel deficiens in re illa sed solum
in apprehensione intellectus vel ymaginationis potest non autem excedere quantitatem
hominem et multiplicari eius quod est duplum vel triplum vel quadruplum quam
cuiusque augmentationis sufficit. Non ideo est aliqua quantitas huius multiplicata
quia intellectus aut est extra magnitudinem. Sed contingit quod re sic
existente aliquis ita intelligat. Deinde cum dicit Tempus autem. Sol
vit rationem acceptam ex tempore et motu et dicit quod tempus et motus
sunt infinita non in actu quia nichil est temporis in actu nisi nunc
aliquod motus est in actu nisi quoddam indivisibile. Sed intellectus apprehendit
divisibilitatem temporis et motus accipiendo ordinem
prioris et posterioris. Ita enim quod id quod fuit prius acceptum de tem
pore motu non permanens sit. unde non oportet dicere quod motus infinitus
sit in actu vel totum tempus infinitum. Deinde cum dicit Magnitudo. solvit
rationem sumptam ex parte magnitudinis et dicit quod magnitudo non est infinita
in actu neque per divisionem neque per augmentationem intelligibilem. Sic ergo
dictis patet conclusio et epylogatur quod dictum est de infinito.

Similiter autem. Liber quartus phisicorum sive de phisico auditu.

Postquam philosophus determinavit in tertio de motu et
infinito. que pertinent motum in universali
quia est de genere continuorum. In isto quarto libro intendit determinare de hiis que
adveniunt motui extrinsece in sensu. Et primo de hiis que adveni
unt ei extrinsece quasi mensura mobilis. Secundo de tempore quod est mensura
ipsius motus ibi. Consequens autem dictis. Circa primum duo facit. primo determinat de
loco. Secundo de vacuo ibi. Eodem autem modo. Circa primum duo facit.
primo ostendit quod determinandum est a naturali de loco. secundo prosequitur propositum ibi.
Et quid est locus. Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit
et dicit quod sicut ad naturalem pertinet determinare de infinito. si est vel non est
et quo modo est et quid sit. sic est de loco. Secundo ibi. Etenim namque probat
quod dixit et primo ex parte ipsius loci. secundo ex parte nostra ibi. habet autem
multas dubitationes. Circa primum ponit duas rationes. Quarum prima
talis est. Cum que sunt extra substantia omnibus visibilibus pertinet maxime ad con
siderationem naturalis. sed locus est huius. Omnia enim existimant quod que sunt

in aliquo loco esse. Sed ad hoc probandum contrarium sophisticum argumento
a positione contrarii argumentatur et sic. Quod non est nusquam est in nullo
loco. Non enim est dare ubi sit tragelaphus aut sphingus que sunt quedam
ficticia. Sic ergo ista argumenta. Ergo quod id quod in nullo loco est non
sit sed sit esse in loco convenit omnibus entibus unde quod locus magis pertine
at ad considerationem methaphisica quam phisici. Et est quod hoc argumen
tatur ab opinione communi eorum entia esse sensibilia. propter
quod ymaginationem corporum non possunt excedere. hos non est
sanum ex parte naturalia quibus omnibus entibus modo dicitur in quarto methaphisice.
Secundam rationem ponit ibi. Eo quod motus quidem quod talis est ad phisicum
naturalem pertinet considerare de motu. sed motus dicitur secundum locum. quod omnis
loci motorum communis maxime. inter omnes motus. Quedam enim sunt corpora
celestia movetur hoc motu tamen. cum tamen non moveantur alys motibus.
quod moveantur hoc motu. Similiter in hoc motus est magis proprius. quod hoc solus
motus est unde continuus et perfectus ut in octavo probatur motus autem
secundum locum non potest cognosci nisi cognoscatur locus. igitur de consideratione de
loco. Deinde cum dicit habet autem multas dubitationes. induct quod ad id quod propositum est
ex parte nostra. Dicit illud enim a sapientibus determinatum est de quibus dubitationes
sunt autem dubitationes multe de loco. quid sit. Quarum quidem dubitatio
duplex est una est ex parte ipsius loci quia non omnis pertinentes
loci ducunt eadem sententia de loco. sed ex quibusdam pertinentibus loci
videtur quod locus sit hoc ex quibusdam autem videtur quod locus sit aliud.
Alia autem est ex parte hominum quia antiqui non bene moverunt dubitationes
loci nec bene exquisierunt veritatem. Deinde cum dicit Et quid quidem
locus sit. Incipit determinare de loco. et primo per modum disputationis
secundo determinando veritatem ibi. Post hoc autem accipiendum. Circa primum duo facit.
Primo inquirendo disputative an sit locus. Secundo quid sit ibi
Quoniam autem. Circa primum duo facit. primo ponit rationes ad ostendendum esse
locum Secundo ad ostendendum quod locus non sit ibi. Attamen habet dubitationem.
Circa primum duo facit. primo ostendit locum esse rationibus acceptis a rei veritate
secundo ab aliorum opinionibus ibi. Amplius vacuum. Circa primum ponit
duas rationes. Quarum prima sic procedit. Dicit enim quod ex ipsa transmuta
tione corporum que movetur secundum locum manifestum est quod locus aliquid sit. Sicut
transmutatione que est secundum formam inducit homines ad cognoscendum
materiam. quia scilicet oportet esse aliquod subiectum in quo sibi forme succedant. Ita
transmutatio secundum locum inducit ad cognoscendum locum. oportet enim esse ad ubi
corpora sibi succedant et hoc est quod dicit quod ubi aqua inde exeunte nunc est sic
ex quodam vase. iterum subintrat aer. Cum igitur eundem locum quandoque corpus
quandoque hoc detineat ex hoc manifestum est ut quod locus sit aliquid ab hiis que
sunt in loco et transmutantur secundum locum. quia ubi nunc est aer prius
aqua erat. quod non esset si locus non esset aliquid ab aere et ab aqua re
linquitur. ergo quod locus est aliquid et est receptaculum alterum ab utroque
locatorum. et terminus motus localis aquo et in quod. Secundam rationem ponit ibi.
Amplius loci. Et dicit quod cum quecumque corporum naturalium motus ostendat
locum esse aliquid est motus localis corporum simplicium scilicet ignis
terre. et aliorum huiusmodi gravium et levium. non solum ostendit quod locus sit aliquid sed
et quod habeat potentiam quamdam et virtutem. Videmus enim quod unumquodque
istorum fertur in suum locum. qui non impeditur sursum quidem sed deorsum le
ue autem sursum. Ex quo patet quod locus habet quamdam virtutem conservandi
locatum. et propter hoc locatum tendit in suum locum desiderio [illegible] conservationis.

sue. Sed ex hoc ostenditur quod locus habeat virtute aliqua
non sic enim dicitur atque hec sursum et deorsum et ante et retro sed
dextrorsum et sinistrorsum. sunt partes et species
loci. hec autem distinctio determinatur in mundo [illegible]
nos et hec [illegible] quibus [illegible] quo ad nos non
semper est sursum et deorsum vel dextrorsum et sinistrorsum [illegible]
[illegible] hiis modis [illegible] nos ad ipsa [illegible]
ad [illegible] manens quod prius erat dextrum fit sinistrum.
[illegible] aliis [illegible] nos ordinamur ad illa. [illegible]
non ad [illegible] sursum et deorsum secundum motum gravium et le-
vium. et alie [illegible] loci motum [illegible] determinatio [illegible].
Sed est indifferens [illegible] sursum vel deorsum semper
sursum est quo fertur leve. deorsum autem quo fertur grave.
[illegible] se habent differentias positionis necesse est quod habeat
[illegible] quibus [illegible] Alia est et [illegible] positio dextri et alia si-
nistri. [illegible] relinquitur quod locus sit et habeat [illegible] positionis quod autem tali
quibus dicatur positio solum quo ad nos [illegible] que
quidem licet non sint in loco. tamen attribuitur eis positio solum per respectum
[illegible] ad nos [illegible] in eis non est positio. [illegible] solum [illegible]
[illegible] quod intelligitur [illegible] ordine ad nos vel sup. vel [illegible]
dextrorsum vel sinistrorsum. [illegible] Amplius autem. quod locus
est ex opinionibus aliorum et ex opinione ponentium vacuum
quia quicumque affirmant vacuum esse necesse est quod dicant locum.
tamen vacuum nichil aliud sit quam locus privatus corpore et sic ex hoc [illegible]
[illegible] potest aliquis accipere quod locus sit [illegible] corpore
et quod omne corpus [illegible] in loco. [illegible] Secundo [illegible] videtur utique esse
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] antiquus poe-
tis theologis. qui posuit primum chaos [illegible]
chaos [illegible] receptaculum corporum. et postea terra
lata. ad [illegible] corpora. [illegible] necesse re-
ceptaculum esse [illegible] posuerunt [illegible]
[illegible] multa alia [illegible] sit in loco. [illegible]
sequitur. quod locus non sit solum. [illegible] habeat mirabilem potentiam
[illegible] omnium entium. id est quod potest esse sine aliis et alia non pos-
sunt esse sine eo. [illegible] locus autem [illegible] potest [illegible] corpore
[illegible] destructo
locato [illegible] non potest esse sine loco. [illegible]
quod locus sit [illegible] entia.

A[illegible] si habet dextrum | Postquam philosophus [illegible]
nes posuit ad ostendendum quod locus sit [illegible] locus
ad ostendendum quod locus non sit [illegible] ad investigandum [illegible] aliquo an
sit. [illegible] quid sit. [illegible] significet [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod locus sit [illegible] dubitationes [illegible]
sit quedam moles corporis aut [illegible] sic argu-
mentum. si locus est [illegible] sit corpus. quia locus habet tres dimensiones
scilicet longitudinis et latitudinis et profunditatis. hiis autem [illegible]
corpus. quia omne quod habet tres dimensiones est corpus. sed impossibile est locum
esse corpus. quia cum locus et locatum sint simul. sequeretur duo corpora
esse simul quod est inconveniens. ergo impossibile est locum esse [illegible]
[illegible] ponit [illegible] amplius. quod talis est. si locus corporis [illegible]

receptaculum. [illegible] corporum quod [illegible] locus superficiei sit [illegible]
receptaculum [illegible] aliis [illegible] quantitatis. [illegible]
linea et punctum. [illegible] sic probat. [illegible] locus
esse [illegible] corpus [illegible] corpus aeris locus ibi [illegible] corpus
[illegible] ibi prius erant superficies aque [illegible] superficies aeris
[illegible] locus superficiei [illegible] superficiei [illegible]
[illegible] destructione [illegible] non potest esse [illegible]
[illegible] loci puncti a puncto. [illegible] locus non excedat locatum locus puncti
non potest esse [illegible] duo [illegible] quantitativo. [illegible]
duo puncta simul [illegible] non sunt nisi unum [illegible] loci
superficiei [illegible] superficie [illegible] corporis [illegible] corporis. Tertiam
rationem ponit ibi. Quid enim forte. que talis est. Omne quod est vel elementum
vel est ex elementis [illegible] locus neutrum horum est [illegible] locus non est. mediam sic
probat. Omne quod est elementum vel ex elementis est de numero corporeorum vel in-
corporeorum. [illegible] locus non est de numero incorporeorum quia habet magnitudi-
nem [illegible] corporeorum [illegible] corpus ut probatum est. ergo nec elementum
neque ex elementis | Et quia [illegible] dicere quod [illegible] elementum
corporum [illegible] excludendo [illegible] quod sensibilium corporum sunt elementa corporea
[illegible] intellectibilium [illegible] principiis que
sunt incorporea non constituitur magnitudo. [illegible] locus non sit corpus
non potest esse elementum corporum. Quartam rationem ponit. [illegible] amplius et
cuiusque. que talis est. Omne quod est causa alicuius. [illegible] locus
non potest esse causa. [illegible]
[illegible] ex loco. quod est [illegible]
quia [illegible] omnia que habent [illegible] loci essent [illegible] Cum
[illegible] sit [illegible] nec [illegible] quia magnitudinem
esse loci. [illegible] locatum [illegible] locatum [illegible] sic causa ef-
ficiens vel motiva. [illegible] quod locus non
sit. Quintam rationem ponit ibi. Amplius [illegible] que est [illegible]
[illegible] talis. omne quod est in loco. [illegible] locus est [illegible] sit
in loco. [illegible] locus in aliquo loco [illegible] quod est impossibile
ergo locus non est. Sextam rationem ponit. Amplius. Sicut omne corpus
que talis est. Omne corpus est in loco. [illegible] omni loco est corpus. ut a
multis probabiliter estimatur. ex quo accipitur quod locus non sit
minor [illegible] maior quam locatum. Cum [illegible] locatum [illegible] locus
[illegible] impossibile est locum [illegible] locus est [illegible]
ultimo epylogat quod propter has rationes non solum dubitatur quid sit
locus [illegible] an sit. has autem rationes [illegible] que sequitur solvuntur.

Quoniam autem aliud. [illegible]
Postquam autem philosophus [illegible] disputative an locus
sit [illegible] inquirit quid sit. [illegible] ponit rationes disputativas ad
ostendendum locum esse [illegible] Secundo ponit rationes [illegible]
[illegible] [illegible] ponit rationes ad ostendendum
locum esse [illegible] Secundo ad [illegible] locum esse [illegible] Secundum autem quoniam
locus est [illegible] Ibi. Quarto autem ex hiis [illegible]
[illegible] sit in entibus [illegible] per accidens
[illegible] esse locum [illegible] locus est [illegible] corpus sunt
alii loci. [illegible] locus. locus autem [illegible] vel [illegible] non dicitur locus
quod sic [illegible] dicere quod tu es in celo. quia es in aere
qui est in celo. et tu es in aere et in celo. quia es intra.

i intra dicit ẽẽ q̄ res i loco q̄ nichil continet preter se sic g̃ ad
quod ꝑ ꝑ se primum continet est ꝑ se loc' est. hic aut' ē tria ad q̄
res elatur sc' q̄ g̃ q̄ loc' q̄ loc' ꝑ se ꝑ rꝑ se sit rei
for' aut' terminus vnicere q̄ ꝑ form tñr in vnicere ꝑ n ẽẽ
et mag' ad ꝯtinetū insunt. Qualitates ẽ in ꝯsequi
forā caz. videt g̃ ꝑ hanc ꝯsideratō q̄ loc' sit for.
sz sciendū ē q̄ in hac rone ē sophistica ꝯ ñtas silogizat
et in ꝑa figa ex omnibz affirmatiuis. Dein cum d̃r Sed
aut q̄ videt. ponit roz platonis ꝑ q̄ r̃ uidebat q̄ loc'
esset in. ad cui' ꝯ scd'z q̄ antiqui putauit locū
ẽẽ spaciū. q̄ ē int' tias ꝯtinēcias ꝯtenta rei q̄d q̄d
h̃t dimsionē longitudis latitudis ꝑfunditatis. sic
tam id spaciū uidebat ẽẽ aliq̄d ē aliq̄ cor' sensi. q̄
recedentibz ꝯ aduenientibz diuersis cor' sensibz remanz
id spaciū. ꝑ h̃ g̃ sensu q̄ loc' sit dimsiones separate. Et
ex h̃ volebat silogizare plo q̄ loc' esset in. t̃ h̃ ē q̄
d̃ q̄ ꝑ q̄ loc' in̄ aliqbz ẽẽ distanti. magnitudis spacij
separata a q̄bz cor' sensibz uidebat. q̄ loc' ē in. ꝑ magz
distanti. ꝑ dimsio magnitudis. Altu ē magnitudie sla mg
sigt ad tantū. aliq̄ sp̃e sic linea tiñt ꝑ puncto. ꝯ suꝑficies
linea. ꝯ cor' suꝑficie. q̄ sint sp̃es magnitudinis h̃ dimi
sio spacij. ē ꝯ diuisa ꝯtenta sb for' ꝯtineta sic cor' ꝯtineta
ꝑ plano. i. suꝑficie ut q̄da rō ꝯ dat q̄ ꝯtinet sb tū ui
ẽẽ ẽẽ. no ꝯtinetū. Q̄d aut' ē in ẽẽ no ꝯtinetū sz ꝯtinet
ꝑ for'. ꝯ tum est in. q̄ h̃ roz īfiniti. q̄ ſi ab aliq̄ cor'
ꝑ ꝑno. remoueat passiones sui'. ꝯ ti ꝯ quibz figit
dimsio magnitudis nich relinq' n in. vn relinquit q̄
ipe dimsiones ex se ꝯtinet q̄ ꝑ ad tiantur. sic ꝑ in.
ꝯ h̃ ꝑ ꝑpue sciebat ꝑ radices platonis q̄ ponebat mo
ꝯ q̄ntitates ẽẽ ideas in. Q̄ g̃ loc' ē dimsio ꝯ dimsiones
sūt in. dicebat plo i thimeo q̄ idē ē loc' ꝯ in. Omne
receptiū aliq̄ dicebat ẽẽ loc'. sic distinguens ꝯ recep
tabilitate. loca ꝯ in. vn ē in sit receptiū for' seq̃t q̄
in sit loc'. tū sciendū ē q̄ ꝯ receptiuo dissimod plo loq̄
batur q̄ in thymeo dixit receptiū ẽẽ in. ꝯ indoginati
at ꝯ ceu ꝯ no sep tū. i. cū n boten' vocabat i scol'. dice
bat receptiū magnū ẽẽ ꝯ ꝑuū q̄ ē q̄ ꝑte in' ꝑ ꝯcebat
ꝯt sub ꝯdem ē. tū ē ꝯ unq̄ attribuisset ẽẽ receptiū sp
dicebat q̄ receptiū ꝯ loc' sūt idem. sic g̃ cū multi di
cerit locū ẽẽ ad. sol' plo conat' ē assignare q̄d sit loc'.
Dein cū d̃ Merito aut' q̄ ꝯcludit ex dictis q̄ si loc' ē ꝑ in. ꝑ
for' ꝯ ꝯ n' q̄ difficile est ꝯgnosce q̄d sit loc'. q̄ tam in' q̄ for'
h̃nt altissimā speculatōz ꝯ difficilez ꝯ n ē ꝯ facile ꝯgnosce
ẽẽ vnū eoz sine altō. Dein ē d̃ At uo q̄ nō loc' po
ꝑ rones i ꝑuū. ẽẽ q̄ ꝑ d̃ q̄ nō ē difficile uide loc' n ē
in' vel for'. q̄ in' ꝯ for' nō separant a re ē sit ꝑ figit
loc' separari. q̄ i loco ꝯ erit aer. ꝑea succedit aq̄. ꝯ ē
d̃ aliq̄ cor' ad inuice trasmutat locū. vn manifestū ē q̄d
loc' no ē ꝑs rei ꝯ in ꝑ for'. nec ē ꝯ h̃itus. ꝯ q̄cunq̄z acci

q̄ ꝑtes ꝯ accñ n sūt separabiles a re. si loc' ē separabil' ꝯ h̃ ua
ꝑ q̄ loc' in̄ ꝯparat ad locatum. sic q̄da vas. Sz i
h̃ cū differe. q̄ loc' ē imobil' vas aut' mobile. ut ē exponere. sic
ꝑ h̃ q̄ loc' est separabil'. ondit q̄ loc' no sit for'. Sz q̄ loc' n
sit in. ondit n solū ꝑ h̃ q̄ ē separabil' ꝑ ꝑ h̃ q̄ ꝯtinz
in' ꝯ aut' no ꝯtinz ꝑ ꝯtinetur. Q̄uinta roz ponit ibi.
Amplius atq̄ z ei ondit q̄ loc' nō ē in' ñ for' ꝑ h̃ q̄ loc' sepa
a locato. mult' ꝯ onde. q̄ ꝯ si loc' nunq̄ separaret a locato.
ex h̃ ipo q̄ d̃ ad ẽẽ in loco. Apparet q̄ loc' n ē in' ñ for'.
Q̄ ꝯ omne q̄ d̃ ẽẽ alicubi. ut ē ipm ẽẽ ad. ꝯ aliud ad ē
id in quo est. vn ꝯ ad ꝯ i loco. seq̃t q̄ loc' sit ex lo
catū. in' aut' ꝯ for' sūt ex re. ꝯ g̃ n in' n for' ē loc'. Tciam
roz ponit i. ꝑ lo ꝯ ꝑ ad ꝯ sūt ꝯ ꝯ ꝯcitō plonis dissidendo.
dein ē cū ꝑ in ē. q̄ plo posuit ydeas ꝯ nos n ẽẽ i loco.
sciebat aut ꝑ ꝯ ꝯ ꝯ loco q̄ ꝯ in loco. q̄ ē ꝑtici
patū est ꝑticipante. Sp̃es aut ꝯ nos ponebat ꝑti
sine ꝯ in. sūt a magno ꝯ ꝑuo. Relinq' g̃ q̄ sp̃es ꝯ nu sūt
i in. sūt i magno ꝯ ꝑuo. Sz g̃ in' l' magnū l' ꝑuū ē locus.
Seq̃t q̄ nūei sp̃es sint i loco. Q̄uarta roz ponit i. Amplius
quomodo fert. Circa q̄ d̃ q̄ no potit assignari. q̄mo ad mo
ueat ꝑ locū. si in ꝯ for' sit loc'. Imposibile ẽẽ assignare loc'
i hys q̄ mouet sursū l' deorsū l' q̄cunq̄z alit' ꝑ loc'.
vn in ill' q̄rendū ē loc' q̄ ꝑ locū mouet. sz si ipso q̄ mo
est loc' q̄ ad ei unū sccū. q̄ oz dicere. si for' l' in. sit loc'
seq̃tur q̄ loc' erit in loco. q̄ omne q̄ trasmutat ꝑ loc'
ē in loco. Sz ea q̄ sūt in re. ut sp̃es ꝯ in finit. i. in moue
tur simul cū re. q̄ sp nō sūt in eod' loco. sz sūt v ē res.
g̃ oz q̄ in' ꝯ for' sint i loco. Sz g̃ alterū hoz sit locus.
seq̃t q̄ loc' sit in loco. q̄ ē inꝯ ꝯnis. Q̄uīta roz ponit
ibi. Amplius ex aere aq̄ fit. q̄ talis ē. q̄cunq̄z ad corpit
corpūt aliq̄ in ꝑtes spei. ꝑ ipi' ꝯtinent ad for' sc' ꝑtes
spei. g̃ corrupta ad min' ꝯ accus for' ꝯ in' corrupitur.
Sz g̃ for' ꝯ in' sit loc'. seq̃tur q̄ loc' corrūpat. Si loc' ꝑtinz
ad spein. q̄ cor' q̄ generatur — n est in eod' loco.
si loc' aeris ꝑtinz ad spez eius q̄ q̄ generatur. sz n ē assig
re q̄lr loc' corrūpat. g̃ n pot dici q̄ for' vel in. sit loc'.
Ultimo aut' epylogat q̄ dein ē. ꝑ q̄n necē ẽẽ ꝯsid
loc' ꝯ ꝑ q̄ ad p' dubitare ꝯ ꝯ ei'.

Post hec autem accipiendum est.

Postq̄ ph's inquisiuit disputatiue an loc' sit ꝯ q̄
sit. hic accedit ad ꝯtinendū veritate. ꝯ ꝑ ꝑmittit q̄da q̄
sūt necia ad ꝯsideratōz veritatis ad ꝯtinuatōz. ꝑo ꝯti
nat veritate. Q̄uid aut' forte. Circa ꝑmū tria facit. ꝑ o
q̄t mod' d̃ ẽẽ ad i aliq̄. Scdo inquirit utrum ad possit
ẽẽ i seipso. i. Dubitabit aut' quis. 3° soluit q̄da ꝑus
dubitatōz. i. Q̄uid aut' zeno ponit. g̃ ꝑ g. modos
quibz ad in aliq̄ ẽẽ d̃. Quoz ꝑmus ē. sic d̃ digitus
ẽẽ in manu. ꝯ uls q̄cunq̄z ꝑs i suo toto. Scd's mod'
ē put totū d̃ ẽẽ in ꝑtibz. ꝯ q̄ iste mod' nō ē adeo

conslier sic pm modo ad ee manifestatoz sbug. q totu n
ipe ptes. z sic oz ut intelligatur ee i ptib3. Tercius mo est sic
ho dr ee i ali ul qualiq3 al spes i suo gnre. Quartus mod est
sic g dr i spebz. z ne i e modi ee ne videat. inuic ioz
q h dr. s iam g ps diffinitonis spec i dra. vn g dr
m tg. dr i spe ee. sicut ptes in toto. Quintus mod sic
sanitas dr ee in calis z ctis oppz ztemp ani ostituo sanitate
z ult. gou q al for in m psto. sin sic acci. sin sbal. Sex
to m sicut res gto dr ee in rege gto z ult. oe qd
mouet e i p moto. p huc ei mod dice possu ad ee i me.
q z in ptate mea ut i faciam. Septio m dr ad
z aliquo. sic i qda optio diligi z osida. vl sic i fine
z p huc mod dr ee cor alic i aliq re qm osidat z amat.
Octauo m dr ad i aliq sic i uase z vl sic locatu
i loco. vidr at primtre. mod q ad i aliq. sic i ptre
s3 h reducit ad huc octauu mod. sta sic loc insuna
mo. ita q mlst mo ps. dr at b octauu mod p per
manere ee ad i aliq vn oz s3 regsam. q edit ~~recta~~
~~meth~~. q ps aly moi reducit. aliq m ad huc mod. q ad
i aliq loco. Q sic p3 locat ouet. sin iclud ab eo
z i eo h3 q etem. z fixioz ppiqsie g adhuc mod. ps d
ee in toto integrali. i q actu i clus actu vn dicet. i
q locat sic ps separata z ps sic qda locat zunctu.
totu a q s3 ioz. ad silitudie3 h toti sui vn ne
dr. id q3 in i oe alic i in couels al i homine. Contig
at sic pte toti integl. includi in toto b actu sta pte
toti vl includi i toto. b po. Na g ad pla se extend
i po q spes. l3 spes heat pla i actu vn ne die z
spes in gnre. Et q sic spes ziuncte i po gnis. i for i po
m vl dr for ee in m. z q totu h3 ioz for. z paru ut i
b o dem ziunc z tot dici z i ptib3 sicut for i clud. po.
passiua m z efficie inclus po acta agetis. vn d ad
i p motio. Dm a oxau est q appetito qescat i bono osidato
z amato. z in eo figi sic z locat in loco. vn z dici esse
amatis z i amato. z sic p3 q oms aly modi diuat ab
vltimo. q est maxie pp. Dm eu d. Dubitabit at aliq. In
quitur ut al possit ee i seipo. Sz a anax i dyit i finitu
ee in seipo. p g mouz dubioz vt. s. ad vnu z id posset
ee in seipo. vl no. Sz o nusq sint. ul i aliq a. i. Dupliciter
at soluitur z p dic. q ad posse z i seipo. So q m n p
sit. i. Pmm at no zting. d g p q d pot intelligi ad z i
seipo. vno m p se. alio m b alud. s. b pte. z isto b o m
p d ad ee i seipo. Cu e alic toti due ptes i se hnt
q una sit i q est ad. z d sit q est i illa. sequitur q tot dica z
i q est ione ptis vnis. q z i h ione alta. z sic tot dicet
ee in seipo. Inuenim ei q ad dr d aliq. b pte. sic ad dr
albu q suficiet alba. Et ho dr sciens q scia est i pte ho
ronali. Si g accipiat amphora plena vino sic q da
tot e ptes sint aphora z vinu neutr pau ei erit i seipa.
nz amphora nz vinu. Sz h tot. s. amphora vini z ise

ipa. ml vt q est ps ei. s. vinu q est i amphora z aphora
i q est vinu. p huc g mod zting ad id z in seipo. Dm ed
pm at. Dic q p no zting ad z i seipo. at z p ponit qd
intendit. Distinguens vtrisq mod. q ad est in seipo. at no
e b o pbat pposit. i. Neq et m osida. Dic g p q n zingit
ad z p in seipo. ma at q sit ad z p in seipo. p oppositu
albu. e dr z in cor. q supficies est in corpe. vn n est p in
corpe. s3 in supficie. z sil scia dr p ee in aia. n aut
i homie. i q est pp aiaz. z p h. s. b3 aiaz z supficiez sunt
appllatoes quib3 noiat ho alb ul sciens. e aia z sup
ficies sic sic ptes i hoie no q supficies sit ps. s3 q se
ad mod h3 ptis. i. q est ad hoiem ut to cor. Si at accipi
at vinu z amphora seorsu ab i uice no sunt ptes.
vn neutr zpetit ee in se ipo. s3 cu sit simul utpote cu
amphora est plena uino. pp h q amphora z vinu sint
ptes. id erit in seipo. ut expositu est no p. s3 p ptes sic alb
n p est in homie s3 pp cor z in corpore pp supficie. In su
ficie aut n pp ad a vn p dr z i supficie. nz est id id i q est
ad. p qd est i eo sic albu i supficies q alia sunt spes.
supficies z albu a est h siutiq. Dm eu d. s3 gtre. Osida
ndu i h q est z i aliq p. z no p. o ia q nich est p in seipo. z
p o q n sit ad p p se in se ipo. Seco q n sit ad p. i se
ipo. b accns. i. At no nz b accns. Pmu o dup. s. iducte
z ione. d g p q zsiderado p inductoz i singlis mod
sup d tatis. q b3 dr ad z i aliq. appet q nich est i seipo.
p z p se. nz ei ad est totu sin ipi. nz ps nz g z sic d alys.
ponit at h zclud ex pmissis q sic m est albo z supfic
q se hut ut for z m. q sunt al s3 spez z uniuersal i pot
i omib3 alys mod zsiderari. Dm e d. Et ione mani est.
pbatio ione. z d mai ee p ioz. q i po s3 ad ee p z p
se in seipo. Si e ad p z p se sit in seipo. oz q id z sed
id zatio eius. in q est ad z io eius. q est in eo. vn oz q
vtruq3. s. ta ztinens q ztentu sit vtruq3. utputa q
amphora sit vas z vinu | z vinu sit vinu z aphora
Sz p se z ad z in seipo vn h ppito. s. q vinu sit aphora
z vinu z amphora sit z vinu z amphora. Siquodi
cat q altm eoz sit in alio. utputa vinu i aphora. se
qd vinu recipiat i amphora. no inqd est vinu. s3 ipa
vinu est illa. s. amphora. Quare si ee in amphora p
z p se z amphore. ex eo q po ad s z p se in seipo ee. seq
q nich possit d ee in amphora nisi in qntu ipm esse e
amphora z sic vinu dici ee in aphora. recipiens q est in aphora. zcedit vino n
s3 q vinu est vinu. s3 sed3 q vinu est amphora. z eadem
io est si amphora recipiat vinu. ipm no i q tu aphora
est amphora. s3 i qntu amphora est vinu. h aut3 pcenes
vn mai est q b altm ronu est id i quo z q i h a eni est
io. est q est in aliq z ei in quo est ad. no pot g p se z p mo
ad ee in seipo. Dem e d. At no nz p accns. o q no ad
sit p in seipo z p accns. dr. n. ad ee in aliquo. b accns
qm est in eo. pp ad e in illo. extus vt si diceim hoiem

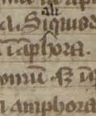

esse in navi. quia est in navi quod est in mari et hoc modo per se dicitur et non
per partem. Si ergo contingat aliquid esse in seipso, hoc non per se quod sit
per accidens sed quod sit in seipso. Propter hoc quod aliquid sit in ipso sed
quia duo corpora sunt in eodem. scilicet id corpus quod est in eo et per quod con-
tinetur quod est in seipso. sicut est amphora vini in se ipsa per accidens
si ipsa amphora cum vino est ut recipiat ad sitim se ipsa
et vinum id est receptum scilicet vinum. Ergo in amphora est am-
phora et vinum. Sed propter hoc compositum est in amphora consequitur
amphoram esse in seipsa et sic duo corpora sunt in eodem. Sic ergo patet
quod impossibile est aliquid primo in seipso. Secundum tamen quod aliquid dicitur esse in se
ipso non secundum intellectum affirmativum sicut hic reprobat philosophus sed secundum intellectum
negativum puta esse in seipso non significat nisi non esse in alio. Deinde cum dicit Quod
autem Zeno. Oppositionem solvit quandam pro opposito. et primo
recitat opinionem Zenonis qui inducebat ad probandum quod locus non
sit. per hoc quod si est oportet quod sit in aliquo et sic erit in infinitum.
Sed hic nodus non est difficile solvere. postquam iam sunt distincti modi
quibus aliquid dicitur esse in aliquo. nichil enim prohibet dicere quod locus sit in aliquo (non tamen sicut in loco)
sed per quendam alium modum. sicut forma est in materia vel accidens in subiecto.
in quantum scilicet locus est terminus continentis. et hoc est quod subdit sicut sanitas est in
calido et humido et color in corpore ut passio vel accidens
unde necesse non est quod procedatur in infinitum. Deinde cum dicit Illud autem
manifestum est. Solvit dubitationes suppositas de quidditate loci. manifestum
scilicet sicut forma vel vas. extra hoc quod continens est quod nichil primo ipsum sit in seipso.
quia hoc non manifestum est quod nichil potest esse sicut vas vel locus eius quod contine-
tur in ipso. sicut ipsum. Oportet enim primo esse aliquid alterum quod est in aliquo et
in quo est. adhuc conclusio est continui sequitur quod nec forma neque materia sit locus
sed aliquid alterum a locato. sit locus. materia enim et forma locati sunt partes (ad locatum sunt)
intrinsece eius. Solutio autem conclusionis quod supradicta per modum opposi-
ta sunt de loco. Circa quid oppositionum aliqua iam soluta sunt
alie non solvuntur post manifestatam naturam loci.

Quid autem sit forte locus

Premissa disputatione de loco. an sit et quid
sit et solutis quibusdam dubitationibus hic accedit ad determinandum ve-
ritatem de loco. et primo premittit quasdam suppositiones de loco quibus
utetur determinando de loco. Secundo ostendit qualiter debeat esse diffinitio da-
da in loco. ibi Oportet autem temptare. Circa primum duo facit
ibi Primum quidem igitur. Dicit ergo primo quod manifestum fiet ex sequentibus quod sit
locus. Sed oportet prius accipere quasdam suppositiones et principia per se no-
ta quae videntur esse per se loco quae de quo sunt. Omnes enim putant
hoc esse dignum ... quod locus contineat id cuius est locus. ita tamen quod locus
non sit de ... locati quod dicitur ad excludendum continentiam formae quae est
ad rei ... quod locus. Secunda suppositio est quod
primus locus id est ad in quo primo ad est. est equalis locato non maior non mi-
nor. Tertia suppositio est quod locus non deficit aliquo locato.
cum omne locatum habeat locum non tamen ita quod unus et idem locus
numquam deficiat eidem locato. quia locus separabilis est a loco.
Quarta suppositio est quod in omni loco invenitur differentia loci
sursum et deorsum. et quod unumquodque corpus est ex propria na-
tura fertur ad ipsum et ibi manet in ipso. propria autem
loca illorum corporum sunt sursum et deorsum ad quae moventur

in quibus manent. Sed hic dicendum. quare corpora opposita quae non ponebat
ad corpus predictum. scilicet celestium. non est probavit corpus celeste
esse neque grave neque leve. sed postea hoc probabit in libro De celo et mundo. Ex
hiis autem suppositis procedit ad considerationem aliorum. Deinde
cum dicit Oportet autem. Dicit qualiter debeat esse diffinitio danda de loco.
et dicit quod diffinitio loci intentio nostra debet ab hiis tendere primo quod ut
ostendatur quid sit locus. non diffinitio est. secundo indicans quid sit
esse. Secundo ut solvantur questiones opposita solvere et locum. similiter
cognitio veritatis est solutio dubitationum. Tertio est quod ex diffinitio-
ne data manifestetur locum proprietates quae insunt ei. quia diffinitio
est medium in demonstratione quae propria accidentia demonstrat de subiectis. Quartum
est quod ex diffinitione loci manifestatur causa quare aliqui discor-
daverunt circa locum et de hiis quae sunt opposita. et propter hoc et sic pulcher-
rime diffinitur unumquodque. Deinde cum dicit Primum igitur. Determinat
de loco et primo ostendit quid sit locus. secundo solvit dubitationes ... ibi
ibi. Manifestum autem ex hiis. et alligat eam in illud prenotatum. i
Ceteras igitur. Circa primum duo facit. primo ostendit quid sit locus. Secundo quid ad situm
loco. ibi Cum igitur. Circa primum duo facit. primo premittit quaedam quae
sunt necessaria ad investigandum diffinitionem loci. secundo incipit
investigare diffinitionem ibi Tria autem. Circa primum quattuor premittit
quorum primum est quod numquam fuisset inquisitum de loco. nisi esset ad
motus secundum locum. Ex hoc enim necesse fuit ponere locum alium a locato.
quia inveniuntur in eodem loco successive duo corpora et simili-
ter unum corpus in duobus locis. sicut et transmutatio formarum esse unam
materiam ... et propter hoc maxime opinantur
aliquid quod celum sit in loco quia semper movetur. Secundum motuum
autem est hic locum per se scilicet loci mutatio alia autem consequuntur
scilicet augmentum et decrementum. quia augmentata quantitate vel diminuta corpus
accipit maiorem vel minorem locum. Secundum ponit ibi Est autem
quod movetur et cetera. quod ad motum per se et ad motum per accidens ... non secundum
accidens. quod quoque contingit duplex. Quedam enim moventur per accidens
quae tamen sunt possibilia per se moveri sicut partes alicuius corporis dum sunt in
toto moventur per accidens. sed quando separantur moventur per se. ut
clavus qui est fixus navi movetur per accidens. sed quando extrahitur movetur
per se. Quedam vero non possunt moveri per se. sed semper moventur per
accidens. sicut albedo et scientia quae mutant locum in quantum mutatur subiectum
cum quo sunt. Hic autem dicendum quod hic motus per se vel per accidens
motum actu aut potentia natum est esse in loco. sicut et moveri. Ter-
tium ponit ibi Dicimus autem. et dicit quod ad dicere esse in celo sicut in loco
propter hoc quod est in aere qui quidem est in celo. non tamen dicimus quod in toto aere
sit ad primum per se. sed propter ultimam extremitatem aeris continentis
aliquid dicimus aliquid esse in aere. Si enim totus aer esset locus alicuius
puta hominis non esset equalis locus et locatum. quod est contra suppositionem
prius positam. sed id in quo aliquid est primo videtur esse extremum corporis continentis
et sic est hoc scilicet equale. Quartum ponit ibi Cum quidem et cetera. et primo
ponit hoc. probat ibi Cum autem. Dicit ergo primo quod cum continens non sit
divisum a contento. sed est ei continuum. non dicitur esse in illo sicut in
loco. sed sicut pars in toto. ut si dicamus unam partem aeris
continentis a toto aere et hoc concludit ex premissis quia non est continuum
non est accipere ultimum. In actu quod supra dixit requiri ad locum

.R.

sz cu continens z diuisum z tangit contento. tunc l. z i loco
extremi i ultimo continentis. p a p se. i. dicit q. in z ps n
z mai dimensioz sz eq̄le. Et quia postq continens z con
tentu ee eq̄lia. Deinde cu dr. Et aliquando mumm expbat d q
duabz conclz. q dz p z q contemptu q continenti no
mo in continete sz mo. simul cu illo sic ps. sil cu toto.
sz qn diuisu z contentu a continente pot moui i illo sz
continens moueat siue no. h ẽ mo i naui l ad celeritate
l motu. Cu g ad moueat i loco sicut q loc sit continens
diuisz. Sed dz rõz ponit. amp. cu no diuisz et d q
cu contentu n sit diuisu a continete. sz q ẽ i eo.
sic ps in toto ut uisus z sic ps sectis in oclo. z
man sic ps organica i cor. Sz cu diuisz z contentu a
continente. tunc z in eo uoi uase. sic aq i cado z ui
nu in cypho. Quoz h z diu q man mo cu cor
sz n in cor. sz aq mo i eade. cu g eadem sit. q ee
i loco sit. sic e i uase. no at sic ps in toto. seq
q loc sit continens diuisz.

Nunc manifestum est ex hiis. Premissis
his q sut necia ad inuestigand. diffinitioz loci
hic inuestigat loca diffinitioz. et ẽ h ca sic. p inuestigat
particlas diffinitionis. Sz concludit diffonz. i. Qr ci. z ot
ca ẽe bn assignata. i. i i p s li me. p d. f. p in
uestigat loci. g. Secdo diuiz cōpletam diffinitionem. ibi
uidet a magnum ad. Ad inuestigand at loci gñe unu
dice q da un ee h ca sic. p ponit diuin z scdo q
cludit z int diffonis. i. hoz at q no cotingit. co
cludit. z. i. Sic inqd. D g p q in ex premissis p z
ma q sit loc. uidet ẽ q loc l ca q assueunt d
d loco. sic un d. q ẽ l. ul in. ul for. l ad spiciu int
extrema continentis. l si ullm ul no spaciu int extrema
continentis z. q hat aliq dimensiones p magnitudinez
cor q po infra cor continens oportebit dice q extrema
cor continetis sit loc. Deinde cu dr. hoz aut q n excludit
z. inbia pmisse dictioz z p ponit q incidit dene
ma ee psequentia q no contingit loc ee ad hoz tu.
Scdo psequitur. i. Sz ip id q contnet. z p. d for. Scdo
de spacio. i. Sz exco comutatis d in. i. z in atrz
Ce p. d. f. p ponit q for uidet ee loc. qz for sit
continens loc. q ut = ipsu loci. Extrema uo cor continen
tis a contenti sz sil cu continens z contenti sit contigua
ad inuice. Et sic tm continens q z loc. tu no separat
= atid cor contenti. S ut loc no differt a. for. Scdo
a. Sut q z. o. q for n sit loc. qz primus loc z for
i h aut a pub q cor z qda tres n uni uix z eide.
sz for z tres cor ẽ z for loc a no z tres cor ẽ z loc
h cor continetis pun z sz sic t sil continetis z co
tenta n tm sut id. Deinde cu dr. Sz ex eo q mutat
psentiu d spac z p ponit q spaciu ut ee loc.
Scdo o. q n sit loc. i. h at n z. d g p q q m loc

mutat cor contentu a loco. z diuisu ab eo. d loco i loc
i succedunt sunt cor i eod loco. i. q continens remanz
i mo. eo m q aq exit ex uase ipi h ut q loc sit ad
spaciu int extremitates cor continetis ac si essz i
a. ad pt cor q mo d uno loco ad aliud locu q si n
essz ibi. ad pt id cor sequeret. l q locus n essz a alo
aro l id. q essz mediu int extremitates continetis no
possz ee loc. sic at oz ee loci. ad pt cor contentu ita ut
q optat loci ee. ad pt cor continens ex eo. q loc in
net. i mo l cor aut continens z oe qd z in eo contingit
cu simultate. nichil at ptra d intelligi = pt cor continens
z contentu. n dimensioes cor l spacii. i illo cor extremitates
sic g ex eo q loc z i mo. ut q spaciu sit loc. Deinde
dicit. Hoc aut no z. o. q spaciu n sit loc. duabz rationibz
Circa quaz p ma d. q h no z uin. q ad sit i int ex
tremitates cor continetis. pt cor contentu q transfert d
d loco ad locu. S z i fra illas extremitates cor continentis
pt cor contentu q transfert in ad ad cor q
cu q z z contingat. ita tn q sit d inlo cor. mobilium
z tm d inlo cor q sut apta nata tangere cor continens.
Sz si possz ee ad spaciu int pt dimensiones cor conten
ti. q semp maner z i eod loco seqret h in z eius. q
infinita loca simul ee it. Et h ido q cu aer z aq
heat z pas distancias. z q lz cor z q lz ps cor omis
ptes id. faciet i toto q tota aq z q lz cor fac i ua
se. Sm at cor opinionem q terz sectis d spatio cu
tota z aq i uase. Sic alie dimensiones spacii pt
dimensiones aq. Omis at ps continetur a toto. sicut
locatu a uase. nisi solu q ad h. q ps n z diuisa.
locat a z diuisz. si g ps diuidat in actu. tunc q sut
i d dimensioes. toti continetis pt dimensiones ptis
n pot at d. q dio faciat ibi ee d nouo aliqs dimen
siones. sed ei dio cat dimensioz. h p existente d id g
aliq ps essz diuisa a toto. erat aliq p dimensiones
ptis. pt dimensioes cor penetrantes i ptez. Ox g ptes
est accipe p diuisioz i aliq toto ita q una contineat
aliam tot dimensioes ad inuice q distincte erut. i. quaz
qda alias penetrabunt. est a i accipe infinitum i aliq
toto continuo. ptes q alias continet. ipi h q = aliud infi
tu diuid. Relinq. g q sut infinite dimensioes seu
inuice penetrantes. Si g dimensioes cor continetis penetrare
locat sint loc. S ẽ q ste infinita loca sil g z i ipse.

Deinde cu dr. Simul aut. ponit scdaz roz q talis z. Si
dimensioes spacii q z infra extremitates cor contentu
sit loc. S ẽ q loc transmutet. oral z ẽ q transmutato
aliq cor ut puta amplius transmutat. i d spaciu
q z int extremitates amphore cu nuq sit n u
z amphora. Deinde q transmutat ad aliq locu
transferetur. h cor poni a dimensioibz spaciu i q transmutat.
Sz ẽ g q aliq dimensioes a sbintret ann

Sed q i etione prime roiz doctor i plat q re
dut flux poit q continuu n fieri dio si in
telligat q actu dup ri fit flux sbpoit si ad sto
telligat no a i pas loca ee i fra po sion ad
subalia

siones spacii amphore sic loca erunt alii loci ꝛ infiniti
loca erunt simul. Hec igitur inconveniens accidit quia posuit alius locus esse corporis
contenti quale est aqua et vasis sive amphore. Secundum falsorum opinionem
locus aque est spacium quod est inter extremitates amphore. locus
autem totius amphore est spacium quod est inter extremitates corporis
continentis amphoram. Sed nos non dicimus quod alius locus sit partis in quantum pars
corporis cum totum vas transmutatur. Sed id quod est huius partis corporis
contenti in eo valet aque contente in amphora. quia secundum
aristotelem aqua movetur per accidens vase transmutato. et non mutat
locum nisi in quantum amphora mutat locum. unde non oportet quod locus eius
vadit sit locus partis per se. sed solum in quantum est locus amphore. Sed secundum
tenentes opinionem de spacio. Hec quia ille locus per se respondeat
aque sic amphore. quia per se respondeat spacio. sic per se locus
de spacio id movebitur et habebit locum et non solum per accidens.
et corporis continentis quamvis moveatur. non tamen secundum opinionem
quod locus moveatur vel quod loci sit locus. Contingit enim aliquod corpus
continens moveri ad contentum motum sicut de aere vel aqua.
aut aliquas partes aque. ut puta cum navis est in fluvio partes
aque que navem continent navem movent. sed tamen locus non movetur
et hoc est quod sequitur. Quare patet loci quod est locus totius celi. Sed etiam
continens moveatur. putatur hoc corpus tamen putari consideratur secundum ordinem
quem habet ad totum corpus celi non movetur. similiter ad corpus quod succedit
eius ordinem habet vel sit per comparationem ad totum celum. quod hunc
prius corpus quod effluxit habet. Et per hoc dicit quod licet aqua vel aer moveatur
non tamen movetur locus. prout consideratur. ut patet quod quidam loci
totius celi huius dicunt sit immutabilis. Deinde cum dicit Et
manifestum per sequentia. Deinde cum ponit quid sit locus. secundo ostendit quod non
sit locus. Sed tamen quid dicit. Secundum Philosophus quod manifestum est locus. tamen per
mutationem corporis successivam in eodem loco. in aliquo modo
habet quiescere. Sed locus non habet. res ad hanc quod locus est separatus
sed attendatur solum in transmutato in aliquo unigenito. adeo
quod corpus contentum est quietum sub locum cum alterum. et id est quod est
album nunc est nigrum. et nunc est durum prius aut molle. et propter
ista forma transmutatorum esse secundum omnes quod tamen est ad quam manet
una forma transmutatorum sub forma et per talem apparentiam manet
locus adeo quod in eo permaneat succedentibus sibi diversis
corporibus. Sed tamen alio modo loquendo dicitur in toto. similiter ad
designandum manifestus secundum omnes. quod id quod nunc est aqua prius erat
aer. Deinde cum dicit Sed manifestum quod manifestum non sit locus quod sic est
continuum. et manifestum non est divisa quamvis contingit continet esse quare
vere loco. continuus locus continuo. Deinde cum dicit Sic enim
remotis tribus inconvenientibus concludit quod et dicit si locus non est
ad tria. id est non forma nec materia nec spacium. adeo quod sit aliud
preter distantiam rei locate. necesse est quod locus reliquum
sit de quatuor supradictis generibus. scilicet quod sit terminus corporis continentis
et ne aliquis intelligat contentum vel locatum esse eius spacium
medium. subiungit quod corpus contentum dicitur id quod est natum moveri
secundum loci mutationem. Deinde cum dicit Videtur autem investigare autem
de loco. scilicet quod sit immobilis. et est hoc dicit Philosophus primo ostendit quod ex hoc
dicta non debite consideratur. Insurrexit quidam error ex

loco. Secundo ostendit quomodo intelligendum sit loci immobilitas. id est
autem sic locus. Dicit igitur primo quod videtur ad magnum et difficile accipere quod
sit locus. tamen propter hoc quod quibusdam videtur quod locus sit materia vel forma. quia hunc
considerationem altissimam ut supradictum est. tamen propter hoc quod in muto
eius quod fertur sub loco sit in quodam quiescenti et continenti. Cum
igitur videtur videatur esse continens et immobile. nisi spacium videtur
contingere. quod locus sit quoddam spacium medium quod sit ad magnitudinem
que movetur sub loco. et ad credulitatem huius opinionis multum
proficit quod aer videtur esse incorporeus quia non est. aer videtur quod non
sit corpus. sed quoddam spacium vacuum. Deinde cum dicit Est autem sicut
dicit quomodo intelligenda sit loci immobilitas. ut excludatur
opinio predicta dicens sic vas potest dici locus transmutabilis. ita locus
potest dici vas immobile. et ideo cum ad motum in aliquo corpore quod movetur
sit navis in flumine. utitur illo in quo est movente magis. sicut
vase quam sicut loco continente. quia locus vult esse immobilis. id est
de aptitudine et non locatum quod sit immobile. et propter hoc magis potest
dici quod totus fluvius sit locus navis quia totus fluvius immobilis
est. sic igitur totus fluvius immobilis est locus continens. Cum autem locus
proprie sit. patet loci continentis ex accipere locum proprium navis
in aqua fluentis in quantum habet ordinem ad totum fluvium. ut
est immobile. Est igitur accipere locum navis in aqua fluente non
secundum hanc aquam que fluit sed secundum ordinem vel situm quem habet hec aqua
fluens ad totum fluvium. qui quidem ordo vel situs idem remanet
in aqua succedente. et ideo et propter hoc licet aqua materialiter pertransfluat. tamen
secundum quod habet rationem loci ad totum fluvium non mutatur. et propter hoc sic
accipere debemus quod extremitates corporis mobilis. similiter
sit locus per istud ad totum corpus sphericum celi quod habet fixionem et in
mobilitatem propter immobilitatem centri et polorum. Sic igitur licet hec pars aeris
que continebat vel hec pars aque effluat et moveatur in quantum est hec aqua
tamen secundum quod habet aqua id est locum semper manet. scilicet situs et ordo ad
totum corpus continentis celi. Sicut est cum dicitur idem ignis manere quantum
ad formam licet secundum materiam variatur propter successionem additionis quorundam
lignorum et propter hoc cessat obiectio. quare solus hic hoc quod proprium
locum esse cum non continentis. quia cum continens sit mobile et locus
continentis erit mobilis et sic ad quietem eius habebit diversa
loca. sed hoc non sequitur. quod continens erit mobile. non tamen locus
in quantum est hec superficies huius corporis mobilis sed secundum ordinem quem habet
vel situm in toto immobili. Ex quo patet quod tota ratio loci in orbibus
continentibus est ex primo continente. et locante. scilicet celo. Deinde
cum dicit Quare et videtur ex premissis loca differentiam. scilicet quod locus
est terminus immobilis continentis primus. dicit et primum consignet locum proprium et ex
cludat locum communem. Deinde cum dicit Propter hoc videtur medium celi dif
ferentia esse bene assignata propter hoc quod ea que dicuntur de loco, conveniunt
secundum hanc differentiam. et ponit ea quorum primum est quod propter hoc quod locus
est continens immobile medium celi. id est centrum. et ultimum celi
versus locum. mutantibus id est corporibus circulariter motorum maxime
dicuntur videlicet nos. scilicet superficies orbis lune. videtur hoc quod
est sursum. secundum ultimum predicamentum. deorsum. scilicet medium et hoc
magis videtur proprie dici nunc omnia quia centrum quod manet et ultimum
illud quod circulatim est in corpore circulariter moto videtur nos

licet moveatur circulariter tamen manet in quantum sibi scilicet in eadem elongatione ad nos. Et propter hoc ad propria loca moventur corpora illa. Unde cum levia illa moventur sursum et gravia deorsum quia ipsum medium et totum continens versus medium vocatur deorsum. Et similiter ipsum ultimum quod est versus ultimum dicitur sursum. Unde terre talium in loco quia terra simpliciter est gravis locus est medium. Aque autem locus est versus medium. Et similiter locus ignis quod simpliciter levis est ultimum. Locus aeris est versus ultimum. Sed ponit i. conclusionem et dicit quod quia locus est terminus ipse hic locus videtur esse quedam superficies et sic quoddam vas continens non autem sic spacium vasis contentis. Secundam ponit ibi "Amplius simul" et dicit quod quia locus est terminus ipse hic simul est locus et locatum quia simul est finis locati et terminus continentis qui est locus quia tangit ultima simul et per hoc intelligitur quod locus equatur locato quia non excedatur per extrema.

Cui quidem igitur etc. Postquam philosophus diffinivit locum hic ostendit quibus adsit esse in loco et ostendit hic duo. Scilicet primo ostendit quibus adsit simpliciter esse in loco et quibus non. Secundo quomodo id quod non est simpliciter in loco sit in loco, ibi "Unde etiam stagnat fiat". Concludit igitur ex premissis quod cum locus sit terminus continentis cuicumque corpori adiacet aliquod corpus continens ipsum extrinsecum hoc est in loco simpliciter et per se. Cum vero corpori non adiacet aliquod corpus extrinsecum continens ipsum nunc est in loco. Tale autem corpus in mundo non est nisi unum scilicet ultima spera que est sicut illa. Unde secundum hanc declarationem sequitur quod ultima spera non sit in loco. Sed hic videtur inconveniens quia ultima spera movetur in loco. Nichil autem movetur in loco quod non sit in loco. Hec autem dubitatio difficultas non attinet hiis qui tenent similiter de spera. Non est eis necesse dicere quod adhuc quod ultima spera sit in loco habeat corpus continens. Sed spatium quod intelligitur totum nec totum ... et omnes partes eius est locus totius ... et omnium partium eius secundum eos. Sed hoc impossibile est quia vel oportet dicere quod locus non sit ad partes locati vel quod sit aliqua dimensio spacii per se existens et quod sunt similiter ... dimensiones corporum sensibilium que sunt impossibilia. Unde Alexander dixit quod ultima spera nullo modo est in loco. Non est omne corpus de necessitate est in loco. Et locus non cadat in diffinitione corporis et philosophus dixit quod ultima spera non movetur in loco, nec secundum totum nec secundum partes. Sed quia oportet omnem motum in aliquo genere motus ponere Avicenna eum secutus dixit quod motus ultime spere non est motus in loco sed motus in situ ... quod dicit ... quod ... hic quod motus est tamen in ... generibus ... in quantum ... hic non possunt stare. Impossibile est enim quod motus sit in aliquo genere per se loquendo cuius species ... indivisibili consistit. Propter hoc in situ non est motus quia ... consistit in indivisibili ... non dicitur magis et minus et propter hoc cum motus habeat successionem ... per motum secundum partes ... Hec autem ... Alpetragius et aliis ... Quidam autem species situs ... indivisibili consistente in quod aliquis

addatur vel minuatur non est eadem species sicut dictum est in ... quod in genere sicut situs motus. Et propterea remanet eadem difficultas. Si situs ... quod ponitur predicamentum importat ordinem partium in loco. Sed situs ... quod ponitur differentia quantitatis non importat ordinem partium in toto. Omne ergo quod movetur secundum situm oportet quod moveatur secundum locum. Quidam vero alii dixerunt scilicet ... quod aliud assignandum est locus corporis quod movetur circulariter et aliud corporis quod movetur motu recto. Quia cum linea recta sit imperfecta additionem recipiens corpus quod recto motu movetur requirit locum extrinsecum continentem. Quia vero linea circularis in seipsa perficitur corpus quod circulariter movetur non requirit locum extrinsecum continentem. Sed locus est circa quod volvitur. Unde in motu circulari ... sic ergo dicunt quod superficies convexa ... continentis est locus ... et hoc est contra suppositiones ... de loco positas scilicet quod locus sit continens et quod locus sit equalis locato. Tertio Averroes dicit quod ultima spera est in loco per accidens. Ad cuius evidentiam considerandum est quod omne id quod habet fixum per aliud dicitur per accidens in loco. Et hoc quidem per quod fixum in loco est sicut patet de clavo fixo in navi et de homine quiescente in navi. Continuum est autem quod corpus circulariter motum habet fixum per immobilitatem centri. Unde ultima spera dicitur in loco per accidens ... quod revolvitur est in loco. Quod autem alie spere inferiores per se habent locum in quo continentur hoc accidit et non est de necessitate corporis circulariter moti. Sed contra hoc obicitur quod si ultima spera est in loco per accidens sequitur quod moveatur in loco per accidens. Et sic motus per accidens est prior motu per se. Sed ad hoc dicendum quod ad motum circularem non requiritur quod id quod movetur per se circulariter sit per se in loco. Requiritur autem ad motum rectum. Sed hic videtur ... quod supponit de hiis quod est ... in loco per accidens dicitur aliquid ... vel moveri in loco per accidens ex hoc quod movetur id in quo sunt. Sic autem dicitur aliquid in loco per accidens ex hoc quod id cuius est vel contentum vel extrinsecum omnino ab ipso sit in loco. Cum ergo centrum sit omnino extrinsecum a spera ultima ridiculum videtur dicere quod spera ultima sit in loco per accidens ex hoc quod centrum sit in loco. Et ideo magis apparet sententia ... qui dixit quod ultima spera est in loco per suas partes.

Ad cuius evidentiam considerandum quod sicut philosophus supra dixit non quereretur locus nisi propter motum qui demonstrat locum ex hoc quod corpora sibi succedunt in eodem loco. Unde licet locus non sit de necessitate corporis, tamen de necessitate corporis quod movetur secundum locum. Sic ergo alicui corpori locali moto necesse est assignare locum secundum quod in illo motu consideratur successio diversorum corporum in eodem loco. In hiis que moventur motu recto manifestum est quod duo corpora succedunt sibi in eodem loco secundum totum quia totum unum corpus dimittit totum locum et ipsum totum subintrat aliud corpus. Unde necesse est quod corpus quod movetur recto motu sit in loco secundum se totum. In motu autem circulari licet totum fiat in diversis ... non tamen totum mutat locum subiecto sed remanet idem locus subiecto secundum diversificatur ratione tamen ut in vi huius dicetur. Sed partes mutant locum non solum ratione sed subiecto. Attenditur ergo in motu circulari successio in eodem loco non totorum

cor. s' pam eius cor. no' g' cor q' mo' celarit debet
ex necessitate loci. s' totu' s' s' ptes. Sed h' = uidetur.
q' ptes cor' continuu' sunt i loco u' movetur s' totu'
movetur i' loco. Et totu' c'a' e' aut q' ultima spa e' cor'
continuu' ptes g' eius sunt i loco. u' movet' s' locu'
a sic u' ut ee dicu' q' ultime spe debeat loc' toe pam.
Sed ad h' d' q' ptes toti' continui h' no' sint i loco i actu.
sunt tn' in loco i potentia. s' q' continuu' e' divisibile ps e' si sic di
sa erit in toto. sic in loco. unu' p hunc mod' ptes
continui movet' in loco. et h' maxie appar i continuis
h' modis. q' sunt similis dnoms sic i aq' e' ptes invenint
movi in sua tota aq'. Sic g' q' ad dic d' toto toe
pam. igr' ptes ultime spe. sunt in loco i potentia. tota ulti
spa e' in loco. p accns ipsi toe l' rone pam. a sic e' i
loco sufficit ad mot' celarem. Signus aut obici
at q' id q' e' i actu. p' e' eo q' e' i potentia. a sic n' = idcs.
q' p'm' mot' locali. sit cor' exnitus i loco. p ptes
q' sunt i potentia i loco. Ad h' e' q' oportet hoc g' p' motu. nec
e' q' gradati ab uno imo' descedat ad divisitat
tez q' e' i mobilibz. Mior at e' nacitas q' e' s' ptes
existes. i loco i potentia. q' q' e' s' totu' existit in loco
i actu unu' p' h' mo' qui e' celarus imm' h' d' difform
mitate a pl' rei d' imiformitate ppiquior existibus
i mobilibz multo g' continui e' dice. q' d' ultima spera
sit in loco p ptes suas intrinsecas. q' p accns.
q' e' oio ex rea e' eius a mag' continui lte ar. ut p'
in spiritua septia. i quibz ph's m' q' in celu sit i
loco. Dubiu' e' d' ibi unu' a sic aq'. Circa h' e' d. s. p' e'
ma' q' spa ultima sit i loco. Secdo mist sunt ex
dubs. i. q' unu' mo' celarit. Circa p' ita sic p' d'
quonis ultima spera sit in loco. p ptes. Sic q' ui ptes
ei' sunt in loco. i. talia q' p se sunt. Ad g' dicem q'
cu' no' e' ad ex' continuo no' e' in loco p se a concludit
q' sic ad hi' cor' q' no' continet ab alio. sic e' ultima
spa. Sed aq' iq' mg' appar q' d' p' facile dicu' pam
ptes ei' movebunt. ig' continet sed iunct sic qda
m' in loco existes s' to aq' quida movebit. et
quida no'. sic e' sic movebit. q' tota simul' mu
tet loc'. q' transiant i aliu' locu' sed divisu. s' mot'
bit celarit. Et qda mot' requit loc' pam i no' tota
a no' movebit sursu' a deorsum. s' celarit qda
a alia movebit sursu' a deorsu'. sic mutuat
locu' s' totu'. s' cor' densa. ul' rara. gravia a levia.
Dubiu' e' d' Sic aut dein e'. d' q' ui ptes ultime spe
sit i loco. a d' q' sic supdam e'. q' qda sunt i loco i actu
qda s' potentia unu' e' ad sic dicti. silius pam ptes eius
sunt i loco. s' potentia sicut e' i ultima spera. s' q' ui p
tes sunt separate. solu' contigue sic acciit i collectoe
lapidu' tuo ptes sunt i loco. s' actu. Dubiu' e' d'
talia quid. d' quonis q' h' se totu' spa e' cor' i loco.

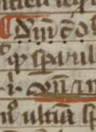

a dicit q' qdam sunt p se in loco sic ee cor' q' p se mo.
in loco s' loci murus ul' sanguinis ut supdam est. s' ce
lu' i. ultima spa h' mo' no' est in loco. ut dam est. cu'
nullu' cor' contineat ipm. Sed sed qd mo' celarit ptibz
sibi inuicem succedentibz sic a loc' debet ptibz ei'. h' sic i
p' ut dein e'. m' q'. s. una ps ei' est hita a cont se h'
ad altam. Quida no' s' accns sunt in loco. sic aie a oms
forme. a h' e' ultioni' ultima spa e' i. ultimu' celu' i loco.
i q' oms ptes sunt in loco. ergo q' unaqq' ps ei' continet
tur ab alia s' celarit. i cor' eni' no' celarit ps extrema
remanz no' contenta s' contineus tm. Sed in cor' celarit
qlz ps est continued e' contenta. s' i potentia unu' toe oms
pam sunt cor' celare e' in loco et accns ei' e' p accns
s' p ptes sic supdam e'. q' ptes cor' movet i loco p
accns. Dubiu' e' d' unu' mo' celarit. Concludit quida sunt
expdcus. Quia u' dixit q' cor' q' celarit mo' u' oz ee
in loco s' totu'. s' solu' p accns. rone pam concludi q'
cor' supmu' mo' solu' celarit p h' q' ipm totu' no' e'
alicubi q' q' e' alic ipm e' ad a h' ad a' ex se. aq' contiet
s' ex toe medi e' a p h' qd dicitur ee i celo. sic i ultio cti te
q' celu' fortissim e'. q' e' totu' continens. Dicit fortissimus
q' no' patit e'. q' ex celu' n' sit. sed at sic nullus est.
q' ipm corp' celi. sit loc' s' qda supficies ei' ulterius no'
e' sic tunc tangens cor' mo'. q' i ipo se p h' d'. q' tra e'
in aq'. q' e' in aere q' e' in ethere. i. i igne qui e' in celo q'
no' e' ulti' in alio. Sed u' i rectorz auctoris lra ibta alr' ex
ponendi e'. Sed ex d' aq' q' p' medie no' e' refend s' ipm
ad ultima spam s' ad totu' univsu' q' quid mo' ig'
ptes ei' movet qda qd celarit. ut cor' celestia qda
no' motu sursu' l' deorsu' ut cor' inferiora. Quod no' p'
mod i duct. q' qda sunt i loco actu qda potentia no' e' refe
rend' ad p' dca s' oz ut p se dein accipe. Quia eni' dix
erat q' qda sunt i loco. s' ptes qdam s' totu' comit adiung
q' qda sunt in loco s' actu qdam s' potentia. Et ultio adiung
q' qda sunt in loco p se. qda no' p accns sed unu' no' e' q'
celu' s' ipm dup' h' accipit. sed p' celu' h' accipit p uni
usitate cor' a maxie celestiu. Secdo p ultima spa d'
g' q' p se sunt i loco. q' movet. s' locu' suu' s' totu' sil s'
ptes ut celu' i. univsu' sic p accns. at sunt i loco. ut aia
a celu' i. ultia spa. Sed dic q' oms ptes univsi sic
i aliq' m' in loco ultia qd spa p accns. alia no' cor'
p se a q' ab exteriori cor' continentur. a hoc u' usq' in
fine.

Manifestum autem ex hijs etc. Postq'
o' ph's q' e' loc' hic ex diffinicione data solvit
dubies p' poitas de loco. Sinis aut supponere uj. toes
ad ond' locu' no' ee. Quaz duas pmittit. illa s.
ing' inquirebat ut' loc' esset eliu' l' ex eliu' a ita. illa
i q' ondebat. q' ad nullu' ge' cae loc' reduciat. sed u'
apponitibz loc' sic poz. q' elm ul' ea ir. unu' sic micoz solu.

d' e^{ct} residuis. Quare una erit questio loci n. de esse cor-
n^{e} cor^{e} loco. uidebatur enim quod augmentato cor^{e} loc^{e} augm-
tetur. Sed h^{c} sequitur. Si suppo^{t} quod loc^{e} sit spaciu^{m} quod diceretur
cum dimensionibus cor^{is} intelligatur spaciu^{m} d'ce esse extra
cor^{e}. sed h^{c} no^{n} est nece^{e} b^{z} p'dcam diffi^{o}ne^{m} d' loco q^{d} sit te^{r}mi-
nus continens. Alia r^{o} fuit quod si loc^{e} cor^{e} l^{z} a^{d} a cor^{e} q^{d} i-
loc^{e} puncti sit ad a puncto. quod no^{n} uidebatur possi^{le}. Sed
h^{c} r^{o} procedit b^{z} ymaginatio^{n}e cor^{z} q^{i} ymaginabatur lo-
cum ee spaciu^{m} coexistens dimensionibus cor^{is} unde oportebat
quod cuilibet dimensioni cor^{is} rndet dimensio spacij a s^{r}
eiz puncto cor^{is} ~~z ad a cor^{e}~~. Sed h^{c} n^{o} oz dce si ponam^{s}
locum ee t^{r}minu^{m} continentis. Alia r^{o} fuit quod si loc^{e} est qd. oz
quod sit cor^{e} cum heat tres dimensiones et sic sequitur duo
cor^{a} ee in eod' loco. Sed b^{z} eos q^{i} ponunt locum ee t^{r}minu^{m}
cor^{is} continentis. no^{n} oz dce nisi quod duo cor^{a} sint in eod'
loco nisi sit ad spaciu^{m} eorum medium inter extremi-
tates cor^{is} continentis. sed quod ibi sit qda^{m} cor^{e} ista r^{o}
fuit. quod si omne quod est est in loco. sequitur quod loc^{e} sit in loco.
Que quidem r^{o} de facili soluitur supposito quod loc^{e} sit t^{r}mi^{s}
continentis. oportet enim quod b^{z} h^{c} loc^{e} est in aliquo. s. in cor^{e}
continente. n^{o} tn^{m} sicut in loco. sed sic tn^{m} in aliq^{o} ut fini-
tum punctum in linea et superficies in cor^{e}. nec est necesse
quod omne quod est. sit aliq^{d} sic in loco. sed h^{c} nece^{e} est solum d'
cor^{e} mo^{ti}. motus enim induxit ad distinguendum locum inter et
locatum. ~~D~~im e d^{t}. Et ferunt assignat ex p'dcis diffini^{e}.
r^{o}nez p'petat loca et p^{o} q^{n}tum ad h^{c} quod cor^{a} ui^{r} ferunt ad lo-
cum. Scd'o q^{ui} ad h^{c} quod cor^{a} u^{l} quiescit in suo loco. ibi. et
manz etc. d' ex p^{o} quod si ponatur loc^{e} ee t^{r}mi^{s} continentis
r^{o}nabi^{le} pot assignari cam qre unumquodque fertur ad p^{p}^{m} locu^{m} ex
i^{o} cor^{e} continens ad h^{c} quod ~~inter~~ se h^{z} cor^{e} contentu^{m} ad locatu^{m}
et q^{d} ab eo tangitur. tum sicut ex t^{r}minis et h^{c} no^{n} p^{er} mole^{m}
est primu^{m} b^{z} naz. Ordo e^{n} sic^{a} in partibus mundi si attendi-
tur ordine nature. sca^{z} cor^{a} celi quod est supremu^{m} est nobilissimi^{m}
prestans inter omnia cor^{a}. b^{z} ignobilitate n^{e} est ignis et
sic deincceps usque ad t^{r}ra^{m} cui m^{e}^{m} est quod cor^{a} t^{r}re^{n} se h^{z} q^{t}
contentum. b^{z} sit ad cor^{a} sup^{i}^{us} et tn^{m} primum. s. in ordine ne-
addit | et r^{o} est nota ut ondat ulez ordine sic enim excludz
ordo iste. et excludit ordine sic uiolentum sicut alium p^{er}
uiolentia^{m} cor^{a} t^{r}restre est sup aere u^{l} aquam et h^{c} duo
cor^{a} se^{n}cuntur in ordine sic ul^{e} et in ordine n^{e}z. sil'
apta nata sunt inpassibilia. u^{e} cum continuatur ad inuicem
fuit unum ad quod apta^{n}^{tur} h^{n}t p^{er} p^{ro}pinquitatez ne co-
sunt impassi^{bilia}. Sed dum tangitur. distincta enim p^{er}
continuitate q^{ua}litatum actiuarum et passiuarum sic acta et pas-
:j: | siua ad inuicem. Sic ergo proximitas ne est inter cor^{a} co-
tinens et contentum est cam quare cor^{a} ul^{e} mo^{t} ad suum locum
quoniam quod g^{d} nullum locorum r^{n}ndat gradum n^{e} ut uidetur
est. Sed h^{c} r^{o} non pot assignari si ponitur loc^{e} esse spaciu^{m}
quod dimensionibus spacij s^{p}atis null^{e} ordo n^{e} consid^{e}r^{a}ri
pot. ~~D~~im e d^{t}. Et manz etc. assignat cam quare cor^{a} ulta.

quiescit in suis locis et d' quod h^{c} accidit r^{o}nabi^{le}. si ponam^{s}
locum ee t^{r}minu^{m} continentis quod b^{z} h^{c} cor^{a} locatum se h^{z} ad cor^{a} contine^{ns}
sicut q^{d}dam p^{ar}s ad totum diuisa tn^{m} et h^{c} manifestu^{m} apparet in
cor^{ibz} q^{n}sunt simil' diuiniis sicut est aer aut aq. h^{o}z. n. partes
possunt moueri ab aliq^{o} in toto sicut locatum mo^{t} in loco.
et h^{c} i no^{n} solum unumquodque sed figa^{m} contingendi unum sub alio.
sed in h^{c} p'petuatz nec^{ae}~~a~~ aer. n. se h^{z} ad aq^{m} ut totum q^{z}
aq^{a} est ut m^{a} aer aut ut for^{a}. sca^{z} aq^{a} est q^{i} m^{a} aeris. aer
e q. for^{a} aq^{e} quod ex h^{c} apparet. quare aq^{a} est in po^{a} ad aerez
simp^{r}. sed unum est quod in aer est q^{u}dam alio modo. in po^{a}
ad aq^{m} ut declarabitur p^{er} ut in lib^{o} de gnde. Sed ad p'ns
q^{n}tum nece est. h^{c} accipe ad ostensionez p'posita sed h^{c} no^{n} declar^{at}
p'ptitudine^{m} sed in lib^{o} de gnoe. d'terminabitur cl^{r}. ibi. n. di-
cetur quod cum ex aq^{a} gnatur aer ~~aq~~ est corruptio b^{z} quid.
et gnio simp^{r} ex p'h^{c}. quod p'fectior forma inducitur et imp'fectior
abijcitur. Cum aut ex aere gnatur aq^{a} est corrup^{o} simp^{r}
et gnio. b^{z} quid. quare p'fectior forma abijcitur et imp'fectior inducitur.
Sic ergo aq^{a} est simp^{r} in po^{a} ad aerem sicut imp'fectu^{m} ad p'fectu^{m}.
aer aut est in po^{a} ad aq^{m} sic p'fectum ad imp'fectum. unde aer
se h^{z} ut for^{a} et ut totum quod h^{abz} r^{o}nez forme. aq^{a} no^{n} se
h^{z} ut m^{a} et ut p^{ar}s q^{u}e p'tinz ad r^{o}nez m^{e}. Quiuis g^{o} id
sit t^{r}mi^{s} aeris quare aq^{a} insistentis ubique. Sed tn^{m} h^{c} quid
est in po^{a} p^{ro}p^{ri}e loquendo. s. aq^{a} sicut imp'fectum. Id uero. s. aer est
actu ut p'fectum. unde h^{o}bit se aq^{a} ad aerem q^{u}dam sic
p^{ar}s ad totum et ideo h^{o}z. s. aeris et aq^{e}. e sunt duo dis-
tincta inter tactus. sed cum extra sz fit unum ut continue
i n^{a}z alt^{ra}. et fit copulo. continuatio. sic g^{o} p^{ar}s ul^{e}
quiescit in toto. et sic ul^{e} cor^{a} quiescit in loco. suo ul^{e}. Consid^{e}r-
tum est quod ph^{us} h^{c} loqt^{r}. de cor^{ibz} b^{z} for^{as} s^{p}ales q^{as} h^{n}t ex
influentia cor^{is} celestis. q^{e} est p^{ri}m^{a} loc^{e} et dans u^{ir}tute^{m}
locatiu^{a}z o^{ibz} alijs cor^{ibz}. Sed ad q^{ua}litates actiuas et
passiuas. est continuatas inter elta et unum est corruptiu^{m}
alt^{ri}us. ~~P~~ostrio a^{r} epylogando concludit quod dcm est de loco quod
est et qd est.

Eodem autem modo accipiendum physici considerare. Postq^{a} ph^{us} d'termi^{t} d' loco.
hic d'tr^{at} d' uacuo. et h^{c} duo facit. p^{o} m^{t} sua^{m} inte-
tio^{n}ez. Scd'o p'sequitur p'positu^{m}. ibi. Aliquid quidem etc. Circa p^{m}
duo facit. p^{o} o^{t} quod ad ph^{m} ul^{e} p'tinet d'^{r}minare d' va-
cuo. Scd'o o^{t} q^{o} ordine d' uacuo d'tiand' sit. ibi.
Incipere aut. d' ergo p^{o} quod sic ad ph^{m} ul^{e} p'tinz considerare
d' loco. an sit et quid sit. i d' uacuo. quare p'ls r^{o}nes
aliqui crediderunt et dixerunt ee loca et uacuu^{m}.
Illi enim q^{i} dnt uacuu^{m} ponunt ipsum utputa locum et
quoddam uas. quod quid' uas u^{l} loc^{e} dr^{tz} plenu^{m}. cum h^{a}bz
intra se aq^{m} mol^{e} aliud cor^{is}. sed qn^{o} no^{n} h^{z} dr ee ua-
cuum. acsi idem sit loc^{e} uacuu^{m} et plenu^{m}. sed differunt
solum b^{z} r^{o}nez. ~~D~~im e d^{t}. Incipere aut. Ondit q^{o} ordine
d'tiand' sit d' uacuo et d^{t} quod oz incipe ab h^{c} ut ponam^{s}
r^{o}nes eor^{z} q^{i} dnt uacuu^{m} ee et ita eor^{z} qui dnt

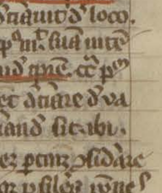

vacuu no esse. et ista sunt opiniones de vacuo. quid s.
ad ronem vacui ptineat. Divi e do. Aliquid g. psequit
q deinde et p premittit ea q sunt necia de vacuo ad inquirend
ulterius. Scdo incipit inquirere ulterius. i. Qm a no est.
et p. d. f. p ponit rones ponetiu et negatiu ee va
cuu. Scdo ponit cor opioz de vacuo. ondens q sit
de ratione vacui. Adolens aut. et p. d. f. p ponit rones
negativas ee vacuu. Scdo rones affirmativas. i. Sed af
firmantes. dicit q aliqui antiqui phor volentes mostra
re no ee vacuu et illi peraunt q no arguebant contra
ponetiu ee vacuu. sed e ondebant q n sit vacuu. sed
inducebant rones suas ad ondendu q plenu ae n et va
cuu. ut p t anaxagoras et alys suis argumentacionibus q ad
destruendu vacuu volebant ondere q aer sit aliqd et i
et vacuu sit i q. inch est. sed q plenu ae n sit va
cuu. Qd at aer sit aliqd ondebat e s v adulterij
litigantes p utres q cu sint in flati possunt ad pond
sustinere. q no esset n aer esset aliqd. et sic ondunt q aer
est fortis. Ipi h q accipiunt aere in clepsedris i. i vasis
fistulantib aq in quibz e attractione aeris attrahitur
aq. l' impedit intr aq. nisi exeat aer. p3 g q
isti n obviant ad roz q omes ponetes vacuu
volut vacuu ee spaciu i q nihil est cor sensibile. ppt
h q ome q est opinat ee cor sensibile. et sic de nostro cor
sensibile. scdm ducit inch. et vn cu aer sit cor modice sensibile
opinat q u3 aer sit vacuu. ad destruend g corpo
sitioz n sufficit ondere q aer sit aliqd sed oz ondere q n sit
ad spaciu sn cor sensibile. q qd dup ponebat aliqui
ee vacuu. vno m sic sepatu a corporibz ut si diceret
vacuu ee spaciu q3 infra extremitates alie domus.
alio m sic actu exns intr cor qd distingunt ab invicem
ut no sit continuu. ut dixerunt democritus et leucipus et mul
ti alioz antiqu phor. ymaginabant enim q si tot ens
eet continuu dicit eet vnu. sed no eet assignare q intra disti
guerent cor. h q ibi vn inter o cor distincta ponebat inter
ee ad spaciu vacuu. in quo nihil ens esset et q diversitate pone
bat cor apoi ex multis corporibus. I d ista ponebat intr medio
illoz corpor indivisibilia qsda vacuitates q dicebat
poros. et sic o cor dicebat coponi ex pleno et vacuo.
l' si tot cor mudi sit continuu et no sit intr ptes mundi
aliq vacuitas ponebat tn vacuu ee extra totu mundu
et ait q3 g. q p' phi volentes destruere vacuu n induce
bant roz ad que. sed pozoz alioz dimiss e onde q nullo
istoz m sic vacuu. Divi e do. Sed affirmantes poit
rones ponetiu ee vacuu. et p' cor q locuti sunt de
vacuo illi. Scdo qui no de vacuo loquuti sunt. i. ee aut
aff. et p' duo fac. p' ponit roz cor q dicebat vacuu
ee. qsda spaciu separatu a corporibus. Scdo cor q ponebat va
cuu esse in corporibus. i. Alio uo m. Circa p' d. f. p' ponit ro
roz ponetiu vacuu ee. Scdo o q mellissus illa roe ch

utebant et ibi. Melissus quid g. d q p q illi q affir
mabant vacuu ee maxime inducebant rones ad ppositu.
Quaz vna erat q mot s loca q est loca mutatio et augm
tatio. ut supra dem est. n esset si vacuu no esset. q sic on
debat si e ad mo. s loca no pot moveri i plenu q loc
plenus vno cor n pot recipe a cor. q si reciperet sequeret
duo cor. ee in eod loco et ead rone sequeretur q qtcq
sed e pot assignare dria q duo cor sint i eod loco et no
plura. et si h contingit pla cor sint in eod loco sequit q pusil
loc pot recipe maximu cor. q multa pua constituunt
vnu magnu. vn si multa pua equalia sint i vno lo
co et multa i equalia. sic g pbata h condicionali q si mot
est vacuu esset arguebat a positone antecedentis mot e g
vacuu est. Divi e do. Melissus quid g. ondit q mellissus
supponit h condicionali. arguebat g. ad destructone contra
Quia si mot e vacuu est. s vacuu n est g mot n est.
g totu est immobile iste est g vn modus q aliq pbabat
vacuu ee. qi separat. Divi e do. Alio uo m po. tres
rones ponetiu vacuu ee in corporibus. Quaz p' est ex hys
q condensant videntur. e cor q condensatur i inspissatur
ptes cohire l' ire invice et se invice calcare cop'me
ita q sic fiunt. sed dolia tn de vino recipiunt. cu
utribz quantitate sic utribz i papue si utres sint tales
pp h q omu condensari in. hac at condensatoz
si existimabat ae si condensato cor e ptes subintret
i qsdam vacuitates. Sedaz ponit. i. Amp. a. q sumit
ex augmento. augentu e cor p alimentu q est cor duo
at cor n possunt ee i eod loco. g oz ee aliqs vacuitates
i cor augmtato i quibz recipiat alimentu. Tertiaz
roz ponit. i. Testioniu at. q sumit ex vase pleno c
ne q tn recipit de aq. q si esset vacuu q no esset n
essent aliq vacuitates inter ptes cinis. Divi e do.
Esse a affir. Ponit opiones n ulla de vacuo. et d
q et pitagorici affirmaverunt ee vacuu q qd ingredie
bat intr ptes mudi a celo ppr vacuu infinitu ut sic
ille qui respirat q ponebat ee extra celu q qda
aere sui spm i fungtu ut sic illes respirat. did
suo flatu aliq facit divisibilia. ut aq aut hi
nae aliq q respirate ingrederetur distinctio. ptes
q no intelligebant si n p vacuu. sic de converso
dem esse ac si vacuu inch esset a. q distinctio re
et q p' distincto i pluralitas invenit. i numeris. io vac
p' ponebat i numeris ut p natz vacuu vna unitas
distinguitur ab alia ne nus sit continuus sed hat
naz distinctam. et quia qi isti equivoce loqbantur de
vacuo. appellantes n distinctoz vacuu ppr h ista
de hac opione n p sequitur. Vlio a. an epilogando concludit
dem ee ppr qsda dnt ee vacuu et qda no dnt. dirat

Antiqui phi a qbz ee incipiend. Posto g psecut
Ad quale se habent et c.

duo corporum ponens. l. opiniones affirmantium et negantium vacuum. libro primo sed tamen communes opiniones hominum de vacuo dimittens esse hic quo circa fiat primo ostendit quid significet nomine vacui. Secundo ostendit quibus vacuum aliqui posuerunt. ibi. Quoniam autem de loco. Tertio excludit rationes ponentium vacuum. ibi. Neque una autem. circa primum duo facit primo dicit de quo est intentio. Secundo prosequitur propositum. ibi. Videtur autem. dicit igitur primo quod eundem dicendum sicut quidam posuerunt esse vacuum quidam non negaverunt ad considerandos qui ostendit esse vacuum oportet accipere primo quid significet vacuum. Sicut enim cum dubitatur an aliqua passio insit alicui subiecto oportet accipere primo quid sit res. ita dum dubitatur de aliquo an sit oportet accipere pro medio quid significet ipsum vacuum. quod est sequentiam quoniam an est.

Deinde cum dicit Videtur autem vacuum. ostendit quid significet ipsum vacuum et primo ponit significationem. Secundo significationes secundum Platonem ibi. Alio autem. circa primum tria facit. primo ostendit quid significet vacuum. Secundo quod oportet addere ad illam significationem. ibi. Sed in densis. Tertio removet quandam dubitationem. ibi. Unde sic. dicit igitur primo quod secundum opiniones hominum vacuum nichil aliud significat quam locum in quo nichil sit et huius causa est quod vacuum putent esse id quod non est ad corpus quia solum corpus putant quod sit in loco. et vacuum nichil aliud potest significare quam locum absque locato. Sed quia homines opinantur quod omne ens sit corpus sequitur secundum opinionem eorum quod ubi non sit corpus nichil sit. Et videtur opinari quod omne corpus sit tangibile et huius tangibiles qualitates et huius corpus est quod est grave vel leve. secundum quod. ...unde erat non quod corpus celi est preter naturam. sed secundum eorum viam est ipse de ratione vacui sit quod sit locus in quo non est aliquod corpus. sed quod vacuum sit in quo non est corpus grave vel leve. [~~non quod quod sit de ratione vacui~~] sed ista per ... ~~non quod quod sit~~ ~~sed sicut~~ ... et hec est opinio existimantium omne ens esse corpus. sed vacuum esse in quo nichil est. Sic igitur tribus modis potest accipi significatio huius nominis vacuum est ipsa scilicet vacuum est locus in quo non est corpus aliter duobus opinionibus hominum quia vacuum ... vacuum locus in quo non est. alia non est nisi coartata scilicet vacuum est in quo non est grave vel leve.

Deinde cum dicit Sed in densis est. ostendit quod addendum est ad hanc diffinitionem. dicit igitur quod in densis est. si dicatur quod punctum sit vacuum. cum tamen de puncto dici possit quod in puncto non sit corpus tangibile oportet igitur addere quod vacuum est locus in quo non est corpus tangibile sed sit ibi spacium susceptivum corporis tangibilis. sicut et ... dicimus quod curvus ... [nature] ... sic excluditur quod uno modo dicitur vacuum spacium in quo non est plenum corporis sensibilis secundum tactum quod scilicet est grave vel leve.

Deinde cum dicit Unde si dubitabitur. removet quandam dubitationem. que est utrum si in aliquo spacio sit color vel sonus dicatur sic vacuum vel non et hic est dicendum per diffinitionem prius datam. scilicet vacuum est in quo nichil est nisi secundum opinionem communem quod non est corpus nichil.

Deinde cum dicit Alio autem modo. ponit aliam significationem vacui secundum Platonem et dicit quod quidam dicunt esse vacuum in quo non est hoc aliquid nec aliqua substantia corporea. sicut hoc aliquid per formam. unde aliqui dicunt materiam corporis esse ... absque forma esse vacuum quod et ipsi dicunt esse locum ut supra dictum est. sed non bene dicunt quia materia non est separabilis a rebus quarum est. Sed homines querunt locum et vacuum tamquam ad separabile a corporibus locatis.

Deinde cum dicit Quoniam autem de loco. ostendit quibus aliqui ponebant vacuum esse et primo quid dicebat esse vacuum. Secundo propter quid ponebat vacuum. ibi. Et propter hoc acceperunt. dicit igitur primo quod quia vacuum est locus privatus corpore et determinatum est de loco quod sit et quomodo non sit. determinatum est etiam quod non sit aliquid spacium separatum tantum et sustinens. oportet [spacium] separatum a corporibus nec intrinsecum corporibus sicut ponebat de mote ... et hic ideo quia ponentes vacuum causa istorum modorum volunt quod vacuum non sit corpus sed spacium corporis. ideo eis videbatur idem esse vacuum quod locus aliquid. et sic locus videbatur esse spacium. ita quod vacuum. Si igitur locus non est aliquod spacium preter corpus. nec vacuum potest esse spacium preter corpus et cum de ratione vacui sit quod sit spacium corporis preter corpus. ut supra dictum est. Sequitur quod vacuum non sit.

Deinde cum dicit Et propter hoc acceperunt. ostendit quare posuerunt vacuum. et dicit quod propter id acceperunt vacuum esse propter quod acceperunt locum esse. scilicet propter motum ut supra dictum est. quia videbatur non salvari motus secundum locum. tam per illos qui dicunt locum esse aliquid preter corpora que sunt in loco. quam per illos qui dicunt vacuum esse. negantibus autem locum et vacuum non provenit motus localis esse et sic vacuum quidam opinantur esse causam motus. cum ... et locum ut aliquid. sed motus.

Deinde cum dicit Sed neque una autem. excludit rationes ponentium vacuum esse et non intendit has rationes penitus ita solutione solvere sed instantiam dare. circa quod ex ipso aspectu apparet quod rationes non ex necessitate concludunt. primo igitur excludit rationes ponentium esse vacuum separatum. Secundo ponentium vacuum in corporibus. ibi. Contingit autem condensari. prima autem ratio excluditur dupliciter. primo quidem quia non est necessarium si motus sit quod vacuum sit et simpliciter universaliter de quolibet specie motus manifeste apparet quod necessarium est. non enim prohibetur quod est plenum alterari solum. et motus localis videtur excludi si vacuum non ponatur. et hic latuit melissum. dum credidit remoto vacuo omnem speciem motus auferri. Secundo excludit eandem rationem per hoc quod nec motus localis tollitur si vacuum non sit. Dato enim quod nullum spacium separatum sit preter corpora que moventur potest motus localis esse per hoc. quod corpora sibi invicem succedunt per modum inspissationis et sic ad in plenum motus et non in vacuum et hic apparet manifeste in motibus corporum continuorum et precipue in humidis sicut in aqua. Si enim proiciatur lapis in aliquam magnam latitudinem aque manifeste apparet fieri quasdam circulationes per locum esse pervasionibus quousque pars aque depulsa moveat aliam et succedat ei. unde quia modica pars aque succedit per quandam diffusionem in maiore aque circulationes procedunt a primo in maius [spacium] procedunt. quousque totaliter deficiat.

Deinde cum dicit Contingit autem condensari. Excludit rationes ponentium vacuum in corporibus et primo rationem que procedebat ex condensatione. et dicit quod contingit corpora condensari et prius corpora sibi invicem ... sibi invicem succedunt per hoc quod partes subintrantes vadunt in locum vacuum sed ideo quia exeunt aliquid continentia plena aliquo corpore subtili quod fit condensatione exalabatur sicut cum aqua colliditur et inspissatur aer qui inerat excluditur. et hic manifeste apparet in spongia et huiusmodi corporibus porosis. sed igitur solo non ostenditur causam condensationis per ipsum ... sed ostendit quod in per huiusmodi manifeste excludi potest necessitas vacui.

Deinde excludit rationem que procedit ex augmento. ibi. Et augmentum. et dicit quod augmentum fit contingit esse non solum per adiectionem alicuius corporis ingredientis in corpus augmentatum ut sic necesse sit esse

Et solvitur quod si spacium ubi est tantum sonus vel color sit receptum corporis tangibilis vacuum est. si vero non non est vacuum. et hoc ideo quia ubi hic non est propria diffinitio vacui vacuum est in quo non est

vacuum. Sed per alterationem sicut cum ex aqua fit aer et maior fit quantitas aeris quam erat aque et hec non est vacuum solum formis inducte. Sed solum instantia quedam ne sit necesse ponere vacuum vacua solo ponitur in libro de generatione ubi ostendit quod augmentum sic consistit in eo quod augetur quod sit adveniente corpore ab ipso. Sed quod continuatur ei sicut lignum appositum igni convertitur in ignem. Tertia .i. secundo quod et quod de augmento. Excludit similiter et rationem de augmento ex aqua effusa in cinere et dicit quod utrique eorum impedit se ipsam quod sic patet. Est enim esse augmentum duplex. Nunc enim quod non totum augeatur vel quod augmentum non fiat per additionem corporis sed per additionem alicuius incorporei aut quod contingat duo corpora esse simul in eodem loco. hanc contradictionem quam oportet ibi esse tamen ponentes vacuum quam non ponentes nolunt solvere sed tamen non diminuit quod vacuum sit. nisi oportet eos dicere quod si augmentum fit per vacuum quod totum corpus sit vacuum cum totum corpus augeatur et similiter de est de cinere quia si vas plenum cinere recipit tantum de aqua quantum vacuum oportet dicere quod totum sit vacuum. Non ergo hec contingit propter vacuitatem sed propter commixtionem. in aqua enim mixta cinere condensatur et aliqua pars eius exalat et item cineres partes magis inspissantur humefacte cum sicce fuerint quam non potest ex hiis tantum de aqua quantum prius fuit. Solutio ad conclusionem quod manifestum est quod faciles sunt solutiones ex quibus demonstrant esse vacuum.

Quoniam autem non est vacuum. Positis opinionibus aliorum de vacuo et quid significet nomine vacui hic incipit inquirere veritatem et primo ostendit vacuum non esse separatum. Secundo ostendit vacuum non esse in corporibus ibi Sunt autem quidam esse primo. Tertio facit primo ostendit vacuum separatum non esse ex parte motus. Secundo ex consideratione eius quod ipsum vacuum consideratur per se .i. et perscrutatur. esse primo dicit primo ostendit vacuum non esse ex parte ipsius motus. Secundo ex parte velocitatis et tarditatis in motu .i. Amplius autem ex hiis. esse primo ponit duas rationes in quarum prima dicit quod oportet dicere iterum quod non est vacuum separatum sicut quidam dicunt. Iterum autem apponit tamen quia hec et aliqui consimile sunt ex parte loci. Si enim locus non sit spatium sequitur quod vacuum nichil sit ut superius dictum est. Sed ut iterum ostendit ex parte motus ponebant enim vacuum ut dictum est propter motum. Sed propter motum non est necesse ponere vacuum. manifestum est enim quod esset causa motus localis. Sed propter motum localem non oportet ponere vacuum quia omnia corpora simplicia habent motus locales naturales sicut motus ignis est sursum et motus terre est deorsum et ad medium. et sic manifestum est quod non indigent corporis esse causa motus localis et non vacuo. Et quod de esset sibi propter necessitatem vacuum aliquod corpus naturaliter moveri. Si autem non ponitur causa motus localis nullus alterius motus causa poni potest nec alicuius. frustra ergo vacuum esset. Secundam rationem ponit ibi. Amplius si est. Et talis est si ponatur vacuum esse non poterit assignari causa motus naturalis et quietis naturalis. Manifestum est enim quod [illegible] naturaliter movetur ad locum suum naturalem et quiescit in eo naturaliter propter convenientiam quam habet ipso. et quia non convenit cum loco a quo recedit. Sed vacuum non habet aliquam naturam per quam possit convenire vel disconvenire a corpore naturali. Si ergo ponatur vacuum quod locus privatur corpore non poterit assignari ratio ad quam partem ipsius corpus naturaliter moveatur. Non est potest dici quod ferat

ad quamlibet partem. quia hec indifferens ad situm esse similiter. quia ab una parte similiter succedit et accedit ad aliam et hec eadem ratio valet contra eos qui ponunt locum esse quoddam spatium separatum in quo corpora moventur. Non enim est assignare quo corpus positum in tali loco moveatur vel quiescat. quia dimensiones spacii nullam naturam habent per quam possit convenientia vel dissimilitudo ad corpus naturale. et in infinito contingit eadem ratio de vacuo et de sursum et deorsum .i. de loco cuius partes sunt sursum et deorsum. Quia illi qui ponunt vacuum dicunt ipsum esse locum et non solum ponentes vacuum et ponentes locum esse spacium non possunt assignare quo aliquid moveatur et quiescat cum sit locum. Sed etiam non possunt assignare quomodo aliquid sit in loco vel in vacuo. Si enim locus ponatur esse spacium oportet quod totum corpus insit in ipso spacio. non sic autem accidit ponentibus locum continentem corporis terminus quia locatum est in loco sicut in aliquo separato. et sic quoddam corpus continente consistit vel subsistente. et hec ratio esse de ratione loci. quod aliquid sit in loco sicut in separato et seorsum existente. Et si ipsum aliud corpus non ponatur esse vacuum ab ipso corpus non erit in eo sicut in loco. Sed sicut in toto. est ergo de ratione loci et locati quod locus seorsum sit a locato. et hoc non accidit si spacium sit locus. in quo totum ingreditur totum corpus. non ergo spacium est locus. Sed si spacium non est locus vacuum est propter vacuum non est. Tertiam rationem ponit ibi. Accidit autem dicentibus quod antiqui physici ponentes quod necesse esset vacuum esse si est motus. econtrario accidit quod si est vacuum non est motus et hoc probat per quandam similitudinem. Quidam enim dixerunt quod terra quiescit in medio propter similitudinem partium circumferencie undique et sic etiam vacuum habeat quare moveatur magis versus unam partem quam versus aliam quiescit et eadem ratione necesse est in vacuo quiescere. non enim est assignare quare magis moveatur ad unam partem quam ad aliam. quia vacuum in quantum huiusmodi non habet differentiam in suis partibus non certus est nisi similitudinis. Quartam rationem ponit ibi. Deinde quod unumquodque [illegible] quod talis est motus naturalis prior est violento cum motus violentus non sit nisi quedam recessio quedam de loco a motu naturali. Remoto ergo motu naturali removentur omnes motus. Cum remoto priori removetur posterius. Sed posito in vacuo removetur motus naturalis. quia tollit differentiam partium loci ad quas est motus sicut posito infinito ut supra dictum est. Sed hic intendit vacuum et infinitum. quia posito infinito nullo modo potest poni nec sursum nec deorsum nec medium ut ibi dictum est. posito autem vacuo. hec quidem ponit sed non quod adinvicem distant quia nullum est nec certum et propter hoc vacuum est sit non eius [illegible] Sed locum naturalem requirit differentiam quia diversa corpora ad diversa loca moventur. unde oportet loca naturalia differre adinvicem. Si ergo ponatur vacuum nullum erit naturalis loci motus. et si non est loci motus naturalis nullus loci motus erit. unde si est aliquis loci motus oportet quod vacuum non sit. Quintam rationem ponit ibi. Amplius nunc quidem est propter considerandum est quod solet esse quedam dubitatio circa proiecta quomodo proiecta oportet eum moveri et motum naturalem esse ut infra probabitur et tamen id quod proicitur dicitur moveri propter quod separatum est a proiciente sicut apparet in lapide proiecto et in sagitta.

·P·

cumsta. per actum. Similiter supposito quod vacuum non sit solutio ista dubio ex parte aeris, quod movetur replet et huius dicitur. Dicitur enim quod aer quia primum movetur, et postquam non tangitur a proiciente proiicientis, id est repulsorum vel sit resistentia aeris cuius motus repercutitur ad alium aerem et ille ad alium, et sic deinceps et per talem repulsorum aeris ad aerem movetur lapis. Alii vero dicunt quod hoc non est, quia aer quem continuus existens impellit velociter impellit corpus proiectum quam sit motus quo corpus proiectum fertur. Ideo in primum locum venit propter velocitatem motus aeris et propter impellit corpus proiectum, ut puta lapis vel aliud huiusmodi. Cadet deorsum secundum fertur secundum impulsorum aeris. Nulla autem istarum causarum possunt poni si esset vacuum et corpus proiectum nullo modo ferretur, nisi quamdiu vehitur, puta a manu proiicientis sed statim emissum a manu cadet. Contrarium videmus. Non igitur est vacuum. Deinde ponit tertiam rationem. Amplius nullus quod causa est. Si motus sit in vacuo nullus poterit assignare causam propter quam id quod movetur alicubi stat. Non enim est ratio quare magis in una parte quiescat vacuum quam in alia. Nam ubique quod movetur in illo circuitu non sit differentia in partibus vacuum ut supra dictum est. Nam ubique quod movetur motu violento. Sed autem dicatur vel impulsio quod cessat motus violentus quia deficit repulsio aeris, sed duas causas assignavit. Oportebit igitur vel quod quiescat omne corpus in medio moveatur aut si adveniat quod moveatur in infinitum nisi occurrat ei aliud corpus maius quod moveret motum eius impediat. Ad quartam rationem ab hac ratione sumitur causa quare possit aliquis motum fieri in vacuo quia vacuum cedit et non resistit mobili, unde cum vacuum similiter cedit ex omni parte fertur in infinitum ex quibus parte.

Amplius autem ex hiis manifestum est quod dicitur in idem et cetera. Postquam philosophus ostendit vacuum non esse separatum ex parte motus, hic ostendit vacuum non esse ex parte velocitatis et tarditatis in motu. Circa hoc duo facit. Primo assignat causas propter quas velocitas et tarditas est in motu. Secundo ex illis causis argumentatur ad propositum, ibi: Et causa propter quam fertur. Dicit igitur primo quod unum et idem corpus grave ut puta lapis vel aliud huiusmodi propter duas causas velocius fertur: aut propter differentiam medii per quod fertur ut per aerem vel terram vel aquam, aut propter differentiam ipsius mobilis quia est gravius vel leviusve ceteris paribus. Deinde cum dicit: Hoc autem per quod fertur. Ex premissis causis argumentatur ad propositum et primo ex differentia medii. Secundo ex differentia mobilis, ibi: Secundum autem hanc et cetera. Prima in duas. Primo ponit rationem. Secundo eam recapitulando recolligit, ibi: Si igitur in tempore et cetera. Prima in duas. Primo ponit rationem. Secundo ostendit fines sequi ex premissis, ibi: Sic est si vacuum. Ponit igitur primo talem rationem: proportio motus ad motum in velocitate est sicut proportio medii ad medium in subtilitate. Sed spatii vacui ad spatium plenum nulla est proportio. Igitur motus per vacuum non habet proportionem ad motum qui fit per plenum. Prima patet, quia manifeste propter proportionem huiusmodi rationis et dicitur quod medium per quod defertur est causa velocitatis et tarditatis

quia impedit corpus quod movetur, et maxime quando procedit quando movetur. Contrarium ut patet in navi cuius motus impeditur a contrario. Secundario autem impeditur si quiescat quia si simul movetur cum mobili non impedit sed magis iuvat, sicut flumen quod defert navem. Sed mobile est quod magis impedit quod id quod non faciliter dividitur et talis est corpus magis grossum et hoc magis per quod. Sit ergo corpus quod movetur a spatium per quod movetur sit b et quod tempus in quo movetur a per b sit c. Proportionaliter ad spatium quod sit d equalis longitudini b, sed tamen d sit plenum subtiliori corpore quam quod plenum b sed aliquam analogiam id est proportionem corporis medii quod impedit motum corporis, ut puta quod spatium b sit plenum aqua, spatium vero d sit plenum aere. Quanto igitur aer est subtilior aqua et minus spissitate mobilis quod est a citius movebitur per spatium d quam per spatium b. Quod est igitur proportio aeris ad aquam in subtilitate eadem est proportio velocitatis ad velocitatem, et quanto est maior velocitas tanto est minus tempus, quia velocior motus dicitur qui in minori tempore per equale spatium ut modo dicetur. Unde si aer est duplo subtilior quam aqua sequitur quod tempus in quo movetur a per b quia plenum aqua sit duplum tempori in quo pertransit d quia est plenum aere, et tunc tempus c in quo pertransit spatium d et sic potius vel e contrario quia est plenum aere. In tunc tempore c in quo pertransit spatium b erit duplum tempori quod est e in quo pertransit spatium d, et sic potius vel e contrario quod in quantum proportio medium quod per ipsum fertur est subtilius et minus impedimentum et facilius divisibile in eadem proportione erit motus velocior. Deinde cum dicit: Vacuum autem nullam habet proportionem ad id quod vacuum non excedit a pleno secundum aliquam proportionem. Et probat per hoc quod nichil non excedit nichil secundum aliquam proportionem, sed solum attenditur aliqua proportio numeri ad numerum vel ad unitatem. Sicut quatuor excedunt tria in uno et ad ea in pluribus excedunt duo et ad hoc in pluribus unum. Unde dicitur maior proportio. Et ideo enim quod ad duo potentia sed quatuor non excedunt nichil secundum aliquam proportionem, et hoc ideo quia necesse est quod omne excellens dividatur in id quod excellit et in excellentem, id est in id in quo excellit. Sicut quatuor dividuntur in tria et in unum in quo excellit tria. Si igitur quatuor excellunt nichil sequitur quod quatuor dividantur in aliquid et nichil, quod est inconveniens. Unde non potest dici quod linea excellat punctum nisi componeretur ex punctis et divideretur in ea. Et sic non potest dici quod vacuum habeat aliquam proportionem ad plenum quod vacuum non cadit in compositione pleni. Deinde cum dicit: Igitur nec motum. Ponit conclusionem, dicens quod non est possibile esse proportionem inter motum qui fit per vacuum et motum qui fit per plenum, sed si aliquod corpus fertur per quodcumque subtilissimum medium spatio tali in tempore, motus qui est per vacuum transcendit omnem proportionem datam. Deinde cum dicit: Sit enim vacuum quod procedit. Sic ostendit ex principiis suppositis deducendo necessario dubio ostendit de premissis. Ulterior sit processus probat eadem, sic deducendo ad impossibile. Si enim dicatur quod motus qui est per vacuum habet aliquam proportionem velocitatis ad motum qui est per plenum, ponatur igitur quod spatium vacuum sit e quod quidem sit equale secundum magnitudinem spatio b quod est plenum aqua et spatio d quod est plenum aere.

Si e dr q mot q e p plenu heat aliq pportoz s velocita
tez ad mot q sit p vacuu. ut dicit Aver. oz dice q mot q e p plenu
qz vacuu sit aliq in tanto tpe q velocitates dis
tiguit s quantitatem tpm ut videm e. Sic g dicat motus
qz a. transeat p spaciu vacuu qz aliq tpe sit
ad quod oz ee minus tpe e q pertransit spaciu d q
e plenu aere. Et sic erit pportio mot p vacuu ad mo
tu p plenu qz pportio tpis e ad tpe a. Sz necesse
erit ponere q in tanto tpe q e i mobile qz a pertranseat
p d spacium plenu subtiliori corpe tpe d i p. d. Et h q d
tingeret si inueniat ad corpus q tantu differt i subtilitate ab a
ere q tot plenu spaciu d s illa pportoz q h z tpe
e ad tpe i inpte si dicat q corpus = igneus q poss ha
bere spaciu plenu. Ex q p s pbebat vacuu s corp q p plenu
spaciu e z tanto subtili corpe q p plenu spaciu d p
tpe e excedit i. sex q mobile qz a si fuerit p qz
spaciu plenu subtilissio corpe z p d qz plenu aere
transibit p qz i maiori uelocitate et i tanto tpe q
est i. si g nullu corpus sit i q e... sz pot h spaciu vac
fiere p adh celeb uelocitate moueri. sz h e a id q
fuit posit q mot fiet p spaciu q
e vacuu i tpe i. et sic eo tpe i transeat id spaciu q
est plenu subtilissio corpe. Sed q in eod tpe transibit mobile
vacuu et id spaciu q e plenu i e e vacuu. erat g q si
fuit ad tpe i quo mobile ferat p qz spaciu vacuu
se h impossibile q i eq li tpe transibit plenu et vacuu
q erit accipe ad corp q h ebit pportoz ad a corpus sic
h z pportoz tpe ad tpe. Comentator dr. Sz si i ex plo. Su
mati colligit ea i quibz consistit uis pmisse ronis
et dr q sic pag recapitulando dicere mai esse c a q e p
dem i dictis accidat q e s qz mot e pportio eius mo
tu s uelocitatem qz qz mot e in tpe et q h duo tpa si sic
fit a huic pportoz adinuic. Sz vacuu ad plenu n e p
porc ut pbat e. Ergo si pot mot fi p vacuu necesse e q se
q i iis eius vltia a ep ylogismo conclu q p dicti i pec a
accidunt si accipiat diuise uelocitates motu s z dari
mediorz. Sz e hac arg nes insurgit plres difficultates
q quid e p l e q n necesse sed q si fiat mot p vac
q n h z pportoz i uelocitate ad mot q fit p plenu q libz n
mot h z determiata uelocitatez ex pportoe potentie motoris
ad mobile et si nullu sit impediment et h p z p exem p roz
et p exem qd i corporibus celestibz q mot a nullo impedit
et tn corpz determiata uelocitas. s determiatu tps. p roz at
q ex h q p p q i magnitudine mobile p transit mot e accipe p
et p ti i ex q sicut motu ee determinato tpe. Sz vnu e q
huic uelocitati pot aliq subtrahi ab aliq impediete
No g oz q pportoz mot ad motu i uelocitate sit sic
pportoz impedimenti ad impedimentu. i q si n sit ad impedimenti
q mot fiat i no tpe e. Sz oz q s pportoz impedimenti
diminuit pportio retardationis ad retardatoz u

porto q mot sit p vacuu se q nulla retardato acci
dat sup uelocitate n lez et n seq q mot q e p vac
n heat pportoz ad motu q fit p plenu. hunc g obiectio
audiis i comento suo a r resistere p qd conat ondere
hac obiectoz ex falsa ymaginatione pcedere. dr n q pro
ueres pcessit obiectoz ymaginantes additio in tarde
tate mot fi sic fit additio i magnitudine linee
q p s addita fit alia q pte cui addit. sed n ut
pcessit obiecto i q s retardatio illo motu addito p impedimen
tu retardationis. remaneat quantitas mot. illa
sz h d n = sile q eo retardatur mot q p s mot
fit tardior. sicut at q p s linee fit maior. Aduen
te mut q h s ro ac necitez heat et d q velocitas
tarditas consistit q d ex pportoe motoris ad mobile. s oz
mobile = aliq resistencia motori sic pacies e in i
mi agenti. Et quid resisteni pot = ex tribz p q d
ex quo sim mo. ex h e quo q mouens intendit transfere
mobile ad aliqd vltimu mobile t alio v ex eius repugnat
intentioni motoris. Pro ex n mo l sic apparet i motibz
uiolentibz ut cu graue pellitur sursu. Tercio ex pte
medij. oi g h ta accip q sunt simul i unu resistens
ad h q ee t una cu tarditas i mo. Qn g mobile
seorsu considerat s q differt a mouente. z ad eius actu
p i ueniri resistencia mo ad motore l ex pte mo l tn sic
accidit i corpibz celestibz l ex pte mobilis et medij sicut sic accidit
i corpibz aliis q sunt. Sz i grauibz et leuibz subtracto eo
q mobile h z a mouente l motore s forma q e p icipiu mot
q dat generans q e mouens n remanz n in ex e
pte ulla resistencia pot considari ad mouens nisi resi
q e i talibz sola resistencia ex pte medij. sic g i corporibz
celestibz e diuersa uelocitas solu s pportoz motoris ad mobile
ad mobile et ad mediu resistencie. s in talibz pce
deret obiecto pdca q remota retardatoe q e ex p
te medij impedientis adhuc remanz determinata q i
tas tpis i motu s pportoz motoris ad mobile. Sz i
grauibz et leuibz n pot ee retardatio uelocitatis
nisi s resistentiaz medij et i talibz pced r ro ar
Sz h oio uidet = friuola. p q d q z tarditas q
fit s medium q ut addit mot motu
s s motu q ai transiuc sic e ad e alio albi tn q
tpis ex q ar argumitat e s me q i ta ad
et sic tpe mai p additoz tpis ad tpe con subtracto
tpe q addit ex impediente. remanz tpe n uelo
Dnu q r i leuibz et grauibz remota forma q dat generans
remanz p intelligi corpus q p ex h qd q q e i op
posito situ exis h z resistentiaz ad motorem. Non
enim pot intelligi alia resistencia i corpibz celestibz
ad suos motores. Om n e i grauibz et leuibz
sequitur ro Aver. s q tps d s id s b l et mel d
e q ro Aver id uidet ad conclud pposit id ut ro.

continuum. Similiter ponentes autem vacuum habere debent quia ipsi pone-
bant necessarium propter motum localem, et sic secundum eos cum motus esset
ex parte medii quod non impedit motum, et ideo ad argumen-
tationem contra eos assignata causa velocitatis et tarditatis est ex parte
medii. [illegible] eos concludit. Secundo dicendum quod si non est causa
motus simpliciter corporis non oportet ponere vacuum. Unde causa motus cor-
poris per quod datur intelligere quod totam causam motus ponebant ex parte me-
dii et ex non motu. Sed adhuc dubium est quia nos ponimus quod si medium
quod est plenum impedit ut ipse dicit, sed quod non sit in hoc medio in
quo sit aliquis motus, propter hoc non impedit quia est in contrarium. Et ad
hoc ~~[illegible]~~ potest dici quod hic impediunt quia est ex medio
requiritur motus naturalis gravium et levium ut possit esse resisten-
tia motus ad motorem saltem ex parte medii. Sed melius dicendum
est quod omnis motus naturalis incipit a loco non naturali et tendit in locum
naturalem. Unde quando devenit ad locum naturalem perficitur. Non est contrarium si
ad non naturale ei iungatur paulatim cum recedit ab eo,
quia est contrarium non [illegible] tendit in id quod est sibi naturale. Et ex parte hic motus naturalis [illegible]
ne [illegible]. Tertia obiectio est quod cum in corporibus naturalibus sit
[illegible] semper sit [illegible] corporis
[illegible] ad quod [illegible]. Sed dicendum est
quod hoc quod sit [illegible] in rebus naturalibus non est [illegible]
ex non corporis motoris [illegible] mobilis. Sed ex non [illegible] forte
quod requirunt [illegible] et resistentes. Et hoc
[illegible] libro [illegible] de corporibus motus [illegible] et ideo [illegible]
in hoc libro in suis rationibus [illegible]
[illegible] corporis. Possibilia autem si considerentur non corporis [illegible].
Vel potest dici quod hic procedit secundum opiniones antiquorum philosophorum qui
ponebant rarum et densum [illegible] forte [illegible]
et depressiones infinitum augeri potuerunt [illegible] non [illegible]
aliquas [illegible] ideo [illegible] exigentia [illegible] Deinde
cum dicit: Sed ad hoc quod non est vacuum separatum ex
velocitate et tarditate motus [illegible]
ex parte motus. Et dicit quod hic quod dicunt [illegible] considerat duas
velocitates et tarditates motus quae fiunt [illegible] excellunt. Ex-
videmus quod per aequale spatium [illegible] cui habent
maiorem inclinationem aut secundum gravitatem aut secundum levitatem si
sunt in magnitudine aequalia gravia vel levia [illegible]
sive sit [illegible] in quantitate et sit magis gravia et levia.
Et hoc dico si similes sunt [illegible] figuras. [illegible] corpus [illegible] tardius
movetur si deficiat in gravitate vel in magnitudine corpora [illegible]
[illegible] proportionem quam habent magnitudines motae adinvicem
vel in gravitate vel magnitudine est proportio velocitatis [illegible]
[illegible] si sit motus per vacuum [illegible] quod corpus gravius sive levius
aut magis velociter [illegible] per vacuum. Sed hoc non potest esse quia non est assignare
[illegible] quod [illegible] corpus velocius ferretur. Si enim motus fiat per spa-
cium plenum alio corpus potest assignari causa maioris vel mi-
noris velocitatis [illegible] quia [illegible] quod
movetur [illegible] ex sua fortitudine velocius dividit medium
vel [illegible] aptius [illegible] ~~[illegible]~~ penetrabilius [illegible]
[illegible] maiorem [illegible] ex gravitate et [illegible]
levitate

levitate experientia vacuum autem dividi non potest citius vel tardius. Vel
[illegible] quod aequali velocitate movebuntur per vacuum. Sed
hoc manifeste apparet impossibile. Patet ergo quod ex ipsa velocitate
motus quod vacuum non est [illegible]. Quod in proposito hic [illegible]
est similis difficultas sicut prius videtur cum supponendum quod
[illegible] velocitas in motibus non sit nisi per [illegible] medii.
Cum tamen in corporibus caelestibus sint diversae velocitates in
quibus non est ad plenum [illegible] resistens quod dicit [illegible]
ad [illegible] motum corporum caelestium. Sed solvenda est hoc dubium
sicut prius. Ultimo autem concludit [illegible] esse [illegible] quod si posset
vacuum esse [illegible] quod supponebant probantes
vacuum [illegible] ac si motus non possit si
[illegible] non sit. Sed [illegible] est [illegible] si [illegible] sit quod
non est motus. Sic ergo praemissi philosophi opinantur vacuum
quoddam [illegible] et separatum per se [illegible] spacium habens dimen-
siones separatas et hoc vacuum opinantur necesse esse si sit
motus secundum locum ponentes quod sit vacuum separatum idest quod dicunt
locum esse quoddam spacium distinctum a corporibus quod est impossibile
ut ostensum est in tractatu de loco.

Videtur autem consider[antibus] etc. Hic ostendit vacuum non
esse rationibus acceptis ex parte ipsius vacui absque
consideratione motus et hoc ostendit tribus rationibus. Dicit ergo primo
quod considerantibus vacuum per se absque motu videbitur
quod in se sit [illegible] vacuum [illegible] sicut nihil sonat non
vacuum [illegible] vacuum sonat ad [illegible] quod non est [illegible]
et absque ratione et veritate dictum est quod vacuum sit et hoc quidem
sic ostendit quia si aliquis ponat in aqua aliquod corpus cubicum quod
quidem habet sex superficies quadratas oportet quod tanta quantitas
aquae recedat a loco suo quanta est quantitas cubi et sic est
de aqua et de aere [illegible] non sit in [illegible] quod aqua est magis sensibilis quam
aer. [illegible] quod [illegible] ad [illegible] ad corpus quod naturaliter
est [illegible] in aliquam partem necesse est quod partes coeat per
densationem [illegible] per [illegible] vel ex
[illegible] corporis [illegible] quod [illegible]
quod corpus grave ut terra cedat deorsum et corpus leve ut
ignis cedat sursum. Et corpus quod est [illegible] grave [illegible]
[illegible] leve cedat in utramque partem. Sic aer et aqua [illegible] quod
corpus cedat [illegible] corporis [illegible] quod corpus cedens
coarctatur a corpore [illegible] ut non possit moveri [illegible]
[illegible] Sed [illegible] corporis [illegible]
hoc [illegible] quod [illegible] corpus cedit in aliud corpus [illegible]
sit duo corpora simul. Sed hoc non potest dici de vacuo quod cedat corpori
immisso quia vacuum non est ad corpus [illegible] quod [illegible]
[illegible] corpus. Sed si sit ad spacium vacuum et ad corpus [illegible]
in [illegible] spacium oportet quod corpus [illegible] pertranseat per idem spacium quod
prius erat vacuum [illegible] simul cum eo erit. Sic si aqua
non cederet ligno cubico neque aer [illegible] corpus [illegible] per
ipsum corpus ligneum cubicum ita quod aqua et aer [illegible]
ipsum corpus cubicum et esset simul cum eo. Sed hoc est impossibile
[illegible] quod corpus cubicum ligneum simul sit cum spacio vacuo.

quod corpus ligneum cubicum habet tantam magnitudinem quantam habet
vacuum quod ponitur quoddam spatium dimensionatum. sit enim corpus sensi-
bile continens corpus cubicum ligneum. sensibile sit calidum aut fri-
gidum aut grave vel leve. nichilominus tamen ipsum corpus cubicum aliud
est secundum rationem ab omnibus passionibus sensibilibus sive accidentibus
quamvis non sit separabile ab eis secundum esse. hoc autem quod est secundum rationem alte-
rum a passionibus est ipsum corpus lignei cubi id est quod pertinet
ad corporeitatem. Si igitur separetur hoc corpus ab omnibus que sunt
alia ab ipso secundum rationem id est quod non sit neque grave neque leve. Sequitur
quod contineat vel occupet de spatio vacuo aequale sibi.
et sic eadem parte sibi aequali que est pars loci et vacui erit simul
corpus lignei cubi. Quo posito non videtur quod sit differentia inter di-
mensiones corporis cubi et dimensiones loci vel vacui. quia sicut
dimensiones loci vel vacui sunt sine qualitatibus sensibilibus ita et
dimensiones corporis cubici ad minus secundum rationem sunt alie ab
his passionibus. | Due autem magnitudines aequales quarum quantitas
non possunt differre nisi secundum situm. sicut enim potest imaginari quod haec
linea sit alia ab illa aequali non in quantitate [illegible] magnitudinum
[illegible] et alio situ. Unde si ponantur due magnitudines
simul non videtur quod possint differre. et sic si duo corpora aequalia di-
mensionata sint simul sive sint cum passionibus sensibilibus
sive non sequitur quod duo corpora sint unum. | Si autem hoc corpus cubicum
et spatium quod est locus vel vacuum remaneant duo et simul
sint. non potest assignari ratio quare quecumque alia corpora simul pos-
sint esse in eodem. et si sit corpus cubicum simul cum spatio
loci aut vacui. et simul cum utrisque poterit adhuc tertium et
quartum corpus quod est impossibile. | Si enim posset dici quod sicut cum
corpore cubico ligneo non possit simul esse aliud corpus sensibile
propter materiam quia corpus non debet locum [illegible] nisi quod in continet
suis dimensionibus constat quod duo corpora non possint esse simul non ex
parte materie vel passionum sensibilium. Sed solum ex ratione dimen-
sionum. in quibus non potest esse diversitas si sint aequales nisi secundum
situm ut dictum est. Unde cum dimensiones sint in spatio vacuo
sicut in corpore sensibili. Sicut duo corpora sensibilia non possunt esse
simul. ita nec corpus sensibile simul cum spatio vacuo. Hec
igitur vana et impossibilia que sequuntur ex premissa positione. quod
duo corpora simul sint. | Secundam rationem ponit ibi. Amplius autem manifestum est.
Et dicit manifestum esse quod cubus quantumcumque transmutatur et ponitur in spa-
cium vacuum. habet hoc quod habent omnia alia corpora scilicet dimensiones. Si
igitur dimensiones corporis cubici non differunt a dimensionibus
loci. secundum rationem quare oportet facere aliquem locum corporibus extra corpus
uniuscuiusque. Si locus nichil aliud est quam locus impassibilis et absque corpore
passibilibus sensibilibus. Ex quo cum corpus habet proprias dimensiones
ad nichil videtur esse necessarium quod ponantur extra ipsum quedam alie di-
mensiones spacii aequales suis dimensionibus. Arguit igitur
si ponitur vacuum vel locus esse quoddam spatium separatum quod
non est necessarium corpori esse in loco. | Tertiam rationem ponit ibi.
Amplius manifestum oportet esse et cetera. Et dicit quod si aliquod esset vacuum oportet
quod manifestaretur in rebus mobilibus. Sed nusquam apparet aliquod
vacuum intra mundum quia plenum aere quod videtur vacuum non est

vacuum. aer enim est aliquid licet visu non percipiatur quia si pisces
essent ferrei et haberent similem apparentiam cum aqua non possent
aquam discernere ab eis per visum. non tamen sequeretur quod aqua non esset
vel pisces. quia non solum visu sed et tactu discernitur
id quod tangitur. Et sic patet aerem esse aliquid quia tactu percipitur
calidus vel frigidus. Ex his igitur apparet quod vacuum non sit
ad [illegible] separatum. neque extra mundum neque intra mundum.

Sunt autem quidam et cetera. | Postquam
philosophus ostendit non esse vacuum separatum hic ostendit non esse
vacuum corporibus inditum. et circa hoc duo facit. primo ponit rationes
ponentium sic vacuum. secundo improbat eas ibi.
Siquidem igitur rarum etc. Secundo solvit rationes eorum ibi.
Quoniam autem vacuum quidem. Dicit ergo primo quod quidam philosophi fuerunt
qui opinati sunt quod vacuum sit in corporibus accipientes
rationem ex raro et denso. videbatur enim eis quod rarefactio et
condensatio fierent per vacuum. [illegible] Si vero
non esset rarum et densum. dicebant quod non erat possibile
ut partes alicuius corporis coherentes [illegible] ad invicem
et quod aliquod corpus calefactum in potentia maior [illegible]. Si autem
hoc non sit dicebant ad esse ex parte motus localis
et ex parte motus generationis et corruptionis sive alterationis.
ex parte quidem motus localis quod oportebit vel quod omnino
motus non sit vel quod toto motu moveatur totum univer-
sum. Sic dixit quidam philosophus | et hoc ideo quia si aliquod corpus
movetur localiter cum accedit ad locum plenum alio corpore
oportet quod illud corpus inde expellatur et tendat in alium locum et
iterum corpus in illud [illegible] in alium locum et nisi fiat condensatio
corporum. Oportet sic quod omnia corpora moveantur. | Ex parte vero genera-
tionis sive alterationis. sequitur hoc modo. cum quod semper fi-
at mutatio ex aere in aquam et ex aqua in aerem. ampulla
plena aqua [illegible] generatur et aer ex quanto aere
quantitas est aer generatus alibi generatur aqua [illegible]
maior quantitas est aeris quam aque ex qua generatur.
occupat igitur aer generatus maiorem locum quam aqua ex
qua generatur. Et sic quod totum corpus universi occupabit
maiorem locum. vel quod aliud [illegible] aer generatus [illegible]
vel oportet dicere quod sit aliquod vacuum in corpore. ad hoc quod fiat
condensatio corporum. Quia non opinabantur quod aliter contingeret
condensari et rarefieri corpora nisi vacuo ibi existente.
Deinde dicit Siquidem igitur. destruit rationes predictas et primo secundum
unum intellectum. secundo secundum alium ibi. Si autem non est separabile. Dicit
igitur primo quod illud quod dicitur vacuum esse in corporibus dupliciter potest
hoc intelligi. uno modo quod in quolibet corpore sint multa quasi
foramina vacua. que sint quasi separata secundum situm ab aliis
partibus corporis plenis. sicut est videre in spongia. vel in pumi-
ce vel in aliquo alio huiusmodi. | alio modo quod vacuum non sit se-
paratum secundum situm ab aliis partibus corporis. ut puta si di-
camus quod dimensiones quas dicebant esse vacuum sunt in-
trantes omnes partes corporis. Si autem primo modo dicatur vacu-
um esse in corporibus patet reprobatio huius ex premissis

pater noster qui es in celis

p(ro)p(ter) quod e(st) ioz ou. quod non est vacuum ad separatum. ex
corp(or)e. n(on) aliquis loc(us) huius ad tale spacium p(ro)p(ter)
p(er)dimensiones corp(or)is p(er) eand(em) ro(tionem) p(ro)bari pot(est) q(uod)
n(on) est ad corp(us) h(oc) n(on) in(teri)us q(uod) h(ab)eat intra se aliq(uod) spa
cium vacuum. distincta ab aliis p(ar)tib(us) corporis.
Deinde cu(m) d(icit). Si autem non est separ(abi)le (et)c(etera). Improbat p(re)dicta
ro(tione) q(ue) h(ab)et ad intellec(tum) e(st) vel ... s(e)c(un)d(u)m q(uo)d q(uod) si vacu
u(m) non est. sic in corp(or)ib(us) sicut separ(abi)le (et) distinctu(m) ab
aliis p(ar)tib(us). s(ed) est ad vacuum in corp(or)ib(us). in(quantum) q(uo)d
est impossi(bi)le (con)tingens (con)sequunt(ur) (con)veniencia supposita
de vacuo separato. S(ed) tu(m) ad h(oc) (con)sequitur q(uo)d (con)veniencia
p(ri)us q(uo)d q(uod) vacuum non erit c(aus)a om(n)is motus local(is)
ut ponentes dixerunt s(ed) solu(m) mot(us) q(ui) est i(n) sursu(m).
q(uod) vacuum h(ab)eo(?) e(st) c(aus)a raritatis. rar(um) (et) in(de)
e(st) leue. ut p(atet) in igne. leue a(ute)m e(st) q(uo)d mo(vetur) sursu(m).
vn(de) vacuum erit c(aus)a sursu(m) mot(us) solu(m). Secunda(m)
ro(tionem) ponit. i(bi). Preterea mot(us) c(aus)a (et)c(etera). d(icit) q(uo)d h(ec) isto(rum) q(ui)
ponunt vacuum in corp(or)ib(us). (et) vacuum est c(aus)a mot(us). n(on)
sic i(n)q(uantu)m ad mo(tum) ut ipsi ponebant c(aus)am motus
vacuum. qui dicebant ~~vacuum~~ vacuum separatum spa(cium)
S(ed) eo m(odo) ponit vacuum c(aus)am mot(us). i(d est) q(uo)d ipsum va
cuum inclusum c(ontin)et corp(us) ~~sicut~~. sic si dicam(us) q(uo)d
utres inflati ideo q(uo)d ferunt ipsi i(n) sursu(m). (et) plen(i)
deferu(n)t sursu(m) q(ui)a ei(us) (con)tinuat. (et) sic vacuum d(icitu)r
corp(us) s(ecundu)m se(?) cor(pus) in quo est. S(ed) h(oc) n(on) e(st) i(m)possi(bi)le. q(ui)a
tu(n)c op(orte)t q(uo)d vacuum moveat(ur) (et) q(uo)d est aliq(ui)s loc(us)
vacui (et) c(aus)a vacui loc(us). sic id(em) seq(ui)t(ur) q(uo)d vacuum inuo(?)
ns erit vacuum. ex(tra) (quo)d q(uo)d fuit q(uo)d i(m)possi(bi)le. Tercia(m)
ro(tionem) po(nit) i(bi). Amplius quom(odo) (et)c(etera). d(icit) q(uo)d si mot(us) sursu(m) c(aus)a
est vacuum (con)ferens sursu(m) cor(pus). c(aus)a in(quantum) sic assig(na)re
q(uo)d deferat corp(us) deorsu(m). n(on) erit assig(na)re c(aus)am q(ua)re
in ~~aliquid~~ deorsu(m) ferat(ur). Quarta(m) ro(tionem) ponit i(bi).
Et in(super) (et)c(etera). d(icit) q(uo)d si raru(m) e(st) c(aus)a motus sursu(m) p(ro)p(ter)
vacuitate(m) op(or)tebit q(uo)d q(ua)nto ad e(st) rari(us) (et) m(agis) va
cuum. tanto velocius fer(etu)r sursu(m). S(ed) si sit o(m)nino vacuum velociss(im)e
n(on) pot(est) moveri. ead(em) r(ati)o(n)e (et) sup(er)dictu(m) est. q(uia) i(n) spacio sic fer(etur) h(ec) i(n)p(ossibil)ia
vacuo n(on) pot(est) e(ss)e mot(us). q(ui)a n(on) est (com)parare velocitate(m) (con)seq(uitur) q(uo)d est o(mn)io
vacui (et) pleni ex p(ar)te spacii. n(ec) ex p(ar)te mo(ti). S(ed) vacuum
alig(?) (con)venit p(ro)p(or)tio. eo q(uo)d plenu(m) ad vacuum
nulla est p(ro)p(or)tio. Non ergo vacuum pot(est) e(ss)e c(aus)a motus
sursu(m). Deinde cu(m) d(icit). Qm̄ aut(em) n(on) e(st) vac(uum) (et)c(etera). Solu(m) p(re)missa(m)
ro(tionem) (et) p(ri)us repetit ea(m). ingt(?) ipsa(m) explanans. S(ecun)do
soluit ea(m). i(bi). Sic aut(em) dim(issis) (et)c(etera). D(icit) ergo p(ri)mo q(uo)d q(ui)a n(on) di(cunt)
(con)vacuum n(on) i(n) corp(or)e. n(on) ex(tra). q(ui)a soluere q(uo)d ab aliis
inducitur. q(ui)a (con)vertunt dubites. (et) p(ri)mo ex p(ar)te
mot(us) local(is). q(ui)a aut n(on) erit o(mn)is mot(us). nisi sit ra
ritas (et) densitas. q(uo)d n(on) intelligebat n(isi) p(er) vacuum.
aut op(orte)t d(ice)re q(uo)d ad mot(um) c(ui)(us)libet corp(or)is i(n) ipso celu(m) in
sursu(m) ferat(ur). l(icet) aliq(ua) p(ar)s ei(us) q(uo)d vocat(ur) (circum)ferencia
celi. aut ita ex p(ar)te (con)ditionis. (et) corp(us) p(ri)m(um) ord(in)e(?)

q(uo)d semp(er) eq(ua)l(is) aq(ua) fiat ae(r). (et) alibi ae(r) ex aq(ua). q(ui)a e(st) plus aer(is)
ae(r) g(e)n(er)et(ur) ex aq(ua). nec(esse) est ut fiat (con)densatio. q(uo)d n(on)
credebant posse fieri sine vacuo. q(uo)d corp(us) q(uo)d h(ab)et ultimu(m)
s(ecundu)m eoru(m) opi(ni)o(ne)m. s(cilicet) cor(pus) celeste (con)pellat(ur) p(ro)p(ter) exuberancia(m)
i(n)f(er)ior(is) cor(por)is. aut q(uo)d alibi i(n) q(uo)cu(m)q(ue) loco. t(ri)m(?) d(icitu)r ae(r)
(con)v(er)titur i(n) aq(ua)(m). ad h(oc) q(uo)d tot(um) cor(pus) vniu(er)si inu(en)iat(ur)
s(em)p(er) eq(ua)l(e). S(ed) q(ui)a ex h(oc) q(uo)d dixit, d(e) motu locali possi(bi)l(e)
q(uod)dam. obviat(ur). ita(m) repetit, ut excludat i(d). (et) d(icit)
q(uo)d an(te) seq(uitu)r. q(uo)d inde moveat(ur). q(ui)a s(ecundu)m p(re)dicta(m) (con)tinuatio(nem)
celi. accidit quocu(m)q(ue) (con)tinuatio. S(ed) h(ec) r(ati)o in(de) n(on) intelliga(ntu)r
motus. s(ecundu)m circulare. puta q(uo)d a moveat(ur) ad locum. b. (et) b.
ad locum. c. (et) c. ad loc(um). d. (et) iteru(m) d. ad loc(um). a. sic e(ni)m
n(on) op(or)tebit. ponere c(on)densari aliq(uod) (?) q(uo)d vno moto tot(um)
vniu(er)su(m) curret. s(ecundu)m nos n(on) videm(us) q(uo)d o(mn)is loca motu(m)
n(on) illu(m) corp(or)is sit in celu(m) s(ecundu)m multe sit in rectu(m). vn(de)
ab h(oc) seq(uitu)r (con)tinuatio celi. n(on) ponat (con)densatio (et) vacuu(m).
h(oc) est g(ene)r(ati)o. p(ro)p(ter) q(uo)d aliq(ui) ponebant e(ss)e vacuum. Deinde cu(m)
d(icit). Sicut aut(em) dim(issis) (et)c(etera). Soluit p(re)missa(m) ro(tionem)
t(er)tia(m) et in(de) p(re)misse ro(tioni) (et) h(oc) (con)sistit q(uo)d rarefactio
(et) (con)densatio fiat p(er) vacuum. vn(de) h(ic) obviat a(uctor).
ondens q(uo)d (con)tingit rarefi(er)i (et) (con)densari sine vacuo. (et)
p(ri)mo o(stendit) p(ro)p(osi)tu(m). S(ecun)do i(n)duxit (con)cl(usio)n(e)m p(ri)ncipal(em) i(n)tenta(m). i(bi).
Ex dictis ergo m(anifestu)m est (et)c(etera). Circa p(ri)mo d(ict)a facit p(ri)mo n(on) p(ro)p(osi)tio(nem)
p(ri)m(e) ro(tionis). s(ecun)do p(ro)b(at) ex(?) i(bi). Sic e(ni)m ex frigido calid(um) (et)c(etera). t(er)tio p(ro)b(at)
effectus rari (et) densi. i(bi). Est a(utem) densu(m) quid(em) g(ra)v(e).
(Circa) p(ri)mu(m) d(icit). s(ecundu)m p(ri)mo p(re)mittit q(uo)d(dam) necessa(ri)a ad p(ro)p(osi)tu(m). S(ecun)do
p(ro)bat p(ro)p(osi)tu(m). ibi. Et sic corp(us) (etc.) p(re)mittit q(ui)a q(ue)
h(ab)et accipit ab(solute)(?). i(d est). ex hiis q(ue) supponunt. i(n) scie(n)ti(a)
n(atur)ali (et) s(uppositu)m s(i)t manifestu(m). i(n) p(ri)mo h(uius) li(bri). quoru(m) p(ri)mu(m) est
q(uo)d una est m(ateri)a (con)t(ra)rior(um) ut calidi (et) frigidi. (et) c(uius)li(be)t
alt(erius) (con)t(ra)rietatis. S(ecun)da cu(m) n(atur)a sit s(ecundu)m e(ss)e id(em). Et m(anifestu)m
e(st) q(uo)d o(mn)e q(uo)d in actu est n(ecessari)o fit ex eo. q(uo)d est p(otenti)a.
T(er)tiu(m) q(uo)d m(ateri)a n(on) est separabil(is) a (con)t(ra)riis i(n) ut sit abs(que)
eis. S(ed) tam(en) s(ecundu)m ro(tionem) m(ateri)a est a(li)a a (con)t(ra)riis. Quartu(m) q(uo)d m(ateri)a
p(er) h(oc) q(uo)d n(on) est s(u)b uno s(ecundu)m uno. (et) post sub alio n(on) est. alia
(et) alia. s(ed) ead(em) n(umer)o. Deinde cu(m) d(icit). Est ergo (et) m(ateri)a corp(or)is
ex p(re)missis. o(stendit) p(ro)p(osi)tu(m) h(oc) m(od)o. Ead(em) n(umer)o
m(ateri)a est (con)t(ra)rior(um). magnu(m) aut(em) (et) p(ar)vu(m) sunt (con)t(ra)ria. e(rgo) q(ue)
g(ene)r(atur) ead(em) n(umer)o est m(ateri)a magni (et) p(ar)vi. (et) h(ec) m(ateri)a est i(n) (con)tinuo
m(od)o(?) sensibili. Cu(m) e(ni)m g(e)n(er)at(u)r ae(r) ex aq(ua). ead(em) m(ateri)a
q(ue) p(ri)us erat. s(u)b aq(ue) for(m)a. est s(u)b a(e)re n(on) accipiendo
a(liqui)d q(uo)d p(ri)us n(on) h(ab)eret. S(ed) id q(uo)d p(ri)us erat. p(otenti)a (con)tinu(um) re
ductu(m) est in actu(m). (et) si(mi)l(ite)r est e(con)v(er)so cu(m) ex ae(re) g(e)n(er)at(ur)
aq(ua). s(ed) h(ec) m(od)o est. q(uo)d cu(m) ex aq(ua) g(e)n(er)at(ur) aer fit muta
ex p(ar)vo i(n) magnu(m). q(ui)a maior est q(ua)ntitas aeris. g(e)n(er)a
ti. q(ua)m aq(ue) ex q(ua) g(e)n(er)at(ur). Cu(m) a(utem) ex aere fit aq(ua). fit
e(con)v(er)so t(ra)nsmutatio d(e) magnitudine i(n) p(ar)vu(m). s(ecundu)m q(uo)d cu(m) aer
multo(?) ex(?) t(ra)ns(?) reducat(ur) ad minore(m) q(ua)ntitate(m). p(er) (con)den
sati(onem). l(icet) ex minori i(n) maiore(m) p(er) rarefactio(nem). ead(em) m(ateri)a
est q(ue) fit utru(m)q(ue) i(n) actu. s(cilicet) magnu(m) (et) p(ar)vu(m). p(ri)us

extēd adhuc i(n) p(otenti)a

pius erat. ad h' ipo n g condensatio fiat p h' q aliq alie ptes diminutio adueniant l' rarefactio p h' q ptes in hexistes exhaurit ut existimabat ponentes vacuum int' cor. s; p h' q in eadem pria accepto no maiore uc minore quantitate. ut sic rarefi n q' sit q in' recipe maiores dimensiones p reductione de po. i actu. condensari aut e. Sic q' m' 3 in po. ad decitatus i actu. condensari aut e. Sic q' m' 3 in po. ad decitatur fois i e 3 in po. ad decitatur quantitatem. vn rarefactio r condensatio n pcedit in rebus naturalibus infinitu Dum ed' Sic e ex frigido calidum. ostendit id p exemplum refectio r ep' latio. p tunc ad mot alteratio ut post ex' d' alteratoibus alijs. ed' q sic ead in unitate ex frig' calid'. ip h' q in utique cor ca i po i in. Sicut ad fit ex calido mag' calidum n ip h' q aliq p' m' fiat calida q p' no erat calida. e esse min' calidu. S; q to in reducitur i actu mag' l' im' calidum. Sz q to in reducitur i actu mag' l' im' calidu. d' ep' po d' qlitate ee spirite3 d' q si circumferentia zanceritate maioris circuli restringat ad minorem circulum ma' 3 q fit mag' curuum. n in tq visibil' ronem q abit' i eclauatus fca fit i a pte q p n fuisset curuata. s; recta. Sz ip h' q id apud q p' erat in curuitate. mag' curuatur. sic etiam h' alteratoibus fit ad mag' ul' im' d'ficiendo. i p suberatoz n i p additoz. s; p vine r causa existimatoz d' p so. ad ip sum d' e; th' p. p h' q in eo. q 3 simplex r uniforme. aliq le no 3 inuenire. aliquam ptes q sit cu calid q' sicud 3 accipere in sintilla igneus aliq pte i q no sit caliditas. r albedo. i claritas. Sic g' r p or calor aduenit p' no n p h' q aliq p' s q n erat calida sit fca calida. s; p h' q v' q erat im' calid' fca 3 mag' calid' aut i mag' r pincias sicut coris n exredit l' aplicat in rarefactione r condensatione p h' q in ad se addi tu. accipient. Sz q' nq p' in eatiendit i po ad mag' r p im' r cilstimitur d' vno i aliu r ido rarez r densi n fiunt p additoz p an' suum tantum. p p sicc dem r eadem S; p h' q una 3 m' raru r densu Dum e d' Est aut densum, ostendit q' p uiu p effectus raru r densi ex diu ei rarefactio r densitatio. ostendit diu aliarum qualitatu l' grauis r leuis. r duri r moll' r sic p3 q raru r densu diuisibiliter alia r n genatur d' g' q ad raritate sequitur leuitas. r ad densitate sequit grauitas. r h' cobil' q raru 3. ep h' q in recip' maiores dimensiones. densum aut e co q in recip' minores dimensiones r sic si accipian diuisa cor equal' quantitatis cum raru r ad densitate de sua h3 pl' d' m' dam 3 a' sup' i totum d' loco. q cor' continue gpac ad continendum sic in' ad sort r sic graue q cadit d' 3 med' contineri rob' l3 mag' densum. huius pl' d' in' Sic g' circumferentia circuli maioris reducta ad minore circulum n recipit curuitate i aliqua sui pte i q p' n

hec. Si q p' erat curuum. reducit ad maiore curuitate. r sic quelibet ptes eius aliquas accepit 3 calida. itu r totu cor' fit rar. r densu a d uctoe. i. contractoe r distensione vniuersi r eid' in' s; q m' ad maiore ul' minore dimensioe r h' p3 p h' q sequit ex raro r dniso q sint qualitates sua ad densum sequitur grauitas r ad qui quid ro assignata 3 d' duro. q ro 3 mag' conuenit d3 qriug resistit pulsum l' diuisioni. q aut pl' h3 d' in' inn 3 dur' e ex min' obed' agenti. ip h' q 3 mag' remotu ab actu. cons aut ad raru sequitur leue r molle. S; graue r durum i aliquibus dissonantur sic in ferro r plumbo. sua plumbum 3 grauius. s; ferrum 3 durius. Et h' ro 3. q plumbum plus d' terrestritate. S; id q 3 aq' ~~e misti fictum~~ ~~ut sic~~ p' trast est congelatum r digestum Dum e d' Ex dcis a' ma' 3. Conclud' princ' ipale ppositum d' ma' e ex dcis q no e vacuum ad spaciu separatum n simpl' 3 ex cor' extra' nec extra i vacuo. s; aliq foramina vacua. ut 3 extra in for' i cor' raro s; illos q q ponebant vacuum q' 3 i cor' b3 separati a pleno r sic nullo m' 3 vacuum. n' aliquis uelit p' vocare vacuum. q' dcam 3 ca grauitatis r leuitatis lic3 ca mot' densum e r rar sit ca mot' s; contrarietate grauis r leuis densum e r rar sit ca mot' s; contrarietate duri r moll' sit ca passibil' r impassibil' Sz h' n ptinet ad loca mutoz s; mag' ad alteratoz r sic conclud' determinatu ee d' vacuo. quomodo sit r qualiter n sit.

Consequens aut dictis est. Post qm' determinauit phs d' loco r vacuo. ne de cet d' tpe. Et p' d' q 3 intentio r q' ordine pcedat sit. Sedo pseqiutur ppositum i. Queritur quid 3 s; oio d' q p' q aut 3 ad pdca aggredi d' tpe i q' d'sigat difficultatem considerationis r sic d' pmisso i r d' tpe r p' o3 opponendo procedere p rones contrarias. s; ab alijs positas. l' sophisticas ut' sic tpe l' n' Et si est q 3 n e Dum e d' Quod quid e oio. Pseqiutur d' tpe r p' opponendo Sedo determinando veritate. i. Accipiend' aut quo Te p' duo facit p' ponit duas rones. ad ondend' q tps no e. Sedo inquirit quid tps sit vnu l' pla. i. Amplius aut ipius dc g' p' q ex hijs duabus ronibus pot aliqs accipere q tpe l' oio n sit. l' ad sic q uix l' obscure percipim' an sit. p' g' id tal' 3 oine ppositum ex hijs q n sunt i po l'e e ee aut hec aliq sunt s3 ipso io' ex hijs q no sunt. q tpis ad 3 preterit r ia n 3 aliud futurum r no3 3 r ex hijs duob3 ppo' tot tps infinitu r ppetuum. ponitur 3 i po l'e tpe ad ee. Sedam ronem ponit ibi. Adhuc aut omnis diuisibil' q tal' 3. e3 diuisibil' existentis. necesse 3 oia 3 aliq pte e aut aliquas. s; tpis n 3 h' q qda tpis ptes ia sunt pterite alie no sunt future r nich' tpis q

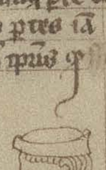

// in ex p duo fac p oppo d'p tpe an tps sit, scdo q' sit i q' d' tpe

// in ea

sic dibile e in actu. ipm no q nc z i actu. n z ps tpis
q ps z q insuit ut totu ut binari senariu. v tale
ex n ponit totu. sic qtinari z ps senariu n insu
rans. Sz q ex ipo binario opo senari tpe aut
n opo ex ipis nc ut infra pbabit. tpe g n z ad.
Dm e d. Amp a ipi nc. Inqrit utr sit id nc i
toto tpe t ee h z facit p mou qoz scdo obiat
ad una pte. i. Sigd sp. tcio ad alia. i. Actu nz nc.
D g p q n z facile scire ut nc q uidet distigue
int pitu t futu sp manet id i toto tpe an
sit a t a. Dm e d Sigd n. Ondi q n sit a t
a nc talr qd due ptes tpis q sint adiunte alie no
possut sil ee n una pcnt alia sic mai qt on
nz min u ann mnses t mnsis diez sil e dies t
mnsis t mnsis t ann. Sz oi nc e sit idibile n onz
altm. Si g z accipe duo nc i tpe nc ee z q illud
nc q modo e q n fuit alr corrupt q duo nc
nq sil sit. ee a corrupti nece z i aliq nc corrupi.
No q pot dici q prius nc sit corruptu i ipo nc pou.
q sic aut ipm nc t unch corrupti au z Silr i n p
dici q p nc corrupatur i pteriti q ipoll le z. sicle
hec duo nc ad inuice q sit hita a i me te sem
Sic z ipos le z d duobz punctis t h nc supponat
q i 6 pbabit. sic g int qlibz duo nc sint i fiui
nc. Si g p nc corrupe i aliq pteriti nc seqt q
an nc sit simul cu omibz nc int medys. q
z ipos e dcu z ipos le z g e a t a ud. Dm e
d. At no nz. o q n possit e om t id nc duabz
robz q z p tal z. nlli di finiti pot e om te
tm n si sit cum. p una dimsioz. tm ut linea
nz si b ples ut supficies. cor na om linee si
te i sut duo puncta t supficiei ples linee t cor
ples supficies si ipz nc z ts tpis. Cu g sit ac
ope ad tpe fini. nece z ponere pla nc. Seda roz po
nit. i. Amp si sil. q tal z illa dur e sil. s tpe n
p n possit q sint i eod nc. Si g z id nc pmanet
i toto tpe se q ea q fuit an mille anos sit sil
e hys q sut hodie. Ultio at ex p zclud toto op
ee d ipis nc q sit i tpe.

Quid autem est tempus Postq i q sit
an q e sit. h disputatie inquirit q sit p ip
bat pces. Scdo iquir. quo se h eat ad mot q tpi
ppinqssi. i. Qin au nr maxe mot e ec p
duo fac. p ponit opioes alioz d tpe. Scdo ipbat eas
ibi Qui celaois. d g p q q sit q t q sit n e n
pot e mai. ex hys q tediti erat d tpe ab antiq o
ribz pa qbz possit imagi q ipi ee h dicavit
qda e dixit q tpe z mot celi. qda uo q spa z
celestis spa. Dm e d. Quius celacois ipbat
positas opiones. p pma. Scdo Saz. i. tota a spa.

ee p ponit duas ones q z p tal z. si celacio z tpe.
oz q ps celacois sit tpe. q ps tpis z tpe. sz ps c
lacois nz celacio g tpe nz celacio. Saz roz poit
i. Amp a q tal z mot multiplici s multi tm mo. Si
g ples essent celi. ples essent celacoes cor t si cela
sio tpe seq q z cent multa tpa sil. q z ipos le. Ide
z accipe duas ptes tpis. sil n una pcneat alia ut
sup dcm z. moebat in hy ad ppo d tpe e celacoz. q
uidebat tpra qda celo. reptiri. Dm e d. tota a
spa. excludit Saz opioz t d q qbzda uisu z. q spa ce
li ess tpe ip h q oia sut in tpe t d sut i spa toti
q celu. tuz d am oclude uolebant q spa celi ess
tpe i q qd uoe duplr ciuo d tem. p qd qm v m uocc.
d z ad i tpe t in loco. Scdo q argumtaba i sp
figa ex duabz affirmativis t ido d q illa po z mag
stulta. q optet ofidare. ipos in q ad tpe sequit
q z ei q omes ptes spe sut sil. no at tpis. Q
m e d. Qin a uir. Inquirit quo se h eat tpe ad mot
t p o q tpe nz mot. Scdo q n sit sine motu ibi
At uo nz sine motu. ee p ponit duas rones
ad onnd q n sit mot aut muto q maxie uidi
poss. q oia muto t mot v z solu i ipo trasmuta
v i in loco ubi z trasmutatu t trasmutas. q p.
d ip motu i alia t qntaie t qlte. Sm a d ip
mot ubi q d mot in loco. si tpe z vbiqz t apd d
g tpe n z mot. Saz roz po. i. Amp a q talis z.
omis mutatio t mot z uelox aut tard. Sz tpe
nz h. g tpe nz mot v muto. minr sic pbat
tard t uelox d timit ex tpe. q uelox d q mo
p multu spaciu i pauco tpe. Sz tpe n determiat tpe
nz s sua qntate nz s suam qlitate. qrid n z m
suam s sui ipi g tpe nz nz uelox nz tardum
Et q posuat q muto z uelox aut tarda. n
sed mutone d motu. Ubiq e q q ntu ad p sens
n defit oe motu aut mutoz. i v e ontet cor
dai. Dm e d. At uo nz sine motu. o q tpe n z
sine motu q qn hoies n mutat s sua appheisioz
aut si mutat. mlatz eos. tc uz eis q preterisse
at ad tpe. sic pz i hys q i sardo q z ciuitas asye
dnr fabulose dormire apd heroos i deos aias
e magnoz defunctoz t hos heroes uocabat. i.
qi deos colebant. ut hcul t bachi t silui p ica
tationes et alyss. aliq isensibiles reddebant. quos
dicebat dormire ap heroos. q excitati q da
mirabilia se uidisse dicebant t tuc narrabat. tales
at ad se redeuntes n papiebat tpe q pterierat.
dm ipi sic absorti erat. q istnis i q dormire
cepant. copulabat pterio nc i q excitabant. a q si
erat unu nc n tpus n papiebat. Sic g n si
ess a t a nc. Sz unu z id. no ess tpe me

Sicut quando latet divisibilitas duorum nunc non videtur tempus esse medium.
Si igitur accidit non opinari tempus esse cum non percipiamus aliquam mutationem
sed homo videtur quod sit in uno et indivisibili nunc. Cum autem percipimus tempus esse quando
sentimus et determinamus id est mutationem motum aut mutationem manifestum.
Sequitur quod tempus non sit sine motu nec sine mutatione. Ultimo concludit
quod tempus non sit motus nec sit sine motu.

Accipiendum autem quoniam. Postquam philosophus
disputavit consuevit de tempore hic incipit determinare ve-
ritatem de tempore. Secundo movet quandam dubitationem ex veritate deter-
minata et solvit eam ibi Dignum autem est sufficere. Circa primum duo
facit primo determinat tempus secundum se. Secundo per comparationem ad ea que tempore men-
surantur ibi Quoniam autem est. Circa primum tria facit primo investigat quid sit tempus
secundo quid sit nunc temporis ibi Et sicut motus semper est. Circa diffinitionem
motus assignat [illegible] rationes eorum que dicuntur de tempore ibi Quoniam
quidem ergo tempus. Circa primum duo facit primo ponit diffinitionem temporis. Secundo
[illegible] eam ibi Sicut autem [illegible] in tres secundum tres parti-
culas diffinitionis temporis quas investigat. Secunda pars incipit
ibi Quoniam autem quod movetur. Tertia ibi Numerum autem. Primo igitur investi-
gat hanc particulam quod tempus est aliquid ad motum. Unde dicit quod querimus
quid sit tempus hinc accipiendum est ut accipiamus quid ipsius motus
sit tempus et quod tempus sit aliquid motus. Probatur hoc quia manifestum est quod simul
sentimus motum et tempus. Contingit enim quod percipimus fluxum
temporis quamvis nullum motum particularem sensibilem sen-
tiamus utpote si simus in tenebris et sic nullum sentiamus
motum alicuius corporis exterioris et si nos non
patiamur aliquid alteratum in corporibus nostris ab aliquo ex-
teriori agente nullum motum corporis sensibilis sentientes et
tamen si fiat motus aliquis in anima puta secundum succes-
sionem cogitationum et ymaginationum subito videtur nobis
quod fiat aliquid tempus et sic percipiendo quemcumque motum percipimus
tempus et similiter e converso cum percipimus tempus simul percipimus mo-
tum. Unde non sic motus ipse tempus ut probatum est. Relinquitur
quod sit aliquid motus. Hic autem dubitatur quod hic dicit de perceptione
motus et temporis. Si enim tempus consequitur aliquem sensibilem motum
[illegible]. Sequitur quod non sentiendo [illegible] motum
non sentitur tempus [illegible]. Si autem consequitur motum
anime [illegible] non apparet ad tempus mediante
anima [illegible] intentio anime ad
modum intentionis [illegible]. Si autem [illegible] omnem
motum sequitur quod [illegible] motus tot sint tempora quod est
[illegible] tempora non sunt simul ut supra habitum est [illegible]
[illegible] quod est communis primi motus [illegible]
omnis alius motus [illegible]
[illegible] motu quod est motus primi mobilis [illegible]
autem percipiat quemcumque motum sine in rebus [illegible]
[illegible] anima percipit esse [illegible] motus
quod [illegible] percipit quemcumque motum percipit
tempus [illegible] non consequitur [illegible] motum quo omnia alia
[illegible] sic remanet [illegible] Dicendum est.

Quoniam autem quod movetur. Investigat secundam particulam positam in
diffinitione temporis. Supposito enim quod tempus sit aliquid motus
[illegible] restat investigandum secundum quid tempus consequitur motum
[illegible] prius et posterius se habet ad motum ibi Est autem prius et po-
sterius. [illegible] quod tempus sequitur motum secundum prius et posterius ibi Actu in tempore.
Circa primum duo facit. Primo ostendit quod continuitas est in motu quia
[illegible] non mutatur [illegible] magnitudine.
Secundo quod in prius et posterius ibi Est autem prius et posterius. Dicit igitur primo
quod omne quod movetur movetur ex quodam in quoddam sed inter alios
motus primus est motus localis qui est a loco in locum secundum aliquam
magnitudinem. Primo autem motum consequitur tempus et ideo ad investi-
gandum de tempore oportet accipere motum secundum locum quia motus
secundum locum est secundum magnitudinem ex quodam in quoddam. Omnis
magnitudo est continua. Ergo quod motus sequitur magnitudinem
in continuitate quia magnitudo continua est et motus con-
tinuus sit et per consequens quod tempus continuum est quia quantum est motus
primus tantum videtur fieri tempus. Non autem tempus mensuratur secundum partes
[illegible] motus quia tardius movetur secundum parvum spacium in mul-
to tempore velocius autem [illegible] solum [illegible] primum
motum. Consequitur tempus. Deinde cum dicit Prius autem et posterius
[illegible] ostendit quod idem ordo consideratur in priori et posteriori
[illegible] prius et posterius sunt primo in loco sive in magnitudine
et hoc ideo quia magnitudo est quantitas positionem habens. De ratione
autem positionis est prius et posterius unde ex ipsa positione loci habetur prius
et posterius. Et quia in magnitudine est prius et posterius necesse est quod
in motu sit prius et posterius proportionaliter [illegible] hiis que sunt in
magnitudine et in loco [illegible] tempore est prius et posterius
quia motus et tempus ita se habent quod semper alterum consequitur ad alterum.

Deinde cum dicit Est autem prius et posterius ostendit quomodo prius et posterius se habet
ad motum. [illegible] tempus et motus
[illegible] ad id quod est motus [illegible] aliud a motu
et non est motus [illegible] ratione enim motus est quod sit actus [illegible]
[illegible] in motu sic prius et posterius [illegible] motum ex ordine
partium magnitudinis [illegible] ideo [illegible]
cum motu sed differunt ratione [illegible]
tempus sequitur motum sic [illegible] ipsum
quod est motus [illegible] est prius et posterius. Deinde cum dicit
Actu in tempore. Ostendit quod tempus sequitur motum ratione
prioris et posterioris [illegible]. Quod tempus sequitur mo-
tum quia simul cognoscimus tempus et motum [illegible] quod tempus [illegible]
motum quod cognito in motu cognoscitur tempus. Sed non cognoscimus
tempus cum distinguimus motum determinando prius et posterius
[illegible] quod accipimus secundum prius et posterius
in motu. Relinquitur igitur quod tempus sequitur motum secundum prius et posterius.

Deinde cum dicit Numerum autem. Ostendit quod motus quo sit tempus
est numerus motus. [illegible] eodem modo [illegible]
temporis et motus [illegible] quod tunc omne tempus determinatur [illegible]
accipimus in motu [illegible] accipimus ad medium
[illegible] intelligimus extrema diversa ab eo medio.

et anima dicat illa esse duo scilicet prius et posterius quod in numerato prius et posterius in motu tunc hoc dicimus esse tempus. tempus enim videtur esse id quod numeratur et hoc supponatur ad presens quia probatur inferius. quando enim sentimus unum nunc et non discernimus in motu prius et posterius. si accipimus id nunc ut sive prius et posterius [illegible] non videtur fieri tempus quia nec est motus. Sed cum accipimus prius et posterius et numeramus ea tunc dicimus fieri tempus et hoc idem quod [illegible] 4o est. quod nullus motus fit per prius et posterius. tempus est [illegible] ut dictum est cum numeramus prius et posterius in motu. [illegible] [illegible] quod [illegible] nunc est motus. [illegible] motu [illegible] quod numerat [illegible] nullus motus. Si quis autem obiciat contra predictam diffinitionem quod prius et posterius tempore diffiniantur et sic est diffinitio circularis. dicendum est quod prius et posterius ponitur in diffinitione temporis [illegible] quod causatur in motu ex magnitudine et non [illegible] quod [illegible] ex tempore. Et hoc [illegible] [illegible] quod prius et posterius prius sunt in magnitudine quam in motu et in motu quam in tempore ut [illegible] circulus excludatur. Unde dicit. Signum autem [illegible] predictam diffinitionem [illegible] [illegible] signo. id est [illegible] ad iudicandum plus et minus est numerus et motum iudicamus plurem et minorem tempore. tempus igitur est numerus motus. Secundo ibi. Quoniam autem numerus [illegible] predictam est per distinctionem numeri et dicit [illegible] quod numerus dicitur dupliciter. uno modo id quod numeratur actu vel quod est numerabile ut puta decem homines aut decem equos quod dicitur numerus numeratus quia est numerus applicatus rebus numeratis. alio modo dicitur numerus quo numeramus id est numerus absolute acceptus ut [illegible] [illegible] tempus autem non est numerus quo numeramus quod sic sequitur quod numerus esset [illegible] [illegible] tempus [illegible] quod numerat quia non est numerus prioris et posterioris in motu [illegible] [illegible] [illegible] quod sunt prius et posterius numerata et ideo [illegible] numerus sit quantitas discreta. tempus enim [illegible] quantitas continua. [illegible] [illegible] numeratum sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] numerus sit quantitas discreta.

Et sicut motus.

Postquam ostendit philosophus quid est tempus hic declarat de nunc [illegible] [illegible] sit unum numero in toto tempore [illegible] [illegible] quod supra in dubitatione positum fuit. Secundo [illegible] assignat rationes eorum que dicuntur de nunc ibi. [illegible] est prius est [illegible] ponit quod nunc quodammodo est idem. Secundo exponit quod dixerat ibi. ipsum autem nunc est probat. i. Sequitur enim sicut dictum est. dicit ergo primo quod cum tempus sequitur motus. sicut partes motus sunt semper alie et alie et partes temporis [illegible] [illegible] simul existit. de toto tempore est [illegible] ipsum nunc [illegible] id quod [illegible] idem est. Sed ratione est aliud [illegible] quod [illegible] prius et posterius et sic nunc [illegible] tempus. non [illegible] quod est idem in subiecto. Sed [illegible] quod [illegible] aliud et aliud et prius et posterius. Unde dicit. ipsum autem nunc exponit quod dixerat et dicit quod ipsum nunc quodammodo [illegible] est idem et quodammodo non. [illegible] est semper consideratum ut aliud et aliud.

[illegible] successionem temporis et motus. sic est aliud [illegible] idem et hoc est quod supra dixit quod ipsum est aliud esse [illegible] [illegible] [illegible] ipsum esse nunc [illegible] [illegible] accipitur ipsum ut consideratur in diversis temporis et motus. Sed in quantum ipsum nunc est. quod aliquando ens sic est idem subiecto. Unde enim dicit. Sequitur enim sicut dictum est. probat quod dixit et primo probat quod nunc idem est subiecto. Sed aliud et aliud ratione. Secundo quod ipsum nunc mensurat tempus [illegible] nunc et maxime notum est. dicit ergo primo quod sicut supradictum est motus [illegible] ad [illegible] et prius et posterius sequitur magnitudinem et tempus motus sic dictum est. ymaginemur igitur geometrice quod punctus motus faciat lineam sicut oportebit ad idem in tempore sic est ad id in motu. sicut autem punctus suo motu faciat lineam ipsum punctum quod fertur est quo cognoscimus motum et prius et posterius in ipso. sed cum motus per [illegible] [illegible] [illegible] quod motus alius et alius se habet ipso quod [illegible] ad precedere dispositionem motus iudicamus prius in motu in [illegible] sive sit punctum sive lapis sive quecumque alia exempli quoque quod est quod aliquando eius quod cuiusque sit [illegible] [illegible] [illegible] subiecto. Sed ratione est aliud. et hoc in sophisticis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] foro sic arguentes. sophisma accidentis. [illegible] [illegible] ab eo [illegible] [illegible] Sed coriscus est nunc in foro [illegible] [illegible] [illegible] alius [illegible]. Sic igitur patet quod id quod movetur est aliud [illegible] in eo quod alibi et alibi. licet sit idem subiecto. Sed sic tempus sequitur ad motum et ipsum nunc sequitur ad id quod fertur [illegible] probat quod per motum cognoscimus prius et posterius in motu. cum [illegible] motus [illegible] parte magnitudinis per quod movetur [illegible] quod motus qui fuit per unam partem magnitudinis preteriit et per aliam partem magnitudinis posterius sequitur [illegible] continuatione motus quod fit per [illegible] quod distinguit prius et posterius temporis est ipsum nunc quod est terminus preteriti et principium futuri. Sic igitur se habet nunc ad tempus sicut mobile ad motum [illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] ad motum et nunc ad mobile [illegible] si mobile [illegible] toto motu est idem subiecto differens ratione oportebit [illegible] [illegible] quod sit idem subiecto et aliud et aliud ratione quia id quod discernit in motu prius et posterius est idem subiecto. Sed aliud ratione [illegible] mobile et [illegible] quod numerat prius et posterius in tempore est ipsum nunc. Ex hac igitur consideratione [illegible] [illegible] potest accipi intellectus eternitatis. ipsum enim nunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud et aliud discernit prius et posterius in tempore et [illegible] fluxu quo fit sicut punctum lineam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne a motu remanens stat semper eadem [illegible] [illegible] [illegible] intelligitur nunc ut semper stans et non fluens [illegible] [illegible] [illegible] Sic igitur nunc temporis intelligitur ut numerus motus. nunc eternitatis intelligitur ut numerus vel potius unitas rei semper eodem modo se habentis. Unde enim dicit. Et notum autem. ostendit quod nunc habeat mensurare tempus et dicit quod hoc idem est quia id quod est maxime notum in tempore est nunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] id quod est maxime notum sui generis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex habitudine motus ad mobile quod motus cognoscitur per id quod movetur et locum mutat per hoc quod localis [illegible] [illegible] id quod [illegible] ad [illegible] dispositionem mobilis iudicamus [illegible] in motu. hoc igitur quod movetur quo motum cognoscimus et discernimus prius et posterius [illegible]

Fertur, quia mutatio motus per magnitudinem motus, quod idem est quod id quod movetur.
est huiusmodi ad res, quae sunt per se latas, quod non contingit motum
unum mobile esse nec motum, et per mobile cognoscatur et similiter tempus per ipsum
nunc. Et sic concludit tamen principaliter intentum, quod id quod dicitur
nunc semper est idem secundum quod … et secundum quod non, quod similiter est de mobili
ut dictum est. Deinde cum dicit Manifestum est autem, assignat rationem eorum
que dicta sunt de nunc, et primo eius quod dictum est quod neque tempus nisi nunc. Secundo
eius quod dictum est quod nunc dividit et continuat partes temporis, ibi Et
continuum. Tertio eius quod dictum est quod nunc non est sic pars temporis, ibi Accidit
autem. Dicit ergo primo manifestum esse quod si non sit tempus non erit nunc, et si non
est nunc non est tempus, et hoc ex habitudine motus ad mobile. Sicut
enim loci mutatio et id quod fertur sunt simul, sic et numerus eius quod
fertur est simul cum numero localis motus. Sed tempus est numerus loca-
lis mutationis. Ipsum autem nunc comparatur ad id quod fertur non quod sit numerus
… numerabilis est. Huiusmodi unitas numeri. Relinquitur ergo quod tempus et nunc
non sunt sine invicem, … id quod tempus … loci mu-
tationi, quod … motum tempus ei numerus est per motum ut dictum est.
Deinde cum dicit Et continuum, assignat rationem eius quod dictum est quod tempus continua-
tur et dividitur. Et hoc est primo ex parte motus et mobilis. Secundo ex parte
linee et puncti, ibi Sequitur autem hoc. Dicit ergo primo quod ex predictis
patet quod tempus est continuum ipso nunc, et per ipsum nunc continuatur et dividitur
secundum ipsum. Et hoc consonat ad id quod invenimus in loci mutatione
cuius numerus est tempus in eo quod fertur secundum locum … ipsum nunc
… quod omnis motus habet unitatem ab eo quod movetur, quod
… illud quod movetur est unum et idem manens in toto motu, quod
non est differens id quod movetur una motu manente, quia cumque
… id … quod principio incepit moveri, quia si esset aliud quod
quod postea movere deficiet, primus motus deficeret et esset alius motus
alterius mobilis. Et sic patet quod mobile dat unitatem motui, que est
eius continuitas. Sed unum est quod mobile est a et b … ratione
et per hunc modum distinguit prius et posterius partem motus,
quia secundum quod consideratur in una ratione vel dispositione significatur
… dispositione … mobile … ista signata pertinebat
ad priorem partem motus, … autem … pertinebat ad
posteriorem. Sic ergo mobile continuat motum et distinguit ipsius
… in se habet nunc ad tempus. Deinde cum dicit Sequitur autem hoc,
Assignat eandem rationem ex parte linee et puncti. Et dicit quod hoc quod
dictum est de tempore et nunc consequitur quodammodo ad id quod invenitur in linea
et puncto, quia punctum continuat lineam et distinguit ipsam in
quantum est principium unius partis et finis alterius. Sed tamen differenter se habet
in linea et puncto et in tempore et nunc, quia punctum quodammodo stans
in linea … potest accipere hoc idem punctum bis et utitur
eo ut duobus, accidit quies, sicut patet in motu reflexo, in quo
id quod erat finis primi motus est principium secundi motus reflexi.
Et propter hoc probatur in 8 quod motus reflexus non est continuus
sed intercidit quies media. Sed ipsum nunc non est stans propter id quod
… mobile quod semper fertur durante motu. Et propter hoc
quod nunc est semper aliud et aliud secundum rationem ut supra dictum est, et ideo
cum tempus sit numerus motus non habet numerare motum quasi ad idem.

[illegible] … sicut in puncto … duobus

temporis accipitur ut principium unius et finis alterius. Sed magis numerat
motum accipiendo duo ultima temporis scilicet duo nunc, quod tamen
non sunt partes eius, et quare competit iste modus numerandi in tempore
magis quam alius quia ad punctum numerari partes linee in quantum est principium
et finis. Ideo est quod dictum est quod secundum hunc modum aliquis uteretur puncto
ut duobus, et sic accideret quies media, quod non potest esse in tempore
et in motu. Nunc tamen intelligendum est per id quod dictum est quod idem nunc est principium
futuri et finis preteriti, sed quod non percipimus tempus numerando motum
per unum nunc sed magis per duo ut dictum est, quia sequitur quod unum
idem nunc sumeretur bis. Deinde cum dicit Amplius autem ad
hanc, assignat rationem eius quod dictum est quod nunc non est pars temporis, et dicit manifestum
esse quod nunc non est pars temporis sicut nec id per quod distinguitur motus
non est pars motus, scilicet aliqua dispositio signata in mobili, sicut et puncta
non sunt partes linee. ~~Sunt partes~~ Due enim linee sunt partes
unius linee. Sunt autem operantes temporis ex motu et linea
sicut dictum est, sicut motus est continuus propter magnitudinem et tempus
propter motum. Concludit ergo finaliter quod ipsum nunc secundum quod terminus quodam
non est tempus. Sed accidit tempori ut terminus … quod tempus … non
numerat alia sicut et nunc numerus est aliorum, quod terminus est idem
quod cuius est non est nisi eius cuius est. Sed numerus potest … sicut numerus
… equorum est et aliarum rerum. Sic ergo nunc est terminus solius temporis sed
et numerus omnium mobilium que moventur in tempore. no

Quod autem est tempus numerus. Postquam
Philosophus diffinivit tempus, hic ex diffinitione reddit
rationes eorum que communiter dicuntur de tempore. Et circa hoc quattuor facit. Primo ostendit
in tempore invenitur minimum et quomodo non. Secundo quia tempus dicitur multum
et paucum, breve et longum, non autem velox et tardum.
Manifestum est autem … Tertio quod … et quod … sit … non sit …
idem … ubique. Quarto … comparatur motu,
ibi Isto solum autem motus. Dicit ergo primo quod manifestum est ex dif-
finitione temporis prius data quod tempus est motus numerus …
… ut supra expositum est, et etiam dictum est ex premissis quod
tempus est quoddam continuum. Sed cum non habeat continuitatem
ex eo quod est numerus, habet tamen continuitatem ex eo cuius est numerus,
quia est numerus continui, scilicet motus, ut supra dictum est. Et ideo
… quod numerus simpliciter et numerus … in numero simpliciter
est invenire aliquem numerum minimum, scilicet dualitatem.
Sed si accipiamus numerum quendam, scilicet alicuius rei continue, quodam
modo est invenire minimum, et quodam modo non. … magnitudinem quod
est in multitudine linea minima vel due linee, una quidem si
accipiatur id quod est minimum simpliciter in numero, due autem
si accipiatur id quod est minimum in genere numeri huius ratione
numeri. Sed in lineis non est invenire minimum secundum magnitudinem
ut sit aliqua linea minima, quia semper est dividere
quamcumque lineam. Et similiter dicendum est de tempore, quia est invenire in eo
minimum secundum numerum, scilicet unum vel duo nunc puta aut unum
annum aut duos annos aut dies aut horas. Sed
minimum secundum magnitudinem non est invenire in tempore, quia cuiuslibet temporis
dati est accipere partes in quas dividatur. Deinde cum dicit Multum.

sic … lineis
secundum multitudinem

·p·

est a. Assignat rationem quare tempus non dicitur tardum et velox sed dicitur multum et paucum. Et ait velox et tardum et longum et breve [illegible] cum omnibus quod tempus numerus est continuum quod est continuum dicitur quod longum et breve. Sicut linea inquantum numerus est dicitur multum et paucum. Et ait velox et tardum nullo numero competit numero neque numero simpliciter ut manifestum est neque etiam potest convenire numero alicuius rei. Sed ad esse velox et tardum dicitur de aliquo secundum quod est mutatum. Dicitur enim velox motus secundum quod in parvo tempore mutatur [illegible] manifestum est quod tempus nullo modo potest dici velox et tardum. Deinde cum dicit Et idem autem. Ostendit quomodo tempus sit idem et quomodo non idem per hoc quomodo sit idem vel non idem simpliciter. Sed quomodo sit idem secundum quid. Tempus sic [illegible] Dicit ergo primo quod tempus simul existens est idem ubique et omnium quae moventur ubicumque [illegible] non diversificantur. Sed diversas partes eius motus et idem quod prius et quod posterius non est idem. Et hoc ideo quia prius nunc praesens est quod principaliter numerus temporis est una est. Sed hoc mutationis altera pars est quae est iam facta et praeterita. Ad alteram quae futura sunt unum in tempus alterum est. Quia prius fuit et alterum quod futurum est. Et hoc ideo est quia tempus non est numerus simpliciter sed numerus alicuius rei numeratae scilicet prioris et posterioris in motu et hunc numero [illegible] accidit esse alterum prius et posterius propter hoc quod praesens nunc quod se habet prius et posterius semper sunt altera. Si autem esset numerus simpliciter esset idem tempus in numeratis [illegible] quae praeterit et eius quae futura est quia numerus simpliciter unus et idem est diversorum numeratorum ut o equi et x homines. Sed numerus numeratus alius diversorum. Cum enim equi sunt alii ab hominibus et quia tempus est numerus prioris et posterioris in motu quae alia erit alia sunt quae in motu se habent prius et posterius. Sed id quod praeterit est motum et [illegible] Sed id quod sequitur propter hoc est quod tempus praeteritum et futurum. Deinde cum dicit Tempus sic quomodo tempus reiteratur. Dicit ergo quod sic reiteratur unum et eundem motum sicut reiterari unum et idem tempus reiteratur [illegible] idem specie motus. Sed non numero quia ab eodem signo a quo prius movebatur [illegible] movebitur et ideo sicut fuit hyemps aut ver aut estas aut autumpnus iterum erit non quidem unum numero sed specie. Deinde cum dicit Non solum autem motum. Ostendit quod sicut motus mensuratur tempore ita et tempus motu et hoc probat ex ratione numeri et numerati. Secundo ex similitudine magnitudinis et motus ibi. Et hoc rationabiliter. Dicit ergo primo quod non solum mensuramus motum per tempus. Sed et mensuramus tempus per motum propter hoc quod ad invicem diffiniuntur. Quia enim accipimus quantitatem unius secundum quantitatem alterius quod enim tempus determinat motum [illegible] ex hoc quod est numerus ipsius. Sed e converso motus determinat tempus quoad nos percipimus enim multitudinem temporis [illegible] ex motu ut puta cum dicimus esse multum tempus vel paucum secundum mensuram motus per nos certam quia numerum ipsum [illegible] vel ab aliquo [illegible] et e converso numero cognoscimus equorum multitudinem et iterum uno equo cognoscimus numerum equorum secundum enim [illegible] non scirent quid

est sed naturalia

vel non idem

diversificantur sed diversa media sed

per media

minimale et similiter in tempore et motu quia enim est nobis certa quantitas temporis quantitatis autem motus ignota tunc tempore mensuramus motum et e converso autem quando motus est notus et tempus ignotum. Deinde cum dicit Et hoc rationabiliter. Ostendit idem ex comparatione motus ad magnitudinem et dicit quod rationabiliter accidit quod dictum est de tempore et motu quia sicut motus magnitudinem imitatur in quantitate et continuitate et divisibilitate ita et tempus imitatur motum. Haec enim in motu inveniuntur propter magnitudinem et in tempore propter motum mensuramus autem magnitudinem per motum et motum per magnitudinem. Dicimus enim multam esse viam quam perambulavimus motum viam fuisse multam et e converso quando consideramus magnitudinem viae dicimus motum viae fuisse multum et idem est de tempore et motu ut supra dictum est.

Quoniam autem tempus est mensura motus. Postquam philosophus determinavit de tempore secundum se hic determinat de tempore in comparatione ad ea quae sunt in tempore. Secundo comparat nunc ad ea quae sunt in nunc ibi. Ipsum autem nunc. Circa primum duo facit primo comparat tempus ad motum. Secundo ad ea quae sunt in tempore ibi. Quoniam est quare. Circa primum considerandum est quod alio modo comparatur motus ad tempus et alio modo aliae res. Utpote homo aut lapis mensuratur tempore secundum suum esse secundum suam durationem prout habent esse transmutabile. Sed autem id quod sunt non mensurantur sed magis mensura eius nunc temporis ut supra dictum est. Dicit ergo quod quia tempus mensura est ipsius motus et eius quod est moveri. Per quod datur intelligere durationem motus mensurat autem tempus motum per hoc quod tempus determinat aliquam partem motus quae mensurat totum et hoc necessarium est quia unumquodque mensuratur per aliquid sui generis ut dicitur in x metaphysicae. Apparet autem hoc in mensuris magnitudinum. Cubitus enim mensurat totam longitudinem alicuius panni aut alicuius viae per hoc quod determinat aliquam partem ipsius longitudinis quae metitur totum. Et similiter per partem motus tempus mensurat totum motum per motum enim unius horae mensuratur motus totius diei et per motum diei mensuratur motus anni. Et quia motus mensuratur tempore nichil est aliud motui esse in tempore quam mensurari a tempore et secundum id quod est secundum suam durationem quia scilicet utrumque mensuratur a tempore ut dictum est. Deinde cum dicit Quoniam est quare. Ostendit quomodo se habeat ad alia et primo ostendit quomodo aliae res sunt in tempore secundum quibus rebus convenit in tempore esse ibi. Quoniam autem est sicut. Dicit ergo primo quod quia motui esse in tempore est tempore mensurari ipsum et esse ipsius manifestum est quod et aliis in tempore esse est mensurari a tempore non ipsa sed esse corporum [illegible] sicut per se mensuratur a tempore. Sed quia secundum quod habent motum et quietem licet esse in tempore quod mensurari esse eorum a tempore secundum. Quia esse in tempore dupliciter potest accipi sicut et intelligi uno modo ut dicatur aliquid esse in tempore quia est simul cum tempore alio modo ut dicatur aliquid esse in tempore sicut dicitur esse in numero quod in duplici dicitur in numero enim aliquid est sicut pars sicut binarius est in quaternario et aliquid est sicut propria passio eius ut par et impar vel quod quod ad est ipsius numeri. Alio modo non dicitur aliquid in numero esse motus enim mensuratur tempore [illegible] secundum suam durationem sive sicut et res aliae.

[illegible]

non ex ipsis sed ad invicem. Sed quia numerus est eius [illegible]. Sic homines
dicuntur esse in tali vel in tali numero. Sed quia tempus est numerus, itaque in
tertio: aliquid esse in tempore est illa [illegible] prius et posterius et quecumque sunt huiusmodi in
sunt in tempore sicut sunt in numero unitas, quod est par et impar,
que sunt passiones numeri, et superfluum et perfectum. Dicitur autem numerus
perfectus qui constat ex partibus mensurantibus ipsum. Sicut numerus
senarius qui mensuratur unitate binario et ternario, qui simul
iuncta constituunt senarium. Numerus autem superfluus dicitur cuius
partes mensurantes ipsum excedunt totum, sicut duodenarius qui
mensuratur unitate binario ternario quaternario et sena-
rio, que simul iuncta consurgunt in [illegible]. Et propter hunc modum esse
aliquid in tempore [illegible] sunt ad tempus. Sed res que non sunt aliquid temporis
dicuntur esse in tempore sicut numerata in numero. Unde oportet quod ea que sunt in
tempore contineantur sub tempore sicut sub numero, sicut ea que sunt in loco conti-
nentur sub loco sicut sub mensura. Excluditur [illegible] primum modum di-
cendi in tempore [illegible] quod non est idem esse in tempore et esse quando tempus est. Sicut non
est idem esse in motu et in loco et esse quando motus et locus. Alioquin seque-
retur quod omnes res essent in quolibet, ut puta quod celum esset in grano
milii, quia quando est milium est celum. Est differentia inter hec duo dicta, quia
quando dicitur ad esse quando alterum est, accidit unum quod sit simul cum alio.
Sed [illegible] in quo ad est sicut in mensura ex necessitate consequitur. Sic tempus ex necessitate
sequitur ei quod est in tempore et motus ei quod est in motu ut simul sit. Deinde
cum dicit: Quoniam autem sicut in numero, ostendit quibus conveniat esse in tempore, et primo
quod non omnia entia sunt in tempore. Secundo quod non omnia non entia. Manifestum quod
quoniam [illegible] est primum. Dicit ergo primo quod ea que sunt semper non sunt
in tempore. Secundo quod inchoatur ea que quiescunt [illegible] sunt in tempore.
Quoniam autem [illegible]. Circa primum dicit ergo primo [illegible] ex quibus procedit ad
propositum ad ostendendum. Secundo concludit propositum. Quare manifestum
proponit autem duo quorum primum est quod cum aliquid sit in tempore sicut in mensura
et numero, necesse est quod accipi possit aliquod tempus maius omni eo quod est
in tempore. Sicut accipi potest numerus maior omni eo quod numeratur.
Et propter hoc necesse est omnia que sunt in tempore totaliter contineri sub
tempore et concludi sub ipso, sicut ea que sunt in loco concluduntur sub
loco. Secundum ponit: Et pati [illegible] quod omne quod est in tempore pa-
titur ad sub tempore, sicut quod passio pertinet ad defectum, et hoc probat
ex consueto modo locutionis. Consuevimus enim dicere quod longitudo
temporis tabefacit, id est putrefacit et corrumpit, et iterum quod propter tempus
omnia senescunt que sunt in tempore, et iterum quod propter tempus oblivio
accidit, que est directe [illegible] in mentem manet. Sed
pro diuturnitate temporis labimur [illegible] [illegible] dicat quod in perfectiones
attribuuntur tempori sicut passiones. Hec autem excluditur [illegible]
[illegible] ea permissa [illegible] id est quod dixit quod obliviscatur propter tempus.
Non dicit quod aliquis non addiscat propter tempus. Sicut est aliquis diu vivat
ociosus a studio addiscendi, non propter hoc dicitur sic propter tempus ob-
liviscitur. Secundo aliquis dicit quod non senescit sub tempore. Non dicit quod
non est ad factum novum propter tempus. Non est propter hoc solum ad innova-
tionem quia longo tempore durat. Sed magis [illegible]. Secundo id est quod
dixit quod tempus tabefacit. Non dicit quod tempus non facit bonum, id est integrum
et perfectum. Sed magis tabidum et corruptum. Et huius causa est quia
ex tempore aliqua corrumpuntur [illegible] apparuerat id est magis

magis corrumpens. Quod [illegible] tempus apparet. Est enim quod
numerus motus. Quod vocat motum, quod faciat distare id quod est
a dispositione in qua prius erat. Unum est quod sit numerus per motus
ex quo in omnibus causa mutabilitas [illegible] propter diuturnitatem
temporis omne quod sunt in tempore removentur a sua dispositione. Deinde
cum dicit: Quare manifestum, concludit propositum ex premissis. Et primo ex
primo proposito. Omnia enim quecumque sunt in tempore continentur sub tempore.
Que autem sunt semper non continentur sub tempore, quia excedunt tempus. Et [illegible]
duratio eorum mensuratur sub tempore, est infinite durationis. Ita
tamen autem non [illegible] mensuratur [illegible] illa que sunt semper non sunt in tempore. Sed
hoc intelligitur [illegible] que sunt semper, eorum que celestia sunt semper. Sed
esse [illegible] non est [illegible]. Et ideo duratio eorum non mensuratur,
sed motus localis ipsorum mensuratur tempore. Secundo ibi: Signum autem,
probat ex secundo proposito dicens quod signum huius est quod ea que sunt
semper non sunt in tempore, quod non patiuntur a tempore, quia non existunt in tempore.
Non est tabefacitur senescit sic de omnibus de illis que sunt in tempore. Deinde
cum dicit: Quoniam autem tempus est, quod ostendat quod ea que sunt semper non sunt
in tempore, ea autem que quiescunt eorum in se habent possibile autem [illegible] quod
quiescentia in quantum huiusmodi mensurentur tempore, et ideo ad hoc excluditur. Ostendit
quod quia tempus est quietis mensura. Et circa hoc dicit primo est propositum quod [illegible]
dicit, et dicit quod quia tempus est mensura motus per se et per accidens et
mensura quietis, quia omnis quies est in tempore sicut et omnis motus.
Secundo ibi: Non enim sicut. Excluditur quedam per quod modum possibile quod non oportet
mensurare tempore quia est tempus mensura motus, possibile autem est quod
quiescens quia non est in motu non sit in tempore, et ideo ad hoc exclu-
dendum dicit quod non est necesse omne quod est in tempore sicut est necesse omne
in quod est in loco motum. Quia tempus non est motus sed est numerus
motus contingit autem esse in numero motus non solum quod movetur sed et quod quiescit.
Tertio ibi: Non enim est omne immobile, probat propositum, scilicet quod quiescens sit
in numero motus in quo tempus mensuretur. Et ad hoc probandum inducit
quod non omne immobile, id est non omne quod non movetur, quiescat, sed quiescens
est privatum motu et in aptitudine mobilis, sicut supra dictum
est in quinto. Quod mobile id est immobile, quiescens est. Quiescens est negatio
motus sed privatio. Et sic patet quod esse quiescentis est esse rei mobilis, unde
cum esse rei mobilis sit in [illegible] mensuratur tempore, et esse rei quiescentis,
quia mensuratur. Sed autem omnis quod esse in tempore sicut in numero, quia est aliquo
numerus ipsius rei. Sed quia esse ipsius mensuratur numero temporis, sicut manifestum
est quod quiescens in tempore et mensuratur sub tempore, non inquantum est quiescens,
sed inquantum est mobile. Et propter hoc premittit quod tempus est mensura quietis per
accidens. Tertio ibi: Mensurabit autem, ostendit quod motus et quies
cens mensuratur a tempore, et dicit quod quia mensurat id quod movetur et quiescens
[illegible] lapis vel homo sicut inquantum est motum et quiescens. Mensura
est quod debet quantitas est. Ergo quantitas mensuratur tempore, id est propter quod tempus
mensuratur. Ex mensuratione autem temporis cognoscitur quantus sit mo-
tus et quanta sit quies. Non enim quod sit id quod movetur. Unde quod motus
non simpliciter mensuratur tempore sed propria quantitate. Sed secundum quantitates
suorum motuum. Ex quo patet quod tempus per se sit mensura motus et quietis.
Sed motus per se quietis et per accidens. Secundo ibi: Quare neque
inducit quamdam conclusionem ex premissis. Si enim nichil mensuratur
tempore nisi secundum quod movetur et quiescit, [illegible] quecumque neque moventur nec

quiescunt. ut sic separate non sunt in tempore quia hoc est esse in tempore. mensurari tempore. tempus autem est mensura motus et quietis ut ex dictis patet. Dum cum dicit Quoniam igitur quia nunc. ostendit quod non omnia non entia sunt in tempore et dicit quod ex premissis quia nec omne non ens est in tempore. sicut ea que non contingunt aliter se habere ut diametrum esse commensurabilem lateri quadrati. Hoc est impossibile et numquam contingit esse verum. hoc autem non mensurat tempus et hoc sic probat. Quia tempus per se est mensura motus et aliorum per accidens. Quecumque ergo mensurat tempus eis contingit moveri et quiescere. ut sunt generabilia et corruptibilia et que aliquando sunt et aliquando non sunt que sunt in motu et quiete. Ista sunt in tempore quia quoddam tempus est maius quod excellit duracionem ipsorum et per hoc mensurat durationem ipsorum. Sed inter ea que non sunt et continentur a tempore que dam aliquando erant ut homerus. que dam aliquando erunt ut ad futurum et continentur a tempore preterito et futuro. erunt et erant. Eaque ullo modo continentur a tempore nec sunt nec fuerunt nec erunt et talia sunt ea que semper non sunt et quorum opposita semper sunt. sicut diametrum commensurabile lateri. Impossibile est. unde non mensuratur tempore. et per hoc non est esse ut quod diametrum esse simetrum. commensurabile lateri non mensuratur tempore. idem et impossibile est. quia contrarium eius. quod semper est. quorum cumque autem contrarium non semper est hoc possibile est et non esse et habent generationem et corruptionem et talia mensurantur tempore.

Ipsum autem nunc continuatio est. Postquam philosophus ostendit quomodo se habeat tempus ad ea que sunt in tempore. hic ostendit quomodo per comparationem ad nunc diversimode aliqua nominantur. et est hoc duo facit. primo proponit significationem ipsius nunc. Secundo quorundam aliorum que dicuntur secundum nunc ibi Iam autem tunc est. primo dicit. Primo ponit primam et principalem significationem ipsius nunc. Secundo ponit secundam significationem. Aliud autem. Est primo dicit de nunc. quorum primum quod nunc continuat tempus preteritum et futurum. ideo est terminus tunc. principium quod futuri finis autem preteriti. licet hoc non sic sit manifestum in nunc sicut in puncto. Illa puncto stante est et idem potest bis accipi. semel ut principium et semel ut finis. quod non accidit in nunc ut supradictum est. Secundo ibi Dividit autem. dicit quod tempus dividitur secundum nunc sicut linea dividitur secundum punctum et tunc nunc dividit tempus. ideo considerat ut multa in potentia. potest accipi seorsum ut principium temporis huius et seorsum ut finis alterius. ideo quia sic accipitur accipitur ut aliud et aliud nunc. Secundum quod accipitur ut copulans tempus et continuans accipitur ut idem et hoc modo per simile in lineis mathematicis punctum quod signatur in medio linee. si intelligitur ut idem quia secundum quod dividit lineam intelligitur ad punctum quod est ultimum unius linee et ad secundum quod ultimum alterius quia linee secundum hoc sunt divise actu intelliguntur. ut contigue. contigua autem sunt quorum ultima sunt simul. secundum quod punctum continuat partes linee sic est unum et idem. continua sunt quorum terminus est idem. et sicut est de nunc respectu temporis. quia uno modo potest accipi. ut divisio temporis secundum potentiam. alio modo secundum quod est continuans duorum temporum unitas et continuans. ¶ Est autem ibi Est autem idem. dicit quod nunc dividens et continuans tempus est unum et idem subiecto sed differt ratione utrumque ex dictis. Uno modo dicitur nunc sic

¶ Dum cum dicit Aliud erit nunc. ponit secundam significationem ipsius nunc et dicit quod alio modo dicitur nunc non est tempus continuans preteritum futurum. sed tempus

propinquum presenti nunc sive sit preteritum sive futurum. sicut dicimus veniet nunc quia hodie veniet et venit nunc quia hodie venit sed non dicimus quod bellum troianum sit factum nunc. nec quod diluvium factum sit nunc. quia hoc tempus sit totum continuum. non tamen est propinquum presenti nunc. Dum cum dicit Iam autem erit. Exponit quomodo dicitur. primo nunc et primo quod significat ipsum erit. dicit quod ipsum erit significat particulam temporis. Secundo non est quod quoddam. Si vero non in hoc. dicit quod per hoc quod dico erit significatur tempus determinatum per ad presens nunc sive propinquum sive remotum sicut possumus dicere quod erit destructa troya et erit factum diluvium. oportet enim quod tempus quod dicitur esse factum includatur ad ad nunc vel aliquod preteritum. oportet enim dicere quod sit ad tempus determinatum quantitatis ab hoc nunc ~~vel sub hoc~~ quod presentia est nunc quod erat in preterito et sic patet quod hoc quod dico tunc differt a ipsa significatione nunc in duobus quia tunc est ad preteritum et differt scilicet ad propinquum et remotum. Sed nunc scilicet ad propinquum sed indifferenter ad preteritum et futurum. Dum cum dicit Si vero non in hoc. movet quandam dubitationem ex premissis et solvit eam. dicit enim quod tempus quod dicitur tunc includit ipsum presens nunc et presens unum et tempus quod dicitur tunc oportet finitum. sed non est aliquod tempus quod non possit dici tunc. ergo tempus erit finitum. sed omne tempus finitum deficiat videtur ergo quod tempus deficiat. sed si sic est motus et tempus est mensura motus. sic quod tempus non deficiat. oportebit ergo dicere si omne tempus est finitum vel quod sit aliud et aliud aut quod idem tempus multotiens reiteretur et hoc oportet in tempore sicut in motu. Si enim unus et idem motus fit semper. oportebit unum et idem tempus esse. si autem non est unus et idem motus. non erit unum et idem tempus. secundum ergo opinionem eius motus nunquam incepit nec deficiet. utrumque ergo per hoc ... quod reiterat unus et idem motus. specie sed non numero. non enim eadem est rotatio que nunc est cum illa que fuit prius. sed specie eadem totus est motus unus continuus. non renovata rotatio continuat aliam. utrumque ergo probabile et similiter oportet esse de toto tempore. sic de motu unus oportet continue tempus numquam deficiat patet ex premissis quia nunc est principium et finis. sed non est idem finis preteriti principium futuri. unde sic scilicet de nunc. idem scilicet de circulo. in quo continuum convenit idem. sed differunt ratione per respectum ad diversa. sicut concavum est et convexum per comparationem ad exteriora concavum per respectum ad interiora. ¶ Et quia tunc est accipere de tempore nunc ut supradictum est. Sed quod tempus semper sit in principio et in fine et per hoc semper aliud et aliud. quia nunc est principium et finis. sed non eiusdem temporis sed diversorum temporum alio quod oppositionem recipit eiusdem. sed idem principium et finis hic est oppositio rationes. Si ergo idem esset principium et finis respectu eiusdem oppositum in eisdem esset eidem secundum idem et concludit ex premissis quia nunc est principium et finis temporis. tempus numquam deficiet. quia tempus non potest accipi sine nunc ut supradictum est. et nunc est principium temporis unde tempus semper est in suo principio. quod autem est in suo principio non deficiet. unde tempus non deficiet et eadem ratione potest probari quod tempus non incepit. sed quod nunc est finis temporis sed hoc ratio procedit supposito quod motus semper sicut tempus de supposito enim hunc est dicere quod quoddam nunc temporis sit principium et finis. Si autem dicatur quod motus incepit aliquando et quod aliquod nunc est principium temporis et non finis et aliud est finis et non principium. sicut in linea accidit. si enim linea terminata est punctum significatum in ea esset principium et finis. si linea autem finita est accipere

Margin notes (left column): quia ab magis et minus non est hic mathematica — ponit

ad preteritum quod est prius tamen vel futurum tamen. sed de hiis magis dicetur infra

Deinde cum dicit. Ipsum autem iam. ostendit quid significet hoc quod dico iam. et habet
enim significationem quod habet nunc. Homo accepit. Unde dicit quod iam
quod est propinquum presenti indivisibili nunc. Sive sit pars futuri
sive preteriti. pars quidem futuri sicut cum quaeritur quando ibit. iam. quia tempus
quo est futurum propinquum est. pars autem preteriti est. sicut cum quaeritur quando
vadis et respondetur iam ivi. sed de hiis quae sunt procul non dicimus
iam sicut non dicimus. quod troya iam sit destructa. quia hoc est
valde remotum a presenti nunc. Deinde cum dicit. Ipsum autem nuper.
Exponit quedam alia ad tempus pertinentia. Et dicit quod hoc quod dico
modo. significat quod pertinet est propinquum presenti nunc. Sic si quis
quaerit quando venisti respondetur modo. si tempus preteritum sit. prope presenti
nunc. Sed olim dicimus quod est remotum a presenti nunc in
preterito. repente autem dicitur quod tempus in quo fit est inse-
nsibile propter parvitatem.

Mutatio omnis. Postquam philosophus comparavit
nunc ad ea que sunt in tempore. hic ostendit quedam que supra
sunt tacta. et primo quomodo corruptio attribuatur tempori. Secundo quod
omnis motus et mutatio sit in tempore. ibi. Prius autem nobis sic de-
terminatis. circa primum duo facit. primo ostendit propositum per rationem. Secundo per signum.
ibi. Signum autem sufficiens. Dicit ergo primo quod omnis mutatio de sui
ratione removet rem que mutatur a sua dispositione sua. Sed
cum tam generatio quam corruptio non fiunt in tempore. et ideo quidam attri-
buebant generationes tempori. ut disciplinam et huiusmodi di-
centes tempus esse sapientissimum propter hoc quod generationes fiunt in
tempore. sed quidam philosophus Paron nomine de secta pictagori-
corum posuit. quod tempus est ineptissimum in disciplinis quia scilicet per longi-
tudinem temporis. accidit oblivio et ideo recte dixit. quia
predictum est. quod magis est per se corruptivum quam generativum. et
hoc ideo quod tempus est numerus motus. motus autem per se est destructivus et corru-
ptivus. sed cum generationis et corruptionis nisi per accidens. ex hoc enim ipso
quod aliquid movetur. discedit a dispositione quam prius habebat. sed quod mo-
veatur ad aliquam dispositionem hoc non importatur ratione alicuius motus
in quantum est motus. Sed in quantum est finitur et perficitur. quod quidem perfectionem
habet motus ex intentione agentis qui movet ad determinatum
finem. et ideo corruptio magis potest attribui motori et tempori
quam generatio et agenti et generanti. Deinde cum dicit. Signum
autem sufficiens. manifestat id per signum. et dicit signum esse
sufficiens eius quod dictum est. quod nihil invenitur fieri nisi appareat
ad agens et movens ipsum. sed tamen ad corrumpi non
(manifeste) requiritur aliquid quod moveat ad corruptionem et talem corrup-
tionem solemus attribuere tempori sicut et aliis sensu defecti-
bus. cum in intrinseco. corruptio non manifeste autem ut occidi
gladio. corruptio eius non attribuitur tempori. sed regeneratione
autem semper est generans manifestum. quia nihil generatur a seipso et ideo
generationem non attribuimus tempori. sicut corruptionem tamen corruptio sic at-
tribuitur tempori. quia tempus facit ipsam sed quia fit in tempore et corruptiones
latent. ultimo autem epylogat dictum est. quod tempus est et quid sit et
quomodo dicitur nunc. et quid significet iam et nuper et iam et olim et
repente. Deinde cum dicit. Prius autem nobis. ostendit quod omnis mutatio

sit in tempore duabus rationibus. quarum prima talis est. motus omnis mutatio
invenitur velocius et tardius. sed determinatur tempore quod velocius dicitur
mutari. quod citius mutatur prius ad determinatum aliquid. sed idem
spatium et tamen quod eadem sit regula utriusque motus ut in loca-
li motione. sicut utraque mutatur circulariter aut utraque recta. Sicut
una esset circularis et altera recta non posset velocius motum quod
prius venit ad terminum et similiter in alliis et aliis generibus
mutationum. Sed ergo quod omnis motus sit in tempore. Secunda ratio
ponitur ibi. Atque in tempore quod est. et ad hoc probandum utitur
tali probatione prius et posterius dicitur sicut in tempore quod quidem manifestum hoc modo.
prius et posterius dicitur per distantiam ad ipsum nunc quod est terminus preteriti
et futuri. sed ipsum nunc sicut in tempore. ergo et prius et posterius sunt in tempore. quod
in eodem est quod sit nunc et distantia ipsius nunc. Quod autem hoc sic
est. in preterito et futuro. quia in preterito dicitur prius quod est remotius
ab ipso nunc. posterius autem quod est propinquius. in futuro autem e converso. Si
ergo prius et posterius sunt in tempore ad omnem autem motum sequitur prius et
posterius necesse est quod omnis motus sit in tempore.

Signum autem est consideratione. Postquam
philosophus determinavit de tempore. hic movet quasdam dubitationes
de tempore et primo est circa tempus. Secundo circa unitatem
ibi. Dubitabit aliquis circa primum duo facit. primo movet duas
dubitationes Secundo solvit eas. ibi. Aut quia motus. Dicit ergo
primo quod hoc duo indigent consideratione diligenti. scilicet quo-
modo se tempus habeat ad animam et iterum quare tempus videatur
ubique. scilicet in terra et in mari et in celo. Deinde cum dicit. Aut
quia motus. solvit questiones premissas. et primo secundam quia fa-
cilior est. Secundo primam. ibi. Utrum autem non. Dicit ergo primo quod
tempus est quedam accidens motus quia est numerus eius. accidentia autem
(numerus non et) invenitur ubicumque est subiectum est motus
ergo quod sit tempus. Dicit autem corporalium motus et sic non aliis mo-
tibus saltem motum localem. quia dicitur sunt in loco. et tempus prius
sed aliquis dicere quod hoc sit motus localis non enim omnia moventur
sed quedam quiescunt. tempus est non in omnibus. et ad hoc ex-
cludendum subiungit quod tempus est simul cum motu sive motus
accipiatur secundum actum sive secundum potentiam quicumque enim sunt possibilia
moveri non moventur actu quiescunt. tempus autem non solum numerat
motum sed etiam quietem ut supra dictum est. unde relin-
quitur quod ubicumque est motus vel actu vel potentia quod ibi sit tempus.
Deinde cum dicit. Utrum autem non sit anima. Solvit precedentem questionem
et circa hoc tria facit. primo movet dubitationem. Secundo obicit ad
questionem. ibi. Cum impossibile. Tertio solvit. ibi. Sed autem hoc
utrum quod est. Dicit ergo dubium utrum non existente anima. sit esse
autem esset tempus. et obicit ad oppositum quod non. quia si esset impossibi-
le esse aliquid potens numerare. esset impossibile esse aliquid numera-
bile potens numerari. Sed si non est numerabile non est numerus quia
numerus vel est id ut ea quod numeratur actu vel in eo quod est numerabile
potentia. relinquitur ergo quod si non est aliquid potens numerare quod non sit
numerus sed nichil aliud est natum numerare quam anima et intellectus
anime intellectiva quia numeratio fit per collationem numeratorum
ad unam primam mensuram. conferre autem rationis est. Signo

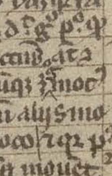

(margin note:) Sicut in eodem est preteritum et distantia quam recipit
in relatione ad preteritum. unde est in linea et
dicatur quod prius et posterius dicantur per
distantiam ad ipsum nunc

sed est anima intellectiva non est numerus. Tempus autem est numerus pro
dictus. Si ergo non sit anima intellectiva tempus non erit. Deinde
cum dicit Sed aut solvit dubitationem quae dicit quod aut oportet dicere quod tempus
non sit si non sit anima aut oportet hoc dicere tempus esse quodcumque ens
sine anima puta si contingit esse motum sine anima sicut est possibile motum
in necesse est ponere tempus quia prius et posterius sunt in motu et haec prius
et posterius motus inquantum sunt numerabilia sunt ipsum tempus. Ad evi
dentiam huius solutionis considerandum est quod positis rebus numeratis necesse
est ponere numerum unde sicut res numeratae dependent a numerante ita
et numerus eorum. Esse autem rerum numeratarum non dependet ab intellectu animae
nisi sit aliqua res quae sit causata sicut est intellectus. Similiter non
autem dependet ab intellectu animae unde numerus rerum ab intellectu
animae dependet sed solum ipsa numeratio quae est actus animae ab in
tellectu animae dependet sicut ergo possunt esse sensibilia sensu
non existente et intelligibilia intellectu non existente ita possunt
esse numerabilia et numerus non existente numerante. Sed forte conditio
nalis quae prius posita est vera quod si impossibile est esse aliquid sentien
te numerante impossibile est esse ad numerabile sicut hic non [illegible] si
possibile est esse aliquid sentiens impossibile est esse aliquid sensibile si
enim est sensibile potest sentiri et si potest sentiri potest esse sen
tiens et similiter se habet ad numerabile quod possit esse ad numerans
unde si impossibile est esse ad numerans impossibile est esse ad numerabile non
tamen sequitur quod sint numerabilia quamvis non sit numerans ut Philosophus procede
bat. Si ergo motus haberet esse fixum in rebus sicut lapis vel equus
possit absolute dici quod sicut anima non existente lapis est
ita anima non existente numerus esset motus quod est tempus. Sed mo
tus non habet esse fixum in rebus nec ad invenitur actu in rebus de mo
tu nisi quoddam indivisibile motus quod est motus divisio. Sed totalitas
motus accipitur per considerationem animae comparantis priorem dis
positionem mobilis ad posteriorem et sic ergo quod tempus non habet esse extra animam
nisi secundum suum indivisibile ipsa autem totalitas temporis accipitur per
ordinationem animae numerantis prius et posterius in motu ut supra
dictum est et ideo signanter dicit Philosophus quod tempus non existente anima est ut
ens [illegible] ut si dicatur quod motus contingit sine anima
imperfecte et per hoc solvuntur rationes supra positae ad ostendendum quod
tempus non sit quia componitur ex partibus non existentibus patet enim ex pre
dictis quod non habet esse perfectum extra animam [illegible] partibus non existentibus patet
enim ex predictis sicut nec motus. Deinde cum dicit Dubitabit
autem aliquis movet quaestionem de unitate temporis sive de comparatione
temporis ad motum. Et circa hoc tria facit. primo movet
dubitationem. secundo solvit ibi An autem est. tertio manifestat quod supposuerat
erat ibi Et autem tunc. Dicit ergo primo quod dubitatio est cum tempus
sit numerus motus est utrum cuiuslibet motus sit numerus. Deinde cum dicit An autem
est solvit dubitationem et primo excludit falsam solutionem. secundo ponit
veram ibi Quoniam autem et loci mutatio. Circa primum tria facit. primo ponit
solutionem falsam. secundo improbat eam ducendo ad inconveniens ibi
Sed est nunc moveri. tertio ostendit inconveniens esse impossibile ibi Alterum non est
neque. Dicit ergo primo solutionem quod tempus sit numerus cuiuslibet motus et ad hoc
probandum inducit quod motus omnis est in tempore scilicet generatio et au
gmentum et alteratio et loci mutatio quod autem [illegible] omni motui

est in tempore
secundum quod ipsum est esse autem in tempore est mensurari tempore sic ergo numerus quod quilibet motus
in quantum huiusmodi habet numerum unde cum tempus sit numerus motus videtur sequi quod tem
pus sit numerus motus cuiuslibet non aliter dicatur motus. Deinde cum dicit
Sed est nunc moveri improbat predictam solutionem. Contingit simul aliqua duo
moveri. Si ergo cuiuslibet motus sit tempus sequitur quod duorum mo
tuum simul existentium sit alterum et alterum tempus et sic ulterius sequitur
quod duo tempora equalia sint simul utpote duo dies vel due
horae. Duo autem tempora inequalia simul esse non est inconveniens ut
dies et hora. Deinde cum dicit Alterum non est neque ostendit hoc esse impossibile scilicet duo
tempora equalia simul esse quia omne tempus quod est simul et similiter et equale
est unum numero. Sed tempora quae non sunt simul non sunt unum numero sed specie tantum
est unum sicut dies cum die et annus cum anno. Et hoc manifestat per
simile aliquorum numeratorum. Si enim sint septem canes et septem equi
non differunt in numero sed [illegible] differunt [illegible] et similiter omnium
motuum qui simul incipiunt et simul finiuntur idem tempus est sed mo
tus differunt secundum propriam rationem quia iste forte est velox
et alius tardus et iste est loci mutatio et alius alteratio sed tempus
est idem si alterationis et loci mutationis sit equalis numerus temporum
supponendo quod simul sint et propter hoc oportet quod motus sint alii et divisi
ab invicem. Sed tempus in omnibus est idem quia unus et idem numerus est
eorum quae sunt equalia et simul quocumque sint. Deinde cum dicit Quoniam autem
loci mutatio ponit veram solutionem et circa hoc tria facit primo pre
mittit quaedam quae sunt necessaria ad solutionem secundo ex premissis
solutionem concludit ibi Signum quidem. tertio [illegible] per dicta aliorum ibi
Facit Unde ut videtur esse primus. quorum primum est quod inter alios motus primus et magis
locales motus circulares ut in octavo probabitur. Secundum est quod omne
quod numeratur numeratur uno quodam proprio id est sui generis sicut unitates
unitate et equi equo ut patet in decimo metaphysicae. unde oportet quod tempus
quodam determinato tempore mensuretur sicut videmus quod omnia tempora
mensurantur per dies. Tertium est quod premittit est quod tempus mensurat motum
et motus tempus ut supradictum est et huius ratio est quia aliquo determinato motu
et aliquo determinato tempore mensuratur quantitas et motus et temporis.
Deinde cum dicit Signum quidem quod primum concludit ex premissis [illegible] quod est primum
est mensura omnium priorum id est omnium quae sunt sui generis necesse
est quod circulatio quae est maxime regularis sit mensura omnium mo
tuum. Dicitur autem regularis motus qui est unus et uniformis
Haec autem regularitas non potest inveniri in alteratione et augmentatione
quae non sunt usquequaque continuae nec equalis velocitatis.
Sed in loci mutatione potest inveniri regularitas quia potest
esse aliquis motus localis continuus et uniformis
et talis est solus motus circularis ut in octavo probabitur et inter
alios motus circulares maxime uniformis et regularis
est primus motus qui revolvit totum firmamentum motu diur
no. unde illa circulatio tamquam prima et simplicior et regula
rior est mensura omnium motuum. Oportet autem motum regularem esse
mensuram et numerum aliorum quia omnis mensura debet esse
certissima et talis est quae uniformiter se habet. Ex hoc ergo
colligere possumus quod si prima circulatio mensurat omnes motus
et motus mensuratur a tempore in quantum mensuratur quodam motu
~~dicit~~ necesse est dicere quod tempus sit numerus primae circulationis.

[Margin notes: [illegible] sit sentiens; sicut [illegible] lapis; primus et magis simplex et regularis et magis causa [illegible] motuum]

b qm̄ m̄sat̄ tps ⁊ ad hoc m̄surat̄ omēs alij mot' tpis
m̄sationē. Dm̄ ē d'. vii m̄. applicat pdc̄am solōz p
opiniones ⁊ aliorum ⁊ p'o p opiōz ... motū fue
rūt ad dc̄. q sit mot' spē celestis. sic mot' qc̄ ... b
q h motu m̄sant̄ omēs alij mot' ⁊ tps. m̄satiw h
motu ...

[illegible]

q̄ sit ... hec numer ... differunt ad inuic̄
b spē ... ī numerat̄ sb una nū spē ...
q sit ead̄ ...

[illegible]

... considerationi tpis. physicorum quintus

Transmutatur autem transmutans omne

Postquam phs determinauit de motu ⁊ de hijs que ...
motum ...

[illegible]

eo quod motus ex parte eius. Et primo ponit quoddam preambulum. Secundo ponit dicendorum ibi. **Est autem illud** etc. Primo ergo facit primo ponit que requiruntur ad motum. Secundo comparat ea ad invicem ibi. **Horum autem aliquid.** Tertio solvit quandam dubitationem ibi. **Quidquid ergo** motum. Dicit ergo quod ad motum requiruntur v. primo requiritur primum movens a quo scilicet est principium motus. Secundo requiritur mobile quod movetur. Tertio tempus in quo est motus. Et preter hec etiam requiruntur duo termini scilicet ex quo incipit motus et aliud in quod scilicet motus procedit. Omnis enim motus est a quodam in quoddam. Deinde cum dicit **Alterum enim** comparat premissa ad invicem et primo mobile ad duos terminos motus. Secundo duos terminos motus ad invicem ibi **Mutatio autem in quod.** Dicit ergo primo quod id quod primo et per se movetur alterum est ab eo in quod tendit motus et ab eo a quo motus incipit. Sicut patet in istis tribus lignum calidum et frigidum in motu calefactionis: lignum quod est subiectum in motu, aliud vero scilicet calidum ad quod, aliud tertium scilicet frigidum est ex quo. Dicit autem id quod movetur primo esse alterum ab utroque termino quia nichil prohibet id quod movetur per accidens esse alterum terminorum, scilicet cum ut lignum est quod calefit per se, per accidens vero est calidum ut frigidum est id quod calefit per accidens, ut inferius dicetur. Quod autem mobile sit ~~extra~~ alterum utroque termino probat philosophus quia motus est in subiecto sicut in ligno, non autem est in alterutro terminorum nec in specie albi nec in specie nigri. Et hoc patet per hoc quod id quod est motum movetur, tamen autem motus nec movetur nec movet, sive termini motus sint species vel qualitates ut in alteratione, sive sint loca ut in motu locali, sive sint quantitates ut in motu augmenti et decrementi. Sed movens movetur secundum quod movetur in quod movetur, id est in terminum ad quem, quia est motus in subiecto quod movetur, non autem in termino. Comparatur ... motus ad actio motus. Deinde cum dicit **Mutatio autem in quod.** Comparat utrumque terminorum ad invicem et dicit quod mutatio magis denominatur ab eo in quod quam ab eo a quo. Sicut corruptio dicitur mutatio in non esse quamvis id quod corrumpitur mutetur ex esse. Et generatio est mutatio in esse quamvis incipiat a non esse. Et non a generationis ad esse pertinet quia per mutationem aufertur terminus a quo et acquiritur terminus ad quem. Et ideo [illegible] ab eo denominandum vult motum ut repugnantem termino a quo et convenientem. Hec autem termino ad quem et ideo hoc ab eo denominatur. Deinde cum dicit **Aliquid quidem ergo.** Solvit quandam dubitationem et est hec. Dixerat enim primo termino quod ex premissis sunt [illegible] ... demonstratum est quod sit motus. Sed quia in predicamentis [illegible] est quod species et qualitates et loca et generaliter passiones et passibiles qualitates, quare terminorum motus non movetur. Cum igitur [illegible] sit motus ut demonstratum est, ... quia est quedam species et calor est passio quedam et passibilis qualitas. Secundo ponit [illegible] quorum dubitatio est quia ad dubitationem potest utrumque passiones et passibiles qualitates non calor et frigus et albedo et nigredo, ex quo non movetur, sit quidam motus [illegible] ad [illegible] sibi ponitur. Cum enim albedo sit terminus in quo est motus, si albedo sit motus, sequitur quod motus sit terminus motus, quod non potest esse ut infra probabitur. Et ex hoc [illegible] tertium. Et dicit quod albedo non est motus sed albatio. Adhuc autem fortassis quia supra probatum est quod motus non est terminus motus. Deinde cum dicit **Est autem illud.** Ex quo enim motus secundum hoc a motore et moventur, ut ostensum est, ostendit quod per se dictorum motus accipitur, accipitur ex parte moventis et mobilis, dicitur enim ex parte eius in quo est ad quod magis denominat motum quam eo a quo ut dictum est. Accipitur autem dictorum motus non ex parte eius ad quod et dicit quod est ex parte aliorum scilicet terminorum potest accipi in motu. Ad quod est per accidens et ad quod est per se et non per accidens. Accidit quod sic si dicatur de eo quod fit album quod mutatur in id quod intelligitur per quod cognoscitur ab aliquo. Et hoc per accidens. Accidit enim colori albi quod intelligatur. Si autem dicatur de eo quod fit album quod mutatur in partem coloris, hoc erit secundum partem, dicitur enim mutari in colorem quia mutatur in albedinem que est pars coloris, et similiter est si dicatur de aliquo qui vadit ad Athenas quod vadat in Europam quia Athene sunt pars Europe. Si autem dicatur de eo quod fit album quod mutatur in album colorem, hoc erit primo et per se. Modo autem dicit motum ex parte eius quod indiget residuum quia ex parte ad motum ut manifeste [illegible]. Deinde cum dicit **Quoque ergo.** Epilogat quod dixerat et dicit quod illud est quod mutatur ad per se motum et quod mutatur per accidens et quomodo secundum aliquid, id est secundum partem, unde quod dico per se et per se etiam invenitur in motore et in mobili. Demonstratum est quod sit movens per se et per accidens et quod movetur non est in specie, id est in qualitate, quamvis est motus. Sed in eo quod movetur sicut in mobili [illegible] quod id est.

Deinde cum dicit **Sed quoniam** [illegible] quomodo motus sit agendum et primo ponit. Secundo manifestat quoddam quod dixerat ibi **Ex medio.** Dicit ergo primo quod mutatio que est per accidens omittenda est. Sed per accidens accipiatur ex parte moventis sive ex parte mobilis sive ex parte terminorum et hoc ideo quia motus per accidens est indeterminatus et in omnibus sic indeterminate et in omni tempore et in omnibus aliorum sive ut moventium quia universaliter possunt accidere. Sed mutatio que non est per accidens non est in omnibus sed tantum in contrariis et mediis quia ad motum quod est in quantitate et qualitate et ubi. Sed in contradictione quia ad generationem et corruptionem que est secundum esse et non esse et hoc per predictum expedit aliquid [illegible] non cadunt in ea que determinata sunt. Et non [illegible] ad [illegible]. Deinde cum dicit **Ex medio** autem. Quomodo quod dixerat quod motus est in mediis et dicit quod contingit mutari ex medio ad utrumque extremum quia medium per quod possumus uti medio ut contrario ad utrumque extremum. Medium enim in motu habet se ut contrarium utrique extremo et quodammodo utrique contrariorum et ideo potest dici hoc ad illud et e contra ad hoc, sicut si dicatur quod media vox in comparatione ad gravem est acuta et e contrario, ad ultimam acutam per comparationem ad acutam et scilicet per comparationem ad inferius [illegible]. || ad extrema i. ad gravem et acutum [illegible] alb[um] per separationem

Quoniam autem omnis mutatio etc.

Postquam philosophus distinxit motum per se a motu per accidens, hic dividit mutationem et motum per se in suas partes. Et considerandum est quod aliquando superius [illegible] motus distinxit acceptionem motus quia est communis sibi species mutationis, et hic communiter accipit hic nomen mutationis large, motum autem accipit magis stricte pro quadam mutationis specie. Dividit ergo primo istud in partes duas: in primo dividit mutationem in suas species que sunt tres, ...

mot'. In lectione ostendit motum in suas species i. Si igitur predicamenta divisa sunt. et primo dicit quod ponit divisionem mutationis. Secundo membra partes divisionis i. Ex non subiecto. et primo dicit facit propter predicta ad dictam mutationis. Secundo concludit ex premissis mutationis divisionem i. Quare necesse est et his. 3o concludit quandam divisionem i. Que vero est ex non subiecto. dicit ergo primo quod cum omnis mutatio sit a quodam in quoddam. ut manifestum est ex ipso mutationis nomine. dicit ergo quod cum omnis mutatio sit a quodam in quoddam ut manifestum est ex ipso mutationis nomine quod denotat ad posterius ad . et ad = prius et ad posterius. necesse est his suppositis quod quod mutatur. quatuor modis mutetur. aut enim utrumque terminorum est affirmatus et sic dicitur ad mutari de subiecto in subiectum. aut est terminus a quo est negatus ~~[illegible]~~ terminus ad quem est affirmatus et sic dicitur ad mutari de non subiecto in subiectum. aut uterque terminorum est negatus et sic dicitur ad mutari de non subiecto in non subiectum. subiectum vero accipitur hic subiectum eo modo quo sustinet formam. Sed omne id quod significatur affirmative dicitur hic subiectum. Deinde cum dicit Quare necesse est. Concludit ex premissis divisionem mutationis. et dicit necessario ex premissis scilicet quod tres sunt mutationis species. Quarum una est ex subiecto in subiectum sicut cum aliquid mutatur de albo in nigrum. alia est ex subiecto in non subiectum. sicut cum aliquid mutatur de esse in non esse. Deinde cum dicit Que vero est ex non. Excludit quandam obiectionem. posset enim aliquis dicere quod cum premisit quatuor modis ad mutari debuisset concludere quatuor species mutationis et non tres tantum. Sed hanc obiectionem excludit dicens quod non potest esse aliqua mutationis species de non subiecto in non subiectum. quia omnis mutatio est in oppositis. Due autem negationes non sunt opposite scilicet cum de eodem potest quod sunt vera. sicut ergo quod sit contradictio et hic significat quod quecumque negationes contingit esse veras de aliquo uno et eodem sicut lapis non est equus. non est canis unum. est mutatio per se sit solum in contradictione ut supra dictum est. Secundo per negationem negationum non sit mutatio per se. sed solum sic mutatur ad per accidens. Cum enim ad fit de albo nigrum fit per accidens de non nigro in album. Et per hunc modum dicitur quod mutatur ex non subiecto in non subiectum non potest esse aliqua mutationis species. Deinde cum dicit Ex non subiecto. ostendit partes predicte divisionis. et est hic facit. primo membra predicte divisionis. Secundo ostendit quod ne utrum earum est motus i. Sed quod non est. 3o ostendit quod residua pars divisionis est motus i. Quoniam autem motus est. et primo dicit facit. primo membrum unum predicte divisionis. Secundo alterum i. Que autem ex subiecto in non subiectum. dicit ergo primo quod illa mutatio que est ex non subiecto in subiectum cum sit oppositionis secundum contradictionem vocatur generatio que est mutatio de non esse in esse. Sed hec generatio est duplex quedam est simpliciter generatio. que ad simpliciter generationem alia non quedam est quantum ad hoc ad generationem et primo dicit ex. et primo de hac generatione dicens cum ad mutatur de non albo in album generatio huius non simpliciter et secundo dicit quod illa generatio que est ex non esse simpliciter ad simpliciter dicitur. ad fit vel non fit est generatio simpliciter. Cum enim generatio sit mutatio de non esse in esse. hoc illo modo dicitur ad generari quod ex non ente in ens mutatur. Cum autem ex non albo fit album non mutatur ad ex non esse simpliciter in esse simpliciter. quia cum mutari proprie sit in esse subiectum que est album ad eius actum unum esse subiectum manens in mutatione tota enim primo mutationis erat eius actu simpliciter loquendo. subiecto tamen erat eius actu hic album. et ideo non dicitur fieri simpliciter.

sed fit hic album. subiectum non formam. non est ad eius actum. Sed cum in potentia tantum simpliciter primo quod est in primis generationis subiectum preiacens formam actualiter formam. Et ideo in generatione substantie fit ad simpliciter et est hic habitum preiacens quod subiectum nullam formam quam presupponit aliam formam in actu dicitur generatio simpliciter. sed solum hoc quod quelibet forma facit ens actu. Deinde cum dicit Que autem ex subiecto. ostendit aliam predicte divisionis et dicit quod illa mutatio que est ex subiecto in non subiectum vocatur corruptio. Sed quedam est corruptio simpliciter que scilicet est ex esse substantiali in non esse. quedam non est in oppositis negationis et affirmationis est sicut de albo in non album quia est corruptio huius. Sicut et dictum est de generatione. Deinde cum dicit Si igitur quod non etc. Ostendit quod neutrum predictarum partium est motus. Secundo quod nec corruptio i. Neque corruptio etc. Primo probat duabus rationibus. quarum prima talis est. quod subiectum non est hoc ad non potest moveri. quod quod non est non movetur Sed quod generatur simpliciter non ens simpliciter. ergo quod generatur simpliciter non movetur. ergo generatio simpliciter non est motus. ad manifestationem premisse propositionis dicit quod non ens dicitur multipliciter et duobus modis dicitur non ens non moveri. Uno autem modo non per accidens. uno enim modo dicitur ens et non ens secundum compositionem dictionis propositionis prout sunt id est cum verum et falsum. aliter sic ens et non ens sunt in mente tantum ut dicitur in metaphysica. unde non concernit motum alio modo dicitur non ens. quod est in potentia quod ens est potentia oppositum ei quod est simpliciter actu simpliciter et hoc est non ens. non modo 3o modo dicitur non ens quod est in potentia quod non excludit esse in actu simpliciter Sed esse actu hic sicut non album dicitur non ens et non bonum. Et hic non ens contingit moveri sed per accidens sed quod hic necessario attribuitur aliquid ente in actu et per se movetur sicut cum homo est non albus. Sed tamen id quod simpliciter non est hoc ad nullo modo moveatur neque per se neque per accidens. patet ergo hic quod impossibile est quod non movetur unum impossibile est generationem esse motum. Illud enim quod non est fit sive generatur et sic impossibile est ut ipsum diceretur. Contingeret enim fieri ad per accidens. existere autem in potentia per se. motus non existit. dicere de eo quod fit simpliciter quod simpliciter non est unum moveri non potest. eadem ratione non quies. unum generatio non motus est. alia quoque hic sunt inconveniencia sequuntur. Si enim ponatur generationem = motum sequitur quod non ens moveatur et quiescat. Secundam rationem ponit ibi. Et si omne quod movetur. Omne quod movetur est in loco. sed quod non est non est in loco. quia posset de eo dici quod alicubi esset. ergo quod non est non movetur. et hoc idem quod supra. veritas autem propositionis apparet ex hoc quod cum motus localis sit primus motuum omne quod movetur moveatur hoc locali motu est in loco. remoto enim priori removentur quecumque sunt. Deinde cum dicit Neque autem corruptio. probat quod corruptio non sit motus quia motui non contrariatur nisi motus vel quies. sed corruptio non est motus. Deinde cum dicit Quoniam motus. concludit ex premissis quod residua pars supposite divisionis sit motus. Cum enim motus sit quedam mutationis species. quare in eo est ad post ad quod supponit aliquam mutationem preter motum. que non est generatio neque corruptio que sunt mutationes secundum contradictionem. relinquitur ex necessitate quod cum non sint nisi tres species mutationis. quod motus sit mutatio de subiecto in subiectum. ita tamen quod per duo subiecta et per duo affirmativa intelligatur. Contraria autem media. quare et privatio contrarium est contrarium quod significatur affirmative ut medium quod est primo et album et nigrum que sunt contraria.

Si igitur predicamenta divisa sunt etc.

Postquam philosophus divisit mutationem in generationem et corruptionem et motum,
hic subdividit motum in suas partes. Et circa hoc opponitur ea que
dicta. 2º assignat species motus. ibi Secundo ostendit quod modus dicitur
ibi Quoniam autem etc. Et primo dicit quod ponit quandam divisionem, per
accipit divisionem motus in suas partes. Secundo ibi divisionale predictum,
ibi Sed quia autem etc. Concludit ex premissis quod cum motus sit
de non subiecto in subiectum sicut sit ad aliquod genus predicamentorum, necesse est
quod species motus distinguantur secundum genera predicamentorum in quibus motus de
nominatorum et sicut contrarietas ut supra dictum est. Si igitur predicamenta
sunt divisa in 10 genera scilicet substantiam etc. ut patet in libro predicamentorum
et in metaphysica necesse est 3 esse species motus, scilicet motum qui est in genere
quantitatis et motum qui est in genere qualitatis et motum qui est in genere
ubi qui dicitur secundum locum. Multum autem motus sit in istis generibus et aliter
pertineat ad predicamentum actionis et passionis ut videlicet dictum
est. Convenit sufficit quod quilibet motus est in eodem genere cum termino
eius non ita quod motus qui est ad qualitatem sit species qualitatis sed
per reductionem. Sic enim potentia reducitur ad genus actus, per quod omne genus
dividitur per potentiam et actum. Ita oportet quod motus qui est actus imperfectus re
ducatur ad genus actus perfecti. Sed secundum quod motus consideratur ut est in
ab illo vel ab alio dicitur sic pertinet ad predicamenta actionis
et passionis. Deinde cum dicit Secundum substantiam autem etc. ostendit divisio
nalem premissam, et primo ostendit quod in aliis generibus ab hiis tribus predicamentis
non potest esse motus. Secundo ostendit quod in istis tribus generibus motus sit,
ibi Quoniam autem singula. Circa primum 4 facit. Primo ostendit quod in genere substantie non est
motus. Secundo quod non in genere ad aliquid, ibi Neque in ad aliquid. 3º quod neque
est in genere actionis et passionis, ibi Neque agentis et patientis. 4º
ad tria predicamenta scilicet quando et situs et habitus. Quia non significat in tempore
et tempus est mensura motus. Unde per eandem rationem non est motus in actione
et passione que pertinent ad motum. Eadem ratio est in quando. Sic etiam
de ordine quodam partium dicitur. Ordo vero relatio est et similiter
habitus secundum quandam habitudinem corporis ad id quod ei adiacet. Vel
in hiis propter motum non est motus. Quod igitur motus non sit in substantia sic
probat. Omnis motus est in contrariis. Sed substantie nichil est contrarium, non est motus.
Habet autem dubium quod hic dicitur, quia idem philosophus dicit in libro de generatione
et corruptione quod ignis est contrarius aque, et in libro de celo et mundo dicit
quod celum est ingenerabile et incorruptibile quia non habet contrarium. Unde
relinquitur quod ea que corrumpuntur sint contraria. Sic etiam contrariis opposi
ta. Dicendum quod ad hoc quod una substantia potest esse alteri contraria sed
sua forma. Sed non secundum substantiam, sed secundum hoc plus ad nichil valeret.
Sufficit enim ad hoc quod motus sit in substantia quod forme substantiales sint
contrarie. Est enim motus de forma in formam que est in altero existentium non
est contrarium. Sed forme formarum in eodem alterantur, quod ignis est contrarius
aque secundum qualitates activas et passivas que sunt calidum et frigidum,
et non secundum formas substantiales. Sed est quod dicit quod calor sit forma
substantialis ignis. Et in aliis corporibus sic actio de genere qualitatis
que est in genere substantie non potest esse accidens. Sed hoc est difficile.
Respondeo patet. Manifestum est enim quod proprie passiones causantur ex
propriis principiis subiecti quod est in forma. Si igitur proprie passiones
ignis et aque sint contrarie, ergo videtur quod forme substantiales sint contrarie
et in ... probat quod omne generatum dividitur per contraria, dicas

differre autem contrarie a formis substantialibus ut in 8 generibus et etiam habemus. Videtur
igitur quod sit contrarietas [in formis] substantialibus. Dicendum est igitur quod contrarietas in diversis
generibus attenditur secundum communem rationem contrarietatis, que quidem est excel
lentia et defectus, ad quam oportet quod omnia contraria reducantur,
ut in 10 metaphysice habitum est. Omnes enim dicte differentie ad genus
hoc habent quod una earum habundans et alia ut deficiens
vel altera ... ut ... metaphysice dicit quod diffinitiones sunt
sicut numeri quorum species variantur per additionem et subtractionem unitatis.
Non tamen oportet quod in quolibet genere sit contrarietas secundum propriam rationem. Hec autem illius
speciei sed solum secundum eandem rationem excellentie et defectus. Quod enim contra
rietatis que maxime distant oportet quod in quocumque genere inveniatur contrarie
tas quod inveniantur duo termini maxime distantes inter quos ceteri
continentur que in illo genere sunt. Et hoc sufficit ad hoc quod in illo genere
esset motus de uno extremo in aliud contingit continue pervenire.
In quibusdam igitur generibus hee due conditiones desunt, ut patet in numeris.
Quamvis enim omnes species numerorum distant secundum excellentiam et defectum, tamen
non est accipere duo extrema maxime distantia in illo genere. Est
enim accipere minimum numerum scilicet dualitatem, non tamen maximum. Similiter
inter species numerorum non est continuitas, quia qualibet species numeri perficitur
formaliter per unitatem que indivisibilis est et alteri unitati non continuatur.
Et similiter in genere substantie. Cum enim forme diversarum specierum ab invicem
differentes secundum excellentiam et defectum in quantum una forma est nobilior
altera, propter hoc ex diversis formis possunt causari diverse pas
siones in eodem. Tamen una forma speciei secundum suam rationem non habet
contrarietatem ad aliam, per quod in formis substantialibus non attenditur maxima
distantia inter aliquas duas formas ita quod ab una earum veniatur
ad aliam ordinate per media. Sed ... existente una
forma potest in differentibus utrique diversas formas absque ordine.
Unde ... de generatione quod cum extra sit ignis ... quod
fiat transitus per media elementa. Secundo quia cum esse substantiale rei sit
in aliquo indivisibili, non potest aliqua continuitas attendi in formis
substantialibus, ut motus continuus possit esse de una forma in aliam secundum re
missionem forme et intensionem alterius. Unde probat per hoc quod probat
in substantia non esse motum quia in ea non est contrarietas. Continuatum est in proba
tum, ut contrarietatem inveniri. Sed etiam possit alia ratione probari
quod motus non est in substantia quia supponit quod scilicet non formas substantiales
in potentia tamen. In qualitatibus autem et speciebus manifeste apparet
contrarietas secundum utramque rationem, quia qualitates possunt intendi et remit
ti, ut sic possit esse continuus motus de qualitate in qualitatem. Et inve
nitur maxima distantia inter duo contraria extrema, sicut in
coloribus inter album et nigrum, in saporibus inter dulce et amarum.
In quantitate autem et loco alterum istorum manifeste invenitur, scilicet conti
nuitas. Secundum scilicet maxima distantia. Determinatur extremorum non invenitur
in eis. Sed secundum communem rationem quantitatis et loci accipiantur,
sed solum secundum quod accipiuntur in aliqua re determinata. Sicut in aliqua specie
alicuius vel plante est aliqua minima quantitas a qua incipit motus augmen
ti et aliqua maxima ad quam terminatur. Similiter et in loco inveniuntur
duo termini maxime distantes per comparationem ad motum alicuius
qui a uno incipit motus et in alio terminatur, sive sit motus naturalis
sive voluntarius. Deinde cum dicit Neque in ad aliquid. Ostendit quod non est

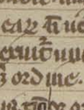

Nota de contrarietate formarum substantialium et accidentium

secundum hoc generatio et corruptio

secundum genus et principium

mot' in g(e)n(er)e. Ad ad. Inq(ui)t cu(m)q(ue) e(st) g(e)n(er)e p(er) se (est) mot'. nichil
illi(us) g(e)n(er)is d(e) nouo i(n)uenit(ur) i(n) aliq(u)o abs(que) ei(us) mut(ati)o(n)e sic
nou(us) color n(on) i(n)uenit(ur) i(n) aliq(u)o albo abs(que) ei(us) alt(er)at(i)o(n)e. s(ed)
(con)tingit d(e) nouo v(er)u(m) e(ss)e ad relat(iv)e dici ad alt(er)u(m) alt(er)o mu
tato ip(s)o t(ame)n n(on) mutato. (er)go mot' n(on) (est) p(er) se i(n) ad ad. s(ed) solu(m)
p(er) acc(iden)s. i(d est) q(uia) ad aliq(ua)m mut(ati)o(n)em (con)seq(ui)t(ur) noua rel(ati)o. sic
ad mut(ati)o(n)em q(uanti)t(at)is (con)seq(ui)t(ur) eq(ua)litas v(e)l (con)mut(ati)o(n)e(m) s(ecundu)m q(ua)litate(m)
silitudo (et) dissilitudo. h(ic) a(utem) q(uod) d(icitu)r i(n) q(ui)b(us)da(m) n(on) h(abe)t difficultate(m)
(con)ue(n)it cu(m) q(ui)da(m) rel(ati)o(n)es. q(ue) n(on) s(un)t ad realit(er) in eo d(e) quo
p(re)dic(antu)r. Quod qui(dem) q(uonia)m (con)ting(it) ex p(ar)te ut(ri)usq(ue) extremi sic e(ss)e d(icitu)r id(em)
ead(em). id(em) h(oc) e(st) e(ss)e (con)ting(it) rel(ati)o i(n) i(n)finitu(m) multiplicaret(ur). si
q(ua)r(e) res e(ss)et sibi ead(em) p(er) ~~rel(ati)o(n)em~~ addita(m). Similit(er) est cu(m)
d(icitu)r q(uod) res ip(s)i (est) ead(em). Ubi g(ratia) h(uius) rel(ati)o. S(ecundu)m unu(m) t(ame)n i(n) q(uantu)m (con)uenia(n)t
eand(em) re(m). i(d est) accipi(tur) ut duo extrema. rel(ati)o(n)is (et) sil(itudinis)
(est) i(n) multis aliis. q(ue)da(m) n(on) rel(ati)o(n)es s(un)t q(ue) realit(er) i(n)h(er)ent realit(er)
(est) i(n) uno. extremo (et) alia s(ecundu)m ro(nem) t(ame)n i(n) alt(er)o sic sci(enti)a (et) scibile
cu(m) relat(iv)e d(icitu)r. n(on) q(uia) ip(s)u(m) refert(ur) p(er) aliq(ua)m rel(ati)o(nem) i(n) ip(s)o. s(ed)
q(uia) aliq(ui)d referetur ad ip(su)m. ut p(ate)t p(er) ph(ilosoph)um i(n) 5(o). 4(o) me
tha(phisice). Sic illi (est) cu(m) colu(m)pna d(icitu)r. dext(ra) ali(cui). Dext(ra) e(n)i(m) (et) si
n(istra) v(er)u(m) s(un)t rel(ati)o(n)es reales. i(n) ali(quibus) a(n)i(m)alib(us) i(n)ueniunt(ur) d(iversi)
tate virtutes. i(n) q(ui)b(us) h(uius) rel(ati)o(n)es fundant(ur). s(ed) in colu(m)p
na aut(em) n(on) s(un)t s(ecundu)m re(m). s(ed) s(ecundu)m ro(nem) t(ame)n. q(uia) n(on) h(abe)t p(ro)p(ri)e(tate)s (et) virtutes
q(ue) s(un)t fundame(n)ta hari(um) rel(ati)o(nu)m. Si aut(em) rel(ati)o(n)es i(n) q(ui)b(us)
rel(ati)o realit(er) existit sic i(n) eq(ua)litate (et) sil(itudi)i. s(ed) i(n) utroq(ue) e(n)i(m)
i(n)uenit(ur) q(uan)titas v(e)l q(ua)litas. q(ue) h(uius) rel(ati)o(n)is (est) radix. Et
sil(ite)r appar(et) i(n) multis aliis. rel(ati)o(n)ib(us). In ill(is) a(utem) rel(ati)o(n)ib(us)
q(ue) n(on) po(n)unt i(n) aliq(uo) nisi i(n) uno. extremo(rum). n(on) v(idetu)r diffi(ci)le
q(uia) mutato illo ext(re)mo i(n) q(u)o rel(ati)o realit(er) existit d(e) nouo
dicat(ur) ad relat(iv)e d(e) alt(er)o abs(que) sui mut(ati)o(n)e. cu(m) nich(il) ei
realit(er) adueniat. S(ed) i(n) ill(is) i(n) q(ui)b(us) rel(ati)o i(n)uenit(ur) realit(er) i(n)
v(tro)q(ue) extremo(rum). v(idetu)r diffi(ci)le. q(uomodo) ad relat(iv)e dicat(ur) de uno
p(er) mut(ati)o(n)e(m) alt(er)i(us) absq(ue) mut(ati)o(n)e ei(us). cu(m) adueniat v(e)l
d(icitu)r. (et) q(uia) s(i) ad p(er) si(mile) mut(ati)o(n)e(m) (est) q(uanti)tat(is) i(n) eq(ua)l(is) etc. (et) n(on) mu
tato. eq(ua)litas p(er) creatio(n)e q(uo)da(m). s(ed) i(n) sua radice ... q(uia)
h(abe)t e(ss)e reale. Ex h(oc) q(uod) habeo. tale(m) q(uanti)tate(m) (com)petit m(ihi)
q(uod) sim eq(ua)l(is) ill(is) o(mn)ib(us) q(ui) eand(em) q(uan)titate(m) h(abe)nt. Cu(m) (er)go ali(us)
de nouo accipit illa(m) q(uan)titate(m). i(n) ista(m) m(ea) radix eq(ua)litat(is)
determinat(ur) ad ist(u)m (et) nich(il) aduenit m(ihi) d(e) nouo. p(er) h(oc) q(uo)d
i(n)cipia(m) e(ss)e alt(er)i eq(ua)l(is) p(er) ei(us) mut(ati)o(n)em. Deinde d(icit). S(ed) actio(n)is
(et)c. p(ro)bat q(uod) n(on) sit mot' i(n) g(e)n(er)e actio(n)is v(e)l passio(n)is. actio
e(n)i(m) (et) passio n(on) d(iffe)ru(n)t s(ecundu)m s(u)bi(ectu)m a motu. s(ed) addit aliq(ua)m ro(nem). ut
i(d est) de(m)onstr(atu)m (est) i(n) 3(o). eu(n)d(em) e(ss)e dic(it) q(uod) mot' sit i(n) agente (et) pa(ssiente) (et)
q(uod) mot' sit i(n) actu. etc. h(ec) (est). fac(ilis). p(er) (com)po(sitio)nem (et) intelligit(ur).

Hic p(ro)bat p(ro)po(s)itu(m) i(d est). Primu(m) quid(em) (est) 3(o) porro q(uo)da(m) distinc
tu(m). ad p(ro)po(situ)m i(d est). Quo(n)i(am) aut(em) q(uonia)m. Dic(it) (er)go p(ri)mo q(uod) sic mot'
n(on) e(ss)et ei(us). q(uod) (est) ad ad ita i(n) n(on) (est) agentis (et) patientis. s(ed)
i(n) ut absoluta loq(uim)ur. Et mouentis aut(em) moti q(uia) n(on) p(otes)t
e(ss)e q(uod) aliq(ui)s mot' sit alic(uius) mot'. s(ed) q(uod) g(e)n(er)is sit g(e)n(er)ationis
q(ue) e(st) sp(eci)es mut(ati)o(n)is. n(on) e(n)i(m) q(uod) mut(ati)o(n)is sit mut(ati)o. q(uia) (est) g(e)n(er)a
tio (et) (cor)ruptio. Deinde d(icit). Primu(m) q(uo)d e(st) p(ro)bat quod

mut(ati)o(n)is n(on) possit e(ss)e mut(ati)o. (et) h(ec) p(er) sex ro(n)es q(ua)r(um) p(ri)ma (est)
q(uod) si mut(ati)o(n)is sit mut(ati)o h(oc) p(otes)t i(n)tellig(i) dupl(icite)r. uno m(od)o
ut mut(ati)o mut(ati)o(n)is. sic s(ub)i(ectu)m q(uod) mo(ve)t(ur). sic aliq(u)a mut(ati)o (est)
ho(min)is. q(uia) ho(mo) mo(ve)t(ur). puta d(e) albedi(n)e i(n) nigredi(n)e(m). sic (er)go
p(otes)t i(n)tellig(i) q(uod) mot' aut mut(ati)o sit mut(ati)o(n)is. aut
mot' ut s(u)b(iectu)m. Alio m(od)o p(otes)t i(n)tellig(i) q(uod) mot' aut mut(ati)o mo(ve)at(ur). pu
ta q(uod) calefiat aut i(n)frigidet(ur). v(e)l moueat(ur) s(ecundu)m loca(lem) mot(um)
s(ecundu)m aug(mentum) (et) d(e)ci(nutionem) mut(ati)o(n)em. S(ed) h(oc) (est) i(m)possibile. q(uia) mut(ati)o n(on)
(est) d(e) g(e)n(er)e r(er)u(m) (com)muniu(m) n(on) sit v(e)l s(u)b(iectu)m p(er) se ~~subsiste(n)s~~ s(ed)
(er)go p(otes)t e(ss)e mut(ati)o mut(ati)o(n)is ut s(u)b(iectu)m. Alio m(od)o. q(uod) ad s(u)b(iectu)m
moueat(ur) ex una sp(eci)e mut(ati)o(n)is i(n) alia(m). sic ex calefactio(n)e i(n) frigidatio(n)e(m). aut sanatio(n)e(m). ut due mut(ati)o(n)es
i(n)telligu(n)t(ur) duo t(ermi)i unius mut(ati)o(n)is. sic egrotatio (et) sanitas
i(n)telligu(n)t(ur) duo t(ermi)i mut(ati)o(n)is. (et) ho(mo) mutat(ur) a sanitate i(n)
egritudi(n)e(m). s(ed) n(on) (est) possibile. q(uod) ad s(u)b(iectu)m i(n)uocato p(er) se d(e) mut(ati)o(n)e
i(n) mut(ati)o(n)e(m). s(ed) solu(m) p(er) acc(iden)s (et) q(uod) h(oc) n(on) sit possibile p(er) se p(ro)bat
dupl(icite)r. p(ri)mo q(ui)d(em) sic. Om(n)is e(n)i(m) mot' (est) mut(ati)o ab una
sp(eci)e d(etermin)ata. i(n) alia(m) sp(eci)e(m) d(etermin)ata(m) (et) sil(ite)r g(e)n(er)atio (et) (cor)rupt(i)o. q(ue)
cu(m) (con)uenia(n)t i(n) motu. h(abe)nt d(etermin)atos t(ermin)os. S(ed) d(iffer)u(n)t i(n) t(ermi)n(o).
q(uia) g(e)n(er)atio (et) (cor)rupt(i)o s(un)t i(n) t(ermi)nis oppositis. sic i(d est) s(ecundu)m (con)tradic(tionem).
S(ed) mot' (est) i(n) t(ermi)nis oppositis n(on) sic s(ed) s(ecundu)m (con)trarietate(m). Si (er)go sic
mot'. ad s(u)b(iectu)m mutet(ur) d(e) mut(ati)o(n)e i(n) mut(ati)o(n)e(m) puta d(e) egrota
tio(n)e i(n) dealbatio(n)e(m) sil(ite)r dum mutat(ur) s(u)b(iectu)m d(e) sanitate i(n) egri
tudi(n)e(m). mutabit(ur) (et) ex hac mut(ati)o(n)e i(n) alia(m). Dum e(n)i(m)
(est) s(u)b(iectu)m ad h(uc) i(n) t(ermi)no a q(u)o p(ri)mo mo(ve)t(ur) i(n) t(er)mi(n)u(m) aliq(ue)m. sic du(m) ad
d(uc) h(abe)t. d(e) sanitate m(od)o ad egritudi(n)e(m). S(i) (er)go mot' d(e) sani
tate ad egritudi(n)e(m) si(mu)l e(st) a q(u)o alic(uius) mot' dum adhuc q(uod)
ad mutat(ur) d(e) sanitate i(n) egritudi(n)e(m). sil(ite)r ~~dum~~ ista
mut(ati)o mutab(itu)r s(ecundu)m s(u)b(iectu)m d(e) hac mut(ati)o(n)e i(n) alia(m) q(ue) succed(it)
i(n) s(u)b(iect)o h(uius) mut(ati)o(n)i. m(anifestu)m (est) e(n)i(m) q(uod) q(uan)to p(ro)pria mut(ati)o fuit
t(ermi)nata. s(ed) cu(m) i(am) d(e)s(init) e(ss)e sanu(m) (et) mutat(ur) (est) i(n) i(n)firmitate p(ro)ce
de(n)te p(er) succede(re) sibi q(ue)cu(m)q(ue) alia mut(ati)o. s(ed) h(oc) (est) i(n)co(n)u(eniens)
q(uia) (con)tingit t(ermi)nata p(er) mut(ati)o(n)e(m) s(u)b(iectu)m q(ui)esce(re). (et) nulla mut(ati)o(n)e
mutari. Et ead(em) ro(n)e s(ed) q(uod) mutet(ur) alia q(ue)cu(m)q(ue) mut(ati)o(n)e.
S(i) (er)go (est) ad mot' d(e) p(ri)ma mut(ati)o(n)e i(n) s(ecund)a(m) mut(ati)o(n)e(m) q(ue) s(ucce)dit
i(n) s(u)b(iect)o. seq(ui)t(ur) q(uod) mot' sit d(e) p(ri)ma mut(ati)o(n)e i(n) q(ua)mcu(m)q(ue) alia(m) in
d(etermin)ate. (et) h(oc) (est) (con)tra ro(n)em mot'. p(er) se q(uia) om(n)is mot' (est) a d(etermin)a
to i(n) d(etermin)atu(m). sic (est) (cor)p(or)is m(od)o p(er) se d(e) albo i(n) q(uo)cu(m)q(ue)
s(ed) i(n) nig(rum) aut medi(um). p(ate)t (er)go q(uod) p(ro)p(ter) due mut(ati)o(n)es n(on) p(er) se sub
ei(us) mut(ati)o(n)is alic(uius). S(ecund)o a(utem) p(ro)bat id(em) p(er) alia(m) ro(nem). Quod si
mut(ati)o q(uo)da(m) p(er) se (est) d(e) mut(ati)o(n)e p(re)cede(n)te i(n) mut(ati)o(n)e(m) subseq(ue)
nte. n(on) o(portet) q(uod) semp(er) sit mut(ati)o. i(n) mut(ati)o(n)e (con)tingere. (et) q(uia)
succedat i(d est) q(uod) (con)tingat sil(ite)r e(ss)e cu(m) mut(ati)o(n)e p(re)cede(n)te i(n) mu
t(ati)o(n)e(m) subseq(ue)nte(m). sic d(e) albatio(n)e sil(ite)r p(otes)t e(ss)e egrotatio(n)e. s(ed) sa
natio n(on) p(otes)t sil(ite)r e(ss)e cu(m) egrotatio(n)e. q(ue) s(un)t (con)trarie mut(ati)o(n)es.
Contingit t(ame)n q(uod) egrotatio(n)i succed(at) i(n) eod(em) s(u)b(iect)o sic d(e)albatio.
ita (et) sanatio. (et) h(oc) (est) q(uod) d(icit) q(uod) mut(ati)o q(ue) p(otes)t e(ss)e d(e) una mu
tatio(n)e i(n) alia(m) n(on) semp(er) (est) i(n) mut(ati)o(n)e (con)tingere(m) cu(m)
q(uod) succedat n(on) (con)tingens. (et) illa (est) mut(ati)o n(on) (con)tinge(n)s
e(ss)e. ex q(uo)da(m) i(n) q(uo)dam i(d est) i(n)t(er) duos alios t(ermin)os. Ista mut(ati)o.

q(ua)r(tu)m

Marginal notes, left margin:
hic
rel(ati)o(n)em sibi
(et) n(on) d(e) nouo adueniat alic(ui) abs(que) mut(ati)o(n)e

Marginal notes, right margin:
subsiste(n)s
Alio m(od)o p(otes)t i(n)tellig(i) ut sit mut(ati)o mut(ati)o(n)is ut t(ermi)ni
durat ista mut(ati)o q(uo)usq(ue) s(cilicet) ag(ens) mutat(ur) d(e) sanitate i(n) egritudi(n)e(m)

P.

no[n] co[n]tinget ipi[us] aliq[ui]s mutat[ur] de egritudine erit sanat[i]o
opposita egritationi. Q[uod] a[utem] h[oc] sit in genere p[ate]t ex sup[ra] induc
ta. s[ed] q[uod] sil du[o] [est] p[ri]us muta[t]o mutabit[ur] i[n] sa[n]itatem simul g[ener]e duas
mo[tus] ad egritudine[m] mutabit[ur] ad sanitate[m]. Sanationis
aut[em] termin[us] e[st] sanitas que e[st] q[uo]d[am] q[uo]d[am] aliud ut dic
tu[m] relinq[ui]t[ur] q[uod] simul du[o] ad mo[tus] ad egritudine[m] mo[tus] et ad
sanitate[m] q[uo]d e[st] moui ad duo [con]traria simul et intende[re] ea sil
~~de una mutatione talit[er]. Sed~~ h[oc] [con]tingit sicut i[n] su[m]mu[m] ne
mutat[ur] p[er] una[m] mut[ati]o[n]e[m] et postmod[um] alia p[er]ut si dicatur
ad mutat[ionem] p[er] actu[m] de recordatione i[n] oblivione[m] et i[n]
[con]tinguo aliam mutat[i]o[n]em q[ue] s[ecundu]m mutationis q[ue] mutat[ur]
i[n] statu q[uo]d i[n] ad [ali]q[uo]d puta i[n] sanitate[m]. Se[cund]a[m] r[ati]o[ne]m ponit
ibi. Amplius et i[n]finitu[m]. Ex p[re]missis duas [con]ditionales
q[ua]r[um] p[rim]a [est] si muta[ti]o [est] mutationis et g[e]n[erati]o g[e]n[erati]onis. [con]tinguo mo
g[e]n[er]atione[m] nec[essari]o [est] p[ro]cede[re] i[n] infinitu[m] q[ui]a ead[em] r[ati]one g[e]n[erati]o s[ecun]da
h[abe]bit alia[m] g[e]n[erati]o[n]e[m] et sic i[n] infinitu[m]. Se[cund]a [con]ditionalis [est].
q[ue] si ordinet[ur] h[ec] i[n]f[inite] g[e]n[er]ationes et mutationes q[uod] muta[ti]o
s[ecundu]m mutationis et g[e]n[erati]o g[e]n[er]ationis. Similit[er] muta[ti]o q[ue] g[e]n[era]d
erit nec[essari]o [est] q[uod] p[ri]us sit. hanc aut[em] s[ecund]am [con]ditionale[m] sic p[ro]bat.
Sit e[nim] ad q[uo]d g[e]n[er]at[ur] simpl[iciter] s[cilicet] ign[is] si g[e]n[erati]onis sit g[e]n[erati]o.
o[portet] d[i]c[er]e q[uod] i[n] ista simpl[ex] g[e]n[erati]o alia[m] g[e]n[er]abatur et h[oc] ip[s]a
s[ecundu]m fiebat. Cu[m] g[ener]e fiebat ip[s]a g[e]n[erati]o n[on]d[um] erat id q[uod] g[e]n[er]at[ur]
simpl[iciter] s[cilicet] ign[is] q[ui]a ad n[on] [est] d[um] fit s[ed] q[ua]n[do] ia[m] f[ac]tu[m] [est] tu[n]c
p[ri]us [est]. Q[ua]n[do] d[ic]i[tu]r g[ener]e fiebat ign[is] ~~ita s[ecundu]m q[uod] d[ic]i[tu]r fiebat~~
g[e]n[erati]o ign[is] n[on]d[um] erat f[ac]t[u]s n[on]d[um] g[ener]e erat et t[ame]n ip[s]a
g[e]n[erati]o sine g[e]n[erati]onis ead[em] r[ati]one alia fiebat et sic q[ua]n[do] fie
bat g[e]n[erati]o ign[is] n[on]d[um] erat ign[is] ita s[ecundu]m q[uod] q[ua]n[do] fie
bat g[e]n[erati]o g[e]n[erati]onis ign[is] n[on]d[um] erat g[e]n[erati]o ign[is]. Ex q[uo]
m[anifestu]m [est] q[uod] g[e]n[erati]o ign[is] n[on] pot[est] [com]pleta sua g[e]n[erati]one et ead[em]
r[ati]one n[on] illa nisi fuit p[re]cedens et sic usq[ue] ad p[ri]us. Si g[ener]e
n[on] fuit p[ri]us g[e]n[erati]o n[on] erit ultima q[ue] [est] g[e]n[erati]o ign[is]. Sed si p[ro]ce
dat in g[e]n[erati]onib[us] i[n] i[n]finitu[m] n[on] [est] accip[er]e p[ri]us mutat[i]o[n]e[m] vel g[e]n[erati]o[n]e[m]
q[ue] in infinitis n[on] [est] p[ri]mu[m] v[e]l [con]seq[uen]s q[uia] n[ec] sit h[oc] i[n] [con]ti[nuo] s[ed] [con]seq[uen]s
in g[e]n[er]ib[us] h[abe]n[ti]s et mutationib[us]. Si a[utem] n[on] sit aliq[ua] g[e]n[erati]o n[ec]
muta[ti]o n[ec] h[oc] fiet mo[do]. S[ed] q[uod] g[e]n[erati]onis sit g[e]n[erati]o et muta[ti]o[n]is
muta[ti]o n[ec] h[oc] sit n[ec] mo[do]. Est a[utem] attendendu[m] q[uod] h[ec] r[ati]o n[on]
excludit q[ui]n muta[ti]o possit seq[ui] mutat[i]o[n]e[m] p[er] acc[iden]s i[n] infinit[um].
q[uod] o[portet] d[ic]e[re] s[ecundu]m opi[ni]o[ne]m [phil]os[ophi] q[ui] posuit mot[um] et[er]nu[m]. Sed i[n]te[n]
dit o[sten]d[er]e sic p[ri]us d[ictu]m [est] q[uod] muta[ti]o n[on] sit mutationis p[er] se
i[n] infinitu[m] sic et[iam] p[er] se [con]s[ecuti]va dependent ex [e]x[is]t[enti]s p[re]cedentib[us]
i[n] i[n]finitu[m] p[ro]ceditur. T[er]tia[m] r[ati]o[ne]m ponit ibi. Amplius eius[dem] mot[us]
q[ui] talis [est] eius[dem] motu[m] [con]trariu[m] [est] mot[us] et q[ui]es. sic ascensioni
[con]trariat[ur] descensus et q[ui]es in loco i[n]feriori. Et sil[ite]r g[e]n[erati]o et
corrupt[i]o [con]trariant[ur]. O[mn]ia i[n]nata sunt fi[eri] e[ss]e id. S[ed] g[ener]e [con]t[ra]ria g[e]n[erati]o[n]is
p[ote]r[it] corrupti. Sed si g[e]n[erati]onis [est] g[e]n[erati]o o[portet] q[uod] g[e]n[erati]o g[e]n[er]etur. Et g[ener]e
g[e]n[erati]o corrupit[ur]. S[ed] q[uod] corrupit[ur] o[portet] sit q[uo]d g[e]n[er]atur q[uo]d n[on] [est]
i[n]ta corrupit q[uo]d [est]. Et o[portet] q[uod] cu[m] fiat q[uod] fit i[d] q[uod] g[e]n[er]atur
ad g[e]n[erati]o[n]e[m] e[ss]e existe[re]. q[uo]d t[un]c illa g[e]n[erati]o corrupat[ur]. n[on] statim
cu[m] g[e]n[erati]o desierit n[ec] i[n] t[em]p[or]e post[er]iori t[em]p[or]e s[ed] simul q[uo]d i[n]
[tem]p[or]e eius. Est aut[em] [con]siderandu[m] q[uod] g[e]n[erati]o [est] notiu[s] ei[us] q[uo]d

q[uo]d g[e]n[er]atur q[ui]a g[e]n[erati]o [est] t[ra]nsmutat[i]o ad su[bstanti]am. Q[uod] a[utem] [est] g[e]n[erati]onis su[bstanti]a
n[on] [est] id q[uo]d g[e]n[er]at[ur] s[ed] m[ateri]a ei[us] vel adhuc a[ltera]t[ur] n[on] recedit a p[ro]posito
suo q[uo]d intendebat o[sten]d[er]e q[uod] muta[ti]o n[on] [est] mutat[i]onis ut r[ati]o q[uo]d
q[uod] g[e]n[er]at[ur]. Q[ua]rta[m] r[ati]o[ne]m ponit ibi. Amplius o[portet] m[ateri]am e[ss]e q[uo]d. In o[mn]i
g[e]n[erati]one o[portet] aliq[ua]m m[ateri]am e[ss]e ex q[ua] fiat ad q[uo]d g[e]n[er]at[ur]. Sic i[n] o[mn]i
mutatione o[portet] aliq[uo]d m[ateri]a v[e]l su[biectu]m ut i[n] alteratione subi[ectu]m [est] cor[pu]s
q[uo]d ad corpales alt[er]atio[n]es et a[n]i[m]a q[ue] ad a[n]i[m]ales. Si g[ener]e g[e]n[erati]o
g[e]n[er]etur o[portet] q[uod] sit aliq[ua] m[ateri]a ipi[us] g[e]n[erati]onis q[uo]d s[cilicet] i[n] sp[eci]es g[e]n[erati]onis
t[ra]nsferat[ur]. sicut m[ateri]a ign[is] g[e]n[er]ati t[ra]nsit i[n] sp[eci]em ign[is]. S[ed] tale m[ateri]a
n[on] [est] assig[n]are. Et r[ati]o[n]e ead[em] r[ati]one a[utem] m[ateri]e q[ui]a s[cilicet] i[n] q[ua]l[ibet] i[n] g[e]n[erati]one
v[e]l mutatione o[portet] aliq[uo]d t[er]minu[m] a q[uo] ad mo[tum] et h[oc] t[er]minu[m] o[portet]
h[abe]re ad d[e]t[er]minatu[m] et d[e]t[er]minatu[m] mot[us] q[ue] n[on] [est] n[ec] mot[us] n[ec] g[e]n[erati]o. s[ecun]do
[est] g[ener]e p[o]s[sibi]le q[uod] g[e]n[erati]onis aut mot[us] sit aliq[ua] g[e]n[erati]o. Q[ui]nta[m] r[ati]o[ne]m
ponit ibi. Sil[ite]r a[utem] et g[e]n[erati]o erit e[tiam]. Q[uod] tal[is] [est]. sicut se h[abe]t gen[us]
ad gen[us] et sp[eci]es ad sp[eci]em. Si g[ener]e g[e]n[erati]onis sit g[e]n[erati]o o[portet]ebit
et q[uod] doct[ri]ne sit doctrina. Sed h[oc] app[ar]et manifeste fal[su]m
doct[ri]na e[nim] [est] g[e]n[erati]o sci[enti]e et n[on] g[e]n[erati]o doct[ri]ne. g[ener]e n[on] g[e]n[erati]onis pot[est]
e[ss]e g[e]n[erati]o. Sexta[m] r[ati]o[ne]m ponit ibi. Amplius d[e] sp[eci]es. t[un]c q[ue] tal[is] [est] si
mutationis sit muta[ti]o v[e]l sic s[ecundu]m se v[e]l sic cu[m] tres sint sp[eci]es
mot[us] ut d[ic]tu[m] [est]. s[cilicet] mot[us] in ubi q[ua]litate et q[ua]ntitate s[ecundu]m q[uo]d
una ha[rum] sp[eci]e[rum] possit e[ss]e s[ub]i[ectu]m alt[er]i[us] et i[ta] et s[ecundu]m se ip[s]a[m]
s[ecundu]m g[ener]e q[uod] loci muta[ti]o alt[er]et[ur] v[e]l t[ra]nsferat[ur]. S[ed] h[oc] i[n]co[n]ve[niens] q[uo]d q[ui]d ce[r]tu[m]
i[n]tentib[us] appa[ru]it in sc[ient]ia i[n] sp[eci]ali. q[uod] i[m]p[ossi]b[i]le [est] s[ecundu]m d[ic]ta d[ic]tu[m] [est].
q[uod] mutat[i]onis sit muta[ti]o ~~v[e]l sic s[ecundu]m se~~ aut g[e]n[erati]onis g[e]n[erati]o. Cu[m]
e[ss]e d[ic]it. Q[ua]n[do] a[utem] q[uo]d a[liqu]o modo [est]. O[sten]dit q[uod] possit e[ss]e mutationis muta[ti]o.
et d[ic]it q[uod] p[ro]pt[er] ad moueat[ur] ut sup[ra] d[ic]tu[m] [est] v[e]l s[ecundu]m acc[iden]s v[e]l s[ecundu]m p[ar]te[m]
v[e]l p[er] se. solu[m] a[utem] p[er] acc[iden]s [con]tingit mutari muta[ti]o[n]e[m] q[uo]d m[od]o s[ecundu]m
mutationis. p[ro]ut mutat[ur] p[er] illu[m] si a[liqui]s du[m] sit san[us] currat ac dis
cat. tu[n]c e[nim] sa[n]a[t]o currit aut discit p[er] acc[iden]s. sic music[us]
e[ss]e fit et d[e] eo q[uod] mo[do] p[er] acc[iden]s n[on] intendim[us] n[ec] d[e]t[er]mina
re h[ab]em[us] s[ecundu]m p[ri]ncipiu[m]. Cu[m] a[utem] n[on] sit. O[sten]d[it] q[uod] n[on]
mot[us] i[n] su[bstanti]a n[ec] i[n] ad al[iquid] n[ec] i[n] actione et passione o[sten]d[it] i[n]
q[ui]b[us] g[e]n[er]ib[us] sit mot[us]. et ea h[ic] ta[n]g[it] facit p[ri]us i[n]duct[ive] [con]clone[m]
q[ue] i[n]tend[it]. S[ecun]do o[sten]dit q[ua]l[ite]r sit mot[us] i[n] motu q[ui] [est] dictu[m]. i[bi]
mot[us] q[ui]d[em] [est] s[ecundu]m t[er]minu[m] [con]t[ra]rio[rum] ex illis. i[bi]. Q[uo]n[iam] a[utem] [est]. d[ic]it g[ener]e p[ri]mo q[uod]
cu[m] mot[us] n[on] sit n[ec] i[n] su[bstanti]a n[ec] i[n] ad al[iquid] n[ec] i[n] factione et pa
ti[on]e ut o[sten]sum [est]. relinq[ui]t[ur] q[uod] mot[us] sit solu[m] i[n] istis g[e]n[er]ib[us]. s[cilicet] q[ua]li[tate]
q[ua]nti[tate] et ubi. q[uia] i[n] unoq[uo]q[ue] hor[um] g[e]n[er]u[m] [con]tingit [con]trarietate[m] q[ue]
req[ui]rit[ur] mot[us] q[ui]a [con]mittit[ur] e[ss]e g[e]n[er]a[ti]o s[ed] q[uo]n[iam] sic se h[abe]t
q[uo]d i[n] istis sit [con]trarietas. sup[ra] o[sten]sum [est]. D[icit] e[nim] d[ic]it. Mot[us]
a[utem] q[ui]d[em] [est]. o[sten]dit q[ua]l[ite]r sit mot[us] i[n] p[re]dictis g[e]n[er]ib[us] et p[ri]us q[ua]l[ite]r in
q[ua]litate. S[ecun]do q[ua]l[ite]r i[n] q[ua]ntitate. i[bi]. Q[uo]n[iam] n[on] s[ecundu]m q[ua]ntitate[m] e[ss]e q[ua]l[ita]te
i[bi]. i[bi]. Q[ui]d n[on] s[ecundu]m locu[m]. d[ic]it g[ener]e p[ri]mo q[uod] mot[us] q[ui] [est] i[n] q[ua]litate vocat[ur]
alt[er]atio s[ecundu]m alit[er] u[t] dici q[uod] differ[en]tia s[ecundu]m q[ua]litate[m] loq[uo]r a[u]te[m]
n[on] d[e] q[ua]litate n[on] s[ecundu]m q[uod] q[ua]l[ita]te i[n] su[bstanti]a s[ecundu]m q[uod] d[ic]i[tu]r d[e]
p[re]dicari q[ua]l[ita]te. Sed d[e] q[ua]l[ita]te passiva q[ue] [con]tinet[ur] i[n] t[er]cia sp[eci]e q[ue]
q[ua]litatis s[ecundu]m q[uod] q[ua]l[ita]te d[ic]it[ur] ad pati aut n[on] pati ut calidu[m]
et frigid[um] albu[m] nig[ru]m et h[uius]mo[d]i. Et h[uius] q[uo]d [con]tingit alt[er]ato[rum]
n[on] i[n] visib[ilibu]s h[ic] p[ro]batur. D[icit] e[nim] d[ic]it. Q[uo]n[iam] n[on] s[ecundu]m p[ri]us. o[sten]d[it] q[ua]l[ite]r
mot[us] sit q[ua]ntitate et d[ic]it q[uod] mot[us] q[ui] [est] i[n] q[ua]ntitate n[on] [est] s[ecundu]m

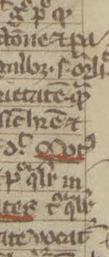

nominat' sed sun gen' sic alio. sz nominat' p suas species
sic q sit augmentum et decrementum. Motus e q z in pfecta magni
tudine vocat' augmentum. q n z i magnitudine pfecta vocatur
tur decrementum. Deinde cu d. Qui autem z s locu. o' qlis sit
mot' in vbi. d. q mot' s locu n hz nomen. cum gn'o'ms
sicut nomina ppa speciez sz imponit' ei nomen ut vocatur
latio. q'mo' h nomen sit ppium ois mot' local' i. cum
illa e sola d' ppe q sic mouet s locu q n z i ppo te
cor. q stet. Et h u' stella q n mouet a se ipsis s
locu. sz ab alijs. ...

[illegible]

in stepso
contrarium ... sunt opposita.

Post hec autem dicamus etc. Postqua phs determinavit
... et motum in suas species. hic procedit
... Et ... duo facit.
... principali ...
... intentio. ...
... recapitulat ...

[illegible]

Deinde cu d. Simul quid ... etc. ...

[illegible]

possit

oppinionem

-puncta

post aliquid =

·R·

erit continuum. Sed et per magnitudinem per quam transit motus potest
esse aliquid medium in tempore illo sive puncti continuationis motus
sicut patet in vestibus in quibus ponuntur lapides modice ab
invicem distantes per quos homo transit de una parte in aliam
motu continuo. Et ideo ergo quod dicitur per accidens modo illud quod medium dicitur
rei idest quod nichil interpollet ex parte rei per quam transit aut si de-
ficiat paucissimum deficiat. Sed quod non potest nisi paucissimum
deficere si sit motus continuus. Quod dico tres propter deficere in mo-
tu sensus modo videns quod medium pluribus ad continuum motum esse de-
bent rei. Sed in equivocis sicut si ab citara ad statim post
expositam idest post cordam sequentem contectus alias actualiter et invi-
sibilis quibus est cordis in medio. Et iste dicitur fallit est rei. Intellectus est motus
non aut equivocus. Sed ad quod deum est de continuitate motus intelligitur
Quicunque est in motu locali quam in aliis motibus. Sed quod non
est intelligendum quam ulterius in motu locali sit contrarium. Quod locus non est
contrarius loco. Ideo hic intelligendum est de contrario secundum locum est. Quod plurimum distat
secundum lineam rectam. Et intellige est plurima distantia est secundum aptitudinem
corporum ad motum mobilium et moventium sicut maxime dis-
tat secundum locum per comparationem ad motum gravium vel levium. Centrum
terrum extremitas celi quo ad nos. Primum autem motum medium
vel tamen maxime distat id quod intendunt in eo ab eo aliquid extremum
mediantem motum. Quod autem sibi velit quod dicit secundum
rectitudinem exponit sic dicens. Obiectum in finali ad
intellectum considerandum est quod minima distantia quod est inter quaelibet
duo puncta signatur est linea recta. Quod contingit esse una
tamen inter duo puncta. Sed quod linee curve accipiantur aut
arcus maiorum vel minorum circulorum et quod dicitur per mensurari dicitur esse sic
rei. aliter non possumus edificare quantitate quod est per ipsum mensurare
ideo distantia quod est inter duo non potest mensurari maxime secundum lineam
curvam. Sed solum secundum lineam rectam quod est finita et determinata.
Deinde cum dicitur Deinde autem et cetera. Diffinit hic quod est consequenter et quod dicitur sequentem
est. Sed habitum dicit quod ad hoc quod aliquid dicatur consequenter ad alterum
duo requiruntur quorum unum est quod sit quandam post principium quandam
ordine vel positione. Sicut in hiis que sunt secundum ordinem in loco vel
secundum speciem sicut dualitas post unitatem vel quocumque alio modo
aliquid determinatur ordine vel secundum virtutem vel secundum dignitatem secundum
aliorum et huius. Aliud quod requiritur est quod inter id quod est consequenter
aliud nichil sit medium sicut se habet linea ad lineam si
nulla linea sit in medio et similiter de unitate ad unitatem
et de domo ad domum. Sed nichil prohibet ad hoc quod sit ad
aliud consequens quando ad sit medium inter ipsum alterum genus ... sit
et ad sit medium inter duas domos. Deinde cum dicitur Deinde et cetera
erit et cetera. Cum autem quod est post principium et cetera. Sed videns quod omnia
... dicitur inter ... non tamen quod ... sicut dicitur
quod unum sit inter duobus in nona linea ... Deinde
diffinit quandam speciem eius quod est consequenter quod dicitur habitum et dicitur quod dicitur
habitum quando sit consequenter quod tangit idem quod nichil sit medium
non solum eius generis sed et alterius. Deinde cum dicitur Quoniam autem omnis
mutatio. Concludit ex premissis quod cum medium sit per quod
ad mutat in ultimum et omnis mutatio sit inter opposita

vel quod sunt contraria vel contradictoria. In contradictoriis non est medium
relinquitur quod omne medium sit in contrariis. Aliquid vero. Deinde cum dicitur
Continuum et cetera. Quid sit contiguum et quid contiguum est aliquid species habiti.
Cum enim vero ideo sit contiguum duorum quorum se tangunt dicitur esse continuum et hoc
signat nomen. Sicut continuum dicitur quando multe partes con-
tinentur in uno et quasi simul se tenent tunc est continuum. Sed hoc non potest
esse quando sunt duo ultima que non sunt unum. Sed est unum sunt et hoc
ultimum. Concludit quod continuatio esse non potest nisi in quibus natum est unum
fieri secundum contactum. Sicut eadem ratione ad totum est sicut se unum est per-
ex quo terminus fit unum continuum vel per aliquod conservatorum vel per aliquid
incollatorum vel per quecumque modo contingendi id est quod fiat unum dicitur.
utrumque vel per plura quod aliquid illius nascitur inter eas sicut fiunt ad
invicem arbor continuatur. Deinde cum dicitur Manifestum autem. Comparat
ea premissorum ad invicem dicens quod prius in ordine se habet
contractum et continuum. Et est hoc est. Sed primo comparat consequenter se habet
ad contactum. Secundo contactum ad continuum. Et similiter. Tertio infert quoddam
corelarium ex dictis idest. Quod sit unitas. Dicit ergo primo quod
consequenter se habet est prima inter tamen premissa ordine naturae secundum quod dicitur prius
esse aliquid non convertitur consequentia. Eandem quod omne contactum necessario est
esse consequenter. Tamen est in rea quod se contingit est aliquod ordine ad
invicem ponitur. Sed non dicitur omne quod consequenter se habet esse tangens quod or-
do potest esse in aliquo non est tactus. Sicut in separatis autem unum hic quod est consequenter
invicem et in hiis que sunt posita secundum ordinem consequenter est in numeris in
quibus non invenitur tactus quod invenitur solum continuus. Unum dicit secundum formam
sunt priores continuis quando sicut magis simplices et magis ab
stracte. Deinde cum dicitur Et siquidem aptatur contactum ad continuum
dicit quod eadem ratione contactum est prius quam continuum. Quod si ad est continuum necesse
est quod sit tangens. Sed non est necessarium si tangit quod sit continuum et hoc probat
per rationem utrumque sicut necessarium est quod ultima aliquorum sint unum quod
dicuntur continua. Sed sunt simul quod est dicuntur contacta. Sed necesse est ea si
ultima sint unum quod sint simul. Tempore hic laudibus distinctorum non
potest esse unum quod substantia. Et hoc in contactu esse possunt quod sint
continua. Sed non accipiendo unum concludit quod contactum est continuo
secundum quod una pars in ipsis alia uno tangit est ultima. Id ordine generationis
prius spatia sunt prior. Omnibus sicut prius generat aliud quod homo ... ideo
dico esse ultima ipsorum quod necesse aliquid tangere se ad invicem si ultima
ipsorum sunt adunata idest sub uniuntur. Sed non est necessarium quod
omnia que se tangunt sint sub unita ad invicem. Sed in quibus non
potest esse tactus ... quod in hiis non potest esse continuitas. Deinde cum
dicitur Quare si. Concludit quoddam corelarium ex dictis. Sed
quod si unitas et punctus sint separata sicut quidam dixerunt vel
mathematici secundum esse quod unitas et punctum non sunt id est hoc modo sunt
duabus rationibus. Prius quidam quod puncta sunt in hiis que nata sunt se
tangere. In unitatibus et non invenitur contactus sed solum hic quod est
consequenter. Secundo quod inter duo puncta contingit esse aliquid medium.
Omnis est linea est media inter duo puncta et inter duas uni-
tates non necesse est esse aliquid medium. Patet ergo quod inter duas unitates
que constituunt dualitatem et apud primam unitatem nichil est
medium. Ultimo epilogat que dicta sunt et est planum
in littera. a

[right margin:] quod contrarium quod dicitur quod unum sibi ipsi sit dico sicut hoc

quod unitas

et unitatem

Unus autem motus etc. Postquam philosophus posuit quasdam diffinitiones necessarias ad sequentia, procedit ad tractandum de unitate et diversitate motus. Secundo de contrarietate, quarto quasdam diversitates specierum, ibi: Amplius autem quiescere etc. Prima dividitur in partes: primo distinguit unitatem motus secundum tres communes motus, secundo alias eorum subdividit, ibi: Quoniam autem continuum etc. Prima in tres: primo ostendit quomodo motus dicatur unus genere. Secundo quomodo dicatur unus specie, ibi: Specie autem unus etc. Tertio quomodo dicatur unus numero, ibi: Simpliciter autem unus. Dicit ergo primo quod motus dicitur unus multipliciter secundum quod unum multipliciter acceptum dicitur multipliciter, scilicet genere, specie et numero. Dicitur motus unus genere secundum figuras predicationis. Omnes enim qui sunt in una coordinatione predicamenti possunt dici unus motus genere. Sicut omnis loci mutatio est unus motus genere quia est in uno predicamento ubi, differt autem genere ab alteratione quia est in predicamento qualitatis, ut supra dictum est. Deinde cum dicit: Specie autem unus etc., ostendit quomodo motus sit unus specie, et primo ostendit propositum. Secundo movet quandam dubitationem, ibi: Dubitabit autem aliquis. Dicit ergo quod motus dicitur unus specie cum non solum est unus secundum genus sed secundum speciem indivisibilem, id est specialissimam, que non dividitur in alias species. Sunt enim quedam species que dividuntur in alias species, sicut color est species qualitatis, sed tamen habet differentias quibus in diversas species dividitur, unde motus qui sunt secundum colores possunt differre specie. Sicut omnis dealbatio est eadem secundum speciem et similiter omnis denigratio, quia albedo non potest amplius species [illegible] in quas dividatur. Si tamen sunt quedam que sunt simul genera et species, [illegible] est quod motus qui sunt in specie subalterna sunt unum specie, id est secundum quid unum, sed simpliciter non sunt unum specie, sicut scientia que est species existimationis et genus diversarum specierum, unde omnis doctrinatio que est motus ad scientiam est quodammodo una specie, non tamen simpliciter, quia doctrinatio que docet grammaticam est simpliciter alia specie ab ea que docet geometriam. Attendendum est quod in premissis unitatem et diversitatem motus attendit secundum genera et species in quibus contingit motum, quia motus quodammodo reducitur ad genus rerum in quibus est motus. Deinde cum dicit: Dubitabit autem aliquis, movet quandam dubitationem ex premissis, scilicet [illegible] sit unus motus specie cum idem ab eodem mutatur in idem, ut ex eodem in idem, sicut si unum punctum secundum geometras qui ymaginantur punctum moveri, moveatur ex hoc loco in hunc locum multotiens; hoc quod videtur secundum premissa. Si enim motus qui sunt in eadem specie sunt unum, ut albedinis, [illegible] in eadem specie, multo magis duo motus qui sunt [illegible] loco in uno. Si autem hoc concedatur, sequitur inconveniens, scilicet quod motus rectus sit unus specie motui circulari; contingit enim ab hoc loco in hunc locum primo moveri circulariter et postea per quandam [illegible] moveri motu recto quia [illegible] rectam sunt eadem secundum speciem volutionis [illegible] circularem volutionem se moveret. Hanc autem dubitationem solvit secundum premissa. Determinatum est enim quod si id in quo est motus est alterum specie et motus est alter specie, ut sic ad hoc quod motus sit idem specie non solum requiritur [illegible] sed [illegible] motus. Manifestum est autem quod linea recta et circularis sunt diverse secundum speciem, unde motus circularis et rectus et volutio et ambulatio non sunt idem secundum speciem. [illegible] sine medio [illegible]

via non est eadem secundum speciem. Sed si sit idem terminus et eadem via secundum speciem, sunt idem motus secundum speciem, et multo magis si terminus et via sit eadem numero motus erit idem secundum speciem. Deinde cum dicit: Simpliciter autem unus motus, ponit tertium modum quo motus dicitur unus numero. Et circa hoc duo facit: primo ponit quomodo motus sit unus numero. Secundo excludit quasdam dubitationes, ibi: Sed et de Socrate autem secundum alterationem etc. Dicit ergo primo quod preter predictos modos [illegible] dicitur simpliciter unus motus, [illegible] secundum speciem et genus [illegible] non [illegible] dicitur motus unus numero secundum suam essentiam. Quis autem motus sit huiusmodi unus erit manifestum distinguendo ea que requiruntur ad motum. Sunt enim tria ex quibus consistit unitas motus, scilicet subiectum quod movetur et genus vel species in quo movetur et tempus quando movetur. Singula quod movetur [illegible] dictum est quod necesse est [illegible] in quolibet motu quod movetur, sicut hominem aut aurum aut quodcumque corpus. Et similiter necesse est hoc quodcumque aliud movetur moveri in aliquo genere vel specie, puta in loco aut in passione, id est in passibili qualitate. Et similiter necesse est considerare quando [illegible], quia omne quod movetur movetur in tempore. [illegible] horum tamen invenitur unum genere aut specie [illegible] in quo est motus, sicut in loco vel qualitate. Sed in tempore non est attendenda. Quia ad unitatem motus unitas generis vel speciei non sufficit [illegible] secundum speciem, sed sic habitum, id est continuum absque interpolatione, continuitas et motus. [illegible] dicitur simpliciter unus consistit in unitate omnium horum [illegible] quod motus esse unum in [illegible] sicut est species specialissima quam indivisibilem dicit esse. Et iterum oportet quod tempus in quo fit motus sit unum et non deficiens, id est absque interpolatione. Et tertio oportet quod id quod movetur sit unum. Sed excludit duos modos unitatis [illegible] non sufficit ad hoc quod motus sit unus simpliciter. Primus modus est secundum accidens, sicut Coriscus et album sunt unum secundum accidens, non tamen motus [illegible] Corisci ~~[illegible]~~ motus [illegible] albi est unus motus [illegible] albi [illegible] et motus [illegible] Corisci et ambulare quid motus differre [illegible]. Secundus modus est unitas generis vel speciei [illegible] ad hoc quod sit unus motus numero sufficit quod subiectum sit unum [illegible] vel genere vel specie. Sicut cum duo homines in eodem tempore sanantur [illegible] eadem speciem sanationis, quia puta sanantur de optalmia, que est infirmitas oculorum [illegible] unitas [illegible] sunt eiusdem speciei, non tamen hee due sanationes sunt unus motus numero sed unus motus specie. Deinde cum dicit: Socrate autem secundum alterationem etc., inducit quandam dubitationem. Et circa hoc tria facit: primo ponit id [illegible] de unitate motus secundum numerum. Secundo movet circa hoc dubitationem, ibi: Habet autem dubitationem. Tertio declarat veritatem, ibi: Eadem autem [illegible]. Dicit ergo primo quod [illegible] ad unum motum, ut Socrates secundum alterationem eandem speciem [illegible] in uno tempore et [illegible] in alio, sicut si sanetur bis de obtalmia. Hic [illegible] alteratio erit unus motus numero [illegible] sanitas que acquiritur sit eadem numero et hic erit [illegible] contingit [illegible] corruptum [illegible] unum numero [illegible]. Sanitas enim que [illegible] alteratione fuit acquisita et postmodum corrupta non potest reparari eadem numero. Sed [illegible] si repararetur eadem numero [illegible] alteratio sequens esset unus numero motus cum priori. Si [illegible] non reparatur eadem sanitas numero erit [illegible] motus [illegible] non unus numero. Deinde cum dicit: Habet autem dubitationem etc., [illegible] quandam aliam.

dulor. ee h' z z i ro si ab eo continue perseveret in sanitate vel quacumque alio accidente vel erit una sanitas vel quecumque alia habitudo aut passio possibilis in omnibus corporibus; videtur quod non. Quoniam quibusdam philosophis visum fuit quod omnia semper fluerent que habent aliquas qualitates et habitus sunt in continuo motu et fluxu. Si igitur aliquis qui sanus perseverat una et eadem sanitas est que fuit in mane et que nunc est in meridie vel sero. Non videtur posse reddi ratio, quare si aliquis deficiat a sanitate et iterum accipit sanitatem, sanitas recuperata non sit una numero cum sanitate prius habita. Et questionem hanc non solvit, quia non est ad propositum. Sed magis ad considerationem metaphysici pertinet, ad quem pertinet considerare communiter de uno et multo et eodem et diverso. Et tamen quia ista dubitatio super falso fundatur, quod omnia sunt in actu motu et fluxu, ut Eraclitus opinatus est, quod accidit improbat in .iiii. Methaphysice, non [illegible] sic simpliciter [illegible] quod diu sanitas manet, licet valeat homo secundum sanitatem accepta sicut homo magis vel minus sanus non incipit esse sanitas, sed incipit quando corripit sanitatem. Deinde cum dicit Eadem namque est etiam ultime etc. Id quod supra predicatur quodcumque est supra quod si sit eadem qualitas que reparatur erit idem motus numero sicut alteratio cum prius. Si numero non redit eadem numero qualitas, sequitur quod non sit unus actus numero. Et interponit quandam dubitationem quam assignans rationem prius missam. Videtur quod ideo pretermissa fuit quia eadem ratio videtur in prima aspectu de unitate qualitatis et motus. Sed in tamen differunt quia ubi secundum si duo motus sit idem commo[nis]. Sicut ad motum dicitur unus numero actus est unus numero qualitatis accidit sicut pactum illud. Sed si qualitas sit una que redit potest aliquis indicare quod non propter hoc sit unus actus. Non enim si est motus est unus numero, ergo motus sit unus numero quod patet in motu locali. Cum enim ambulans ambulare desinit, sed tamen ambulare incipit, tamen ambulatio erit. Si igitur dicatur quod una sit et eadem ambulatio, sequitur quod unum sit et corrumpatur multotiens quod est impossibile. Sicut ergo etiam si contingeret quod eadem numero sanitas recuperaretur, non sequitur quod sanatio esset idem numero motus cum prius. Sicut nec ambulatio, tamen prius quamvis utrique sit ad eundem locum numero. Videtur concludere quod iste dubitationes sunt extra principale intentum et ideo sunt pretermittende.

> necesse est quod habitus qui transactus fuit primo fuit ipsa que numero non

Quoniam autem continuus etc. Postquam posuit quod erat requisitum ad hoc quod sit unus motus simpliciter, scilicet unitas rei et temporis, nunc quia motus est subiectum. Hic probare intendit. Cum enim multipliciter dicatur unum simpliciter uno modo sicut ad indivisibile est unum, alio modo sicut continuum est unum. Motus non potest dici simpliciter unus sicut indivisibile quia nullus motus est indivisibilis. Unde relinquitur quod hoc modo dicatur unus sicut continuum. Et quod hoc sit motum esse unum simpliciter quod est ei esse continuum quia ipsa continuitas motus sufficit ad eius unitatem. Quod enim sit continuus, quod sit unus. Que cumque enim requiruntur ad continuitatem motus requiruntur ad eius unitatem, [¶] ad continuitatem motus requiritur tria, scilicet preter unitatem speciei. Non enim motus potest continuari omni motui sicut in aliis continuis non indifferenter quelibet cuicumque contingeret ad continuandum potest quecumque quelibet continuitate. Sed illa continui possunt quorum ultima extrema unum quorum de ratione est. Sed quedam sunt quorum nulla ultima habent, ut forte illa indivisibilia omnia et sic eorum non potest continuari. Quedam non sunt aliquorum ultima que sunt divisibilia et quantitate habentia et sunt equivoca, id est non convenientia in nomine et ratione, et ista etiam non possunt continuari nisi in potentia continuari in quibus diversa eorum. Non enim est possibile dici quod linea et ambulatio se contingant vel quod unum sit eorum ultimum quod est ea continuari ad invicem. Ex quo patet quod ea que sunt diversorum generum non possunt continuari ad invicem. Sed motus qui differunt genere vel specie possunt habere, id est contiguum se habere, sicut si aliquis post cursum statim febricitet. Cursus et febricitatio sunt in diversis generibus et in eodem genere, scilicet loci mutationis, una loci mutatio est contigua se habens ad aliam. Et tamen non sunt continue, sicut patet in diffusione lampadis recepta cum candela de manu in manum currentibus. Aut est ibi dicendum motus non continuus vel potest intelligi de motu locali liquoris quo flamma sustentatur, quod appellat diffusionem. Et consequenter motus locales flamme quam nomine lampadis significat. Propter igitur motus qui differunt genere vel specie non sunt continui, cum non possint habere ultimum quod potest esse de ratione continuorum. Unum possunt quidam motus specie vel genere differentes continue se habentes et habita, hoc est consequenter se tangentes absque aliqua interpolatione temporis in quo quiescit et continuum consequenter eadem ratione habitus continuitatis. [¶] Motus etiam secundum genus est eius unum continuum medium aut pluribus in uno istarum temporis ad quod continuatur predictus. Ergo unum motum et magis alterum alterius generis vel speciei. Et sic motus illi erunt habiti sed non continui. [¶] Et ideo secundum premissa sequitur ad hoc quod motus sit continuus quod sit unus secundum speciem quod ad unitatem speciei est quando in motu erit idem est motus idem specie et divini vel species. Secundo requirit ad unitatem motus subiectum quod sit unum subiectum. Quia dubitationem motus possit haberi licet non continui sicut dictum est de mutatione candele per motum diversarum manuum. [¶] Tertio requirit ad continuitatem et unitatem motus quod sit ad hoc tempus unum, ut non aliquid in medio quod mobilis perquies quia si deficeret ad tempus motum in quo non movetur sequeretur quod in illo quiesceret. Sed ubi quies interposita erit multi motus et non unus. Multi enim motus et non unus sunt quorum quies est in medio. Unde si aliquis motus sit qui interrumpatur quiete non erit unus nec continuus. Interrumpitur autem quiete si tempus sit in medio, ut dictum est. [¶] Unde requiritur ad continuitatem motus quod sit unum tempus continuum. Sed tamen hoc non sufficit quod motus qui non est specie unus non est continuus, et si tempus non deficiat quod si sit unum secundum tempus et alius secundum speciem. Quia necesse est ad hoc quod sit motus unus continuus quod sit unus secundum speciem. Sed non sequitur quod motus qui est unus secundum speciem sit unus simpliciter. Sic igitur patet quod tria predicta requiruntur ad hoc quod sit unus motus simpliciter. Et ideo concludit sicut dictum est quod motus sit simpliciter unus.

[¶] Deinde cum dicit Simpliciter enim dicitur unus positis tribus modis principalibus unitatis motus hic ponit duos alios modos secundum modos qui magis pertinent ad quamdam formam unitatis quam ad ipsam unitatem. Sed ponit Amplius et aliter dicitur quod perfectus sive motus dicitur unus, sed generaliter sive secundum speciem sive secundum [illegible] sicut ea que sunt numero unum dicuntur unus motus et huius quod est perfectum sicut in aliis rebus perfectum et totum ad rationem unitatis pertinent.

Non est omnis unum hominis [illegible] vnum alterum nisi de toto quid tempore dicitur
unum in re imperfecto dicitur modo sic [illegible]. Tertio habetur quod unum potest
attendi vel secundum quantitatem sic sola continuitas sufficit ad uni-
tatem vel secundum formam sive qualitatem quia perfectio totius sic perfectum et totum
dicitur unum. Deinde cum dicit amplius autem etc. ponit aliud signum per quod
dicitur motus unus quia autem celeris idest quia est uniformis sicut in aliis
rebus dicitur unum quia simile in partibus et ideo hoc est secundum probabile modus
unitatis secundum quem motus dicitur unus. Secundo ostendit in quibus inveniatur
irregularitas et irregularitas idest. Est autem et in omni. ostenditur tertio ostendit in quo
tum invenitur et irregularitas. Secundo similitudinem dicit quod sicut per perfectionem motus uni-
tatis dicitur motus unus quia est uniformis. Est igitur quod-
dam irregularis motus idest difformis quod non videtur esse unus sed magis motus
velocitas idest uniformis. sic motus qui est totus in directum est
uniformis sed circularis motus irregularis non videtur unus quia est dissimilis in
partes dissimiles indivisibilitas et partium. ad totum unum quod unum
est eius in dissimilibus. Sed tamen motus irregularis est quidam unus. Sed
unitas motus regularis et irregularis videtur differre magis et minus. quia
irregularis est magis unus quam motus irregularis sicut corpus similium partium est
magis unum quam corpus dissimilium. Deinde cum dicit Est autem irregularitas omni
motui. Ostendit in quibus motibus invenitur irregularitas et irregulari-
tas et dicit quod in omni genere hic motus invenitur irregularitas
[illegible] quod potest ad alteram irregularitatem sicut contrarietas alteratio est in forma
et potest ad ferri secundum locum motum in magnitudine [illegible]
[illegible] sic si ferat ad pedem aut linea recta et sic
est in augmento et decremento. Deinde cum dicit Differentia autem. attendit
ad declarandum de motu uno in quo assignat modos unitatis.
Secundo ostendit quomodo motus irregularis sit unus ut supra dicitur.
unus quidem est primum duo facit. primo assignat duos modos
unitatis in motu. Secundo infert quasdam conclusiones ex dictis [illegible]
ibi quidem. dicit ergo primo quod differentia quae facit unitatem motus aliquando est ex parte
rei in quo motus est per propius in motu locali quia ipsius est quod
motus sit irregularis vel uniformis quia non consequitur magnitudinem recta
vel uniformis. Alia magnitudo regularis vel uniformis. est quia partes
uniformiter se ad aliam partem sic per in duabus lineis
facientibus angulum quia una applicatur alii non directe sic
partes unius lineae sibi invicem directe applicantur et ideo
motus circularis est irregularis sed motus rectus. Sed motus reflexus
aut obliquus qui faciunt angulum non sunt regulares. nec in magni-
tudine [illegible] vel quando alius motus fit per quamlibet magnitudinem
[illegible] quia partes non sunt convenientes per uniformitatem applicationis
vel cum una pars non convenit possit coniungere aliam partem. Si
cum illa pars quae continet angulum superponatur illi parti quae angulum
non continet. sic non erit convenientia. Secunda differentia irregularitatis
faciens est non ex parte loci sed ex parte temporis [illegible] idest ex
parte eius in quo sic motus sic est solus motus in ubi secundum
quantitatem et qualitatem vel potius sic refertur ad situm in quo est motus.
Sed iste secundus modus irregularitatis accipitur eo quod non in eo di-
versitate modi motus dicitur esse. secundus modus irre-
gularitatis velocitate et tarditate quia ille motus dicitur regularis cuius eadem
est velocitas per totum. irregularis autem cuius una pars est velocior alia.

Deinde cum dicit unius speciei. Concludit duo corrollaria ex pre-
missis. Quorum primum est quod velocitas et tarditas non sunt
species motus neque differentiae specificae quia consequuntur omnes species
motus quia velocitate et tarditate causantur irregularitas et regulari-
tas quae sequuntur omnes species motus ut visum est. nulla autem
differentia vel species consequitur omnem speciem sui generis. Secundum corrollarium
est quod velocitas et tarditas non sunt idem quod gravitas et levi-
tas quia utraque illarum habet motum proprium [illegible] sicut
motus terrae est gravis sicut ad ipsam terram idest ad locum ipsius quod est deorsum
sicut et motus ignis qui est ad ipsum idest ad locum proprium quod est sursum.
velocitas autem et tarditas se habent ad diversos motus
ut dictum est. Deinde cum dicit unus quidem igitur. Ostendit quomodo motus
irregularis sit unus secundum [illegible] correlationem ex dictis idest
Si autem ostendit unus dicit ergo primo quod motus irregularis potest dici unus in quantum est
continuus sed minus dicitur unus quam regularis sicut patet in habentibus angulum
[illegible] recta. et hoc maxime apparet in motu reflexo quia
[illegible] videntur duo motus. Ex hoc autem quod minus unus apparet quia
ad habet de multitudine quia ex hoc autem minus quia habet admixtionem
contrarii sicut minus album habet admixtum de nigro quod ad
minus secundum aliquid appropinquat contrario. et sic patet quod motus irregularis
est unus. in quantum est continuus [illegible] et est quodam multiplex
in quantum est minus unus. deinde Deinde cum dicit Sed quod omne unum
continuum [illegible] immediate dictis. ut supra positum est. quod motus qui
sunt diversi secundum speciem non possunt continuari. Ostendit motum unum
secundum contrarium. Sed motus qui est compositus ex diversis motibus secundum
speciem non potest esse regularis. Quod est contrarius motus compositus
ex alteratione et loci mutatione. necesse est enim ad hoc quod motus sit regularis
quod partes conveniant ad invicem. Et relinquitur quod motus diversi quae
non conveniunt se invicem cum sint specie differentes non sunt unus motus
continuus. Quod supra positum est et per hoc est manifestatum.

Amplius autem determinandum.

Postquam philosophus determinavit de unitate et diversitate
motus. hic determinat de contrarietate motus. quia quaedam diversitas
species sic patet in x metaphysicae. et dividitur in partes duas primo
ostendit accipienda sit contrarietas in motu et in quiete.
In secunda movet quasdam quaestiones ex contrarietate praedictorum. ibi
Dubitabit autem aliquis etc. primo in duo. primo determinat de contrarietate
motus. Secundo de contrarietate quietis. ibi Quoniam autem motui. Circa
primum duo facit. primo distinguit diversos modos secundum quos videtur
posse quod accipi contrarietas in motu. Secundo removet quosdam
illorum. ibi Est autem quidem ex duo. primo assignat unum modum
contrarietatis in motu et mutatione ibi Quoniam autem differt dicit ergo primo
quod post praedicta determinandum quis motus sit contrarius alteri motui
et eodem modo determinandum de mutatione et de contrarietate quietis ad
motum et quietis ad quietem. Sed tunc contrarietatem hic prius sciendum
est. quod ostendit distinguit modos secundum quos videtur posse accipi
potest contrarietas in motibus et distinguit duos modos.
quorum primum est ut contrarietas in motibus accipiatur secundum ac-
cessum ad aliquem terminum et recessum ab eodem. et hoc est in idem
quod est ex similitudine et hoc est quod dicit ut sicut motus.

.x.

qui est ab eodem et qui est in idem. quod ex sanitate et quod est ex insani
tate. Secundum quem vero generatio et corruptio videntur contraria. quia generatio est
motus ad esse. corruptio autem est motus ad non esse. Secundum modum vero contra
motuum ut accipiatur secundum contrarietatem terminorum a quibus incipit mo
tus et hoc est quod dicit aut qui ex contrariis ut qui ex sanitate et qui est
ex egritudine. Tertius modus est ut contrarietas motuum accipiatur
secundum contrarietates terminorum ad quos terminatur motus et hoc est quod dicit aut
qui est in contraria. ut qui est in sanitatem et qui est in egritudinem.
Quartus modus est ut accipiatur contrarietas motuum secundum contrarietatem
a quo ad terminum ad quem et hoc est quod dicit vel qui est ex contrario et qui est in
contrarium. Quintus modus est secundum contrarietatem ex parte utrorumque terminorum et hoc
est quod dicit aut qui est ex contrario in contrarium ut qui est ex sanitate in eg
ritudinem et qui est ex egritudine in sanitatem. notandum est quod contrarie
tas motuum accipitur aut secundum unum horum modorum aut
secundum plures. quia non solum secundum aliquem aliter convenit opponere motum motui.
Deinde cum dicit. Esta(?) quod est ex contrario. excludit duos priorum
modorum et primum modum quo accipiebatur secundum contrarietatem terminorum a quo ad terminum
ad quem. Secundum modum qui est secundum contrarietatem terminorum a quibus incipit mo
tus ibi. Neque qui est ex contrario. Concludit quod solum duo reliqui
modi ad [illegible] ibi. Relinquitur [illegible] Dicit ergo primo quod primus motus qui
est ex contrario non potest dici [illegible] quedam [illegible] et qui est in aliud
contrarium ut si diceretur quod motus [illegible] qui est ex sanitate
sit contrarius motui qui est in egritudinem. idem enim est sibi ipsi contra
rium sit motus qui est ex sanitate motui qui est in egritudinem eidem
essentia et subiecto. licet non est idem esse ipsis. i. differunt ratione eo modo.
quo non est idem secundum rationem mutari a sanitate et mutari in eg
ritudinem. quia unum importat habitudinem motus ad terminum a
quo aliud vero habitudinem eiusdem motus ad terminum ad quem. Secundo
ergo accipienda contrarietas motuum secundum contrarietatem unius termini
ad alium. Deinde cum dicit. Neque qui est ex contrario. ostendit quod contrarietas mo
tuum non est accipienda secundum contrarietatem terminorum ex quibus incipit
motus et hoc duabus rationibus. Quarum prima talis est. duo motus qui in
eodem tempore non sunt contrarii sed duo motus ex contrariis accidere
possunt in eodem tempore. similiter enim accidit mutari aliquid simul
ex contrario in contrarium aut in medium ut postea dicetur.
Et sic ex eodem tempore [illegible] medium [illegible] quod ipsi motus
sunt contrarii quia a contrariis incipiunt moveri. Secunda ratio ponitur
Sed magis in contrarium. quae talis est. ex illo accipienda est contrarie
tas in motu quod magis facit motum esse contrarium. Sed contrarietas terminorum
ad quos motus tendunt magis facit contrarietatem motuum
quam contrarietas terminorum a quibus incipit motus quia cum dico motum incipere
a contrariis tunc dico recessum a contrarietate. Cum vero dico ac
cedere ad contraria dico acceptionem contrarietatis. ergo non accipitur
contrarietas motuum secundum terminum a quo tantum. Tertia ratio ponitur ibi.
Et dicitur autem unusquisque quae talis est. ab eo a quo aliquid recipit nomen et speciem
recipit contrarietatem. sed motus nominatur [illegible] non [illegible]
sed magis a termino ad quem. i. denominatur et speciem recipit a termino
ad quem ut quod sic sanatio dicitur motus in sanitatem et egro
tatio motus in egritudinem. et hoc est quod supra dictum est. magis ergo ac
cipienda est contrarietas motuum secundum terminum ad quem aut sic

quod prius. Deinde cum dicit. Relinquitur ergo. Concludit quod duobus modis
modis secundum contrarietatem acceptis relinquuntur duo alii quorum unus est secundum so
lam contrarietatem terminorum ad quos quem tangit cum dicit. Qui est in contraria.
alius qui est secundum contrarietatem utrorumque terminorum quem tangit cum dicit. Et qui in contraria
ex contrariis. Quartus autem modus non accipiebatur secundum aliquam contrarietatem
terminorum. sed secundum accessum et recessum ab eodem termino. Concludit autem ultimo
ex forte hii duo modi residui sunt idem subiecto. et illi motus qui sunt
in contraria sunt ex contrariis. sed forte secundum rationem non sunt idem propter diversas
habitudines ad quos motus ut supra dictum est. Et exemplificat quod
qui est ad sanitatem et qui est ex egritudine. Deinde cum dicit. Quoniam autem
differt. Ostendit quomodo accipiatur contrarietas in motu et primo hoc quod motus est
ad contrarium. Secundo prout motus est ad medium ibi. Quoniam autem in medio.
Circa primum duo facit primo ostendit quod sit contrarietas in motibus. secundo quod in mutationibus
ibi. Quoniam autem in contrarium. Circa primum duo facit primo ostendit propositum suum. Secundo
inductione ibi. Manifestum est autem. Proponit ergo primo tales rationes.
Contrarietas aliquorum accipitur secundum propriam speciem et rationem ipsorum. sed ratio
specifica motus est quod sit quedam mutatio a quodam subiecto affirmato
in quoddam subiectum affirmatum. habens duos terminos in quo differt a
mutatione quae non habet duo subiecta affirmata. ergo relinquitur
quod ad contrarietatem motus secundum speciem requiritur contrarietas ex parte utrorumque
terminorum. ita scilicet ut proprie dicatur motus contrarius qui est ex contrario in contrarium et
qui est ex contrario in contrarium sicut qui est ex sanitate in egritudinem et qui est
ex egritudine in sanitatem. Deinde cum dicit. Manifestum est autem ostendit
idem per inductionem et primo in alteratione eorum. quia egrotare est contrarium ei
quod est sanari. Quorum primus motus est a sanitate in egritudinem
alius vero ab egritudine in sanitatem. et hoc apparet in alterationibus aliis
quae ei quod est addiscere contrarium est decipi. non ab ipso sed ab alio. hii
enim motus sunt contrarii. ex contrariis quia addiscere est motus ab ignorantia
in. Oportet autem addi non per ipsum quod subdendum. quia sicut in scientia
[illegible] quod ad per se ipsum acquirat eam et hoc vocatur invenire. contingit et
non per se ipsum sed ab alio et hoc proprie opponitur ei quod est addiscere. et hoc
est apparens in motu locali. quia motus qui est sursum est contrarius ei qui est deorsum
qui sunt contrarii secundum longitudinem et motus qui est ad dextrum est contrarius ei
qui est ad sinistram qui sunt contrarii secundum latitudinem et motus qui est ante
contrarius ei qui est retro qui sunt contrarii secundum altitudinem. Sed considerandum est
quod hic loquitur de istis differentiis positionis scilicet de longitudine latitudine
et altitudine secundum quod sunt in homine. scilicet sursum et deorsum considerantur
secundum longitudinem in homine dextrum autem et sinistrum secundum latitudinem
ante et retro secundum grossitudinem eius quae dicitur altitudo. Propter simi
litudinem contrarium considerandum est quod secundum sursum et deorsum invenitur contrarietas
et in motibus naturalibus sed secundum dextrum et sinistrum ante et retro invenitur
contrarietas in motibus non secundum naturam sed secundum motum qui est ab anima quae movet
in has contrarias partes. Deinde cum dicit. Oportet autem in contrarium. Ostendit quomodo
sit contrarietas in mutationibus et primo ostendit quo accipiatur contrarietas
motuum in rebus in quibus invenitur contrarietas. Secundo quo accipiatur in
rebus in quibus non est contrarietas ibi. Quibus autem non est contrarium. Dicit ergo primo quod
si accipiatur contrarietas solum ex parte termini ad quem iudicatur contra
rium in contrarium hoc non facit contrarietatem motus sed mutationis quae est generatio
et corruptio sicut album et hoc magis contraria sunt. nunc quod contrarietas habet
generationem attendatur secundum contrarietatem termini a quo quia in generatione et

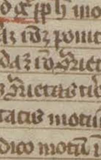

et pt dicta

est ex se ipso secundum sanitatem et quod est ex egritudine in sanitatem

Ad scientiam
Capit ab aliis ab ignorantia
quod et hoc vocatur addiscere. quod est quod ad aliquid accipit a se ipso aliquid ab alio

a quo non est ad affirmatiuum sed ad negatiuum. fit enim album ex non
albo non autem ex aliquo affirmatiuo. sed non est mutatio de non ens in ens
mutatio sed motus. Deinde cum dicit. Quibus autem iam dictum. Ostendit quod in
illis in quibus non est contrarietas. sicut in substantiis et in aliis huiusmodi accipiatur
contrarietas mutationum secundum accessum et recessum ab eodem termino. hoc est quod
quod in illis in quibus non est contrarium accipiatur contrarietas mutationis ex eo quod est reces-
sus ab ipso et quod est accessus in ipsum id est sit accessus ad formam ignis et
recessus ab eadem forma quod patet ad eius corruptionem. sic contraria vel
generatio et corruptio. et quelibet remotio termini a contrariis hic
non sunt motus sed mutationes. patet ergo quod duobus modis supradictis
duo ad minus utiles sunt ad contrarietatem motuum vel quo ad contrarietatem
ad contrarietatem mutationum. Deinde cum dicit. Quare in medio. Declarat de
contrarietate ex parte motus in medium ad quod in quibusdam istis inveniuntur
medium motus qui tendit ad medium hic in precedentibus contrariis. sic
illi qui tendunt ad contrarium. quia motus utitur medio sicut contrario in quod
ex medio transmutatur in utrumque contrariorum. sic ex fusco quod est medium
inter album et nigrum. hic in ad mutatur in album. ac si mutaretur
ex nigro in album et ex albo. sic mutatur in fuscum ac si
mutaretur in nigrum. quia fuscum cum sit medium ad utrumque contrariorum
mouetur de utroque. fuscum enim comparatione albi est nigrum et comparatione nigri
est album ut supradictum est et colorum a quo dicitur quod privatio motus id est
quod motus sic dictus motum secundum contrarietatem utriusque extremorum.

Quoniam autem motui. Postquam
philosophus determinauit de contrarietate motuum hic determinat de contra-
rietatibus ad motum et per se in motibus secundum in mutationibus. Quibus
autem non sunt contraria. Et primo duo facit. primo ostendit quod quies sit contraria motui.
Secundo quiete. Qualiter autem aliqui. Dicit ergo primo quod motui non solum
videtur contrarius motus sed et quies. Declarandum est hic quod quies contrariatur
motui quia simpliciter quidam privatio et privatio contrariatur motus motui.
et quies motui opponitur ut privatio motus et privatio quedam
sit contrarium. Est enim privatio contrarietas privatio ut dicitur in x metaphysice
quia scilicet in omnibus contrariis saluatur ratio privationis et habitus est alterum
eorum sicut quod est privatio alterius ut album vel nigrum et amarum vel dul-
ce. Deinde cum dicit. Qualiter autem etc. ostendit quod quies motui contrariatur.
et et hoc est. secundo probat motum quietis. Secundo declarat ultimatem ibi. Quia
est ergo sicut hac probatur. Motui autem etc. in quantum et quod ponitur
supponit. scilicet quod non omnis quies omni motui opponatur. sed alicui
quies alicui motui. sic motui qui est secundum locum quies secundum locum.
sed quia hoc non simpliciter id est universaliter dictum restat ulterius querendum. utrum magis
etc. quieti quod est in aliquo termino. puta in albo opponatur motus aut
ille qui est in album. scilicet dealbatio aut ille qui est ex albo. scilicet denig-
ratio. Deinde cum dicit. Quare etc. Declarat veritatem etc. quo ad adap-
tatem motuum ad quietem. Secundo quantum ad contrarietatem quietum ad
inuicem. ibi. Similiter autem etc. Dicit ergo primo quod cum motus sit inter duo contra-
ria in medio duos terminos affirmatiuos. motui qui est ex hoc termino. sicut
contrariatur quies que est in hoc termino. sicut motui qui est ex albo in
nigrum contrariatur quies que est in albo. Et motui qui est ex contrario in
hoc contrariatur quies que est in contrario. sicut motui qui est ex nigro in album
contrariatur quies que est in nigro. Deinde cum dicit. Similiter autem. agit de contrarietate
quietum ad inuicem et dicit quod hee quietes sunt contrarie ad inuicem.

que sunt in contrariis. tamen inconueniens est si motus sunt contrarii
ad inuicem et quietes ad inuicem non opponantur. Et quando quietes sunt
opposite que sunt in oppositis. sicut quies que est in sanitate
opponitur quieti que est in egritudine. Deinde cum dicit. Motus autem et probat
per racionem de contrarietate quietis ad motum. id est quod motui qui est ex sa-
nitate in egritudinem opponitur quies que est in sanitate. quia irrationabile
esset quod quies que est in sanitate opponeretur motui qui est ex egritudine
in sanitatem. et hoc sic probat quia ille motus qui est in ipsum id est in aliquem termi-
num tendit in eodem termino est magis quietatio id est magis quietatio quam perfectio. patet per-
hoc quod simul fit illa quies cum motu qui est motus ad terminum
et sic quiete vult esse motus sic terminus illius quietis non potest esse oppositus quia
oppositum non est causa sui oppositi. sed necesse est quod motui dicto autem quies
que est in termino ad quem. aut quies que est in termino a quo. non est possibile dicere quod quies
que est in aliquo alia. sed est contrarium motum autem quieti. sic quod quies
que est in albedine dicitur quieti que est in sanitate aut motui
qui est in sanitate. Quare quies que est in termino ad quem non dicitur mo-
tui. relinquitur quod dicto ei quies que est in termino a quo. Deinde cum dicit. Quibus
autem non sunt contraria. Declarat de contrarietate quietis in mutationibus et circa
hoc duo facit. primo resumit quod dictum est de contrarietate mutationum. Secundo
ostendit quod mutationi non opponitur quies sed non mutatio ibi. Quies quidem
hoc non est. Dicit ergo quod non mutatio dicitur mutationi. ibi. Similiter autem ad.
Resumit ergo primo quod supradictum est. scilicet quod in mutationibus in quibus non est contra-
rietas mutationis sicut in generatione et corruptione sic est oppositio oppositorum accipitur
secundum accessum et recessum ex eodem termino. Est enim mutatio que est ex ipso
aliquo termino in oppositam mutationem que est in ipsum sic mutatio que
est ex esse scilicet corruptio opponitur mutationi que est in esse scilicet generationi cum non tunc
contrarie sint motus. Deinde cum dicit. Quies autem etc. ostendit quod hiis mu-
tationibus non opponuntur quietes et circa hoc duo facit. primo ponit quod intendit. Secundo
mouet quasdam dubitationes. ibi. Et si quid aliud. etc. tertio probat
propositum. ibi. Similiter autem. Dicit ergo primo quod hiis mutationibus que non sunt
motus contraria non inueniuntur quietes opposite. sed id quod opponitur eis
sicut quies motui potest vocari immutatio id est non mutatio.
Deinde cum dicit. Et si quid aliud. Inquirit quasdam dubitationes. et primo
sed dictum est quod mutationi que est ad esse contrariatur mutationi que est ex esse
quid dictum est non esse. hic autem quod dico non esse potest dupliciter accipi.
quod quidam est vel non esse quod habet aliquod subiectum eius actu sicut non album in corpore
uno modo quod habet ad subiectum eius actu sicut non album in corpore
in ipso non eius sic privatio. Forte subalternis in illis per aliud illud
tale non esse contrarium ad subiectum. sed est omnino non eius. Si primo modo ac-
cipiatur non esse quod habet ad subiectum tunc inveniri potest quo
una non mutatio. secundum contraria alii non mutationi quia potest dicere
quod non mutatio que est in esse opponitur non mutationi que est in non esse. Et
quo enim non esse habet subiectum. inmediate probatur dicere quod ille subiectum
maneat in illo non esse. quia ipsum non mutatur. Si illo non est daretur
quia non est id est si ipsum non esse non habet ad subiectum tunc dubium remanet cum
non mutationi contraria sit illa non mutatio vel quies que est in esse. Quia
cum omnino non est non potest dicere quiescere aut immutabiliter permanere.
Et per necessarium est quod non mutationi vel quieti que est in non esse si aliquid non
mutatio contraria. omnis motus sit contraria aliquod. generatio et quod dicitur contra-
ria corruptio et non esse huius Deinde cum dicit. Similiter autem hoc etc.
Ostendit quod supposuerat. scilicet quod opponitur generationi et corruptioni.

si no ee sit sbm & h frictas ꝫ ymod q ques oppo
quieti aut & no mutacio q ꝫ in ee

+ si u h dicit eps ee quies

quod sit quies sequitur alam duoꝝ. s. quando n omnis quies est ꝫ motum. aut quando corpus sit motus. unde nihil ꝫ. quod corp oppo quiou. corporum n dr quies n quando corpus motus vicem quod sit in pbatum. Dum ergo dicit. Sile aut. Quando n mutatio sit & no mutatio. ergo dicit q sile ꝫ dicit te pletate & mutatiois. ad mutaꝫ sic dicit pletate quies. ad motum q n muta q ꝫ i ee pla & n nulli mutatio q est k no hic sbm. aut cui mutatio q ꝫ i no ee oppo q e corporum ut quies motum. sed a oppo quiou quod corpus recedit ab mutatione l quiete. q ꝫ n ee quod no tm dicit illaz motum & mutatio no oppo ques nisi ad q ꝫ quies i t uno a quo.

Dubitabit autem aliquis. Postquam phs determinavit de pletate motuum & quietum. h mouz quasi dam dubitationes ex pmissa. Et est h duo. sic p ponit dubitationes & solvit eas. Secundo manifestat quasi dam. q i ill dubitationes possent = dubitari. Dubitabit autem utrumque quies p ps dicit ꝫ dubiones. qs mouz & patet pres. m ira. Cep. d. f. p mouz dubiꝫ. Secundo solvit. aut sic q violenti sit. movet g p dubiꝫ. q in quid motus localis invenit quida motus & quida quies p naz & quida ex naz & in alys guidnibꝫ h n invenit. putu q una alteraco sit p nam. talia ex nam. qui n ur mgr ee sanato s naz ul ex nam. qui egrotavit. & ue q pcedat a pri ill. in tinso & sile ꝫ i d albatione & de nigracione & augmento & d cuto. q ꝫ ista duo mot sic dicit cad tinc. ut n sic s nm & alte ex uni. & ex utriqz ill pucait. n augmentum sic dicit decrto. ut q da sit s naz & q da ex naz & eadem ro ꝫ de guione & corruptione. sed e pot d q quid sit s um & cor ex naz q senescere q ꝫ una i corrupe accid s naz n & inde q una quid sicil & a ex naz videt a q h dicit i ri. ei q dicit i s d celo q ꝫ senium & omnis defectio ꝫ s naz. & q dam s nam. Si ei considerent p qa na alicui q dr n a pucla ns nam ꝫ q corr & deminutio & omis defectio ꝫ s naz. q n a unicuiqz intendit conservationem ipi sibi. sed aut accidit ex defectu. seu debilitate nec. Si aut considerent n tali. & o h pucint ab aliq pri n n intrinseco. sic cor alio ex sicctate calidi & frigidi & eo ead ro ꝫ in alys. Dum ergo dicit. aut sic q violenta. Solvit posinam qoꝫ p mdeup codꝫ & est h duo. sit p a q in quolꝫ guie motus inveniuntur s nam. & ex nam. Secundo o quo h duo i motibꝫ & q etibꝫ dicit ibi. Dico quid & aly motus est p d. s. p dicit ueritatez. so remouet obm. i. Sicut & corruptiones. Dicit g p q n illa ho violenti q sit ex naz q violentum ꝫ e p n ꝫ ex nich conferre in passo. sile aut p n ꝫ ut. Sequit q corp violenta sit corrupcio in ia. Sic cor ꝫ ex naz ei q ꝫ s nam. & p eand roꝫ concludi p q dam guio est

sunt violente & no fatale. i. no p cedentes s ordinem causarum nlium. q ꝫ ipse ordo nlium causarum fatidica potest. sic pꝫ t aliqs fac nasci rosas aut aliqs fruct p aliqua artificia quibꝫ n sunt. & i aliq artificio pcedit guio i naz aut aliqꝫ h nlium. omnes tales guiones sunt violente p q no sunt ex naz qbꝫ durant guiones s naz. sed i o gen. i augmento & d cuto. Sunt ei q dam augmenta violenta. ex nam sic pꝫ i ill. qui s veloci dubito ad pubertatem pueniunt. p p teneritudinem l p p alimentum. i p p h q delicose & habundante alimento nutriunt. sed t o i augmento trna. q ꝫ ei furnta augmentum i ill p p habundantiam. humorum n constringit ut sit spissa & solida p debitam digestionem. & sile apparꝫ i alteratione. Sunt ei q dam alterationes violente & q dam nales ut pꝫ i mane in sanato e quida e dimittitur a febre bꝫ no inceratis diebꝫ & isti alterant ex naz. aly no icretis diebꝫ & isti alterant s naz. Dum ergo dicit. Sicut & corruptiones. obicit & pdicta. Cum e id pꝫ ex naz. dicit ei q ꝫ s nam si inveniunt & corruptiones. sile seqtur q corruptiones sint ꝫ ue ad invicem n guioni. sili guiones & n corruptioni q ꝫ unum n pot ee duobꝫ ꝫ um. Et ad h solvit dicens q nich plibꝫ guioni. guio in ee ꝫ uam & corruptione corruptioni. ~~Dr e guio & corruptio dulcis & tristis~~. Sic contrarium ꝫ. h ꝫ i ceta. ꝫ ue ctate ei q est ex nam. q si ꝫ q da guio & corruptio dulcis & a tristis. o ꝫ guioꝫ guioni ee ꝫ ra & corruptionem corruptioni. dr aut guio & corruptio dulcis & tristis. q n ex mm nobili corrupto guant mg noble. Sic si ex aere corrupto. guantur ignis. Guio a & corruptio tristis q n mg nobili corrupto guat mi noble ut ex igne guatur aer. & id n sequit si corruptio oppo corruptioni q no opponat guioni. q corruptio oppo guioni. s roꝫ suy guio corruptio a corruptioni s roꝫ ppe spem. sic anticuitas dicit a largitati s ꝫ ue ctate vicij. ad invicem p d igali tati no. s ppe spem roꝫ & h ꝫ concludit q corruptio n ꝫ ꝫ ria corruptioni simpl i tali. s ꝫ s corruptioni h quid ꝫ tal i. s m naz. & illa no tal i. violenta. & ex nam a. dulcis l tristis.

Dum dicit. Omnino quid & c. Ostendit quo sic ꝫ uetas i motu & quiete quid q ꝫ ex nam. & s nam & dicit q p n solum guio ꝫ ꝫ ria guioni & corruptioni. q id q ꝫ s nam & ex nam. Si i tali motus & quies sunt h m ꝫ ua. sic motus q ꝫ sursum ꝫ ꝫ ri motum q i deorsum. q ꝫ sursum & deorsum sunt ꝫ uetates loci & utriqz istorum motuum ꝫ i ill alicui corporum. guis cum ille mo. sursum n t no deorsum & terra ꝫ uis q hoꝝ motuum. q accipe ꝫ ria differentias has. s. q ꝫ s nam & ex nam. & hoc ꝫ q dicit et ꝫ ue ipoꝫ. s. motuum. differentie sic q si pot intelligi. q ipoꝝ corporum q movent. sunt ꝫ ue motus. s. s nam & ex naz. Motus ei sursum ꝫ. quid ill igni. Sed motus deorsum est ei ex nam. & sic pꝫ q motus ei q ꝫ s nam. est ꝫ rius ei q ꝫ ex naz. Et sili ꝫ de quietibꝫ

contra guantia s nam & contra ꝫ nam

ex. quies q ꝫ
sursum ꝫ ꝫ ria

quia quies que est sursum est contraria motui qui est deorsum
in deorsum. Sed illa quies est contraria in naturali. Sed motus qui est deorsum
sursum contra eius naturam, cum prius promissa, quia quies que est extra naturam
est contraria motui naturali eiusdem corporis, quia cum in eodem corpore motus sic
contrariantur ad invicem, quia scilicet motus corporis naturalis contrarius est motui
non naturali eiusdem corporis, et sic est de quiete, quia quies contrariatur
extra naturam sursum quieti deorsum. Alia vero extra naturam
ut deorsum, ignis et sursum terre. Deinde cum dicit: habet autem du-
bitationem. Movet hanc dubitationem, dicens scilicet: omnis quietis que non semper fuit
sit aliqua generatio et generatio quietis vocatur stare. Per stare non
intelligamus idem quod quiescere, sed stare sit idem quod pervenire
ad quietem, quod forte magis proprie sonat. Et videtur dicere in par-
tem negativam per duas rationes quarum prima talis est. Quia si
omnis quietis que non semper fuit est generatio, igitur quietis que est extra
naturam, sicut quietis terre quiescentis sursum, sit aliqua generatio. Quies
autem generari non potest nisi per motum precedentem. Motus autem precedens
quietem innaturalem est violentus, sicut ergo sequitur quod cum terra
per violentiam ferebatur sursum quod tunc stetit, id est tunc genera-
batur eius quies. Sed hoc non potest esse, quia semper quod stat in suo loco
locatur, id est dum generatur quies per motum, semper quanto magis appro-
pinquat ad quietem tanto motus est velocior. Cum enim res
regulata sit per stagnationis unumquodque quanto est propinquius suo
fecundo tanto est virtuosius et intensius. Sequitur quod motus per quem generatur
quies tanto sit velocior quanto magis appropinquat ad quietem,
ut apparet maxime in motibus naturalibus. Sed in hiis que moventur per
violentiam accidit contrarium, quia semper inveniuntur remissiores quanto
magis appropinquant ad quietem. Ideo ergo quies violenta non habet generationem
et hoc est quod dicit quod erit ad quiescens violenter, sed fan-
tasiam, absque hoc quod sua quies generetur. Secundam rationem po-
nit ibi: Amplius autem stare. Que talis est, quia stare vel generari quietem
aut non est aut idem cum motu naturali quo ad fertur in locum proprium. Quod
similiter ideo accidit naturaliter quia sit simul solo. Sed diffinitione sive ratione differunt (?)
quia motus naturalis est esse in loco naturali. Esse autem in loco naturali et quiescere
in eo sunt idem. Ideo motus naturalis et generatio quietis sunt idem solo et dif-
ferunt ratione tantum. Innaturaliter autem quod quies violenta non generatur
per motum naturalem, ergo quies violenta non habet statum sive generationem.
Deinde cum dicit: habet autem dubitationem. Movet tertiam questionem de eo quod supradictum est
quod quies que est in aliquo termino contrariatur motui qui recedit ab illo
termino. Sed hoc videtur falsum, cum enim ad movetur ex hoc termino sicut
ex loco aut abicitur, ille terminus sicut contrarius et contrarietas
aut non sit adhuc dum movetur vel habet illud quod abicitur et post deletum
[illegible] subito desistit ad totum locum sed successive, et similiter fuit
[illegible] adiunctis albedine, ergo dum movetur adhuc remanet
in termino a quo. Si ergo quies que adhuc remanet in termino a quo contrariatur
motui qui motu recedit. Sequitur quod duo contraria sint simul,
quod est impossibile. Solvit autem hanc dubitationem cum dicit: aut sic quies
etc., dicit quod idem quod movetur recedendo a termino quiescit in termino
a quo recedit. Sed ergo quies que adhuc remanet non simpliciter sed
quodam, scilicet quod adhuc remanet in illo termino totaliter per unum
quia hoc est ultimum quod semper eius quod movetur unum pars et ubi in

termino a quo et alia in termino ad quem. Item et Avicenna (?) contrariorum
secundum quod plus vel minus sceat alteri. Sed quanto est magis impermixtum termino
est magis contraria, ideo motus magis est contrarius motui cum magis ei
permisceat, quod quies que contrariatur permiscet ei. Ultimo epilogat
quod dictum est de motu et quiete, quomodo in eis sit unitas et
contrarietas. Deinde cum dicit: Dubitabit utique. Ponit quedam ad
manifestationem premissorum que tamen in textibus grecis dicuntur non haberi
et commentator dicit quod in quibusdam textibus arabicis non habentur.
Unde magis videntur esse assumpta ex dictis Theofrasti (?)
aut alterius expositoris. Et ponit autem ad mani-
festationem precedentium quatuor per ordinem ad quorum primum supra movit
de generatione quietis non naturalis. Unde dicit quod dubitabit aliquis de ipso statu
vel quod generatio quietem. Quia si omnes motus qui sunt preter naturam
habent quietem oppositam scilicet non naturalem, ut videtur illa quies habeat
stare vel generari. Quia si dicatur quod non sit aliquis status quietis vio-
lente, Sequitur inconveniens quod illud quod per violentiam movetur
manebit in quiete, et hoc per violentiam. Quod sequitur quod ad
erit quiescens non per hoc quod fiat quiescens quod est
impossibile. Sed palam est quod erit quedam quies violenta sicut
etiam ad preter naturam motus, contingit quidem preter naturam quiescere in
loco non naturali. Est autem attendendum quod hic quod hic dicitur non est
contrarium ei quod supradictum est. Unde auctor dicit quod dubitationem supra mo-
tam hic solvit. Sed melius est ut dicatur quod hic quod supradictum est
est in genere, et quod hic dicitur quedam sit vera. Quies vero
violenta non habet generationem propter se sed precedente ab aliquo ex
per se fit quiescens. Sic quies naturalis generatur. Sed hoc ratione per ac-
cidens precedentem terminus fit, quod cum cessat violentia
movens [struck through] tunc fit quies violenta. Et propter hoc
motus violentus in fine remittitur, naturalis autem in fine intenditur.
Secundum tamen quod alia natura invenitur in hoc loco. Quod ordinatur ad alia
[illegible] reservare dicit etsi que quietas sunt naturaliter motui contraria
naturam operatur aliqua quies non habet naturam. Sed quod quies que est [illegible]
naturam propter ea scilicet Aristoteles docuit. Sed hic dicit large et impro-
prie quenam opponatur quietis ad motum. Et dicit quod naturaliter videtur
sed inveniatur quedam quies non naturalis. Motus autem est per violentiam
movetis remanebit vel cessabit quando tamen quies aliqua
fiat quoniam motus non pervenit ad statum verum naturalem est quod
motibus violentis [illegible] quies violenta quod quiescens
naturam non habet et extra naturam quiescet. Deinde cum dicit: Quoniam autem
contraria motus. Ponit secundum ad explanationem eius quod dictum
est de contrarietate motus naturalis et violenti et dicit quod in quibusdam
sit motus secundum naturam sicut ignis qui movetur sursum secundum naturam et deorsum
preter naturam quod utrumque motum naturalem ignis sursum sit contrarius mo-
tus violentus ignis deorsum. Contrariatur motui ignis
sursum sic naturaliter. Motus autem ignis secundum deorsum contrariatur mo-
tui ignis sursum sic violentus naturali et eadem ratio est de contrarie-
tate quietis. Deinde cum dicit: Contrariatur quieti. Ponit tertium ad manifestandum
quod dictum est de contrarietate quietis ad motum et dicit quod forte
quieti motus aliqualiter opponitur tamen non simpliciter et non ad modum explicitum
in quo quieverat et abiit id non habet adhuc illud.

q' abiat' vnu si qes q' e hic sic dicta motu q' e huic in dicta. Sed q' simul dicta sint. sed adhuc aliqualiter q'edendu manu' i vno a quo et ulti' et primo, ad q' in vno. ad q' vn q'es … oppo' motu q' mot' d'r' sic sup' expo' est. Et vltimo recapitulat … ad' ipo q' ead' vba rep'it q' sup' dat sic. Ma'r ei ee pot' q' vni' sit dca … sed aliter expositor'. **Phicor. sextus.**

Si autem est continuum et quod tangit. Postq' phs determinauit de diuisione motus in suas sp'es et de vnitate et contrarietate motuum et q'etum. In h' 6° lib° intendit determ'are ea q' p'tinet ad diuisione mot' s' q' diuidi' in ptes q'titatiuas. et diuid' in ptes duas. In p' d' motu. sic to' e continuum et diuisible. In s'a ondit q'r mot' diuidit' i. Sicut autem ipsu' nc. p' a' ps diuidit in d'. In p' q' nullu' continuu' ex indiuisiblib' cpoi. In s'a q' nullu' cti' ex i diuisiblib' ee. i. Manifestu' q' im lnea. p' a' ps diuidit in d'. In p' ondit nullu' cti' ex indiuisib' cpoi. In s'a pte q' rones p'missie mgis ad magnitudine ptinent inus ond'. q' ead' ro e d' magnitudie motu et tpe. i. Quia aut continu' et. … p' duo fac. p' resumit q'sdam diffinitiones. suppo'itas q' nc vtitur ad p'positu' ondend'. Sed' pbat p'positu' i. Sequit vnu' sit. Dic q' p' … diffiones p' … continu … q' tangit … q' cti' sic q' vltia sunt vnu' … se tangen' quor' vltima sut simul … medium … Ex hijs sequit q' … sit ad cti' cpoi ex i diuisi… ut linea ex punctis. … linea dicat ad continuu' et punctu' ad i diuisi'le addit … ne ad. noie linee et puncti. … Sequit vnu' … pbat p'positu' p' monet rones duas. ad pbandu' p'positu'. Sed' in … dubia i hus pbationib' i. Aliud i… ex p'ma ro' duo facit p' … diuisi… id continuu' … p' mod' continuationis. … p' mod' contactus. Sed'o … p' mod' cont' se habitu… ro'es q' p' talis e. … ad vnu' … p' mod' continuitatis. … p' mod' contact' oz q' pbat … q' sc vnu' … Si ulta puctor' n' possit ee vnu' q' vltim' … alia' p'… indiuisib' … acip'e ad q' sit vltim' … ad q' sit ali' ps. simul n' pot dici q' vltia punctor' sit simul q' nich' pot ee vltimu' rei i ptibl' … semp alia sit ultim' … vltim in ptibl' … acip'e aliud et aliud. Reliqu' q' … linea n' pot cpoi ex punctis n' p' modu' continuitatis n' p' mod' contact'. Sed'a ro' poit' i. Amplius necess' e q' aut sic cti' … q' tal' e si ex punctis cstituit. ad cti' … se tangat et ead' ro e d' omib' alijs i diuisib' q' ex eis n' cpo n' …

continuu' ad pband' aut' q' … n' possit s' adiuuge … ro p' sufficiat … ad pband' q' n' possint se tangere … aliud q' tal' e. Omne q' tangit aliud aut totu' vnu' tangit totu' aliud aut ps vni' pte alti' aut ps vni' totu' aliud. sed cu' indiuisi'le n' h' at pte n' pot dici q' ps vni' tangat pte alti' aut ps totu' et sic nec' e si duo puncta se tangunt q' totu' tangat totu'. sed ex duob' quor' vnu' totu' tangit aliud totu' n' pot cpoi cti'. q' omne cti' h' ptes … ita q' h' sit vna ps et h' sit a' et diuidit' in duas ptes et distinctas loco et positione i hijs. q' p'dcis … q' at se totu' tot' tangut n' distinguunt' loco ul' positione. Relinquit' g' q' ex punctis n' possit cpoi linea p' mod' contact'. … pbat q' cti' n' cponit' ex indiuisib' p' mod' … dup'lici rone. … puctu' … ad a' punctu'. ita q' ex eis possit cstitui longitudo … vnu' nec alti' nec. ita q' ex eis possit cpoi … vnu' alti' … medium eid' gnis … supponitur e. … duo puncta e linea semper media … sic si linea cposita … ex punctis … Sed q' semp int' duo puncta sit a' punctu' mediu' q' n' e vnu' … duo nec … mediu' … g' linea cpo' ex punctis …

Secunda ro' principale ponit i. Amplius … q' sint ex alia diffone … sup' posita … s. q' cti' sit q' e i infinitu' diuisi'le … pot' … linea … i ipa diuidi … ex … cpoi ex indiuisi' … q' i diuisiblia … Sed h' e … nullu' cti' sit diuisible i inptibilia. Sic ei n' esset diuisi'le i infinitu' nullu' g' cti' cpo' ex indiuisiblib'. Vn … aliud accidens. Ma'r … duo … sunt q' int' duo puncta sit li' media et int' duo … Si sunt duo puncta oz q' distinguunt … aliter n' essent duo sed vnu'. … possint se tangere ut sup' ondum e … relinquit' q' distent … sit ad mediu' int'ea. Sed nullu' ad mediu' n' pot ee int' ea q' linea … sic pbat q' si int' duo puncta esset aliud mediu' q' linea. Ma'r … illud mediu' aut esset indiuisible aut diuisi'le. Si at sic indiuisible oz q' … ab utroq' i situ. Et cu' n' tangit oz iteru' q' sit ad mediu' aliu'. et indiuisi'le q' pot mediu' int' extrema. et sic in infinitu' … ponat mediu' i diuisible. Si at mediu' duor' punctor' sunt diuisi'le aut diuidi' i indiuisiblia. aut in … diuisiblia. Sed n' pot dici q' diuidat' i indiuisiblia … redit ead' difficultas. quo ex indiuisiblib' possit cpoi diuisible. relinquit' g' q' mediu' sit diuisi'le i … cti'. … mediu' erit q'd. continuu' … nullu' at cti' pot ee mediu' int' duo puncta q' linea … duo puncta et linea media. Ex

eadem ratione inter quaslibet duo non est aliquod medium, et similiter in aliis.
Deinde cum dicit: Quoniam autem etc., ostendit quod supposuerat, scilicet
quod omne continuum sit divisibile in semper divisibilia. Quia si daretur
quod continuum esset divisibile in indivisibilia, sequeretur quod duo indivisibilia
divisibilia se tangerent ad hoc quod possent continuari simul,
oportet enim quod extremum sit unum utriusque, ut ex diffinitione continui apparet, et
quod partes continui se tangant. Et si ultimum sit unum, sequitur quod sibi simul,
ut iam dictum est. Cum sit impossibile duo indivisibilia se
contingere, impossibile est quod continuum in indivisibilia dividatur.

Eiusdem autem rationis est.

Quia rationes suprapositae manifestiores sunt in linea
et aliis quantitatibus continuis, in quibus primo
inveniuntur contactus, vult hic ostendere quod eadem ratio est de
magnitudine et tempore et motu, et dividit in partes duo. Primo intentum
proponit. Secundo probat propositum, ibi: Omnia autem ex his. Dicit ergo primo
quod eadem ratio est quod magnitudo tempus et motus sive non componantur
ex indivisibilibus et dividantur in divisibilia vel nullum horum; quod quidquid
dabitur de uno ex necessitate sequitur de alio. Deinde cum dicit: Omnia
autem, probat propositum, et primo quantum ad magnitudinem et motum. Secundo quantum
ad tempus et magnitudinem, ibi: Similiter autem necesse. Circa primum duo facit.
Primo ponit propositum. Secundo explicat, ibi: Ut si linea a b c. Tertio
probat, ibi: Si igitur praesens motus. Propositum est istud: si magnitudo
ex indivisibilibus componitur et motus qui est per magnitudinem componetur
ex indivisibilibus motibus, et quibus modo indivisibilibus eius quibus
componitur magnitudo. Explicat autem sic. Sit linea a b c quae
componatur ex tribus indivisibilibus, quae sint a b et c. Et sit motus
quo movetur o in spatio lineae a b c, et motus eius sit d e f; oportebit
quod sic partes spatii vel lineae sint indivisibiles. Si igitur motus
praesens, probat propositum, et circa hoc facit. Primo ponit quaedam
necessaria ad propositum probandum. Secundo probat propositum, magnitudo componitur
ex punctis quod motus componitur non ex motibus sed ex momentis, ibi:
Si igitur necesse. Tertio quod est impossibile quod motus componatur ex momentis,
ibi: Et mota erat. Ad primum praemittit duo. Primo quod si aliquid
praesens motus necesse est ad moveri et e converso si ad moveri necesse
est quod assit sibi aliquis motus, ut si aliquid movetur, ut quod moveatur
per a quod est prima pars totius magnitudinis, ea parte motus quae est d et per b aliam
partem magnitudinis moveatur alia parte motus quae est e et per c
tertiam partem magnitudinis moveatur tertia parte motus quae est f, ita
quod singulae partes motus respondeant singulis partibus magnitudinis.
Secundo ponit, ibi: Si igitur necesse est, et dicit quod necesse est illud quod
movetur ab uno termino in alium non simul moveri et motum esse in eo
motu quo movetur, sicut si aliquis vadat Thebas, impossibile est duo
simul, scilicet ire Thebas et iam esse Thebis. Haec duo supposita
quae per se manifesta sunt, quia necesse sit moveri ad praesentiam motus
apparet in omnibus actionibus et formis, quod ad hoc quod aliquid sit
album necesse est habere albedinem, et si albedo adsit necesse
esse est quod sit album. Quod vero non simul sit moveri et motum
esse apparet ex ipsa motus successione, quia impossibile est
aliqua duo non contraria simul inesse, et hoc verum est, impossibile
est quod simul sit motum esse, quod terminus motus, cum ipso moveri.

Deinde cum dicit: Si igitur aliquid, probat propositum ex praemissis.
Si enim praesente aliqua parte motus necesse est ad moveri, et si moveatur
necesse est adesse motum, si movetur aliquid quod est o mobile per aliquam partem magnitudinis
quae est a, oportet quod assit ei aliquis motus qui est d; aut ergo o simul
movetur per a et motum est, aut non simul. Si autem non simul sed prius de-
venerit quod movetur per motum et postea quod motum est, sequitur quod a
sit divisibile, quia cum veniret in ipso motu, non quiescebat in a, neque
praecedente motu pertransierat totum ipsum a. Et ita non
movetur per a sicut in uno motu per spatium. Hoc autem pertransivit.
Sed quod in medio neque se habebat, quando cum movetur per a partem eius iam
pertransivit et partem eius adhuc manet, et ita sequitur quod a sit
divisibile, quod est contra positum. Si vero simul venit et venit, id est
si simul est moveri et motum esse, sequitur quod cum veniens veniat
erit, id est veniendo erit motum, aliquo modo quod est contra suppositum.
Sic ergo patet quod per impartibile magnitudinis nihil potest ad moveri,
quia tunc oporteret quod simul esset moveri et motum esse, quod est magnitudinem
dividere. Supposito ergo quod per a impartibile nihil moveri possit,
sed adhuc dicatur quod mobile movetur per totam magnitudinem quae est a b c,
et motus totus quo movetur per eam est d e f, et ita quod per impartibile
nihil movetur sed tantum motum sit, sequitur quod motus non sit ex mo-
tibus sed ex momentis. Ideo autem sequitur quod non sit ex motibus
quia cum pars motus quae est d respondeat parti magnitudinis quae est a, si
d esset motus oporteret quod per a moveretur, quia praesente motu
movetur mobile. Sed probatum est quod per impartibile non movetur sed solum
motum est, quod est pertransitum esse. Sed ex indivisibili relinquitur quod d non sit
motus sed sit momentum, aliquo terminato motum esse. Sicut a
motu denominatur motum, et quod ita se habet ad motum sicut
punctum indivisibile ad lineam. Et eadem ratio est de aliis partibus
motus et magnitudinis. Ex necessitate ergo sequitur, si magnitudo
componitur ex indivisibilibus, quod motus ex indivisibilibus componitur,
id est ex momentis, et hoc est quod ostendere intendebat. Sed quia hoc est
impossibile quod motus componatur ex momentis, sicut impossibile est quod
linea componatur ex punctis, ideo cum dicit: Et mota erat, adducit
aliam impossibilitatem ducendo ad contrarium inconveniens. Quorum primum est
quod si motus componitur ex momentis et magnitudo ex indivisibilibus,
ita quod per indivisibiles partes magnitudinis mobile non movetur
sed motum sit, sequitur quod aliquid sit motum quod prius non movebatur,
quia si indivisibile transivit, motum est; non tamen transibat, quia
ideo moveri non poterat. Unde sequitur aliquid transitum absque
hoc quod aliquis moveretur, quod est impossibile, sicut impossibile est quod aliquid sit
praeteritum quod nunquam fuit praesens. Et quod possit etiam quiescere, hoc adducit
secundo, quod dicere motum componi ex momentis ducit ad hoc in-
conveniens, ibi: Si igitur necesse est aliquid moveri vel quiescere. Sed cum mo-
bile in a non moveatur, et similiter dum est in b, et similiter dum est in c, ergo dum est
in a et dum est in b et dum est in c quiescet, et sic erit quod simul
continue quiescat et moveatur. Et post hoc sequitur, sicut probatum
positum est, cum quod moveatur per totam longitudinem quae est a b c,
et iterum positum est quod quiescit. Sed quibus partibus scilicet quiescat per quas-
libet partes, quiescit per totum; ergo sequitur ~~quod aliquid simul continue quies-
cat et moveatur~~ quiescat per totam magnitudinem, et iterum.

p toti magnitudinem sicut motus [illegible] quiescat quia est oio inpossibile
tam idem punctum ibi. Et siquid[em] tali ratione consistit de
quo presente motu mobile [illegible] mo. aut quia illa indivisibilia motus
[illegible] de eo [illegible] ita se habent quod [illegible] corpus est motus aut non.
Si quidem corpus est motus [illegible] corpus. sequeretur indivisibile parva magnitudinis
[illegible] non motum sed motum [illegible] quod prius motum mo[veretur] non movetur
quare [illegible] post suppositum sed quiescit. Si vero non sit motus sequitur quod motus
componatur ex [illegible] impossibile sicut quod linea componatur
non ex lineis.

Similiter autem necesse longitudini. Post
quam philosophus ostendit esse idem [illegible] et quod magnitudo et motus
[illegible] [illegible] continuitate. Unde [illegible] tempus et mag
nitudinem dividi in partes duas. In prima parte ostendit quod ad divisionem
magnitudinis sequitur divisio temporis et econverso. In secunda ostendit quod ex infi
nitate unius sequitur infinitas alterius. Et si autem. Si autem omnis etc.
Dicit ergo primo quod tempus necesse est simpliciter divisibile in divisibile et
componi ex divisibilibus sicut longitudo et motus. Deinde dicit.
Si autem omnis probat positum [illegible] rationibus quarum prima talis est [illegible]
velocius [illegible] velocius et tardius. Quoniam autem omnis mag
nitudo est per id mobile ibi. Amplius autem ex. Dicit ergo primo quod de ratione
[illegible] velocius est quod minore magnitudine transeat in minore
in tempore. Detur ergo aliqua magnitudo divisibilis per quam transeat ad mobile
in aliquo tempore dato. Sed [illegible] mobile [illegible] velocius transeat per mino
rem magnitudinem in minori tempore [illegible] [illegible] datur
divisibile. Si autem [illegible] quod [illegible] sic dividi [illegible] motus datum mo
[illegible] per magnitudinem aliquam datam. Sed [illegible] velocius mobile
in minori tempore [illegible] per totum tempus moveatur per minorem mag
nitudinem et ita sequitur quod magnitudo [illegible] sit divisibilis. Deinde dicit. Quoniam
autem omnis. Ostendit idem per duo mobilia quorum unum est ve
locius et aliud tardius et primo premittit quedam necessaria ad positum
[illegible] ostendendum. Secundo probat positum ibi. Quoniam autem omnis motus
etc. Circa primum duo facit primo ostendit quoniam velocius se habeat ad
tardius in hoc quod movetur per maiorem magnitudinem. Secundo quomodo
se habeat quantum ad hoc quod movetur per eandem magnitudinem.
Quoniam autem ex hiis. [illegible] ponit positum re
[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] dividat positum ibi.
Sic ergo ipsum resumunt [illegible] omnis magnitudo sit divisibilis
in magnitudines [illegible] [illegible] [illegible] supponit quod impossibile
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod magnitudo omnis est [illegible] [illegible] [illegible]. Ex hiis sequitur
quod necesse sit ad [illegible] velocius in equali tempore per maiorem mag
nitudinem moveri ~~in minori tempore per maiorem magnitudinem~~
~~per equalem moveri~~ [illegible] [illegible] quedam diffiniunt velocius quod plus
movetur in equali tempore et in minori. Deinde dicit. Sit enim
probat duo premissa. Et primo quod velocius in equali tempore per maius
spatium moveatur. Secundo quod in minori tempore per maius spatium
moveatur ibi. Et [illegible] in minori. Dicit ergo primo sit igitur mobile a et b. quorum
a velocius sit quam b. et sit magnitudo c d quam pertransivit a in tempore f g. i.
per totum. ~~[illegible] moveatur~~ et b quod est tardius per eandem magnitu
dinem [illegible] incipiat simul moveri [illegible] non [illegible]. Sic

augmentatur velocius quod in equali tempore plus movetur. Sit a velocius
quam b. [illegible] [illegible] pervenit ad d. b nondum perveniet ad d. quod
est tardius [illegible] sed adhuc deficiet et distabit ab eo. In
motu erit [illegible] [illegible] tempore per aliquam partem magnitudinis. Cum igitur
omnis [illegible] sit [illegible] minor toto. relinquitur quod a in tempore z i mo[vetur]
per maiorem magnitudinem quam b. quod in eodem tempore movetur per partem mag
nitudinis [illegible] [illegible] quod velocius in equali tempore plus de spatio pertransit.
Deinde dicit. Et vero et in minori. Ostendit quod velocius in minori tempore
plus de spatio pertransit. Deinde est quod in tempore [illegible] a iam pervenit
ad d. b quod est tardius adhuc distat a d. Detur ergo quod in eodem
tempore perveniat usque ad e. Quia igitur omnis magnitudo divisibilis est, ut
suppositum est [illegible] residuum magnitudinis f c d in quo velocius
excedit tardius in duas partes in puncto e. Cum igitur magnitudo
c e minor sit quam magnitudo c d sed id mobile per minorem magnitudinem
[illegible] in minori tempore. [illegible] [illegible] a pervenit ad d in toto tempore z i
ad punctum e pervenit in minori tempore [illegible] [illegible] tempore z k. In sic
[illegible] magnitudo c e quam pertransit a maior est magnitudine
c e quam pertransit b sed tempore [illegible] a pertransit magnitudinem c e
est minus toto tempore z i in quo b tardius pertransit magnitudinem c e.
Sequitur ergo quod velocius in minori pertranseat maius spatium. Deinde dicit. o tempore
Quoniam autem ex hiis. Ostendit quod velocius se habet ad tardius in minori
per equalem magnitudinem et primo proponit. Secundo probat positum ibi. Quoniam
ad eum. Dicit ergo primo quod ex premissis manifestum potest quod velocius pertran
sit equale spatium in minori tempore. Deinde dicit. Quoniam quod est probat
positum duabus rationibus. Ad quarum primam duo premittit quorum
unum iam probatum est scilicet quod velocius pertranseat maiorem magnitu
dinem in minori tempore quam tardius. Secundo vero [illegible] [illegible] quod [illegible]
mobile [illegible] [illegible] in maiori tempore pertransit maiorem mag
nitudinem quam in minori [illegible] transeat quod autem movetur per equalem magnitudinem
in maiori tempore est tardius ut probatum est. Supponit quod ante motum in equali
tempore per equalem magnitudinem est equevelox. [illegible] [illegible] [illegible]. Si enim
hoc mobile a quod est velocius habeat magnitudinem quam est l m in tempore
p r pertranseat partem magnitudinis scilicet l x pertransibit in mi
nori tempore scilicet p s quod est minus quam p r in quo pertransit l m sic
et l x est minor quam l m. Ex prima autem suppositione accipit quod totum
tempus p r in quo a pertransit totam magnitudinem l m sit minus
tempore h i in quo b quod est tardius pertransit minorem magnitudinem scilicet
l x. Ergo [illegible] p s est minus quam tempus p r [illegible] [illegible] [illegible] p s sit
minus quam tempus h. Quare si ad minus minore. Cum igitur [illegible]
sit quod in tempore p s velocius movetur per l x magnitudinem et tar
dius movetur per eandem in tempore h. sequitur quod velocius movetur in minori
tempore per equale spatium. Secunda ibi ponit. Amplius si omne
necesse quod. [illegible] est omne quod movetur per [illegible] magnitudinem [illegible]
aliquo alio motum aut movetur per eam in equali tempore aut in maiori
aut in minori. ~~[illegible] movetur in equali tempore~~. Cum igitur id quod est velocius
non sit ~~equale~~ [equevelox] nec tardius quod non in pluri tempore moveatur
per equalem magnitudinem nec in equali. Relinquitur ergo quod in minori.
Sic ergo probatum est quod necesse est velocius pertransire equalem magnitu
dinem in minori tempore. Deinde dicit. Quoniam autem omnis motus etc.
probat positum [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] in magnitudinem

semp(er) cont(inu)u(m) indivisib(i)li aut(em) (con)tinu(um) ex i(n)divisib(i)l(ibus) co(m)poni (et) (con)t(ra) h(oc) ita habet
p(ro)s(er)quitur q(ua)ndam q(uae) su(bse)q(ue)ntia ad sequ(e)nte(m) p(ro)b(ati)one(m). Sec(un)do
p(ro)ponit p(ro)posit(um) i(bi) h(a)b(et) a(u)t(em) e(t) sic (et)c(etera) (et) p(ro)bat i(bi) Q(uonia)m a(u)t(em) o(mn)i(a)
[illegible] (et)c(etera). P(ri)mo dic(it) erg(o) p(ri)mo q(uod) o(mn)is mot(us) i(n) t(em)p(or)e (con)p(ro)batu(m) e(st)
~~q(uod) o(mn)is mot(us) i(n) t(em)p(or)e (con)p(ro)batu(m) e(st)~~ i(n) [illegible] (et) q(uod) i(n) o(mn)i t(em)p(or)e
possib(i)le sit moveri q(uod) ex diffinitione p(ri)us appar(et) q(uae) i(n) q(uo)
[illegible] (con)tinu(um) (et) q(uod) o(mn)e q(uo)d mo(vetur) (con)tingit moveri velocius
(et) tardi(us) i(n) q(uo)l(ibet) mot(us) (est) inve(n)ire ad q(uo)d velocit(er) mo(vetur) (et)
ad q(uo)d tardi(us) [illegible] h(oc) p(ro)p(ter) [illegible] D(ist)ic(ti)o (et) [illegible] sit velocita-
tes motuu(m) [illegible] E(st) n(on) a(liquis) mot(us) ita velox q(uod) null(us) p(ossi)t i(n)ve(n)i(ri)
(con)t(ra) velocior si(cut) mot(us) p(ri)mi mob(i)l(is). Ad h(oc) e(r)go d(icen)d(u)m q(uod) d(icitu)r n(on) alic(uius)
rei possu(n)t loq(ui) d(up)l(ici)t(er) [illegible] ad [illegible]
applica(tion)e(m) [illegible] p(ro)hib(ere) ad q(uo)d n(on) p(ro)cedit ex r(ati)one c(uius) rei
impediri ex applica(tion)e ad aliq(uam) n(on) [illegible] sic(ut) n(on) p(ro)ce-
dit ex r(ati)one forme (com)p(ar)es [illegible] soles. [illegible] q(uod) [illegible]
vno sole (con)tinetur [illegible] ex co(m)mu(n)i n(on) mot(us) n(on) phi[illegible]
q(ui)n q(ua)l(ibet) velocitat(e) data possit alia maior velocitas i(n)ve-
niri. S(ed) impedit(ur) [illegible] mobiliu(m) (et) moue(n)tiu(m)
h(oc) a(utem) [illegible]. D(ist)i(n)c(ti)o d(e) motu [illegible] mot(us) [illegible] applica-
(tion)o mot(us) ad (de)t(er)mi(n)ata mobilia (et) moue(n)tia (et) [illegible] talib(us)
p(ro)p(ri)etatib(us) [illegible] mot(us) n(on) a(utem) [illegible]
applicato(rum) ad (de)t(er)mi(n)ata mobilia (et) [illegible] mag(ni)-
tudinis q(uod) q(ua)l(ibet) magnitudo divid(itur) i(n) mi(n)ores. Et i(de)o [illegible]
[illegible] ut accipiat(ur) q(ua)l(ibet) magnitudine data alia mi(n)ore(m)
[illegible] applicando magnitudine(m) ad (de)t(er)mi(n)ata(m) [illegible] sit aliq(ua)
mi(ni)ma magnitudo [illegible] requirit (de)t(er)mi(n)ata(m) magnitudine(m)
[illegible] E(x) duob(us) a(utem) p(re)missis (con)clud(itur)
[illegible] q(uod) i(n) o(mn)i t(em)p(or)e dato (con)tingit (et) velocius (et) tardi(us) moveri q(uod)
si mot(us) [illegible] t(em)p(or)e. D(ic)it ergo d(icendu)m h(abet) a(utem) e(t) sic (et)c(etera). Ex p(re)missi-
s (con)clud(it) p(ro)positu(m) [illegible] nulla sit n(on) n(ecess)e (est) q(uod) t(em)p(u)s
sit (con)tinu(um) i(d est) divisib(i)le i(n) s(em)p(er) divisib(i)lia supposito e(nim) q(uod) h(oc) sit diffinitio (con)ti-
nui [illegible] q(uod) t(em)p(u)s sit (con)tinuu(m) [illegible] mag(nitudo) (con)tinua q(uia) ad divi(sionem)
magnitudinis [illegible]. D(ic)it ergo d(icendu)m Q(uonia)m a(u)t(em) o(mn)e (con)tinuum (et)c(etera). Ostendit
p(ro)positu(m) [illegible] dividat(ur) t(em)p(u)s (et) mag(nitudo) q(uia) (con)tinuu(m) q(uod) ve-
loci(us) p(er)transit eq(ua)le spaciu(m) i(n) mi(n)ori t(em)p(or)e p(ro)ponat q(uod) a sit
velocius (et) b sit tardi(us) (et) moveat(ur) b tardi(us) p(er) magnitudine(m)
q(uae) (est) c d i(n) t(em)p(or)e [illegible] erg(o) q(uod) a q(uod) (est) velocius mo(vetur) p(er) ea(n)de(m)
magnitudine(m) i(n) mi(n)ori t(em)p(or)e (et) sit t(em)p(u)s [illegible] q(uod) a q(uod)
velocius i(n) t(em)p(or)e [illegible] p(er)tra(n)sit tota(m) magnitudine(m) q(uae) (est) c d b
q(uod) (est) tardi(us) in eod(em) t(em)p(or)e p(er)tra(n)sit mi(n)ore(m) magnitudine(m) q(uae) sit
c k [illegible] t(em)p(or)e b q(uod) (est) tardi(us) p(er)tra(n)sit magnitudine(m) c k i(n) t(em)p(or)e [illegible]
a q(uod) (est) velocius p(er)tra(n)sibit ea(n)d(em) magnitudine(m) adhuc i(n)
mi(n)ori t(em)p(or)e. Et sic [illegible] divide(n)d(o) (et) eod(em) [illegible] ea(n)d(em)
r(ati)o(n)e magnitudi(ne)[illegible] divide(n)di t(em)p(u)s q(uia) illa ~~p(ar)te magnitudi(n)is~~
~~[illegible] p(er)tra(n)sibit i(n) mi(n)ori t(em)p(or)e~~ (et) sic s(em)p(er) p(ro)cedet accipiendo post
motu(m) velocioris aliq(uo)d mob(i)le tardi(us) (et) p(os)t tardi(us) iteru(m)
velocius (et) iterando eo q(uod) [illegible] q(uod) velocius p(er)transeat eq(ua)le(m)
mi(n)ori t(em)p(or)e (et) tardi(us) in eq(ua)li t(em)p(or)e mi(n)ore(m) magnitudinem
sic [illegible] accipiendo id q(uod) (est) velocius divide(tur) t(em)p(u)s [illegible] accipie(n)do id
q(uod) (est) tardi(us) divide(tur) magnitudine(m). Si ergo h(oc) v(er)u(m) (est) q(uod) s(em)p(er) possit
tal(iter) (con)v(er)sio fi(eri) p(ro)cede(n)do a velociori i(n) tardi(us) (et) a tardiori i(n)
velocius [illegible] tali (con)v(er)sione s(em)p(er) fit divisio magnitudinis (et) t(em)p(or)is
[illegible] q(uod) o(mn)e t(em)p(u)s (est) (con)ti(nuum) i(d est) divi(sibile) i(n) s(em)p(er) divisib(i)lia (et) [illegible] o(mn)is
magnitudo q(uia) p(er) easd(em) [illegible] divisiones dividit(ur) t(em)p(u)s (et) mag(nitudo)
(con)tinuu(m). D(ic)it e(rgo) d(icendu)m Amp(liu)s a(utem) ex (con)suetis (et)c(etera). pon(it)
t(er)tia(m) r(ati)o(nem) ad ost(en)d(en)d(um) q(uod) magnitudo (et) t(em)p(u)s sil(iter) divid(untu)r ex (con)si-
d(er)atione v(e)l(ocitatis) (et) eiusd(em) mo(tus). Ost(endit) q(uod) i(n) [illegible] p(ro)p(ositi)ones q(uae) (con)sue-
vit dici q(uod) si t(em)p(u)s (est) (con)ti(nuum) i(d est) divi(sibile) i(n) s(em)p(er) divi(sibilia) (et) magnitudo eodem
[illegible] q(uia) [illegible] eiusd(em) mo(tus) regla(riter) [illegible] i(n) toto t(em)p(or)e p(er)tra(n)sit
tota(m) magnitudine(m) ita i(n) medio t(em)p(or)is medie(tatem) magnitudinis
(et) ul(terius) i(n) mi(n)ori t(em)p(or)e mi(n)ore(m) magnitudine(m) (et) h(oc) i(de)o (con)tingit
q(uod) sil(iter) divid(itu)r t(em)p(u)s (et) magnitudo.

Et si quodcumq(ue) infinitu(m) est (et)c(etera). Postq(uam)
ost(en)dit q(uod) magnitudo (et) t(em)p(u)s sil(iter) divid(untu)r h(ic) ost(en)dit
q(uod) finitu(m) (et) i(n)finitu(m) sil(iter) i(n)ve(n)iu(n)t(ur) i(n) magnitudine (et) t(em)p(or)e
(et) c(irc)a h(oc) [illegible] p(ri)mo ponit p(ro)positu(m) [illegible] ex h(oc) solvit dubi(tationem)
i(bi) unde (et) Zenonis r(ati)o (et)c(etera) t(er)tio p(ro)bat p(ro)positu(m) i(bi) N(on) i(n)f(init)a i(n)finitu(m) (et)c(etera).
Dic(it) ergo p(ri)mo q(uod) si quodcu(m)q(ue) hor(um) duor(um) s(cilicet) t(em)p(us) (et) magnitudo
sit i(n)finitu(m) (et) alteru(m) (est) eo m(odo) q(uo) alteru(m) (est) i(n)finitu(m) (et) alteru(m) (et)
h(oc) exponit distingue(n)do duos modos i(n)finiti dicens
q(uod) si t(em)p(u)s (est) i(n)finitu(m) i(n) ultimis [illegible] magnitudo (est) i(n)finita i(n)
ultimis. d(icitu)r a(utem) t(em)p(u)s v(e)l magnitudo (esse) i(n)finita i(n) ultimis q(uia) s(cilicet) ultim[illegible]
[illegible] sic(ut) si p(ro)p(ter) [illegible] n(on) ve(n)iret ad aliq(uod) p(u)nct(um) [illegible]
n(on) ve(n)iret ad ad [illegible] ultimu(m) i(n) [illegible] Si v(er)o t(em)p(u)s sit i(n)finitu(m)
divisione [illegible] d(icitu)r i(n)finitu(m) [illegible] h(oc) s(ecundu)m mod(um) i(n)fini-
ti d(icitu)r e(nim) d(icitu)r i(n)finitu(m) q(uod) i(n)finitu(m) divid(i) p(otes)t q(uia) d(e) r(ati)one (con)tinui
ut d(i)c(tu)m (est). Et si [illegible] est i(n)finitu(m) (et) lo(n)gitudo e(st)
[illegible] modo i(n)finita. Et [illegible] isti duo mo(d)i i(n)finiti (con)po-
nu(n)t(ur) q(uia) p(ri)m(us) mod(us) ~~[illegible]~~ accipit(ur) ex p(ar)te ultimor(um) [illegible]
[illegible] p(ri)mant. Sec(un)d(u)s mod(us) accipit(ur) s(ecundu)m indivisibilia q(uae) signa(n)t(ur)
[illegible] linea(m) s(cilicet) p(u)ncta i(n)fini(ta) [illegible]. D(ic)it e(rgo)
d(icendu)m Unde et Zenonis r(ati)o (et)c(etera). Ex p(re)missis removet dubi(tationem)
Zenonis q(ui) volebat p(ro)bare q(uod) nich(il) mo(vetur) d(e) uno loco i(n)
aliu(m) (com)p(u)ta d(e) a i(n) b. (con)s(tat) e(nim) q(uod) i(n)t(er) a (et) b s(un)t i(n)finita
p(u)ncta (con)tinuu(m) sit divisib(i)le i(n) i(n)finitu(m). Si ergo ad mo(veri) d(e) a
i(n) b. o(portet) q(uod) p(er)tra(n)seat i(n)finita (et) q(uod) tangat unu(m)q(uo)dq(ue) i(n)t(er)
[illegible] finito t(em)p(or)e i(n)finito [illegible] illo t(em)p(or)e [illegible]
magnitudo d(u)m [illegible] sit finitu(m) ad n(on) p(otes)t moveri [illegible]
[illegible] spaciu(m). D(ic)it ergo ph(ilosoph)us q(uod) ista r(ati)o p(ro)cedebat ~~ex falsa~~
~~estimac(i)o(n)e~~ q(uia) lo(n)gitudo (et) t(em)p(u)s (et) [illegible] d(icitu)r i(n)
finitu(m) ut d(i)c(tu)m (est) s(cilicet) s(ecundu)m divisione(m) (et) ultimis. Si ergo aliq(uod) s(cilicet) mob(i)le
(et) spaciu(m) i(n)finitu(m). h(oc) (con)tinuitate q(uod) (est) i(n)finitu(m) [illegible]
n(on) (con)tinget q(uod) s(ecundu)m i(n)finite tangere(n)t(ur) t(em)p(or)e finito. Si n(on)
sit i(n)finitu(m) s(ed) divisio(n)e s(ecundu)m q(uod) i(n)finitu(m) [illegible]
t(em)p(u)s finitu(m) [illegible] q(uia) i(n)finita p(u)ncta magnitudinis [illegible]
[illegible] i(n)finita [illegible] t(em)p(or)is [illegible] i(n) [illegible]. Est a(utem)
[illegible] q(uod) solu(tio) (est) ad dubitatore(m) n(on) ad v(er)itate(m) sic(ut) i(n)fra
[illegible] ~~i(n) viii~~ D(ic)it e(rgo) d(icendu)m N(on) i(n)finitu(m) (et)c(etera).
p(ro)bat q(uod) s(upra) posuit q(uod) p(ri)us [illegible] p(ro)positu(m). Sic e(nim) mag(nitudo).
Dic(it) ergo p(ri)mo q(uod) nullu(m) mob(i)le p(otes)t tra(n)sire i(n)finitu(m) spaciu(m)

in tempore finito vel finitum spacium tempore infinito. Sed eciam si tempus est infinitum et magnitudo sit finita etc. Similiter autem si magnitudo etc. probat positum in parte ista quod non potest esse infinitum. Si magnitudo sit finita vel e contrario quod si longitudo sit finita non potest tempus esse infinitum. Eadem autem demonstratio etc. Probat duabus rationibus. Quarum prima talis est. Magnitudo finita que est ab et sit tempus infinitum quod est g. Accipiatur igitur huius infiniti temporis aliqua pars finita que sit g d quod est g minor pars tocius temporis in quo pertransit totam magnitudinem a b. Oportet in hac parte temporis que est g d pertransiri aliquam partem illius magnitudinis que sit b e. Cum autem a b magnitudo sit finita et maior b e finita et minor, necesse est quod b e aut mensuret totum a b aut deficiet aut excellat in mensurando. Si mensuret sicut sicut mensurat b e. Sicut omne finitum minus mensurat ad finitum ipsum ex parte minus. Tunc autem quod minor senario bis acceptus mensurat autem ipsum quantum aliquod maior sed mensurat bis acceptus sed excedit plus quod bis tantum quod quinque sit in septenarium bis acceptum non mensurat sed deficiet ab eo. Quod est bis quam septem. Si ter sumatur exceditur accepta excedit septenarium. Motus autem differenciam est [illegible] in hoc. Si igitur b e sic habet ad a b quod id mobile pertransibit magnitudinem equalem ei que est b e in tempore equali ei quod est g d. Si b e mensurat totum a b sic excedit ipsum si nullo totiens sumatur g d g mensurabit totum tempus g finitum illud excedens ipsum. Si mensuret sumatur quod quia proportio partis magnitudinis ad totum. Eadem est partis temporis ad totum quod non sit finitum in quo pertransit totam magnitudinem finitam. Quod contra quod est in infinitum dividatur et sic magnitudo. Sed adhuc eadem ratio ponitur etc. Qui ostendit quod finitam magnitudinem que est a b pertranseat aliquod mobile in tempore infinito non tamen potest dari quod omnem magnitudinem pertranseat in tempore finito quia [illegible] multe magnitudines finite quibus finitis pertransentur. Sit igitur magnitudo finita que est b e quam pertranseat tempore finito. Sed dictum est sit finitum tempus. Mensurabit a b quod est infinita. Si id mobile pertransibit equalem magnitudinem ei que est b e in equali tempore finito. In quo ipsum pertransibat. Et ita quod acciperentur magnitudines equales b e ad constituendam ipsam a b tot tempora finita equalia accipiantur ad mensurandum vel constituendum totius temporis. Unde sequitur tot tempore sic finitum. Differt autem hec ratio a precedenti quia in prima ponitur pars magnitudinis a b. Hic a b est pars quedam alia magnitudo separata. Similiter huius rationis. Quedam non in infinito tempore etc. Posset enim aliquis [illegible] cavillando dicere quod sic totam magnitudinem a b pertransit in tempore infinito. Et quod singulas partes eius et sic partes b e non pertransiunt tempore finito. Dicit quod non potest quod singulas magnitudines pertranseat tempore infinito. Oportet enim cum tenetur quod b e sic quedam alia magnitudo quam tempore infinito pertranseat et hoc est quod sic ostenditur quod mensura est quod mobile non pertransit magnitudinem que est b e in infinito

in alia finitum tempus id est si accipiatur
tempus sic accipiatur aliqua magnitudo a parte que dicatur b e quam pertranseat tempore finito. Sic enim minori tempore pertransit partem magnitudinis. Propter quod necesse est hanc magnitudinem que est b e finitam esse alia existente finito. Si a b que dicatur sic tempus in quo pertransit b e est finitum et minus tempore finito in quo pertransit b a necesse est quod b e sit minor quam b a et quod b e sit finita cum b a finita sit. Similiter autem. Eadem autem demonstratio etc. Dicit quod eadem demonstratio est duarum ad invicem si dicatur quod longitudo sit infinita et tempus finitum quia accipietur ad longitudinis infinite pars finita sic accipiebatur ad temporis infiniti que finita. Manifestum autem ex dictis etc. Probat quod nulla linea est indivisibilis. Quod dicit quod in hiis que sequuntur si hec ponantur. Secundo ponit demonstrationem ad hoc ostendendum. Quoniam igitur in omni tempore etc. Dicit quod prius est ostensum quod in eo semper plano vel superficies neque corpus ad aliquid atomum vel indivisibile propter quod indivisibile. Quia continuum ex indivisibilibus componi non potest continuum posset componi. Consequens quod indivisibile dividatur. Quoniam autem in omni tempore etc. Ponit demonstrationem ad hoc ostendendum. Dicit quod in quolibet tempore supponit quod supra manifestatum quoniam videlicet in omni tempore contingit moveri velocius et tardius. Sed quod velocius plus pertransit de magnitudine in equali tempore. Contingit quod contingit esse excessum velocitatis ad velocitatem et longitudinis ad longitudinem secundum diversas proportiones puta secundum duplicem quod est proportio duorum ad unum et secundum emioliam quod habet totum et dimidium quod alio nomine dicitur sexquialtera ut proportio trium ad duo. Et secundum quamcumque aliam proportionem. Ex hiis autem suppositis sic procedit. Sit hec proportio velocioris ad velocius ut invenitur velocioris alterius secundum emioliam vel sexquialteram proportionem et sit ita quod velocior pertranseat unam magnitudinem que sit a b c d composita ex tribus magnitudinibus indivisibilibus quarum una sit a b alia b c tercia c d in eodem autem tempore quod tardior secundum predictam proportionem pertranseat magnitudinem compositam ex duabus indivisibilibus [illegible] que sit e g. Et [illegible] quod tempus dividatur sicut magnitudo. Necesse est quod tempus in quo velocior pertransit tres indivisibiles magnitudines dividatur in tria indivisibilia. Quod oportet quod equale in equali tempore pertranseat. Sic igitur tempus k l m n distinctum in tria indivisibilia. Sed quod tardior in eodem tempore movetur per magnitudinem quod sit due magnitudines indivisibiles necesse est quod tempus dividatur in duo media et sic sequitur quod indivisibile dividatur. Oportebit enim quod tardior unam magnitudinem indivisibilem pertranseat in uno indivisibili tempore et dimidio. Non enim potest dici quod unam indivisibilem magnitudinem pertranseat in uno indivisibili tempore quia sic non plus moveretur velocior quam tardior. Relinquitur igitur quod tardior pertranseat indivisibilem magnitudinem in pluri quam in uno indivisibili tempore et in minori quam in duobus et sic oportebit unum indivisibile tempus dividi et eodem modo sequitur quod indivisibilis magnitudo dividatur. Si ponatur quod tardior moveatur per tres indivisibiles magnitudines in tribus indivisibilibus temporibus velocior enim in uno indivisibili tempore movebit se plus quam per unam indivisibilem magnitudinem et per minus quam per duas.

vi.

vnum illud quod nullum continuum potest esse indivisibile

Necesse est autem et ipsum nunc et cetera. Postquam ostendit philosophus nullum continuum ex indivisibilibus componi neque continuum indivisibile esse ex quibus apparet motum esse divisibilem hic determinat de divisione motus et primo premittit quedam necessaria ad motus divisionem. Secundo de ipsa motus divisione determinat ibi: Motus autem dividitur dupliciter. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod in divisibili tempore non contingit esse motum neque quietem. Secundo ostendit quod indivisibile non potest moveri ibi: Quod autem mutatur omne necesse et cetera. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod indivisibile temporis scilicet ipsum nunc. Secundo quod in nunc nichil movetur aut quiescit ibi: Quod autem nichil in nunc movetur et cetera. [illegible] facit. Primo ponit quod intendit. Secundo ponit rationes ex quibus intentum probatur ibi: Est enim ad ultimum et cetera. Secundo ostendit quod ad hoc consequitur ibi: Necesse autem et cetera. Circa primum considerandum quod ad presens nunc dupliciter. Vno modo secundum se ipsum sicut dicimus quod nunc toto die presenti futurum dies presens non dicitur presens secundum se ipsum sed secundum ad nunc [illegible] toto dici aliquas partes preteritas et aliquas futuras et per partem preteritam vel futuram non est nunc. Sic ergo preter dies presens non est nec preteritum et presens sed secundum nunc [illegible] aliquid [illegible] quod dicitur nunc primo proprie et non secundum alterum ex necessitate est indivisibile et in omni tempore. Quod autem [illegible] Est enim ad probat propositum. Ratio est quod est continuum futuri et accipere aliquid ultimum preteriti quod nichil est ultra ultimum. Sicut [illegible] et est punctum quod terminat lineam ex parte est quodam terminum ad presens. Et ergo accipere ad ultimum ex parte una et in preterito ex quo nichil est preteriti et in futuro quod nichil est futuri. Et similiter est accipere ad ultimum futuri [illegible] preteriti et illud ultimum [illegible] preterito et futuro. Cum ergo [illegible] oportet quod preteritum et futurum ad unum continuantur [illegible] dividuntur quod ipsum sicut ex se ipsum et secundum se ipsum et non secundum [illegible] simul [illegible] Quod autem [illegible] Necesse est et cetera. Ostendit quod [illegible] ad presens et cetera [illegible] duo facit. Primo ostendit supposito quod nunc sit indivisibile quod oporteat idem nunc esse quod est terminus preteriti et terminus futuri. Secundo ostendit quod si idem nunc est necesse est quod indivisibile ibi: At vero quidem et cetera. Circa primum duo facit. Primo concludit ex dictis quod necesse est idem nunc ultimum utriusque temporis scilicet preteriti et futuri. Secundo ibi: Si vero alterum et cetera probat talem rationem. Si enim [illegible] et alterum nunc quod sit finis preteriti et alterum quod est finis futuri [illegible] hoc duo nunc [illegible] immediate [illegible] succedant vel [illegible] unum sit seorsum ab altero distans ab eo. Si non potest dici quod unum [illegible] habeat ad alterum quod sequeret quod [illegible] ex [illegible] ut supra ostensum est. Si vero dicatur quod unum nunc sit seorsum ab altero distans ab eo, quod oporteat quod inter illa duo nunc esse quod medium. Hoc est quod omne [illegible] quod inter quelibet duo indivisibilia sit aliquod medium sicut [illegible] duo puncta [illegible] duplicem [illegible] ad esse [illegible] inter duo [illegible] sequeretur quod ad [illegible] duo [illegible] medium inter duo [illegible] quod [illegible] [illegible] linea [illegible] [illegible] sit aliqua linea [illegible] quod illa [illegible] ut [illegible] quorum [illegible]

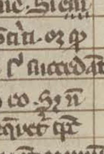

medium preteriti [illegible] et sic si quod futurum [illegible] se habeat ad preteritum impossibile est quod [illegible] futuri et [illegible] preteriti cadat [illegible] medium. Alio modo ostendit sic. [illegible] nunc preteriti et futuri [illegible] Si ergo [illegible] ad sit medium [illegible] preteriti et futuri sequeretur quod illud diceretur nunc [illegible] divisibile [illegible] sed [illegible] ipsum nunc sit divisibile [illegible] suppositum [illegible] ex quibus probatur [illegible] [illegible] non deducitur ex principiis [illegible] ostendit quod nunc sit indivisibile. Si autem divisibile et cetera. [illegible] Quare [illegible] quod si nunc sit divisibile [illegible] ad de preterito sit in futuro et ad futuri sit preterito. [illegible] preteriti [illegible] futuri [illegible] sicut punctum in linea [illegible] quod [illegible] non sit in tempore preterito [illegible] in tempore futuro [illegible] sed si nunc dividatur [illegible] quod illa divisio [illegible] preteritum et futurum. Omnis enim divisio [illegible] preteriti et futuri [illegible] [illegible] ad aliam ut preteritum et futurum. [illegible] sed non [illegible] futurum [illegible] non sit [illegible] in preterito et in futuro [illegible] ad futurum sit in preterito et preteritum in futuro. Secundo [illegible] Simul autem et cetera. [illegible] nunc sit divisibile non erit nunc secundum se ipsum sed secundum alterum nullum enim divisibile est [illegible] [illegible] partes [illegible] [illegible] At vero [illegible] ponit. Adhuc autem [illegible] nunc et cetera [illegible] divisione [illegible] partes preteritas et alias futuras [illegible] nunc [illegible] ad [illegible] preteritum et futurum [illegible] preteritum et futurum [illegible] non [illegible] simul [illegible] Cum autem [illegible] simul [illegible] non [illegible] successive [illegible] [illegible] divisibile [illegible] [illegible] nunc [illegible] [illegible] nunc preteriti et futuri [illegible] concludit [illegible] antecedens [illegible] [illegible] nunc [illegible] nunc sit divisibile necesse est [illegible] utriusque temporis. Quod autem [illegible] At vero [illegible] [illegible] necesse [illegible] nunc sit [illegible] [illegible] divisibile [illegible] Concludit [illegible] ad [illegible] indivisibile [illegible] Quod autem nichil in nunc movetur et cetera [illegible] de motu. Secundo de quiete ibi: At vero neque quiescere et cetera. [illegible] Si [illegible] non movetur. [illegible] duo mobilia quorum unum velocius [illegible] tardius [illegible] velocius moveatur in [illegible] a. b. magnitudinem [illegible] tardius [illegible] in [illegible] nunc magnitudinem a. g. [illegible] velocius [illegible] [illegible] tardius [illegible] movebatur a. g. magnitudinem

.x.

in tempore ipso necesse est quod velocius moveatur per eandem magnitudinem in minori quam in nunc ergo nec dividitur sed consimile est. quod nunc est indivisibile ergo non potest aliquid moveri in nunc. Dico autem quod neque in quiescere etc.
Ostendit idem de quiete duabus rationibus. Quarum prima talis est. dictum est enim quod id quiescere dicitur quod est aptum natum moveri [cum non movetur quod aptum natum est moveri]. Si est aliquid tale quod aptum natum est habere ut lapis visum aut eo tempore quo non natum est habere ut catulus visum ante nonum diem aut in capite quo non natum habere est sicut caecus vel manu aut eo in quo non natum est habere ut si homo non videat ita acute ut aquila non propter hoc est privatum visu. Quia ergo privatio motus videtur in nunc quiescere non quod est aptum natum moveri et quod natum est moveri sed consimile est quod in nunc aptum natum est moveri. ipso nunc ergo nihil est quod in nunc quiescit in nunc Secunda rationem ponit ibi Amplius si idem quidem. quae talis est. id quod movetur in toto aliquo tempore movetur in quolibet tempore in quo natum est quiescere. sed idem nunc est in temporibus duobus in quorum uno toto quiescit et alio movetur sicut apparet in eo quod prius quiescere movetur et post motum quiescit. Si igitur in nunc ad natum inquam et quiescere sequitur quod ad simul quiescet et movetur quod est impossibile. Tertiam rationem ponit ibi Amplius autem quiescere etc. Quae talis est. illud dicimus quiescere quod se habet similiter nunc et prius sed secundum totum et secundum suas partes. Hoc enim est ad dictum moveri contrario prius dissimiliter scilicet vel secundum locum vel secundum quantitatem vel secundum qualitatem sed in ipso nunc est ad prius quod sicut est dividi. Sic prius partem ad partem ergo non contingit in nunc quiescere. Et ulterius concludit quod necesse est omne quod movetur et omne quod quiescit moveri et quiescere in tempore. Omne autem est quod Quod mutatur et cetera. Ostendit quod omne quod movetur est divisibile ratione. Omne mutatum est ex quodam in quoddam sed quando est id ad quod mutatur illud non mutatur sed iam mutatum est. Non enim simul aliquid movetur et motum est ut supra dictum est. Quando vero est ad initio a quo mutatur secundum se totum et secundum omnes partes suas tunc non mutatur. Dictum est enim quod illud quod similiter se habet scilicet nunc et prius et omnes partes eius non mutatur sed magis quiescit. Addit autem et omnes partes eius quod cum ad magis mutatur non simul totum egreditur de loco quod prius occupabat sed pars post partem. Sic ergo igitur potest dici quod sit in utroque. Secundum se totum et partes eius dividendo. Sic enim est esse simul in duobus locis. Nec etiam potest dici quod in neutro eorum sit. loquimur autem nunc de primo eo in quod mutatur et de ultimo extremorum. sicut si ex albo ad nigrum mutatur nigrum et album vel extremum fuscum ubi est proximum et similiter si sit una linea divisa in tres partes aequales scilicet a.b.c.d. manifestum est quod mobile quod in principio motus est ex parte a.b. sit in loco. c.d. contingit in aliqua parte sui motus non esse neque in a.b. neque in c.d. quando est totum in b.c. Cum igitur dicitur quod id quod mutatur non potest in neutro esse. accipienda extrema sunt. Sed primum. Relinquitur igitur quod omne quod mutatur secundum aliquid sui est in uno et secundum aliquid in alio. Sic enim ad mutationem de a.b. in b.c. in ipso moveri pars egrediens de loco a.b. ingreditur in locum b.c. Et quod movetur de albo in nigrum pars quod desinit esse alba fit fusca vel pallida. Sic igitur manifestum est quod omne quod mutatur

est sit pars in uno et pars in alio et divisibile. Dico autem quod primum in hoc loco movetur divisibile de hoc quod Aristoteles non intendit hic probare quod mobile sit divisibile non de mobili quod mobile movetur quod dixit et de his solis in quibus est continuitas quantitativa et divisio sicut non est transmutatio. Sed peccavit quia id quod mutatur secundum formam divisibile intelligatur de eo quod transmutatur. Et propter quod transmutatio hic et indiciae et ignis et corporis in substantia est hic et quod per partes in esse apparet. Non enim dicit quod mobile. Sed quod mutatur secundum totum sua de mutatione non valet quod aliqua transmutationes sint indivisibiles sicut ipsa generatio substantialis corporis quae non sunt in tempore et hic transmutatio non est. Nam quod id quod mutatur sit partim in uno et partim in alio non est enim ignis generatum partim est ignis et partim non ignis. Et inducit ad hoc plures solutiones. Quarum una est Alexandri dicentis quod illa transmutatio est indivisibilis aut in tempore. Sed hic reprobat quod probatur hic assignit quandam probabilem et famosam apud Graecos et omnes antiquos scilicet quod aliquae transmutationes sunt in non tempore ut illuminatio et alia huiusmodi. Inducit et solutionem Themistii dicentis quod si sit aliqua transmutatio in non tempore tamen hic latet et Aristoteles vitat eo quod est in illis scilicet quod transmutatio sit in tempore. Sed hic reprobat quia eodem modo scilicet de divisione mutationis et mutabilis. Et adhuc in latentibus divisibilibus modum quo mutatio in tempore unde divisibilia dicta Aristoteles non esset efficax quia posset aliquis dicere quod hic quod mutatur mutationibus maxime divisibilis sit divisibilis sed etiam aliqua mutabilia latentia quae sunt indivisibilia. Ponit et solutionem Porphyrii dicentis quod hic non agitur de divisione mutabilis secundum quantitatem sed secundum formam dividit per accidens scilicet de quorum uno mutatur in aliud et addit per se ea sua solutionem quod iste mutationes quae sunt in non tempore sunt termini quidam motuum divisibilium. accidit enim transmutationi in non tempore in quantum scilicet motus terminatur in instanti et quia illud quod est per accidens pertinet in motu et mutationibus. Propterea Aristoteles hic de mutatione universaliter et si quis omnis mutatio sit divisibilis et in tempore sed si quis recte consideret hic solutio non est ad propositum. Non enim Aristoteles in tota ista de mutationibus universaliter quod prius quod omne mutatum sit divisibile et magis est ex divisione motus procedit de mutationibus. ut infra patebit etc. Sed sic ipse prius dicit divisibilitatem propter quod est in motu. quod in motu vel mutatione sed universaliter principiis per se notis. quae necesse est concedere in qualibet mutatione. Sed quod id quod mutatur quando est secundum totum et partes in aliquo a quo mutatur non mutatur sed illa mutatio et quod quando est in eo ad quod non mutatur sed mutatum est. Et quod non potest esse in neutro terminorum totum in neutro. sic expositum est. Unde ex necessitate sequitur quod in qualibet mutatione id quod mutatur dum mutatur sit partim in uno termino et partim in alio sed hoc diversimode invenitur in diversis mutationibus. Nam in illis mutationibus inter quorum extrema est aliquod medium id quod mutatur non est secundum diversas partes suas in diversis extremis. dum mutatur partim sit in uno extremo et partim in alio. sed ipsa extrema sunt in illis inter quorum terminos sit aliquod medium id quod mutatur non est sed diversas partes suas et in diversis extremis. sed ipsa extrema secundum aliquid eis adiunctum. sicut cum mutatur de privatione ad formam ignis dum ipsum mutatur est sub privatione secundum se ipsam. sed partim est sub forma ignis non secundum se ipsam sed secundum aliquid ei adiunctum scilicet dispositionem propriam igni quam paulatim recipit antequam formam ignis habeat. Unde et probat Aristoteles quod generatio

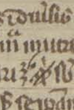

Marginal notes: quod moveri est quod quiescit in aliquo toto tempore et quiescit in quolibet illius temporis in quo natum est quiescere — quod est — omne — omne quod mutatur — quando ero — quando non mutatur — 3 modi — qualitas ... — quod etc. — quod etc. — quod s ... — quod primum — quod so

corpus sit divisibile. quod per generatur per generabatur. et corpus per corpus corrumpebatur. et forte hoc modo intelligit alexander quod omnis transmutatio est divisibilis secundum se separatim vel secundum motum ei adiunctum. sic et intellexit themistius. quia aristoteles assumpsit id quod erat manifestius et permisit id quod erat latentius. quia non erat locus tractandi de di[illegible] Ad e[illegible] visibilitate mutationum. Sed hic resumatur in presenti. In omnibus [illegible] divisibilibus et divisibilibus saluatur quod aristoteles hic dicit [illegible] mutationes. quedam enim sunt divisibiles [illegible] sua extrema. [illegible] per ea que eis adiunguntur. hoc est quod aueroys dicere voluit quod est per accidens aliquas mutationes [illegible]. Alberto hic [illegible] dubio non [illegible] hoc vult in motu alterationis quod [illegible] quod alterationis pars sit in uno [illegible] et pars in alio dum alteratur [illegible] pars alterata [illegible] et pars magis calida [illegible] aristoteles in libro de sensu et sensato dicit quod [illegible] in alteratione [illegible] rationabiliter [illegible] attingit [illegible] alterantur non adhuc [illegible] [illegible] est ei simul alterari et non dividi [illegible] simul [illegible] coagulari. Alberto ad hoc [illegible] quod aristoteles in libro [illegible] de motibus [illegible] continuus a principio ad finem [illegible] in motu locali tantum quia solum potest continuus [illegible] ut ostendetur in viii. et non de mutationibus in hoc libro potius pertinet quod ad motum localem [illegible] ad alios autem motus non [illegible] continui [illegible] principaliter sic [illegible] quod motus [illegible] locali [illegible] locum in quem tendit. [illegible] in alteratione autem est quod [illegible] non [illegible] omnis alteratio sit [illegible] agentis. quia alteratio est [illegible] maior [illegible] alterare potest. [illegible] alterans est finite virtutis. usque ad certam quantitatem. [illegible] alterabile [illegible] recipit ipsorum agentium [illegible] alteratur totum non pars post partem. sed illud alteratum [illegible] alterat ad aliud sed ad [illegible] [illegible] efficacie in agendo et sic in [illegible] virtus alterandi. sicut ignis calefacit unam partem aeris [illegible] et illa calefacta calefacit aliam. et sic pars post partem alteratur. unde et aristoteles in libro de sensu et sensato [illegible] totum si [illegible] quod calefacit aut coagulat [illegible]. ab [illegible] patitur [illegible] ab ipso patiente transmutari [illegible] et sic alterari [illegible] in ipso quod simul alteratur. est quedam successio [illegible] calefactio fiat [illegible] alterantis partes alterati [illegible] applicatur ad corpus alterantis [illegible] recipit ipsorum alterantis et sic successive [illegible] ordinem partium ad presentiam alterantis [illegible] in corpore alterabili [illegible] ad resistens alterantis sic [illegible] quod id quod mutatur dum mutatur partim est in termino a quo et partim in termino ad quem [illegible] pars [illegible] ad terminum. ad quem [illegible] alia [illegible] simpliciter et absolute [illegible] in motu locali. [illegible] in motu autem alterationis. aliqualiter non autem [illegible]. [illegible] non [illegible] dixerunt quod hic intelligit [illegible] in motu alterationis. [illegible] in motu locali [illegible] quod id quod mutatur partim est in termino a quo et partim in termino ad quem [illegible] sit intellectus quod una pars eius quod movetur sit in termino uno et alia in alio [illegible] refertur ad partes [illegible] [illegible] quod movetur partes habet [illegible] a quo et partes [illegible] ad quem

sed et illud quod movetur de albedine in nigredinem non habet partes [illegible] albedinis [illegible] ad principale in partes [illegible] in motu locali. hoc non [illegible] id quod movetur est in medio terminorum duorum [illegible] non ad principale [illegible] movetur. moveatur ad locum ignis. dum est in loco aeris in suo moveri partes habet [illegible] locus aeris est [illegible] locus [illegible] ignis. hoc [illegible] ~~[illegible]~~ aristoteles [illegible] appareat hoc [illegible] aristoteles. Concluditur enim [illegible] hic quod [illegible] ad quod [illegible] mutatum [illegible] quod mutatur [illegible] de partibus motus [illegible] de partibus [illegible] mutatione [illegible] id quod mutatur [illegible] ex premissis. unde [illegible] dixit quod non [illegible] probare quod motus sit divisibilis in partes quantitativas. [illegible] id quod mutatur de [illegible] dum est in [illegible] mutatio [illegible] expresse ostendit quod motus est divisibilis in suas partes quantitativas. sicut et continua et sic [illegible] divisionibus. non hic [illegible] quod dicitur [illegible] probatur. [illegible] divisibilitatem motus [illegible] continuitate [illegible] quod motus [illegible] incipit [illegible] ad quod [illegible] apparet [illegible] esse divisibilem [illegible] divisibilis non posset in divisibile [illegible] quod motus sit divisibilis ut continuum manifeste [illegible] aristoteles in sequentibus [illegible] motus ex divisione motus [illegible] divisione [illegible] motus esse divisionem [illegible]. Tunc apparet [illegible] hac ex [illegible] exponit aristoteles. Cum dicit dico autem in quo mutatur primum secundum [illegible]. ex quo apparet [illegible] dicere quod partim sit in medio [illegible] partim in [illegible] sit in medio. [illegible] principaliter [illegible] et [illegible] una parte sua est in uno extremo et secundum aliam in medio. [illegible] aristoteles dubium esse [illegible] mutatur [illegible] per se accipi [illegible] mutatur [illegible] divisibilitate magnitudinis [illegible] quod id quod primo mutatur in motu locali dicitur locus [illegible] locum aliquod mutatur [illegible] accipere [illegible] locus qui [illegible] ad primum non est accipere per locum in quem mutatur quia sic [illegible] locus [illegible] mutatur. ad motum ab. et locus eius [illegible] sit b. c. quia est a. b. dicitur [illegible] d [illegible] loco b. c. [illegible] c quod sit [illegible] quia b. [illegible] quod motum [illegible] mutatur ad locum d. [illegible] ad locum b. c. [illegible] sit divisibile erit accipere aliud locum priorem in infinitum. Et similiter in motu alterationis accipiendum est prius quod mutatur medium [illegible] sicut cum mutatur de albo in nigrum accipiendum [illegible] non autem [illegible] albus.

Motus autem est divisibilis et cetera. [illegible] quibusdam que sunt necessaria ad divisionem motus hic incipit agere de divisione motus et dividitur in partes duas. [illegible] agit de divisione motus. [illegible] [illegible] quedam errores [illegible] motum [illegible] non [illegible] partes dividitur in duas partes. [illegible] de divisione motus. [illegible] de divisione [illegible] quantitatem [illegible] agit de divisione motus.

Infra de infinito et finito. ex motu intelligitur quod non ad idem continui partem. secundum divisibile infinitum. i. Quoniam autem omne quod movetur in tempore movetur etc. Postquam autem philosophus dividit in duas partes. In prima ostendit quomodo motus dividitur. In secunda agit de ordine partium motus. i. Quoniam autem omne quod mutatur ex quodam in aliud mutatur etc. Circa primum duo facit. Primo ponit duos modos quibus motus dividitur. Secundo ostendit illa. scilicet quod simul dividuntur cum motu. i. Quando autem omne quod movetur etc. Circa primum duo facit. Primo proponit modos quibus motus dividitur. Secundo exponit eos. i. Sit ergo ipsum ab etc. Dicit ergo primo quod duobus modis dividitur motus. uno modo secundum tempus quia ostensum est quod motus non est [illegible] in tempore. Alio modo dividitur secundum motus partium mobilis. Sit enim a c mobile et dividatur. Ostensum est enim quod mobile divisibile est. Si ergo ipsum [illegible] totum movetur necesse est quod moveatur autem utraque pars eius. scilicet a b et b c. [illegible] quod divisio motus secundum partes mobilis potest intelligi dupliciter. uno modo ut pars post partem moveatur. et quidem non est possibile in eo quod secundum se totum movetur. quia cum secundum se movetur totum omnes partes eius simul movebuntur secundum quod seorsum a toto sed in ipso toto. Aliquid non potest intelligi [illegible] ista divisio motus secundum partes mobilis. sicut divisio quibus accidentis [illegible] divisibilis. accidit secundum divisionem subiecti. sicut si totum hoc corpus est album secundum divisionem corporis dividitur per accidens albedo. et sic accipit hic divisionem motus secundum partes mobilis. ut sic utraque pars mobilis moveatur in toto. ita motus ~~utriusque partis~~ sit simul. Et per hoc ista divisio motus que est secundum partes mobilis est alia ab illa que est secundum tempus. quia due partes motus non sunt simul. Sicut enim motus partis unius comparatur ad motum partis alterius non simpliciter sed ad significandum [illegible]. sic motus unius partis in tempore precedit motum alterius partis. Sicut enim mobile a b c moveatur in magnitudine e f g. et quod e f sit equale toti a c. ostendit quod hoc signum f [illegible] pertransibit b c quam a b. Et sic hic simul erit divisio motus secundum partes temporis et secundum partes mobilis. Deinde cum dicit Sic ergo ipsum quidem motus etc. manifestat modos. et primo ostendit quod motus dividitur secundum partes mobilis. Secundo quod dividatur secundum partes temporis ibi. Aliud autem secundum tempus est etc. Primo ostendit tribus rationibus. quarum prima talis est. ex moto toto movetur partes motus illius partis que est a b. sit d e. motus illius partis que est b c sit e z. sic totum mobile a c [illegible] erit a b et b c. ita totus motus [illegible] erit d e et e z. Cum ergo utraque pars mobilis moveatur secundum utrumque motum. ita tamen quod neutra pars mobilis moveatur secundum motum alterius partis. quia sic hic motus totus esset unius partis que movetur motu suo alterius partis. oportet dicere quod motus totius d z sit motus totius mobilis a c. et sic motus totius dividitur per motus partium. Secundam rationem ponit. i. Amplius autem si omnis motus etc. Et talis est. omnis motus est alicuius mobilis. totius sed motus e z non est alterius partium. quia neutra pars movetur secundum totum motum. sed utraque movetur secundum partem motus ut dictum est. sed etiam non potest dici quod sit motus alterius mobilis. sequitur quod partes hic totius motus que est d z [struck] est partium illius mobilis. Sed partes hic motus que est d z sunt partium hic mobilis que sunt a b et b c et nullius alterius quia si esset et hic et aliter. sequitur quod unius motus esset plurium. quod est impossibile. Relinquitur ergo quod totus motus sit totius magnitudinis

sicut partes partium. et ita motus totius dividitur secundum partes mobilis. Tertiam rationem ponit. i. Amplius autem si aliquid etc. que talis est. Omne quod movetur habet aliquem motum. Sit ergo totus motus qui est d z non sit totius mobilis qui est a c. sed quod alius motus sit eius et sit ille motus t i. ab hoc motu [illegible] t i auferatur per divisionem motus utriusque partis. quos oportet esse equales hiis qui sunt d e z. hac ratione quod unius mobilis non est nisi unus motus. unde non potest dici quod motus partium qui auferuntur a motu t i quod possit esse toti vel minores. aut maiores quam d e et e z. quia probabatur motus [illegible] partium. aut ergo motus partium consummunt per divisionem totum quod est t i. aut deficiunt ~~aut deficiunt ab eo~~ aut excedunt. Sed si consummunt totum cum non excedunt non deficiunt. sequitur quod motus t i sit equalis motui d z qui est motus partium et non differat ab eo. Si autem motus partium deficiunt a t i. [illegible] excedit d z [illegible] pars motus que est [illegible] nullius mobilis erit. Non enim est motus totius a c nec partium motus eius quia unius non est nisi unus motus et cum totius quod probabatur. alioquin est contra aliud motus. sed etiam non potest dici quod sit alicuius alterius mobilis. quia totus motus t i est quidam motus continuus et motus continuus est quod sit continuorum ut in quinto libro ostensum est. unde non potest esse quod pars hic motus continui quod est t i sit alicuius mobilis quod non continuetur cum a b c. similiter et sequitur inconveniens si dicatur quod motus partium excedit secundum divisionem quia sequitur quod partes excedant totum. quod est impossibile. Sic ergo hoc est impossibile quod excedat vel deficiat necesse est quod motus partium sit equalis et idem motui totius. hic ergo divisio est secundum motus partium. et necesse est quod talis participatio inveniatur in omni motu. per hoc quod omne quod movetur est partibile. Deinde cum dicit Aliud autem secundum tempus etc. ostendit quod motus dividatur secundum divisionem temporis tali ratione. Omnis motus est in tempore et omne tempus est divisibile ut probatum est. Cum ergo in minori tempore sit minor motus. necesse est quod omnis motus dividatur cum motu et cum hic tamen facit. primo ponit unum quod similiter dividuntur. Secundo ostendit in omnibus predictis similiter invenitur finitum et infinitum ibi. Et in ipso finitum esse etc. Circa primum duo facit. Secundo ostendit in quo horum primo invenitur divisio et infinitum ibi. Secundum autem manifestum est etc. Circa primum duo facit. Primo ponit quod [illegible]. Secundo proponit manifestum. i. Accipiatur enim quoniam etc. Dicit ergo primo quod omne quod movetur movetur ~~in tempore~~ aliquo. videlicet ad genus vel speciem et item in aliquo tempore et item est motus. ita quod motus sit necesse est quod ista quinque similiter dividantur. scilicet tempus et motus et ipsum moveri et mobile. ~~motus~~ et id in quo est motus sicut locus vel qualitas. Sed tamen non est eodem modo divisio in quibus est motus. sed quorundam quidem per se quorundam vero per accidens. per se quidem eorum que pertinent ad quantitatem. ut est in motu locali et in augmento et decremento. per accidens vero in hiis que pertinent ad qualitatem in motu alterationis. Deinde cum dicit Accipiatur enim tempus etc. manifestat quod dixerat. et primo quantum ad hoc quod tempus et motus similiter dividantur. Secundo quod motus et ipsum moveri similiter dividuntur. i. Eodem autem modo etc. Tertio quod idem de motu et eo in quo est motus. i. Similiter autem et in alibi etc. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod ad divisionem temporis dividitur motus. Secundo quod ad divisionem motus dividitur tempus. i. Similiter autem et si motus etc. Dicit ergo primo ponatur quod tempus in quo aliquid movetur sit a et

VI.

mot' q' est in h tpe sit b. c~ e~ qz aliqua ad mo' p totu mag
tudine in toto tpe. q i me tpe mīdi p minore mag' ne
s de. z at moui toto motu p tota magnitudinez t'ptes
mot' p ptes magnitudinis. vn m' z si in toto tpe mo'
toto motu. q i mpte tpis mouebit minori motu.
Et tm diso tpe in eu' minor mo'. z sic sp sequit' pz
q b diuidit tpis diuidit mot'. D' in e d'. Sil' at z si
mot' z c. Ondit q' et si mot' diuidit q tps diuidit q
si p totu mo' toto mo' p medium mot' mouebit i medio
tpe z sp minor erit mot' i minori tpe si s'ōm o'. ld
z eq udox. D' in e d'. Eod' at modo Ondit q' mo
t' i moui simul diuidunt' z c c h' duo fac. p' o'. q ips z
moui diuidit' b' dioz mot'. S' o q mot' diuidit' b' dioz eius
q z moui. i. Est at i ponente z c. Dic g' p' q eod' m' p
batur q ipm moui diuidit' b' dioz tpis z motus
z ipm moui sit e. c~ ''z at q n tm mo' ad b ptem
mot' q' b tot mot' c~ ai z g' q b mediu mot' ps
ei' q z moui erit minor toto ipo moui. Et adhuc
minor b med' in e~ z sic sp p'cedo g' sic q i mot'
diuidit' ita q ipm moui. D' in e d'. Est at i ponete
z c. pbat q et mot' q's diuidit' b' dioz ei' q z mo
ui. sic ei due ptes mot' d e t e b q' z vt in q'ad mo e a
i. d. e. sit si ptib; ei' q z moui cōndet ptes s' dioz dic q toti
cōndeat totu q' si p' esset in uno q' in alio erit hoc
arguitur a' moui ad motu. sic sup' arguimu'
a tem' q n ondunt q mot' vel z diui' i motu
p tm. ita q n pot defice z excelle. Simul' z ptes ei'
q z moui possunt excede ptes mot' ul defice q' ei
nece z accipe. b z utraq z p tem mot' h q z moui nece
z q totu moui sit z a' cōndeat toti motui z ita
ptes ei' q z moui respondet ptes mot' z totu toti
z sic vnu diuidit' b alteru. D' in e d'. Sil' at z diuid
bit z c. Ondit id de eo in quo z mot' z dicit q eod
mo diuidi pot q longitudo i q mo' ad b locu sit
di' b dioz tpis z mot' z ipi moui z q d' d' logit
i motu locali est z tm illud d' omi eo in quo z motu
ut q q'da sit diui' p accns sic qualitates in motu al
tationis vt d'm z. Et inde q' ista sic diuidunt'
q' z q mutat' z diui' vt c'ōnsu c. h. vn uno hoz
diuiso oz q' d' diuidat' D' in e d'. Et q' fini z
z c. Ondit q' sic p'sequit' pmissa in diuisibilitate
ita p'sequit' se in h' q' z e finita ita q' sunt hoz
fuit finitu z ōmia finita si in finito sili. D' in e d'.
Sequit' at in a z c. Ondit i q' pmissoz p' mu
at diuisibilitate z finitu siue infinit z d' q' maxie ab
ipo q mutat' p'sequitur d' omib; alys cōpndant'
z q sunt finita l' infinita q z id q z p' rn' i moui
~~q' tps~~ z sicut ipi et sua n. in e ee diui'le ~~z ipi p aliā~~
~~diuidant'~~ z e finitu l' infinitu. Qm at ipz mo' le
sit diui'le z p ipm alia diuidant' onsu z p' b q'uo

z h' sic se hz d' infinito ondit' infi' in h' co' vj lib'.

Quoniam autem omne
quod mutatur z c. Postq' phs o' q' sit di
datur mot' h' d' ciat d' ordine pau' mot' z p' m q'rit
an sit p' i moti. S' o ondit quo ea q' sut i motu p
cedunt se in ce. i. Qm at omne q mutat' z c. c~ c~ p'
duo fac. p' o' q id in q' p' mutat' z diui'le. S' o o'
quo i motu possit inueniri p' i quo n possit. i.
D' at in loco p' mutatio z z c. C~ e~ p' duo f. p' p' pn
at q' d' a q z necc'm ad ppositu onsioz. Sed' o'
ppositu. i. In quo at mutat' z z c. c~ e~ p' duo fac
p' pponit q intendit. S' o pbat ppositu. i. Qz mo
z c. D' g' p' omne q mutat' ex uno t'io i aliu necce
z ocp mutat' qm iam mutatu z e i t'io ad q'. D' in
e d'. q' mutat' e z c. pbat ppositu duab; r'onib;
q' z p' z paciarū. ba ul'. Prima tal' z. Omne q
mutat' oz q' distet a t'io a quo mutat' sic pz i
motu locali i quo loc' a quo mutat' remanē r
z mo' p motu sic distans ab eo autoz q' ipe t'o
a quo deficiat sic z i motu alteraconis. Cu em ex
albo fit nig' ipa albedo deficiat z ad hui' plenio'
manifestaoz dicit g' q mutari z id q' deficie ul'
ad h' q z mutari sequitur ipm deficie. Et ad h' q'
z mutatu' sic d'sequi' a t'io aq' c~ z aut q' c~
id' t'io si dissiliter u. si a deficie d' p' a t'io a quo
mutat' a' remotat a t'io ad q'. Et ad manifestaoz
ei' q ondit dicit q utraq z sil' se h' sili. i. sic
se h' deficie ad mutari ita defecisse ad muta
tu ee. Ex pmissis aut argumentat' ad ppositu on
d' i una spe mutationis q' z mutat' dicto oppositi
l. ine ee t'io z a t' p' z in g'one z corrupcoe p' z ex
ex pmissis q omne q mutatu' d' sicut a t'io a q' z
q mutatu' z iam defecit. Qm g' ad mutatu' z d'
no ee in ee q' z mutatu' in ee. Et sil' q mutatu
z d' ee i no oz q sit in no ee. ~~ex a' z g' z q~~
~~defecit a t'io~~ S z d' quol; vni z dic q z aut n
z q g' mutatu' z d' no ee in ee q' z mutatu' i d' ee est
ee. Et sil' q mutatu' z d' ee i no ee oz q sit
i no ee. c~ a' z g' q i mutatione q' b z dicto
~~q' inot~~ z t'o q' q' mutat' z. Et sic z vm i ista
mutatione pari r'one z vni i alys mutatoib; Ex
quo pz id q ppositu z Secda r'o z gnale ponit
ibi Amp' a' z c. Et dic q' ad hoc pot q' in' p'sidando
b inaq q' mutatoz. Et mai' z i mutatione locali
Omne em q mutatu' z p'cede z ee alicubi l' i t'io
a quo l' i t'o aliq. S z q' illud q mutat' z iam de
ficiat ab eo ex quo mutatu' z necce z q' sit alibi.
aut g' z necce q' sit in h' quo intendi l' in t'o
ad q' aut in alio z sic z i h' hz ppositu. Si at i alio
ponitur q' ad inocias in b z qm mutat' est

non si primum b. sed in c. tunc oportebit dicere quod iterum mutetur b.
quia b. etc. non significat habentia continue se habentia. cum quod primo hoc mutato
sit continua continuum [illegible] non est continue se habens ad al
terum. quia est necesse ut cadat in medio. ad hunc igitur modum ut supra pro
batum est. Sed igitur sit c quod mutatum est quod mutatum est sic in c.
et d. c. mutetur in b. quod est id ad quod quod mutatum est et tamen
tunc mutetur id in quo mutatum est. quod est impossibile. [illegible] simul
est mutari et mutatum esse ut supradictum est. [illegible] differentia
[illegible] accipiatur in motu locali [illegible] alia mu
tatione. [illegible] quod id quod mutatum est quod mu
tatum est [illegible] ad quod mutatum est id est in illo ad quod. Et hic ultimum
concludit quod id quod factum est [illegible] quod corruptum est et quod mutatur
[illegible] quod corruptum est non esse. Ostensum est enim [illegible] omni mutatione
et maxime [illegible] in mutatione [illegible]
[illegible] Sic igitur [illegible] quod id quod mutatum est primo mutatum est in
illo ad quod mutatum est. addit autem primo quod postquam mutatum
est ad [illegible] motum [illegible] quod primo mutatum est
[illegible] Deinde cum dicit Illud autem primo mutatum est etc.
[illegible] mutatum esse primo [illegible]
mutatum est necesse est [illegible]
addit primo. Exponit [illegible] quod in illo primo dicitur ad mutatum
tum esse [illegible] non dicitur esse mutatum [illegible]
[illegible] mutatum esse [illegible] quia mutatum est in
aliqua parte [illegible] primo mutatum [illegible]
[illegible] in quo primo mutatum est sit indivisibile sic probat
[illegible] divisibile sic a. c. dividatur [illegible] b. c. [illegible]
[illegible] mutatum est in parte mutatum est [illegible] necesse
est dicere quod aut in utraque mutatum sit aut in utraque parte mu
tetur aut in una parte mutetur et in alia sit mutatum
[illegible] primo mutatum in toto [illegible] parte
[illegible] oportebit dicere
quod [illegible] in toto [illegible] aliquid in toto tempore
mutari quod mutatur [illegible] positum [illegible]
[illegible] in toto a. c. [illegible] dicatur
quod in una parte mutetur et in alia sit mutatum [illegible]
[illegible] quod non sit primo mutatum in toto quia [illegible]
toto [illegible] mutetur ad [illegible] parte [illegible] in toto. Sed quod
sit aliquid prius primo quod est impossibile [illegible]
primo mutatum est sit indivisibile. [illegible] concludit quod
[illegible] corruptum [illegible] factum est [illegible] temporis [illegible]
corruptum [illegible] corruptum sit [illegible] Unde si
[illegible] motus [illegible] instanti [illegible] primo mutatum esse
[illegible] motum [illegible] corruptum sit in instanti. Deinde
cum dicit [illegible] Quod quidem [illegible] possit accipi
[illegible] probat ibi. Illud
[illegible] Dicit igitur primo quod [illegible] primo mutatum est ad
[illegible] intelligi dupliciter. Uno modo in quo primo mutatum [illegible]
[illegible] mutatum est quod [illegible]
[illegible] Alio modo potest intelligi in quo primo mutatum est [illegible]
[illegible] in quo primo mutatum [illegible] dicitur.

quod [illegible] mutatum esse [illegible] accipiendo [illegible] mutationis
[illegible] de motu [illegible] quod primo mutatum est. Consequenter
[illegible] mutationis [illegible]
intelligimus quod primo mutatum est [illegible] indivisibile. Et ostensum est [illegible]
[illegible] accipi
[illegible] quod primo mutatum est [illegible]
sicut non est in quo primo mutatum est. [illegible] accipere ad [illegible] mutationis
quod non procedit alia pars [illegible] accipere [illegible] in tempore
quo primo mutetur. Deinde cum dicit Si ergo [illegible] etc. probat quod non est
accipere primum in quo primo mutatum est ex parte [illegible]
accepta ex parte quantitatis [illegible] ex parte motus ibi [illegible] in eo quod
mutatum est etc. [illegible] ex parte rei [illegible] motus ibi [illegible]
mutatur etc. [illegible]
[illegible] indivisibile [illegible] indivisibile
[illegible] in [illegible]
[illegible] quod [illegible] dividit
[illegible] motus ut supra ostensum est. Si autem aliqua pars motus [illegible]
a. d. [illegible] a. d. sit [illegible] temporis [illegible]
[illegible] indivisibile [illegible] Sed igitur quod
[illegible] in tempore [illegible]
quod in tempore quod precedit ipsum a. d. [illegible] motus [illegible] ponebat
moveri in a. d. [illegible] quiescit. Si igitur in toto a. d. quiescit [illegible]
quod quiescit in a. [illegible] ad [illegible] Si igitur a. d. [illegible] indivisibile [illegible]
est. [illegible] simul ad quiescat et moveatur [illegible] adiciendum est
quod non [illegible] ad quietem in toto tempore quod quiescit in illo [illegible] indivisibili
quia ostensum est [illegible] quod in [illegible] movetur ad [illegible] quiescit [illegible]
[illegible] quod [illegible] a b [illegible] quod [illegible] indivisibile
Et [illegible] motum in [illegible] eadem [illegible]
[illegible] quiescere. [illegible] quod a. d. in quo dicitur primo moveri sit
[illegible] indivisibile [illegible] in a. d.
partes. aut igitur [illegible] parte mutatur aut [illegible] partibus aut
in alia parte tantum. Si in neutra parte mutatur [illegible] in toto [illegible]
mutatur [illegible] partibus [illegible] ponit [illegible] quod mutatur in toto.
Si [illegible] sequitur quod moveatur in toto. Sed
non primo sed ratione partis. [illegible] primo [illegible] accipere
in [illegible] parte eius moveatur [illegible] dividitur in infinitum [illegible]
[illegible] accipere parte minorem. autem partem
minorem. sicut si acciperem diem aut [illegible] hora [illegible]
[illegible] quod non est accipere ad [illegible] in quo primo moveatur
[illegible] quod non aliquid [illegible] in quo primo moveatur sicut si diceretur quod
dies est in quo primo [illegible] mutatum [illegible] hora
diei primo motum [illegible] in tota die. [illegible] in eo quod
mutatum est etc. [illegible] ex parte motus [illegible] ex parte [illegible]
quod [illegible] in eo quod mutatur [illegible] accipere ad [illegible] mutetur [illegible]
[illegible] quod primo motum [illegible] ad [illegible]
[illegible] primo pars motus
[illegible] Alioquin si intelligeretur de motu
absolute non haberet locum quod hic dicit [illegible] quod simul motum
totum et omnes partes eius sed non simul [illegible]
sed semper pars ante partem. Unde sic non est accipere primam partem motus.

aliquid non sit aliqua pars minor in qua non est accipere aliquam partem motus
que prius moveatur et quia tempus et motus similiter dividuntur ut supra ostensum
est. Deinde cum concludit id de motu et
probat sic. sit motus in tempore d e et quia omne motus divisibile est vocetur
primum. et sit pars eius que prius moveatur d z et moveatur d z per
[illegible] ad statum signatum in tempore quod sit t i. Si ergo d z
mutatur et in toto. hoc tempore sequitur quod illud quod mutatur est et in medio
temporis sicut in tempore motus quod d z. Et eadem ratione erit illud
prius isto et tamen aliud prius illo et sic semper quia tempus infinitum dividitur.
Manifestum est ergo quod in motu non est accipere id quod prius mutatum est et sic
patet quod prius in motu non potest accipi nec ex parte temporis nec ex parte
rei mote. Omne autem quod permutatur quod mutatur etc. Ostendit idem
ex parte rei in quo est motus permutatur tantum quod non similiter. sed hoc [illegible]
quod mutatur vel ut in quo dicatur hoc quod mutatur. sit ergo tempus
et motus. Cum enim sit tria accipere in mutatione scilicet motum quod mutatur
et hoc in quo mutatur et id quod mutatur ut album horum duo
scilicet tempus et motus sunt semper divisibilia. sed de albo est aliquid. quia album
non est divisibile per se. sed tamen est per accidens omnia alia. haec sunt di-
visibilia per accidens in quantum scilicet illud cui accidit album. Verbi gratia
alia qualitas. est divisibile. Dico quod albi per accidens potest duplex
vocari. hoc partes quantitatis. sic si superficies alba dividatur
in d partes album per accidens divisum est. Alio modo hoc intensionem
et remissionem quia cum nulla pars eadem sit magis vel minus alba
non est ex parte ratione albedinis. quia esset separata non diceretur
hoc magis et minus. sic nec alba recipit magis et minus. sed est di-
visio modo participandi albedinem ex parte sibi divisibilis patet
[illegible] sed quod dividitur per accidens. si accipiamus enim sed quod est motus
qui dicitur per se non per accidens. nam in hiis erit primum et in aliis
est hoc prius in magnitudinibus in quibus est motus localis. sic enim magnitudo
[illegible] a b et dividatur in c. dico ergo quod ex b in c ad prius
moveatur aut ergo b c est divisibile aut indivisibile. Si divisibile sequitur quod impossi-
bile erit contentum in primo quia eadem ratione sed pars motus erit in
primo sic est de divisione magnitudinis sicut et motus ut supra
de tempore dictum est. Si autem c b sit divisibile erit accipere ad signum
prius in propinquius ipsi b quam c in quo mutabitur ex b. in c quod in
c. Et tamen illo erit accipere aliud prius sic semper quia divisio magnitudinis
non deficiat. patet ergo quod primum non est accipere ad prius in quo mutatum sit in
locali motu. Et similiter nec est in mutatione quantitatis que est augmentum
et decrementum quia illa mutatio est hoc ad continuum scilicet hoc quantitatem
accrescentem vel subtractam quod enim sit continuum divisibile non est in
ea accipere prius et sic nec est quod in sola mutatione que est hoc qualitatem
contingit id quod indivisibile per se in quantum est divisibile per accidens. similiter
non est accipere prius in mutatione tali sive accipiatur successio
mutationis in qua pars post partem alteratur. Manifestum est
enim quod non erit accipere prius partem albi sicut nec prius partem
magnitudinis. sive accipiatur successio alterationis hoc
quod ad id est albi vel minus album quod secundum intensionem motus
potest variari. hoc magis vel minus album. et sic motus alterationis

Quoniam autem continuum et subiectum ad prius [illegible]

Quoniam autem omne quod mutatur etc. Post

hoc philosophus ostendit qualiter sit accipere prius in mutatione et qualiter non.
Et ostendit ordinem eorum que in motu inveniuntur ad invicem.
Et primo permittit quandam notitiam ad propositum ostendendum. Secundo concludit propositum
ibi. Quoniam autem etc. Dicit ergo quod omne quod mutatur mutatur
in tempore ut supra ostensum est. Sed in tempore aliquo dicitur ad mutandum duplex
uno modo per se ipsum. alio modo secundum alterum in quantum per partes sicut dicitur aliquid
mutari in anno quia mutatur in die. hanc ergo distinctionem
permissa probat quod intendit probare scilicet quod si aliquid mutatur
in primo aliquo tempore quod mutatur in qualibet parte illius temporis. et hoc pro-
bat duplex. primo quidem ex diffinitione eius quod dicitur per se. hoc enim
dicitur per se alicui convenire quod convenit ei secundum quamlibet suam partem.
ut in primo vero dictum est. Secundo probat per rationem. Sic enim quod tempus in
quo primo ad motum x r et quia omne tempus divisibile dividatur. hoc
residuum est ergo dicere quod in parte temporis que est v k aut movetur
aut non movetur et similiter de parte temporis que est k r. Si movetur
hoc quiescit in eo quod primum est. quia ad moveatur in tempore in cuius
nulla parte movetur. Si autem detur quod in una parte temporis movetur et non in alia
in x k tempore quod patet quod secundum utramque partem movetur et
non secundum alteram tantum necesse est ergo dicere quod movetur in qualibet parte
temporis quia est x k vel hoc est quod dicimus volumus scilicet in quo primo tempore
ad motum in qualibet eius parte movetur. Manifestum est ergo. Quoniam autem hoc
procedit ad principale propositum. ostendit et circa hoc duo facit.
Primo ostendit divisiones ad propositum ostendendum. Secundo
concludit veritatem demonstrata ibi. Quoniam necesse est etc. Circa primum duo
facit. primo ostendit quod ante omnem motum precedit mutatum esse. Secundo
quod etiam ante quodlibet mutatum esse precedit motum ibi. Non solum
autem quod mutatur etc. primo ostendit duabus rationibus. Circa primam est dicendum
quod in x k primo tempore aliquid motus motum sit per k l magnitu-
dinem. manifestum est quod si accipiatur ad motum eque velox quod simul
inceperit ipsum moveri et ipse in medietate temporis motum erit
per medium magnitudinis. Cum ergo sit eque velox et motus
quod potest per totam magnitudinem scilicet in tempore ipsum in eodem tempore scilicet in
medietate temporis x k motum est per medietatem magnitudinis. quod scilicet
pars totius magnitudinis k l. Sequitur ergo quod id quod movetur prius est
mutatum. verum est id quod hoc dicitur manifeste intelligitur. Confir-
mando est quod sicut punctum [illegible] terminus ita mutatum esse
nominat terminum motus. quemcumque autem lineam vel partem lineae acceperis
semper est dividere antequam consummatorum totius lineae sic accipere ad punctum.
hoc quod haec igitur dividatur. et similiter antequam haec motum et antequam partem
motus est accipere ad mutatum esse quia omnis motus est in motu. ad aliquem
quod terminum. ita per similitudinem signum vel est ut dicitur mutatum. Sed
sicut punctum in infinitum lineae est in potentia sicut dicitur in actu et cum ita
est linea divisa cum punctum ipsius lineae dicitur. Similiter quod dico
mutatum esse infinitum motum est in potentia quando motus continuatur
sed si fuerit erit in actu. Et ergo est in actu est non contra eo.
quod est in potentia. ideo aliter probavit quod id quod est tantum motum in mu-
tatum est ad per aliud motum eque velox cum in motum continue
esset. sic liquet probatum quod in aliqua linea esset punctum in potentia
prius hoc quod ante lineam continuus terminus esset divisa in actu. Secundo
hoc ponit ibi. Amplius autem similiter motum tempore etc. quod talis est in toto tempore

(margin notes, right column:) scilicet si quod dicit quod in aliqua parte non movetur hoc est parum motu scilicet quod movetur in toto tempore
non autem est quod in aliquo non primo
quod moveri
quod per eandem
quod continue moventur
aliquem
et autem
non est continuat

x b ul' in q'cu(m)q(ue) alio d(icitu)r ad mutatu(m) e(ss)e p(er) h(oc) q(uod) accipit(ur)
ult(imu)m n(un)c ip(s)i(us) t(em)p(or)is. n(on) q(uod) in n(un)c mouea(tu)r. s(ed) i(n) n(un)c terat(ur) mot(us)
v(e)l q(uod) h(oc) n(on) accipit(ur) mutatu(m) e(ss)e p(er) eo q(uod) e(st) aliq(uod) mouere s(ed) p(er)
eo q(uod) e(st) circa motu(m) i(d) e(st) at(t)ingere (et) circa motu(m) i(d) e(st) ultio
n(un)c t(em)p(or)is m(en)suranti(s) motu(m) q(uia) ip(s)u(m) n(un)c t(em)p(or)e (con)tinuat(ur) (et)
t(er)minat(ur) ip(s)u(m). sicut punctu(m) linee. Oportet (enim) omne t(em)p(u)s medium i(n)t(er)
duo n(un)c. sic(ut) li(ne)a e(st) i(n)t(er) duo puncta q(uia) g(ener)a moui e(st) in t(em)p(or)e.
Sed q(uod) mot(us) e(ss)e sit. tu(n)c q(uod) e(st) t(er)minus t(em)p(or)is (et) s(imi)l(ite)r e(st) d(e) motu q(ui)
e(st) in toto t(em)p(or)e. o(portet) (enim) q(uod) sil(iter) dicat(ur) d(e) p(ar)tib(us) mot(us) q(ui) s(un)t
in p(ar)tib(us) t(em)p(or)is ... q(uia) (con)sti(tu)tu(m) e(st) q(uod) s(i) ad m(od)o p(er) i(n) toto t(em)p(or)e
q(uod) m(od)o i(n) q(ua)lib(et) p(ar)te t(em)p(or)is. q(uia) a(liqu)a p(ar)s t(em)p(or)is accepta. c(ir)ca
ad ad n(un)c. o(portet) e(nim) q(uod) ultimu(m) n(un)c t(em)p(or)is sit d(ivisi)o. s(ecundu)m ip(su)m n(un)c.
q(uod) diuidit i(n)t(er) duos p(ar)tes t(em)p(or)is. Q(uod) s(i) e(st) q(uod) illud q(uod) m(od)o
p(er) totu(m) sic p(er) ... motu(m) i(n) n(un)c ip(s)o n(un)c q(uod) t(er)minat mo(tum). Et e(st) ad
... d(e) q(ui)b(us) a(liqua) p(ar)te. Utra(m)q(ue) diuidat(ur) t(em)p(u)s (con)tinuitat(e) l(ice)t
p(ar)s t(em)p(or)is. dictu(m) a duob(us) n(un)c (et) post p(rius) n(un)c t(em)p(or)is m(en)-
surantis mot(um) q(uo)ru(m)q(ue) a(liud) n(un)c. accipiat(ur) i(de)o i(d) motu(m) e(st).
q(ui)a illud n(un)c q(uo)cu(m)q(ue) sic ac accipiat(ur) e(st) t(er)min(us) t(em)p(or)is m(en)surantis mo-
tu(m). Q(ui)a g(ener)a o(mn)e t(em)p(u)s diuisibile e(st). i(n) t(em)p(or)a. (et) o(mn)e t(em)p(u)s e(st) me-
diu(m) duo n(un)c. ... n(un)c q(uod) e(st) ultimu(m) t(em)p(or)is m(en)surantis mo-
tu(m) ad motu(m) e(st). sic p(ro)bat(um) e(st). S(ecund)a q(uod) o(mn)e q(uod) mutat(ur) s(e)c(undu)m
i(n)finities mutat(ur) q(uia) mutat(ur) ... mot(us). sic punctu(m)
linee (et) n(un)c t(em)p(or)is. sic(ut) g(ener)a i(n) q(ua)lib(et) li(ne)a e(st) signare i(n)finites
punctu(m) an(te) punctu(m). Et q(ua)lib(et) t(em)p(or)e i(n)finites n(un)c an(te) n(un)c.
p(ro)p(ter) h(oc) q(uod) utr(u)m(que) e(st) diuisibile i(n)finitu(m). i(n) q(ua)lib(et) motu e(st) signare
i(n)finites mutatu(m) e(ss)e q(uia) mot(us) e(st) i(n)finitu(m) di(visibi)l(is). sic li(ne)a (et)
t(em)p(u)s. sic sup(ra) p(ro)batu(m) e(st). Tercia ibi pon(itur) ibi. Amp(lius) a(utem) si
(con)t(inu)a(li)t(er) (et)c(etera). q(uod) tal(is) e(st) o(mn)e q(uod) mutat(ur) si n(on) corrupit(ur) n(e)c pau-
sat a mutat(i)o(n)e i(d) e(st) n(ec) d(e)s(inat) moueri q(uia) (con)tinue mutat(ur) t(empore)
... q(uo)lib(et) t(em)p(or)e i(n) quo m(od)o. v(e)l mutat(ur) v(e)l sic mutat(ur).
S(ed) i(n) q(ua)lib(et) t(em)p(or)e s(un)t i(n)finita n(un)c q(uia) n(un)c e(st) d(ivisi)o t(em)p(or)is (et) t(em)p(u)s e(st)
i(n)finitu(m) di(visibi)le. g(ener)a o(mn)e q(uod) mutat(ur) e(st) i(n)finities mutatu(m).
Et i(ta) s(imi)l(ite)r q(uod) an(te) o(mn)e moui. sic i(n)finitu(m) mutatu(m) e(ss)e. s(ed)
q(uod) e(st) ip(su)m moui. ... aliq(uid) p(ro)p(ter) e(st).

Dein(de) c(um) d(icit). Non sol(um) a(utem) q(uod) mutat(ur) (et)c(etera). p(ro)bat q(uod) e(st) o(mn)e
mutatu(m) e(ss)e p(re)cedat o(mn)e mutari. Et p(ri)mo ex p(ar)te t(em)p(or)is.
s(ecund)o ex p(ar)te rei. s(ecundu)m q(uam) e(st) mot(us). ibi. Amp(lius) a(utem) i(n) magnitudi(n)e
(et)c(etera). Et p(ri)mo e(st). facit p(ri)us p(ro)p(ositi)o(n)e(m) p(ro)positu(m). S(ecund)o dimittit q(ua)nda(m)
necc(essita)t(em) ad p(ro)band(um) p(ro)positu(m) i(bi). Oportet ex q(ua)da(m) (et) i(n)d(ucitur)
p(ro)bat(ur) p(ri)n(cipale) p(ro)po(siti)o i(bi). Q(uonia)m (et)c(etera). Dicit g(ener)a p(ri)mo q(uod) n(on) s(olum)
... q(uod) mutat(ur) nec(ess)e e(st) mutatu(m) e(ss)e i(am). s(ed) (et) o(mn)e
q(uod) mutatu(m) e(st). nec(ess)e e(st) p(ri)us mutari q(uam) mutatu(m) e(ss)e (et)
t(erminus). ei(us) q(uod) e(st) moui. u(n)de o(portet) q(uod) an(te) mutat(ur) (et) p(re)cedat
moui. Dein(de) c(um) d(icit). Omne e(nim) (et)c(etera). Ponit q(ua)nda(m) nec(essitatem) ad
p(ro)po(siti)o(nem) p(ro)b(an)da(m). s(cilicet) q(uod) o(mn)e q(uod) mutat(ur) ex q(ua)da(m) i(n) q(ua)da(m) sit
mutat(ur) in t(em)p(or)e. S(ed) ad(ue)rtend(um) q(uod) h(oc) mutat(ur) e(ss)e n(on) e(st)
id q(uod) circa motu(m). s(ed) ei (con)si(mi)l(e) e(st). q(uia) i(n) t(em)p(or)is i(n) quo d(icitu)r p(ri)mo
mutatu(m) e(ss)e e(st) i(n)diuisibile. s(ed) accipi ... h(oc) mutatu(m) e(ss)e.
s(ecundu)m q(uod) significat q(uod) aliq(ui)d p(ri)us mouebat(ur). q(uasi) d(icat). o(mn)e q(uod) moue-
bat(ur) i(n) t(em)p(or)e (et) h(oc) p(ro)bat. sic (quia) si h(oc) n(on) e(st) v(e)l sic ad mu-

tatu(m) ex a. b. i(d) e(st) ex uno t(er)mi(n)o i(n) alt(eru)m. i(n) t(em)p(or)e n(un)c h(oc) p(ro)posito s(ed)
q(uod) q(ui)d e(st) ... a. i(n) t(em)p(or)ib(us). a. q(uia) i(n) q(uo)d n(un)c. s(ecun)d(u)m e(st) mutat(ur).
q(ui)a i(am) sup(ra) (con)si(mi)l(e) e(st). q(uia) i(n) q(uod) mutat(ur). q(ui)a mutat(ur) e(st) n(on) e(st) ...
t(ermin)o a q(uo). s(ed) i(n) me(diu)m m(ed)io ad q(uem). S(ecun)d(u)m g(ener)a q(uod) simul e(ss)et i(n) a. (et)
i(n) b. o(portet) g(ener)a d(icer)e q(uod) i(n) alio n(un)c sit. i(n) a. (et) i(n) alio n(on) sit mutat(um) in b.
S(ed) i(n)t(er) q(uo)lib(et) duo n(un)c e(st) mediu(m) t(em)p(u)s. Q(ui)a duo n(un)c n(on) p(ossun)t
sibi e(ss)e (con)tigua. ut sup(ra) (con)si(mi)l(e) e(st). Relinquit(ur) g(ener)a o(mn)e
q(uod) mutat(ur) mutat(ur) in t(em)p(or)e. ... a q(uo) h(oc) (con)dic(i)o h(oc) e(st) i(n) st(a)ntia
a g(ener)ati(on)e (et) corrupt(ione). i(n) quor(um) t(ermi)nis n(on) e(st) ad mediu(m). S(ed) g(ener)a
i(n)t(er) n(un)c i(n) q(uo) e(st) i(n) t(ermi)no a quo (et) i(n)t(er) n(un)c q(uo) e(st) i(n) t(ermi)no ad q(uem) sit
t(em)p(u)s mediu(m) seq(ui)t(ur) q(uod) ad sic mediu(m) i(n)t(er) e(ss)e (et) n(on) e(ss)e.
q(ui)a i(n) illo me(di)o t(em)p(or)e. id q(uod) mutat(ur). n(e)c e(ss)e ei(us) n(e)c n(on) ei(us).
S(ed) q(uod) u(er)o q(uod) h(i)c ... d(e) mutatu(m). o(portet) q(uod) h(oc) q(uod) d(icitu)r (et) illud m(od)o
(et) g(ener)a d(e) a g(ener)ati(on)e (et) corrup(tione). salua(n)t(ur) t(ame)n q(uod) alio m(od)o (et) h(uiusmod)i mu-
tac(i)o(n)es s(un)t mome(n)tanee (et) n(on) possit e(ss)e ad mediu(m) i(n)t(er)
(con)t(ra)ria. Est g(ener)a d(icendu)m q(uod) i(d) q(uod) mutat(ur) d(e) n(on) e(ss)e i(n) e(ss)e.
p(ri)us e(st). n(e)c simul i(n) n(on) e(ss)e (et) e(ss)e. s(ed) sic(ut) viii. dicet(ur) n(on) e(st) dare
ultimu(m) i(n)sta(n)s i(n) q(u)o id q(uod) g(ener)at(ur) sic n(on) ei(us). s(ed) t(antum) e(st) ... (con)tinuu(m)
i(n)stans. s(ed) dare e(st) p(ri)mu(m) i(n)stans. i(n) quo e(st) ei(us). i(n) q(uo) i(n) toto
t(em)p(or)e p(re)cedenti ... i(n)stans n(on) ei(us). ... t(em)p(u)s a(utem) (et) i(n)stans
q(uod) t(er)minat motu(m) n(on) e(st) ad mediu(m). Et si n(on) o(portet) q(uod) sit me(di)o
i(n)t(er) e(ss)e (et) n(on) e(ss)e. s(ed) q(uia) t(em)p(us) q(uo)d p(re)cedit i(n)stans. i(n) q(uo) p(ri)mo
e(st) q(uod) g(ener)at(ur). m(en)surat aliq(uem) motu(m). s(ed) q(uod) sic i(n) isto i(n)stans
in quo p(ri)mo e(st) q(uod) g(ener)at(ur). e(st) t(er)minus p(re)cedentis t(em)p(or)is. m(en)surant(is)
motu(m). ita i(n)cip(it) e(ss)e e(st) t(er)min(us). p(re)cedentis mot(us). Si g(ener)a g(ener)a(ti)o
dicat(ur) ip(s)a r(e)cepcio e(ss)endi sic e(st) t(er)min(us) mot(us) (et) sic e(st) i(n)stan-
tanea. ... motu(m) ... mutatu(m) e(ss)e. i(n)diuisibile t(em)p(or)is ut s(upra)
(con)si(mi)l(e) e(st). Si a(utem) g(ener)a(ti)o accipiat(ur) ip(s)a i(n)cep(tio) e(ss)endi
cu(m) toto motu p(re)cedente e(st) (et) t(unc). sic(ut) n(on) e(st) i(n) i(n)stanti. s(ed)
in t(em)p(or)e ita q(uod) in toto t(em)p(or)e p(re)cede(n)te e(st) n(on) ei(us) i(d) q(uod) g(ener)at(ur)
(et) in ult(im)o i(n)stanti e(st) ei(us). Et sil(ite)r d(icendu)m e(st) d(e) corrupc(i)o(n)e.

Dein(de) c(um) d(icit). Q(uonia)m g(ener)a in t(em)p(or)e (et)c(etera). p(ro)bat p(ri)ncipale p(ro)posi-
tu(m) tali r(ati)o(n)e. O(mn)e q(uod) mutatu(m) e(st) in t(em)p(or)e. mutabat(ur) ...
ut p(ro)batu(m) e(st). o(mn)e a(utem) q(uo)d e(st) diuisibile. q(uod) a(utem) i(n) talio t(em)p(or)e mutat(ur)
~~p(ri)us i(n) medietate t(em)p(or)is mutabatur~~ ...
~~to. aliq(ui)d t(em)p(or)e mutabat(ur) p(er) i(n)finitu(m) medie t(em)p(or)is~~ (et)
... i(n) medie(tate) ... sic s(em)p(er) p(ro)cedet p(er) h(oc). q(uod) t(em)p(u)s e(st) i(n)fini-
tu(m) diuisibile. g(ener)a seq(ui)tur q(uod) o(mn)e q(uod) mutatu(m) e(st) p(ri)us muta-
bat(ur). Et ita an(te) o(mn)e mutatu(m) e(ss)e p(re)cedit mutari.

Dein(de) c(um) d(icit). Amp(lius) a(utem) i(n) magnitudine (et)c(etera). Ondit id(em) r(ati)o(n)e
accepta. ex p(ar)te ei(us) s(ecundu)m q(uod) mutat(ur). (et) p(ri)mo q(uantum) ad mot(us)
q(ui) s(un)t (con)tinuitate. S(ecund)o q(uantum) ad alias mutac(i)o(n)es. ibi.
Eadem cu(m) diuisio (et)c(etera). Dicit g(ener)a p(ri)mo q(uod) h(oc) q(uod) dictu(m) e(st) d(e) p(ar)te
t(em)p(or)is (con)tinuit(ur) ad o(mn)es mutat(ion)es manifesti(us) pot(est) accipi ex
p(ar)te magnitudi(n)is. q(uia) mag(nitudo) e(st) manifestior e(st). q(uia) q(uo)d t(em)p(u)s (et) mag(nitudo)
(con)tinua e(st) sic(ut) t(em)p(u)s (et) in ea ad mutat(ur) s(ed) i(d) q(uod) m(od)o. b loco
ul(tim)o m(od)o. s(ed) augm(en)tu(m) (et) decrem(en)tu(m). sic g(ener)a ad mutat(ur) ex
c. i(n) d. ... d(e) toto. q(uia) e(st). c. d. sic(ut) diuisibile q(uia) o(portet) q(uod) c.
d. sic p(ar)s. alie magnitudi(n)is. sic mot(us) q(ui) e(st) ex c. i(n) d.
e(st) p(ar)s ~~toti(us)~~ mot(us). S(imi)l(ite)r a(utem) diuidi(tur) magnitudo ut mot(us)

Alic(uius)

q. s(ed) m(od)o m(od)o n(on) mu(ta)t(ur) ut sup(ra) (con)si(mi)l(e) e(st) ... mu(ta)t(ur) ... motu(m) ... sic mutatu(m)

q. mouebat(ur)

q(uod) ... si sit

... q. medi(etate) t(em)p(or)is

vel super continuum est. Dicit ad indivisibile autem magnitudinis
sed quod duo ipsi erunt immediate coniuncta. quod est impossibile ut supra
ostensum est. Solo gradu potest dici quod totum c d. secundum indivisibile quod necesse
est id quod in c d. sicut quod magnitudo est composita ex indivisibilibus
dividi possit. sed primum mutatur in parte magnitudinis et sic mutatum esse
per totam magnitudinem quod necesse est omne quod mutatur prius mutari
sicut necesse est quod ante plus magnitudinem totam sicut prius est. ¶ Omni
et dicit. Eadem non demonstratio et cetera. Ostendit quod id necesse est in aliis
mutationibus que non sunt aliquid continui. sicut de alteratione que est in contrarias
qualitates. et de generatione et corruptione que sunt inter contradictoria opposita.
Hec enim in hiis non possit dividi. hoc excepto tamen quod est
motus. accipiatur tamen quod in quo sunt hee mutationes et eodem
modo procedatur. sic quando in eis mutationibus scilicet alteratione generatione
et corruptione. habet locum sola prima ratio. In hiis autem scilicet augmento
et decremento et loci mutatione. habet locum utraque. ¶ Omne et dicit. Quoniam
necesse et cetera. Concludit propositum et primo hoc specialiter quod ad
generationem et corruptionem et cetera. Manifestum quod et cetera. Concludit quod et prius
sit. quod necesse est omne mutatum prius mutari. et omne quod mutatur prius
esse mutatum. et sic manifestum est dicere quod hoc ipso quod est mutari prius
est mutatum esse et item hoc ipso quod est mutatum esse est prius mu-
tari. Et sic ostendit quod nullum ultimum comprehendit ad primum. Et
huius causa est quia in motu non magnitudo ipsa localis in quo totus motus
componatur ex partibus que sibi sunt. Cuius accipe ad primum
et huius autem non est aliquid quia motus est divisibilis in infinitum. sicut est linea
que in infinitum diminuitur per divisionem in infinitum augmentatur per ad-
ditionem opposita. diminuitur autem divisione que distat ab uno.
addi[illegible] alterum in toto [illegible]. Manifestum est enim accipe quamquam
partem lineae. accipe punctum in medio illius partis. et autem [illegible] me
punctum [illegible] accipe aliquam partem lineae et sic in infinitum.
Solum linea est infinita quia ante punctum linee non est
aliqua pars lineae. Et similiter considerandum in motu quia cuiuslibet pars mo-
tus sit divisibilis in pluribus partibus motus est accipe indivisibile ad in
medio illius partis. quod est mutatum esse. autem et indivisibile est
accipe partem motus et sic in infinitum. Solo tamen sciendum quod motus
sit infinitus quia ante primum divisibile motus non est aliqua pars motus.
Illud tamen primum indivisibile non dicitur mutatum esse. sicut non prius punctum
lineae dicitur dividi. ¶ Omne et dicit. Manifestum quod et cetera. Concludit
id specialiter in generatione et corruptione et aliis in aliis. In aliis
autem mutatur esse et mutari et hoc idem. sicut alterari esse et al-
terari est ab albo. sola alterari est mutari ab albedine al-
teratum esse est mutatum esse ab albo in nigrum dicitur est in mo-
tu locali et augmento et decremento. Sed in generatione ab albedine
esse mutatum esse. et ab autem mutari. sola mutatum esse
ab forma mutari non enim ab privatione formae que non
subiectum mixtum non mixtum sed mutari est ad [illegible] nem [illegible]
capitur mixtum et non. quod est qualitas et idem generatum esse et esse
quod est alterari. sicut corruptum esse. et quia motus denominatur ab
ultimo principio [illegible] dicitur ipsum alterari quia hoc duos
terminos. scilicet formam [illegible] qualitatem super dicitur quia
quod dicitur et alterari et sicut vel corrumpi et hoc vel accipe hoc sit.

vel corrumpi et hoc non accipitur sit et corrumpi per ipsum alterari. sed quod tantum
ad esse vel non esse non dicitur quod illud quod factum est necesse est prius fieri et id
quod fit necesse est factum esse. quamquam tamen sint divisibilia et cetera.
¶ Quod quidem primo non [illegible] dicit ad excludendum quandam quidem divi-
sibilia absque motu continuo. sicut intelligere et sentire que et
non dicuntur motus non equivoce. ut in tertio de anima dicitur. potest aliter
dici quod hoc philosophus addit ut accipiatur generatio continuo motui
continuo precedente. sed id quod fit prius factum esse. dubitatio de inve-
nit indivisibilis. Quedam enim sunt simplicia que hic simplici-
ter generatum sicut aer aut ignis et in hiis non generatur
pars ante partem sed simul generantur et alterantur totum et partes.
et in talibus id quod factum est ipsum motum sibi adaptatur. et quod sic prius
motum factum est prius per continuitatem alterationis precedentis.
Quedam vero sunt composita ex dissimilibus partibus quorum pars
generatur post partem. sicut animal prius generatur cor et in domo
fundamentum. Et in istis quod sic prius factum est. non ipsum sed ad
eius. Et hoc est quod solvit. quia non sic semper primo quod sit prius ipsum
motum factum est sed aliud ad eius factum. Sic fundamentum domus
sed quia oportet devenire ad aliquam partem que toto simul fit et quod
in illa parte illud quod sic factum sit. sed aliquid continuum acceptum
in alteratione precedentem. sicut dum generatur animal iam factum est cor
dum generatur cor iam factum est ad solo quidem aliqua pars cordis sed
aliqua alteratio facta est ordinata ad generationem cordis. Et
sic dicendum est de generatione in mediis et de corruptione. Sed tamen
ei quod fit corrumpitur est [illegible] infinitum. quia ipsum fit
in corrumpi [illegible]. Secundo non est sed non ad factum sit prius. immo et ad factum
esse nisi fiat prius. Et similiter de esse de corrumpi et de corruptum
esse semper enim corruptum esse est prius non illud. quod omne quod factum est
necesse est prius fieri. et omne quod fit necesse est prius factum esse aliquo modo.
Et huius causa quia omnis magnitudo et omne quod sunt in infinitum
indivisibilia. Et ideo in quocumque tempore sic datur hoc non erit sic
in primo. quia erit accipere partem priorem et hoc quod dictum est de generatione
et corruptione in mediis est et de illuminatione que est motus localis
vel illuminantis sicut generatio et corruptio est in alteratione.

Quoniam omne quod movetur et cetera.
Postquam philosophus determinavit de divisione motus. hic deter-
minat de finito et infinito motu. sicut non dicto pertinet ad
rationem continui ita finitum et infinitum. Sic autem secundo ostendit quod
dicto similiter invenitur in tempore et magnitudine motu et mo-
bili. et ostendit quod ubi de infinito unum est. hoc autem facit primo ostendit quod infinitum
similiter invenitur in magnitudine et tempore. Secundo quod similiter hiis invenitur
et in mobili. ¶ Similiter autem hiis et cetera. est primo. dicit facit primo
ostendit quod si magnitudo est finita quod non potest esse infinitum. Secundo quod
est si tempus est finitum quod magnitudo non potest esse infinita. ibi. Eadem
autem ratio et cetera. esse primo. duo facit. primo proponit quod intendit. Secundo
probat propositum. ibi. Quod quidem est si ad moveatur et cetera. primo est in
parte duo. que sunt necessaria ad propositum ostendendum. quorum unum est quod
omne quod movetur movetur in tempore. Secundum est quod in pluri tempore ab eodem mobili per-
transitur maior magnitudo. Hiis duobus suppositis intendit
probare scilicet quod impossibile sit in tempore infinito pertransire magnitudinem.

.l.

finita, quia tamen sic ille illud quod non revertitur quod movetur per eandem
magnitudinem aut per aliquam partem eius in illo. Sed ita quod in toto tempore
parte moveatur per totam magnitudinem, et addit hic ut per se
ita motum declarari quod est super magnitudinem finitam et in potentia
tempore infinito ut ipse dicit in VIII. Deinde cum dicit Quod autem quidem etc.
probat propositum, primo sicut motus quod equali velocitate movetur per to-
tam magnitudinem. Secundo si non simul forte et [illegible] moveatur ibi.
Sed si non sit etc. Dicit ergo primo quod si sit aliquod mobile quod equali velocitate
moveatur per totum, necesse est si pertransit finitam magnitudinem
quod hoc sit in tempore finito. Accipiatur enim una pars magni-
tudinis que mensurat totum, puta sit tertia vel quarta pars mag-
nitudinis. Sic ergo mobile equali velocitate movetur per totam, et equali velo-
citate equale spatium in equali tempore pertransit. Sed quia in equalibus tem-
poribus et totiens quot sunt partes magnitudinis pertransibit mobile
totam magnitudinem, puta si accepta sit quarta pars mag-
nitudinis, eam pertransit in aliquo tempore et aliam quartam in alio tempore equali
et sic totam magnitudinem in quattuor equalibus temporibus. Quia ergo partes
magnitudinis sunt finite numero et unaquaque earum est finita secundum
quantitatem, et tot modis pertransit quot partes, id est in totidem temporibus
equalibus. Sed quia totum tempus in quo pertransit totam magnitudinem
sit finitum, consequitur etiam in tempore finito, quia erit totiens
tantum quantum est tempus in quo pertransit partem quotiens magnitudo tota est tanta
quanta est pars. Et sic totum tempus erit multiplicatum secundum multitudinem
partium. Omne autem multiplicatum mensuratur a submultiplici sicut
duplum a dimidio et triplum a subtriplo et sic de aliis. Tempus autem in quo
pertransit partem est finitum, quia sic dictum est quod sit in finitum. Sed tempus quod
in tempore pertransit totum in parte quod est idem quod suppositum est.
Et sic ostenditur quod totum tempus sit finitum, quia nullum infinitum mensuratur
a finito. Sed quia possit aliquis dicere quod licet partes magnitudinis
sint equales et mensuret totam magnitudinem, tamen potest contingere
quod partes motus non sunt equales, sicut quando equali velocitate
est in toto motu et sic tempus quo movetur per partem magnitudinis
non mensurabit tempus quo movetur per totam, ideo dicit ibi Sed si non
sit etc. Dicit quod hoc nichil differt quantum ad propositum. Sit enim a b
spatium finitum quod pertransit in tempore infinito quod c d; necesse
est [illegible] motum quod prius pertranseat unam partem quam aliam, et hoc
manifestum est quia in priori parte temporis et posteriori alia et alia pars
magnitudinis pertransitur, et ita ostenditur quod in diversis partibus mag-
nitudinis pertranseant, et sic ostenditur quod si in aliquo tempore pertransit aliquam
partem magnitudinis, in triplo tempore pertransibit non solum illam partem
magnitudinis sed et aliam et aliam. Et hoc indifferenter sive
sive equali velocitate moveatur mobile sive non. Supponit enim hic quod ve-
locitas semper magis ac magis intendatur sicut in motibus naturalibus
et propter hoc quod magis et minus remittitur
sicut in motibus violentis
His ergo suppositis accipiatur aliqua pars spatii a b que [illegible]
pars sit a e et mensurabit totum a b, id est quod sit aliquota pars eius
vel tertia vel quarta. Hec ergo pars spatii pertransita est in aliquo finito
tempore. Non enim potest dari quod sit pertransita in tempore infinito, quia totum
spatium pertransitum esset in tempore infinito. Et in [illegible]

pars quam totum. Iterum accipiam aliam partem spatii que sit equalis
priori [illegible] a e; eadem ratione necesse est quod hec pars pertranseatur in tempore
finito, quia totum spatium pertransitur in tempore infinito. Et sic semper
accipiendo accipiam aut tempora finita quot sunt partes spatii
in quibus constituitur totum tempus in quo movetur per totum spatium. Impossibile
est autem quod aliqua pars infinita mensuret totum nec secundum magnitudinem
nec secundum multitudinem, quia impossibile est quod infinitum constet ex partibus
numero finitis quarum unaquaeque sit finita. Quamvis secundum dicatur quod ille par-
tes sint equales, quia quelibet mensurant a quodam uno ~~sunt~~ sive
multitudinem. Nam secundum magnitudinem oportet eas esse finitas. Secundum autem
dicitur multitudinem et magnitudinem quia nichil interest ad propositum
propter hoc quod hec finitam magnitudinem sive partes mensurantes sint
equales sive sint inequales. Quando enim sunt equales, tunc pars mensurat
totam magnitudinem et multitudinem. Quando vero inequa-
les, mensurat multitudinem sed non magnitudinem. Sic ergo patet
quod omne tempus quo partes finite numero et quantitate sive sint
equales sive inequales est finitum. Sed spatium finitum mensuratum a partibus aliquibus
finitis ex quibus constituitur componitur a b. Et oportet esse
equales numero partes temporis et partes magnitudinis in quibus
finitas [illegible] relinquitur quod per totum spatium moveatur in
tempore finito. Deinde cum dicit Eadem autem ratio etc. Ostendit quod si quies
est finita et magnitudo est finita, et dicit quod per eandem rationem potest osten-
di quod infinitum spatium non potest pertransiri in tempore finito. Sed
neque potest esse finita quies in tempore infinito. Et hoc indifferenter
sive quiescat ad movetur regulariter, id est equali velocitate, sive non regulariter, quia
quo tempore posito finito accipiatur aliqua pars temporis que mensuret
totum, in qua quidem mobile pertransibit aliquam partem magnitudinis, non autem
totam quia totam pertransit in toto tempore. ~~[illegible]~~ Similiter quia par-
tes temporis accipi contingit aliquam partem magnitudinis. Et hoc indifferenter
sive pars magnitudinis que accepta sit equalis [illegible]
gitur quando equali velocitate movetur sive sit inequalis, quod contingit quando non
equali velocitate movetur. Hec est nichil differt dummodo ponatur quod qualibet pars
magnitudinis accepta sit finita, quia oportet dicere aliquid tamen ~~motum~~ movetur
in parte temporis quam in toto. Sic ergo patet quod per diversa tempora
auferetur totum spatium infinitum per aliquam finitam ablationem,
quia tempus dividitur in partes finitas equales et tot oportet
esse partes magnitudinis. Quare quia spatium infinitum consu-
metur finita ablatione, eo quod tot modis oportet dividi
magnitudinem sicut tempus. Hoc autem est impossibile. Relinquitur quod infinitum
spatium non pertransitur in tempore finito. Et hoc indifferenter sive
magnitudo spatii sit infinita ex una parte sive ex utraque, quia
eadem ratio est de utroque. Deinde cum dicit Dividitur autem hiis etc. Ostendit
quod infinitum finito similiter invenitur in motibus sicut in magnitudine
et tempore. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit quod mobile non est infinitum si magni-
tudo sit finita. Secundo quod mobile non est infinitum si magnitudo
sit infinita et tempus infinitum, ibi Et nec vero infinitum
etc. Tertio quod mobile non potest esse infinitum si magnitudo sit finita
et tempus infinitum, ibi Amplius etc. Primo ostendit duabus rationibus. Di-
cit ergo primo quod dividitur quod magnitudo finita non pertransit [illegible]

vi.

tempore infinito. non infinita finito. immo e converso. cum quod in tempore
mobile pertransit finitam magnitudinem. tempore finito accipiatur
eius aliqua pars temporis. finitam in illa parte spacium finitum pertransibit.
non totum mobile. sed pars mobilis quod accipiuntur partes temporis. infinitum
tamen quod non componitur ex partibus finitis. ut ostensum est. ergo sic quod mobile
quod movetur ~~in tempore~~ in toto finito sit finitum. Sed adhuc notandum post
ibi. Quoniam autem infinitum et cetera. Ostenso hic sicut a priori
quod in priori assumebatur ... quo supra manifestabat
declarabat demonstrabat. hic autem accidit per prius. ipsa secundo supra
demonstrata. Ostensum est enim supra quod mobile finitum non potest
transire in tempore finito. unde manifestum est quod eadem ratione motum infinitum
non potest pertransire spacium finitum in tempore finito. quia
si infinitum mobile pertransit spacium finitum. Secundo quod finitum
mobile transeat spacium infinitum. quia tam mobile quam spacium
sunt quantitates duobus quibus non differt quod eorum moveatur et quod
quiescat. hic ex hoc probatio per spatio quod quiescit et per mobili quod
movetur. manifestum est quod consequitur. probat movere sic quod finitum pertranseat
infinitum. Moveatur enim infinitum quod a. et sic aliqua
pars eius finita quod est c d. quam totum mobile hic pars finita exeat
ad signum spacii quod sit b. continuum moti tunc alia pars
infinita mobilis fiet iuxta spacium et sic semper consequenter
mobile pertransit spacium et spacium quodam pertransit mobile in
quo successive alternantur diverse partes mobilis iuxta spacium.
unde patet quod sicut accidit infinitum mobile moveri per finitum spacium
et finitum consistere infinitum. secundo est aliud quod possibile quod infinitum
moveatur per spacium finitum quod finitum pertranseat infinitum.
aut ita quod finitum sit per infinitum. sic quod mobile est infinitum
et spacium finitum. aut ita quod saltem finitum mensurat infinitum.
sic cum spacium est finitum et mobile infinitum et cum hoc finitum
non ... per infinitum. finitum mensurat infinitum. quia tamen finitum
spacium sit iuxta singulas partes mobilis infiniti. Ergo ergo est
impossibile sic quod infinitum mobile non pertransit spacium finitum in tempore
finito. Deinde cum dicit. Attamen infinitum et cetera. Ostendit quod non potest esse
mobile infinitum spatio et tempore infinito. et tempore finito. et hic
est quod dicit quod infinitum mobile non pertransit infinitum spacium in tempore
finito. sed non omnino est finito et ad finitum. Sed ergo mobile infinitum
pertranseat spacium infinitum in tempore finito. Sed quod pertranseat
spacium finitum in tempore finito quod est contra posita. Deinde cum dicit Amplius
autem et cetera. dicit eadem demonstratio erit. si accipiatur tempus infinitum
et spacium finitum quod si pertransit infinitum mobile finitum spacium in
tempore infinito. Sed quod aliqua parte temporis finita pertranseat aliquam
partem spacii et in infinitum pertransibit finitum in tempore finito quod
est contra posita. Deinde cum dicit. Quoniam autem neque finitum et cetera. ostendit quod finitum
et infinitum sibi ... in motu sicut in premissis et dicit quod
quando finitum mobile non pertransit infinitum spacium neque infinitum spacium
tunc in tempore finito. Sed ex hiis quod non possit esse motus
infinitus in tempore finito. quia cum motus accipitur secundum quantitatem
spacii unde non differt motum dicere infinitum aut magnitudinem.
secundum quod est similiter eorum sunt infinitum et alterum infinitum esse. quia
non potest esse aliqua pars loci minor eius locatum ~~~

Quoniam autem omne quod movetur aut quiescit et cetera. Postquam philosophus determinavit de
hiis que pertinent ad divisionem motus. hic determinat de hiis que pertinent
ad divisionem quietis. et quia status et quietis unum est et est quantum
est primo determinat de hiis que pertinent ad statum. Secundo ea que pertinent
ad quietem. ibi. Necesse quiescens. Circa primum tria facit. Primo ostendit quod
omne quod stat movetur. Secundo quod omne quod stat movetur in tempore. ibi. Hoc
autem demonstrato et cetera. Tertio ostendit quod non est primum dicere in statione
ibi. In quo autem tempore et cetera. Primo ostendit sic. Omne quod natum est moveri
et secundo ... in proportione natum est oportet quod moveatur vel quiescat
sed id quod stat id est quod tendit ad quietem nondum quiescit quod contingit
quod adhuc similiter quiescens id est in quietem tendens quiescit id est in quiete
esset. ergo omne quod stat id est in quietem tendit movetur quando stat.
Deinde cum dicit. Hoc autem demonstrato et cetera. probat quod omne quod stat
stat in tempore duabus rationibus quarum prima talis est. Omne quod movetur
ut supra probatum est in tempore movetur. sed omne quod stat movetur
ut nunc probatum est. ergo omne quod stat stat in tempore. Secundo ratio
est quia velocitas et tarditas dicuntur secundum tempus sed contingit
aliquid velociter et tarde stare id est in quietem tendere. ergo omne quod stat
stat in tempore. Deinde cum dicit. In quo autem tempore et cetera. Ostendit quod non est
dicere primum in statione et circa hoc duo facit. primo ostendit propositum. secundo
opponit eius quod dictum est supra. ibi. Secundo ostendit quod in statione non est
accipere aliquid primum. ibi. Sicut quod movetur et cetera. dicit ergo primo quod
si aliquid tempus dicatur ad stare primum et per se tunc oportet partem
necesse est quod stet in qualibet parte illius temporis. dividatur enim quod est in
duas partes. et si dicatur quod in neutra parte stet. sequitur quod
non stet in toto eo in quo ponebatur stare. ergo stans
non stat. non est primo dicendum quod in altera parte tamen stet. quia sic per prius non
staretur in toto tempore sed solum ratione partis. unde relinquitur
quod stet in utroque quia sic esse constat in ~~toto~~ quod
stat in utraque parte. Sic demonstratum est supra de eo quod movetur. Deinde
cum dicit. Sicut autem ad motum et cetera. Ostendit quod non est accipere aliquid
quod primum primum in statione et dicit quod sicut non est accipere aliquid
primum partem temporis in quo ad mobile movetur. ita et in statione
quia in tempore moveri neque in ipso stare potest. potest esse aliqua pars
prius quam si non contradicat. sit ergo pars temporis in qua stat ab quod
quod non potest esse impartibile quia ostensum est supra quod motus non
est in impartibili temporis. eo quod semper quod movetur iam prius motum est. ut
supra ostensum est. demonstratum est autem quod omne quod stat movetur.
unde relinquitur quod a b sit divisibile. ergo in qualibet parte eius stat
iam ostensum est quod quando in aliquo tempore constat primo et per se et
non ratione partis in qualibet parte illius stat. ergo cum pars sit
prior toto. non erit a b primum in quo stat et quia id in quo stat
est continuum est ad infinitum divisibile tempus. Omne autem quod est divisibile
in infinitum. Sed quod non erit accipere primum in quo stetur. Deinde
cum dicit. Necesse quiescens et cetera. Ostendit idem de quiete et
circa hoc duo facit. primo ostendit quod non est accipere primum in quiete
secundo ponit quandam conclusionem per quod motus a quiete distinguitur
ibi. Quoniam autem omne quod movetur et cetera. Et quia eadem ratio est ... quod
sicut prius in motu statione et quiete. Ideo ex hiis que sunt dicta

q. movet
.i. Ro
Ista est una distinctio
... principalis
... et cetera
.2. Ro
.3. Ro
q. dicit quod dicat de stare
q. est
in toto quod
quod

sunt de motu et statione. Concludit id inquietem esse quod non est accipere ad primum in quo quiescens quievit et ad hoc probandum resumit quoddam quod supra probatum est scilicet quod mensura quiescentis in ipso tempore [illegible] et resumit scilicet duas rationes quibus hoc supra probatum est.

Quarum prima est quod motus non est in indivisibili temporis in eodem autem est quiescere et moveri quia non omne quiescere nisi id quod aptum natum est moveri et non mobile [illegible] quod aptum natum est moveri [illegible] secundum quod natum est moveri puta qualitate aut loco aut ad hoc [illegible] relinquitur quod mensura quiescentis in ipso tempore. Secunda ratio est [illegible] dicitur ad quiescere quando similiter nunc [illegible] et prius ac si non divi[illegible] dicere quiescere [illegible] ad unum nunc [illegible] duorum [illegible] [illegible] sub [illegible] in duobus sed in [illegible] non est accipere non [illegible] nisi aliquid duo [illegible] id ad quiescit nisi in ipso [illegible] [illegible] procedit ulterius ad principale propositum concludit. Si enim [illegible] ad quiescat in parte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quiescat et hoc dimittit eodem modo sicut supra diminutum est in motu et statione [illegible] [illegible] [illegible] parte autem in nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in toto [illegible] [illegible] [illegible] in toto. Si autem in quolibet parte temporis quiescit non erit ad accipere primum in quo quiescere sicut nec in motu. [illegible] [illegible] quod [illegible] quiescit in motu [illegible] [illegible] non est accipere aliquod primum sicut nec in magnitudine [illegible] [illegible] [illegible] omne continuum divisibile est in infinitum et sic semper [illegible] est accipere partem minorem et non est primum in motu neque in statione neque in quiete ad primum. Deinde cum dicit: Quod autem omne quod movetur etc. ponit quandam considerationem per quam distinguit id quod movetur ab eo quod quiescit et primo ponit eam, secundo probat ibi: Quiescere enim etc. Est primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod omne quod movetur movetur in tempore secunda est quod omne quod mutatur mutatur ex uno termino in alium. Ex his duobus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si accipiatur ad mobile [illegible] [illegible] moveatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile est quod sit [illegible] ad unum [illegible] [illegible] [illegible] motus puta in uno et eodem loco [illegible] eadem dispositione albedinis in aliquo tempore ita quod accipiatur in tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in tempore sit [illegible] omne quod accipiatur mobile [illegible] [illegible] movetur [illegible] [illegible] ad motum [illegible] [illegible] tempore manente [illegible] [illegible] in uno et eodem loco sic [illegible] [illegible] motus [illegible]. [illegible] [illegible] parte temporis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] in aliquo uno et eodem loco [illegible] dic [illegible] [illegible] [illegible] in illo loco non in toto dicitur [illegible] aliquo nec ille dicitur. Deinde cum dicit: Quiescere enim etc. probat propositum et dicit quod illud quod mutatur sic per totum ad [illegible] in aliquo uno et eodem puta in uno loco [illegible] quod quiescat [illegible] quod [illegible] tempore [illegible] in uno et eodem loco et [illegible] [illegible] [illegible] supradictum est quod hoc est quiescere [illegible] [illegible] [illegible] aliquod quod [illegible] partes eius sunt in uno et eodem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quiescere in modo [illegible] ad simul quiescere et moveri. Secundum [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quod movetur esse totum sed ad [illegible] in aliquo puta in uno et eodem loco. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] movetur partes [illegible] [illegible] [illegible] in aliquo uno [illegible] [illegible] [illegible] in alia parte temporis [illegible] mobile partes eius sunt in uno et eodem puta loco quod est quiescere quia si dicatur quod non est [illegible] [illegible] partibus temporis in uno et eodem loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in quo est sed ad in aliquo uno et eodem sed quod sic in uno et eodem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] in tempore in uno et eodem [illegible] quod quiescat hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] sola nunc. Quod omne quod movetur [illegible] [illegible] in quo movetur [illegible] manens [illegible] [illegible] sed ad [illegible] in quo motus puta sed locum aut qualitatem aut quantitatem non [illegible] quiescit quia [illegible] [illegible] [illegible] quiescere moveri contingit in ipso nunc [illegible] [illegible] [illegible] in ipso non ad non movetur. Et quia in ipso nunc [illegible] alicubi [illegible] sed ad [illegible] quod movetur. [illegible] non contingit illud quod movetur esse quiescens in tempore sed ad [illegible] ei quod ad [illegible] quiescere quia in ipso [illegible] [illegible] quod omne quod movetur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in uno et eodem per durationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in motu locali. Sic enim magnitudo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Si autem accipiatur localiter [illegible] distantia non est hoc accipere nisi duo loca [illegible] [illegible] quod mobile [illegible] [illegible] successive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in infinitum [illegible] hoc multiplicantur loca infinita quia si [illegible] a b in duo media in puncto d et b c in duo media in puncto e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loca ab utraque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alius locus. Et idem [illegible] in alteratione [illegible] [illegible] [illegible] albo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] albedinis et nigredinis et mediorum colorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] sit infinita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc loca non sunt infinita in actu [illegible] [illegible] [illegible] sicut magnitudo non est divisa actu in infinitum [illegible] [illegible] divisibilis.

Zeno autem non recte ratiocinatur etc. Postquam philosophus determinavit de divisione motus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus errabant aliqui esse motum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solutiones rationum negantium totaliter motum [illegible] [illegible] quod in divisibili non movetur quod ponebat in divisibili [illegible] [illegible]. Quoniam autem hic etc. [illegible] [illegible] [illegible] esse finita [illegible] [illegible] quod ponebat omnia moveri [illegible] [illegible] Quoniam autem omnis etc. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duo facit primo ponit quasdam rationes et solutiones [illegible] [illegible] ad id quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Secundo explicat [illegible] eius rationes [illegible] [illegible] [illegible]. Quattuor autem sunt rationes. Dicit quod [illegible] quod Zeno male ratiocinabatur [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] quod mensura [illegible] [illegible] quod [illegible] velocissime moveri sicut sagitta quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Omne quod est in loco [illegible] [illegible] autem movetur aut quiescit sed omne quod fertur in quolibet nunc est in loco sibi [illegible] [illegible] nec autem movetur aut quiescit sed non movetur ergo quiescit. Si autem in illo nunc non movetur sed [illegible]

videtur quiescere. scilicet quod in toto tempore non movetur sed magis quiescit. Possit autem hec ratio probare illud solum quod supra ostensum est, quod in nunc nec movetur nec quiescit; sed solum intentio Zenonis non excluderet. sufficit enim Zenoni si ostendere possit quod in toto tempore nihil movetur, quod videtur sequi ex hoc quod in nullo nunc eius movetur. Ideo aliter alii solvunt et dicunt esse quod ratio concludit non sequitur ex premissis. Ad hoc enim quod aliquid moveatur in toto tempore oportet quod moveatur in qualibet parte illius temporis. Ipsa autem nunc non sunt partes temporis sed sicut ea ex quibus componitur tempus, nec componitur tempus ex indivisibilibus sicut nec aliqua magnitudo componitur ex indivisibilibus ut supra probatum est. Unde non sequitur quod in tempore non moveatur ad hoc quod in nullo nunc moveatur. Deinde cum dicit Quatuor autem sunt rationes etc. ponit rationes Zenonis quibus utebatur ad destruendum motum. Et circa hoc tria facit. primo narrat quomodo destruebat per 4 rationes motum localem. Secundo quomodo destruebat alias species mutationis ibi: Sed neque secundum mutationem etc. 3. quomodo destruebat specialiter motum circularem ibi: Neque in circulo etc. Circa primum 4 rationes ponit et hoc est quod dicit quod Zenon utebatur 4 rationibus contra motum que ingerebant difficultatem multis eas solvere volentibus. Quarum prima talis est. Si aliquid movetur per totum aliquod spacium oportet quod prius pertranseat medium, quam perveniat ad finem. Sed cum et medium sit divisibile oportebit quod prius pertranseat medium illius medii et sic in infinitum cum magnitudo sit in infinitum divisibilis. Infinita autem non contingit transire in aliquo tempore finito. Ergo nichil potest moveri etc. Dicit ergo aliquis quod supra est probatum hic 6 libro solvit rationem istam. per hoc quod sicut tempus est infinite divisibile sicut et magnitudo. Quod quidem solum sufficit ad interrogantem. s. infinita contingit transire in tempore infinito. quantum ad interrogatorem non quod sint in magnitudine quasi in actu existentibus. Sed non ipsis existentibus tunc autem aliquo puncto spacii utitur quasi in medio in actu existenti quando utitur eo ut principium et finem et tunc necesse est quod subsistat ibi et interdicitur et si sic operaretur transire infinita actu existentia numquam veniret ad finem. Secundam rationem ponit ibi: Secunda autem etc. et dicit quod hanc secundam rationem vocabat Achillem quasi invincibilem et insolubilem et erat ista talis. Quod si aliquid moveatur quod currit tardius, si incipit prius moveri, quod numquam attingetur a velocissimo. et sic probabat. Si tardius incepit moveri ante velocissimum, per aliquod tempus ante quam velocissimum quod persequitur possit attingere tardissimum quod fugit, necesse est quod vadat ad illum locum in quo movit fugiens in tempore illo quo persequens non movebatur. sed oportet quod velocissimum illud spacium pertranseat in aliquo tempore, in quo tempore iterum tardius aliquod spacium pertransit et sic semper. ergo semper tardius habebit aliquid, i. aliquod spacium pertransitum in quo precedit velocissimum quod ipsum persequitur. Ita velocissimum numquam attinget tardius. Hoc autem Zeno ostendit quod nichil potest moveri. Ad solvendum autem hanc rationem dicit quod hec ratio est eadem cum prima, que procedebat ex divisione spacii in duo media quantum ad virtutem medii. Sed differt ab ea in hoc quod aliqua magnitudo spacii accepta non dividitur in duo media sed dividitur secundum proportionem excessus velocioris ad tardius in motu. sicut in tempore quo movebatur solum tardius accipitur maior magnitudo. In secundo autem tempore in quo velocius pertransit predictum spacium, cum sit minus, accipitur minor magnitudo pertransita a tardiori et sic semper. Unde quia quelibet magnitudo dividitur, videtur accidere ex hac ratione quod tardius numquam comprehendatur a velociori. Sed hoc idem contingebat in ea que prima ratione dicebat dividere magnitudinem in duo media, quia in utraque videtur accidere quod mobile non possit attingere usque ad terminum propter divisionem datam magnitudinis in infinitum qualitercumque dividatur, scilicet vel in duo media sicut prima ratio procedebat, vel secundum quod hec ratio. Sed in hac ratione additur quod velocissimum non potest attingere ad tardius, differt solum quod addit quandam tragediam, i. quandam magnificationem velocitatis ad admirationem movendam. Sed non facit aliquid ad virtutem rationis. Unde patet quod necesse est esse eandem solutionem huius rationis et prime. sicut enim in prima ratione falsum concludebat quod mobile non perveniret ad finem magnitudinis propter infinitam magnitudinis divisionem, ita falsum concludebat hec ratio quod tardius precedens numquam attingatur a velociori sequente. quod manifestum est quod si mobile non perveniret ad aliquem terminum determinatum quem semper precedit tardius, non attingitur a velociori, sed tamen attingetur. Si hoc detur quod mobile possit transire finitam magnitudinem in tempore finito, pertransibit enim velocius persequens totam magnitudinem illam quam precedit ipsum tardius fugiens et adhuc maiorem in minori tempore quam tardius moveatur ultra aliquam determinatam magnitudinem et ita non solum attinget ipsum sed etiam ultra transibit. Hec ergo sunt due rationes Zenonis sic solute. Tertiam autem rationem etc. Et dicit quod tertia ratio Zenonis erat illa quam supra posuit aliquando in precedenti ratione scilicet quod sagitta que fertur quiescit sicut supra dictum est. hoc accidit ex eo quod ipse supponit quod tempus componitur ex hiis nunc. non enim hoc concesso non procedit sillogismus ad propositum. Quartam rationem ponit ibi: Quarta autem ratio etc. et circa hoc primo ponit rationem. secundo ponit solutionem ibi: Est autem deceptio etc. Quarta ratio ita est. Ut sint quantitates equales magnitudines etc. Dicit ergo primo quod quarta ratio Zenonis procedebat ex aliquibus que movebantur in aliquo stadio ita quod sint due magnitudines equales quarum movetur utraque equalia, i. per spacium stadii equale utraque in equali tempore sic quod iste motus ex contrario, i. ita quod una magnitudinum equalium moveatur per ipsum spacium stadii versus unam partem et alia versus aliam partem. ita tamen quod una magnitudinum mobilium incipiat moveri a medio stadii sive spacii in stadio dato, et utraque moveatur equali velocitate. Ex hoc ponit ratio opinabatur Zeno quod accideret quod tempus dimidium esset equale duplo. quod quia esset impossibile volebat ex hoc ulterius inferre quod impossibile est aliquod moveri. Deinde cum dicit Est autem deceptio etc. ponit solutionem et dicit quod Zeno in hoc decipiebatur quod accipiebat ex una parte mobile moveri iuxta magnitudinem motam et ex alia parte accipiebat quod moveretur iuxta magnitudinem quiescentem equalem magnitudini mote. quod supponit esse velocitatis mobilium volebat quod hoc esset quod sit motus eque velocium per equales magnitudines, quarum una movetur et alia

quiescat quod patet ex sententia quod cum ad nostrum motum magnitudinem
quiescente non ibi sunt nisi motus. Sed quando ad motum mixtum mag
nitudinem mota sunt ibi duo motus et si sit in eadem parte addi
tur quantum si autem sint oppositas partes diminuet secundum quantum
alter motus. quod si magnitudo mixta ad motum motum in eadem parte mo
ueatur equali velocitate vel in maiori, nunquam motus pertingit
eam pertransire. Si uero minori velocitate moueatur magnitudo
pertransibit eam quia in maiori tempore. Sed si quiesceret. Sed si
magnitudo moueatur in oppositum motus quod quanto magnitudo velocius
mouetur tanto motus in minori tempore eam pertransit quod utrique motum
comparatur quod patet quod residuum pertransiuerit. Dicit ergo primo. Verbi gratia sint magni
tudines etc. Ad a. Aristoteles ponit exemplum. Ponatur ergo quod sint
tres magnitudines equales sibi inuicem. Quarum que ponatur
a. et sit iste magnitudines stantes in motu ut sunt
alligatur quod sit spatium ad modum cubitorum .iiij. quam scribat
a. et sit alia magnitudo tres equales sibi inuicem quam
describat b. incipiatque simul intelligatur quod sit unum mo
tum cubitorum incipiat hec magnitudines mouens a me
dio spatij. sit tres magnitudines alie equales in motu magni
tudine et velocitate ipsius b. quas scribat istas c. et
incipiant mouere ab ultimo spatij in puncto ab ultimo
a. hac per suppositione facta contingit quod primum b. per suum
motum peruenit ad hoc quod sit simul cum ultimo a. quod simul
et hoc erit cum ultimo b. et tunc primum c. per suum motum perueniet
secundum primum a. conuenit in transitu mutua rationem motus
b. et c. contra eum mouentur. Cum autem hec facta fuerint constat
quod ipsum primum c. pertransiuit omnia a. sed ipsum b. non transiuit nisi me
dium b. et c. sit equalis velocitatis et equali velocitate mouentur
magnitudines in minori tempore pertransiuit. Sed quod tempus in quo primum
uenit ad ultimum a. sit minus tempus in quo primum c. peruenit ad primum a.
oppositum. Sed quod equaliter cum tempus utrique c. b. et c. et iuxta quod tempus in
equali tempore et b. pertransierunt quodcumque a. hoc ergo supposito quod tempus
quo b. peruenit ad ultimum a. sit dimidius temporis in quo c. per
uenit ad primum a. oppositum . ostendendum est. quod Zeno
volebat concludere quod hoc dimidium tempus sit equale illi duplo. Et
quod cum ponitur quod tempus motus ipsius c. duplum temporis motus ipsius
b. ponatur quod in primo medietate temporis perueniunt usque ad medie
tatem spatij quod est b. et c. et b. incipiat mouere ad unam part
em. et c. ad aliam. cum b. peruenit ad ultimum a. oportet quod tran
sierit c. quod sibi primum b. et primum c. sunt in partes ultimis .s. unum
in primo a. et aliud in ultimo. et sic quod dicebat c. in equali tempore sit
iuxta unumquodque b. in quanto tempore pertransit unumquodque ipsorum
a. et hoc ideo quod ambo .s. b. et c. in equali tempore pertransiunt unum
a. et sic in quibus b. et c. equali tempore pertransiunt ipsorum b. et ipsorum a. ergo
tempus in quo c. pertransit omnia b. est equale tempori in quo pertransiunt omnia a.
tempus autem in quo c. pertransit b. est equale tempori in quo c. vel b. per
transiuit medietatem ipsorum a. ut dictum est probatum est atque tempus
in quo b. pertransit medietatem ipsorum. quod est dimidium temporis
in quo c. pertransit omnia a. ergo sequitur quod dimidium sit equale du
plo quod est impossibile. hec ergo est ratio Zenonis. sed in aduertendo sententiam

posterius. quod accipit quod in eodem tempore pertranseat b. et motum et a. quies
cens quod est falsum ut supra dictum est. Deinde cum dicit. Sed neque secundum mutationem etc.
ponit rationem quod Zeno excludebat mutationem quod est inter contradictoria
dicebat enim sic. omne quod mutatur dum mutatur neutrum est. quod dum
mutatur a quo in quod mutatur dum ad terminum. ad quem iam mutatum est.
Si ergo ad mutationem de uno contradictorio in aliud. ut de non albo in album
sequitur dum mutatur quod neque sit album neque non album. quod est impossibile. hec autem
hec in genere sic aut aliquibus qui ponunt in partibus se moueri. tamen no
bis qui ponimus quod omne quod mouetur est partibile. et omne sensibile totum in
albo extremorum quod ergo hec non possit dicere aut album aut non
album. Contingit enim quod una pars sit alba et aliam alba
sed etiam non album aut non album ex eo. quod totum sit hic. sed quod
plures et principaliores. partes sunt tales sicut quod magis proprie sensualitates
tales esse. quod non idem est non esse in hoc. et non esse in toto. hoc sicut in albo
vel non albo. Et quod dictum est de albo nullus est non esse in eo simpliciter
et omnibus quod opponuntur secundum contradictionem. sicut calidum et non calidum
et huiusmodi. Sed enim oportebit quod sit in altero oppositorum. in quod mutatur de non
mutabile ab eo. quod principaliter etc. Sed non sequitur quod semper sit
totum in neutro extremorum ut Zeno putabat. Sciendum est autem
quod hec conclusio sufficit ad repellendum rationem Zenonis. quod hic
principaliter intenditur. Quamuis autem ex hoc sequeretur mutationem in
unum plenum ostenditur. sed cum equaliter unum est. quod pars aliqua tamen
alteratur vel quiescit. sed aliud totum sit ut supra dictum est. et tamen hec
locus hic conclusio. sed illa que posita in .vi. Deinde cum dicit. Item in eodem
etc. Soluit rationem Zenonis que destruebat motum spericum
dicebat enim quod non possibile est ad equalitatem. vel separari ex motu. vel
quecumque alio modo ita quod sic aliquid moueatur. in se ipso et
non progrediendo a loco. in quo sunt. secundum geometrice loco. et hoc
probat tali ratione. Omne in quo per tempus ad quod sicut totum in partes
in uno et eodem loco quiescit. Sed omnia hec sunt in loco eodem.
et ipsum partes eorum sunt ad quod componit. motum quod sequitur
quod simul moueantur quod est impossibile. hinc autem rationi obuiat
philosophus duplex primo quantum ad hoc quod dicit partes in motu esse.
in eodem loco per ad quod tempus quod ait dicere. quod partes in motu
in nullo tempore sunt in eodem loco. Zeno autem accipiebat locum
totius id est dum spera mouetur nulla pars recipit locum est locum
totius partis sic sed aliud locum. de ipso loco partis. sed quod pars pars
huius loci. dictum est enim in iiij. quod partes quod sunt in loco in potentia.
Secundo autem in loco spherico. quod pars mutat proprium locum. sed non
locum totius. quod non sunt una pars succedit alia pars. Secundo
obuiat ad positionem Zenonis rationem. quantum ad hoc quod dicit. quod
rerum manet in eodem loco per quod tempus quod aliud dicit quod in toto sperico
mutatur in aliud locum quod sic patet. ad hoc enim quod sint duo loca di
uersa non oportet quod unum illorum locorum sit totaliter extra alium sed quod
quid. Sed locus predicatur primo loco in parte ab eo diui
sus ut potest considerari in hiis que mouentur motu recto. Si
cum ad cubitalem moueatur. de ab loco. in b. c. locum. est
utrumque sit locus cubitalis dum motum de uno loco in aliud oportet quod
pertransibat unum illum mutationem in aliud. sed si dimittat de loco
ab. quod est a. d. mutet in locum quod est. b. quod est quod ergo quod locus

c. b. c.

vi.

b. c. est ali a loco. a. b. non tamen totaliter ab eo. sed in parte.
Si autem daretur quod illa pars moveretur que fuit in utroque loco. videretur
in parte loci. quam movebatur debet esse in duo loca et tamen in nullo.
ab invicem separata. sed solum differunt secundum rationem. Secundum quod prius dicta in
diversis signis acciperetur. v. g. secundum prius moveretur. i. ad signum quod
in motus accipitur ut prius. et erunt duo loca secundum rationem sed unus locus
secundum subiectum. Et sic illud est quod hic dicitur quod non est eadem ~~ratio~~. secundum quod
accipitur ut incipiens ab b. et ut incipiens. a. c. vel a quocumque
alio signo. non forte dicitur eadem relatio. subiecto licet in multis
hic et hic quodcumque accidit aliter. unum tamen est quod quicquid est in uno et eodem
loco. movetur in aliquo. et non quiescit ut zeno probare nitebatur
batur. et eodem modo scilicet et in spatio omnibus aliis que circa proprium
locum movetur. sicut rota et columpna. vel quicquid hic.

Ostensis autem hiis dictis &c.

Postquam philosophus solutiones zenonis improbantis motum. hic intendit ostendere quod impartibile non movetur. et quod
destruit opinionem democriti ponentis athamos. et sic movetur
et etiam hic duo facit. primo ponit intentionem. Secundo probat propositum
ibi. Quoniam autem ex ab. in bc. &c. Dicit ergo primo quod sup-
ponit ex hiis que supra dicta sunt. dicendum est quod impartibile non potest
moveri. non forte per accidens. sicut punctum movetur in toto corpore. vel quod
cumque alia magnitudine in qua est punctum. vel linea. vel superficie.
movetur autem ad motum ad aliud. Et ergo uno modo quando est quod ad
motum ad motum alterius non est aliqua pars eius sicut id quod est in navi movetur
ad motum navis. et albedo non movetur ad motum corporis.
cum non sit pars eius. alio modo sicut pars movetur ad motum totius. et quod
impartibile dicitur ~~imp~~ sic quod impartibile ostendit quomodo accipiatur
hic. impartibile. et dicit quod impartibile hic dicitur id quod est indivisibile secundum quantitatem
dicitur etiam et ad. impartibile secundum speciem. sicut si diceret ignem impartibilem et
aerem quia non potest resolvi. in plura corpora specie diversa. sed tale impartibile
nichil prohibet moveri. et intendit ergo excludere motum ab impartibili
secundum quantitatem. et quia dixit quod pars movetur ad motum totius et aliquis
possit dicere quod pars nullo modo movetur. Subiungit quod sunt aliqui
motus partium in quantum sunt partes. qui sunt diversi a motu to-
tius. in quantum motus totius est. et hoc apparet diversitas maxime potest considerari
in motu sperico. quia non est eadem velocitas partium que moventur circa
centrum et partium que sunt extra. versus superficiem exteriorem quasi
in quantum est velocitas totius. ac si motus iste non sit unus. sed diver-
sorum. Manifestum est enim quod velocius est quod in eodem tempore pertransit maiorem
magnitudinem. dum autem spera movetur manifestum est quod maiorem circulum per-
transit pars exterior spere quam pars interior. unde maior est velocitas
partis exterioris quam partis interioris. Ista autem diversitas mo-
tuum intelligenda est secundum partes. tamen conveniunt moveri secundum se. unum
actu est unus motus totius. partium sed potentia sunt diversi motus partium
ad invicem. et a motu totius. et sic dicitur pars moveri per accidens
ad motum totius. est tale per accidens quod est in potentia. per se quod non est in mo-
tu per accidens secundum quod dicitur accidens vel forme. per accidens movetur. propter
sicut hic distinctione eius quod movetur. Explicatis istis intentionibus
ostendit quod id quod est impartibile secundum quantitatem potest moveri ad mo-
tum corporis per accidens. non tamen pars. quia nulla magnitudo componitur.

ex indivisibilibus ut ostensum est. sed sicut id quod movetur ad motum alterius quod non est
pars eius sicut sedens in navi movetur ad motum navis. Sed per se
non contingit impartibile moveri. hoc autem dicit supra probavit. non ex propria
intentione sed incidenter. unde preter suppositam hic magis
explicat intentionem et rationes addit efficaciores. ad propositum ostendendum
dicendum Dicit ergo primo. Quoniam autem ex &c. probat propositum tribus rationibus
quarum prima talis est. si ponatur quod impartibile movetur. moveatur ex ab. in
b. c. non differt quantum ad hanc rationem utrum ista dua. scilicet a. b. et b c.
sint magnitudines sive duo loca. ut in motu locali. et
augmenti vel due species. i. due qualitates sicut in motu alterationis
vel sint duo contradictoria opposita sicut in generatione et corruptione. et
sit tempus d. in quo ad mutatur de uno termino in alterum primo. et in utroque
partis. in hoc ergo tempore necesse est quod id quod movetur. aut sit in a. b. in
toto aut in b. c. in toto ad quod aut ad eius in uno toto
alia non pars eius est in altero. Omne enim quod movetur oportet quod aliquid horum
termini motorum. sicut habeatur sic supra dictum est. ista autem potest dari
etiam in utroque. vel quod sit in utroque. sed diversas partes. quia sic sequitur
quod esset partibile. et sic non potest esse in utroque. vel quod sit in b. c. in
toto ad quod quia non est in toto ad quod. aut ad eius in uno toto et
non pars eius in altero. Omne enim tunc iam est mutatum ut ex illis
patet. ponatur c. b. est quod in hoc tempore mutaretur. relinquitur ergo quod in to-
to tempore quo mutatur indivisibile sit in ab. in toto a quo. et quod
scilicet quiescat nichil enim est aliud quiescere quam aliquid sit in uno et
eodem loco per totum tempus ad Convenit sed tempore sit per impossibile. si tempus est
divisibile. quodcumque per ad quod est in uno et eodem. sicut te habet necesse est ipsum
quod est quiescere. Sed hoc est impossibile quia ad dum mutatur quiescit relinquitur
ergo quod non contingit impartibile moveri nisi aliquis nisi movetur. hoc enim
solummodo possibile esset ad motum. vel indivisibile. Sed quod componitur
ex hiis nunc. quia in nunc est motum esse vel mutationem quod motum est
in quo hic non movetur. sed quod in nunc nichil movetur. sed sic motum. Sic
ergo possibile ponere indivisibile moveri in aliquo tempore si componitur.
nunc componet quia possibile dari quod in qualibet horum nunc ex quibus componitur
tempus esset in uno et in toto tempore. i. in omnibus nunc mutatum. et sic
in toto tempore movetur secundum autem in aliquo nunc. sed quod hoc sit impossibile
. s. quod componi ex nunc ostensum est prius. Omnium enim sup. quia non
tempus componitur ex hiis. punctis neque motus componitur ex momentis ut
per momentum intelligamus. hec est mutatum esse. quod cum hic dicit quod indi-
visibile movetur. aut quod motus componitur ex indivisibilibus nichil aliud fuit
quod quod tempus componatur ex nunc. aut magnitudo ex punctis. quod est
impossibile. ergo impossibile est impartibile moveri. Secundam rationem ponit
ibi. Amplius ex hiis. manifestum &c. et dicit quod ex hiis que dicentur
potest esse manifestum quod neque punctum neque ad aliquod indivisibile potest mo-
veri. Ista ratio specialis est de motu locali. Omne enim quod movetur secundum
locum impossibile est quod prius pertranseat maiorem magnitudinem.
ipso mobili quam equalem. vel minorem sed semper mobile pertransit mag-
nitudinem equalem sibi quam minorem. quia minorem. Si ergo hoc ita
sit habet manifestum est quod punctum si movetur prius pertransibit ad minus
aut equalem quam longitudinem maiorem. sed impossibile est
quod pertranseat ad minus. quia est indivisibile. relinquitur ergo quod pertransibit ad equale sibi. et ita quod numeret punctum. quod sit in

linea que super punctum moveatur motu consimili linee. Si quod movetur per totam lineam [illegible] mensurando omnia puncta, ergo [illegible] linea sit ex punctis. Si ergo hoc est impossibile et impossibile est quod indivisibile moveatur. [illegible] ibi. Amplius autem hoc et ex superioribus etc. Que talis est. Omne quod movetur movetur in tempore et nichil movetur in instanti ut est superius probatum est. [illegible] est autem superius quod omne quod est divisibile [illegible] tempore in quo movetur est accipere minus tempus in quo movetur ad minus mobile quod supponitur eadem velocitate in minori tempore pertransit minus mobile ad signum datum quam mobile maius sicut in minori [illegible] quod totum [illegible] superioribus patet. Si ergo punctum movetur est accipere [illegible] minus tempus in quo movetur. Sed hoc est impossibile quia [illegible] in illo moveretur ad minus quam punctum et sic indivisibile esset divisibile et ad minus sicut quod dividitur in quo. Hoc enim solum possibile moveri. Indivisibile sicut possibile ad movendum in nunc indivisibile quia sicut non est accipere ad minus ipso nunc in quo movetur, in non oportet accipere ad minus mobile sicut patet quod eiusdem rationis est quod fiat motus in nunc et quod indivisibile ad quod moveatur. Hoc autem est impossibile quod in nunc fiat motus, ergo impossibile quod indivisibile moveatur.

Mutatio autem omnis etc. Postquam philosophus ostendit quod omne impartibile non movetur, hic intendit ostendere quod nulla mutatio est infinita [illegible] quod possunt omnia moveri semper et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod nulla mutatio est infinita [illegible]. Secundo ostendit quomodo possit esse infinita tempore ibi. Sed sic continua etc. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod mutatio non est infinita in aliis mutationibus [illegible] motum localem. Secundo ostendit in motu locali ibi. Loci autem mutatio etc. Primo ergo ratio talis est. Superius dictum est quod omnis mutatio est ex quodam in quoddam et in quibus mutationibus quarum termini sunt contradictorie opposita ut generatio et corruptio vel inter contraria ut alteratio et augmentum et diminutio de quibus [illegible]. Unde in hiis mutationibus que sunt inter contradictorie opposita terminus est affirmatio et negatio sicut est generationis et corruptionis [illegible] non esse simpliciter [illegible] mutationum que sunt inter contraria ipsa contraria sunt termini ad quos sicut ad [illegible] ultima mutationes [illegible] quod cum omnis alteratio [illegible] quod omnis alteratio habeat aliquem terminum et similiter [illegible] de augmento et de diminuto quia terminus augmenti est perfecta magnitudo et dico perfectam [illegible] alia [illegible] magnitudinis [illegible]. Est autem diminutio id quod contingit esse in [illegible] a perfecta magnitudine sicut patet quod [illegible] mutationum hoc ad ultimum quod tendatur [illegible] est infinitum [illegible] illa [illegible] mutationum [illegible] ad ultimum in quod tenditur potest esse infinita. Deinde cum dicit Loci autem mutatio etc. Procedit ad loci mutationem [illegible] quod non est similis ratio de loci mutatione et aliis mutationibus [illegible] hoc quod tendunt ad aliquod contrarium vel contradictorie opposita quia non omnis loci mutatio est inter contraria simpliciter accipit [illegible] motibus naturalibus gravium et levium locus enim ignis [illegible]

maximam distantiam [illegible] distantias [illegible] talibus [illegible] in [illegible] tales mutationes sunt inter contraria simpliciter. Unde de hiis mutationibus possumus ostendere quod non sunt infinite sicut de aliis. Sed maxima distantia in motibus violentis aut voluntariis non accipitur simpliciter sed aliquo modo [illegible] secundum quod [illegible] aut violentiam movetur quod autem non [illegible] potest ad maiorem distantiam movere [illegible] maxima distantia [illegible]. Sed autem simpliciter [illegible] non potest ostendi per [illegible] quod nulla mutatio localis est infinita [illegible] quia [illegible] quod impossibile est esse [illegible] non contingit [illegible] quod omnino non contingit esse [illegible] potest esse eo [illegible] quod impossibile hic intelligitur [illegible] quod sic est impossibile quod nullo modo contingit esse [illegible] possibile est [illegible] quod movetur [illegible] tendit ad possibile. Sed omne quod movetur [illegible] potest [illegible] infinitum non potest transiri [illegible] ad localem [illegible]. Sic ergo nullus motus localis est infinitus [illegible] patet quod nulla mutatio potest esse sic infinita [illegible] non finiatur [illegible] quibus [illegible] Deinde cum dicit Si sic continua etc. Ostendit quomodo motus potest esse infinitus tempore [illegible] sic contingat motum esse infinitum tempore non semper maneat unus et idem motus quia eius motus durat per infinitum tempus [illegible] motu [illegible] dubitatione [illegible] forte quod ponimus [illegible] sicut si dicam quod post loci mutationem est alteratio et post alterationem augmentum [illegible] sic semper possit motus durare infinito tempore. Sed non [illegible] quia in hiis motibus non sit unus motus [illegible]. Si quod movetur durat tempore infinito ita quod semper maneat unus [illegible] hoc non contingit nisi in uno [illegible] motus [illegible] potest durare [illegible] tempore infinito [illegible] **Phisicorum VII.**

Omne quod movetur etc. Postquam philosophus in precedentibus libris determinavit de motu [illegible] ad ipsum [illegible] hic incipit determinare de motu [illegible] ad motores et mobilia [illegible] partes [illegible] ostendit esse primum motum et primum motorem [illegible] sic primum motum et primum motorem [illegible] in VIII libro ibi Utrum autem motus aliquando etc. [illegible] dividitur in [illegible] partes [illegible] ostendit primo esse motum et primo motorem [illegible] sunt unius ordinis [illegible] ad invicem [illegible] de comparatione motuum ad invicem ibi Dubitabit autem aliquis etc. Circa primum [illegible] indiget ad propositum ostendendum [illegible] ibi. Quoniam autem omne quod movetur etc. [illegible] ibi. Primum autem movens etc. [illegible] ab aliquo alio moveri [illegible] aliquibus [illegible] non habet in se principium sui motus. Sed principium motus eorum est ab extrinseco sicut in hiis que per violentiam moventur. Si ergo ad sit quod [illegible] principium sui motus [illegible] principium motus [illegible] ab extrinseco [illegible] quod ab aliquo movetur [illegible] in se ipso principium sui motus [illegible] potest esse dubium an ab

[illegible] possit
in motu
quod movetur

quod [illegible] per [illegible] omnes
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible] sic [illegible] loca [illegible] sic finita
[illegible] maxima distantia simpliciter [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dictorum
[illegible]

aliquo moueatur videtur esse huiusmodi mutatio. ad omnia quod ab aliquo
mouetur. Sic igitur ad talem ponatur non moueri ab aliquo alio quod sit
primo per se motum ~~primo et essentialiter~~ ab aliquo alio accipiatur motus
a.b. et quod moueatur dicatur secundum se et secundum partes, et primum autem exemplo. quod alia
qua pars mouetur. sic enim non mouetur per se, sed per partes. oportet autem quod si ad
mouet se ipsum non motum ab alio. quod sit primo et per se motum. sicut si
ad calidum non ab alio oportet quod sit primo et per se calidum. hoc igitur dato pro
cedit ad positum ostendendum. duplex primo quidem excludendo illud. per quod
maxime videri posset. quod ad non ab aliquo moueatur. secundo directe ostendit
dicendo quod nichil potest a se ipso moueri. id est. dum participatur a se ipso motus et ce
lud autem ex quo maxime videtur. quod ad non moueatur est propter hoc quod totum motum
ab aliquo exteriori. Simile est ac si aliquis diceret quod motus est una pars
mouetur et alia motorum. moueatur se ipsum propter hoc quod non discernit
qua pars sit mouens et qua mota. sicut si hic motus qui est de c et pars que
est d.e. moueatur parte que est c.d. et non videatur que pars causa sit mo
uens et que sit mota. ubi autem per se primo motum a.b. quod totum motum ab
alia per motum a.d. dicens. volens intelligi corpus animatum quod non totum motum
sed una pars eius corporis mouetur et alia mota. et quid mo
tum est. quod id quod mouetur ab aliquo mouetur. et ex hoc volebat ostende
re corpus animatum. quod videtur mouere se ipsum. hic autem ei cum velit igitur una
pars mouet aliam et animalia corpora ut in VIII. plenius ostenditur. Deinde
cum dicit: dum participatur. Ostendit directe quod omne quod mouetur ab aliquo
mouetur tali ratione. Omne quod mouetur a se ipso non quiescit a suo
motu propter quietem cuiuscumque alterius mobilis. et hic accipit quod per
se motum. ex hoc autem concludit quod si aliquid mobile quiescit ad quietem
alterius quod hic mouetur ab alio. hoc autem supposito concludit quod necesse est
quod omne quod mouetur ab aliquo alio moueri. et quod hoc sequitur ex primis
sic probat. Illud mobile quod supponimus a se ipso moueri. sit a.b.
oportet diuisibile esse. quia omne quod mouetur diuisibile est. ut inferius ostenditur sequitur
si diuidatur. diuidatur igitur in puncto c. ita quod una pars eius sit
b.c. alia a.c. Si igitur non quiescat totum quiescente parte
accipiatur quod totum moueatur et una pars quiescat. Sed quia una
pars ponitur quiescere. non potest poni totum moueri nisi ratione
alterius partis. sic igitur b.c. quiescente. quia una pars mouetur. a.c.
quiescente parte. sed nullum totum cuius una sola pars mouetur per se primo non
igitur mouebitur a.b. primo et per se quod erat suppositum. Igitur oportet quod b.
c. quiescente quiescat totum a.c. et sic id quod mouetur pausabit
i. desinet moueri ad quietem alterius. hoc ab alio mouetur. et eadem
ratio est de quolibet alio mobili. quia omne quod mouetur diuisibile. et eadem
ratio est. quod quiescente parte quiescat totum. ostensum est igitur quod
omne quod mouetur. per aliquid alio mouetur. Ista autem plures arguunt
ut obiciunt. Obicit enim Galienus contra hoc. quod dicit Aristoteles quod si una alia
pars eius moueatur. et alia quiescat. quod totum non per se mouetur. dicit
enim hoc esse falsum. quia ea que mouetur secundum partem per se. sed decipit
eum Galienus equiuocatione. eius quod est per se. et sunt quidam
quod opponitur ei quod est per accidens. et sic quod mouetur secundum partem mouetur ut Gali
enus intelligit. quomodo per se sumitur. secundum quod opponitur sibi ei quod est per accidens
et ei quod est secundum partem. et hoc dicitur solum per se. sed primo et sic accipitur
secundum Aristotelem. quod patet quia cum concluserit. non igitur mouetur per se a.b. sed subiun
git. si est ipsum per se ipsum moueri. per se et in se igitur arguitur.

obiectio Auicenne. Quam obicit contra hanc rationem. dicit
enim procedere ex suppositione impossibili. ex qua sequitur impossibile. et non est
eo quod ponit aliquid a se ipso moueri. si enim ponamus ad mobile
a se ipso moueri. per se et primo necesse est ei quod moueatur ratione
totius et non partis. si igitur ponitur quod aliqua pars eius quiescat. ponitur
possibile. et ex hac positione sequitur impossibile ad quod arguit inducit. scilicet quod
totum moueatur non per se primo et per partem. ut positum est. huic autem obiectioni
possunt aliqui obuiare dicendo. quod licet impossibile sit partem quiescere sed
determinata linea. ignis est corporis celestis. sicut ut pura celestis
igitur non est ei impossibile sed ratio. aliqui autem concludunt quod quolibet igitur corporis
non prohibet quiescere vel moueri. sed hac conclusione excludit
autem quod dicit primo quidem pars ratione possibile de toto de corpore quod
non prohibet quiescere ex hoc. quod corpus est sicut de parte. et supposit
non sunt assumere. ad probandum propositum de omnibus mobilibus et quiete
partis. Ideo quod probatur simpliciter impossibile. si predicatum repugnat.
non ratione differentiarum quorum non repugnat ei ratione generis.
est ei impossibile quod homo sit irrationalis. quod autem impedit irrationale
est ex hoc quod est animal. Sic igitur simpliciter impossibile est quod pars corporis
mouentis se ipsum quiescat. quod hoc est ratione unius corporis.
hec igitur ratione remota. Auerroys aliter soluit. et dicit
quod aliqua conditionalis potest esse uera cuius antecedens et consequens impossibile sunt
possibile sicut ista si homo est asinus est animal irrationale. per hunc modum
et igitur quod impossibile est quod ad mobile ponatur mouere se ipsum quod
vel totum vel pars eius quiescat sicut impossibile est igneum non esse
calidum. propter hoc quod est sibi ipsi causa caloris. unde conditionalis est
uera. si mobile mouens se ipsum pars quiescat totum quiescit.
Aristoteles autem si subtiliter et diligenter consideretur. nunquam utitur quiete
partis nisi per locutionem huiusmodi conditionalis propositionis. sic dicens
dicit quiescat b.c. sed necesse est b.c. quiescente quiescere a b.
et iterum quiescente parte quiescit totum. ex hac conditionali vera
ut aliquis positum diminuit. Sed contra Auerroys. quod primo diminuit
nondum est de genere diminutionum simpliciter sed de genere diminutorum
quandoque diminutionem. sicut est diminutio esse in quibus est ui
tas conditionalium. Est autem hoc solutio eius quantum ad hoc quod dicit
de ueritate conditionalis. Sed in diminutione diminuitur sed per
quod contingit ei causam. quod est impossibile ad mobile mouere se ipsum
id est euidentia sciendum est. quod ad mouere se ipsum nichil aliud
est quam esse sibi causam motus. quod autem est sibi causa alicuius oportet quod
quod primo sit in quolibet est causa aliorum que sunt post. unde ignis qui est
in aliis est causa caloris est primum calidum. Ostendit autem Aristoteles in
VI. quod in motu non inuenitur primum. neque ex parte temporis neque ex parte magni
tudinis. neque ex parte mobilis. propter horum diuisibilitatem. sic
igitur potest inueniri primum cuius motus est motus non dependeat ab
aliquo priori. motus enim totius dependet a motibus partium. et
diuiditur in eos. ut in VI. probatum est. Sic igitur ostendit Aristoteles
causam. quare nullum mobile mouet se ipsum. quia non potest esse primum mobile
cuius motus non dependeat a partibus. sicut si ostenderet quod nullum diuisibile
potest esse primum ens. quia esse cuiuslibet diuisibilis dependet a partibus. unde si
igitur conditionalis sit uera cuius antecedens non mouetur. sicut est hec conditionalis
uera. si pars non mouetur totum non mouetur. unde positum quod possunt aliquid moueri

.l.

seipsa dixerunt quod nullum corpus autem divinum movens seipsum sed movet seipsum et tamen non sic spiritualiter quod intelligit seipsam et amat seipsam [illegible] omnes operationes motus appellando [illegible] ... solum mobilis.

Quoniam autem omne &c. Postquam [illegible] ostendit quod omne quod movetur movetur ab aliquo hic accedit ad principale propositum [illegible] scilicet quod sit primus motor ... Si autem in infinitum procedet &c.

[illegible]

Quomodo &c. ... Si igitur motor &c. ... Si quid &c. ... Si infinita &c. [illegible]

[illegible]

infinitis
mobilibus

infinitas mobilium et mouentibus efficiatur unum s. ipsum totum
uniuersum per continuatorum quidam infinite magnitudinis uocetur ab
cd. et motus ipsius magnitudinis uocetur ez. i ez et quia ad possibile
dicto quod ez. id est continuus motus finitorum mobilium et in finito tempore
est motus tocius infiniti. ideo sequitur quod nichil differt quantum ad
propositum pertinet utrum accipiatur finita magnitudo quando autem infinita
sicut eam quam mouebatur. a. in tempore s. finito quia sicut mouentur quae-
libet finitorum in mobilium quae sunt in isto infinita. in et similiter in eodem tempore
mouetur tota magnitudo infinita, sed hoc est impossibile cuiuslibet horum dictorum
siue quod sit magnitudo infinita et motus eius in tempore finito et sicut con-
stat supra quod mobile infinitum non potest moueri in tempore finito. ergo impossibile
est hoc. quod ex hoc sequebatur s. quod procedatur in infinitum in mouentibus
et motis. Quare est ergo quod quicquid mouetur ab alio non
proceditur in infinitum sed stabitur alicubi et est ad primum mobile s.
quod mouebitur ab alio in motu et quia predicta probatio procedit
suppositione quadam quod de infinitis s. mouentibus et motis continuentur
ab inuicem et constituantur unam magnitudinem et sic possibile aliquid
uideri quod simpliciter concluditur. ideo subiungit quod non differt hanc rationem
diuinatorum processisse quadam suppositione quia ex contingenti suppositione
et sic sic finis non potest sequi ad quod impossibile cum ergo processio
ducatur ad impossibile, de impossibile non sequitur ex isto contingenti
supposito. sed ex alio quod oportet esse impossibile. cum ex eo impossibile sequitur
et sic patet quod in diuinatoribus ad impossibile ducentibus non refert
utrum accipiatur contingens admittitur impossibile uel omnino ostendit.
Si esset impossibile id est ex quo cum admissione contingeret sequi
se impossibile sicut sic ex eo impossibile sequitur admisso. quod non
potest sequi impossibile ita in contingenti. Sed potest aliquis dicere quod non
est contingens. omnia mobilia continuari. sed impossibile est continuari
omnia elementa ad inuicem et in celestibus corporibus. Sed dicendum est quod
non accipitur contingens et impossibile cum diuinatur ad genere tali
diuinatio hic. quia tamen agitur hic. oportet accipi ut impossibile esse
illud. cui repugnant uel generis et omnium specierum ex quibus ipse species
constituitur. Cum ergo agitur de genere. accipitur ut contingens. omne
id cui non repugnat ratio generis licet repugnaret ei ratio constitu-
entis speciem. sicut si loqueretur de ali. possemus accipere ut contingens
quod omne animal esset album. sed si descenderem ad considerationem
hominis impossibile esset animal esse album. quia ergo nunc hic loquitur
de mobilibus et mouentibus. in communi non aplicando ad determinata
mobilia. et certe contingentia, continuum in differentibus scilicet ad
rationem. mouentis uel mobilis. ideo accipitur ut contingens, quod de mo-
bilia sint continua ad inuicem. quamuis sit impossibile si mobilia considerentur
per suas naturas determinatas.

Primum autem mouens etc. Capitulum
in precedenti diuisione supposuerat quod mouens
et contiguum uel continuum mobili hic intendit ipsum probare. et primo ostendit
propositum. secundo ponit quandam quod theologus plane supponit ibi Omnium
autem qui alterantur etc. Circa primum dicit. primum proponit intentum. Secundo
probat positum. ibi Quoniam autem tres sunt motus etc. Dicit ergo primo quod
mouens et motum sunt simul. sed ad dicendum mouens dupliciter uno
modo sicut finis mouet agentem et tale mouens aliquando

est distans ab agente quod mouet alio modo. sic mouet id
quod primum mouet et id tali mouente hic intelligatur et propter hoc addit
non sicut cuius est. sed id unde primum motus est. mouens. sic primum
quod dicatur immediatum et quod dicatur remotum. intelligatur hic de immediate mouente
et ideo dixit primum mouens. quod primum significet immediatum
mobilis. sicut dicitur quod est primum ordine mouentium. et quod similiter id est uidetur
fuerat. esse quod sunt in eodem loco possibile ad tractandum extrema quod dicit quod
mouens et motum sunt contigua et continua. sicut simul quia tamen cor-
sunt simul. quia quando unum corpus mouetur ab alio. quod oportet ambo
esse in eodem loco. sed non quia nichil est medium inter mouens et mo-
tum uel quod sunt unum. Sed quia in precedenti diuisione processit
solum de motu locali. possibile ad dicendum quod hec tamen ueritate solum
in hoc motu et ideo ad hoc remouendum subiungit. quod ideo hic dicit
est. Inter quod mouens et motum esse simul in proposito. Deinde cum
dicit. Quoniam autem tres sunt motus etc. probat positum et circa hoc
duo facit primo enumerat species motus. Secundo in singulis probat propositum
positum. ibi. Omne ergo quod fertur etc. Dicit ergo primo quod tres sunt motus
unus uel secundum locum qui dicitur loci mutatio. alius secundum qualitatem qui dicitur alteratio.
alius secundum quantitatem qui dicitur augmentum et diminutio. non facit autem
mentionem de generatione et corruptione. quia non sunt motus ut in quinto probatum
est. sed tamen sunt termini motus s. alterationis. ut habitum est in sexto. Propter
hoc quod probatum propositum in alteratione secundum id in generatione et corruptione
Sic ergo tres sunt species motus. et est mouentium. in omnibus est ostendendum
quod dictum est. s. quod mouens et motum sunt simul ut unde intelligitur
Secundum primo hic est ostendendum in motu locali. quia est primum motuum ut in octauo
probabitur. Deinde cum dicit. Omne ergo quod mouetur etc. ostendit propositum in singulis
trium predictorum motuum. et primo in motu locali. Secundo in motu alte-
rationis. ibi. Atque uero neque alterans etc. Tertio in motu augmenti et
decrementi. ibi Et quod augetur et augens etc. Circa primum duo facit
primo ostendit propositum in quibus est manifestum. Secundo in quibus magis
latet. ibi. Quecumque autem ab alio mouentur. Dicit ergo primo quod necesse est dicere
quod omne quod mouetur secundum locum. aut mouetur a seipso. aut mouetur ab al-
tero. quod autem dicitur a seipso ad moueri potest intelligi dupliciter uno
modo per accidens. sicut dicitur in sexto. quod mouetur seipsa una pars
mouet et alia mouetur. alio modo primo et per se sicut dicitur. sed sic totum
mouetur sicut totum. sic supra improbauit et hic modo nichil
mouet seipsum. Si autem aliquid dicatur utroque modo moueri a seipso
manifestum est quod mouens est in ipso quod mouetur. sicut id est in seipso. uel
sicut pars est in toto. ut anima in animali et sic sequitur quod simul sit mo-
uens et quod mouetur. et quod nichil est inter ipsorum medium. Deinde cum dicit.
Quecumque autem ab alio mouentur etc. Ostendit idem in hiis que mouentur
secundum locum ab alio. de quibus est magis manifestum. et circa hoc tria facit. primo distin-
guit modos quibus aliquid contingit ab alio moueri. Secundo re-
ducit eos ad duos. ibi Quare cum omnis etc. Tertio in illis duobus probat
propositum. etc. Circa primum duo facit. primo diuidit modos quibus aliquid mouetur ab
alio et dicit quod sunt quatuor s. pulsio attractio uectio et uerticatio.
Omnes enim motus qui sunt ab alio reducuntur in istos. s. pulsionis
quidem etc. Secundo manifestat pulsionem. Quare modos et primo manifestat
pulsionem quia cum mouens facit a se ad mobile distans moue-
do. diuidit autem pulsionem in duo. s. impulsionem et expulsionem

Dicit autem impulsio quando movens sic pellit ad motum quod non deficit ab ipso pellendo ad motum ipsum, sed simul cum eo tendit quousque ducat. Expulsio autem est quando movens sic movet quod tamen deficit a derelicto ipso, non comitatur ipsum usque ad finem motus. Secundo ibi: vectio autem etc. manifestat vectionem, et dicit quod vectio fundatur in tribus aliis motibus, scilicet pulsione, tractione et vertigine, sicut per accidens fundatur in eo quod est per se. Id enim quod vehitur non movetur per se sed per accidens, in quantum scilicet est in alio moto; id autem quod vehit movetur per se, ex eo quod ipsum est [illegible] in his quae movent per accidens [illegible], et sic oportet quod ipsum vehens aut pulsum vel tractum vel vertigine circumlatum. Ex quo manifestum est quod vectio in tribus aliis motibus continetur.

Tertio ibi: Tractio autem etc. manifestat tractionem. Et dicit quod tractio a pulsione differt, quia in pulsione movens se habet ad motum ut terminus a quo, movens vero in tractione ut terminus ad quem. Ad quem, id est trahens, dicitur quod movens alterum a seipso moveat ad se vel ad locum ad seipsum contingentem, uno modo sicut finis motus, cum finis dicatur trahere illud quod petit: trahit sua quemque voluptas. Et hoc modo potest dici quod locus trahit id quod illuc movetur. Alio modo potest dici aliquid trahere quia movet aliud ad seipsum alterando aliqualiter, ex qua alteratione contingit quod alterum movetur secundum locum, et hoc modo magnes dicitur trahere ferrum. Sicut enim generans movet gravia et levia in quantum dat eis formam per quam moventur ad loca, ita et magnes dat aliquam qualitatem ferro per quam movetur ad ipsum. Et quod hoc sit verum patet ex tribus. Primo quia magnes non trahit ferrum ex quacumque distantia, sed ex propinquo. Si autem ferrum moveretur ad magnetem solum sicut ad finem, sicut grave ad suum locum, ex qualibet distantia tenderet ad ipsum. Secundo quia si magnes aliis perungatur, ferrum attrahere non potest, quasi aliis in alteratione impedientibus aut in contrarium alterantibus. Tertio ad hoc quod magnes attrahat ferrum oportet primo ferrum liniri cum magnete, maxime si magnes sit parvus, quasi ex magnete ferrum aliquam virtutem accipiat ut ad eum moveatur. Sic ergo magnes attrahit ferrum non solum sicut finis, sed etiam sicut movens et alterans. Tertio dicit ad hoc quod movetur ad seipsum motu locali, tractio sic diffinitur: hic tractio per unum corpus trahit aliud, id est quod trahens simul moveatur cum eo quod trahitur. Hoc ergo quod dicit quod tractio est motus trahentis ad seipsum vel ad alium, sit velocior non separatus ab eo quod trahitur. Dicitur autem ad ipsum vel ad alium, quia movens voluntarium potest [illegible] vel seipso [illegible] potest pellere sic a seipso et ad alium trahere sicut a seipso. Sed hic motu [illegible] non contingit [illegible] semper pulsioni applicare, et tractio illis adherentibus. Addit autem cum velocior, quia contingit quandoque quod id quod trahitur per se movetur ille quod attrahit, sed attrahentem velociori motu compellit moveri, quia trahens movetur suo motu, oportet quod motus attrahentis sit velocior quam motus vel eius quod trahitur. Exponit autem quod dicitur ad ipsum vel ad alium, quia contingit esse tractionem ad ipsum trahentem et ad alterum in motibus voluptariis, sicut dictum est, et quia sunt quidam motus in quibus non ita manifeste salvatur ratio tractionis, ostendit eos reducendo ad hos modos tractionis quos posuit,

scilicet ad seipsum et ad alterum. Et hoc est quod dicit quod omnes alie tractiones que nominantur reducuntur in hos duos modos tractionis, quia similes sunt speciei cum eis que ad hoc quod motus accipiunt speciem illarum, et quia ille tractus sunt vel in seipsum vel ad alterum, sicut patet in inspiratione et exspiratione. Inspiratio enim est attractio aeris. Exspiratio vero est aeris expulsio. Et similiter sputio est expulsio sputi, et similiter dicendum est de omnibus aliis motibus per quos aliqua corpora emittuntur vel intra recipiuntur, quia emissio reducitur ad pulsionem, receptio autem ad tractionem. Et similiter spathesis est pulsio et kerkisis est attractio. Spatha enim in greco dicitur ensis vel spata, unde spathesis idem est quod spatare, id est pulsio per ensem quo fit pellendo. Vel alia littera quod dicit spatulationem esse unius (?) speculationis corporum, quia per spathesim ponuntur speculatores. Kerkisis autem est attractio. Kerkisis autem est in greco quoddam instrumentum quo utuntur textores, quod ad se trahunt texendo, quod latine dicitur radius. Unde alia littera habet radiatio. Horum est motum et quasi [illegible] emissiorum et receptivorum. Alia est congregatio quae pertinet ad tractionem, qua movetur aliquid ad alterum. Illud autem est disgregatio quae pertinet ad pulsionem, quia pulsio est motus alicuius ab aliquo. Sic ergo patet quod omnis motus localis est expulsio sive tractio. Deinde cum dicit: Vertigo autem etc., ostendit quod sit vertigo. Et dicit quod vertigo est quidam motus compositus ex tractu et pulsu, quia est ad invicem ex una parte pellit, ex alia trahitur. Deinde cum dicit: Ostensum quidem etc., concludit quod omnes alii motus procedunt ad pulsum et tractum reducuntur. Et quia iam ostendit de ceteris istis duobus quod cum vectio consistit in omnibus aliis et vertigo componitur ex pulsu et tractu, relinquitur quod omnis motus localis qui est ab alio reducitur ad tractum et pulsum. Unde manifestum est quod si in pulsu et tractu movens et motum sunt simul, universaliter quod simul pellens sit cum eo quod pellitur et trahens cum eo quod trahitur. Unde certum est universaliter quod nullum sit medium moventis secundum locum et moti.

Deinde cum dicit: Sed autem manifestum etc., probat propositum in his duobus motibus, et primo ponit duas rationes ad propositum ostendendum. Secundo excludit obiectionem, ibi: Proiectio autem etc. Prima autem ratio sumitur ex diffinitione utriusque motus, quia pulsio est motus ab ipso movente vel aliquo alio in aliud, et sic oportet quod saltem in principio motus pellens sit simul cum eo quod pellitur, dum pellens id quod pellitur removet a se vel ab alio. Sed tractio est motus ad ipsum vel ad alium, ut dictum est, sic quod non separatur trahens ab eo quod trahitur. Ex quo manifestum est in his duobus motibus quod movens et motum sunt simul. Secunda ratio sumitur ex congregatione et disgregatione. Dictum est enim quod pulsio est disgregatio et tractio est congregatio, et hoc est quod dicit: adhuc autem sinosis, id est congregatio, et diesis, id est divisio. Non autem possibile est congregari et disgregari nisi adsint his quae congregantur vel disgregantur. Et sic patet quod in pulsione et tractu movens et motum sunt simul. Deinde cum dicit: Proiectio autem etc., excludit quandam obiectionem, quia posset aliquis dicere quod pulsio [illegible] est, quod motus trahens non separatur ab eo quod trahitur, sed in pulsione dicitur quod aliquando aliud pellens pellitur et talis pulsio vocatur expulsio, cuius species est proiectio, in qua movens et motum non sunt simul, quia quando aliud pellit est quandam molem in remotione. Et sic in proiectione videtur quod movens et motum non sunt simul. Et ideo ad hoc excludendum dicit

q pietto; qui motus eius quia fiat sit velocior quam motus illius et hic per aliquem impulsorem fortem forem. Cum est ad pirat quia forti impulsione movetur aer velociori motu quam sit motus eius illius et ad motum aeris convertitur corpus proiectum et quamdiu durat aer impulsus tamdiu proiectum movetur et hoc est quod dicit quia facta tali impulsione tamdiu attrahit ad se proiectum quamdiu in aere sit fortior motus quam eius motus illius. Sic ergo remota hac dubitatione concludo quod movens et motum sunt simul et quod nichil est eorum medium.

At vero neque alterati etc. Postquam ostendit quod in motu locali movens et motum sunt simul, ostendit idem in alteratione quod scilicet nichil est medium alterantis et alterati et hoc probat per inductionem in omnibus enim alterationibus ostendit quod simul sunt ultimum alterans et primum alteratum. Verum est licet hec instantia in aliquibus alterationibus sicut cum sol calefacit aerem sive licet quod calefaciat orbes medios planetarum et pisces quidem in rete dicitur stupefacit manum etc. tenentis absque hoc quod stupefaciat rete et dicendum est quod passiva recipiunt actiones secundum proprium modum et ideo non est quod sunt in ipsis alterans et ultimum alteratum ad patiens ab alterante sed forte non eodem modo sicut ultimum alteratum ad quod patitur recte aptum ~~et alterante~~ stupefactionem sed non stupefactorem quia est minor capax et orbes medii planetarum ad recipiunt a sole scilicet lumen non autem calorem. **Secundum quod autem alterata probat** id per hoc quod tale dicens alteratio est similis alterationi que fit secundum sensum sed in alteratione que fit secundum sensum alterans et alteratum sunt simul ergo in qualibet alteratione. Primum sic probat. Omnis alteratio fit per qualitatem sensibilem que est tercia species qualitatis. Sed illa eius alterantur corpora quibus per corpora ad invicem differunt que sunt sensibiles qualitates ut gravitas et levitas mollicies et duricies que percipiuntur tactu sonus et non sonus que percipiuntur auditu et tamen si sonus in actu accipiatur est qualitas in aere. Omnis aliquis motum localem non non in[?] secundum qualitatem et propter hoc propter alteratio. Sic si non sonus in aptitudine accipiatur sicut per aliquam alterationem fit ad sonabile vel non sonabile album et nigrum que pertinet ad visum dulcedo et amaritudo que pertinent ad gustum humiditas et siccitas que pertinet ad tactum et eadem ratio est de hiis extremis et de mediis utriusque. Et similiter sunt alia que sub sensu cadunt sicut calor et frigus lenitas et asperitas que tactu comprehendunt. Vel cum sint quedam passiones illius generis qualitatis continue et dicuntur passiones quia passiones in genere sunt. Vel quia ab aliquibus passionibus causantur ut predictum est. Dicuntur autem passiones insensibilium corporum quia sensibilia corpora secundum hoc differunt inter se scilicet unum est calidius aliud frigidius unum gravius aliud levius et sic de aliis. Aut in quantum unum ad comparationem ad aliud differunt secundum magis et minus sicut corpus ignis cum differt ab aqua secundum calidi et frigidi differentiam ab aere non secundum magis et minus calidius. Et et secundum hoc attendit sensibilium corporum differentia in quantum patiuntur ad hoc sed non insunt eis sensibilis differentie. Dico calefacta ab infrigidatis et ea que sunt dulcia ab eis que sunt amara. Per aliquas passiones et non enim alterari secundum has qualitates. Omnium corporum sensibilium tam animatorum quam inanimatorum et quia in corporibus animatis quedam partes sunt animate scilicet sensitive ut oculus et manus quedam autem inanimate scilicet non sensitive ut

pilli et ossa et utrisque partes secundum qualitates hic alterantur quia illa sentiendo patiuntur actiones sensibilium ut auditus et visio sunt quod movetur per corpus et aliquam illam passionem. Illud enim illa habet aliquam actionem in per organum corporeum corporis. Sic per hoc movetur et alterari unum passum alteratio. In geometria dicitur in sensum quam intellectus eius non per enim non est per ad organum corporeum. Sic igitur patet quod secundum easdem qualitates et secundum eosdem modos alterantur corpora inanimata sed non ut animata in corporibus animatis inveniuntur alterationes secundum sensum quod non invenitur in corporibus inanimatis. Illud enim corpus inanimatum contingit suam alterationem sed latet eam quod accideret sed sicut secundum alteratum et nec est hic repugnat impossibile quod ad alterationem secundum passibilem qualitatem sensibiles alterationes illius alterationis sentiant quia non solum hoc invenitur in rebus inanimatis sed etiam philosophus quia inanimatum corpus lateat cum alteratur sicut aliquando alteratio accidit in ipsis absque alteratione sensus sicut cum alterantur secundum partes non sentimus et hoc igitur patet quia passiones sensibiles sunt tales quod nichil est medium inter agens et patiens et omnis alteratio est per has passiones quibus alteratur illud. Sequitur quod alterans inferens passiones et alteratum patiens sunt simul et nullum sit inter medium. **Dividitur** secundum. **Hinc quidem etc.** Probat secundum alterationem illius alterari et alteratum sint simul quia hunc sensum scilicet visum puta aer continuus est id est absque medio coniungitur aeri non corpus visibile ut superficies quod visibilis corporis quod est sensus coloris. Coniungitur ad lumen id est ad aerem illuminatum quod coniungitur ad visum et sic patet quod aer alteratus et alterans ipsum sunt simul et similiter alteratio de aere alterante et similiter in auditu et odoratu sic se habent ad id quod primum movet scilicet ad sensibile corpus quia hii sensus sunt per medium extrinsecum. Gustus autem et tactus sunt simul illud enim coniunguntur per ad medium intrinsecum et ab aliis est de tactu et eodem modo sic se habet in rebus inanimatis et in sensibilibus sed quod alterans et alteratum sunt simul. **Dividitur** secundum. **Et quod augetur et augens etc.** Probat idem in motu augmenti et diminuti. Augmenti in motu augmenti quod enim quod augetur et augens est simul quia augmentum est quedam appositio per quam continua aliquid spectat ad augetur et simul est in diminuto quia cum diminuta est in defectu aliquid quando et potest intelligi hoc per ipsum duplici uno modo secundum quod ipsum quod oppositum est vel nutritum est primum movens istis motibus. Scilicet augmentum et diminutum proxime quod causa augetur per quod causa et sic movens et motum sunt simul. Illud enim potest ad appositionem per vel subtractionem alicui et non sit simul cum eo. Procedit tamen de principali agenti apposito cum omnis congregatio quedam est. Subtractio autem est disgregatio quedam. Super autem ostensum est quod in motu congregationis et disgregationis movens et motum est simul. Unum relinquitur quod et in motu augmenti et diminuti et sic ultimum concluditur quod inter ultimum movens et primum motum nichil est medium.

Quoniam autem que alterantur etc.
Quia in precedenti ratione philosophus supposuerat quod omnis alteratio sit secundum sensibilia hic intendit probare et primo proponit quod intendit. Secundo probat propositum ibi **Aliorum autem etc.** Dicit ergo primo quod considerantibus consideranda est quod omnia que alterantur alterantur secundum sensibiles qualitates et propter hoc illud solum proprio

.x.

alteratur q p se patiunt. ad h qualitatibus. Deinde cum dicit Alterationem ergo &c. probat propositum argumento a maiori. quod quidem primo ponit. Secundo quandam suppositionem probat. ibi Ergo quidem &c. Dicit ergo primo quod preter qualitates sensibiles scilicet formam et figuram. Et in prima specie qualitatis continentur scilicet habitus et dispositiones non est quod alteratio quedam sit propter hoc quod huiusmodi qualitates de novo removentur aut de novo acquiruntur. sed enim videtur hoc in mutatione possibile contingere. Conveniens autem sub qualitate alteratio et ut supra ostensum est. sed in predictis speciebus primo et quarte specierum. sed alteratio primo principaliter secundario. quod hec qualitates [illegible] quedam alterationes per qualitatum. sicut patet quod cum ... [illegible] aut infirmitatur. ... mutatur sanitas aut egritudinem quod pertinet ad primam speciem qualitatis. ... et de ... calido et frigido. sed sensibiles qualitates et sic patet quod non est alteratio in prima et quarta specie qualitatis quod ... remotio et acceptio huiusmodi qualitatum est ad aliquam alterationem que est sensibiles qualitates. Ex quo patet quod non fiet mutatio de ... specie qualitatis ... [illegible] ... non accipit aut removet ... quod fit per alterationem ... Deinde cum dicit Ergo quidem &c. probat quod suppositum est quod non sit alteratio in quarta specie qualitatis quod ... sed est in habitibus &c. Circa primo ponit rationes convenientia sunt ex modo loquendi ... considerando quod forma et figura ... ad invicem differunt quod figura importat terminationem quantitatis ... figura que ... forma non dicitur que dat esse specificum artificiato forme artificiatorum ... de quo fit forma statue non dicimus ... i. nomine statue non predicatur de statua in principali et recto ... in figura pyramidis vel ... Sed in talibus in ... denominative dicimus quod ... aut ligneum et sic in aliis. sed in hiis que alterantur ... passionum predicamus de ... calidum &c. ... ... dicimus et album hominem et hominem esse album. Quia igitur in formis et figuris non ... ipsa figura ita quod alteratur de alio dicatur principali et recto. sed solum denominative ... predicantur figura et forma in hiis ... alteratum ... et passio de invicem predicatur. Sed que in formis et figuris ... alteratio sed solum in sensibilibus qualitatibus. Secundo ... ponit. ibi ... &c. ... sicut ... aliud alteratur ... quod ... accipit forma ... perfectionis ... sicut ... ... quod ... alteratio ... ... accipit formam ... figuram ... alteratio ... ... evidentia ... qualitates figure et forme ad ... magis ... ... divinum ... ... divisibilitas ... ... pt

que dulcificatur figura, quod sicut qualitas ... que ... non ad ... omnia actiua ita figura que est qualitas ... ... sed ad formam ... sic posuit aliquis divisiones ... ... ita posuit aliquis figuras ... formas ... [illegible] ... ymago que est ... primo ... figuram ... attendit ... calor vel ... ad ... et ... ... ymago ... artificialis ... figure vel ad ... ... similitudinem ... formam et figuram ad formas naturales. ... accipitur forme et figure non est alteratio. ... ... predicatur ... denominatione ... hominem ... ... Deinde cum dicit Neque in habitibus &c. Ostendit quod non est alteratio in prima specie qualitatis ... ad habitus et dispositiones ... Sed tales sunt anime virtutes &c. primo ponit talem rationem. ... ... qualitatis ... corporis ... virtutes ... ... bonum facit ... bonum reddit ... ... bonum opus ut sanitas ... ... malitia ... egritudine. Omnis enim ... malitia ... ad ... ... Sanitas ... que est quedam ... commensuratio calidorum et frigidorum ... ... corporis que ... infra ... ex quibus ... ad invicem et ad ... i. ad totum ... aliquid ... ... sanitas in ... sanitatis ... ... quod ... ... non ... Continentium ... ad ... ... ad actionem ... ... non attendit ... ad actionem ... dispositio ... ... per ... ad ... ... pulchritudo et macies ... ad ... per dispositionem ... ad motum et ad actionem ... dispositiones ... ... ad optimum i. ad finem que est opus. sic ... dispositiones ... ad debitum opus ... optimum vel ... ... sic ... pulchritudo aut ... ... pulchritudi ... sanitati ... ... optime dispositum ... ... ad bonum ... ... ad accipiat perfectionem ... adeptum finem ... ... accipit ... ... habitus et dispositiones ... ... qualitatis ... ... in aliquo ... ... probatur ... ... alteratio ... ... aut calidi aut frigidi aut ... ad ... motum.

Neque magis circa virtutes &c.

Postquam philosophus ostendit quod non est alteratio in prima specie qualitatis quod ad dispositiones corporis hic ostendit quod neque in habitibus anime. Et primo quod ad ... appetitum. Secundo quod ad partem intellectivam i. ... Et primo duo facit. primo ostendit quod non est alteratio primo ... in virtutibus et malicie. Secundo ... mutationem virtutis et malicie ... ad quandam alterationem. i.

Sed neque in habitibus alteratio etc. Concludit ergo ex premissis quod etiam in
tutes et malicias que pertinent ad partem appetitivam. Sed primo ponit pro
positum alteratio. Ideo autem hic concludit tamen quasi [illegible] et omnibus pre
cedit ad probandum sequentia quibus posita. Ad hoc autem probandum in
ducit et assumit quandam propositionem scilicet quod virtus sit perfectio quedam quod quidem
sic probat quod unumquodque tunc est perfectum quando attingit ad pro
priam virtutem. sicut ille circulus perfectus est qui potest ad sibi simile
facere. [illegible] quod probat per hoc quia tunc est ad maxime secundum
naturam quando nature virtutem habet. etiam est signum complexionis
naturalis [illegible] ad hanc complexionem natura [illegible] perfectum non so
lum in rebus naturalibus verum etiam in mathematicis. ut circulus secundum
accipiatur pro circulo [illegible] perfectus circulus
quando habet perfectionem sue forme [illegible]
[illegible] quod tunc unumquodque perfectum quando habet suam virtutem [illegible]
sed quod virtus sit perfectio quedam [illegible] hac ratione sic probat.
Contrarium sic argumentando dicit. Omnis perfectio simpliciter
[illegible] alteratio non est motus
vel sicut probatum est. ergo secundum virtutem non est alteratio. Sed iste processus non
[illegible] quod consideratio de malicia. scilicet quia corruptio et remotio
perfectionis [illegible] perfectio sit simpliciter [illegible] recedere a
perfectione non est simpliciter [illegible] contingens [illegible]
[illegible] consuetudo [illegible] principaliter [illegible]
dependet nisi [illegible] positus intelligi possit [illegible]
[illegible] quod argumentum [illegible] virtute sic argumentatur [illegible]
forma et figura [illegible] alterari qui perficitur [illegible]
non qui corrumpitur. Sic ergo perfectio malicia non corruptio. ergo virtute
et malicia non est alteratio sicut nec secundum formas et figuras. Deinde cum
dicit sed fieri quidem etc. Ostendit quod consummatio virtutis et
malicie sequitur aliquam alterationem. Et primo ponit quod intendit
[illegible] quod acceptio virtutis et remotio malicie aut econverso
fit cum aliquo alterantur ad quam alteratorum consequitur acceptio et remo
tio virtutis et malicie sed tamen neutrum eorum est alteratio. Secundo pro
[illegible] ibi Quod autem non alteratio etc. Probat propositum et dicit in primo quod
ex sequentibus [illegible] ad alterari ad hoc quod accipiat virtutem
non est motus virtus et malicia [illegible] probare [illegible] [illegible]
[illegible] opiniones hominum de virtute et malicia. Stoici
enim dixerunt quod virtutes erant impassibiles [illegible] quidam posuerunt
virtutes tantum remotas omnibus passionibus quasi sunt
morales [illegible] passiones dicebant esse quasdam autem
perturbationes sive egritudines [illegible] virtutes autem dicebant
quandam tranquillitatem anime et sanitatem [illegible] malicia
dicebant esse passibilitatem. Opinio vero peripateticorum ab
[illegible] quod virtus consistit in aliqua moderatione [illegible]
passionum constituens virtutem moralem medium in passionibus ut
dicitur in secundo ethicorum. Et [illegible] malicia virtuti opposita
[illegible] passibilitatem [illegible] passiones
[illegible] secundum superabundantiam et defectum vel
autem [illegible] sit ad acceptionem virtutis [illegible]
[illegible] quod passiones [illegible] moveant vel quod modifice
passiones autem cum sint in appetitu sensitivo [illegible]

[illegible] alteratio. Relinquitur ergo quod acceptio et remotio virtutis
et malicie fit per aliquam alterationem. Secundo ibi Et totum morale
etc. probat idem [illegible] virtus moralis consistit in aliqua dele
ctatione et tristitia [illegible] non gaudet in operibus
[illegible] et similiter in aliis virtutibus moralibus [illegible]
[illegible] omnis appetitus [illegible] virtutis [illegible] moral
[illegible] ad delectationem et tristitiam. Cum delectatio consequitur ex
[illegible] est in quod appetitus fruitur. tristitia non ex [illegible]
tione est quod appetitus refugit [illegible] concupiscens vel sperans
delectatur quando consequitur quod concupiscit vel sperat. [illegible]
[illegible] non [illegible] tristatur quando [illegible]
fugit. Omnis autem tristitia et delectatio vel est secundum actum presentem
presentem vel secundum memoriam de re preterita vel per spem de re futura.
Sic ergo sit delectatio secundum actum [illegible] non [illegible]
[illegible] delectationem facere sensum [illegible] autem si sit
delectatio per memoriam vel per spem [illegible] vel per spem
[illegible] voluptates passi sumus [illegible] preterito [illegible] patimur
in futuro autem ut supra dictum est. Si ergo virtus moralis consistit
in delectatione et tristitia [illegible] delectatio autem et tristitia [illegible]
alterari. Sequitur quod acceptio et remotio virtutis et malicie sit
consequenter ad aliquam alterationem. Et notandum est quod [illegible] totam virtu
tem moralem esse in delectationibus et tristitiis est ad dimi
[illegible] virtutis [illegible] delectationem habet. Sed illa delectatio non est
secundum sensum [illegible] habet. ut secundum eam alterari contingit in [illegible]
[illegible] Deinde cum dicit At vero neque intellectus etc. Ostendit quod alteratio
non est in parte anime intellectiva. et primo probat hoc in generali. Secundo
in speciali ibi scilicet quod [illegible] etc. Circa primum inducit talem rationem. Scientia
[illegible] ad aliquid [illegible] assimilatio in sciente scitum est.
[illegible] autem sic probat in illo [illegible] quod ad aliquid novo advenit
[illegible] absque eius mutatione [illegible] ad aliquid [illegible] ad equa
lem [illegible] non mutato [illegible] videmus autem quod in nulla
mutatione [illegible] intellectiva [illegible] sed solum contingit quod [illegible]
parte sensitiva quod [illegible] particularium quod pertinet ad sensi
tivam partem [illegible] ut probatur in primo me
[illegible] et in secundo posteriorum. Cum ergo [illegible] non sit motus ut supra
probatum est. Sequitur quod non sit alteratio in acceptione scientie.
Deinde cum dicit Sed neque etc. Ostendit quod non sit in parte intellectiva
alteratio [illegible] ad considerationem [illegible] scientie
[illegible] ad [illegible] acceptionem. Que autem ex principio
etc. Dicit ergo quod [illegible] intellectiva non est alteratio non potest dici
[illegible] actus. scientie quia [illegible] consideratio [illegible] dicitur quod [illegible]
in specto oculi ad ipsum [illegible] Sic generationes quedam [illegible]
visio est actus visive potentie [illegible] actus [illegible]
[illegible] actus potentie intellective. actus autem non dicitur generatio alte
[illegible] in [illegible] actu [illegible] intellectum [illegible]
vel alteratio [illegible] aliquem actum consequi [illegible] alte
[illegible] sic generatio [illegible] quod [illegible]
ad [illegible] sensibili. Sed ipsum [illegible] tangere.
Deinde cum dicit [illegible] autem ex principio etc. Ostendit quod in acceptione scientie
non est generatio vel alteratio. [illegible] advenit [illegible] solam

quietatione et residentia aliquarum perturbationum motuum non
advenit per generationem et alterationem. Sed sciencia que est cognitio speculativa et
practica que est recte operativa advenit anime per quietationem et residentiam
~~aliorum motuum insensibilium passionum.~~ Non ergo scientia et prudentia
advenit anime per generationem et alterationem. Adhuc autem idem manifes-
tatur exemplo ut dictum est. Ponatur quod aliquis habens scientiam dormiat
vel inebrietur aut infirmetur. Manifestum est quod non potest uti scientia et
operari secundum eam. Sed cum ista perturbatio predicta quiescit et mens
redit ad statum suum, tunc potest uti scientia et secundum eam agere et tamen non
dicitur quod cum dormiens excitatur aut ebrietas quiescit aut
mens infirmantis ad debitum ordinem per sanitatem re-
ducatur quod tunc fiat sciens vel sciens de novo generatur. Ipso
quod inerat prius habitualiter ad agere secundum scientiam .i. ut reducentur ad
congruum statum quo uti scientia possit. Dicitur atque tale quid contingit
etiam a principio acquirendo scientiam, unde causa huius est quod sit quedam quietatio
et residentia perturbationum .i. inordinatarum motionum
que prius inerant secundum corpus quod non tamen est in mutatione per augmentum sive
et secundum partem sensitivam quia in eis passiones diminuuntur unde dicitur
quies potest vel residentia perturbationum corporalium motuum que quiescunt innata
veniente ad statum. Quod autem dicitur residentia potest fieri ad passio-
nes partis sensitive que tollunt quietem et videtur esse hic sumptum quod de-
primuntur Aristoteles. Sed autem usque ad perturbandam rationem alie
dicunt sic dicendum residentia in liquoribus quando id quod est feculentum
descendit in fundo et id quod est supra manet purum. Hec est causa quare iuve-
nes non possunt addiscere capiendo ea que ab aliis dicuntur nec
per interiores sensus possunt iudicare de auditis. Aut de quibusdam
corporalibus occurrentibus ita bene sicut seniores vel plus quam
id est quam plures in greco. id est quam senior in latino. Causa huius ideo quia
multa perturbatio et multus motus est in ipsis iuvenibus, ut dictum
est. Sed hec turbatio vel totaliter tollitur vel mitigatur aliquando quando ad ani-
mam quando pervenitur ad statum senectutis, id est quando hic motus quiescit.
Aliquando autem ab aliquibus aliis causis sicut ab exercitio et consuetudine
et tunc possunt bene addiscere et iudicare cum ~~exercitium~~ consuetudine
cum ipsis que hec passiones refrenant multum valet ad
scientiam acquirendam. Sive ergo per naturam sive per exercitium virtutis tur-
batio passionum quiescat, accidit tamen quedam alteratio quia pas-
siones hee sunt secundum partem sensitivam. Sicut est quedam alteratio corporalis
cum dormiens surgit et fit vigilans procedens ad actum.
Ex quo patet quod acceptio scientie non est alteratio sed est alterationi. Ex
quo autem vult concludit quod est alteratio in sensibilibus exterioribus
et in sensibilibus interioribus et in parte anime sensitiva quod dicitur
sunt passiones interiores. Sed in nulla parte anime est alteratio nisi per
accidens. Quod autem Aristoteles hic dicit quod addiscere scientiam dicitur esse secundum Platonicam
opinionem posuit exemplo quod sicut forme separate sunt cause genera-
tionis in corruptione et illum per hoc quod intellectus participat aliquas has
formas separatas, causam esse sunt cause scientie in nobis per hoc quod anima
intellectiva ~~est~~. Sic enim accipitur scientia a principio non per generationem aliquam scientie
in anima solum per quietationem aliorum et sensibilium passionum
quibus impediebatur anima scientie ut sic in unum est quod nulla
fit mutatione secundum intellectum sed ad solam presentiam scien-

bilium quorum experientiam acceperunt fit homo sciens sicut de vela-
tis accidit quod secundum hoc sensibilium sit necessaria ad scientiam in intellectu
eis quodammodo anima excitatur. Aristoteles autem opinio est quod scientia in
anima per hoc quod species intelligibiles et abstracte per intellectum agen-
tem recipiuntur in intellectu possibili itaque a tempore de aliquando unde
et ibi dicitur quod intellectus quodammodo est quasi possibilitas sensibilis in
illis et in sensibilibus quod Aristoteles hic ponit opinionem etiam
sicut consuetudinis quam aliquando plerumque sua opinione tamen aliorum
sicut in tertio vel quod omne corpus sensibile habet gravitatem vel levita-
tem secundum opinionem Aristotelis ad cuius evidentiam considerandum est quod susceptivum
ad plenius est secundum ipsius opinionem in libro de celo: quedam alia tamen
he rationes secundum opinionem Aristotelis ad cuius evidentiam considerandum est quod suscep-
tivum ad formam potest se habere ad formam suscipiendam quando est
in ultima dispositione ad susceptionem forme nullo impedimento
existente nec in ipso nec in alio et tunc statim ad presentiam activi
susceptivum recipit formam absque alia alteratione sicut patet in aere
illuminato ad presentiam solis. Aliud autem susceptivum non est in ultima dis-
positione ad susceptionem forme et tunc sic requiritur alteratio per quam
dispositionem acquirit ut sic patet in hiis formis sicut est de fieri igneis.
Aliud susceptivum est in ultima dispositione ad formam sed adest aliquod impedi-
mentum sicut cum aer impeditur ad susceptionem luminis vel per clausionem
fenestre vel per nebulas. Et tunc requiritur alteratio vel motus per ac-
cidens que removeat prohibens. Intellectus possibilis secundum se consideratus
semper est in ultima dispositione ad recipiendum species intelligibiles
si aliquando non sit impedimentum statim ad presentiam obiectorum per experimen-
tum acceptorum advenit eis species intelligibiles sicut speculatio sit
speculantis ad presentiam corporalis et secundum hoc procedit. Potentia causa quare dicit statim
esse ad actum sed non sit impedimentum sicut in iuvenibus accidit ergo
hec impedimenta auferri ad hoc quod species intelligibiles in intellectu recipiuntur.
Et sic per accidens necessaria est alteratio.

Dubitabit autem aliquis etc. Postquam philosophus ostendit quod
in mobilibus et motoribus necesse est pervenire ad primum etc. quia secundum
eius ordinis unius comparabile est et hic ipsum quod prius posuit comparatione
importat multum ~~generum~~ requirit de motuum comparatione et est hic duo
facit. Primo est ostendit quod motus sint comparabiles ad invicem. Secundo qualiter mo-
tus ad invicem comparantur .i. Quando autem movens movit etc. Circa
primum tria facit. Primo movet dubitationem. Secundo obicit ad partes dubitationis
ibi. Si enim equalis etc. Tertio dubium solvit ibi. Sed quecumque non
equivoca etc. Movet autem dubitationem primo quidem in generis utrum
omnis motus sit comparabilis cuilibet motui vel non. Deinde vero speciali
dubitatione inferius primo quidem de motibus unius generis quia si omnis
motus cuilibet motui sit comparabilis secundum velocitatem et tarditatem
deinde est enim in VI° quod equalis velocitatis est quod movetur in equali tempore per equale spa-
tium sequitur quod motus circularis sit equalis recto et maior et mi-
nor ~~ex quo est equalis velocitatis~~ quod movetur in equali tempore per equale spacium secun-
dum velocitatem et ulterius linea circularis sit equalis linee recte in
quantitate aut maior aut minor ex quo est equalis velox est per equalis
longitudinem in equali tempore. Deinde inferius dubitationem de motibus diversorum generum
~~motuum~~. Si enim omnis motus comparabilis in velocitate dicitur quod
si in equali tempore hoc quidem alteratur illud vero moveatur secundum locum q-

o o eiusdem

q. sic

ut

q. ut

q. dicit aliquis participat vel participatio presentia participat
formas separatas in anima intellectiva sic scientia

o ut est

vii.

sit equalis in velocitate alteratio loci mutationi et illa per consequens equivelocis. Secundo quod passio i. passibilis qualitas secundum quam est alteratio sit equalis longitudini spatii quod pertransit per motum localem, quod est impossibile manifeste, quia non conveniunt in eadem ratione quantitatis. Deinde cum dicit *Si igitur* etc. Obicit ad positum dubium, et primo quantum ad comparationem alterationis et loci mutationis. Secundo quantum ad comparationem motus circularis et recti, ibi *In circulo autem et recto* etc. Concludit ergo primo ex premissa ratione ad impossibile deducente dicens posito quod dictum est, quod si aliquis passio sit equalis longitudini, sequitur ad hoc quod equalis velox est tamen tempore in quo pertransit equale, cum nulla passio sit equalis longitudini. Sequitur quod loci mutatio non sit equalis et in velocitate alterationi nec maior aut minor, ex quo videtur concludi potius quod non omnis motus sit comparabilis. Deinde cum dicit *In circulo autem* etc. procedit quantum ad aliam partem dubitationis scilicet de motu circulari et recto, et primo obicit quod motus circularis sit equivelox motui recto. Secundo obicit contrarium, ibi *At vero si sunt comparabilia* etc. Circa primum duo facit, primo obicit ad positum. Secundo conclusionem excludit contrariorum, ibi *Amplius nichil differt* etc. Dicit autem primo sic: motus circularis et rectus sicut dicitur motus localis sicut motus sursum et deorsum, sed sicut non necesse est quod aliquid velociter aut tarde moveatur secundum unum motum sursum aut alio deorsum, sicut quod movetur sursum quam deorsum, vel ergo quod sic oportet dicere quod motus rectus sit velocior aut tardior circulari, sicut sit quod motus circularis et recte sint alterius rationis. Et quod ex ratione non sunt minor neque equivelox, sed de velociori et tardiori quia hoc non sumitur ex similitudine motus qui est sursum cum per levitatem et motus qui est deorsum cum per gravitatem. Secundum autem exclusionem gravitatis et levitatis id est velocitatis et tarditatis. Deinde cum dicit *Amplius nichil differt* etc. excludit quandam cavillosam obviationem possibilem aliquam dicere [illegible] quod motus circularis esse aut velocior aut tardior quam rectus non aut equivelox. Et hoc excludit dicens quod nichil differt quantum ad presentem rationem si aliquis dicat quod necesse est quod motus velocior et tardior quam motus circularis id quod movetur recte, quia sit motus circularis est maior vel minor in velocitate quam rectus, unde sequitur quod possit esse equalis, quod hoc sequitur manifeste. Sic sit a quod in quo velociori motu pertranseat in tempore b quod est circularis, ad autem tardiori eodem tempore pertranseat in tempore c quod est in recta linea, quia ergo velocior in eodem tempore pertransit maius. Sequitur quod b circularis sit maior quam recta linea, sicut in definitione velocioris, et idem est dicere quod velocius in minori tempore pertransit equale, ergo erit aliqua pars temporis quod est a in qua corpus quod circulariter movetur pertransibit aliquam partem [illegible] huius circuli quod est b et in eadem parte temporis pertransibit in tempore c. Cum igitur corpus tardius in toto a tempore pertransierit totum, consequitur quod illa pars circuli sit equalis toti c quia id pertransit equale in equali tempore, et sic linea circularis erit equalis recte et motus circularis per consequens equivelox recto.

Deinde cum dicit *At vero si sunt comparabilia* etc. Ostendit contrarium, scilicet si motus circularis et rectus sunt comparabiles in velocitate etc. Eo modo dictum est sequitur quod linea recta sit equalis circulo, propter hoc quod equivelox est quod [illegible] equalem movet [illegible] circularis et recti [illegible] possunt dici equivelocia. Deinde cum dicit *Sed igitur quecumque non equivoca* etc. Solvit posita dubia.

Et primo inquirit in quo sit comparabile. Secundo ad aptandum ad propositum, ibi *Sed et etiam motum* etc. Circa primum duo facit, primo ponit unum quod debet requiri ad comparationem. Secundo ponit aliud, ibi *Aut non sunt talia*. Circa secundum duo facit, primo ostendit quod illud quod solum non sufficit. Circa hoc primo ponit quod requiritur ad comparationem. Secundo obicit in contrarium, ibi *Aut si quidem* etc. Dicit ergo primo quod quecumque non sunt equivoca omnia esse comparabilia, scilicet ea quae non equivoce predicantur ad invicem possunt comparari, sicut acutum equivoce dicitur uno enim modo in magnitudinibus dicitur, secundum quod in modum angulus dicitur acutus vel stilus acutus. Alio modo dicitur in saporibus, secundum quod modo vinum dicitur acutum. Tertio modo dicitur in vocibus, secundum quod modo vox ultima et suprema in melodiis per cordam in cythara. Ideo ergo non potest fieri comparatio ut dicatur quod sit acutior vel stilus aut vinum aut vox ultima quia acutum de eis equivoce predicatur. Sed vox ultima potest comparari secundum acutiem ad [illegible] de utraque. Secundo hec ergo potest esse dicta ad propositum quod in hoc motus rectus et circularis non comparantur in velocitate quia velox equivoce dicitur de hiis i. et in alteratione et loci mutatione et ideo multo minus comparabilia sunt. Deinde cum dicit *Aut primum et quod idem* etc. Ostendit quod dictum est et dicit quod quantum ad primum dictum hoc non necesse est verum quod si aliqua non sunt equivoca quod sint comparabilia, invenitur enim aliqua non equivoca quae tamen non sunt comparabilia, aqua et aer secundum multitudinem. Sic autem non ut dicatur huiusmodi comparatio quod multum idem significet. Propter hoc inter se comparata se habeant quod duplum quod est species multiplicis idem significat in aere et aqua utrobique. Et significat proportionem duorum ad unum, et tamen non sunt comparabilia in aere et aqua, scilicet duplum et indiviuum ut dicatur quod aqua est duplum aeris aut e converso. Deinde cum dicit *Aut in hiis et eadem ratio* etc. Solvit positam obiectionem, et circa hoc duo facit. Primo dat solutionem. Secundo confirmat eam per proprietatem quorundam nominum, ibi *Quoniam preterea quod* etc. Dicit ergo primo quod potest dici quod in multo et in duplo est eadem ratio quare non sunt comparabilia, sed quod dicitur de aqua et aere, sicut dicitur de stilo acuto, sed quod dicitur de stilo, vino et voce, quia et hoc ipsum quod est multum equivocum est, et quia posset aliquis hanc obiectionem excludere quod eadem ratio multi, sed quod dicitur de utroque ad hoc excludendum subiungit quod et rationes vel diffinitiones quorundam sunt equivoce, sicut si dicatur quod multum est quod est tantum et adhuc amplius, hoc ipsum quod est tantum et equale quod idem est equivocum, quia equale et quod est tantum secundum quantitatem non est eadem ratio unius et quantitatis in omnibus, propterea autem hec ratio multi secundum quod multum importat comparationem prout opponitur pauco non est quod accipitur absolute prout opponitur uni. Et quod dictum est de multo dictum est de duplo, quamvis enim ratio dupli sit quod est proportio duorum ad unum, tamen ista ratio continet equivocationem quia forte possibile dicere quod ipsum unum est equivocum, et si unum equivoce dicitur et per duo, quia duo nichil aliud est quam bis unum. Est autem considerandum quod multa que dicuntur secundum abstractionem [illegible] non sunt equivoca, que tamen secundum rationem illam ad materiam contractam applicata equivoce predicantur, quia non secundum eandem rationem et talibus in materia sicut quantitate et unitate, quia principium numeri non secundum eandem rationem contingit inveniri in corporibus celestibus et in igne et aere et aqua. Deinde cum dicit *Quoniam propter quod* etc. Confirmat quod supra dictum est.

uniuersaliter quidam quorum scilicet dicitur quod non sit una neque multa et dupli
et aliorum huiusmodi non sint comparabilia, sicut eorum quae univoce praedicantur
remanet quod, quia quamvis haec unam naturam sint comparabilia
quaedam non non sint comparabilia, videtur quod de illis debeat esse idem
iudicium. Deinde cum dicit: Aut quia sint aut alio etc. Respondet ad quaestionem
motam, ponendo hoc quod ad comparationem requiritur. Et circa hoc duo
facit. Primo ponit hoc quod requiritur ad comparationem. Secundo ostendit quod
nullus sufficiat, ibi: Aut ideo etc. Dicit ergo primo quod istud potest
esse ideo quia quaedam quorum est una non sint comparabilia, quaedam vero non,
quia scilicet una natura non recipiatur in diversis, sed unum primum subiectum erit
illa ad invicem comparabilia sint, sicut equus et canis possunt comparari
secundum albedinem, ut dicatur quod eorum sit albius, quia non solum est eadem
natura albedinis in utroque sed etiam primum subiectum quod primo recipit albe
dinem, scilicet superficies. Et similiter magnitudo est comparabilis in utroque, sed
aqua et vox non sint comparabilia secundum magnitudinem
ut dicatur quod vox est maior quam aqua aut aequalis, quia licet magnitudo
secundum rationem sit eadem, tamen non est idem receptivum, quia subiectum aquae primum
est substantia, sed aer quod dicitur de voce subiectum est sonus quantitas.
Deinde cum dicit: Aut ideo etc. Ostendit quod non sufficiat dicere
omnibus quae primum est simpliciter solum aliqua esse non comparabilia,
quia secundum istum de facili sequeretur quod omnia haberent univocam naturam,
quia de quibuscumque diversis posset dici quod non differunt nisi quia sunt
in aliquo alio primo. Et sic hoc sequeretur quod haec ipsa quae est aequale et quae est
duplex et quae est album, una et eadem natura, et differt solum per hoc
quod est in alio et alio receptivo. Et hoc inconveniens quod de hiis
una natura. Est autem considerandum quod ponere diversitatem in ipsa diver
sitate subiecti sufficit opinio platonica quae posuit unum esse
extra formae et qualitatis ex parte nostra, ut tota diversitas
proveniret ex parte materiae: unum enim posuit unius
et unitatem naturae, et hoc diversitate susceptorum naturae specierum
diversitatem. Secundum ipsum ponit ibi: Aut primum suscep
tivum etc. Et dicit quod non ipsum est susceptivum, licet unum
sit primum susceptivum unde differentia. Si ergo sit plura primum suscep
tiva necesse est quod sint plures naturae susceptae, aut si est una
natura susceptiva necesse est quod sit unum primum suscep
tivum. Deinde cum dicit: Si ergo non solum etc. Concludit quod requi
ritur quod ad hoc quod aliqua sint comparabilia non solum est univocatio
quam erat prius. Et hoc non habet dicitur nisi ex parte ibi primo
quod ad receptivum quod erat formam expresse quod recipit, quia est
formalis natura, et hoc est tantum. Exemplificat de hoc dicens
quod color dividitur in duas species coloris, unum non est comparabile
sed quod de eis praedicatur licet non dicatur equivoce et hoc habent unum primum
subiectum, quia est superficies quae est primum subiectum generis. Sic autem aliae
species coloris non possunt dici quod sit magis colorata vel
album vel nigrum, hoc ei comparatio non esset secundum aliquam diversitatem
specierum coloris, sed hoc ipsum colorem esse. Sed non album
quod non dividitur in diversas species, potest fieri comparatio omnium
aliorum ut dicatur quod sit albius.

Sed et circa motum etc. Postquam philosophus ostendit in
communi omni quod requiritur ad hoc quod aliqua sint compa

applicat in circa mutationem veritatem ad comparationem motuum. Et circa hoc in
tendit et primo in communi. Secundo comparando motum diversorum generum, ibi:
Si autem etc. Tertio comparando motum unius adinvicem generis, ibi:
Quare signa in aequali etc. Dicit ergo primo quod sicut talis requiritur quod sit
comparabilia quod non sint equivoca et quod sit idem primum susceptivum et
quod sint eadem species, sic et motuum. Aequivelox enim dicitur illud quod in tempore
quod in aequali tempore aequalem longitudinem. Et alia trahatur scilicet mutatum
eadem species. Deinde cum dicit: Si autem etc. Agit de comparatione motuum
diversorum generum, et dicit quod permittit quod si unum motum alteretur
aliud non directe, sed loci moveatur, ..., non potest dici quod
alteratio sit aequivelox loci mutationi. Sed hic dicit commentator Boethius
quod cum motus habet diversas species, et ita dicunt ... per eam quae non sint
comparabiles velocitates alterationis et loci mutationis. Deinde
cum dicit: Quare si quod in aequali tempore etc. Agit de comparatione motuum unius
generis. Et primo quantum ad loci mutationem. Secundo quantum ad al
terationem, ibi: De alteratione autem etc. Tertio quantum ad generationem et corruptionem,
ibi: De generatione autem etc. De augmento autem et diminutione in
terim non facit quod eadem ratio est in hiis et in loci mutatione. Circa
primum sic aliqua magnitudinem esse potest tria facit. Primo ostendit quod requi
ritur ad hoc quod duo motus locales sint ad invicem comparabiles. Secundo
excludit quoddam quod videbatur ad hoc requiri, ibi: Aliquando autem aequaliter
etc. Tertio dicit quod non sufficit. Concludit principalem intentionem, ibi: Quare
in aequali tempore etc. Dicit ergo primo quod ... Concludit Boethius quod
... si omnes loci mutationes sint comparabiles. Secundo assignat
causam quare sint comparabiles, ibi: Dicit ergo etc. Dicit ergo primo quod sicut velo
cius est quod movetur localiter per aequalem longitudinem in aequali tempore,
et omnes loci mutationes contingit esse aequaliter velocem. Sequitur
quod est aequaliter rectum et circulare. Quod potest intelligi dupliciter: uno modo de
motu recto et circulari; alio modo de linea recta et circulari,
et hoc melius. Hoc enim sequitur ex eo quod permisit scilicet motum
rectum et motum circularem sint aeque veloces. Si autem aeque velo
ces motus qui aequales magnitudines pertranseunt in aequali tempore,
sequitur quod magnitudo recta et circularis sit aequalis. ... praecedenti
... Deinde cum dicit: Utrum ergo etc. Inquirit de incompa
rabilitate motus recti et circularis quia tunc dubitabat si motus
velocis secundum magnitudinem esse aequales quod videns in possi
bilitate dubitare utrum hoc incomparabilitas sic ex parte motus vel
ex parte magnitudinum. Et hoc quod quaerit quare motus rectus
non sit aeque velox motui circulari sic loci mutatio et generatio
... rectae et circularis ... differentes species ... non potest
esse causa huius incomparabilitatis quia omnes aequaliter ... ut dictum est
supra. Huius ergo quaestionis respondet quod verum sibi sumere quod ex utraque
parte minus diversa species loci mutationis causatur ex diversitate
speciei in magnitudine super quam est motus, et hoc est quod dicit sicut hoc quod
motus habet species, sic et loci mutatio species habet. Deinde cum dicit: Alia
autem etc. Excludit quoddam quod possit videri esse requisitum
ad comparationem speciei, et comparabilitatem in motibus localibus
et dicit quod aliquando loci ... Secundum figuram
loci mutationis et ista diversitas loci mutationum non est solum
secundum quandam figuram motus ut omnium comparationem. Sed melius potest dici
quod secundum speciem

q h intendit dic q loci muto [illegible] difficultat ppter
mot ex p figas magnitudinis simp qs consistit mot sicut
vertit et eclare diffinit et ideo h q mot n recipit spez
a mobilibz sz p a rebz sup qs mobilia mouet illa at se
tenet ex pte mobi sigre aut ex pte rei i q e mot Dein
c d Quecumque ergo tpe etc Concludit ppositu et ee h ita sic
p conclusio pncipale ppositum [illegible] quoda conclusio [illegible]
Sione p mulla l Et si igit id etc Ideo inquit d diuisi
tate spei l Qm g altera e spes Concludit g p q ex quo
mot n sunt cpabiles nisi sit vni spei motus locales
n sunt vnius spei n sit ead magnitudo s spez g e q illa
sit eqvelocia q mouet equali tpe p eand magnitudiez
g d q id accipiat qz indifferens spe et ideo h ppe
ad d in cpatione motuu q sit diuisio mot q si eod sic
l spe n sunt cpables si aut e diuisio s accidit cpables sunt
Dein c d Et si igit id h etc Ostendit ex pmissis q gen
n e ad vnu simp spes aut e ad vnu simp et h sig
exone pcedenti cp q onsit e cpa q sunt eid gnis n
sunt cpabilia q no vni sunt spei sunt cpabilia cu tam
simp deuisit q eid n cpab sit ex quo videt q ge no sit
vna natura Et h id e qz spes sunt a for ultima q
simp vna e m r n s s p roe tm sic e aliq forma a
ex q h sit aial p illa q c p h e homo Oim g
homines q sunt eid spei conueniunt in for q constituit ~~forma~~ spez
qz quilz h aiam rolem s n e d hoim et aucasino
aliq aut conuenit q constituit al p t illa aiaz q consti
tuit homiez l equu ul asinu q si esset tunc ge esset
vnu cpabile sic ~~spes~~ spes s i sola consideratione accip
for gnis p abstractoz intelle a diuis sic g spes e
vnu q a for vna vn exiunt g vnaq diuisio
for v i re n exist Quis spes gnis pdicatoz sus
cipiunt Et sic ge e vnu loyce s n physice qz h ge
g qdam e vnu i n simp ins gnia latet multa
i similitudiez ppinquitat ad vnitate gnis multoz
equocato latez Sunt g equocatoni uni tm distatie
i quibz sola conmunitas nois attendit sic si canis
dicat celeste hor et aial latrabile Qda no sunt q hnt
qndam similitudiez sicut si h nom ho dicat d no hoie
et d hoie picto ipsi ht similitudiez q dam nu hois
Qda no equocationes sicut [illegible] aut p conuenientia igne
sic si cor dicat d celesti cor et d corruptibili cor eq
uoce dz ut loquendo qz cor n e in una conuenit tm in
gne loyco et p hanc gnis conuenientia unic no vid equoca
tio aut i sunt ppinque p aliq similitudinem sic ille qui
doc in scolis dz mgr Et sic ille qui pcest domui dz
mgr domus equiuoce p similitudiez utriz ei rector h
quid scolar ille no domus vn p hanc ppinquitatez
ul gnis ul spei no videt e equiuocationes e sic
Dein cu d Qm g altera e etc Quia dixit q sicut
q sic diuisio motuu vtr ptimo d distat spe h inquirit

quo diuisio accipi possit tam in motibz q in alijs etc
ex unitate spei sic distinctio q aut duas conditiones vna de
spe et a d distinctione cocurrit g p d spe qn sit indiuiduo
altera spes vnu est h solo pead ita sit alio et a inq
susceptibli sic p h oia posuit sz h s p missa n pot
vni ee Deinde e q gn no simp est vnu id diuisio spei n
attendit p h q ad id sit i alio et a s p plures q po
suit ge e simp vnu p h q qoz soluens [illegible]
a si ad i a g d no pp [illegible] talia spes qz id i alio sz q
est aliqn i susceptibli Secunda qoz mouet d distinctio
ne etc qo q sit ro i s distinctio declaratis spez et qz ca q
sit idem distinctione sit id simp et ideo q soluens [illegible]
sigit q i d e ppa distinctio rei q possint dicere vt sit
~~[illegible]~~ puta albu aut dulce et h q dico a pot
duolz modis accipi sic p vno s mo ut albu dici
a a dulci qz i albo inuenit a n [illegible] indulci alio
mo qz no solu s a nez [illegible] differt sz omino n sunt
id quid duo sunt eiusd cu hijs q simp posint si id i
alio aut s i alio d e cum pcead id e p recuperitatis
et diuisitatis in spe i indiuisione Dein c d Altera
tione aut etc A g de cpatione alterationum etc h sic
p ondit q una alteratio e eq velox alij Sed inquirit
p quid equalitas velocitatis attendit in alteratione sz q
alteratu e cpit g p d alteratione quo sit vna alteratio
equalit velox alij alterationi Et q due alterationes sunt
eq velores pbat sanari aut e alterari conuenit et vnu
cito sanari et a tardius et conuenit q da simul sanari
g vna alteratio e eq velox alij Illud e dz eq velo
cit moui q in equali tpe mo Dein c d Sz quid alteratu
e etc Quia i motu locali ad h q sit eq velocitas
requirit no solu equalitas magnitudis q pertransit ppositio
ro q in alteratione qualitas q requirit ad equalez velocitate
inquirit q d a requirat Et h e q d Sz q d alt [illegible] q
e i d q d cu pueit alteratio i equali tpe possit dici eq velox
Et ro dubionis e qz in qualitate e q alterato e n inuenit
eq le ut tot h dic q qn pueit ad equale quantitate in
equali tpe sit eq velox alterato sic dicebat i motu loca
li Et i dici potest augmento et diminutione sz sic i
qualitate inuenit equalitas ita in qualitate inuenit sim
tudo hunc g qom [illegible] c [illegible] etc si sicut ~~etc~~ etc
et p ponit conclusionem ad qoz et d c q alterato dz dici eq ve
lox si in equali tpe mutatum sit id ~~accipit~~ h i e q e
alteratu Ho i vt g etc Mouet qoz ex ponit solutoz
etc qo q p mouet talis Utrum dein sit q e eq velox
alteratio si sit id [illegible] alteratum e in equali tpe et o aut q e
consideratio s passioz s q sit alteratio et illum i quoz passio
e g qo uti h q omn oz accipe s recuperitate passoms
an s recuperitate q e passio Ho i h q g etc ~~Et~~
soluit qoz q ad inia pertin et d c q in alteratione ex pte
passionis duplex recuperitas attendi dz ad h q sit

eq̄le uelox alteito. p̄ quid sit ead q̄litas. ꝓ ḡem puta
ead sanitas ut oculi aut alic̄ h̄i. ideo ut ead q̄litas ac
cepta s̄ill' m̄o u̇z mag̃ uz min.ꝰ si passio .i. passib̄
q̄litas ~~s̄aut̄ fitz~~ alteri ꝓ ḡem. puta sp̄um alteriat fit
albu' et ē cauet. in h̄ys duab̄z passionib̄z nich̄ z dez
q̄ut eq̄lem ut tale. vn̄ ꝓ diuisitate passionum s̄unt di
ūse sp̄es alterationis. Et n̄o ē vna alteratio. sic̄ sup dcm̄
est. q' mot' rect' et ci'rcl'aris n̄o s̄unt vna loci mutatio. et id
ad ꝯpand' tm̄ loci mutac̄nes q̄ alterac̄nes. Consid'z
q' s̄ic alterationis l' loci mutationis sp̄es cōt'. s. ead' sp̄es
Et id' hoc quidem p'oc considerari ex reb̄z in q̄b̄z ē mot'. q' si illa q̄
mouetur. i. ꝓ q̄ s̄ut mot'. p se et n̄ ꝓ accn̄s. differūt
sp̄e et mot' differēt. si n̄o ~~differt~~ mot' differt gn̄e
si n̄o et mot' differt n̄o vt i. v'. dcm̄ ē. T. ibi. Sz
ḡue' op[or]teat et c̄. Diciatur una p[ar]te q̄dmo q̄ mouent
q̄ut d' aliq̄ et z q̄d vtrū ad h̄ q' indicent alterac̄nes
eē similes l' eq̄ ueloces oz respice. solū ad passionē
si s̄it ead' aut n̄ oz respice. ad s̄bm q' alterat'. v'. s. q' si
h'. ps. corp'is tanta sit albat' in h̄ tp̄e et alt'i corp'is eq̄l'.
ps sit albata in eod' tp̄e ul' eq̄li. q' dicat' alteratio eq̄
uelox. Et soluit q' oz ad utrūq̄z respice. s. ad passioz et
s̄bm. a ul similit' eni q' indicam' alterac̄nez eē eq̄lem l'
ineq̄lem. s. q' ps s̄bi alterati ē eq̄l'. l' ineq̄l'. Si eni h'
corp'is albet' mag' ps. alt'i aut albata erit quid' alteratio
ead' sp̄e s̄z n̄o eq̄l'. Quīn ē d'. Jn gn̄oē aut ondit quo
deleat s̄z ꝯpari o .i. gnōē corp'. q' s̄ opioz ꝯpam
s̄o. ꝓ opioz plonis .i. Et s̄ic ll' a et c̄. d'. s. p' q' i gnōe
et corrupc̄ne. ad h̄ q' gnatio dicat' eq̄ uelox. ꝯsid' ē si
sit in eq̄li tp̄e. s̄it id' q' gn̄at' et mul'. ꝓ ḡem puta. si
i utraq̄z gn̄oē gnet' hōi [illegible] eq̄li tp̄e gn̄at al'. q' q̄
da aialia p' sui p[er]fc̄oz indigent maiori tp̄e ad
gn̄oz s̄z ueloci' oz eē gn̄o. si in eq̄li tp̄e gnet' alt'i.
puta si in tanto tp̄e in quo ex una p[ar]te gn̄at' c̄ais' ex a
~~illa~~ p[ar]te gn̄atur eq'. erit eq̄ uel' uelocior gn̄o. Et q' i alte
rac̄ne ex p[ar]te passionis. dicit duo ꝯsid'a. s. si est sanitas ead.
et utrū simili' existat. u'z mag' uz min'. s̄z aut' d'ꝯ ~~[illegible]~~ gn̄oē ē
vnū cō ꝯsid' s. s̄it id' q' gn̄at'. h̄ n̄o eū assignato dicens.
s̄o eī h̄em' aliq̄ duo i q̄b̄z altāu' s̄ic s̄ili' q'. d'. ideo
in gn̄oē h̄ solum ꝯsid'. vtrū sit id' q' gn̄atur. q'
in gn̄oē n̄o h̄em' ad q' possit variari p duo et q
accidat' alteritas aliq̄. s̄ic in alteracōe accidit d'ssili
p h̄ q' vna et ead' q̄litas variat' s̄m mag' et min'. s̄ba ē d'z
gn̄ari n̄ recipit mag' et min'. Quīn ē d'. Et si mul' s̄bi
et c̄. agit d' ꝯpac̄one gn̄onis ꝓ opioz plonis q̄ pone
bat nūz eē s̄bam. q' p̄ h̄ q' vnū q' ē p' nūi putabat
eē id' cū ente q' ꝯu'tit cū ente et rei s̄baz s̄ignificat.
ip'z q' ē vnū ē ōīo vnū nū et c̄. Sig' mo' q' inch
aliud ē q' aggregatio mutatū sit s̄ba s. ꝓ ploniez.
Sē q' dice quid' maior et minor in m̄o s̄ ꝯsilari
sp̄ez ꝯpitatis. Sz tn̄ q' ad s̄bam erit s̄ilis sp̄es. Et

mite ē q' p plo posuit sp̄em cūni. Dicit n̄o p q̄ duo d'nsifica
tm' ns magnū et p[ar]uū q̄ s̄ut ex p[ar]te m'. et sic s̄ic p' sit
vna et ead' sanitas s̄z duo i q' recipit mag' et minus.
sic ē in s̄ba q' ē numer' cū sit v'm' sp̄ei. ex p[ar]te mutatis
h̄ebit aliq̄ duo i q' ē maior et minor s̄z in s̄ba n̄o ē. ē
nom̄. positū q' signific' vtq' .i. diūsitatez att'it ex ma
ioritate et minoritate. tm̄ sic in passionib̄z eū passō
plus m'e aut q̄litati q' est excellens. d'r mag' u' p[ar]ua
mg'. albū ul' mag' sanū. Jn q̄titate aut cū s̄it mg'
excellens d'z ~~mai~~ aut mai' corp' aut maior sup[er]fi
cies. Sic aut n̄o h̄em' nōm̄. positū q' ꝯmunit' signifi
cet. excellentiā q' est in maioritate m'i s̄ plonos.
Quoniam autem mouens
mouet et c̄. Postq' ph's ondit qui motus
s̄ut ꝯpabiles. ad mnuē hic doc' quo ꝯsid'a p' in motu
locali. s̄z i alys motib̄z ibi. Sic ḡ alteratione et c̄. et. p'
duo s̄iat. p' ponit eū. ~~s̄ut~~ q' oz ꝯpari mot' local' i
mnuē. s' accipio regl'as ꝯpatonis. ꝓ pōci ibi. Sic
ḡ amb' q' ē mouens et c̄. d'. ḡ. p'. q' mouens localit' ~~s̄'~~
s̄p mouz ad mot' et ī tm̄ et aliq' tp̄e. vsq' ad ~~aliq'~~ q̄nti
tate spacij. q' id' oz q' sic in vs' ꝓbatū est. semp s̄it
ad mouz et mouēs ꝓbatū ē eī. ibi. Q omē q' mo. s̄
n̄o ē motū s̄ aliq' p[ar]tem spacij. et p aliq' p[ar]te ~~spacij~~ q'nis
vn̄ s̄eq' i'. d'. q' n̄o. ē ad in diui'. et q' ē i quo mo. Ꝯ o
uens aut n̄o omē z vt i. v'. ꝓbad. Sz m'z tm̄ ad s̄'
eē. mouēs et d' h̄ mouente. h̄ ponit reglas ꝯpationis
et p' s. dioz mo'. s' q' mouēs diuidit' l'. Et si ead' po'
et c̄. dic ḡ accipiat mouēs ad q' sit a. et motū ad q'
sit b. et longitudo spacij p'tisiti q' sit c. et tp̄s q' a. b.
p' c. sit d. Sig' accipiat' aliq̄ alia po' eq̄l' mouēns.
po' ipi' a. seq'tur. q' illa po' mouebit me' mobl'.
q' ē b. in eod' tp̄e p longitudinez q' sit dupla ad c. et p me
dietatem mo' mouebit. p totā logitudinē et medi
tp̄is. q' ē d. Jn h̄ys ḡ u'. phy. due regle gn̄ales ac
cipi possūt. q'z p' ē q' aliq' po' mouz ad mo'. p ad spa
ciū in aliq' tp̄e. me' illi' mobil' . p duplū spaci
u mouebit l' eq̄l' po' in eod' tp̄e. ul' eadem in d'lo tp̄e
eq̄li. alia regla ē. q' me' mo' mouebit. p id' spaciū
eq̄l' po' i me' tp̄is et hoz rō ē q' sic ꝯseruabit' ead' aūagola
.i. ead' p'poz. ōz ē q' velocitas mot' ē ex victoria. po'
mouentis sup mo'. q' n̄ aut mo'. s̄ut min'. tanto
po' mouetis mg' excedit. tanto velociū mouebit.
velocitas aut mot' dimituit tp̄o et anget' logitu
dinē. spacij q' velocius ē. q' in eq̄li tp̄e p'tisit maiorē
magnitudinez et eq̄le. ~~[illegible]~~ tp̄e ut i. v'. ꝓbatū ē. ~~[illegible]~~
s̄ p'portioz q' s̄ibi h̄it a mo'. oz s̄ibi d' tp̄e ul' adde ad
logitudinē spacij dū mo mouens sit id'. l' eq̄le. Distin
cū d'. Et si ē quid' po' et c̄. Ondit ꝯpac̄e mot' s̄p s
dioz mouentis. Sb. ꝓ oppoitū ꝯgregatoz. i. Si n̄o duo
et uo'z et c̄. Qe p' eū fac' q'. pūncpatoz vanj. ho.

removet contradictiones falsas. i. Et si enim ipsi etc. Dicit primo si alia quod potentia eadem mobile movet in eodem tempore per totum spacium ipsa movet medietatem mobilis in medietate temporis per idem spacium vel in eodem tempore movet medium mobilis per duplum spacium sicut etc. et sic de potentia eadem est. quod est vera sed mea potentia movebit medietatem mobilis per idem spacium in equali tempore [illegible] melius est quod potentia talis est. quod per dictorum non corrumpitur [illegible] ad considerationem communem [illegible] applicando aliquid similem [illegible] sicut in omnibus quod [illegible] et ponit exemplum. Si enim accipiatur medietas huius potentie quod est a et dicatur e et accipiatur medietas mobilis quod est b et dicatur z. Similiter per idem spacium in equali tempore et sic servatur eadem proportio virtutis motive ad corpus proportionale [illegible] quod in omnibus sequitur quod in equali tempore fiat motus per equale spacium sicut dictum est. Deinde cum dicit Et si est ipsum etc. Excludit duas falsas contradictiones. Quarum prima est quod si addatur ad mobile tamen addatur ad potentiam moventem [illegible] quod si est quod medietas potentie moventis moveat z quod est medietas mobilis in tempore d [illegible] spacium c non est necesse quod ipsa potentia dimidiata quod est moveat mobile quod sit in duplo magis in equali tempore [illegible] medietatem spacii quod est c quod [illegible] dimidiata potentia [illegible] movere [illegible] sicut movere [illegible] contradictione [illegible] contradictio est quod cum dimidia movens non dividit mobile [illegible] tibi. Si mo a b etc. dicens quod si potentia movens quod est a moveat mobile quod est b in tempore d per spacium quod est c non oportet quod medietas moveat mobile quod est b in tempore d [illegible] spacii c [illegible] sic proportio ad totum spacium c sicut [illegible] a ad [illegible] i. tota potentia movens [illegible] ad partem mobilis illa enim erit eadem [illegible] non potest attingere quod medietas moventis non movebit totum mobile [illegible] spacium [illegible] tempore quod sequeretur quod unus solus homo posset movere navem per aliquod spacium si dividatur potentia trahentium [illegible] longitudinem spacii per quod omnes simul trahunt navem. Deinde cum dicit Propter hoc Zenonis non procedit solutio rationis Zenonis qui volebat quod quelibet granum milii i. quod in terra effunditur faciat sonum [illegible] tot modii milii quod in terram effunditur faciat sonum. Sed dicit quod Zenonis [illegible] non est verum [illegible] quod pars milii sonet i. quod granum milii sonum faciat [illegible] medium quod nichil prohibet dicere quod granum milii in nullo tempore movet aerem [illegible] ut faciat sonum [illegible] movet ad sonum faciendum tot modii [illegible] possunt concludere quod non est necesse quod si aliqua quantitas [illegible] pars eius in toto movet quod separata per se eius moveat [illegible] pars in toto non est actu sed in potentia [illegible] non est actu [illegible] in toto non est divisa actu sed in potentia [illegible] non actu eius [illegible] non agit pars sed totum. Deinde cum dicit Si vero duo et utriusque etc. Ponit comparationes [illegible] moventium quod si sint duo et utrumque eorum moveat quorum utrumque per se moveat [illegible] mobile in tanto tempore per tantum spacium [illegible] moventium mobile [illegible] proportionibus motuum per equale spacium et equali tempore quod in hoc [illegible] analogia. Deinde cum dicit Sic quod alteratione etc. ponit easdem contradictiones in aliis motibus et [illegible] ponit [illegible] eorum [illegible] contradictiones motuum. Sed ponit contradictiones veras i. Duplo duplum etc. Et removet contradictiones falsas. i. Si autem alterans etc. Dicit primo [illegible] ad augmentum quod sicut [illegible] augens et id quod augetur et tempus. Hec tamen habet aliquid quantitatem [illegible] Sed quod augens augetur [illegible] Et in quo [illegible] et accipitur in alteratione [illegible] alterans quod alterat et quantitas passionis [illegible] sic alteratio sicut in hoc [illegible] in motu locali inveniebantur. Deinde cum dicit Si duplo duplum etc. Ponit contradictiones veras et dicit quod si aliqua potentia hos motus moveat tantum in tanto tempore in duplo tempore movebit duplum et si moveat duplum hoc est in duplo tempore et similiter movebit eadem potentia medietatem in medietate temporis aut si moveat in medio in medietate temporis est dimidium quod motum est aut si sit dupla potentia in equali tempore movebit duplum. Deinde cum dicit Si autem alterans etc. Excludit falsam contradictionem et dicit quod si aliqua potentia moveat motu alterationis et augmenti tantum in tanto tempore non est necesse quod medietas potentie moveat medietatem in eodem tempore aut in medietate temporis tantundem sed forte non [illegible] quod nichil augmentabit vel alterabit sicut in grano milii sic dicitur [illegible] quod dimidiata potentia non potest movere totum pondus per totum spacium nec per aliquam eius partem etc. Et melius quod hic quod dicitur [illegible] Aut equaliter [illegible] duplum et medium quod in accidentibus potentia non accipitur per dimidio et duplo et [illegible] quantitas aut quantitatis [illegible] in hiis duobus motibus sicut longitudo spacii in motu locali [illegible] in hiis motibus et in motu locali [illegible] in motu cum locali dictum est quod sicut potentia movens totum mobile medietas movebit medietatem mobilis [illegible] quod medietas sic forte movebit sed melius dicitur quod de toto mobili integre quod unus motus dimidium non movebit [illegible] per tantum quantitate aut qualitate nec per eius medium.

Utrum autem [lib. viii. phisicorum]
factus sit aliquando motus etc.

Postquam philosophus in precedenti libro ostendit quod necesse est devenire ad primum mobile et primum motum et primum motorem. In hoc libro intendit inquirere qualis sit primus motor et primus motus et primum mobile et dividitur in partes duas. In prima premittit quedam que sunt necessaria ad sequentem investigationem s. motum esse sempiternum. In secunda procedit ad investigationem propositam ibi. Hiis autem consideratis etc. Circa primum tria facit. Primo movet dubitationem. Secundo ostendit veritatem. Secundo sunt opiniones [illegible] Incipiens a capitulo etc. [illegible] Tertio solvit rationes in contrarium obiectas [illegible] i. Quia autem [illegible] mobilis etc. Circa primum tria facit. Primo proponit dubitationes. Secundo ponit [illegible] opiniones ad utramque partem i. Sed quidem quod etc. Tertio ostendit utilitatem huius considerationis. Considerandum igitur de hiis etc. Circa primum duo facit. Primo proponit dubitationem de qua investigare intendit. Secundo removet [illegible] ibi. Et si quidem etc. Circa primum considerandum est quod auctoritas dicit quod [illegible] non intendit in hoc capitulo inquirere utrum ultimus sit motus sempiternus sed de primo motu sed siquis consideret verba et processum philosophi hoc est contra sententiam verba quod philosophus volunt de motu locali quod dicit utrum factus sit aliquis motus et non est sicut procedit utrum sit quod moveri nichil sit. Et quod magis apparet quod non de aliquo motu determinato.

·l·

sunt sive uel mundi fuit motus in quo ? Aristoteles procedit appetit esse sum. Postea quod quia sua conclusio est semper ad positum et prius argumentatur. Si quis autem sequentes rationes consideret quas inducit nullam eam firmam ad primum neque pie ad primum motum pertineat sed ad motum [illegible] apparet quod mundus sit inquirendi de sempiternitate motus [illegible] ... et motus [illegible] sempiternum fuit [illegible] aliqui moveant semper. cum [illegible] esse probanda. [illegible] ... dicere quod Aristoteles [illegible] considerationes ... in loco debito ... quod fuit [illegible] ... ordinate procedit. ... omnia sequentia [illegible] ... alia sequitur ... Aristoteles ... de sempiternitate motus primi [illegible] ... motum esse eternum [illegible] ... motor omnes [illegible] sempiternitate motus ... sempiternitas motus [illegible] ... quod moveant aliquod quiescant [illegible] ... semper moveri ... quod moveantur et quod quiescant ... hanc intentionem exponendo ... capitulum quod intendit de sempiternitate motus ... motus [illegible] ... fuit [illegible] ... motus ... aut ... aliquis motus cessante aut motu ... ut intelligam. Sed motus semper fuit ... Deinde cum dicit ... de motu ... motus semper ... in rebus ... motu ... sit sempiternus ... motu ... quod motor ... considerationes ... opiniones ad ... opiniones ... motum semper esse ... opiniones ponentium ... motum semper esse. Quomodo autem ... ad evidentiam ...

quod motor habet ... unde hoc ... scientia naturali

quod motor ... ponit ... indivisibilia ... motum ex aggregatione dicebat non ... infinitos alios ... infinitos ... dicebat ... ponebat ... motum ... motus. Deinde dicit ... opiniones ad ... ponit ... motum ... non semper ... sit. Sed ... motum ... non semper ... Empedocles ... motum ... alio ... amicitia ... motum ... Empedocles ... alia ... amicitia et discordia ... amicitia ... discordia ... mundi ... amicitia ... discordia ... ponebat ... motum ... Empedocles ... Empedocles ... generationem ... generatione ... alio ... sic ... ponit ... mundum ... Deinde cum dicit ...

quod ... ponit ...

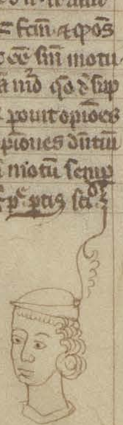

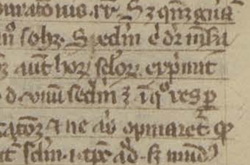

viii

dicit sic autem sp sit i mo . qr s in me tempgionis t corpins posuit res requiesce. Et ne ab credet quam semp fuit pmu
tpora semp fuit. sicqes ad h explicand d. Sed eclm q.d.
circulacio h iungit. cu p mutat res t p ea q estauit t iam
pmutat t sic necessitatu. Dm scdo vba ar exponens
vba empede maxie qd ad h q dicit sic at pmutat. D s q opi
na dz. m hic q dicit sic pmutat q intellexit ab hic n. i.
aqdam pn. usqz nc no q semp fuit mot p q postq in
cepit. sic intrupt t d q sz quo se hent intus. ce
hac qoz qr stare intus vl gomis. est porro no solu adso
datom sic iu. Sz t ad scam. D s pn qr t hic tm viij
meth. ad pband p pn intr via mot h a ma pba
di. p pn. ce est efficacissima cui resisti no pot. si mdo
t motu eente sempitno nece e pone p pn. mlto mag
sempitnitate eoz sblata qr m z. q ome nouu idiget
aliq pn in nouitate. h g solo in potat mdi. quo z
neccliz pone p pn si res sit ab etno. si h posito seq
p pn ee. ond it oio neccio p pn ee.

Incipiamus autem primum z c. Postqm mouit
dubioz d sempitnitate mot incidit onde motu ee sempi
tnu. t diuid in ptes duas. in p ondit posita i sa solu
ea q in zrm obia posuit. ibi. Ista aut hys z c. ee p d.
f. p ponit rones ad ondd. sempitnitate mot. Sedo
ponit roes z oppinoes phoz zrm oppinia. i. Sz no alu
q erit z c. Gad aut ro z c. ce p duo fac. p o. posita roe accepta
roe accepta ex pte qrm. ibi. adhuc qt p t posita z c. sa ex pte mot. ho
Ce p ca fac. p pmuttit qda. q z neccium ad plone
sequentem. ho in dic ploz ad ondd. posita. ibi. ex
h neciu est z c. z ondit necitate. rois inducte. i.
alia quid moue singlarit. D g p q ad positu ondd.
debe inqre ab hys q p dara sunt t phycis nc ens qi ph
cipys itam. p q oz intellige q pcedentes lib i quibz
d motu. i uniu dt auit. t p h applicant vli d illibz
hnt qda distictoz. ad hunc lib viij. i quo icipit motu
ad res applicare. assuit g id q dcm est. i z phoz q mo
t z act mo. iq hi ex quo apparz q ad h q sit mot
nece z existe res q possit moui. q cuiqz motu qr n pot
ee actus sine eo cui z actus. t ideo solu ex in diffone
mot apparz. q nece z ee sbm mo ad h q sit mot
sz et absqz diffinicone mot p se mi z. h ut p z ex o
om. sina. quibz confitetur h ee nectuz. q no mo
n q est pos posse moui. t h v vniqz. motu sic no
pcigit alterari n qz alterabile. nz mutari. n q s locu
est mutu. t qr sbm z illi p eo q erit in sbo possim
scilude in singlis mutacibz t ex pte mo t ex pte mo
uentis. q p z ip sbm combustible q combustur ad combusti
uu. i. sbm q pot combure. ex q combinat p no sp q ipe rq
sit n. Ex hac aut ar plone auerois. occasione
alsup sic loqndi z id q s fidez d creatone tenem
si ca sit q da mutatu est. Omnis aut mutato requir sbm

ueh ar pbat nece e q ome q sit fiat ex aliq sbo. si g
pos z. q fiat ab ex nichilo. Adducit t ad h baz roz
qr cu dz nigr fit ex albo. h no dz p se. tm q ipm albu o
itat in nigr. sz h dz p accns. qr s. recedente nigr succed
albu. ome at q z p accns. reducit ad id q est p se. sz
aut ex q ad fit p se. t sbm q intsbam rei p se ce
g q dz fi ex opposito. fit quid ex opposito p accns p se
at ex sbo. no g e pos q aliqs fit ex no ente simplicit
addu aut ad h. rtam Simuez opidz om a tq quoz ailsu
dicenti. nich ex nichilo fit. Assignat aut duas cas
ex quibz reputat hac oplonez ex qlibz q ad ex nich lo
fiat. Cu ip z q vulgs no recipit ee nisi ea q
sunt sphasibilia nisu. qr g vulgs iudz ad sensum visi te
q p uisible no erat reputat posse ex nichilo. ad fi
Scda ca z qr ap vulgs reputat ee ex diminutione
virtutis agentis q indigeat m ad agend qtam no
e ex impo agentis sz ex ipa roe mot. qr g p agens
no hz pos aliq in defectu. ee q agit sine sbo. sz sicq
scidet q similic ea ipe recepe ex q ca nos deceptos ar
bitre. f. ex scideratione pticulariu entiu. oz est q p s ac
tiua pticlaris. psupponit m z q agens n opatur. sic
artifex intr m. q n fiat. Ex h g q ome pticlare ages
psupponit m q no ag sbo oz opinam q p agens. ille qr
z actm tot entis. ad psupponat q no cam ab ipo.
sz h t e intuitoz ar. qrd qz mar min a nigr eius z
ca eendi omnibz entibz. vn h ipz ee in p. q hz m p
se d uatu. ee ap eendi pn. q z nigr eius. sbo cu nece z p
sbm ad e attor q no sit ab eo pductu. q omis mot
indig z sbo. ueh ar pbat. t ista intus hz. Sed pductio
vlis entis. ado no sic mot nz mutto. sz sic qdam simplr
emanatio t sic fi t fuice equiuoce dur i h e ul i t p
ductione t in alys pductonibz. Sic g si itlligam
q pductoz ado ee ab etno sic ar posuit. ploicoz n z nec
i mo t pos q hunc pductoi ulr ad sbm no pductu p i
alligat. ita t si ponant s une sidi siuitz q no ab etno
pduitr ros. sz pduxit eas postq no fuerit sbo z neciu
q poniat ad sbm. hinc ulr dcom. pz g q h q ar
pbat q omis mot indig sbo. ind n z s simlz mte fi
di. qr ut i a d cm z. ul in pductio sine pdatur ab etno
sine no ab etno. sbo z mot n mutto. ad h e q sit mot
ul mutto i quit q alr se hent nc t p ad ee tepus. t p omo
h no est. ul sip pductone d q nc loqmr. Sil. q d
q ad dz fi ex opposito p accns ex sbo p se h intate in
pticlaribz. s q fit aut i eno aut ale aut eius
sbo ehz mutac i uli entis pductone q pz ex h q phs
dicat. i p phys o dic ar q si fiat h al. i q al no oz q fi
at ex no al. sz ex no al. puta si fiat ho ex no hoie
aut eq ex no eq. Si aut fiat al i q z al. oz q fiat ex
no al. Sic g sic ad pticlare. cu s n sit ex oio no ente
sz si fit totu ens q z s ens. i q ens oz q fiat pmut

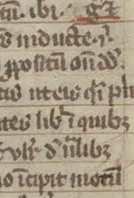

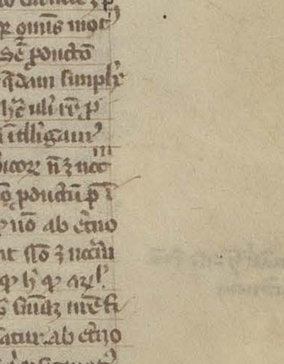

extitit. sicut hic debeat dici secundum equivocationem eius de. in eodem autem
Quod autem introduxit de antiquis philosophorum opinionibus efficaciam non
habet. quamvis enim illi non potuerint pervenire ad eum per primam causam to-
tius esse. Sed considerabant eius particularium. unum enim qui primum
consideraverunt eius solam mutationem accidentium ponentes esse fi-
nalem sequentes non pervenerunt ad aggregatorum mutationem
sed alium. postmodum non ut plato et aristoteles pervenerunt ad considerandum
principium totius esse. Similiter in primo patet quod non moventur ad ponendum ad
finem et ex illo nichil. quia reputaverunt ea esse solum entia que sunt visibilia. Sed
in genere. quia non consideraverunt solas productiones particulares
actuum particularibus. sed productorum illorum totius esse a principio eiusdem primi.
non ponimus quod indigerent ad agendum. Sed possibile divinum
esse facere ad extra aliquid. Sed si dicamus post particulare esse in uno
respondebimus. Omnes enim dicunt. Sed contra hic necesse est. Supposito quod ad hoc
sit quod motus requirit mobile et motum sic arguunt. Si motus
non semper fuit aut necesse est dicere quod moventia sunt alia factum vel non esset
aut quod sint perpetua. Si ergo dicatur quod unumquodque mobile factum
necesse est dicere quod ante mutationem que accipitur ut prima sit alia mu-
tatio et motus per quam factum est ipsum mobile quod potest moveri motu
esse. quamquam illatio dependeat ex precedentibus. Si enim dicatur quod
motus semper non fuit sed aliqua mutatio sicut prima. antequam illa
fuit. Sed quod illa prima mutatio haberetur ad mobile et quod illud mo-
bile factum necesse est dicere quod ante mutationem que accipitur ut prima sit alia
mutatio et motus per quam factum est ipsum mobile cum prius non fuit cum po-
natur omnia mobilia esse facta. Omne autem quod fit cum prius non fuit
fit per aliquem motum aut mutationem motu aut mutatione.
per quam fit mobile. et prior quam mutatio que mobile movebatur. ergo
ante mutationem que dicebatur esse prima est alia mutatio et sic in infi-
nitum. Si autem dicatur quod ea que sunt mobilia semper existebant
et motum nullo existente. hoc videtur irrationabile et derisione ab ne-
scientibus. et apparet quod si mobilia sunt. oportet esse motum mo-
ventia simul et sunt moventia ut extra ea. patet. moventibus
autem et mobilibus existentibus necesse est esse motum sicut
profundius investigabimus ad veritatem inquisitionis nostre.
Hoc idem accidit si ponantur mobilia et moventia perpetua.
semper autem motum quod ponit primum sit a mutatione in finitum quod
sic patet. quia si ponatur quod sunt aliqua mobilia et aliqua moventia et
primum movens incipiat movere et aliquid moveri primum et ante
hoc nichil moveatur sed quiescat oportebit dicere quod sit aliqua
mutatio prius facta in movente vel mobili quam id quod ponebatur primum
movens incipiat movere quod sic patet. Quies enim est privatio
motus privationem non inesse. susceptibili habitus et forme non
per aliquam causam. Erit ergo aliqua causa vel ex parte motoris vel ex parte
mobilis quare quies erat. et ea durante semper quies remane-
bit. Si ergo aliquid movens incipiat movere. oportet quod illa causa
quietis moveatur. sed non potest removeri nisi per aliquem motum
vel mutationem. ergo sic quod ante illam mutationem que dicebatur esse prima sit
alia mutatio prior prima ea quietis. Omnino enim dicat aliquis
quidem ergo movent sic. etc. probat necessitatem prime rationis
possit enim aliquis dicere quod accidit quando quiescere et quando moveri

absque hoc quod preexistat aliqua causa quietis. que removeatur. vel hoc vide-
tur excludere et etiam hoc duo facit. primo primum. secundo quia ostendit ad pro-
positum. Secundo inducit propositum probationem. Si ergo quecumque possibilia etc.
dicit ergo primo quod eorum que movent. quedam movent singulariter. id est uno modo tan-
tum ut ignis non movet contrarios motus. movent tamen
uno modo tantum ut ignis calefacit sed agentia per intellectum
movent contrarios motus quia una scientia videtur esse contrariorum sicut medicina
est scientia egri et sani. Unde videtur quod medicus per unam scientiam possit
movere contrarios motus. Posuit autem dictorum moventium quia in hiis que
agunt per intellectum. videtur non esse verum quod ipse dicebat. scilicet quod si ad
motum cum prius quiescit oportet prius removeri causam quietis agentia
enim per intellectum videntur se ad opposita habere. absque aliqua sua in
mutatione videtur quod possent moveri. absque aliqua mutatione
neque ergo per hoc sua scientia impedietur. Similiter quod in sua solu-
tione in hiis que agunt per intellectum et in hiis que agunt per naturam. et ea que agunt per naturam
per se quidem movent ad unum sed per accidens quando movent ad
contrarium et ad hoc quod prius accidens eveniat necesse est aliquam mutationem
sic sicut per se semper frigefacit sed per accidens calefacit et hoc per
aliquam eius mutationem. vel quia vertitur ad alium situm ita ut in respectu
eius quod non calefit abeo. Non autem frigefacit frigebat. vel quia totaliter
abscedit dimittendo ei frigus et cum calorem absconditum. sic gub-
nator per suam absentiam est causa submersionis navis. similiter et frigus
per accidens sit causa caloris per maiorem elongationem. vel per maiorem ap-
propinquationem. sic in hyeme interiora animalium sunt calidiora calore
ad interiora recurrente propter frigus circumstans. Sicut est in agentibus
per intellectum. Scientia enim licet sit una contrariorum non tamen equaliter utroque sed
est unius principaliter. sicut medicina ad hoc est per se ordinata quod faciat sa-
nitatem. Si ergo contingat quod medicus utatur sua scientia contrario
ad inducendum egritudinem hoc non est ex scientia per se sed per accidens
propter aliquid et ad hoc quod illud adveniat cum prius non esset. necesse est
esse aliquam mutationem. Omnino enim dicit. Si ergo quecumque etc. Inducit pro-
batur ad propositum conclusionem. dicit ergo quod ex quo ita est. quod similiter se habent
in hiis que agunt secundum naturam et in hiis que secundum intellectum possumus universaliter de omnibus
loquentes dicere quod quecumque sunt possibilia facere aut pati aut
movere vel removeri non possunt possibilia sunt id est non possunt movere
in quacumque dispositione se habent sed prout se habent in aliqua determinata habitudi-
ne et propinquitate ad invicem. Et hoc concludit ex premissis quia iam
dictum est quod tam in agentibus secundum naturam quam secundum voluntatem se habent et sic
oportet quod appropinquent ad invicem movens et motum. secundum propinquitatem.
Et similiter cum sit in quacumque dispositione que requiritur ad hoc quod moveat
et aliud moveatur propter necesse. Si enim hoc movet et aliud movetur. Si ergo
non semper erit motus manifestum est quod non se habebant in ista habitudine
quod unum moveat et alterum moveatur sed si se habent sicut non pos-
sunt movere et moveri postmodum autem se habent in ista habitudine quod unum
moveat et alterum moveatur ergo necesse est quod alterum horum mutetur.
hoc enim videmus accidere in omnibus que dicuntur ad aliquid. quod nisi adveniat
nova habitudo nisi per mutationem utriusque. vel alterius sicut et aliquid quod prius non erat
duplum nunc factum est duplum. Et si non mutetur utrumque extremorum
saltem oportet quod alterum mutetur. Et sic de novo adveniat habitudo
per quam aliud moveat et aliud moveatur. oportet quod utrumque vel alterum

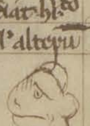

quia deficientis autem ... sed diminuitur ... per diminutionem ... potentie ...

comparabatur ... ponatur hoc esse ... ante mutationem

moui p̄s ⁊ sic ē. q̄ sit q̄dam p̄or mutato q̄ dicebat ēē p̄.
¶ Dm̄ c̄ d. Adhuc aūt p̄ ⁊ posti ⁊c. Ondit ppositū ioē supra expte tp̄is ⁊ p̄ p̄mitt̄ duo q̄ sūt neccā ad sequitez pboz. Quoz p̄ est. q̄ p̄ ⁊ posti ēē nō possūt n̄ sit tp̄s. cū tp̄s nich aliud sit q̄ p̄us ⁊ p̄ti. ⁊ q̄ sūt variata. S̄ ē q̄ tp̄s nō pōt ēē. nisi sit mot. ⁊ h̄ ē pz ex diffinitōne tp̄is. q̄ ē n̄ ... pōnit dicens. q̄ tp̄s est nūs mot. ~~nō aliorz phorz sinaz~~ q̄ p̄ ⁊ p̄ti. So. i. Sic ē tp̄s ⁊c. Concludit quidā ... tionalē ex his. q̄ in ... dem sūt. Posuit ē. i. s̄ sua sināz q̄ tp̄s ē nūs mot. Scd̄ uo aliorz phorz sinaz. q̄ tp̄s ē mot quidā. ut ubiq; dixit q̄cūq; aut hoz sic uin ⁊c. hāc adco nalem ēē. uaz si tp̄s semp ē neccē ē motū ēē ppetuū. Et no ibi. Et nō d̄ tp̄e ⁊c. pbat añtecedens p̄ rōē adco nalis. ⁊ p̄ q̄d p̄opōes ⁊ dc q̄ omēs phy p̄mum s̄ ploz concordare uiur. scitaire d̄ tp̄e. q̄ sit igetitū. i. q̄ nō incepit ēē. nisi p̄ty p̄ nō fuit oīn ⁊ remcāre pbat impōle ⁊c q̄d omīa sic fca. q̄ d̄ nouo incepit. q̄z impōle ē tp̄s sic ēē fcm̄ q̄ de nouo incepit. s̄ solū plo gnat tp̄s. i. dicit q̄ d̄ nouo fcm̄. Dic ēi plo q̄ tp̄s ē simul fcm̄. cū celo ponebat eni celum ēē fcm̄. i. h̄re duratōis p̄n̄. ut h̄ ar. impōit s̄ q̄ enis ... ratione inir. quinis ploa plonē sic dixisse. dicit celū ēē fcm̄. inq̄ h̄z p̄n̄ ... ēē. s̄ nō ... h̄eat duratōis p̄n̄. Sic g̊ sol plo intellasse inir. q̄ tp̄s nō pōt ēē sine motu. q̄ ... pōnit tp̄s ēē añ motū celi. So. i. Sic ē impōle ⁊c. pbat d̄ p̄ rōē. q̄z impōle ē q̄ dicat ul̄ intelligat ēē q̄d. abs̄ nō nīc. sic impōle ē q̄ sit lia sine pūcto. sic aūt ē q̄dā mediū h̄ sin rōne q̄ sit ⁊ p̄n̄ finis. p̄n̄ quidē fun̄ tp̄s finis aūt ptiti. ex quo appaz q̄ neccē ē. ēē sp̄ temp̄ q̄cūq; cū tp̄s accipiat cū. ei ex̄ ē. ad nīc ex utraq; pte. ⁊ h̄ pz. p̄ h̄. q̄ nich ē accipe in actu d̄ tp̄e n̄ nīc. q̄z q̄ p̄ti ē ia abijt. q̄ aūt futūrū ē nō d̄ ē. nīc aūt q̄ accipit in ext̄ uno. tp̄is est p̄n̄. finis ut dcm̄ ē. S. g̊ neccē ē q̄ ex utraq; pte. ⁊ utriq; tp̄is accipiat ... s̄ sit q̄dā aliud ... nīc nō ē s̄ uis ⁊ ulti. nīc nō ē p̄n̄ ē h̄ aūt q̄ tp̄s ē sempitmū. concludit q̄ neccē ē motū sempitnū ēē ⁊ rōz a sequitur assignato q̄ tp̄s ē q̄dam ppetas mot. ē ei nūs ei ut dcm̄ ē. Ut uq̄ ar. tō nō sit efficax. s̄ sic h̄z nīc ad tp̄s sic pūctū ad liaz ... ul̄ h̄itū ē. nō ē aūt d̄ rōē pūcti. q̄ sit mē. s̄ aliq̄ ... pūctū ē. q̄ dēst p̄ lineā. aliq̄ aūt q̄ sit tm̄ finis accidit aūt q̄ pūctū. ēē p̄n̄ ⁊ fine pūcto. i. q̄ ē linea infinita sed q̄ possi pbari q̄ linea sit finita. ex h̄ q̄d omē pūctū sit p̄n̄ ⁊ finis. Sz possunt q̄ ex h̄. q̄ linea ē infinita. pbari q̄ ē p̄n̄ finis. Sic g̊ ut q̄ omē p̄n̄ ... nō sit nūs ... q̄ tp̄s ponat sempitnū. Et ar. ... assūp̄ t̄ otch̄ īnediy. supposito sempitnitate tp̄is. ... pbare. ... aūt volens saluare ar. rōz d. q̄ h̄ q̄ nīc s̄ sit p̄n̄ ⁊ finis. ... tp̄s nō ē stans s̄ ... s̄ fluens q̄ ... nich ad possitū ptinē. ... tp̄s est fluens ⁊ nō stans. ... nō possit bis. sicut sic bis ... pūctū. s̄ ... q̄ nō nich facit ad h̄. q̄

nīc sit p̄n̄ ⁊ finis. ē ē eius rōīs ē incepto ⁊ uātio. ī olbz atiuus sine sit pmanēn sine fluentia nīc ul̄ pz. Et nō aliud est s̄ intītōz ar. q̄ h̄ q̄ ē nīc sit p̄n̄ ⁊ finis mult acci ... ex eo q̄ p̄ supponit. s̄. q̄ p̄s ⁊ p̄ti nō sit tp̄e nō ex̄nte. h̄ ē p̄n̄ supposito ad nich a.d. ul̄ ē. ē. h̄ ocludit q̄ omē nīc sit p̄n̄ ⁊ finis d̄c̄ n. q̄ ad nīc sit p̄n̄ alic tp̄is. o nīl ē aūt q̄ ex dif finitōne p̄ncipy. q̄ p̄n̄ tp̄is ē.
... nich ei existit. ē g̊ accipe ad ul̄ p̄. q̄ ip̄z nīc q̄ pōnit p̄n̄ tp̄is p̄ ei nō ē sine tp̄z. g̊ nīc q̄ p̄ p̄n̄ tp̄is ē ⁊ tp̄is finis. Seq. q̄ sit ⁊ p̄n̄. q̄z d̄ rōne sic ē. q̄ post ip̄z nich sit eius posti aūt nō ē sū tp̄s. ⁊c g̊ nīc q̄ p̄z finis sit ⁊ p̄n̄ tp̄is.
~~¶ Dm̄ c̄ d. Ead rōz ⁊c q̄ nīc q̄ pōnit finis ... p̄n̄ tp̄is.~~
¶ Dm̄ c̄ d. Ondit q̄ mot sit futur. ... h̄ expte motus q̄ rō ex pte mot ē accepta nō cōcludebat n̄ q̄ mot nūq̄ incepit ⁊ q̄ nūq̄ deficiat. D̄ g̊ q̄ ead rōne pōt pbari q̄ mot sit in corpib. i. q̄ nūq̄ deficiat. p̄ q̄ pbat q̄ mot nūq̄ incepit. sic ei ex h̄ q̄ ē motū incipe. sē q̄ sit q̄da muto p̄or mutōne q̄ p̄o. p̄. sili s̄ pōt q̄ mot q̄n̄ defi ciat. sē q̄ sit aliq̄ muto p̄ ... ea q̄ p̄ ē postina ⁊ quo h̄ sequitur mat aliq̄ relinquendo. hoc q̄ sup̄ diffusi dixit ē. īnte toz motus. ponat enīq; s̄ mot. incepio aut mobilia ⁊ mouentia incepunt. aut sp̄ sunt. Et simil̄ dō pōt h̄ si p̄ si mot. deficiat aut mobilia. ⁊ mouenti remane bunt aut nō. Sz q̄z sup̄ ondat q̄ id sē s̄ v̄ ... ⁊ h̄ nō vat. n̄ altīma q̄ ponat. sic mot. defice. q̄ mobilia ⁊ mouentia deficiant. h̄ g̊ supposito. d. q̄ nō simul̄ q̄ cessat. i. deficit mot. ī actu ⁊ mo. le s̄ sic p̄or ... quo mot. q̄ mo tus ei. ī p̄ior ē corz. mo. ... q̄ cessato mot. q̄ sic pz q̄ a tingit q̄ remaneat ad cobustile postq̄ desinit. cobuit. ⁊ sic dcm̄ ē d̄ mo. ita dō ē d̄ moto. q̄z nō simul̄ desinit ēē mouens in actu ⁊ ēē motū ... p. Sic g̊ pz. q̄ sicut ip̄z mo ... le corpitur post cessatōz mot. neccīn erit ēē q̄dā corrupē ipi mo. Et ita q̄ pōnit. q̄ omīa mouentia ⁊ motu desinūt. neccīn erit p̄ti. q̄ ī ipm̄ corpiu corpit ē g̊ in corz. sic muto q̄dam. sequitur q̄ post ultimaz mu toz sit aliq̄ mutōnes. Cū g̊ h̄ sit impōle. sē q̄ mot duret in ppetuū. hec cū rōnes sūt ex quib; ar. pbare intendit. motū semp fuisse ⁊ nūq̄ defice. Et quidē q̄ ad vnam p̄az. fidei ṽe repugnat. s̄ q̄ ponat mot semp fuisse. nich ē s̄ fidem p̄o semp fuisse n̄ sol̄ d̄s ē. ~~nō omnino ī mo.~~ n̄ forte quis ... intellige velit nō inuare motū ... intellr. sed eundē motū ... ar. h̄ intendit s̄ motū ... nō ad aliud ... se ... fidi. ... q̄ ut sup̄ dcm̄ est. nō agit ar. d̄ mo tu celi. s̄ ut d̄ motu ponant. pōt aūt s̄ fide in āni tbam mundi. sic q̄n incepisse. q̄ nūq̄ desinat ēē. ⁊ pōt q̄ aliq̄ mot semp erit. ⁊ hoib; ... ⁊ tum q̄ sp̄ rema nebunt ī corp̄ ... agentes. ... ul̄ ... q̄d g̊ frustra conātes ar. h̄ onde nō ē s̄ fidem locut. ... q̄ ar. sic intēd. hic pbare. q̄ ... q̄ mot sit

petuus [illegible] induce[re] [illegible]. Ad utraque partem quia ad [illegible] dub[itatione]m
q[uod] [illegible] p[er]cedi [illegible] appar[et] et p[ro]pter [illegible] perpetuitate
mot[us] q[ui] p[ri]us [illegible] ad p[ro]bandu[m] p[ost]p[ri]us esse et h[oc] in [illegible]
[illegible] un[de] [illegible] et [illegible] supponit h[oc] tanq[uam] p[ro]batum. Sig[nan]s recte ad
[illegible] h[ic] positas [illegible] h[ic] rationib[us] positis [illegible] fidi
efficacit[er] impugnari non pot[est]. [illegible] rationes efficaces
ad p[ro]band[um] q[uod] mot[us] no[n] incepit a reb[us] de nouo p[ro]ductis
p[er] [illegible] sicut ab aliquib[us] ponebat[ur]. [illegible] q[uod] [illegible] reb[us]
de nouo p[ro]ductis. [illegible] ut fides n[ost]ra ponit [illegible] hys
rationib[us] p[ro]bari no[n] pot[est] q[uod] p[er] singulas illationes [illegible] pot-
tas [illegible]. Si enim dicat si mot[us] no[n] semp[er] fuit [illegible] mo-
bilia [illegible] monentia semp[er] fuit uel no[n]. [illegible] q[uod] p[ri]us mouens semp[er]
fuit. [illegible] no[n] alia sine sit mouentia. [illegible] no[n]
semp[er] fuit [illegible] incepit esse. [illegible] uel
[illegible] mot[us] [illegible] et sup[er] q[uod] [illegible] esse [illegible]
di. no[n] [illegible] mot[us] sine [illegible] q[uod] h[ic] [illegible] ab eterno.
siue no[n] ab eterno. Sic [illegible] q[uod] [illegible] sit aliq[uis]
[illegible]. Sequit[ur] [illegible] mot[us] [illegible] monentia [illegible] de nouo p[ro]duci
[illegible] esse ab aliq[uo] agente [illegible] q[uod] ag[it] aliq[ui]d [illegible]
[illegible] no[n] esse in esse [illegible] ad form[am]
[illegible] p[ro]cedit [illegible] ponit uel salte[m] [illegible] mo-
torem semp[er] fuisse [illegible] restat. Sequitur eius deductio
[illegible] [illegible] p[er]sistentib[us] monentib[us] et mobili[bus] [illegible]
[illegible] de nouo esse mot[us] [illegible] q[uod] monentia et mobilia [illegible] no[n] esse
[illegible] distinctione [illegible] mot[us] et sic [illegible] p[ri]us [illegible]
p[ro]cedit aliq[ui]d [illegible] et [illegible] de [illegible] motu [illegible]
[illegible] no[n] [illegible] [illegible] distinctione [illegible]
[illegible] no[n] [illegible] motu no[n] potuit [illegible] esse
no[n] [illegible] motu [illegible] a p[ri]us
[illegible] p[ri]us [illegible] sic aliq[uis] [illegible]
[illegible] qu[o]d [illegible] positione. Si [illegible] p[ri]us
[illegible] no[n] [illegible] no[n] [illegible] q[uod] p[ri]us [illegible]
no[n] [illegible] q[uod] [illegible]
[illegible] agens [illegible] [illegible]
[illegible] uoluntate [illegible] ex [illegible] no[n] [illegible] ag[it]
[illegible] uoluntate [illegible] effectu[m] no[n] eternu[m] sic [illegible] intellectu
eterno. pot[est] intellig[i] [illegible] no[n] eternam. [illegible] no[n] intellect[us] [illegible]
q[uo]da[m] p[ri]us [illegible] in agentib[us] [illegible] sic formam
[illegible] in agentib[us] [illegible] adhuc [illegible] no[n] enim
[illegible] q[uod] uoluntas supponat facere q[uod] uult [illegible]
[illegible] in futuru[m] [illegible] Sic si nolo
facere [illegible] no[n] [illegible] in futuru[m] [illegible]
[illegible] ad [illegible] q[uo]d
aut [illegible] succedat post [illegible] absq[ue] motu [illegible]
pot[est] esse q[uod] uoluntas [illegible] supponat [illegible] [illegible] fa-
cere id q[uod] uult. nisi aliq[uo] motu interueniente [illegible] sic no[n]
pot[est] esse q[uod] noua p[ro]ductio [illegible] [illegible] etiam [illegible]
mediantib[us] motib[us] succedentib[us] [illegible]
aut sic obiicientes q[uod] h[oc] [illegible] p[ro]cedit de agente [illegible]
[illegible] [illegible] supposito [illegible] in h[oc] enim actione [illegible] fit

in [illegible] de [illegible] aliq[ui]d de [illegible] ad h[oc] [illegible] ad
eo[rum] q[uod] sunt in h[oc] [illegible] in [illegible] fiat in h[oc] [illegible] in alio [illegible] h[oc]
loco [illegible] agent[is] [illegible] q[uod] [illegible] simul [illegible] ponat. [illegible]
enim [illegible] res no[n] semp[er] [illegible] ponendus. [illegible] intelligim[us] q[uod] [illegible]
[illegible] p[ro]cessit. [illegible] ad agendo cessantis [illegible]
[illegible] duratio. agere incipit [illegible] res simul esse p[ro]duct[as]
[illegible] no[n] [illegible] sic [illegible] diuina uoluntate [illegible]
q[uod] uoluit facere res [illegible] [illegible]
[illegible] h[oc] q[uod] uoluit q[uod] res [illegible] incipiunt
esse no[n] [illegible] no[n] [illegible] uoluit [illegible]
[illegible] res [illegible] sic [illegible] filii [illegible]
[illegible] aliis. no[n] [illegible] in [illegible]
[illegible] sufficientia[m] [illegible] habuit [illegible] ad
[illegible] p[ro]ductor[um]. [illegible] humana [illegible]
de diuinis. saluo tamen secreto diuine sapientie q[uod] a nob[is] [illegible]
di no[n] pot[est]. [illegible] solo p[ro]cedit. supponendo q[uod] [illegible] semp[er]
fuit. restat solue[re] [illegible] semp[er] fuisse [illegible]
[illegible] de motu [illegible] q[uod] [illegible] consid[er]ant
q[uod] [illegible] de motu [illegible] ponet [illegible]
[illegible] q[uod] [illegible] ad [illegible] indubitanter. [illegible]
[illegible] sine [illegible] no[n] pot[est] [illegible] ponat
[illegible] motu [illegible] sic q[uo]dam [illegible] motu accepti q[uod] mo[m]e[n]t[um]
de sit p[ri]us mot[us] [illegible] ad motu[m]. Si
[illegible] motu no[n] semp[er] fuisse in motu [illegible] fuit mo-
[illegible] ad [illegible] in [illegible] q[uod] no[n] fuit. ad [illegible] ab
[illegible] q[uod] [illegible] ad hanc r[ati]o[n]em
[illegible] efficacia[m] [illegible] ponit ad h[oc].
[illegible] p[ri]us [illegible] fuit [illegible] efficax esse no[n] pot[est]. [illegible]
p[ri]us [illegible] q[uod] [illegible] p[ri]us
[illegible] p[ro]cedat [illegible] q[uod] significat [illegible] magnitudine
[illegible] q[uod] p[ri]us magnitudinis [illegible] no[n] [illegible]
p[ri]us significatur aliq[ui]d [illegible] in [illegible] in magnitudine
[illegible] p[ri]us [illegible]
[illegible] no[n] remanet affirmatiua [illegible] negatiua [illegible]
no[n] [illegible] p[ri]us [illegible] in [illegible] q[uod]
[illegible] q[uod] [illegible] affirmatiue. q[uod]
[illegible] no[n] [illegible]
p[ri]us. no[n] p[er] [illegible] sic [illegible] indistinctione [illegible]
[illegible] no[n] [illegible] affirmatiua [illegible] negatiua [illegible]
[illegible] aliq[ui]d [illegible] no[n] [illegible] aut [illegible]
[illegible] sic [illegible] tota simul [illegible] cu[m] [illegible] sic [illegible]
magnitudo [illegible] cu[m] magnitudine [illegible] sicut [illegible]
no[n] esse nisi [illegible] aliq[uis] dicere [illegible] mundu[m] [illegible] fuisse
no[n] [illegible] aliq[ui]d [illegible] mundus.

Si autem non aliquid &c.

Postq[uam] ph[ilosophu]s [illegible] ad [illegible] motu[m] semp[er] esse h[ic]
ponit r[ati]o[n]es [illegible] et tempore [illegible] ponebat [illegible] esse h[oc] [illegible]
[illegible] r[ati]o[n]es [illegible] supponebat [illegible]
[illegible] &c. Dic[it] [illegible] q[uod] mot[us] semp[er] [illegible] no[n] [illegible]

q' aliu sit mot' 7 aliu no sic dixit emped' 7 anax. sic e dic
sic ipi ponut assimlant' ei q figmto q' absq3 roe h' po
nebat. Omne eni q' po abs3 rone ul' auctte diuina fictitiu e
n'r. auctas n' diuina pualz roni 7 humane multo mag' q'
auctas alic' phi. pualet alicui debili roni q' as inducet
sic g' assilat' figmto q' fidem teneri. l3 abs3 roe edant.
edum' ei dic. anc' miraclis appbate .i. ull' opibz q' sol' d's
fac pot. [Dein co'] Sil' at' 7c. ondit 3 ioz e' iuuebat
7 ce. h' 3 fuiat q' pont roe istiu e ibletemso o' q'
deuitor erit s ioz. anax q' s ioz empedo. At uo nich
inordinatu 7c. 3o o' q' s oppioz emped' dent sc' h3 .i. Sz
h' dut nec dic g' p' q' silr 7. h' n' fictiu. q' ad ponens
motu qn3 e 7 qn3 no e dicat p rone. q' h' id 3 q'na
tu e sic e 7 q' h' oz accipe tanq' pin'. q' ut emped' dic q' h'
q'ues in pte tpis discordia teneant 7 q' in medio tp'
q'escant i celt rebz ex natura. sic si ad dicet. q' cellin calle
fac. silr accipiebat emped' q' pin' q' ue sit e. q' rres
moui p amicitia. q' p discordia 7 qn3 q'esce 7 forte in
eod' in. dicet anax 7 aly ponetes viii. p' actiu. q' oz h'
accipe ei pin' q' mot' incepit postq' infinito tp' n' fuit.
[Dein co'] At uo nich inordinate 7c. o' q' h' uoc q'ent'
verbant' anax q' emped' c' dat 3 ei q' ei ponat ad e
q' pin' oz accipe. q' sit s rei naz. h' 3 non rei sit tal' q' e
at h' ei accipin' q' pin' q' e tom 3 mai' sua pte. q' h'
3 d' roe 7 n' tota q' excedat ptis q'ntitate. q' n' emped' dic
bat. sic ap' ei nat e. dan' intellige q' h' e' accipiend' q'
pin' 7 silr anax dicet. l3 n' exp'met s mai' 3. q' nulla res
n'l. aut ad eoz q' n'l rebz' sunt pot e abs' ordine. q'
na 3 ca ordinatoius. vid' ei naz i suis opibz ordinate d'
vno i ad p'cede. q' g' n' h3 aliq' ordine. no 3 s naz n' pot ac
cipi ut p'ncipiu. s' duo i finita n' h't ordine ad inuice. q' in
finiti ad finitu nulla 3 pportio. Omnis aut ordo pportio
q'da 3. sic g' p3 q' q'escere res tp' infinito 7 p' ea incipe moui
p' fuit tc' sine l' q' sit aliq' dan' inch' q' 7 i. q' ne mge ne
q' p' mot' fiat. n' tam 3 assignare aliq' alia ordine int' ali
q' duo q' vno deficiente 3 altu incipiat 7 fiat mot'
vt anax ponebat. h' no op' nate q' q' q' 3 in n' aut semp
simplr 7 eod' modo se h3 7 no aliu sic aliu al' sic igit
semp sursu fert aut alia 3 q' no semp 3 eod' n'. sic
no semp ei alia crescit s' qn3 diminuit 7 h' h3 ali
q' roz. sic g' n' ut s naz p'cede q' p' infinito tp' res q'euit
7 postmod' moui incepit. vt anax ponit vni inc
li 3 q' dicat. sic emped' dixit l' q'cuq3 ali' silr opinator
3. q' totu vniusu i q'da pte tpis q'escit 7 itu mo
i alia pte tpis. q' ut h' pot h'e aliq' ordinate3 fini
ti ei ad finitu pot e pportio. Est aut q'sidand' q'
sua fidi nec n' 3 simil' pot anax. sic ei pot an ind'
infinita spacia tpis .e' sit nec accipe pportioz ad
q'e sequis. s3 aneq' mud' inciperet sola di simplex eni
tas fuit sic dcm 3. q' 3 o io e' gen' tpis [Dein co']
Sed h' dut 7c. Ondit q' n' 3 empedo o' pdca ro 7 p' pot
posita. Sed o' q'clud' q'da q'clusione .i. Omnio at existimare
q' e d' g' q' 7 q' h' dicit. q' empedo dixit no e q' solu af
firmet q' dic s3 7 q' assignet causa sui dci. q' incl' exsc ap
ponat. ulto q' ea assigna requirit n' 7 uelit ad ac
cipe in dignitate .i. ut pin' abs3 rone. s3 e3 q' adducat
ad manifestatoz ei q' accipit q' pin' aut inductoz. sic in
pincipys nalibz q' sensibiliu expimto accipiunt' aut de
mostratoz. sic in pincipys q' p pora pincipia demostru
s3 h' empedo no sunt. Esto eni sic q' pont amicitiam
7 lite e cau tam h' no est d' ratone amicicie l' inimicicie q' illa congregat et alia disgregat
n' n' e d' rone vel inimicicie q' inimicicia d'sgregat
n' e' s3 d' rone amicicie 3 q' g'gg3 d' roe v' inimicicie
e q' disgg3 s3 si ult' dedicat q' i q'da pte q'uis. h' g'
geo 7 ita i q'da pte tpis pter illa disgg3 d' ult' mai
festand' i aliqb3 ptibz in qnbz h' q'ngat. sic q' amici
cia q'gg3 7 inimicicia disgg3. manifestat' in hoibz q' a
mici hoes adinuit adiuince 7 inimici no fugiunt ab
inuice 7 id' ab empedo supposit' e in toto vniuso. q' ut sic
e in aliqb3 s3 q' p' eqlia tpa no moueant successiue
amicicia 7 inimicicia h' indig3 aliq rone manifestatre
sic ei ut h' in alijs q'nge. [Dein co'] Omnio ei existimare
7c. Conclud' q'da q'clusioz. posit3 ei ad ecde q' q'a
semp 3 no h3 causam sp' h' q' mdem' ea q' apd' nos eunt
de nouo incipe 3 id' uidebat aliqbz q' q'u reducebat
aliq q'o in ad q' 3 semp no opter ult' causa querere.
sic g' posit3 empede dce q' amicicia 7 lis semp s eqlia tp'
mouent 7 id no 3 q'reda h' a ro. h' g' ari' reuoiz dicens.
q' n' recte se h3 ad opinazi q' ad q'ualitet e pin' q' q' h'
q' semp aut sic 3 aut sic ad h' edmetis rediceb ac omis
cau. sile assignas. hys pincipia q' d' nouo fiunt s3 q' ei q'
3 semp uolebat ad p pin' quie q' q'uod i aliqbz recte d'
s3 no i omibz. q' a' 3 .n. q' tangl' semp h3 tres angulos
eqles duobz rectis. s3 tn h' pportatiu passio 3 altri ca
s3 aliq pportatu e sic sic pin' quoz no 3 alia ca. [Ca aut]
valde no q' h' d' q' i so. meth' h3 . eud' 3 dicto i e ex
in itate sic g' aliq sit semp. ita 3 h' ut ea sue itatis.
ita ari' intellexit q' e t aliq semp ca sic coz cele
sti 3 sbas separatis. tn h't ea sui e. ex quo p3 q' q' m'
ari' ponet inund' eni no tn edixit. q' d's no sit ei
cendi ip' mudo. S3 ea mot' ipi' eni ut quida dixint.
Vlt' aut q'clud' pincipale q'clusio epylogando 7 d' tuta
dca e. de h' q' nullu q'e 3 in fuo. n' erat in ptrio. i quo
aliqs mot' sit finitus.

Ontraria autem hys 7c. Postq' phs
pont rones ad pband' motu sp' e. intendit h'
solue ea q' in q'rium obici possunt. 7 e h' duo fac. p' pot
ros. Sed eas solut. i. Hoz aut p' 7c. e' p' pont roes
prmes sua intitioz. 7 d' q' ea q' in q'rium obici possunt
no 3 diffi' solue. ex rebz ei roibz ut inatie sep' q' mot'

alium incipiat esse cum prius non fuit omnino quare prius sic probavit. Deinde
quod nulla mutatio est infinita eadem ratione probari potest quod nulla muta-
tio sit perpetua. nulla enim mutatio tracta est perpetua. sicut infinita.
sed omnis mutatio tracta est. Omnis enim mutatio ipsius est cuiusdam contrarii ad
et ista duo sunt contraria. unde contingit quod non est mutationis sic
ipsa contraria. in quibus sit transmutatio. sed quod non in motu locali.
manifestum est contrarietas terminorum distinguit quod est finis omni motui quod nichil
movetur infinitum quod nichil movetur ad id. ad quod pertingere non potest. ut
in 2° dictum est. Sic ergo patet quod nulla mutatio est perpetua sicut nec infi-
nita. sic ergo nulla una mutatio est perpetua videtur impossibile esse dare
quod in qua nulla mutatio sit. et hoc prius accepit ex parte mobilis. Secunda
accipit ex parte moventis. quod ponit. ibi. Amplius autem videtur etc. quod
talis est. si motus non potest fieri de novo, cum prius non esset videtur esse in
conveniens dicere de uno quoque quando. vel quod movetur vel umquam move-
atur. quia sic unus motus potest quantum motus esse et quantum non esse pari ratione. et
toto universo. Sed videtur quod possibile est ad motum. quod prius non move-
batur et quod motum non aliquid motum interius habebat sed aliquis sim-
pliciter. sicut patet in rebus animatis in quibus ad motum. quia movemur
quando aliud nulla pars eius moveatur. non ipsum totum. sed omnino quiescit
ens. Relinquitur ergo quod non in toto universo potest esse motus cum prius
non fuit. Sed quod in rebus inanimatis licet appareat motus in aliquo
de novo accidere. nullo motu precedente illo eodem. apparet enim motus
precedens. in aliquo exteriori ad motum ideo tamen vero ponit ex parte
animalium quod non movetur ab extrinseco sed a se ipso et hoc. ibi. Et mul-
to magis autem etc. Et dicit magis motum cum prius non esset multo magis
est manifestum in rebus animatis quam in inanimatis. et nos quiescentes aliquo nullo
motu in nobis existente aliquando movemur incipimus et ex nobis ipsis
principium nostri motus et si nichil extrinsecum moveat. quod quidem in rebus
inanimatis non contingit sed semper ab extrinseco movetur ipsa vel generans
vel movens prohibens aut violentiam inferens. ex quo sequitur quod si
aliquando totaliter quiescat quod in aliquo motum incipiat esse motus cum
prius non fuit non ex aliquo extrinseco movente. sed ab ipso movente
quod movetur et hoc potest esse in alio nichil prohibente. quando id accidat in
universo. huius est alia et maxima ratio. similitudine quadam cum mundo. unde
dicitur aliquibus quod homo sit parvus mundus et sic si in parvo mundo incipit
motus esse cum prius non fuit videtur quod in magno mundo. id possit contingere
et si hoc contingit in mundo potest et id contingere in toto infinito quidam
posuerunt esse in mundo situm. sic ad infinitum quod possit quiescere et
moveri. Deinde cum dicit Horum autem primum etc. Solvit per ordinem rationes
premissas. Circa solutionem igitur primo ponit dicit quod ipsius recte dicit. quod
motus qui est inter contraria non potest semper durare. quod non erat probatum.
Sed quod possibile aliquis dicere quod motus qui est inter contraria potest esse semper
unus numero. propter identitatem mobilis. quia motus contrario de contrario. in contrarium
motum sicut si ipsum movebatur de albo in nigrum post moveatur de
nigro in album et sic. Sed. ibi contingit quod non est possibile quod sit motus
qui est unus et idem. numero propter interruptionem. sicut unus et idem et hoc manifestat
per exemplum. Ponatur enim quod corda cythare similiter se habens et movens
quod percutit cordam similiter habens se in movendo potest esse dubium utrum
unus corde bis percussa. sit idem et unus motus et sonus aut semper
alius et alius sed tamen sed tamen quidquid sit de aliis mobilibus tamen prohibens
quando aliquis motus qui non est motus inter contraria sic declaratus idem. Sed manifestum est continuum
et perpetuum per singulas consequentias et inde hoc igitur omnis motus sit finitus
secundum nos. tamen propter iterationem. aliquis potest esse unus et perpetuus. Deinde cum
dicit Moveatur quod non etc. Solvit secundam rationem et dicit quod nullum inconveniens
est. si ad inanimatum incipiat moveri prius non movetur. Sed hoc accidit
propter hoc quod movens extrinsecum aliquando sit presens aliquando non. oportet enim propter
presentiam motum ex parte moventis. quod aliquando sit presens. cum prius non esset
Sed videtur esse inquirendum quod dubium. scilicet utrum movens idem ab eodem
omnino moveat. quod non. hoc est supradixit. non posse accidere nisi precedente
aliqua mutatione vel ex parte mobilis vel ex parte moventis et sic
semper preexistit motus sive presentiat movens sive non. Ideo autem
hoc videtur querendum. quia illud quod habet inclinationem fit de nullo alio videtur
dubitaverit quod propter quiescentiam non semper quiescit in motu. sicut semper
movetur. Deinde cum dicit Magis autem inquirere etc. Solvit tertiam rationem et
dicit quod id quod tunc obiectum est in materia fuit dubium quod possit esse motus
cum prius non fuit. sicut videtur accidere in rebus animatis. videtur quod aliquid prius quies-
cebat postea movetur precedente motu. nullo motu facto ab extrinseco
et sic videtur quod motum aliquis non precedat alius motus. sed in ipso animali
in alio. sicut in rebus inanimatis videbatur. sed hoc falsum est. semper quod motus
alius non fiat ab aliquo exteriori videmus enim in aliquibus. Sed aliquis motus
motus. sed quod non movetur per voluntatem vel quod non movet illud causa in non
ipsum aliquid per suum appetitum sed forsitan causa hoc vel mutationis est
continentis i. aeris aut alterius corporis celestis sicut manifeste apparet
cum alteratur corpus alius per calorem vel frigus aeris. Et dicit quod tali Forsan
in ille ad motum ab interiori principio sicut patet. in mutationibus quod sunt
in anima vegetativa ut apparet in digestione cibi et consequentibus eius
mutationibus quod dicuntur naturales. quorum sequitur apprehensio et appetitus.
et hoc videtur esse contra id quod supra positum aliquis. scilicet quod movent se ipsum. ideo distin-
guit enim diversa. alia movere se ipsum non intelligitur hoc. de quolibet motu
sed motu locali alia movent se ipsum per apprehensionem et appetitum.
sic ergo nichil prohibet in mundo. necessarium quod in corpore aliquo. fiant
multe transmutationes a continente scilicet aere et corpore celesti
quorum quedam movent intellectum aut appetitum ex quo ulterius in
totum aliquid movetur. Est autem considerandum quod hoc declarat modum quo corpora
celestia in nos agunt non enim agunt directe in animas nostras.
sed in corpora. motus autem corporum per accidens fit motus virium animalium
quasi sunt actus corporalium organorum. non autem ex necessitate in intellectum
et intellectivo appetitu. qui non utuntur corporis organis. aliquando tamen
intellectus et voluntas sequuntur aliquos precedentes motiones. sicut
cum aliquis propter iram eligit vel secundum ut repletus vel ad agendum vel in parte sen- perpassionem vicorum
tiua exortam. Et ideo non dicit quod omnis qui fiunt agentes et moveant
intellectum aut appetitum sed quedam. et omnino necessitates ab intellectiva parte
excludantur. Ponit autem exemplum corporis quod dixerat in dormientibus in quibus
magis quies videtur quod ad animales motus et tamen in eis aliquis motus fit
sensibilis. i. a sensibili apprehensione precedens non sicut contingit aliqua
exhalatione per aliquem motum. interius existentem vel ex operatione anime nutri-
tive sicut cum digestio alio deficiunt evaporationes quod sompnum
causabant et alteratur sive cum alteratio corporis a continente. per ca-
lorem aut frigus. et sic diligenter considerantibus apparet motum de novo quod fit in nobis
non precedente aliquo alio motu et hoc per multa et similibus magis aliquis
manifestatum

nam iste motus nunc est
forte hoc est necessarium ut ipse
probavit ratio pars sed dilige

scilicet motus ut
a superiori ad
inferius
....
forsan

Et movet
intellectum

viii

Principium autem consideracionis etc. Postquam philosophus in viii ostendit quod non movetur et motus non potest incipere in infinitum sed oportet ad primum et hic iam ostendit quod motus sempiternus et semper erit. Et ulterius procedit ad inquirendum conditiones primi motus et primi motoris. Et dividitur in partes duas. In prima ostendit quod motus primus est sempiternus et quod primus movens est omnino immobile. Ubi ex hoc procedit ad ostendendum quis sit primus motus et qualis sit primus motor. i. Quoniam autem q. [illegible] etc. Prima autem pars dividitur in tres partes. In prima ponit hic quod est quasi dicendum. In secunda ostendit tres partes huius divisionis. i. Omnia quiescere etc. Tertio inquirit de duobus residuis membris quorum sit unus quarum ex hoc dependent veritas. In prima quare intendit. i. Omnia autem velle quidam etc. Dicit ergo primo quod principium sequentis consideracionis qua inquirere intendit de primo motu et primo motore et quod principium ad dubium predictarum quod supra ponit solvendo rationem ... contingit quod quedam aliquando movent et iterum quiescunt aliquando vero semper vel movetur vel quiescunt. Ex quo primo motus sempiternus in animo et dicit quod necesse est dispositorum vel ad motum vel quiete semper se habere. Quorum modus est utrum omnia semper quiescunt et nichil aliud moveatur. Tertius modus est quod quedam moveantur et quedam quiescant. Sed tertius modus iterum dividitur in tres modos. Quorum primus est quod quedam moveantur et quedam quiescant ita tamen quod ea que movent semper moveantur et ea que quiescunt semper quiescunt et nichil quod quandoque moveatur et quandoque quiescat. Secundus modus est quod omnia nata sunt moveri et quiescere et nichil est quod semper moveatur et semper quiescat. Tertius modus est huius subdivisionis quod aliqua semper sint immobilia et nunquam moveantur. Alia non possunt accipi cum utroque scilicet cum motu et quiete et quandoque moventur autem et quandoque quiescant. Et istud ultimum membrum est nobis declarandum propter veritatem quia hic habet solutionem omnium obiectorum et quia hic ostendetur habitum finem quod intendimus in isto scilicet pervenire ad primum motorem sempiternum et ad primum movens immobile. Sed ergo tria membra prime divisionis dividit in tria membra et subdivisionis membra divisionis hic. Est autem sciendum quod in tribus horum membrorum omnia entia ponuntur vel dispositionis sic primum membrum quod dicit omnia semper quiescere. In secundo quod dicit omnia quandoque quiescere et quandoque moveri. In uno autem membro scilicet tertio dividunt entia in contrarias dispositiones scilicet quod quedam semper moveantur quedam nunquam moveantur autem et quedam quandoque quiescant et quandoque moveantur. Et sciendum quod in hoc ultimo membro non facit mentionem de quiete sed de immobilitate quia primum mobile nunquam movetur non proprie potest dici quiescere quia non est natum. Id proprie quiescit quod natum est moveri et non movetur. Dicit ergo. Omnia quiescere etc. Concludit tamen membrum precedentis divisionis et primo ostendit quod non omnia quiescunt semper. Secundo quod non omnia moveantur semper ibi. Fere autem adhuc etc. Tertio excludit tamen membrum quod dicebat quod quedam moventur semper et quedam semper quiescunt ibi. At vero neque quedam etc. Dicit primo tamen ponendo quorum primum est quod quedam querere rationem infirmitatem procedit quod aliqui dicant omnia quiescere et quod rationem ad hoc aliquam sophisticam non dimisso sensu procedit ei ex hoc quod intellectus non est sufficiens ad dissolvendum fantasticas rationes que repugnant hiis que sunt manifesta secundum sensum. Deinde est autem ... quod non est curandum disputare contra quamcumque positionem vel problemata de quibus ad dubitandum indiget sensu vel pena aut castigatione.

positiones non oportet dubitare propter stultitiam. Dicit quod ista dubitatio non est de aliqua parte sed circa totam scientiam naturalem philosophiam secundum quod pertinet ad omnes scientias demonstrativas et ad omnes artes que utuntur quibusdam opinionibus sicut rethorica et dialectica. Ponit artes et sic de natura motu pertinet quod de aliquo motus. Faciunt vel physica speculationem naturalem motum et mobilium. Mathematica non utitur motu per magnitudinem dicitur quod prius motus facit. Et methaphysica consideratio de primis principiis. Dicit ergo primo quod destruere motum repugnat omnibus scientiis. Error autem quod pertinet ad omnes communia et ad omnes scientias non est reprobandus a naturali sed a methaphysica. Non ergo pertinet ad naturalem istum errorem disputare. Tamen quod dictum est quod naturales non oportet dubitare contra principia ... in doctrina mathematica non pertinet ad mathematicum ut eas removeat. Et similiter in aliis scientiis. Et similiter ad physicum non pertinet destruere hanc opinionem que repugnat suis principiis. In quibus enim scientia supponit pro principio dicto. Ubi vero tamen scientia quod est de natura supponet quod principium quod natura est principium motus. Sic ergo pertinet methaphysica quod ad naturalem non pertinet contra hanc dispositionem disputare. Omnium autem dicit Fere autem etc. Excludit secundum membrum quod ponebat Eraclitus omnia semper moveri. Et primo comparat hanc opinionem precedenti opinioni que ponebat omnia semper quiescere et dicit quod dicere omnia moveri ut Eraclitus dicit. Est quidem falsum et est plus sane ... ... sed et quietis et sic patet quod similiter est contra motum. Unde sicut prima opinio que destruebat motum contra scientiam naturalem ita hec que destruit quietem ... dicit hanc opinionem esse minus prevaricatam quia quietes mediarum est quod privatio motus quod autem non sit privatio motus nunquam potest latere quod ipsa non sit motus. Sunt enim quidam privationes et debiles que non possunt sentiri et sic potest videri quod aliquid quiescat quod non quiescat. Sed motus nunquam et forte latere non potest. Unde non potest dici quod sensus decipiatur in perceptione motus sicut in perceptione quietis. Et dicunt quidam etc. Ostendit quomodo hanc falsam positionem aliqui posuerunt et dicit quod quidam scilicet Eraclitus et eius sequaces dixerunt quod omnia que sunt semper moventur non solum quedam autem alia sed motus latent sensum. Et si loquantur de aliquibus motibus eorum dicendum sustineri possit. Sunt enim aliqui motus qui nos latent sed quia non determinant de quo motu loquuntur sed dicunt de omnibus motibus non est difficile contra illos obicere quia multi motus sunt de quibus manifestum est quod non possunt sic esse sicut. i. Sed enim augmentum etc. Ponit predictam opinionem primo quantum ad motum augmenti. Secundo quantum ad motum alterationis ibi. Similiter autem in alteratione etc. Tertio quantum ad motum localem. i. Et quod fertur etc. Non autem ab augmento incipit quia Eraclitus maxime inducebat ad suam positionem ex consideratione augmenti videbatur aliquid augeri secundum aliquam modicam quantitatem in uno anno supposuit augmentum esse continuum. Credebat quod in qualibet parte illius temporis illius quantitatis augeretur. Et tamen non sentitur id augmentum quia fit in modica quantitate et sic arbitratur et de aliis. Quamvis quiescere dicit ergo hic ... quod non est possibile continue augeri vel minui. Sed quod quantitatis augmentum dividitur secundum quod in quibus partes sed in medio medium tempus post augmentum unius partis in quo nichil augetur sed fit dispositio ad augmentum sequentis

partes. Et hic maior propositio probatur. quia probatum est quod videmus quod gutta pluvie
multiplicata perforat lapidem. Secundo est quod nascentia in plantis in la-
pidibus nascentes lapides dividunt. non possumus dicere quod si
gutta per multiplicationem effodit vel removet de lapide in tanto
tempore. quod medietas guttarum prius in medio temporis removeat me-
dietatem illius quantitatis. sed contingit hic sicut in trahentibus navem.
Si enim centum homines trahunt navem per tantum spacium in tanto tempore
non sequitur quod media pars illorum moveat per medietatem spacii in eodem
tempore vel per idem spacium in duplo tempore ut in vii. dictum est. et tamen non sequitur si
multe gutte effodiunt lapidem quod aliqua pars illarum guttarum
prius removeat medietatem in aliquo tempore et hic idem est quod illud quod removetur
a lapide per multas guttas est quoddam divisibile in plura sed tamen
non seorsum ad corpus plenum a lapide removetur sed simul omnes
partes prius sunt in potentia in toto remoto. et loquitur hic de primo quod removetur non
enim pluribus per longinquum tempus aliquantum magna quantitate
remotum a lapide per guttas. quamvis aliqua pars remota est prius per partem
guttarum et tamen convenit ad aliquid quod ad remotum quod
totum simul removetur et non pars post partem. sed in remoto ergo
illius totius nulla guttarum precedentium ad removebant.
sed disponebant tamen ad remotionem ultima quod aut agit in vir-
tute omnium removentium id ad … certe disponebat.
Et similiter est in motu diminutionis. non enim necesse quod si
ad decrescit tantum in tanto tempore quod per illa quantitas in infinitum
dividatur quam in qualibet parte temporis ad illius quantitatis …
… habeat. sed … aliud ab illo … et similiter est in augmento et sic
non oportet quod continue augeatur vel minuatur. Deinde dicit Sed
autem in alteratione etc. Contradicit parti primi quod ad al-
terationem et hic tribus modis. primo dicit quod similiter … alteratione
sicut dictum est in augmento. … sic alteratur sicut probabile
in infinitum. non tamen oportet quod propter hoc alteratio in infinitum dividatur. i.
si quod in qualibet parte temporis aliquid alterationis fiat. sed multociens fit
… velocior alteratio. i. si quod multe partes … simul alterantur sicut
accidit in … sive in congelatione aque. totum enim aliquid aque
simul gelatur non pars post partem. Si tamen accipiatur multum
de aqua in pluribus partem post partem congelatur. Secundo autem ostendit quod hic quod
hic dictum est de alteratione et augmento verum est in hiis que dicta sunt
vi. ubi ostensum est quod motus dividitur secundum divisionem temporis et mobilis. tunc
secundum quod motus. Sed scilicet est quod … vi. de … de motu et
non applicando ad aliquam motus speciem. et ideo ea que de motu …
accipienda sunt exigentia continuitatis motus. sed hic loquitur de
motu applicando ad determinatam motus speciem in quibus contingit ali-
quem motum corporis et non continuum. quia … ideo communiter motus
possunt esse continui. Tercio ponit ibi. Amplius cum infirmetur
etc. et dicit quod ad hoc quod infirmatur debeat sanari necesse est quod sa-
netur in aliquo tempore et non in instanti temporis et necesse est … quod …
eo sanationis tendat in determinatum terminum. i. in sanitatem et
in medium aliquid. Sic ergo omnis alteratio requirit determinatum …
… omnis alteratio est in contrarium ut in v. dictum est. illa autem
… sed … dicimus ergo quod ad semper continuetur est dubi-
tare de manifestis. Quarta ratio ponit ibi Lapis etc. et dicit
quod lapis non durior nec mollior fit per temporis longitudinem sic ergo
… est dicere quod omnia semper alterantur. Deinde dicit Et hoc fortius
etc. dicit probare opinionem quantum ad motum localem dicens primo quod ali-
qui motus locales et quietes vero sunt manifesti. quod latere non possunt
mirabile enim videtur si lateat quando lapis fertur sursum aut quando quiescit
in terra … quod propter latentiam motus localis ponit. Secundo i.
Amplius autem etc. hoc ratio … terra et quelibet alia corpora naturalia quando sunt
extra proprios locos non … nisi per violentiam. Sed manifestum est illa corporum
semper propriis locis. necesse est ergo dicere quedam quiescunt … locum … omnia
localiter movetur. Ultimo autem per plogismum concludit. quod per primas
… aliis similibus … ad sententiam quod impossibile est aut semper omnia
moveri sicut dicunt. et quidem aut semper omnia quiescere sicut dixit Zeno.

At vero nec aliquid etc. (Et Parmenides et Melissus)

Reprobatis duobus membris premisse divisionis hic rep-
robat tertium. quod posset etiam dividi in duas oppositiones.
tamen in quod quedam semper quiescunt alia semper moventur et primo
sic … enim quod quedam moventur et quedam quiescunt hic autem
reprobat duplex. primo quod sic ponendo duas oppositiones … ex eo
quod repugnat sensui. non solum enim videtur ad sensum quod quedam
moventur. … ponentium omnia quiescere
semper. … ponentium omnia moveri semper.
Secundo videtur quod in eisdem rebus fiunt … mutationes seu variationes
de motu in quietem et de quiete in motum. per quod apparet quod aliqua sunt
que quandoque moventur et quandoque quiescunt. Secundo i. Adhuc quod oppugnat
etc. reprobat … quod hec dubitatio inducit repugnantiam
hiis que sunt manifesta … primo enim tollet motum augmenti videmus
enim motum augmenti esse in hiis que non semper augebantur
aliquando si semper augerentur non esset augmentum ad determinatam
quantitatem sed in infinitum. Secundo tollit motum localem violentum
non enim est motus violentus nisi sit ad quod est natura … quod
prius quiescat secundum unum et motus violentus nisi sit in recessus a quiete
illa. Si ergo nullum quiescens potest moveri … quod id quod quiescit
illius non possit postmodum per violentiam moveri. Tercio excludit
generationem et corruptionem. … generatio enim est … de non esse in esse
corruptio de esse in non esse. … quod ad corruptionem quod
prius fuit ens per ad quod est ens … non continue sit large de quiete
loquendo. Si ergo nullum quiescens potest moveri … quod nichil quod non
est … potest generari … in aliquo tempore possit
corrumpi. Quarto autem ultimo hic ponit destruit universaliter omnem motum
quia omnem motum est quedam generatio et corruptio vel simpliciter secundum quid quia … eadem
modo. Sicut … generatur hic quantum ad motum alterationis
et augmenti quantum ad motum localem sicut quando de nigro in
album aut de parvo in magnum … aut magnum … aut moto
ad aliquem locum fit … in loco illo. sed exemplum ad mutatio-
nem … corruptione quod … in motu alterationis et augmenti
ut nigrum aut parvum aut hic quantum ad motum localem. quia ergo
in omni motu est generatio et corruptio. … tollit generationem
et corruptionem … tollit omnem motum. quod ergo hec … sunt.
impossibile manifestum est quod quedam moventur non … sed hic alia
quedam quiescunt non semper sed alia. Unum … dicit. Dicat autem

velle etc. Inquirit de aliis duobus membris premisse divisionis et primo manifestat
suam intentionem. Secundo exequitur partem, ibi: Moventium igitur et eorum que moventur
etc. Dicit primo ergo sic. Postquam ostendit ad quod positorum pertinet [illegible] membris
secundo quam dicta sunt in isto capitulo recolligitur, ibi: Primum autem igitur facit etc.
Tertio ostendit quod restat dicendum, ibi: Reliquum autem considerantibus etc. Dicit ergo de opinio-
nibus quod omnia quandoque quiescant et quandoque moveantur. Hic apparenter ad
antiquas rationes quas tetigimus disputando de motu sempi-
terno. Hic exposuisse in parte precedente. Et quod quandoque moveantur
et quandoque in animatis et in aliis et quandoque quiescant in mediis temporibus.
Primum ergo dicit: Primum autem etc. Dixit quod prius in isto capitulo
restat dicere. Supposita autem reprobatione partis que ponit omnia quiescere
semper, ibi: Quare quidem igitur non possibile etc. Tertio reprobatur aliorum duorum
membrorum, ibi: Similiter autem et impossibile etc. Dicit ergo primo quod non ad manifestandum
mutantium intentionem. Sequitur determinare ab eis qui impossibile
determinamus sumentes ut principium quod primo scilicet quod erat ostensum quod habeat se
taliter hanc dispositionem scilicet quod omnia quiescant vel quod omnia moveantur
vel quod omnia quedam quiescant et quedam moveantur et hic iterum in tali
dividitur quod si eorum que sunt quedam quiescant et quedam moveantur
necesse est quod vel omnia haberent quandoque quiescere et quandoque moveantur
vel quod quedam semper quiescant, quedam autem semper moveantur. Et quod ex
his duobus componatur. Tertium membrum scilicet quod alia sunt que quiescant
alia autem semper aliis quandoque motus et non semper. Primum ergo dicit:
Quare quidem igitur etc. Reprobat primum membrum et dicit quod superius dictum est quod
non sit possibile quiescere semper et cetera ad istam partem. Et dicit
per hanc opinionem primo quidem, licet est ponere aliquem motum saltem in
anima quia si aliquis vellet dicere quod secundum veritatem sic se habet quod nihil
movetur sic opinantur sicut Zenonis Melissi qui posuerunt quietem esse
infinitum et immobile. Sed tamen non ita videtur secundum sensum sed multa entium
moventur ut sensus indicat. Si igitur aliquis dicit quod ista
opinio est falsa motus est, et similiter si opinio est motus et similiter si fan-
tasia est motus est. Et cetera quia fantasia est quidam motus sen-
sitive partis factus a sensu secundum actum. Opinio est quidam motus
rationis ex aliquibus rationibus procedens. Sed ad hoc manifestandum
etc. quod motus sit in opinione vel fantasia. Sed aliquando nobis videtur
sic esse aliquando autem aliter. Quod contingit cum aliquando nobis aliquid quiescere
quandoque vero non quiescere. Sic igitur ex omni sequitur quod motus sit. Sed
contra hanc opinionem dicit quod apponere intentionem ad destruendum hanc opinionem
et querere ad probandum illas res que debemus habere in maiori
dignitate quam ratione indigeat quia se habent ut per se mani-
festa. Hic est facere melius et est quod male iudicando discer-
nere inter melius et peius [illegible] in moralibus et inter credibile et
non credibile et in aliis inter principium et non principium communiter. Quod
enim querit rationem ad probandum ea que sunt per se manifesta et sic se
habent ut principia non cognoscit ea principium est dum ea per alia principia
probare intendit. Similiter non videtur quod sciat cognoscere quid
sit credibile et non credibile quia id quod est per se credibile per alia pro-
bare intendit ac si non esset per se credibile et non inter melius
et peius posse discernere videtur qui magis manifestum probat. [primum magis manifesta]
Est autem per te manifestum aliquem motum esse. Non igitur ad hoc debet esse nostra
intentio vel huius rationibus probare. Primum ergo dicit: Similiter

autem et impossibile etc. Excludit alia duo membra premisse divisionis
et dicit quod similiter impossibile est quod quiescere simpliciter est impossibile et quod motum semper aut in aliqua
semper moveantur et alia semper quiescant, ita quod non sit neque
quandoque moveantur et quandoque quiescant. Hic non sufficit fide facere per
unum medium quod scilicet videmus quod quandoque quedam moventur et quandoque iterum qui-
escunt in infinitum. Et quod impossibile est dicere quod non contingit quiescentia
[illegible] primo membro et quod omnia continue moveantur quod erat secundum
membrum vel quod quedam semper moveantur et quedam semper quiescant et iuxta
sit medium. Primum ergo dicit: Reliquum igitur etc. Ostendit quod restat
dicere et concludit ex predictis quod cum tria membra premisse divisionis sint
non possunt, relinquitur consideratio de membro aliorum duorum sicut videtur
etc. scilicet omnia possibilia esse moveri et quiescere aut quedam esse
possibilia moveri et quiescere et tamen quod aliqua sint que semper quiescunt et alia que
semper moveantur. Hic enim voluit et quod demonstrare intendimus. Sic enim
ostenderemus primum motum esse sempiternum et primum motorem esse im-
mobile.

Moventium igitur et eorum que moventur etc.
Postquam philosophus suam intentionem manifestavit, hic incipit
prosequi suam intentionem scilicet non omne moveri quandoque et quandoque quiescere
sed ad esse omnino immobile ad aliquid semper moveri. Dividitur autem in
partes duas. In prima ostendit quod primum movens est immobile. In secunda ostendit quod primum mobile
semper movetur, ibi: Cum vero sit ad hoc etc. Prima pars dividitur in duas. In prima ostendit
primum movens esse immobile ex ordine moventium et mobilium. In
secunda ex sempiternitate motus, ibi: Et considerantibus principium mo-
tus. Prima pars dividitur in partes duas. In prima ostendit primum movens esse immobile.
In secunda ostendit primum esse ibi: Cum autem etc. Circa primum duo facit.
Primo ostendit quedam que sunt necessaria ad propositum, scilicet quod omne quod movetur ab
aliquo moveatur. Secundo deducit propositum, ibi: Hoc autem dupliciter etc. Ostendit quod superius
in principio septimi ostendit quod omne quod movetur ab aliquo movetur ratione communiter acceptam
tamen ex parte ipsius mobilis. Sed quia incipit applicare motum ad res
mobiles ostendit quod superius ubi ostendit est hoc ostendit ubi manifestavit in omnibus
mobilibus et moventibus. Unde primo pars dividitur in partes duas.
In prima ponit divisiones moventium et mobilium. In secunda manifestat positum in
singulis, ibi: Et maxime moventium etc. Circa primum duo facit. Primo dividit mo-
ventia et moventes. Secundo ponit divisionem, ibi: Que enim ipsorum a se ipso etc.
Dicit igitur primo tres divisiones moventium et mobilium. Quorum prima est quod
moventium et mobilium quedam movent seu moventur per accidens quedam
autem per se. Et accipit hic per accidens large secundum quod comprehendit sub se
[partem] tertium, secundum unum expositionem quod dixit per accidens modo [illegible] [illegible]
per accidens moveri dicitur dupliciter. Primo quidem dicitur moveri per accidens dicitur
quandoque moventur ex eo quod insunt aliquibus moventibus sicut dicitur quod
musicum sanat quia [illegible] cui inest musicum et similiter dicitur moveri
per accidens ex eo quod insunt his que moventur vel sicut locatum in loco
per ut dicimus hominem moveri quia navis movetur in qua est. Vel sicut accidens
in subiecto prout dicimus album moveri ex eo quod movetur. Alio modo dicitur
aliquid movere vel moveri quia eorum movet alio modo dicitur aliquid movere
vel moveri quia movet aliquid vel movetur secundum partem sicut hominem dicitur percutere aut
percuti quia manus eius percutit aut percutitur. Per se autem dicitur movere aliquid
moveri per rationem duorum predictorum quia scilicet non dicitur moveri ex eo
quod sit in aliis que moventur aut moveantur nec ex eo quod aliquid

ps ipo(rum) moueat. aut moueat diuisibilis i(n) hys q(ue) mouet(ur) a(liquod)
mouet(ur). p(er) acc(iden)s s(ed) b(ene) diuiditur q(uod) p(er) se mouet(ur). p(ri)m(u)s q(ui)d(em) q(uia) cor(pus)
q(uod) mouet(ur) p(er) se alia mouet(ur) a se ipsis sic(ut) alia. alia n(on) ab
alijs. sic(ut) in(ani)mata. Terciu(m) dico(rum) ponit ibi. q(uod) alia mouet(ur). s(ecundu)m
na(tura)m et ext(ra) na(tura)m. Dicendu(m) (est) q(uod) Q(ue)m enim ip(s)a (et)c. O(mn)ia aut(em) q(uaecumque)
inueniat(ur) s(ecundu)m na(tura)m et ex(tra) na(tura)m. In hys q(ue) mouet(ur) a se ipsis et q(ue) mo
uet(ur) ab alio. (et) p(ri)mo d(icit) de hys q(ue) mouet a se sic(ut) alia. q(ue) mo
uet(ur) se ip(s)a. et q(uod) mouet(ur) s(ecundu)m na(tura)m. et h(oc) p(ro)bat. p(er) h(oc) q(uod) moueat a
p(ri)nc(ipio) intrinseco. illa aut(em) dicim(us) a n(atur)a moueri. quor(um) p(ri)nc(ipiu)m mot(us)
in ip(s)is (est). unu(m) iu(m) tu(m) q(uod) mot(us) alius (est) q(ui) mou(et) se ip(su)m. si (com)paret(ur) ad
totu(m) a(nim)al (est) n(atur)al(is) q(uia) (est) ab a(n)i(m)a q(ue) (est) n(atur)a et for(ma) alijs. s(ed) si (com)paret(ur) ad
cor(pus) (con)tingit h(uius)m(odi) motu(m) ee (et) n(atur)alem (et) ex(tra) na(tura)m. h(oc) e(st) (con)sid(er)at(ur). s(ed)
diff(er)encia(m) mot(us) eli(menti). ex quo (con)stat al(iquod). Si en(im) al(iquod) (con)stat. ex
eleme(n)tis gr(auibus) p(re)dominanti sic(ut) h(om)i(n)i (et) moueat(ur) sursu(m) erit
mot(us) violent(us). q(uia) ad cor(pus). si u(er)o moueat(ur) deorsu(m) erit mot(us)
cor(poris) n(atur)al(is). q(uia) (est) ab a(n)i(m)a q(ue) (est) n(atur)a et for(ma) alius. Si aut(em) c(on)t(ing)at aliq(uod) alia
cor(pora) a(n)i(m)a(lium) ut q(ue)da(m) p(ro)levia. posuit d(e) ill(is) ess(e) e(ius)d(em) r(ati)o(nis). Sc(d)o ma(nifestat)
q(uo)m(odo) inueniat(ur) mot(us) violent(us) (et) n(atur)al(is) i(n) hys q(ue) mouet(ur) ab a(lio) et
dic(it) q(uod) i(n) hor(um) q(ui)da(m) mouent(ur) s(ecundu)m na(tura)m ut ignis. sursu(m) (et) t(er)ra de
orsu(m). que da(m) u(er)o c(ontra) n(atur)a(m) ut ignis deorsu(m). (et) t(er)ra sursu(m) T(er)cio
ponit aliu(m) modu(m) i(n) illis mot(us) talib(us). s(ed) multo(tiens) p(ar)tes ali
u(m) mouet(ur) ex(tra) na(tura)m si (con)siderent(ur) p(er) se. (et) mot(us) illis mot(us) in p(ar)
tib(us) aliu(m) sic(ut) h(om)o b(e)n(e) ad flectit q(uo)d a t(er)i(us) tibias aut
ad post(eriu)s. Camo(rum) q(ui) (et) h(uius)m(odi) alia pedes (ac)tiores ad post(eriu)s. post(erio)res
n(on) ad ant(eriu)s. si ac(cide)rit mot(us) in alib(us) p(ar)tib(us) c(ontra)riu(m) erit motus
violentus. (et) ex(tra) na(tura)m. Dicendu(m) (est). Et maxie mou(eri) (et)c. p(ro)
bat o(mn)e q(uod) mo(uetur) ab a(lio) mou(eri). (et) p(ri)mo d(icit) i(n) quib(us) sit ma(nifestum). Sc(d)o
o(stendit) d(e) hys d(e) quib(us) (est) dubiu(m) i(bi). Maxie at dubitatio(nem) (et)c.
Relictis aut(em) hys q(ue) mouent(ur) p(er) acc(iden)s. q(uia) n(on) mouet(ur) s(ed)
d(icu)nt(ur) moueri. ex eo q(uod) q(ui)dam alia q(ue) mouet(ur) in ea p(er) se
mouet(ur) maxie in hys q(ue) mouet(ur) p(er) violentia(m) ex(tra) na(tura)m
ma(nifestum) (est). q(uod) id q(uod) mo(uetur) ab alio mo(uetur). c(uius) (est) q(uia) (con)t(ra)ria q(ue) p(er) violentia(m) mo
uent(ur) ab alio mouet(ur). ex p(ro)p(ri)a violenti diffi(niti)one. Est e(nim)
violent(um) ut d(icitur) (tertio) ethi(corum). c(uius) p(ri)nc(ipiu)m (est) ext(ra) (con)ferente n(ihi)l passo. Post
ista n(on) q(ue) mouet(ur) p(er) violentia(m). ostendit q(uod) id q(uod) mo(uetur) ab alio
mo(uetur). In hys s(ecundu)m na(tura)m a se ipsis sic(ut) alia q(ue) (mouentur) d(icit). se ip(s)a mouet(ur). In
hys e(ti)am ma(nifestum) (est). q(uod) p(ro)p(ter) id ab alio mo(uetur). s(ed) dubiu(m) pot(est) ee. q(uo)d q(ui)d
(con)tingat i(n) ip(s)is acc(i)p(er)e mouens. (et) q(uod) mo(uetur). q(uia) en(im) ex p(ar)te as(pe)ctu
appa(re)t s(ecundu)m q(uod) n(atur)alis n(atur)a sic(ut) i(n) nauib(us) (et) in alijs artificialib(us)
q(ue) n(on) su(n)t s(ecundu)m na(tura)m. d(ub)iu(m) (est) q(uod) moueat(ur) ab eo q(uod) mo(uetur). sic (et) i(n) ali
b(us) u(i)r (est) q(uod) h(oc) n(on) se h(ab)e(t) a(n)i(m)a q(ue) mou(et) ad cor(pus) q(uod) mo(uetur). sic(ut)
nauta ad naue(m) ut d(icitur) i(n) s(ecund)o d(e) a(n)i(m)a. Et p(er) h(un)c mod(um) u(idetur)
q(uod) totu(m) a(nim)al se ip(su)m moueat i(n) q(uan)tu(m) una p(ar)s e(ius) alia(m) mouet.
u(e)l aut(em) se h(ab)eat a(n)i(m)a ad cor(pus) sic(ut) nauta ad naue(m) i(n)
lib(r)o d(e) a(n)i(m)a i(n)q(ui)rend(um) relinq(ui)t(ur). q(uo)m(odo) aut(em) sic a(nima)l d(icitur) se ip(su)m mo
ue(re). i(n) q(uan)tu(m) una p(ar)s e(ius) (est) a(n)i(m)a mo(uens) al(ia) mo(ta) (secundu)m (con)seq(ue)ns ondit. Dicendu(m) (est). Maxie
aut(em) dubitat(ur) (et)c. M(ani)festat p(ro)posita i(n) hys i(n) q(ui)b(us) magis (est)
dubiu(m). (et) cc. h(oc) ta(men) fac(it). p(ri)mo ondit i(n) q(ui)b(us) mag(is) sit dub(iu)m
(et) q(uod) mo(uetur) ab aliq(uo) moueri. q(uia) s(cilicet) i(n) g(ra)uib(us) (et) leuib(us) (et) s(ecundu)m na(tura)m
mouent(ur). Sc(d)o o(stendit) q(uod) h(oc) n(on) mouet se ip(s)a i(bi). Et n(on) aq(ue) ip(s)a
a se ipsis (et)c. T(er)cio o(stendit) q(uod) moueat(ur) i(bi). S(ed) accidit (et)c. Dic(it) g(o) p(ri)mo
q(uod) ex quo max(im)e ma(nifestum) (est). q(uod) mo(uetur) ab aliquo moueri. (et) i(n) hys q(ue)
mouet(ur) p(er) violen(tiam). p(ost)q(uam) h(oc) in hys q(ue) mouet se ip(s)a (et) ta(men) mouet(ur)
n(atur)al(ite)r. Ultima(m) aut(em) dico(rum) d(icit) ista. s(cilicet) q(uod) cor(pus) q(uod) mouet(ur) n(on) a se ip(s)o
s(ed) ab a(lio) q(uo)da(m) mou(e)t(ur). s(ecundu)m n(atur)a(m) (et) istis dubiu(m) (est) a q(u)o moueant(ur) sic(ut)
g(ra)uia (et) leuia. q(ui)a q(uo)d i(n) (con)t(ra)ria loca mouet(ur) p(er) violentiam.
s(ed) i(n) p(ro)p(ri)a s(ecundu)m na(tura)m. leue s(cilicet) sursu(m). g(ra)ue u(er)o deorsu(m). s(ed) a q(u)o moueant(ur)
n(on) (est) (ita) ma(nifestum). cu(m) mouet(ur) sic(ut) i(n) ma(nifestum) (est) cu(m) mouet(ur) ex(tra) na(tura)m. (et) i(n) istis
dubiu(m) (est) a q(u)o moueat(ur) sic(ut) g(ra)uia (et) leuia. Dicendu(m) (est). Et n(on) aq(ue)
ip(s)a a se ipsis (et)c. p(ro)bat q(uod) h(aec) n(on) mouet se ip(s)a. (et) (hoc) ro(ni)b(us)
q(uarum) p(ri)ma (est) q(uod) mouere se ip(su)m p(er)tinet ad uita(m) (et) (est) p(ro)p(riu)m a(n)i(m)a(tor)um mou(eri)
(et) a sensu discernim(us) a(n)i(m)atu(m) ab a(n)i(m)ato. ut d(icitur) i(n) p(ri)mo d(e) a(n)i(m)a. Ma(nifestum)
(est) aut(em) q(uod) h(aec) n(on) (sunt) uiua. seu a(n)i(m)ata. (er)go n(on) mouet se ip(s)a.
Sc(d)a ro ponit ibi. Et facere stare (et)c. q(ue) tal(is) (est) q(uae)cu(m)q(ue) mouet
se ip(s)a. possunt (et) sibi ee ca(us)a q(ui)et(i)s. sic(ut) uide(mus) q(uod) a(nim)alia p(er) su(u)m
appetitu(m) mou(en)t (et) (con)sistu(n)t. Si (er)go g(ra)uia (et) leuia mouent se ip(s)a
motu illi possent face(re) stare se ip(s)a. sic(ut) si alic(ui) (est) sibi ca(usa) ambula(n)
di. (est) (et) sibi n(on) ca(usa) ambulandi. h(oc) aut(em) uide(mus) ee falsu(m). q(uia) h(aec)
n(on) q(ui)escer(en)t ext(ra) p(ro)p(ri)a loca n(isi) p(er) aliq(uo)d ext(ri)nsecu(m) p(ro)hibe(n)s. mo(tus)
ipo(rum). (er)go n(on) mouet se ip(s)a. s(ed) q(uia) posset aliq(ui)s dic(er)e q(uod) h(aec) (et) si n(on) sit (sibi) ca(usa)
standi ext(ra) p(ro)p(ri)a loca. sit sibi ca(usa) standi i(n) p(ro)p(ri)is locis. Ideo (sequitur)
t(er)cia ro i(bi). Quare si pos(sibi)le (est) (et)c. q(ue) tal(is) (est). Irronabile (est) dic(er)e
q(uod) illa q(ue) mouet se ip(s)a. moueant(ur) solu(m) a se ip(s)is s(ecundu)m unu(m) mot(um)
(et) n(on) plurib(us) motib(us). q(uia) q(uod) mou(et) se ip(su)m n(on) h(ab)et motu(m) (con)t(ra)ctu(m) ab
aliq(uo). s(ed) ip(s)u(m) sibi det(er)minat motu(m). (et) q(uia) sibi det(er)minat h(un)c motu(m) q(ua)m
aliu(m) un(de) (est). i(n) p(o)testate e(ius)d(em) moue(re) se ip(su)m q(uod) det(er)minet sibi h(un)c u(e)l
illu(m) motu(m). Si u(er)o g(ra)uia (et) leuia mouent se ip(s)a. (con)seq(ue)retur q(uod) si i(n) p(ro)p(ri)a
te ignis ess(et) q(uod) moue(re)t(ur) sursu(m) (et) q(uod) i(n) p(ro)p(ri)a te e(ius) ess(et). q(uod) moue(re)t(ur)
deorsu(m). q(uod) nu(m)q(uam) uide(tur) accid(er)e. n(isi) (con)t(ra) ca(us)a(m) ext(ri)nseca(m). n(on) (er)go mouet
se ip(s)a. Est aut(em) (con)sid(er)a(n)d(um). q(uod) iste due r(ati)o(n)es. su(n)t p(ro)babiles s(ecundu)m ea q(ue)
apparent d(e) mouentib(us) se ip(s)a q(ue) su(n)t ap(u)d nos. q(ue) q(uan)q(ua)m i(n)ueniu(n)t(ur)
moue(ri) s(ecundu)m motu(m) q(ua)m aliu(m). (et) q(uan)q(ua)m quiesce(re). u(n)de n(on) dix(it) i(m)possi(bi)le
(est). s(ed) irronabile quo m(od)o loq(ue)ndi i(n) p(ro)babilib(us) uti (con)sueuit. Onde(tur) e(ni)m
i(n) viii(o). q(uo)d si ad (est) mouens se ip(su)m. i(n) p(ri)mo mou(en)te (est) o(mn)i(n)o in
mo(bi)le. q(uod) illud semp(er) mo(uet) u(n)o motu. s(ed) ta(men) hoc n(on) poss(et)
dic(i) in g(ra)uib(us) (et) leuib(us) i(n) quib(us) n(on) (est) ad(uer)t(ere) q(uid) moue(n)s
a(c)tiu(um) (et) p(ro)p(ri)e passiu(um). cu(m) (sint) (con)tinua (et) corp(or)alia. D(icendum) (est). Q(uam)uis
r(ati)o(ne)m ponit ibi. Semp(er) quo (con)ting(it) (et)c. q(ue) talis (est). nullu(m)
(con)tinuu(m) mou(et) se ip(su)m. g(ra)uia aut(em) (et) leuia (con)ti(nua) su(n)t. (er)go n(on)
eor(um) mou(et) se ip(su)m. q(uod) aut(em) n(u)llu(m) (con)tinuu(m) se ip(su)m moueat
sic p(ro)bat q(uia) mouens ad motu(m) se h(ab)et sic(ut) agens ad passu(m)
cu(m) aut(em) agens sit (con)t(ra)riu(m) pacienti nec(ess)e (est) q(uod) diuidatu(r)
id q(uod) (est) aptu(m) natu(m) ag(er)e ab eo q(uod) (est) aptu(m) pati natu(m)
s(ed) s(ecundu)m q(uod) aliq(ui)d n(on) sunt (con)t(ra)ria ad inuice(m). s(ed) sunt o(mn)i(n)o unu(m)
(et) (con)tinuu(m) (et) q(uan)titate (et) forma. s(ed) h(aec) n(on) possunt pati
ad inuice(m). Si (er)go sit q(uod) n(u)llu(m) (con)tinuu(m) moueat se ip(su)m s(ed) nec(ess)e
(est) q(uod) mouens diuidat(ur) ab eo. q(uod) mo(uetur) sic(ut) appa(re)t cu(m)
res inanimate mouent(ur) ab a(n)i(m)atis ut lapis a manu.
u(e)l eti(am) in a(n)i(m)alib(us) que mouent se ip(s)a. (et) (in) q(ui)b(us) q(ue)da(m) colliga
tio p(ar)tiu(m) q(uia) p(ro)p(ter) fa(cilem) (con)tactu(m) sic(ut) u(n)a p(ar)s pot(est) moue(re)

maxi(m)e dub(ium) i(n) g(ra)uib(us) (et) leuib(us) q(ui)a s(ecundu)m na(tura)m mouent(ur) se ip(s)a

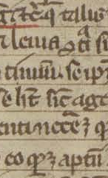

ab aliquo quod non inuenitur in grauibus et leuibus.

Et tamen hoc ab aliquo etc. Postquam ostendit quod grauia et leuia non mouent se ipsa, hic ostendit a quo moueantur. Et primo ostendit a quo moueantur. Secundo excludit [illegible] principale motiuum ibi. **Sed via quidem mouentis etc.** Circa primum duo facit. Primo ostendit quod illa mouentur ab aliquo. Secundo inquirit a quo moueantur ibi. **Quoniam autem potentia etc.** Dicit ergo primo quod quamuis grauia et leuia non moueant se ipsa, tamen mouentur ab aliquo et hoc [illegible] potest manifestari sic. Si distinguamus causas mouentes, sicut enim in hiis que mouentur est accipere quedam que mouentur secundum naturam, ut uectis vel baculus non [illegible] motiuum corporis grauis, puta lapidis, quedam non mouentur secundum naturam, sic quod est actu calidum [illegible] mouetur quod secundum suam naturam potentia calidum, et similiter est in aliis talibus, et sic quod est in actu illius mouetur ab eo quod est in potentia [illegible] [illegible] [illegible] vel sub. Et quamuis non [illegible] dicatur quod illa mouentur [illegible] quia principium motus in ipsis est passiuum et non actiuum, ex quo posset uideri [illegible] quod est in potentia calidum tamen fit calidum non modo [illegible] tamquam per actum motus [illegible] [illegible]. Et ad hanc [illegible] excludendam [illegible] habet principium in se ipso et non actiuum qui dicat ad hoc ut motus [illegible] sufficiat quod hoc principium [illegible] potentia [illegible] faciat motionem sicut in eo quod non per se et non per actum sicut sanum est combustibile non [illegible] sanum [illegible] lignum. Vnde [illegible] dicat [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unum corporum per actum [illegible] ad aliud et non per se ipsum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per actum [illegible] illi motio ab aliquo [illegible] in actu [illegible] [illegible] est potentia et actu. Sicut ignis [illegible] moueatur [illegible] ab alio [illegible] quando ignis [illegible] ab alio [illegible] [illegible] cum motus est [illegible] [illegible] [illegible] illi mouentur cum mouentur [illegible] ad quos [illegible] [illegible] secundum suam naturam.

Deinde cum dicit Quoniam autem quod potentia etc. Ostendit a quo moueantur [illegible] quod in potentia mouetur ab eo quod est in actu. Primo distinguit potentiam. Secundo ex hoc ostendit a quo hec moueantur ibi. **Potentia autem et leue et graue etc.** Circa primum [illegible] primo ostendit [illegible] [illegible] quomodo dicitur aliquid esse in potentia. Secundo [illegible] ibi. **Est autem potentia etc.** Tertio soluit ex hoc quandam questionem ibi. **Et tamen querit.** Dicit ergo primo quod [illegible] non est manifestum quare grauia et leuia moueantur suis motibus naturalibus, ut puta ignis sursum et terra deorsum, quia eius in potentia dicitur [illegible].

Deinde cum dicit Est autem potentia etc. Distinguit esse in potentia et primo in [illegible]. Secundo in qualitate ibi. **Similiter autem [illegible] se habent etc.** Tertio in motu locali ibi. **Similiter autem se habet etc.** Dicit ergo primo quod aliter est in potentia ad sciendum ille qui addiscit et nondum habet scientiam, et ille qui iam habet habitum scientie sed non considerat [illegible] habitu. Ex potentia autem in [illegible] reducitur ad eum actum [illegible] passiuo coniungitur [illegible] passiuum per presentiam actiui fit in tali actu quod est adhuc in potentia. Sic addiscens per actorem [illegible] reducitur de potentia in actum cum actu coniungitur. Alia potentia sic [illegible] [illegible] potentia fit alia potentia, quia iam habens scientiam sed non considerans quedam est in potentia ad actum scientie, sed non eodem modo sicut ante quam addisceret, [illegible] de potentia reducitur in actum coniungitur [illegible] potentia per ad agens scilicet per docentem [illegible]. Sic se habet qui habet habitum scientie non oportet quod reducatur

[illegible] statim per se ipsum operatur considerando nisi sit aliquid prohibens, puta occupatio vel infirmitas aut [illegible] voluntas. Vel si non impeditur non possit considerare tunc non esset in habitu scientie sed in contrario scilicet ignorantia.

Deinde cum dicit Similiter autem etc. [illegible] in qualitatibus et dicit quod sic de eo quod est in potentia ad sciendum [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] naturalibus. Corpus enim [illegible] actu [illegible] est [illegible] potentia calidum sicut ignorans est potentia sciens. Sed cum fuit per [illegible] per transmutationem ut habeat formam ignis tunc iam est ignis in actu habens virtutem operandi et operatur statim comburendo nisi sit aliquid prohibens in contrarium agendo vel qualitercumque aliquid impediat, puta subtrahendo combustibile sicut dictum est quod postquam addiscendo factus est sciens statim considerat nisi aliquid impediat.

Deinde cum dicit Similiter se habet graue etc. [illegible] in eo in motu locali grauium et leuium, aer quidem est leuis fit ex aqua que est grauis, hic ergo scilicet aqua primo est in potentia leuis et postea fit leuis in actu. Et tunc statim habet operationem suam nisi aliquid prohibeat. Sed talis [illegible] [illegible] [illegible] ad ad sic potentia ad actum [illegible] leuis [illegible] habet esse in aliquo loco determinato scilicet sursum sed prohibetur [illegible] sursum pro hoc quod est in suo loco scilicet deorsum quod non potest esse simul in diuisis locis. [illegible] quod detinet leue deorsum prohibet illud esse sursum, et sic dicitur esse in motu locali ita et de eo quod est de motu secundum quantitatem vel qualitatem.

Deinde cum dicit Et tamen querit etc. Soluit quandam questionem ex premissis. Querebant enim aliqui leuia sit esse sursum sed tamen [illegible] [illegible] grauia et leuia mouentur [illegible] loca sed [illegible] hoc est quia habent naturalem aptitudinem ad talia loca [illegible] esse leue, hec aptitudo est ad hoc quod sit sursum. Vnde [illegible] aliud est quod est quod graue [illegible] [illegible] [illegible] graue est graue et sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deorsum [illegible]

Potentia autem est leue etc. Ex premissis ostendit quod moueantur grauia et leuia et dicit quod cum id quod est in potentia moueatur ab eo quod est in actu, sicut dictum est, considerandum est quod [illegible] dicitur aliquid esse in potentia graue vel leue, uno enim modo [illegible] [illegible] adhuc est aqua [illegible] potentia ad leue, alio autem modo [illegible] ex aqua factus est aer et tamen adhuc in potentia ad actum leuis qui est esse sursum. Sic habens habitum scientie [illegible] considerans adhuc dicitur esse in potentia. Contingit enim quod id quod iam est leue impediatur ne sit sursum, sed si auferatur illud impedimentum statim agit ad hoc quod sit sursum ascendendo. Sic et dictum est in qualitatibus quod quod iam est [illegible] in actu statim [illegible] [illegible] [illegible]. Sic ille qui est sciens statim considerat nisi aliquid prohibeat. Et similiter in motu quantitatiuo, quia ex quo facta est additio quantitatis statim sequitur extensio in corpore augmentabili nisi aliquid prohibeat. Sic ergo patet quod id quod mouet, id est remouet, [illegible] [illegible] prohibens et sustinens, id est detinens, quodammodo mouet et quodammodo non mouet, puta si columpna sustineat aliquid graue et sic impediat ipsum descendere, ille qui [illegible] columpnam quodammodo dicitur mouere graue columpne superpositum. Et similiter ille qui remouet lapidem qui impedit aquam effluere a uase dicitur quodammodo mouere aquam. Dicitur enim moueri per accidens et non per se sicut si sphera id est pila repercutiat a pariete per accidens quidem mouetur a pariete, non autem per se sed a proiciente, paries enim non dedit ei aliquod impetum ad motum sed prohibens per accidens fuit. Quod dicitur [illegible] per aliquod agens.

·l·

a priore impedimento nec sub impetu fertur: eodem impetu manente contrarium motum resiliunt. Et similiter ille qui divellit columpnam non dat gravi supposito impetum vel inclinationem ad hoc quod sit deorsum, sed exhibuit agens generans quod dedit ei formam quam sequitur talis inclinatio. Sic igitur generans est per se movens grave et leve, removens autem prohibens per accidens. Concludit igitur quod nullum corporum dictorum, scilicet grave et leve, movet seipsum. Sed tamen motus eorum est in illis, quia habent principium motus in seipsis, non quidem principium motivum aut activum, sed principium passivum quod est potentia ad talem actum. Ex quo patet contra intentionem philosophi esse quod tamen sit principium activum, quod quidam dicunt esse necessarium ad hoc quod sit motus naturalis. Sufficit enim ad hoc passivum principium quod est potentia naturalis ad actum. Demum cum dicit Sic igitur omnia que moventur etc. Concludit conclusionem principaliter intentam in toto capitulo dicens quod sicut hic visum est, quod omne quod per se movetur aut movetur secundum naturam aut extra naturam et per violentiam, et de hiis que moventur per violentiam manifestum est quod omnia moventur non solum a quodam movente sed etiam a movente extrinseco. Et iterum in eis que moventur secundum naturam quedam moventur a seipsis, de quibus manifestum est quod moventur ab aliquo non quidem extrinseco sed intrinseco. Sed quedam etiam sunt que moventur secundum naturam non tamen a seipsis sicut gravia et levia. Et hec etiam ab aliquo moventur ut ostensum est, quia aut moventur per se a generante quod facit ea esse gravia et levia aut moventur per accidens ab eo quod solvit, idest removet ea que impediunt vel prohibent naturalem motum. Sic igitur patet quod omnia que moventur moventur ab aliquo extrinseco motore vel intrinseco quod dicitur ab alio moveri.

[Margin: ab alio et non [illegible] et deveniet ad aliquod quod non moveatur ab alio.]

Hoc autem dupliciter etc. Postquam ostendit quod omne quod movetur ab alio movetur, hic incipit ostendere quod necesse est pervenire ad aliquod primum movens immobile. Et dividitur in partes duas. In prima ostendit quod necesse est devenire ad aliquod primum quod vel sit immobile vel moveat seipsum. In secunda ostendit quod si deveniatur ad aliquod primum quod moveat seipsum, necesse est ultimo devenire ad aliquod primum movens immobile, ibi Sed si necesse est etc. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod non est possibile in infinitum aliquid ab alio moveri. In secunda quod non est necesse quod omne movens moveatur, ibi Addita autem etc. Circa primum duo facit. Primo ostendit propositum ascendendo in ordine mobilium et moventium. Secundo descendendo, ibi Amplius autem et sic ipsa etc. Circa primum duo facit. Primo premittit quedam necessaria ad propositi ostensionem. Secundo inducit rationem ad ostendendum propositum, ibi Si vero necesse est etc. Premittit autem duo quorum primum est divisio moventis. Cum enim datum sit quod omne motum ab aliquo moveatur, contingit autem esse movens dupliciter: uno modo quia non movet propter seipsum idest propria virtute sed quia movetur ab aliquo alio movente, et hoc est secundum movens. Alio modo ad movetur propter seipsum idest propria virtute, non quia est motum ab alio. Contingit autem quod tale movens moveat dupliciter. Uno modo ita quod primum movens moveat post ultimum, idest quod sit post primum. Secundo modo ita contingit quod primum movens movet mobile per multa media

mobile medium. Tamen alio modo movens movet mobile per plura media ut patet. Cum baculus movet lapidem et movetur a manu que movetur ab homine qui non movetur eo quod ab aliquo alio moveatur. Sic igitur homo est primum movens propter seipsum et movet lapidem per plura media. Si autem moveret lapidem manu per ultimum tamen moveret. Secundo ibi Utrumque autem dicimus etc. Ponit comparationem primi moventis et secundi. Cum enim tam primum movens quam ultimum movere dicamus, dicimus quod magis movet primum movens quam ultimum. Hoc patet per duas rationes. Quarum prima est quod primum movens movet secundum movens sed non e converso. Secunda ratio est quia secundum movens non potest movere sine primo, sicut baculus non potest movere lapidem nisi moveatur ab homine, sed homo potest movere lapidem sine baculo. Demum cum dicit Si ergo necesse est etc. Ostendit propositum per premissa. Ostensum est enim quod omne quod movetur ab aliquo movetur. Illud autem a quo movetur aut movetur aut non. Et si movetur aut ab aliquo movetur aut non. Hoc autem duo sunt quod movetur ab alio, si ponatur quod procedatur in infinitum unum post aliud, et non est possibile, quia si sit aliquod quod movetur ab alio necesse est devenire ad primum quod non movetur ab alio. Sed si ponatur aliquod primum hoc scilicet quod non moveatur ab alio non est necessarium ultimo ponere aliud. Hoc probat sic. Quia si id quod movetur ab alio et iterum illud sic quod sic procedatur in infinitum in moventibus et motis, et hoc quidem est impossibile sicut supra probatum est in septimo. Sed hic probat alia ratione. Quia in infinitis non erit aliquod primum movens. Iam autem dictum est quod si primum movens non movet neque ultimum. Sic ergo erit ad movens quod est manifeste falsum. Non ergo est procedere in infinitum in hiis que moventur ab alio. Si ergo dictum est quod omne quod movetur ab alio movetur ut ostensum est, tamen supponatur quod primum movens movetur, cum probatum sit quod non moveatur ab alio necesse est quod moveatur a seipso. Est autem in hac ratione attendendum quod primum movens non est hic probatum moveri, supponit autem hoc secundum communem opinionem plurimorum. Quantum autem ad virtutem rationis non magis concluditur quod primum movens moveat seipsum quam quod sit immobile. Unde in sequentibus habet eandem conclusionem sub disiunctione induci ut in sequentibus patebit. Demum cum dicit Amplius autem et sic ipsa etc. Probat idem descendendo. Est autem eadem ratio cum premissa quantum ad virtutem inferendi, differens autem secundum ordinem processus. Ad maiorem autem manifestationem dicit quod predicta ratione contingit alio modo procedere et premittit propositiones habentes eandem veritatem cum supra premissis, sed alio ordine. Supra enim premisit quod omne quod movetur ab alio movetur et id a quo movetur vel per seipsum vel propter aliud primum movens. Quod autem procedit ascendendo, hic autem econverso descendendo procedit dicens quod omne movens moveat aliquid vel ipso vel alio inferiori movente, sicut homo movet lapidem vel ipse per seipsum vel per baculum, et movetur per hoc ad aerem vel ipse suo pulsu aut per lapidem quem movet. Tamen supra premisit quod ultimum movens non movet seipsum, sed quod in loco dicitur hoc quod id quod ad movetur sic utique possibile est quod moveatur sine principali movente, quod movet sicut baculus sine manu. Sed si ad movet per seipsum sic principale

[Margin: et hoc quod per se [illegible] per potentiam [illegible] quod motor ab alio quod [illegible] non moveat ab alio]

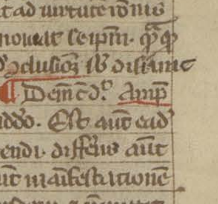

movens non est necesse et ad ultimum quod moveatur. Et hoc magis manifestum est in instrumentis quae in motibus coadunantur, hoc habeat et [illegible] quia non quod hoc considerat sed movens et ultimum, propter sic et super ducat deducendo quod si sit aliud quod movetur ab alio necesse est et aliud quod non movetur sed non [illegible] in hoc dicit descendendo quod si inveniatur quod id quod movens movetur sit aliud sic ultimum necesse est et aliud quod movebitur non aliquo ultro sed per se ipsum, aut procedetur in infinitum in instrumentis. Modo est iam ac si procederet in infinitum in motionibus quod est impossibile ut supra ostensum est. Dicit ergo est aliud movens id quod movetur necesse est stare et non in infinitum ire. Quod si baculus movetur eo quod movetur a manu, sequitur quod manus moveat baculum. Sed aut et manum aliud ad alio movetur et sequitur ergo quod aliud movens moveat manum et ideo quod sic procederet in instrumentis motionis, procedatur in moventibus quod movent ultra. Non est autem procedere in infinitum in moventibus ut supra ostensum est. Ergo nec in instrumentis motionis. Cum ergo sit aliud quod movetur moveat ab alio movente et non sit procedere in infinitum necesse est et aliquid primum movens quod moveat per se ipsum et non per aliud ad ultimum. Consequenter excludit quod ipsum se ipsum moveat supponendo secundum platonicos quod primum movens movetur unum et illa ratio id quod movetur a moto movetur a movente quod movetur se ipsum, a quo alia erit devenire in aliquod tale movens quod se ipsum moveat.

¶ Deinde cum dicit Adducta autem ista ostendit quod non omne movens movetur ut in prioribus rationibus supponebatur, et circa hoc duo facit. Primo probat quod non omne movens movetur secundum rationem ex hoc quod ex superioribus rationibus concluditur principium propositionis, quod non ergo necesse dicit ergo quod super praedicta possunt et addi haec ad unam propositionem ostendendam, et circa hoc tria facit. Primo praemittit quandam divisionem destruendam unam partem in Primum ergo. Secundo prosequitur aliam partem divisionis in At non. Dicit ergo primo quod si hoc quod movetur movetur ab eo quod movetur aut est omne movens movetur hoc potest duplicari uno modo quod hoc inveniatur per accidens, ita scilicet ut movens moveatur, id est quod movens non moveatur per id quod movetur, ut si dicamus omnem aedificatorem esse musicum, non quia est musicus per se sed per accidens. Alio modo non est per accidens quod movens moveatur sed per se.

¶ Deinde cum dicit Primum igitur destruit primum membrum. Primo quidem tali ratione. Illud quod est per accidens non est necesse quod est in aliquo cui per accidens non ex necessitate inest ei, sed contingit non inesse sicut musicum aedificatori. Si ergo motoria per accidens movens sequitur quod contingat causam non moveri. Sed cum tu ponas quod omne movens movetur, consequens est quod si non moventur moventia quod non moveantur sequitur ergo quod aliquando non motus. Hoc autem est impossibile quia ostensum est supra quod necesse est motum semper esse. Hoc autem impossibile non sequitur ex hoc quod possumus moventia non moveri. Quia si hoc est per accidens quod movens moveatur, moventia non moveri erit possibile. Posito autem possibili nullum sequitur impossibile. Relinquitur ergo quod aliud ex quo sequitur sit impossibile scilicet quod omne movens moveatur. ¶ Secundo ibi Et rationabiliter probat idem, aliam probabili ratione quae talis est. In motu tria inveniuntur: quorum unum est mobile quod movetur, aliud autem est movens. Tertium est ultimum quod movens movet. Inter haec autem tria medium est quod id quod movetur necesse est moveri sed non est necesse quod moveat. Instrumentum autem quod movens movet necesse est et movere et moveri. Movens enim a principio agere et moveri ultimum motum unde et omne quod movetur

et movetur habet rationem instrumenti. Secundum autem ultimum quod movens movetur et movens, quod convertitur cum utique ex eius in quadam proprietate ad id ad quod movetur. Et hoc maxime manifestum est in motu locali necesse est enim quod a primo movente usque ad ultimum motum omnia se tangant ad invicem. Et sic patet quod instrumentum medium est in quantum contactu cum movente et sic sit motum cum ipso in quantum convertitur ipsi. Sed convertitur moto quod est movens hoc non ut tamen ultimum quod movetur non sit immobile. Dicit igitur ex praemissis apparet quod ultimum motum quod sed non habet in se principium motus neque se ipsum neque aliud et movetur quidem ab alio sed non a se ipso. Unde necesse est rationabile, id est probabile, videtur ad praesens quantum dicere quod sit necessarium dicere quod sit aliud tertium quod movetur cum sit immobile. Probabile enim est quod si aliqua duo coniunguntur per accidens et unum invenitur sine alio quod et aliud inveniatur sine illo sed quod possit inveniri sine illo. Hoc est necessarium quia quae per accidens coniunguntur contingit non coniungi. Sicut si album et dulce per accidens coniunguntur in [illegible] et album invenitur sine dulci ut in nive probabile est quod et dulce inveniatur in aliqua re sine albo ut in cassia. Concludit igitur si motum et movens est per accidens invenitur motum absque movente in aliquo sic in ultimo moto probabile est quod inveniatur movens absque moto ut sit aliquod movens quod non movetur. Ex quo patet quod illa [illegible] et [illegible] et fortia et similia quorum unum invenitur sine alio sed non [illegible]. Actus enim per se est in [illegible] et non per se quod ut habeat et perfectum. ¶ Et ideo ibi Unde Anaxagoras probat id ex testimonio Anaxagorae qui enim quod invenitur aliquod movens quod non movetur. Unde Anaxagoras recte dicit ponens intellectum impassibilem et immixtum. Et hoc ideo quia ipse ponebat intellectum principium motus. Sic autem solummodo potest movere et imperare absque hoc quod moveatur, si sit immixtus quia cui commiscetur aliquo modo quodammodo ad motum ipsius. ¶ Deinde cum dicit At non prosequitur aliam partem divisionis scilicet quod omne quod movetur movetur ab alio quod movetur per se et non habet per accidens. Et improbat hoc duabus rationibus quarum prima talis est. Si hoc non est secundum accidens sed ex necessitate ut movens moveatur et numquam possit movere nisi moveatur aliter. Hoc contingit duobus modis quorum unus est ut movens moveatur secundum eandem speciem motus qua movetur. Alius est ut movens secundum unam speciem motus secundum alteram moveatur. ¶ Exponit autem consequenter primum modum cum dicit Dico autem etc. Sic enim dicimus movens moveri secundum eandem speciem motus puta si calefaciens calefiat et sanans sanetur et ferens secundum locum feratur. Secundum autem modum exponit cum dicit Aut sanans feratur ut si ferens augeatur, hoc est, est ut secundum aliam speciem motus moveat et moveatur. ¶ Deinde cum dicit Sed manifestum est ostendit impossibilitatem primi modi manifestum est enim impossibile esse quod movens secundum eandem speciem motus moveatur. Non enim sufficiet stare in aliqua specie subalterna sed oportebit procedere per divisionem usque ad individua id est usque ad species specialissimas puta ut si docens doceat quod hoc idem doceatur puta si docens doceat geometriam quod hoc idem doceatur. Et si movens specie motus localis quod est proiectio quod secundum eundem motum proiectionis moveatur quod est impossibile et manifeste falsum. ¶ Deinde destruit secundum modum ut scilicet non moveatur movens secundum eandem speciem motus sed quod movetur uno genere

motus moveatur aliquo genere. Puta quod motus secundum locum moveatur secundum augmentum, et quod motus per augmentum moveatur ab alio per alterationem, et iterum alteratio moveatur secundum aliquem alium motum. Manifestum est autem quod motus non sunt infiniti neque secundum genus neque secundum speciem. Et sic oportet iterum in quinto quod motus diversi et genere et specie secundum diversas virtutes in quibus sunt motus. Genera autem et species virtutum non sunt infinita, ut alibi probatur. Et sic neque genera et species motus. Si igitur movens necesse est moveri aliquo genere aut specie motus, non erit procedere in infinitum, sed erit aliquid primum movens immobile. Sed quia posset aliquis dicere quod quando deficiunt omnes species motus, iterum redibit ad primum, ut scilicet si primum motum acceptum movebatur localiter, distributis omnibus generibus et speciebus motuum per diversos motores, motor qui residuus erit movebitur motu locali. Ad hoc excludendum dicit quod tamen non valet sic reflectere ut dicatur quod alterans feratur, quia dictum est quod motum localem superius nominavit prius, et alterationem ultimo. Sic enim reflectere idem est ac si statim a principio dicatur quod movens secundum locum movetur, et non solum in genere sed in specie, ut docens doceretur. Et quod hoc non valeat probat. Manifestum est enim quod motum magis movetur a superiore movente quam ab inferiori, et per consequens multo magis a primo movente. Sic igitur id quod ponebatur motum localiter moveatur a primo quam a movente quod augetur, velut autem quam ab eo alteratur, ultimo autem ab eo quod movetur secundum locum. Hoc quod movetur secundum locum magis movetur a primo quod movetur secundum locum quam a secundo quod alteratur aut a tertio quod augetur. Sic ergo erit verum dicere quod movens secundum locum movetur secundum locum, et similiter secundum unamquamque speciem motus. Hoc autem non solum est falsum, quia ut instantia inductas habere, sed etiam est impossibile. Sequeretur enim quod docens addisceret dum docet, quod est impossibile. Includit enim hoc contradictionem, quia de ratione docentis est quod habeat scientiam, de ratione autem addiscentis quod non habeat. Et sic ergo patet quod non est necessarium movens moveri. Deinde cum dicit: Amplius autem magis, ostendit non esse necessarium, quod ratio sua inductiva ducebat ad quaedam inconveniens, propter rationem scilicet quod sequeretur quod docens addisceret. Hoc autem ducit ad inconveniens magis, quod scilicet inconveniens sit quod docens addiscat. Magis enim hoc est irrationabile quod accidit quod omne movens sit mobile. Si enim ultimo movetur ab eo quod movetur, sequeretur quod omne movens sit mobile, puta si dicatur quod omne quod habet virtutem sanandi, et quod sanat in actu, est sanabile, et quod habet virtutem aedificandi est aedificabile; quod est magis irrationabile quam quod docens addiscat, quia docens potuit prius addiscere, sed aedificans nunquam fuit aedificatus. Hoc autem duplex sequitur. Si enim dicatur quod omne movens moveatur secundum eandem speciem motus, sequitur quod motor, scilicet immediate aedificans, aedificetur, et sanans sanetur. Si autem dicatur quod non procedat secundum eandem speciem motus movens movetur, sequitur quod per plura media in hoc veniatur. Et hoc exponit: quia si omne quod movet moveatur ab alio, sed tamen non movetur secundum eundem motum quo movet, sed secundum alium motum, puta si aliquid sit sanativum, non statim ipsum sanetur, sed movetur motu disciplinae in addiscendo. Tamen cum non sint infinitae species motus, sic addiscendo de motu ad motum procederetur quousque ad eandem speciem motus, sicut supra expositum est. Horum igitur duorum unum apparet manifeste impossibile, puta

quod aedificans moveatur aedificatione. Aliud autem videtur esse fictum, scilicet quod per multa media in hoc perveniatur. In quo consistit tamen hoc quod natum est calefacere sit natum augeri. Deinde igitur considerans per multas rationes, quarum prima concludebat quod non in infinitum hoc proceditur quod omne quod movetur movetur ab alio, et secunda concludebat quod non oportet omne movens moveri, possumus ex omnibus praedictis rationibus concludere quod non est necesse in infinitum quod movetur ab alio moveri, sed quod stetur in aliquo primo. Hoc igitur primum oportet quod vel sit immobile vel quod sit movens seipsum. Sed si consideretur quod sit prima causa motus in genere mobilium, utrum illud quod movet seipsum, aut mobile quod movetur ab alio, probabile est apud omnes quod primum movens sit movens seipsum. Sicut enim causa quae est per se prior est ea quae est per aliud. Et propter hoc antiqui philosophi posuerunt animam quae movet ex se esse id quod movet seipsum. Et ideo considerandum est de eo quod movet seipsum, facientes ex hoc ad principium nostrae considerationis, scilicet ut consideremus si aliquid movet seipsum quomodo hoc est possibile.

Necesse est igitur etc. Postquam philosophus ostendit quod in motoribus et mobilibus non proceditur in infinitum, sed est devenire ad aliquod primum quod vel est immobile vel est seipsum movens, hic ostendit quod si etiam perveniatur ad primum quod est seipsum movens, quod nihilominus oportet devenire ad primum quod est immobile. Et dividitur in partes tres. In prima ostendit quod movens seipsum dividitur in duo, scilicet quorum unum movet et aliud movetur. In secunda ostendit quomodo hae partes se habeant ad invicem, ibi: Quoniam autem movet. In tertia concludit ex praemissis quod est devenire ad primum immobile, ibi: Manifestum igitur etc. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod in eo quod movet seipsum una pars movet et alia movetur, ex hoc quod totum non per se totum movet. In secunda excludit aliquos modos quibus aliquis opinari posset quod totum aliquid moveat seipsum, ibi: Quod autem non contingat. Circa primum tria facit. Primo ponit quod movens seipsum non totum movet se totum. Secundo probat propositum, ibi: Totum igitur seipsum. Tertio concludit principale intentum, ibi: Manifestum igitur. Manifestum vero totum et per se locum non habet nisi verbis dictis supra ex probatis in sexto. Concludit primo quod necesse est omne quod movetur esse divisibile in semper divisibilia. Hoc enim est de ratione continui. Manifestum autem quod motor est quantum. Si ipse motor partem eius moveri ad indivisibile non est impossibile, ut puta quanto ab albedine; et hoc ostensum est prius in sexto physicorum. Omnia quae autem hunc octavum dixit, vocat universalia, quia in hoc octavo ea quae supra de motu in communi dixerat in capitulo applicat ad res. Sed igitur cum omne quod movetur sit divisibile, oportet in toto quod movetur inveniri totum et partes. Si igitur sit aliquid quod moveat seipsum, erit in eo accipere totum et partes. Sed totum non potest movere seipsum totum, quod est primo et per se movere seipsum. Deinde cum dicit: Moveret enim, probat propositum duabus rationibus, quarum prima talis est. Movens seipsum sit et sic erit idem motor unus. Si igitur hoc modo aliquid moveat seipsum quod totum moveat totum, sequitur quod unum et idem erit movens et motum secundum unum et eundem motum, sive sit loci mutatio sive alteratio, et utrumque in genere. Quia movens et motum habent oppositionem ad invicem, opposita autem non possunt inesse eidem secundum idem. Non ergo est possibile quod secundum eundem motum sit aliquid idem movens et motum. Cum enim aliquid sit movens et motum, aliud est motor secundum quod movet et aliud secundum quod movetur, sicut cum baculus movet, manus movet lapidem. Alius

ideo est motus baculi et motus lapidis. Secundo quia sicut ultimum quod docebitur et docebit sit secundum unum et idem subiecto et similiter quod sanabitur et sanabit secundum unam et eandem rationem sanitatis. Deinde ponit ibi: Amplius determinatum est quod talis est determinatio continui. Quod id quod movetur est mobile scilicet in potentia existens quod quod movetur in quantum huiusmodi est in potentia et non in actu ex hoc non movetur ad quod cum sit in potentia tendit in actum; vel tamen id quod movetur est in imperfecto quod nullo modo sit in actu quia ipse motus est quidam actus mobilis in quantum movetur. Sed actus imperfectus quia est actus eius in quantum est ad huc in potentia. Sed tamen quod movetur iam est in actu non enim reducat quod est in potentia in actum nisi per id quod est in actu. Hoc autem est movens sicut calefaciens est calidum et generans id est quod habet speciem generati sicut homo generat hominem quod habet speciem humanam et sic de aliis. Si igitur totum movetur se totum scilicet quod idem et secundum idem sit erit calidum et non calidum quia in quantum est movens erit actu calidum in quantum est motum erit calidum in potentia. Et similiter est in omnibus aliis in quibus movens est univocum id est eiusdem nominis et rationis cum effectu motivo. Sicut cum calidum facit calidum et homo generat hominem et hoc ideo dico quia sunt quaedam agentia non univoca quae non conveniunt in nomine et ratione cum suis effectibus. Sicut sol generat hominem. In quibusdam tamen agentibus et si non sit species effectus secundum eandem rationem est tamen quodam modo altiori et nobiliori. Et sic ubique illud est quod movens quodammodo actu secundum id quod movetur est in potentia. Si igitur totum moveat se secundum se totum scilicet quod idem sit simul actu et potentia quod est impossibile ex hoc igitur concludit primus quod neutrum quod moventium se ipsum una pars movetur et alia movet. Deinde cum dicit quod autem non contingat concludit quandam motionem quam posset existimare in motu moventis se ipsum. Ubi primo ostendit quod movens se ipsum non movetur utraque parte ab altera. Secundo ostendit quod pars movens se ipsum non movetur se ipsa ibi: At vero neque primo. Circa primum primo dicit. Secundo facit primum propositum quod intendit. Secundo probat propositum ibi: Neque enim erit. Dicit igitur primo manifestum ex his que consequuntur quod non contingit ad movendum se ipsum hoc modo quod utraque pars eius moveatur a reliqua. Sicut si a. b. moveret se ipsum quod a. moveatur a b. et b moveatur ab a. Deinde cum dicit neque enim erit primo probat propositum quattuor rationibus. Circa autem quod ad hanc quartam restat rationes super positas ad ostendendum quod non omne movens movetur ab alio. Unde ex premissis breviter colligit quartam rationem. Quarum prima sumitur ex prima ratione quam supra posuit duplici ordine ad ostendendum quod non procedatur in infinitum in his quae sunt ad aliud moveantur. Hoc quod non contingit aliquid primo movens quod recto movente. Similiter autem hoc primum primum venit aliud in genere. Dicit igitur quod si ipsum moto quod potest moveri se ipsum utraque pars ab altera recipere motum sequitur quod non sit aliquod primum movens. Et hoc ideo quia supra declaratum est quod movens prius est magis causa motus quam medium et magis movet quam possit movere. Et hoc ideo quia supra probatum quod ad duplex movens uno modo enim movens ad ex eo quod movetur ab alio sicut baculus movet lapidem eo quod movetur a manu. Et hoc est secundum movens. Alio modo movens ad ex eo quod movetur a se ipso sicut homo movet. Et hoc est dispositio primi moventis motum. Illud autem quod movet non eo quod movetur ab alio magis est causa motus ab ultimo quod movetur et magis prius primo mobili quam medium quod si movet eo quod ab alio movetur. Dicit igitur hoc ratione sic formari: si totum moveatur se ipsum utraque parte movetur alia recipere non magis movens una quam alia. Sed primum movens magis movens quam sequens. Igitur neutrum eorum erit primum movens quod est inconveniens quia sic sequeretur quod id quod movetur ex se ipso non esset causa prius primi motus quam ultimum sequens. Secundum quod id quod movetur ab alio eius

superiorum sit quod movens se ipsum sit primum quod igne movente non generatur. Hoc est enim quod movetur se ipsum utraque parte ab altera movetur. Deinde cum dicit: Amplius non necesse. Sunt duae rationes ad idem ex una ratione quam supra posuerat ad ostendendum quod non omne movens movetur in quantum movetur. Quarum secunda movetur per accidens. In qua ratione super duas conclusiones concludit. Prima est quod movens quod movetur et non movetur. Altera quod motor non sit existens. Per has duas conclusiones duas has rationes format per eundem quod non est necesse movens moveri nisi a se ipso per accidens. Et est quod non accipitur prima movens movetur a se ipso non erit necesse quod movens primo movetur per accidens. Sicut quidam posuerunt quod omne movens movetur tamen hoc est per accidens. Cum igitur ponitur quod movetur se ipsum pars quae movet et movetur ab alia hoc non erit nisi per accidens. Sicut supra accipiebatur quod est per accidens contingens non esse igitur contingit illam partem quae movet non moveri. Sic igitur remanet quod movetur se ipsum una pars movetur et alia pars movet et non movetur. Deinde cum dicit: Amplius non necesse ponit aliam rationem correspondentem secundae conclusioni quam supra conclusit scilicet quod motum non semper. Hoc autem eodem ordine sic arguit. Si necesse est motum semper et non necesse est movens autem movetur est vero moveri. Sed necesse est quod ut movens sit immobile vel quod ipsum a se ipso moveatur. Hoc autem concludit ratione ex superposita ratione apparet. Quia si movens non movetur non moveatur et tamen non est ei motus nisi per accidens sequitur quod contingit ipsum non moveri. Quod si contingit non movere et sic non erit motus. Sed motum supra ostendit esse perpetuum. Igitur non necesse est movens cum movetur quod moveatur et non contingit quod utraque pars moventis se ipsum moveatur ab altera. Deinde cum dicit: Amplius quod movetur ponit quartam rationem quae sumitur ex ratione quam supra posuit ad ostendendum quod non est per se motus ut moveatur. Quia sequeretur quod erit docens idem quod movet eodem motu movetur quo movetur ut supra expositum est. Et ideo hanc abbreviando hanc rationem dicit quod si utraque pars ab altera moveatur sequitur quod secundum eundem motum movens et movetur. Verbi gratia sequitur quod calefaciens calefiat quod est impossibile. Ideo autem sequitur quod si movens se ipsum utraque pars ab altera moveatur quod secundum eundem motum ad movens et movetur quod movens se ipsum est unum motum et primum illum oportebit quod pars quae movet moveatur. Deinde cum dicit: At vero neque primo ostendit alium modum scilicet quod movens se ipsum pars se ipsum non movet. Et primo proponit quod intendit. Secundo probat propositum ibi: Totum enim. Dicit igitur primo quod si accipiatur ad quod est primo movens se ipsum non poterit dici quod una pars eius se ipsam movet nec quod plures in quantum quaelibet earum se ipsam movet. Deinde cum dicit: Totum enim probat propositum duabus rationibus. Quarum prima talis est. Si totum movetur ipsum a se ipso aut hoc convenit ei ratione alicuius partis aut ratione totius. Si igitur convenit ei ratione suae partis igitur illa pars erit se ipsum movens quia illa pars separata a toto movebit se ipsum. Sed totum iam non erit movens se ipsum primo ut ponebatur. Si vero dicatur quod totum movet se ipsum ratione totius aliquis igitur partes se ipsas movebunt et hoc non erit nisi per accidens. Quod autem est per accidens non est necessarium. Igitur in primo moventi se ipsum maxime oportet accipere quod partes non moveantur a se ipsis. Totius igitur quod se ipsum movet una pars movebit cum sit immobilis altera autem movebitur. Ultimus enim solum duobus modis possibile est quod pars movens moveatur

excludit

scilicet a, et quod movetur ab a. Unde accidit est quod Aristoteles excludendo hos duos modos intendit concludere quod primum movens in motis se ipsum sit immobile. Non autem quod movens se ipsum dividatur in duas partes quarum una sit movens et altera sit mota. Hoc enim sufficeret conclusum esse per id quod primo ostendit quod totum non movet se ipsum totum, et sic patet quod non fuit necesse Aristoteli inducere dictum genus membrorum, ut quidam dixerunt, quarum unum membrum sit quod totum movet totum vel quod totum movet partem. Tamen quia primum totum movet quantum quod due partes invicem se moveant, quantum quod una pars sit movens et altera mota. Si enim totum non movet totum, per eandem rationem sequitur quod totum non movet partem nec pars totum, quia utrobique sequitur quod aliqua pars totius movet se ipsum. Unde hoc quod totum non movet totum sufficiat ad concludendum quod una pars sit movens et altera mota. Et ad concludendum quod pars movens non moveatur a mota et quod non moveatur a se ipsa. Et ad hoc facit probandum inducit, vero id est *Amplius si*. Quare talis est si dicetur quod pars movens moveatur a se ipsum, totum se ipsum movetur, sequitur per supra probata quod ipsius partes invicem una pars movet et altera movetur. Iam enim ostensum est quod totum non movet se ipsum. Aliter non plus quod una pars eius movet et altera movetur. Sit ergo pars movens motus se ipsum a.b. Pro ergo primitus sequitur quod una pars eius sit movens scilicet a. et altera mota scilicet b. Si igitur a.b. movetur totum se toto ut posuit, sequitur quod id maneat ad nobis motum scilicet a tamen quod est a.b. et a parte quod est a, quod est impossibile. Relinquitur ergo quod pars movens immobiliter se ipsum est omnino immobilis.

Quoniam autem movetur et cetera. Postquam philosophus ostendit quod movens se ipsum dividitur in duo, quarum una movet et non movetur, altera autem movetur, hic ostendit quomodo hee partes se habeant ad invicem. Et circa hoc tria facit. Primo proponit quod intendit. Secundo ostendit propositum ibi *Quoniam autem videtur*. Tertio concludit conclusionem principalem intentam ex omnibus premissis ibi *Necesse erat igitur ex hiis*. Dicit ergo quod cum movens dividatur in duo, quarum unum movetur ab alio, aliud vero movens est immobile, et ulterius mobile dividitur in duo, tamen quoddam mobile quod movetur, quoddam vero mobile quod nil movet, oportet dicere quod movens componitur ex duabus partibus quarum una sit movens et non sit immobilis, alia vero sic moveatur quod non moveat. Quod autem dicitur ex necessitate duplex potest intelligi. Quia si intelligatur quod pars mota movetur se ipsum non movetur, ad quod sit pars motus se ipsum, sic legenda est littera quod necessario maneat ad futura, cadens super hoc quod dicitur non movetur; probabiliter enim illud impossibile est quod id quod primum movet se ipsum sit tantum pars quam mota a parte mota. Si vero intelligatur quod pars mota movetur ab extrinseco, ~~non enim est impossibile~~ sic hoc quod dicitur ex necessitate cadit super negationem. Non enim est de necessitate motus se ipsum quod pars eius mota movetur ab extrinseco, licet tamen est impossibile. Qualiter autem coniungatur ostendit Contingit enim dicitur *Sit enim a.* et cetera. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit propositum. Secundo solvit quandam dubitationem ibi *Dubitationem autem habet*. Circa primum duo facit. Primo ostendit qualiter partes motus se ipsum se habeant ad invicem. Secundo qualiter se casus totum dicitur se ipsum movere ibi *Si igitur quantum*. Circa primum duo facit. Primo ostendit quod in motis se ipsum sunt sole due partes, quarum una movet et non movetur, alia movetur et non movet. Secundo quomodo hee due partes ad invicem coniungantur ibi *Contacta autem utrumque*. Primo ostendit sic. Videatur quod pars mota motus se ipsum immobile aliquid addat quod sit pars eiusdem motus se ipsum. Sit ergo primo pars motus se ipsum a. quod sit movens immobile. Secunda vero pars sit b. quod moveatur ab a. et moveat tertiam partem quod est c. quod sic moveatur a b. Quod tamen non movet ad mobile quod sit motus pars se ipsum, non enim per dicta quod fiat de sensibus in infinitum in partibus motus se ipsum. Si quod pars mota ulterius movet aliam quod sic movens se ipsum, erit infinitum, quod est impossibile ut supra ostensum est. Erit ergo aliqua pars motus se ipsum quod est mota non movens. Quod dicitur enim et hoc contingat per multa media que sint mota et mota per naturam in ultimum motum quod dicitur tercia prima loco omnium multorum unum medium quod sit b. Sic ergo hoc totum quod est a b c movet se ipsum. Aliquo toto si auferatur hec pars quod est c. adhuc ipsum a b movebit se ipsum, quia una pars eius est movens scilicet a. et altera mutata scilicet b, quod requirebatur ad hoc quod aliquid sit movens se ipsum ut supra ostensum est. Sed c. non movebit se ipsum nec aliquam aliam partem scilicet supraposita. Similiter et b c sine a, quia b non movet nisi in quantum movetur ab a. quod est a, quod non est pars eius. Relinquitur ergo quod solum a.b. movetur se ipsum primo et per se. Unde necesse est quod movens se ipsum habeat duas partes quarum una sit movens immobile, alia vero sit mota, quod necesse est [illegible] movet quod sit motus se ipsum. Hoc enim conclusum est per premissa tamen ut nichil movens ex necessitate, quia non est de necessitate motus se ipsum quod pars mota moveatur aliquid ad extrinsecum. Deinde cum dicit *Contacta autem utrumque*, ostendit quomodo hee due partes se habeant ad invicem. Ubi considerandum est quod Aristoteles nondum probavit quod movens non habeat aliquam magnitudinem, quod infra patebit. Quidam autem antiqui philosophi posuerunt nullam substantiam absque magnitudine, et ideo Aristoteles autem probat hoc absque dubio secundum consuetudinem derelinquens. Dicit quod due partes motus se ipsum, quarum una est movens et altera mota, necesse est aliquo coniungi, quod sint partes unius totius, non autem per contactum, quia super duas quod movens se ipsum et motum non possunt coniungi. Sed necesse est eas dividi unum reliquum. Quod oportet has duas partes coniungi per contactum, aut in quantum ambe partes contingant se invicem, si ambe partes habeant magnitudinem, aut in quantum altera pars tantum contingitur ab altera et non econverso, quod erit si movens non habeat magnitudinem. Quod enim est incorporeum potest contingere corpus sua virtute movendo ipsum, non autem contingitur a corpore. Duo autem corpora se invicem tangunt. Deinde cum dicit *Si igitur continuum*, ostendit qua ratione dicatur movens se ipsum una parte movente et altera mota. Et supponamus quod ad presens quod utraque pars sit continua, id est magnitudinem habens. Quia de eo quod ipsum totum compositum ex duabus partibus attribuuntur scilicet movere et moveri et movere se ipsum, et sic quod est movere se ipsum movetur in toto probatum est quod est ad continuum et accipiatur uno [illegible] hac igitur supponere secundum ipsi toto composito ex duobus tria attribuuntur, scilicet movere et moveri et movere se ipsum. Et hoc quod est movere se ipsum attribuitur enim non propter hoc quod aliqua pars eius movet se ipsam, sed ipsum se ipsum movet. Sed hoc quod est movere et moveri attribuuntur toti ratione partis. Non enim totum movet nec totum movetur, sed movet una pars eius scilicet a., reliqua vero pars eius solum movetur scilicet b. Iam enim ostensum est quod non est aliqua tertia pars ut c. quod movetur ab ipso b. Impossibile non est hoc si accipiatur id quod primo movet se ipsum, sicut supra ostensum est. Deinde cum dicit *Dubitationem autem habet*, movet quidam

dubio. Cum premissa et prius motor eam solvit. i. Et post quam hoc autem
dubio hic ortum ex hoc quod superius probavit quod ipsum movens se ipsum
non sit nisi due partes quarum una movens et alia mota. quia si sint tria
et ea remota potest ex duabus primis movens se ipsum. Ex
hoc sequitur dubium tale. ponamus quod primum movens se ipsum quod est movens
immobile ut a. sit quedam gravitas de parte autem que movetur sit b. manifestum est
quod est grave. ad formam prius probata. Dicamus autem grave est divisibile. Et tunc queritur du-
bium si auferatur aliqua pars eius ab a. et ab b. utrum reliquum primum
movens ... moveatur. quia si reliquum primum movens ... moveatur ad
hoc residua pars de a b. movebit se ipsum et sic a.b. non primo
movebat se ipsum. et sic sequitur ultimo quod nullum erit primum movens
se ipsum. Deinde cum dicit Et post quod. solvit predictum dubium. non considerando
de eo quod alias prius probavit quod in motu non est ad primum ex
parte mobilis nec ex parte temporis nec ex parte rei in qua est motus preter
in augmento et motu locali. et hoc ideo quia modo cum loquebatur de mo-
tu et mobili in generali fuit quod est quedam gravitas non applicando ad determina-
tas naturas. et fuit hoc sequeretur quod non esset aliquod primum motum. et per consequens nec
aliquod primum movens. si movens sit grave ... non esset ad primum movens
se ipsum. Sed nunc iam autem loquitur de motu applicando ad determinatas
naturas. et ideo ponit ad esse primum movens se ipsum. et solvit premissa
dubia sic. quod vel pluribus esse divisibile tempore. ex eo quod sunt gravia sunt mo-
ventia et mota ... sunt gravia ... ad ... alterum ... sed quod
movens quod necesse est esse gravia sed impossibile est quod ad gravia sunt sit
movens sine motu habeat tale naturam. ut non possit dividi actu
sicut patet de corpore solis. et si gratia quod ad gravia dividatur non retinebit
eandem potentiam ad hoc quod moveatur ut moveatur quod prius habebat. quia
post sequitur aliqua forma. forma autem naturalis requirit quantitatem determinatam
si sit corpus incorruptibile dividi non potest nisi per tactum. Si autem sit corruptibile si divi-
datur tactu non retinebit eandem potentiam sicut patet in corde vel in
aliis pluribus in quibus sunt divisibilia tempore et numero prius. Deinde cum dicit
Manifestum igitur ex hiis etc. Infert conclusionem principaliter intentam ex omnibus premissis
et dicit quod manifestum est ex premissis quod necesse est ponere primum movens immobile
cui etiam non precedat infinitum in motoribus. et movens ab a. si necesse
sit stare ad aliquod primum quod sit immobile ut movens se ipsum sive
motoribus et mota stetur ad aliquod primum immobile sive ad aliquod primum quod moveat
se ipsum utrobique accidit quod primum movens sit immobile. quia prius hoc quod movet
se ipsum una pars est movens immobile ut nunc ostensum est.

Quoniam autem oportet semper motum esse etc. postquam philosophus ostendit quod in
hiis que moventur ab alio non est procedere in infinitum sed de-
venire ad aliquod primum movens quod est immobile vel movens se ipsum et ostendit
ulterius quod movens se ipsum una pars est movens immobile et sic in
utroque accidit quod primum movens sit immobile. quia tamen immobilium quedam sunt
apud nos sicut anime (brutorum scilicet) corruptibilium quare quod primum movens immobile se ipsum
sit corruptibile et movens perpetuus sicut anima. Vult ergo hic ostendere quod primum
movens est incorruptibile et non movens per se nec per accidens. et circa hoc duo fa-
cit. primo proponit quod intendit secundo probat. ibi Si autem si aliquid. Circa primum duo
facit primo resumit ea que superius ostensa sunt. secundo premittit quedam que
videbatur posse valere ad propositum. ibi Quoniam autem oportet esse. Dicit ergo
primo quod superius ostensum est quod motus semper est et nunquam deficiet. et quia omnis
motor est ab alio motore immobili autem non est procedere in infinitum

necesse est esse aliquod primum movens. et quia non dum probavit est quod ipsum primum
movens sit unum vel multa sub dubio derelinquit utrum sit unum vel pla-
res. ulterius ostensum est quod primum movens est immobile sive (statim) alterando de mo-
tus ad motoria pertinentia ad primum immobile ~~tamen~~ sive pertinentia ad
primum immobile. Sunt autem quidam ponentes quod omnia principia motoria in hiis
que movent se ipsa sit perpetua. posuit enim omnes animas ani-
malium esse perpetuas. et si ita esset hec opinio. salvaretur auctoritas hic inter
positum quod ad hoc quod primum movens sit perpetuum. sed opinio autem ... quod
de principiis autem sola intellectus sit incorruptibilis et cum tamen et alie partes sit
motores et ideo hoc quod primum mittit dicens quod ad rationem quod primum manifestum
hec ... unumquodque primum quod movet et sit in-
mobile sit perpetuum. quamvis hec aliqua posuerit ponentes omnes
animas incorruptibiles. et dicit hoc non esse ad presentem rationem. quia hoc non libro potest
habebit propositum. Deinde cum dicit Quod autem necesse. exponit quod intendit
probare. et dicit quod considerando ea que consecuntur natura esse patet quod si necesse
omne movens immobile sit perpetuum necesse est tamen esse aliquod immobile
in quo nullo modo ab extrinseco moveatur vel simpliciter non per accidens
et tamen sit motum aliud. dicit autem ab omni extrinseca mutatione
non intendens excludere motum sive operationem que est in operante sicut
intelligere dicitur motus. et sic appetitus movetur ab appetibili hic enim motus
non excluditur a primo motore de quo intendit. Deinde cum dicit Si autem
si aliquid. probat quod dixerat scilicet quod sit aliquod primum movens perpetuum et
perpetuus immobile et primo probat hoc per motores quorum quidam movent quidam
non movent secundo per motum. ibi Et iterum considerantibus etc. primum tamen facit
primo ostendit quod oportet esse aliquod primum movens perpetuum secundo quod tale movens
magis debet esse unum quam plura. ibi Unum autem et magis etc. circa
... sit quod est unum primum movens et perpetuum. ibi Magis igitur
Circa primum duo facit primo excludit quandam rationem per quam aliquis possi-
met ad probandum propositum secundo procedit ad propositum ostendendum. ibi Manifestum
etc. Possibile est aliquis sic procedere quod omne quod non primum quandoque
et quandoque non esse est perpetuum sed primum movens cum sit immobile ut
ostensum est non primum quandoque esse et quandoque non esse quia quod quandoque est et quandoque non
generatur et corrumpitur quod autem generatur et corrumpitur movetur. ergo primum
movens est perpetuum. Hic autem de hac ratione non curat quia
primo aliquis dicere sicut videtur quod in quibusdam ... quod quandoque sunt et quandoque
non sunt absque hoc quod generentur et corrumpantur. per se loquendo
et per consequens absque hoc quod per se moveantur. necesse est etiam quod si
aliquod impartibile quod scilicet non sit compositum ex materia et forma quandoque sit
et quandoque non est. quod omne tale sine mutatione sui quandoque sit et
quandoque non sit. sicut patet dicta de puncto. et de albedine. et de aliis
hiis. Ostensum est enim superius in sexto quod omne quod movetur est partibile et
quod invenitur. quod omne quod generatur est compositum ex materia et forma et hec
quod impartibilia per se quod non generantur nec mutantur. sed per accidens quod
... mutantis aliquid. ex quo est patet quod si ad impartibilem per
accidens movetur quod non est perpetuum et sic perpetuum nec per se
per accidens movetur. fiat hoc quod est perpetuum. Sic ergo concedit et quandoque
esse quod ad quandoque sit et quandoque non sit absque hoc quod generetur et cor-
rumpatur. et etiam hoc concedatur et quandoque esse quod quedam principia
motoria sed immobilia in tamen quod possunt moveri per accidens quandoque
sint et quandoque non sint. nec quantum possibile est omnia principia motoria

.l.

et immobilia talia et quod quedam sint et quedam non sint. Deinde cum dicit *Manifestum est* ostendit propositum et dicit quod si quedam moventia se ipsa quedam sunt et quedam non sunt, necesse est quod sit aliqua causa generationis et corruptionis ipsorum, quia quedam sunt et quedam non sunt. Quia omne quod movetur habet causam sui motus. Quod autem quedam est et quedam non est, si sit per modum generationis et corruptionis. Movens autem se ipsum necesse est quod habeat magnitudinem et continuum, et ostensum est in sexto quod nullum impartibile movetur. Sed ex dictis non oportet hoc quod sit necessarium movens habere magnitudinem, et sic non movetur per se si quedam sint et quedam non sint. Oportet ergo generationis et corruptionis eorum que movent se causam esse causam quod hoc sit aliqua causa per quam generatio et corruptio perpetue continuantur. Non autem per dicta quod hec generationis causa sit aliquid illorum immobilium que non semper sunt, immo et per dicta quod sempiterne generationis et corruptionis quorundam moventium se ipsa sit causa quedam moventia et mobilia que non semper sunt et aliorum alia. Et hec exponit libro de celo quod hec generatio et sempiterne generationis non potest esse causa nec unum ipsorum nec omnia, et quod unum non potest esse causa sic ostendit quia id quod non est semper non potest esse causa eius quod est semper perpetuum et ex necessitate. Quod autem omnia non possunt esse causa ostendit per hoc quod omnia hec principia corruptibilia, si generationes eorum sint infinita et non sit simul. Impossibile est autem unum effectum dependere ex infinitis causis et unam causam que non semper sit non posse esse causam aliam sed possit esse quod eorum que non sunt semper quedam disponantur et quedam causentur ut patet in guttis successive cadentibus que cavant lapidem et extollunt. Si ergo aliqua multa sunt diversa causa aliud oportet quod sit semper. Deinde autem manifestum est quod sint mille milia principia moventia et mobilia et sint et multa moventia se ipsa quorum quedam corrumpantur et alia generentur et sic ultra quedam sunt moventia quedam moventia nullo modo oportet esse aliquid super omnia quod sua virtute continet omnia que producunt et generant et corrumpunt, quod quidem sit causa continue mutationis ipsorum, propter quam quedam sunt et quedam non sunt et propter hoc sunt causa generationis et motus horum et hec aliis, quia omne generans est causa generationis generato. Et tunc generantia et corruptibilia habent quod sit causa generationis ab alio primo incorruptibili. Si igitur motor primus per quod quedam sunt et quedam non sunt est perpetuus, ut supra ostensum est, et effectus perpetuus non potest esse nisi a causa perpetua, necesse est quod primum movens sit perpetuum, si est unum, et si sunt plura, primum movens quod et illa plura sint perpetua. Deinde cum dicit *Unum autem magis* ostendit quod magis debeat poni unum principium perpetuum quam multa et dicit quod similiter oportet estimare quod sit unum primum quam plura. Sicut eadem accidant ut consequuntur inconvenientia ex positione finitorum principiorum que ex positione infinitorum magis est accipiendum, id est quod est melius si sit possibile, quia ea que sunt secundum naturam sunt optime disposita. Melius autem est esse finitum principium quam infinitum et unum quam multa. Sufficit autem ad eandem perpetuitatem motus quod sit unum primum principium immobile si sit perpetuum. Igitur sunt ponenda plura. Deinde cum dicit *Manifestum autem ex his* concludit ex predictis quod necesse est esse aliquod unum primum movens et perpetuum et continuus(?) hoc ex supradictis sepe probatum sufficienter videatur. Possibile tamen aliquis colligere non se dicere quod causa generationis generatorum

[margin: et existit de... non ... infinita quam infinitorum]

est aliquod primum movens se ipsum perpetuum. Sed motor illius motus se ipsum non est perpetuus et unus, sed motus ad diversos motores quorum quedam corrumpuntur et quedam generantur. Sed hoc intendit excludere quia si motus est perpetuus ut supra probatum est, necesse est quod motor primus movens se ipsum quod ponitur causa totius perpetuitatis motus sit sempiternus et continuus. Si enim non esset continuus non esset sempiternus. Sed quod continuum est necesse est quod sit unus. Ad hoc autem quod motus sit continuus necesse est quod sit unus. Ad hoc autem quod sit unus necesse est quod sit ab uno motore et unum mobile. Si vero sit aliud et aliud movens non erit totus motus continuus sed consequenter se habens. Necesse est ergo omnino quod primum movens sit unum et perpetuum. Movens autem et immobile quod movet per accidens non est perpetuum ut supra dictum est et relictum. Igitur quod primum movens sit omnino immobile.

E[st] et per se et per accidens

Ultimo considerans et ponit post quod philosophus ostendit quod primum movens est perpetuum et omnino immobile ratione sumpta ex perpetuitate generationis et corruptionis aliorum que movent se ipsa, hic intendit idem ostendere ratione sumpta ex principiis mobilium. Et circa hoc tria facit. Primo premittit causam quamdam sumptam apud hec tractatum. Secundo ex principiis accipit rationem ad propositum, ibi, *Ex quibus est scire*. Tertio concludit solutionem dubitationis cuiusdam supra mote, ibi, *Manifestum igitur fiunt et cetera*. Prima facit. Primo resumit dictum quoddam improbabilium ponentium et dicit quod non solum ex principiis potest scire quod est solum primum movens immobile, sed etiam considerando principium motus et sic supra dictum est, manifestum est quod in rebus naturalibus inveniuntur quedam que aliquando moventur aliquando quiescunt. Et ex hoc manifestum est supra quod nulla trium positionum est vera, nec illa que dicit quod omnia moventur semper, nec illa que dicit quod omnia quiescunt semper, et omnia que moventur moventur semper. Hec enim rei veritate demonstrat illa que libenter inveniuntur secundum motum et quietem dum habent potentiam ut quedam moveantur et quedam quiescant. Secundo ibi *Manifestum autem*. Commoda processionis supra habitum ad intelligendum primum motorem immobilem et dicit quod quoniam ultra quedam que moventur et quedam quiescunt sunt omnibus manifesta, necessarium est aliquod sequere. Quoniam enim nos ponimus omnia esse sic et sic, ut quedam moveantur et quedam quiescant volumus ostendere causam. Nam diversa ostenderemus scilicet quod quedam sunt que sunt semper immobilia et iterum quod quedam sunt que semper moventur. Et cetera hec precedunt et proponuntur. Primo quod omne quod movetur movetur ab aliquo, et quod necesse est hoc quod aliquid moveatur aut ab immobili aut a motu, et si movetur aut a se ipso aut ab alio, et cum non sit procedere in infinitum, ut ab aliquo moveatur oportet devenire ad hoc quod sit quoddam primum principium motus in quo quod in generatione eorum que movent et principium quod movet se ipsum. Sed ultimum simpliciter inter omnia principium est quod est immobile. Non debet reputari inconveniens quod ad motus se ipsum quia videmus manifeste multa talia in genere animatorum et aliorum. Secundo ibi *Manifestum igitur fiunt et cetera* commovet(?) quandam obiectionem supra positam et solvit. Cum enim probasset motum perpetuum posuit obiectionem in contrarium ex rebus animatis quod cum prius quiescunt incipiunt quandoque moveri, et hoc est quod hic dicitur quod ultra animata que movent se ipsa videbatur aperte inducere quod generetur in toto universo motus sicut cum prius non fuit. Propter hoc quod videmus in eis hoc contingere quod cum prius non movent incipiunt quandoque moveri. Sed ad hoc solvendum oportet accipere quod animalia movent se ipsa secundum unum motum scilicet secundum motum localem. Hic enim solus motus invenitur in animalibus apparentibus libere. Et tamen non secundum hunc motum animalia se ipsa movent. Id est quod huius motus causa non procedit a causa non eius ali

ex se ipso est per accidens quod localiter moveatur. Sed precedunt alii motus
non voluntarii sed naturales ab interiori ut ab exteriori, secundum quos animal
non movet se ipsum sicut patet de motu augmenti et decrementi et respirationis,
secundum quos motus animal movetur quamvis quiescat secundum motum localem
quo movetur a se ipso. Horum autem motuum naturalium causa est ut continens
extrinsecum scilicet celum et aer, a quo immutatur corpus animalis exte-
rius, ut ad interius intra corpus animalis sicut aer intrat per respirationem et a-
limentum per comestionem et potum et exhinc consumptis sive ab
interiori sive ab exteriori causa, scilicet quod animal quandoque incipit moveri
cum prius non moveretur sicut patet ex transmutatione que est circa alimen-
tum, quod dum decoquitur per vapores resolutos animal dormit
[et non] movetur, sed quando alimentum est iam digestum et dissolutum vapo-
res residentibus evigilatur animal et surgit et movet se ipsum
motu locali. Cum tamen primum principium motionis sit ab extrinseca
natura aliis que movent se ipsa. Et in eo quod alia non semper movent a
se ipsis, quia non in unoquoque aliquis motus se ipsum incipit ad
... prius motus quam motor et motus. Si ergo contingit omnia in motu eodem
modo se habere in motu et in quiete, erit motus aliquis sempiternus. Sed quia
hec movens ex necessitate quod movet alia et ipsum movetur non semper eodem motu
... alia semper eodem modo movet se ipsa, quia in omnibus huiusmodi
primo movens quod est causa alii motus se ipsum sicut anima sicut motor quod movetur
non ... per se sed per accidens quia corpus mutatur secundum locum, mutato autem
corpore mutatur et id quod in corpore existit per accidens scilicet anima, et sic
ex necessitate mutatur id quod movet se ipsum ut non sit in eadem dis-
positione motus. Deinde cum dicit Erit autem et sic ... ostendit propositum ex premissis,
et dicit quod primum movens sit immobile ... quod primus motus sit sempiternus
ibi Et non si aliquid. Circa primum duo facit: primo ostendit propositum, secundo excludit quandam
obiectionem ibi Non est autem idem moveri secundum accidens. Dicit ergo primo quod ex premissis
sumitur scire si aliquid principium est movens immobile quod tamen movetur per accidens,
non poterit movere continuum motum et sempiternum. Illa enim causa est alligata
quia alicui anime non movet se per quod movetur per accidens. Sed oportet
sicut est supra quod necesse est motum universi esse continuum et sempiternum,
quod necesse est primam causam motus in toto universo immobilem esse et quod
non per accidens moveatur, sicut et supra dictum est quod in rebus inveni-
untur quidam motus immortales et incessabiles, et quod etiam cuius dis-
positio huius universi maneat in sua dispositione et in eodem statu
ex immobilitate principii quod potest movere immobiliter, sic quod totum
universum habeat quandam permanentiam sempiternam secundum participationem
primi immobilis recipit influentiam ab ipso. Deinde cum dicit Non est autem
idem, excludit quandam obiectionem. Dixerat enim quod si aliquid movens mo-
vetur per accidens non potest movere motu sempiterno. Hoc autem videtur habere
instantiam, quia secundum eius positionem motores inferiorum orbium puta solis et lune
et aliorum planetarum sunt sempiterni, et tamen ... per
accidens moventur secundum ea que supra dixit. Causa enim hoc dixit,
autem aliis per accidens moveri quod corpus aliis movetur quandam dicit motum
ab exteriori principio quod non est ab anima. Dicit autem aliquis quod orbis solis
movetur ... motu qui declaratur ex motu primi orbis secundum quem re-
volvitur ab oriente in occidentem. Illo autem motu non movetur a proprio
motore, sed ab occidente in orientem ... hanc obiectionem exclu-
dit dicens quod moveri per accidens potest attribui alicui ut per se ipsum

ut per alterum. Et hoc non est idem. Motoribus igitur orbium planetarum at-
tribuitur moveri per accidens, non in quantum ipsi per accidens moveantur, sed in quantum
orbes ab eis moti per accidens sunt, delati ex motu superioris
orbis. Et hoc quod dicit quod moventur ab alio per accidens ... aliud est
quandam principium celestium motuum quod ad motores orbium
qui moventur pluribus motibus scilicet motu primo et motu superioris orbis,
sed alterius motus per accidens ... se ipsum incipit sol ...
in animalibus ... et huius diversitatis ratio est quod motores superiorum
orbium non constituuntur in suo esse ex sua unione ad corpora et eorum
... et ideo quamvis corpora orbium moveantur
ipsi non moventur per accidens, sed anima que movet animal constitu-
itur in suo esse in unione ad corpus et variabilis eius constitu-
tio secundum transmutationem corporis. Ipsa enim anima dicitur per accidens moveri.
Deinde cum dicit Et non si aliquid, probat quod primus motus est sempiternus,
et hoc duabus rationibus, quarum prima dependet ex premissis et est talis: mo-
tus qui non est semper incipit a motore qui movetur per se vel per accidens
ut ex dictis patet. Cum igitur primum movens sit sempiternum quia nec per se
nec per accidens movetur, necesse est quod primus motus qui ab hoc mo-
tore procedit immobili perpetuo moveatur. Est autem attendendum
quod supra probavit immobilitatem primi motoris per perpetuitatem motus
supponendo; hic autem econtrario per immobilitatem primi motoris probat perpetuitatem
motus. Erit autem sua probatio ... si de eodem motu intelligeret.
Unde dicendum quod supra probavit immobilitatem primi motoris ex perpetuitate
motus in generali. Unde dixit in hiis que sunt ... incessabilis motus. Hic
autem per immobilitatem primi motoris probat perpetuitatem primi motus ...
... et quod continuus. Dicit quod supra ... probavit
primum motum esse perpetuum. Secunda ratio ponitur ibi Sed autem ...
sunt ex perpetuitate generationis, et dicit quod primum motum esse perpetuum
... et ex eo quod non est possibile aliter generationem et cor-
ruptionem et huiusmodi mutationes ... non fieri ad quod motus ...
moveatur, quod causa omnis mutationis sit ab aliquo motore sic
... generato et corrupto, et huiusmodi mutationes et
ab aliquo motore; non autem possunt esse immediate a motore im-
mobili, quia immobile semper movebit eodem motu ... in eodem ... quia
non mutabitur eius dispositio et habitudo ad mobile; manente autem
eadem habitudine motoris ad mobile semper manet idem motus.
Non autem generatio et corruptio semper eodem modo sunt, sed quandoque ad generationem
quandoque corruptionem. Non ergo sunt immediate a motore immobili, sed a
mobili a motore moto et in motu a motore immobili ...
... diversorum motuum ... hoc primum ... quod mo-
vens alio et alio se habet adversus motus non ... eundem mo-
tum ... sed magis ... quod in diversis locis sit moveatur motu
locali ut in diversis speciebus sit moveatur motu alterationis, causa-
bit quandoque motum in alius et faciet quandoque ... quandoque au-
tem ... in diversis locis et speciebus quod non ... in planetis
species motus primi motoris moventis ... infra ...
... motus est causa diversitatis motuum ... a motore
immobili ... in hac ... diversitate ...
... primum motum ... perpetuum et a motore immobili
moveri. Est autem sciendum quod hee rationes quas ... procedit probare

post motum, et perpetuum. ex nunc dictis non concluditur primum nisi quaedam absoluta omni mutatione praeter motorem. quod non semper movetur sicut supra ostensum est in ipsius huius 8. Deinde cum dicit Manifestum igitur ex his ostendit quandam conclusionem quod superius ostensum fuit in solutione quaestionis quare quaedam moventur semper et quaedam non semper. et dicit quod causa huius est manifesta ex praemissis. quod enim movetur a motore immobili et perpetuo movetur semper. quod autem movetur a motore mutabili non semper movetur. quod immobile ut prius dictum est cum simpliciter et similiter in eadem dispositione permaneat movebit unum motum et simplicem.

At vero aliud faciendo principium etc. postquam philosophus ostendit quod primum movens est immobile et primus motus est perpetuus hic incipit ostendere quid sit primus motus et qualis sit primum movens. et dividitur in partes. in prima ostendit quid sit primus motus. in secunda qualis sit primum movens ibi Quod autem necesse est etc. Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentum. secundo exequitur propositum ibi Tribus enim existentibus. Dicit ergo primo quod ad hoc quod praemissa certius considerentur oportet ab alio principio incipere ut consideremus utrum sit aliquis motus qui contingit continuus et si contingit aliquem motum talem esse quis sit iste et quis sit primus motuum. et ne aliquis putaret alium esse qui contingit esse continuum et alium qui est primus ad hoc excludendum subiungit manifestum quod cum necesse sit motum semper esse et quod primus est in sempiternum continuus … causat ipse motor immobilis necesse est quod sit unus et idem motus qui sit continuus et in sempiternum continuus et qui est primus. Deinde cum dicit Tribus autem existentibus ostendit propositum et primo per rationes sumptas ex parte ipsorum motuum. secundo per antiquorum dicta ibi Quod autem ferri loci mutationem. circa primum duo facit. primo ostendit quod motus localis est primus. secundo quis motus localis ibi Quod autem loci mutationem … primo ostendit propositum per distinctionem prioris et posterioris ibi Amplius autem habitum. circa primum ponit … ibi Manifestum autem magis etc. primo ponit duas rationes quarum prima sic procedit. primo ponit quod cum sint tres species motus, una quidem quae est secundum quantitatem quae vocatur augmentum et decrementum, alia autem quae est secundum passionem quae vocatur alteratio, tertia autem quae est secundum locum et vocatur loci mutatio, necesse est quod ista sit prima inter omnes. Et hoc sic probat. quia impossibile est quod augmentum sit primus motus. augmentum enim esse non potest nisi alteratione praeexistente. quia id quod augmentatur est quodammodo simile et quodammodo dissimile. quod patet quia id quo augmentatur est alimentum quod in principio contrarium est ei quod nutritur propter dissimilitudinem dispositionis. sed quando iam additur ut augmentum faciat necesse est quod simile sit. dissimilitudo autem non transit ad similitudinem nisi per alterationem. Relinquitur ergo quod augmentum praecedat alteratio per quam alimentum de una contraria dispositione in aliam mutatur. Deinde ostendit quod autem omnem alterationem praecedit motus localis. quia si aliquid alteratur necesse est quod sit aliquid alterans quod de potentia calido faciat actu calidum. Si autem hoc alterans semper et secundum eandem … propinquum in eadem distantia ad alteratum non magis faceret calidum nunc quam prius. manifestum est ergo quod movens in alterationem non similiter distat ab eo quod alteratur sed aliquando est propinquius aliquando remotius. quod esse non potest sine loci mutatione. Si igitur necesse est semper motum esse necesse est loci mutationem semper esse cum sit primus motuum. et si motuum loci mutationes una est prior necesse est quod si prima … sit sempiterna. Secundam rationem ponit ibi Amplius autem … talis est alteratio … probatum est sic … antiquorum opiniones principium …

densitas et raritas. quia grave et leve et durum et molle calidum et frigidum dicuntur consequenter rarum et densum et secundum ea distinguuntur. nam … densa quaedam … et frigida, rara autem calida et levia. et hoc … si in praedictis ordo attendatur … ad … rarum et densum manifeste … ut patet ex his quae in quarto sunt dicta. densitas autem et raritas videntur esse quaedam congregatio et disgregatio secundum quas congregationem et disgregationem antiqui philosophi ponebant generationem et corruptionem substantiarum. quae opinio modo non videtur probabilis … in libro de generatione. Alia autem quae congregantur et disgregantur ex hoc ipso secundum locum mutari videntur. loci ergo mutatio prior est alteratione. Sed attendendum quod congregatio et disgregatio corporis ex unitate tactu ad motum localem pertinet. congregatio vero et disgregatio secundum quod eadem materia continetur sub maioribus et minoribus dimensionibus non pertinet ad motum localem sed ad motum alterationis. Unde secundum hoc aristoteles supra in quarto assignavit rationem rari et densi sed hic loquitur secundum quod erat probabile ex opinione aliquorum philosophorum. Sicut autem motus localis requiritur ad alterationem ita etiam requiritur ad augmentum. necesse est enim quod id quod augetur et decrescit magnitudine mutetur secundum locum. quia quod augetur extenditur in maiorem locum quod autem decrescit in minorem contrahitur. Sic ergo patet quod motus localis naturaliter est prius alteratione et augmento. Deinde cum dicit Amplius et considerantibus probat idem distinguendo modos prioris et posterioris. et primo distinguit modos prioris et posterioris et dicit quod ex hac consideratione manifestum erit quod loci mutatio est primus motus. quia sicut in aliis rebus prius aliquid aliquo dicitur multipliciter ita et in motu. Dicitur enim uno modo prius quo non existente non erunt alia sed ipsum potest esse sine aliis sicut unum prius est duobus quia duo non possunt esse nisi sit unum. unum autem potest esse si non sint duo. Secundo dicitur aliquid prius tempore quod scilicet est remotius a praesenti nunc in praeterito vel propinquius in futuro ut supra dictum est. Tertio dicitur prius secundum substantiam id est secundum complementum sicut actus est prius potentia et perfectum imperfecto. Secundo ibi Quare cum motum probat motum localem esse tribus modis priorem et primo quantum ad primum. secundo quantum ad secundum ibi Ad hoc tempore. tertio quantum ad tertium ibi Omnia autem … Dicit ergo primo quod cum necesse sit motum semper esse ut supra probatum est hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo quod sit aliquis motus continuus. Alio modo quod sit motus consequenter se habentes ut nullum sit medium. magis autem salvatur sempiternitas motus si motus sit continuus et dignius est continuum quam consequenter. Non autem aliquis alius nisi loci mutatio … probabiliter ex quo apparet quod necesse est ponere motum localem esse primum. Alii enim motus non requiruntur ad hoc quod sit motus localis. nullum enim necesse est ut id quod movetur secundum locum augmentetur vel alteretur quia non est necesse quod corpus quod movetur secundum locum generetur aut corrumpatur. Augmentum autem et alteratio … solum in his quae generantur et corrumpuntur. sed nullus horum motuum est continuus quia non sit motus ille qui est sempiternus … nisi motum localem. Sic igitur motus localis primus est aliis sed non e converso. Est ergo primus primo modo prioritatis. Deinde cum dicit Ad hoc tempore probat quod sit prius tempore et circa hoc duo facit. primo ostendit quod simpliciter loquendo est primus tempore … quoniam perpetuum solum est motum localem contingit esse perpetuum ut dictum est. ergo simpliciter loquendo est primus tempore. Secundo ibi Si in uno quodam excludit quandam obiectionem per quam videtur hoc removeri quod si consideretur aliquod unum corpus quod de novo generatur loci mutatio …

est postrema tempore. videtur enim omnes mortales quia primo generantur postea altera
ntur et augentur et demum habent motum secundum locum quia iam perfecti sunt. ut
patet in homine et in pluribus aliis. sed perfectio non excluditur quin simpliciter motus
localis sit primus tempore quia ante omnes illos motus qui sunt in hac generatione
necesse est precedere quendam motum localem in aliquo priori motore qui sit
causa generationis huius quod generatur sicut generans est causa eius quod generatur
in tantum quod ipsum non est generatum. quia autem motus quod precedit generationem sit
motus localis et quod sit motus simpliciter primus motuum ostendit ibi dicens.
quia cum generatio videtur esse primus motuum in hiis que generantur quia primo oportet
rem fieri quam moveatur. hoc verum est in aliquo generato. sed tamen necesse est prius
esse aliud movens quod causa est quod generatur et quod ipsum non sit generatum. ut si
est generatum quod et illo prius sit aliud prius et sic ut procedatur in
infinitum quod est impossibile ut supra ostensum est. aut perveniatur ad ali
quod primum quod impossibile est esse generatum primum quia sic sequeretur quod omnia
que moventur corruptibilia sunt. omne enim generabile est corruptibile. si ergo primum
mobile generatum sit. quod sit corruptibile et per consequens omnia consequentia
mobilia. si igitur generatio non est primum simpliciter motuum et quod nullus consequen
tium motuum potest esse simpliciter primus. quos dico consequentes motus augmentum
alterationem et decrementum et eandem corruptionem que omnes motus generationem se
quuntur. si ergo generatio non est prior loci mutatione sequitur quod nulla aliarum
mutationum possit esse prior simpliciter quam loci mutatio. et in omnibus
sit aliquid primum simpliciter sequitur quod loci mutatio sit primum. Deinde cum
dicit omnino autem etc. probat quod motus localis sit primus perfectione et hoc ostendit
duplici primo sic. omne quod fit dum fit est imperfectum et tendit ad principium
unum ut assimiletur principio sue factionis quod est primum natura ex quo patet quod
id quod est posterius in generatione est prius natura sed nam inperfectum generans
in omnibus generabilibus ultimo inveniuntur loci mutatio. non solum in eodem
secundum considerando unum perfectum et generabilium. est quod quedam viventium
sunt penitus immobilia secundum locum propter indigentiam organi sicut plante
que non habent organa motus processivi. et similiter multa genera animalium
sed perfectis animalibus inest motus localis. si ergo loci mutatio magis
est illis que magis perfecte habent naturam et que magis perveniunt
ad perfectionem necesse est quod motus localis est primus secundum perfectionem. Deinde cum dicit
motus secundum i. et quia necessarium etc. ostendit idem sic. quanto aliquis motus minus re
movet motum a motore tanto primum est in perfectione. et sic et ipse motor
quodammodo est perfectior. sed autem motum localem solum nihil removetur quod in
sit sicut motum sed cum alteratio sit transmutatio secundum qualitatem et augmentum
vero et decrementum secundum quantitatem que in se sibi transmutata non generationis
et corruptionis accidit secundum formam que est intrinseca sed ibi motus autem localis
loci qui extrinsecus continet. Relinquitur ergo quod motus localis sit maxime
perfectus. Deinde cum dicit maxime autem mar. etc. probat quod motus lo
calis sit primus ex parte motoris maxime enim quod movet seipsum
perfectissime movetur. sed motum localem cum igitur movet seipsum
sit principium aliorum motuum et mobilium et per consequens sit primum inter omnia
que moventur. sequitur quod motus localis qui est proprius ei sit primus inter omnes motus

Quoniam autem loci mutatio etc. postquam philosophus ostendit quod motus localis
est primus inter omnes motus hic ostendit quis motus localis est primus et
quia sicut supra dixit quod necesse est esse aliquem motum continuum et perpetuum dicit hic
propter id. Primo ostendit quis motus possit esse continuus et perpetuus. secundo ostendit quod ille mo
tus est primus ibi. quod autem lationum etc. quod autem prius dictum etc. presupponit. primo ostendit
quod nullus motus praeter unum et continuus nisi localis. secundo quod nullus motus localis
praeter unum et continuus praeter circularem ibi. quod autem contingit. Circa primum duo fa
cit. primo proponit quod intendit secundo probat propositum ibi. omnes enim etc.
Dicit ergo primo quod cum ostensum sit quod loci mutatio sit prima et non omnes
species motus non considerandum est quae loci mutatio sit prima quia etiam
et sunt multe species. ut in v. est ostensum. et sit etiam secundum eandem
methodum. i. artem. i. secundum eandem artificialem considerationem et in
manifestum quod nunc paulo supra diximus et quod etiam prius fuit libro
posito in principio huius octavi libri quod contingit aliquem motum esse continuum
et perpetuum oportet enim quod id sit primum et continuum. ut supra ostensum
est. et in illo libro eadem consideratione utriusque eorum cadit. quod ergo nulla
alia species motus preter loci mutationem possit esse continua et perpetua
manifestum est ex hiis que dicuntur. Deinde cum dicit omnes enim ex oppositis etc.
ostendit propositum et circa hoc duo facit. primo ostendit quod nulla alia species mu
tationis preter localem potest esse continua et perpetua una existens. secundo
quod non due mutationes alie oppositae possunt sibi succe
dere sine interpositione quietis i. quia autem ignorantie etc. Primo dicit sic.
primo ostendit propositum secundo excludit quandam obiectionem i. nihil enim differt
etc. primo dicit sic. primo ostendit propositum in mobilibus secundo in immutabilibus i. similiter
autem et immutabilibus. Proponit ergo primo in una propositione que communis
est tam in mobilibus quam in immutabilibus. scilicet quod omnes motus et muta
tiones sunt ex oppositis in opposita. accipiendo generaliter. quandam
loci mutationem ut in secunda sexta dictum est. generationis vero et corruptionis
que sunt mutationes habent pro terminis esse et non esse. alterationis vero
termini sunt contrarie passiones. i. passibiles qualitates ut calidum frigidum
album nigrum. augmenti vero et diminutionis oppositi termini sunt
magnum parvum sive perfectum et imperfectum in magnitudine sive quantitate.
Manifestum est autem ex hiis que dicta sunt in v. quod motus qui sunt in contra
ria sunt contrarii. motus quia in igne qui est in album contrarius est motui
qui est in nigrum. sed contraria non possunt esse simul. ergo dum ad motum ad
album non simul movetur ad nigrum. quod ergo incipit moveri ab albo
in nigrum motum de nigro contrario. et si movetur motum de albatione
dum fiet album manifestum est quod non poterat simul motum mo
tu de nigro. unusquisque autem prius ut quiescebat ut existebat in
non se movebatur aliquo motu de contrario. necesse est dicere quod prius
quiescebat quiete opposita huic motui. quia omne quod est natum
moveri ut quiescat ut movetur manifestum est ergo quod id quod movetur in
aliquo contrario quiescebat quiete opposita tali motui. ergo
nullus motus qui est in contrarium prius est continuus et perpetuus. Si ergo
huic consideratio addatur quod prius positum est scilicet quod omnis motus
alterationis ut augmenti ut decrementi sit in aliquo contrario sequitur
quod nullus horum motuum possit esse continuus et perpetuus. Deinde cum
dicit similiter autem ostendit idem in immutabilibus. i. in generatione et corruptione
quia generatio et corruptio et ubique secundum omne oppositum existens et non existens
et ut in singulari sicut generatio ignis opponitur corruptioni ignis
secundum opponentia esse et non esse. unde si impossibile est sit esse oppositas
mutationes sequitur quod nulla mutatio sit continua et perpetua. co
dem nec sic et prius de motibus [illegible] sed necesse est inter duas
generationes eiusdem interuenire medium [illegible] dum tempore in quo est.

corruptio et similiter mutationes contrarie sunt generationes. Deinde cum dicit: Utrum autem differt, excludit 3 obiectiones. Prima quia posset aliquis dicere quod cum mutationes opponantur secundum oppositionem terminorum, cum autem generationis et corruptionis non sint contraria sed opposita secundum contradictionem, videtur sequi quod generatio et corruptio non sint contraria. Et sic non erit eadem ratio de eis et de motibus qui sunt contrarii. Hanc ergo obiectionem videtur dicere quod nihil differt mutationes que dicuntur secundum contradictionem et contrarias, ut non contrarias. Dicendum non est hoc solum verum sit quod impossibile sit alias eidem et. Hoc autem quod est et contrarium ut non contrarium nihil est valde ad propositum. Secundam obiectionem excludit ibi: Et in statu. Posset enim aliquis dicere quod necesse est dicere quod non sit modo prius quiescere quod motus oppositi quieti. Sed hoc non habet locum in mutationibus generationis et corruptionis quibus modo opponitur quies proprie loquendo, ut infra dicitur. Et hanc autem obiectionem videtur dicere quod nihil refert dicere quod ad propositum non sit necesse quiescere in alio contrariorum terminorum. Nam et si mutatio non generatur quieti, quod fortasse verum est quod non est nec potest quiescere, corruptio autem in non esse. Unde videtur quod in termino corruptionis non possit quiescere. Sed hoc solum sufficiat ad propositum si sit tempore medium inter duas generationes aut inter duas corruptiones. Sic enim generatio erit quod neutra illarum mutationum sit generatio. Post hoc autem redit ad primam obiectionem et dicit quod ideo non differt contrarias aut non contrarias et secundum hoc dictum mutationes, quia in 3 temporibus in quibus agebatur de motibus non erat valde ad propositum quod esset contrarietas, sed quod non contingit casu sit et quod non sit simul contrarium, sed quod omnibus opponuntur. Tertiam obiectionem excludit ibi: Non autem oportet. Dicit autem supra motus et quies qui sunt in genere, cum ergo motus sit contrarius quieti, videtur sequi quod uni sint duo contraria, quod est impossibile ut probatum est in X Metaphysice. Ad hoc excludendum dicit quod non oportet de hoc turbari. Quamvis enim videatur sequi idem uni sit contrarium secundum motum et quietem et secundum motum, quod fuit in genere [illegible] Sed hoc solum debemus accipere quod motus unus contrarius opponitur quidam motui et motui contrario et quieti modo; non quod contrarios secundum diversa contrarietur. Quieti autem magis secundum oppositionem privativam. Quieti non ad hoc de genere inquantum dicitur opposita est sicut et complementum contrariorum motuum. Sicut etiam equale et commensurabile opponitur quodammodo duobus, scilicet excellenti et ei quod excellitur secundum magnitudinem et proportionem, quodque opponitur secundum proportionem magnitudinis, ut patet X Metaphysice. Et ulterius hoc oportet accipere quod non generatio sit et oppositas motuum oppositas mutationes. Deinde cum dicit: Quod autem in generatione et corruptione, ostendit quod non solum inter duos motus vel mutationes contrarias sunt contrarium et medium tempore. Nulla mutatio una quieti est ad opposita prius et permanet et generatio. Sed dicit quod impossibile est quod opposite motus aut mutationes succedant sibi invicem ita quod non intercidat tempus medium. Hoc etiam verum est et permanentibus in generatione et corruptione; quantum ad formam est generatio completa statim necesse sit quod corruptio incipiat, et quod nullo tempore permaneat id quod generatum est; frustra etiam dicitur generatum non generatum et permanere. Unde ex hiis mutationibus per fidei talis [illegible] hec etiam est naturale quod similiter se habet in omnibus que eodem non operantur sicut ergo in

Unde quod id quod statim generatur statim cum est generatum corrumpatur in tempore. Generans ut quod id quod albatur statim cum est factum album desinit esse album, et quod id quod augetur statim desistat, quod in omnibus hiis nec frustrantur necessario.

Quod autem quietes etc. Postquam philosophus ostendit quod nulla mutatio prius et generatio et permanet, hic ostendit quod nullo loco mutatio prius et generatio non declaravit. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit propositum de mutatione secundum locum in rectis lineis. Autem circa primum solvit quandam dubitationem, ibi: Videtur autem ad dubitandum. Circa primum duo facit. Primo dicit quod primum intendit ostendit quod possibile est quendam motum et quietem unum et infinitum continuum et quod talis motus est solum circularis. Et hoc probat ostendet ibi: In octavo ubi ostendit. Quod non percepit sit quod circa octavum localis fertur motus ut circularis ut motum rectum ut motum compositum ex utrisque. Sic si ad motum proportionaliter et aream quod sunt duorum simplicium motuum, scilicet ut circularis ut rectus supra infinitum continuum, quod multo minus ille quod est compositus ex utrisque. Unde ostendit motum compositum et agit de simplicibus. Secunda ibi: Quod autem quod fertur. Ostendit quod motus rectus quod est secundum magnitudinem rectam et finitam non potest esse infinitum continuum, et nullus motus continuus potest esse infinitum; non potest aliqua magnitudo infinita actu, quod supra in tertio probatum est. Ostendit autem hoc duplici ratione. Quarum prima est: si aliquid secundum rectam magnitudinem et finitam moveatur in infinitum, oportet quod hoc fiat reflexione. Constat enim quod magnitudinem finitam pertransit ad terminum finitum; cum ergo pervenerit ad terminum magnitudinis finite cessabit motus nisi motus reiteretur per reflexionem ad principium magnitudinis. Unde incipit motum. Sed id quod reflectitur secundum motum rectum movetur contrariis motibus, quod sic probatur. Contrarii motus sunt qui sunt contrariorum, ut in 4 habitum est. Sed contrarie loca sunt dextrum sinistrum, sursum deorsum, ante retro. Omne autem quod reflectitur facit aliquorum illorum contrariam necesse est ut reflectatur. Omne ergo quod reflectitur movetur contrariis motibus. Constat autem supra quod motus sit unus et continuus ille scilicet qui est unius subiecti et in eodem tempore et in eadem re non differenti secundum speciem. Hoc etiam considerandum in omni motu, scilicet subiectum quod movetur ut homo aut deus secundum eos qui corpora celestia deos esse dicebant; tempus autem in quo movetur; quod in motu locali est locus, in alteratione passibilis qualitas, in generatione et corruptione species, in augmento et diminutione magnitudo. Manifestum autem quod contraria differunt secundum speciem. Unde motus contrarii non possunt esse unus et continuus. Predicta autem sex sunt loci differentie, et sic patet quod sint contraria et contrarie sunt. Relinquitur ergo quod impossibile est id quod reflectitur moveri uno motu continuo. Et quia aliquis posset dubitare an illud quod reflectitur contrariis motibus moveatur, propter hoc quod non apparet manifeste contrarietas in loco sicut in aliis generibus in quibus est motus, ut supra in 4 dictum est, ideo addit quoddam signum hoc et quod motus qui est ab A in B sit contrarius ei qui est a B in A, ut sic contingit in motu reflexo, quia hii motus si sint faciunt stare et repausare ad invicem, scilicet unus impedit alium et facit eum stare. Et non solum hoc contingit in reflexione motus recti, sed etiam in reflexione motus circularis. Signetur enim in circulo dato tria signa, scilicet A B C, quod constat quod si incipiat moveri ab A in B et postea moveatur ab A in C, quod est reflexio, et isti duo motus impediunt se et unus similiter faciat alium stare. Sed si signum moveatur ab A in B et per d contra

[Margin: ad hoc [illegible] circularem [illegible] ex [illegible] et dicatur quod]

[Margin: vel aliud [illegible]]

non erit reflexio. Ideo autem motus reflexi impediunt se invicem contra invicem quia in recto, quia hic est de natura contrariorum quod se impediunt. Motus autem qui sunt diversi et non contrarii non se impediunt, sicut motus qui est sursum et qui est in latum, puta in dextrum, ut simul non se impediunt. Sed licet post aliquem motum sursum et in dextrum. Dicit ergo: maxime autem manifestum potest sumi vero ad ostendendum quod motus reflexus non potest esse infinitum continuum 2. quod quidem vero ex quibus sunt, quod necesse est intervenire. Dicit ergo quod maxime ex hoc manifestum est quod impossibile est motum rectum esse continuum et infinitum, quia necesse est id quod reflectitur quiescere inter duos motus, et hoc verum est non solum si movetur per lineam rectam, sed etiam si feratur secundum circulum. Et ne aliquis intelligat ferri secundum circulum idem esse quod ferri circulariter, ideo ad hoc excludendum subdit quod non idem est ferri circulo, id est circulo superponi circuli, et ferri circulariter, id est continue suo motu circulum complere. Contingit enim aliud quod fertur quandam convexionem sic motus eius quod movetur diversus per continuum prout pars post partem secundum ordinem partium circuli quam redierit ad punctum unde incepit moveri, non per continue ultra secundum ordinem partium circuli sed continue redire retro, et hoc est reflecti. Sic ergo fiat reflexio sive sit in recta sive in linea circulari, necesse est quod interveniat quies media. Et huius rei fidem accipiamus non solum ex sensu quia sensibiliter hoc apparet sed etiam ex ratione. Cuius quidem rationis hoc principium sumendum est quod cum tria sint in magnitudine quae continue, scilicet principium, medium et finis, medium utrumque est respectu utriusque, quia et finis est principii et principium finis. Et sic cum sit unum subiecto est duo ratione. Iterum autem principium est sumendum quod aliud est quod est in potentia et quod est in actu. Huius ergo visis considerandum est ex dictis quod quodlibet signum, id est quodlibet punctum signatum in via inter eos limites, super quod movetur aliquid est in potentia medium, sed non est medium in actu nisi fiat divisio secundum motum in signo, quod in illo puncto id quod movetur stet et iterum ab illo puncto incipiat moveri, quia sic medium efficietur actu principium et finis: principium quidem posterioris in quantum incipit rursum moveri, finis autem prioris in quantum sibi est terminatus motus prior propter quod consequenter. Sicut cum in via inter principium sit a, in medio b, in fine c, moveatur ergo ab a in b et ibi stet et iterum incipiat ab b et feratur usque in c, sic cum movetur quod b est actu finis prioris motus et principium posterioris. Sed si ad finem continue ab a in c sine interpositione aliqua quiete, non est possibile dicere mobile factum esse, id est advenire, nec abscedere, nec in hoc signo quod est a, nec in hoc signo quod est b. Sed solum hoc potest dici quod in a ut in b sit in quodam nunc, non autem in aliquo tempore, nisi forte sicut hoc quod ad dicitur et alicubi in tempore quod est in nunc temporis, ut id quod movetur continue ab a in c in aliquo tempore erit in b in nunc quod est divisio quaedam illius temporis, et sic dicetur esse in b in illo toto tempore eo modo loquendi quo dicitur aliquid moveri in die quia movetur in parte diei. Et quia hoc videbatur dubium quod id quod fertur non adsit et absit cuiquam signo in magnitudine signato quod motu continuo pertransit, ostendit hoc consequenter dicens quod si aliquis concedat quod mobile adsit et absit alicui signo in magnitudine signato, sequitur quod ibi quiescat. Impossibile est enim quod in eodem instanti adsit et absit mobile ab hoc signo quod est b, quia ad contrarium et ab contrario sunt contraria quae non possunt esse in eodem instanti. Oportet ergo quod in alio et in alio nunc temporis mobile adsit et absit alicui signo magnitudinis. Inter quaelibet autem duo nunc est tempus medium. Ergo sequitur quod mobile quod est in a quiescat in b. Eadem ratio est quod est alicubi per aliquod tempus est in eodem prius et posterius, et similiter dicendum est in omnibus aliis signis ut punctis, quia de omnibus est eadem ratio. Unde manifestum est quod id quod continue fertur per aliquam magnitudinem in nullo in medio signo magnitudinis adest ut abest, scilicet accedit et recedit. Cum ergo dicitur quod mobile adsit alicui signo ut fiat in eo ut accedat ad ipsum per omnia, hic significatur quod illud signum sit terminus motus. Cum autem dicitur quod absit ut abscedat, significatur quod est principium motus. Non autem in actu medium signum magnitudinis nec principium nec finis motus, quia non terminatur nec incipit ibi motus, sed in potentia tantum possibile est ibi motum incipere ut terminari. Unde non ad c ut ab c dicitur mobile a signo medio, sed simpliciter dicitur esse ibi in nunc. Et cum mobile in aliquo signo magnitudinis comparatur ad totum motum sicut nunc ad tempus. Sed cum mobile quod est in a utatur ipso b ut medio principio et fine in actu, necesse est quod ibi stet propter hoc quod faciat motus duos et sic de uno signo duo, scilicet principium et finem, sicut et contingit in intelligendo. Possumus enim sic unum punctum intelligere ut est unum subiecto, sed si seorsum intelligamus ipsum ut principium, seorsum autem ut finem, non sit hoc contingit. Et cum id quod movetur utatur aliquo signo ut uno, non erit ibi nisi in uno nunc. Si autem utatur eo ut duobus, scilicet ut principio et fine in actu, necesse erit quod sit ibi in duobus nunc et per consequens in tempore medio, et ita quiescet. Manifestum est ergo quod id quod continue movetur ab a in c in medio b nec affuit nec abfuit, id est nec accessit nec abscessit, sed a principio signo quod est a abfuit ut abscessit quasi a principio in actu, ultimo autem signo quod est c affuit ut accessit quasi ibi perficiatur mobile et motus quiescat. Et est accedendo quod in premissis ponitur a, quantum per mobile, quantum vero per principium magnitudinis. Et ulterius autem patet quod motus reflexus sive in recta sive in circulari via magnitudine non potest esse continuus, sed interveniet quies media, quia id signum est quod est in actu finis prioris motus et principium reflexionis. Sed in motu circulari mobile non utitur aliquo signo ut principio ut fine in actu, sed quolibet signo magnitudinis utitur ut medio. Et ideo motus circularis potest esse continuus, non autem reflexus.

Videtur et ad dubitationem etc. Postquam philosophus ostendit quod motus reflexus non potest esse continuus et unus, hic solvit quasdam dubitationes. Et dividitur in partes tres, secundum tres dubitationes quas ex premissis solvit. Secunda incipit ibi: Eodem autem modo obviandum. Tertia ibi: Manifestum autem etc. Prima dicit: facit primo ponit dubium, secundo solvit eam ibi: Non igitur ponendum. Dicit ergo primo quod hoc quod dictum est ad probandum quod motus reflexus non est continuus potest aliquis dicere ad solvendum quandam dubitationem. Est autem una talis dubitatio. Sint duae magnitudines aequales, quarum una dicatur c et alia e, et sint duo mobilia aequalis velocitatis, quorum unum sit a et aliud sit d, et moveatur a continue ab extremo, id est principio magnitudinis quae dicitur c, ad finem eius; d vero feratur ad f, id est medium alterius; et ponamus quod in magnitudine quae est c signetur quoddam signum medium quod est b, quod tantum distet ab a c quantum in magnitudine quae est e distat f ab e; et ponamus quod sit d a in suo motu continue accedit ad b signum quod d mobile in suo motu continue recedit ab f et veniat ad f. Cum ergo motus sint regulares et aequalis velocitatis, utrumque mobilium sequitur quod prius veniet d in f quam a veniat in c, quia quod prius recedit prius pervenit ad finem magnitudinis aequalis. Prius autem recessit d ab f quam a recedat ab b, quia d recessit ab f quam a pertingebat ad b. Ergo sicut hoc a non sit adveniens in b et recessit ab eo, sequitur quod postquam recessit quam venerit. Quia si sit adveniens et recedens non possunt moveri incipere, et in necesse est quod a dum continue fertur quiescat in b. Et

sic mot⁹ gri. erit gpoit⁹ ex q̄etib⁹. sicut zeno ponebat
ut sup̄ h̄itu est in 6o. De m̄ cu d̄r nō q̄ po⁹ solui morā
dubī f p̄missa. Supponebat enim obo p̄dcā. q̄ a. dū gri.
mo. accedat ad aliq̄ signū in me. magnitudinis poitū s. ad
b. z q̄ sit dū accedit a. ad. b. d. recedit a q̄da alio signo.
s. ab z q̄ e g p̄missa. Dem̄ e n. sup̄ q̄ cū ad gri. fer
tur n̄ p̄ ab z nz ad z. s. recede z accede a signo me
g. n̄ e pos h. q̄ obo supponebat q̄ cū a. attiīt z ac
cedebat ad b. ip̄m d. recessit ab z. qr si dat q̄ a acces
sit ad b. erit pari rone dare q̄ recessit. z q̄ h̄ n̄
fuit sit s; i duob⁹ instantib⁹. i q̄ īpe in me. q̄euit
S; sic dem̄ e p⁹us. cū aliq̄ gri⁹ monebat. ī a. signo
med. n̄ abeat z aderat s; simp̄. erat n̄ q̄ p ad tpe
qr sic q̄esceret s; i decasioē tp̄is. s. ī a. nūc. q̄ didit tp̄a
h. g. q̄ obo supponebat s. q̄ a. ad zz z q̄ d. ab zz ab
a. signo med. Inpossibile e dice ī motu gri. s; i reflex
xo nece e ut i dicat. Si eī aliq̄ mo. q̄ e s. fatur
ad p̄uctu q̄ e d. z ib̄i reflectat. man̄ e q̄ mo. v
rū. ult̄io q̄ ed. q. p̄n. z q. fīes. uno signo ut duob⁹.
V̄n nece e q̄ ibi q̄esceat. n̄ e d̄d q̄ sit accessit ad
ip̄m d. z recessit ab eod̄ qr sit i eod̄ instanti i zz z n̄
zz. Cui̇ e n. q̄ motu e eī ītio ad q̄ monebat. z id
q̄ icapit mot⁹ n̄ e ītio a q̄ icapit motu h. au siga
nt cū dicam⁹ ad z ut accede q̄ e t̄ diam motū ad
p̄uctu i. cū au d⁹ ab z recede sigam⁹ motū i
cape. V̄n nece e omē q̄ accedit ut ad e q̄d aliq̄
signū z ī eo. q̄ au ab e ut abscedit n̄ e ī eo. Me
g. ipossibile e sit z z n̄ z ī a. signo. p̄ q̄sns ipos
sibile e q̄ ad sit z absit eid. ut sup̄ supponē. Est au
h. attēdē q̄ alr ut̄r h. ī 6is q̄ sup̄ius. v ī. 9. h. p mo.
d. nō p̄ro. Sup̄ au ē. Ipo e au i motu reflexo
dada solo q̄ p⁹us data e i motu gri. n̄ eī p. dia
q̄ mo. q̄ e s. sit ītio q̄ e d. a. q̄ icapit reflecti
sol i decasioē tp̄is. s. ī nūc. q̄ mo. n̄ attiīt ut
d̄ fine eid. sic dicebat ī motu gri. q̄ ī motu re
flexo nece e uenire ad fine q̄ e actu finis. z ī po. non tm̄
sic med. ī motu gri. erat p̄n. z finis. sol ī po.
g. q. e ī me. mot⁹ gnum e ī po tm̄ p̄n. z finis. si
ne q̄ mot⁹ q̄ erat deorsū puta lapid. p̄n. au e
ī actu mot⁹ reflexum. q̄ e sursū. dū lapis cadens
ī terrā resilit sursū. sic g. ī magnitudine in q̄ e mot⁹ sig
a q̄ reflecti. e p̄n. z finis ī actu. i z ī tpis motib⁹
e accipe actu ~~fine~~ fine mot⁹ . unius z p̄n. alterius
q̄ n̄ zz n̄ q̄es ī tnc zz media . nece e g. q̄ reflectit
flectit ib̄i tna q̄esceat. z i . 1o q̄ ī tna magnitudine
n̄ possit z mot⁹ gri. z tpe . tn. q̄ magnitudo tca n̄
est finita. z i nō poss. z z. ppetuū mot⁹ rect⁹
gri. n̄ reflectit. De m̄ cu d̄r cod au m̄. poit solam
dubīo. z ct h̄ tra fuat. p̄ moz dubīo so excludit
q̄da dubīo solo. sup̄ ī 6o. poita. i. ī 6o. mus q̄ roib⁹.

cuo poit ~~q̄da~~ variam solo. i. s; n̄. u. d̄r. q. p q̄ eod n̄ p ea q̄ sup
dicta sut possum⁹ obuiare ad eos q̄ ponūt obiectiones zeno
nis q̄ sic uolebat argue. omē q̄ mo. oz q̄ p⁹us ptrāseat
medium q̄ p̄ueniat ad t̄m. s; int q̄lb duos t̄os sūt ifi
nita med. Ip̄'h. q̄ magnitudo e d̄t i infinitum. z i ipossibile
e trāsire med. qr ifinita n̄ gtingit trāsire. g. n̄ ad a
liq̄ t̄m p̄uenire. ut p̄t. ead dubīo alr formari sicut q̄dam
ea ponūt. Omē q̄ p trāsit aliq̄ t̄o. p⁹us ptrāsiuit me
dium z cū med hui⁹ med hac mediū. oz q̄ p⁹us ptrāsiet med. me
dij z i omē q̄ mo. nuat q̄lb med. p̄gredo ad ip̄m
s; media sic accipi possūt ī infinitū. g. sequit q̄ ad p
trāsit totā magnitudinē q̄ ī nuādo nūi ifinito. q̄ e i
possibile. Mat. C m̄ cu d̄r. ip̄. ut roib⁹. excludit solo
q̄ sup̄ ī 6o posueat ad hac obo. z p̄ recitat ea so ex
cludit i. s; h̄ solo. d̄r q̄ q̄ p̄ p̄dca obo soluta e sup̄ ī 6o.
cū d̄ motu ī gnu ag̃ p h. q̄ sic magnitudo d̄i. i infinitū
i z tpe. z sic eod m̄ h̄t ī se ipō ifinita. sic z magnitudo ipe
z i nō e ī q̄cas si ifinita q̄ sut i magnitudine trāsieat aliq̄
ī ifinitus. q̄ sut ī tpe. qr n̄ e ī q̄cns q̄ ifinita magnitudo
trāsieat tpe ifinito. s; sic ī 6o. ostēsum e. ifinitū eod m̄
ī ueit ī magnitudine z tpe. Dem̄ cu d̄r. s; h̄ solo. excludit
hac solo. z d̄r. q̄ h̄ solo sufficiens e ad obuiad̄ ī rogā
ti. q̄ sic ī rogabat. an gtiget ī tpe ifinito trāsire z
nuare ifinita. q̄ q̄ ī rogatio repellebat p h. q̄ d̄r q̄
tpe ifinitū h̄t ifinita. ī q̄b⁹ possūt trāsiri ifinita q̄ sūt
ī magnitudine. s; ult̄a solo n̄ sufficiat ad rei ueritatē. qr si aliq̄s
p̄termittat q̄stione d̄ magnitudine z p̄t mittat ī rogare an
ī tpe finito gtigat ifinita trāsire z fuat hac ead
ī rogatio d̄ ipō tpe. ut̄ s. ifinita q̄ sūt ī tpe possit
trāsiri. Ip̄ h. q̄ tpe ī infinitū d̄i. nō sufficiet p̄dca so
lo. z io oz alia solo ī q̄re. De m̄ cu d̄r. s; n̄ d̄d e. poit
uerā solo f ea q̄ sup̄ p̄ruisāt z d̄r q̄ f dicām h. d̄d e
ad solo. dubīois morte q̄ ī p̄missis rōnib⁹ p̄xio poitas
s. q̄ si aliq̄s didat gti. ī duo media. tūc utitur signo s.
ī quo d̄i gti. tanq̄ duob⁹. qr facit ip̄m z p̄n. unius partis
z fine alterius. facit au h. nuando z ī duo med. diuido. cū
au sic d̄isū fuit gtī. ia nō erit gtī. s; si didat magnitudo ut
li. si didat mot⁹. qr n̄ mot⁹ p z gtī⁹ n̄ sit gti. s. ibi z
tpis. z magnitudinis sup̄ q̄ trāsit mot⁹. Cū g. didus nuat
z nuando gtinuitatē soluit. s; ī gtī. dū gtinuitas durat
sut ifinita med. n̄ ī actu s; ī po. qr si faciat a q̄ ad
med. z ī actu h̄ eīt p̄dictō ut dem̄ e. ī q̄ accipiet ut
p̄n. unius z finis alterius. z sic n̄ remanebit gti. s; stabit.
s. ia med. ī actu n̄ erut ifinita. s; i eis erit stare. q̄
max. accidit ī eo q̄ uult nuare media. qr nece e
eī q̄ unū signū nuet qu duo ī q̄ e unius medij finis
z alterius p̄n. z h. dico qu n̄ nuat t̄o. gtī. ut unū s; nuāt
t duo med. ī ipō. Si eī accipiat t̄o gtī. ut gtī. tnc rō
na dem̄ e. signū med. n̄ accip. ut finis z p̄n. ī actu. s;
ī po tm̄. Ihus g. misis rnd̄d e ad eū q̄ ī rogat an gtī.

Solo

¶ h. q̄ icep reflexio actu p̄n. z fi.

viij

gat infinita transire sit in tpe sit in magnitudine. quia quidam modo
contingit quidam modo non contingit. Cum enim sit infinita actu non contingit
ea transire. Cum autem sit infinita potentia contingit. et sic cum in ga-
non sit infinita media non in potentia contingit infinita transire quia id
quod continue movetur per actum transivit infinita et potentia. ipse enim transi-
vit lineam finitam et actum. quia infinita enim infinita media in
potentia sed ipsa linea finita est et ideo talia ab illo medium infinitas non
enim linea componitur ex punctis. sed puncta possunt signari in illa in potentia dicit
Deinde cum dicit quare manifestum est autem. Solvit tertiam dubitationem. et circa hoc tria
facit. primo proponit dubitationem. et solutionem secundo manifestat ulterius per exemplum ibi. Tempus autem
in quo. tertio infert quandam conclusionem ex dictis ibi. Si autem aliquis. ponit ergo dubitationem
prima dicit solutionem in generatione et corruptionibus. quia cum generatur desinit non esse et
incipit esse. oportet autem ad tempus assignari ei quod est esse rei generate et
corrupte. et ad ei quod est non esse. puta si ex aere generetur ignis in toto
in tempore a b erat non ignis. sed aer. in toto autem tempore b c
est ignis. cum ergo hoc signum temporis quod est b. sit utrique tempori com-
mune quia in illo instanti conveniret esse et ignis et non esse eiusdem. hanc
ergo dubitationem philosophus solvit. dicens manifestum esse quod non assignetur signum temporis
quod dividit tempus prius a posteriori. faciat semper esse posterioris rei
scilicet quia in illo instanti licet non se habeat res sic in tempore sequenti. sequitur quod
idem sit ens et non ens sit. et similiter quando ad factum est et non ens. nec
enim factum est quando generatur fiat sed in illo nunc quod dividit tempus prius
et posterius. Sicut ergo in toto tempore priori erat non ens. in hoc autem nunc quando iam
generatum est est et non ens. quia illud nunc est finis posterioris temporis.
et principium posterioris. sed si accipiatur in ipso nunc quod rei est scilicet fiat
capiatur. sed quod est unum re semper tenet cum posteriori parte ut
alibi dictum est. quamvis ipsum nunc sit finis prioris et principium posterioris.
et sic sit generans nec tantum secundum quod est rei scilicet secundum quod generatur ad rem quod
modo semper est posterius proparatis. quia res quando modo in illo instanti est ba-
patum posterius temporis. Sic ergo obiectio et solutio posita manifesta
est per exemplum et solutio cum dicit tempus autem. Dicit ergo sit tempus a b c
res autem quando movetur sit d. quia quod d. in a tempore sit album in b autem non
album. videtur ergo sequi quod in c. sit album et non album. et quia hoc sequitur
tertio obviat videns. Si enim in toto tempore a album est ipsum d. sequitur quod
quolibet accepto in ipso a. sit album et similiter si in toto tempore b c
non album sequitur quod in quolibet ipsius accepto sit non album. Cum ergo c. sit
acceptum in utroque quia est huius finis et principium alterius videtur sequi quod in c
sit album et non album. secundo ibi non ergo dandum. manifestat solutionem supra positam
et dicit quod non est concedendum quod in quolibet accepto in a sit album sed
est accipiendum ultimum nunc quod est c. quia quod iam est posterius scilicet ultimum
tempus mutationis. puta si album fiebat non corrumpebatur
in toto a. in c non corrumpitur non sit album sed iam factum est et cor-
ruptum autem iam factum est est et quod corruptum est non est. unde manifestum est
quod in c. prius non est dicendum hoc et album si ibi dicetur generatum album ac
et non album si ibi dicetur corruptum non album. Et quia si hoc non dicatur
tamen sequuntur inconveniencia supra posita. scilicet cum ad iam est generatum ad hoc est
non ens et cum corruptum est adhuc est ens. ad et sequitur quod ad
simul sit album et non album et ulterius ens et non ens. Deinde cum dicit
Si autem aliquis. infert quandam conclusionem ex premissis scilicet quod tempus non dividatur in
indivisibilia tempora. quia hoc posito non posset solvi premissa dubitatio

dicit ergo quod necesse est omne quod prius est non ens et postea ens aliqu-
od fieri ens. et illud necesse est quando ad sit non est. Si quis duo h-
indivisibilia ponit sunt via impossibile est quod tempus dividatur in indivisibilia tempora
et sic primum tempus in divisibile a. sit autem quod se habeat ad ipsum
sit b. d. quod quia prius non erat album et postea modo est album
fiebat album et quando non erat album oportet autem dare quod sit factum
in alio tempore indivisibili et habitum id est consequenter se habente scilicet in b. in quo iam est.
Si autem fiebat album in a. sequitur quod in a. non erat album
in b. autem est album. Cum ergo motus et mutatio sit generationis media
quia ultimum non est nec idem ratione non per generationem. sequitur quod inter a et b
sit generationis medium. ergo erit aliquod tempus medium inter a et b in
quo fiebat album. quia hoc posito tempus b. d. generatum est. et
similiter cum illo medio tempore indivisibili fiebat album. et non album
verum eadem ratione apparebit ponere ad tempus ad hoc medium et sic
in infinitum et hoc ideo quia non potest poni quod secundum tempus fiat
et factum sit. sed non est eadem ratio si dicatur quod non sunt indivisibilia
tempora in quo tempore dividitur. Dicamus enim quod fiat hoc unum et idem tempus est
in quo fiebat et factum est. sed fiebat et erat non ens in toto tempore
precedenti. est autem factum et ens in ultimo nunc temporis. quod quidem
non se habet ad tempus precedens ut habitum vel consequens. sed sicut terminus eius.
Si autem ponantur tempora indivisibilia necesse est quod consequenter se habeant
manifestum est autem quod per nullam. quia non supponis temporibus indivisibilibus
si aliquid fiat album in toto tempore a. non est maius tempus in quo
factum est et fiebat quam in quo fiebat solum. quia in toto tempore
sit in ultimo autem eius temporis est factum tempore autem et ratio temporis non
sunt ad maius quam tempus unum. sic et punctum ad magnitudinem adi-
cit licet sed si ponantur tempora indivisibilia manifestum est ex premissis. quia
oportet plura temporis et in quo fit et factum est quam in quo factum est solum. Ultimo
autem epilogando concludit principaliter intentum dicens quod premisse ra-
tiones sunt et similes eis quod conclude est tamen propriis quod motus re-
flexus non est continuus.

Reiterabilis autem nunc erit etc. Postquam philosophus ostendit per
rationes quod motus reflexus non est continuus hoc ostendit idem rationibus com-
munibus et logicis. et circa hoc duo facit. primo dicit de quo est intentio. secundo probat
propositum ibi. Omne enim quod movetur. Dicit ergo primo quod si aliquis velit rationibus
scilicet logicis procedere ad propositum ostendendum videbitur hoc idem sequi. scilicet quod mo-
tus reflexus non sit continuus ex rationibus quas ponemus. Deinde cum dicit Omne
enim quod movetur. ostendit propositum primo solum in motu reflexo locali
secundo generaliter in motibus omnibus ibi. Amplius et ex his. Dicit ergo primo quod
omne quod movetur continue a principio sui motus fiebat sic in sicut ad
hoc ad quod pervenit secundum localem mutationem nisi fuerit aliquid prohibens
quod quod prohibere potuisset talia per contrariam conflectionem. Exemplum
autem huius propositi dicens. quod si aliquid per motum localem pervenit
ad b. non solum quando propinquum erat sed statim quando incepit
moveri movebatur ad b. non est enim aliqua ratio quare magis
moveatur ad b. nunc quam prius et similiter est in aliis motibus.
Si autem in sit quod motus reflexus sit continuus. non ergo dicere quod
id quod movetur ab a. in c. et in a iterum reflectitur in a continue movetur.
ergo in tempore primo motus quo est ab a in c. movebatur ad terminum ultimum
prius quod est a. et sic dum continue movetur ab a. movetur ad a. Sequitur ergo

quod sit movens contrariis motibus, quia in motibus rectis contrarium est motus ab eodem in idem. In motibus autem circularibus non est contrarium. Hoc autem est impossibile quod idem simul moveatur contrariis motibus. Ergo impossibile est quod motus reflexus sit continuus. Deinde cum dicit: *Sit autem exemplum*, [illegible] ducatur ad a in continuum; si enim ad d [illegible] movetur ab a, movetur ad a, non autem prius motum ad a non ex aliqua compositione quod sit [illegible] in quo movebitur nondum fuit, cum incipit moveri ab a. Sequitur quod aliquid moveatur ex illo termino in quo non est, quod est impossibile; non enim potest aliquid recedere a loco in quo non est. Et ideo impossibile est quod motus reflexus sit continuus; et si hoc est impossibile, necesse est quod in puncto reflexionis mobile quiescat. Secundo [illegible] ex quo patet quod non est unus motus, quia motus qui distinguitur per tempus quietis non est unus. Deinde cum dicit: *Amplius autem ex his* [illegible] bat idem universaliter in quolibet genere motus [illegible] rationibus quae per talia [illegible] quod movetur motu aliquo specierum motus supra assignatarum, et similiter omne quod quiescit oportet quod quiescat aliqua quiete opposita praedictis motibus. Ostensum enim est supra in quinto quod non sunt praeter praedictos motus assignatos. Accipiamus ergo aliquem motum determinatum ab aliis motibus, hoc modo quod sit diversus specie ab aliis, sicut albatio differt a denigratione, non autem sic quod motus qui accipitur distinguatur ab aliis motibus eiusdem motus, ut una pars dealbationis distinguitur ab aliis partibus dealbationis eiusdem. Accepto ergo uno tali motu, sicut dealbatione, tunc dico quod tempore quo non semper movebatur hoc motu, ex necessitate prius quiescebat opposita quiete, sicut quod non semper dealbatur aliquando quiescebat quiete opposita dealbationi. Sed hoc propositum non esset verum nisi accipiatur aliquis motus determinatus; non enim est necesse quod id quod non semper movebatur hac parte dealbationis, quod ante quiesceret quiete opposita, quia ante dealbabatur alia parte dealbationis. Et propter hoc signanter dicit: *et non simpliciter* etc. Haec autem propositio sic probabatur: duorum privative oppositorum necesse est esse alterum in subiecto susceptibili. Quies autem opponitur motui privative. Unde si mobile erat quando sibi motus non inerat, ex necessitate sequitur quod tunc sibi quies inerat. Hac ergo propositione proposita ex ratione supra posita assumit [illegible] dictum: quod si motus rectus continuus sit, qui est ab a in c et qui est a c in a, et non [illegible] sit unus motus continuus, manifestum est quod quando movebatur ab a ad c non movebatur motu qui est a c ad a; et sic illo motu qui est a c ad a non semper movebatur. Unde [illegible] necesse est quod mobile prius quiesceret quiete opposita. Ostensum est autem in quinto quod motui qui est a c opponitur quies quae est in c. Ergo quiescebat in c. Non ergo motus reflexus erat unus et continuus, cum distinguatur per tempus quietis. Deinde cum dicit: *Amplius autem et hic* [illegible] quod talis est, sicut corrumpitur non album et generatur album. Sed si motus reflexus in qualibus generibus sit continuus, sequitur quod continue alteratio terminetur ad album et incipiat ex albo recedere, et quod non quiescat in aliquo tempore; alioquin non erit continua alteratio, sed interponetur quies. Sed sic est quod dum fit album corrumpitur non album, et cum recedit ab albo fit non album. Sequitur ergo quod simul corrumpatur non album et fiat non album, quia ista tria sunt in eodem tempore, scilicet fieri album et corrumpi non album et iterum fieri non album, si continuetur reflexio absque interpositione quietis. Hoc autem est impossibile, quod simul fiat non album et corrumpatur non album. Non ergo est possibile quod motus reflexus sit continuus.

Nota unaquaeque motus ab aliis [illegible]

Hoc autem non ad generationem et corruptionem, ut patet in quinto. Et propter hoc hanc rationem dicit magis propriam quam praemissas, quia in his dictis magis apparet quod non possunt [illegible]; et tamen quod dicitur in generatione et corruptione extendit ad omnes motus, quia in quolibet motu est quaedam generatio et corruptio; sicut enim in alteratione generatur et corrumpitur album et non album, ita et in quolibet alio motu. Deinde cum dicit: *Quod autem non sit continuus*, quod talis est sicut supra in quarto habitum est: non est necesse, si tempus est continuum, quod propter hoc motus sit continuus, motus in diversis speciebus, si succedant sibi in tempore continuo. Non enim sunt continui sed consequenter se habentes, eo quod oportet continuorum esse generis unius; contrariorum autem et specie differentium, ut albedinis et nigredinis, non potest esse unus terminus. Cum igitur motus qui est ab a in c sit contrarius motui qui est a c in a, [illegible] ut supra in quinto ostensum est, impossibile est quod isti duo motus sint continui ad invicem, etsi tempus eorum sit continuum, nulla interposita quiete. Relinquitur ergo quod motus reflexus nullo modo potest esse continuus. Est autem considerandum quod rationes praemissae diversimode procedunt [illegible] contrariorum.

Quod autem circulari etc. Postquam philosophus ostendit quod nullus motus localis praeter circularem potest esse continuus, hic ostendit quod motus circularis potest esse continuus et primus. Et primo ostendit hoc per proprias rationes; secundo per rationes logicas et communes, ibi: *Rationabiliter autem*. Circa primum duo facit: primo ostendit quod motus circularis sit continuus; secundo quod sit primus, ibi: *Quod autem latio* etc. Circa primum duo facit: primo ponit rationes ad ostendendum quod motus circularis sit continuus, ut patet ex praecisis rationibus: concludit quod nullus alius motus potest esse continuus praeter circularem. Manifestum autem est quod motus circularis potest esse unus et continuus, cuius ratio sic probatur. Illud dicitur possibile ad quod nullum sequitur impossibile. Nullum autem sequitur impossibile si dicamus quod motus circularis sit in perpetuum continuus, quod patet ex hoc quod in motu circulari quod movetur ex aliquo, puta a, simul movetur in id secundum eandem positionem, scilicet secundum eundem processum motus, eodem ordine partium servato, quod in motu reflexo non contingit, quia cum ad rectum [illegible] disponitur secundum contrarium ordinem partium in motu, quia ut oportet quod pars mobilis quae in principio motus erat prior in reflexione fiat posterior, vel oportet quod pars mobilis quae in principio motus aspiciebat ad unam differentiam loci, puta dextrum vel sinistrum, in reflectendo aspiciat ad contrarium. Sed in motu circulari servatur eadem positio dum movetur ad id a quo recedit. Et ideo [illegible] potest dici quod in principio sui motus dum recedebat ab a movebatur ad hoc ad quod tandem pervenit. Ipsum enim non propter hoc sequitur impossibile, quod simul moveatur motibus contrariis aut oppositis, sicut sequebatur in motu recto. Non enim omnis motus qui est ad aliquid est contrarius ad oppositum motum qui est ex illo eodem termino, sed illa contrarietas invenitur in linea recta, secundum quam attenditur contrarietas in loco. Non enim attenditur contrarietas inter duos terminos secundum lineam circularem, sed secundum diametrum; contraria enim sunt quae maxime distant. Maxima autem distantia est inter duos terminos quae non mensuratur secundum lineam circularem sed secundum lineam rectam. Possunt enim inter duo puncta infinitae lineae curvae describi, sed non nisi una linea recta. Id autem quod est unum est mensura in quolibet genere. Ergo patet quod si sit aliquis circulus et dividatur per medium, et sit diametrus eius a b, motus qui est per diametrum ab a in b est contrarius motui qui est per eundem diametrum a b in a. Sed motus qui est per semicirculum ab a in b non est contrarius motui qui est per aliud semicirculum a b in a. Contrarietas autem erat quae impediebat quod motus reflexus non posset esse continuus, ut ex superioribus apparet. Nihil ergo prohibet, contrarietate sublata, motum circularem esse continuum et nullo tempore deficere. Et haec ratio est quod motus circularis habet suum complementum perfectius, quod est ab eodem in idem, unde si ab illo [illegible] recedat, in idem [illegible]

et sic non impeditur esse continuus. Sed motus [rectus] habet suum complementum ex hoc quod ab uno in aliud

quod incipiat moveri. non est idem motus unus et continuus sed duo. Deinde cum
dicit Et quia quod potest &c. ponit sententiam rationis dicens quod motus circularis non est ex eis-
dem. sed motus rectus multociens est ex eisdem. quod sic intelligendum est. quia si cum
aliquid moveatur ab a in b per dyametrum et iterum ab b in a per eandem
dyametrum. necesse est quod per eadem media redeat per que prius transi-
erat. et sic plures per eadem feretur. Sed si aliquid moveatur ab a in b
per semicirculum et iterum ab b in a per alium semicirculum quod est circuli moveri
motu circulari est quod non redit ad idem per eadem media. Alia autem de ratione op-
positorum quod est idem considerare et sic manifestum est quod moveri ab eodem in idem per
motum circularem est absque oppositione. sed moveri ab eodem in idem per mo-
tum reflexum est cum oppositione. Sic ergo patet quod motus circularis quamvis
redit ad idem per eadem media sed semper transit a a et a a per et unus et continuus
quia non habet oppositionem. sed ille motus reflexus secundum quem redit plures in eas-
dem medias sit per transeundo non potest esse perpetuum continuus. quia necesse
est quod ad sit moveri contrariis motibus ut supra ostensum est. Et ex ea-
dem ratione concludi potest quod non motus qui est in semicirculo vel in quacumque alia
alii portione potest esse perpetuum continuus. quia in huiusmodi motibus necesse est
quod multociens pertranseat eadem media et quod moveatur contrariis motibus
si sit debeat redire ad principium et hoc ideo quia nec in linea recta nec in circu-
lo nec in quacumque circuli portione copulatur finis principio. sed distat ab in-
vicem principium finis. sed in solo circulo finis copulatur principio et ideo solus mo-
tus circularis est perfectus. unumquodque enim perfectum est ex hoc quod attingit
suum principium. Deinde cum dicit Manifestum autem est etc. ostendit ex eadem ratione quod in nullo
alio genere potest esse aliquis motus continuus. Et primo ostendit propositum. secundo inducit quoddam
corollarium ex dictis. ibi Manifestum est ex hiis. Dicit ergo primo quod ex ista dis-
tinctione qua est motus inter motum circularem et alios motus locales
manifestum est quod non in aliis generibus motus et aliquis motus infini-
tum continuus quia in omnibus aliis generibus motuum si debeat mo-
veri aliquid ab eodem in idem. sic quod multociens pertranseat eadem sic-
ut in alteratione oportet quod pertranseat media qualitates ex calido enim per
transitum in frigidum per tepidum. et si debeat rediri de frigido in
calidum oportet quod per tepidum transeat. et idem apparet in motu quantitatis
quia si moveatur de magno in parvum et iterum redeat ad magnum oportet quod
bis sit in medio quantitatis. et similiter est in generatione et corruptione. si enim ex
igne fiat aer et iterum ex aere fiat ignis oportet quod medias disposi-
tiones bis transeat. sic enim medium pono in generatione et corruptione
sed quod accipitur cum transmutatione dispositionum. et quia media pertransire
contingit in diversis mutationibus diversimode. Et ideo intelligit quod non differt utrum
pauca vel multa media fuerit per que ad moveatur de contrario
in contrarium vel accipere aliquod medium positive ut pallidum inter al-
bum et nigrum vel remotive ut inter bonum et malum quod nec bonum nec
malum est. quia qualitercumque media se habent oportet quod eadem multociens per-
transeat. Deinde cum dicit Manifestum igitur ostendit quod antiqui naturales non bene dix-
erunt ponentes omnia sensibilia semper moveri. quia oportet quod moveantur
secundum aliquem predictorum motuum de quibus ostendimus quod non possunt esse perpetue continui
et maxime secundum quod illi dicunt motus semper esse in alteratione. di-
cunt enim quod omnia semper defluunt et corrumpuntur et ad hoc dicunt
quod generatio et corruptio nichil est aliud quam alteratio. et sic dum dicunt omnia
semper corrumpi dicunt omnia semper alterari. probatum est autem prius quod contra-
ducta quod nullo motu contingit semper moveri nisi circulari et sic ne-
que quod nec secundum alterationem nec secundum augmentum possunt omnia semper moveri ut
illi ponebant. Ultimo autem epilogando principalem intentionem concludit scilicet quod nulla
mutatio possit esse continua et infinita nisi circularis. Deinde cum dicit Quod autem
latio omnium probat quod motus localis sit primus motuum duabus rationibus.
Quarum prima talis est. omnis motus localis ut prius dictum est aut est circula-
ris aut rectus aut mixtus. Circularis autem et rectus sunt priores com-
mixto. quia ex illis constituitur. Inter illos autem duos circularis est
prior recto. circularis enim est simplicior et perfectior recto. Quod sic probat.
motus enim rectus non potest procedere in infinitum. hoc enim esset dupliciter. Uno
modo sic quod esset magnitudo per quam transit motus rectus infinita quod est im-
possibile. quia non est magnitudo infinita in rerum natura ut dictum est. Sed et si
esset aliqua magnitudo non moveretur ad infinitum quod est impossibile est
esse. numquam enim fit quod est impossibile. Alio autem modo transire infinitum vel
ergo modo ad hoc quod infinitum pertranseat non quod prius etiam motus rectus
infinitus sit in magnitudine recta finita per reflexionem ~~per reflexionem si motus qui est reflexus~~ Alio modo possibile est illi motui recto infinito super magnitudinem
finitam per reflexionem. sed motus qui est reflexus non est unus ut supra
probatum est. sed est compositus ex duobus motibus. Si autem sit linea recta
finita non fiat reflexio erit motus imperfectus et corruptibilis.
Est imperfectus quidem quia possibile est ei fieri additionem. corruptibilis autem quia
cum venit ad terminum magnitudinis cessabit motus. Sic ergo patet quod
motus circularis qui non est compositus ex motibus duobus et qui non cor-
rumpitur cum venit ad terminum cum sit idem eius principium et finis est simplicior
et perfectior quam motus rectus. Perfectum autem est prius imperfecto. et similiter
incorruptibile corruptibili et natura et ratione et tempore sicut supra ostensum est
cum probaretur loci mutationem esse priorem aliis motibus. necesse est
ergo motum circularem esse priorem recto. Deinde cum dicit Amplius prius etc. po-
nit secundam rationem que talis est. motus qui potest esse perpetuus prior est eo qui perpetuus
esse non potest. quia perpetuum est prius non perpetuo et tempore et natura. Cir-
cularis autem motus potest esse perpetuus et nullus aliorum motuum
cum oporteat eis succedere quietem. ubi autem quies supervenit
corrumpitur motus. Relinquitur ergo quod motus circularis sit prior o-
mnibus aliis. hoc autem ita est ratione superioris quod ex prioribus patet.

Rationabiliter autem accidit etc. Postquam philosophus ostendit per proprias ra-
tiones quod motus circularis est continuus et primus. hic ostendit idem per quas-
dam rationes communes et logicas. et primo ponit rationes. Circa quarum
primam dicit quod rationabiliter accidit quod motus circularis sit unus continuus et
perpetuus non autem motus rectus. quia in recto determinatur principium medium
et finis. Et hec tria omnia est assignare in linea recta. et ideo est in ipsa
unde incipiat motus et ubi finiatur. quia omnis motus
quiescat apud terminos scilicet vel a quo vel ad quem. has enim duas quietes
super ? distinxerat. sed in linea circulari ista non sunt distincta. nulla
enim ratio est quare unum punctum signatum in linea circulari sit magis terminus
quam alius. quia unumquodque est similiter et principium et medium et finis. et
sic quodammodo quod motus circularis semper est in principio et fine et quodammodo
numquam. scilicet quia quodlibet punctum signatum in circulo potest accipi ut principium vel ut finis. et quodammodo
numquam est in principio et in fine in quantum scilicet nullum punctum circuli est principium et
finis in actu. unde sequitur quod spera quodammodo movetur et quodammodo quiescit
quia sic in toto decursu existens spera semper continet eundem locum quodammodo sim-
iliter et sic ad hoc quiescat. aliud enim est et aliud secundum rationem et sic ad hoc

motus. Secundo autem in ipsa linea circulari non distinguitur principium medium et finis. quia hec tota pertinet ad centrum. a quo sic a principio proceditur linea usque ad circumferentiam et ad ipsum tanquam linee a circumferentia protracte. et centrum est medium totius magnitudinis per equam distantiam ab omnibus signatis circumferentie. et ideo quia principium et finis circularis magnitudinis est extra circulationem scilicet in centro. ad quod non pertingit quod circulariter movetur non est assignare in motu circulari ubi quiescat id quod fertur donec pervenit ad ipsum. quia quod circulariter movetur semper fertur circa medium sed non fertur ad ultimum. quia non fertur ad medium quod est principium et ultimum. Et propter hoc totum quod spectat motum quodammodo semper quiescit et quodammodo continue movetur ut dictum est. Ex hiis que dicta sunt sic ratio exhibitur. omnis motus quandoque quiescit in ipso. et sic est continuus. sed motus circularis est hiis contrarius. et per idem medium probatur quod motus rectus non possit esse continuus. Deinde cum dicit Accidit autem consequenter. ponit rationem tertiam dicens. quod hec duo consequenter se sequuntur scilicet quod motus circularis sit mensura omnium motuum et quod sit primus motuum. omnia enim mensurantur per suum genus ut in x methaphisice ostenditur et sicut in aliquo genere. omne quod est mensura est primum sui generis et omne quod est primum est mensura. sed motus circularis est mensura omnium aliorum motuum ut patet ex hiis que in 4 dicta sunt. ergo motus circularis est primus motuum. Et propter hoc supra inductas rationes concluditur quod sit mensura aliorum motuum. Quarta ratio ponit ibi. Amplius autem rectus dicens. quod solus motus circularis potest esse regularis. rectus quia quod illud recte movetur irregulariter fertur a principio usque ad finem. Alter enim motus rectus ut in 4 dictum est. quia est velox [illegible] totum. quod necesse est accidere in omni motu recto. quia in motibus naturalibus quanto aliquid quod movetur plus distat a quiete a qua incipit motus velocius movetur. in motu autem violento. quanto plus distat ab ultima quiete ad quam tendit motus tanto velocius movetur. nam motus naturalis intenditur in fine. violentus autem in principio. Hoc autem in motu circulari locum non habet. quia eius principium et finis non est in natura sed est ipsum circulatione quod sic per circumferentiam sed extra scilicet in centro. ut dictum est. Unde nulla est ratio quare intendatur vel remittatur motus circularis. quia propinquior est ad principium vel finem. Manifestum est autem ex hiis que in 4 dicta sunt. quod magis est unus motus regularis quam irregularis. et sic motus circularis est prior naturaliter quam motus rectus. Quanto enim est aliquid magis unum tanto naturaliter prius est. Deinde cum dicit Omnes autem locum mutatio. ostendit per opiniones antiquorum philosophorum quod motus localis sit primus motuum. et dicit quod huic veritati attestantur dicta omnium philosophorum antiquorum. qui de motu fecerunt mentionem. quia principiis attribuunt quod moveant motu locali. Primo ostendit per opinionem Empedoclis. qui posuit amicitiam et litem prima principia moventia. quorum amicitia congregat. lis vero disgregat. Congregatio autem et disgregatio sunt motus locales. Secundo ostendit idem per opinionem Anaxagore qui posuit intellectum primam causam moventem. cuius opus fuit ipsum esse disgregare commixta. Tertio ostendit idem per opinionem Democriti. qui non posuit causam moventem sed dixit quod omnia moventur propter naturam vacui. motus autem qui est propter vacuum est loci mutatio. ut si illis locum [illegible]

tamen quia vacuum et locus non differunt nisi ratione ut in 4 dictum est. Et sic Democritus ponit res primo moveri propter vacuum ponit motum localem naturaliter primum et nullum aliorum motuum. sed alios motus opinantur consequi ad motum localem. dicunt enim sequaces Democriti quod augeri et corrumpi et alterari contingit per quandam congregationem et disgregationem indivisibilium corporum. Quarto ostendit idem per opiniones antiquorum naturalium qui ponebant unam causam materialem ut aquam vel aerem vel ignem vel aliquod medium ex illo et uno illo principio constituta. et consequenter reddunt per condensationem et rarefactionem. que per quandam congregationem et disgregationem complentur. Quinto ostendit idem per opinionem Platonis qui posuit animam esse primam causam motus. posuit enim Plato quod movens se ipsum quod est anima est principium omnium eorum que moventur. movere autem se ipsum contingit animali et omni animato secundum locum. anthonomasice scilicet per se in transmutatione locali. Sexto ostendit idem per id quod communiter et vulgariter loquentes dicunt. Illud enim solum dicimus moveri quod movetur motu locali. quia si aliquid quiescat in loco. sed si moveatur motu augmenti aut decrementi aut alterationis dicitur quod movetur quodammodo sed non simpliciter. Deinde cum dicit Quod quidem igitur. epilogat que dicta sunt scilicet quod motus semper fuit et semper erit et quod est aliquod principium motus perpetui. et quis sit primus motus. et quem motum contingit esse perpetuum. et quod primum movens sit immobile. hec omnia in precedentibus declarata sunt.

Quod autem hoc necesse est. Postquam philosophus ostendit qualis sit primus motus hic ostendit quale sit primum movens. [illegible] ex sequentibus propositionibus. Horum autem unum quod [illegible] dicit autem primo quod cum dictum sit supra quod primum movens est immobile [illegible] et nullam habens magnitudinem sic omnino incorporeum. sed antequam hoc ostendat oportet premittere quedam que exiguntur ad hoc probandum. Deinde cum dicit Horum autem unum. exequitur propositum et primo premittit quedam que necessaria sunt ad principalem propositi ostensionem. Secundo ostendit propositum principale ibi Determinatis autem hiis. Circa primum tria facit. Primo ostendit quod ad motum infinitum requiritur potentia infinita. secundo quod potentia infinita non potest esse in magnitudine finita. ibi Quod autem omnino infinitam. tertio [illegible] ibi Deinde autem que fiunt. Dicit ergo primo quod inter ea que determinanda sunt ante principale propositum unum est quod impossibile est aliquod finitum propter potentiam movere per tempus infinitum. Et hoc sic ostendit. tria sunt in quolibet motu. quorum unum est id quod movetur. aliud est primum movens. tertium vero est tempus in quo fit motus. oportet autem quod aut omnia ista sint finita aut omnia sint infinita aut quedam sint finita et quedam infinita. ut duo tantum vel unum. Ponatur ergo primo quod a. sit movens. b. sit mobile. tempus infinitum sit c. et ponatur quod aliqua pars illius a. que est d. moveat aliquam partem b. que sit e. Hiis ergo positis sic concluditur primo quod d. movet e. in tempore non equali ipsi c. in quo a. movebat b. sed in tempore minori. probatum est enim in vi° quod totum movetur in maiori tempore quam aliqua sui pars. quia pars eius movet in tempore quod c. sit infinitum. relinquitur quod tempus in quo d. movet e. erit non infinitum sed finitum. et sic [illegible] ut sic a. movet b. in tempore c. infinito et d. movet e. in tempore finito. Cum autem d. sit pars illius a. si illud tollendo ab a. addam ipsi d. tolletur ipsum a. auferendo ut consumetur cum sit finitum. omne enim finitum consumitur per ablationem. sicut ad quamlibet [illegible] ut in 1 dictum est. Et similiter consumetur ipsum b. si quotiens aliquid auferatur ab ipso et apponatur ipsi e. quod b. ponebatur esse finitum.

Et si supponatur quod motus circularis sit primus motuum

sic quantitas auferetur a tempore quod tempus est, et sic eadem quantitas auferendo non consumeret totum c, quia ponitur esse infinitum. Ex hoc concludit quod totum corpus movebit motorem totius b in tempore aliquo finito quod est pars ipsius c. [illegible] Quod sequitur ex premissis, quia secundum proportionem qua additur ad mobile et ad motorem additur et ad tempus motus. Cum igitur ubi tertio erat motor et motore et addendo ad partes ipsorum consumatur quantitas totius motoris et totius moventis, in quo tempore quod erat in toto addetur pars; sequitur quod proportionaliter addendo ad tempus resultabit tempus finitum in quo totum movens mobile movebit totum; et sic oportet quod si movens est finitum et mobile finitum quod tempus sit finitum. Sic igitur non est possibile quod a finito motore moveatur aliquid motu infinito, scilicet secundum tempus infinitum. Et sic patet quod prius proponebatur quod non contingit quod finitum movens moveat in tempore infinito. ¶ Obiciunt autem aliqui dubitationem contra hanc rationem. Videtur enim non esse universalis: cum enim aliquid finitum movens et mobile aliquid non possit ad libitum habere aut auferri, sicut est corpus celeste, quod tamen in hac [illegible] determinatione accipitur. Videtur quod ut de utroque sic procedat ex falsa suppositione. Huic autem obiectioni videtur Aristoteles in quantum [illegible] quod sicut a celo non possit libitum haberi aliquid non est nata, si enim a celo aliqua pars auferretur, pars illa moveretur a movente in minori tempore quam totum, et non in pluribus conditionibus et naturis. Cuius autem est impossibile, sic patet in hac conditione: si homo volat habet alas. Aliud quod autem tollit veritatem conditionis, nec est falsum, sed antecedens; sic similiter veritas autem predicte conditionis non potest liberare cum hoc quod finitum motorem in tempore infinito ut patet per deductionem Aristotelis. Sequitur igitur ex veritate premisse conditionis Aristoteles concludit impossibile, scilicet quod finitum movet in tempore infinito. Potest autem dici breviter quod Aristoteles quantum ad intentionem suam utitur ablatione ut libet, et non secundum ablationem est intelligenda [solum] generatio que impossibile est in corpore celesti. Sed ablatio intelligi potest secundum quod designatur sicut intelligi potest in mathematicis possunt designare ut tactum ut designatur ad punctum qui dividit totum. Et per hunc modum [possumus] aliquam partem auferre a toto et dicere quod minor est albedo in parte quam in toto. Et per hunc modum potest dici quod minus resistit ad movendum in parte corporis celestis per designationem ablata quam in toto. ¶ Alia autem dubitatio est difficilior. Non enim videtur verum quod totum movens finitum quod movet in tempore infinito, quia si est finitum et tamen corruptibile et impassibile secundum suam naturam et non recedens a natura sua semper eodem modo se habet ad mobile, quod idem eodem modo se habens semper facit idem. Videtur non esse magis ratio quare non possit movere per quod autem et hoc sensibiliter apparet. Videmus enim quod sol per infinitum tempus movet corpora inferiora. Ad hoc autem dubium solvendum intelligendum est processus Aristotelis inducte. Dicitur enim dicendum quod sicut intelligenda est conditio quam adducit, sequitur ex premissis considerandum est igitur quod in tempore motus potest accipi dupliciter, precipue in motu locali: uno modo ex parte mobilis, alio modo ex parte magnitudinis super quam transit motus. Manifestum est enim quod prius una pars mobilis pertransit aliquod signum magnitudinis quam totum mobile, similiter et totum mobile prius pertransit unam partem magnitudinis quam totam. Aristoteles autem manifeste expressit Aristoteles quod hic loquitur de tempore motus secundum quod tempus motus accipitur ex parte mobilis et non secundum quod accipitur

ex parte magnitudinis. Accipit enim in suo demonstratione quod pars mobilis movetur per partem motoris in minori tempore quam totum mobile a toto motore, quod non esset verum. Si acciperemus tempus motus ex parte magnitudinis quam mobile pertransit. Eadem enim est proportio partis motoris ad partem mobilis que est proportio totius motoris ad totum mobile. Unde equalis velocitatis pars movebit partem quam totum movet totum. Et sic in equali tempore pertransit pars mobilis aliquam magnitudinem mota a parte motoris et totum mobile motum a toto motore. [illegible] Ut forte in minori tempore movet totum quam pars quia potentia unita maior est quam divisa. Et ideo mag[is] totum quam pars movetur velociori motu. Et tempus minus oportet quod hoc intelligatur secundum quod accipitur tempus motus ex parte mobilis quod una pars mobilis in minori tempore pertransit aliquod signum quam totum mobile. Et sic hoc est impossibile quod tempore infinito moveat non mobile infinitum. Impossibile est autem quod mobile infinitum moveatur a motore finito. Et sic sit impossibile scilicet ex hoc quod ponit quod motor finitus moveat mobile finitum motu quod sit infinitus ex parte mobilis in ratione. Hec intentio oportet ultima hic concludere quod motus infinitus sit mobilis infiniti a motore infinito. ¶ Sed quia hoc posset aliquis obicere quod Aristoteles supra non probavit esse motum infinitum ex parte mobilis, sicut motus corporis infiniti dicitur esse infinitus quia totum universum corporeum finitum esse in tertio huius probatum est et probabitur in primo de celo, videtur non videri esse de intentione Aristotelis in [illegible] sufficienti ad propositum concludendum, non scilicet primum motorem qui movet motum infinitum sit infinitus. Sed dicendum quod id quod est per se causa motus infinitum oportet quod sit per se causa infiniti motus, quia semper causa que est per se prior est causa que est per accidens, ut supra dictum est. Videtur autem cause per se dicitur ad effectum per se et non ad effectum per accidens. Sicut enim supra in secundo docuit Aristoteles comparare causas effectibus. Cum autem contingat motum esse infinitum dupliciter, scilicet dictum est ex parte mobilis et ex parte longitudinis super quam transit motus. Per se infinitum est in motu ex parte mobilis. Per accidens autem ex parte longitudinis, quia quantitas motus que accidit ex parte mobilis competit ei secundum propriam rationem et in tempore per se. Quantitas autem motus que accipitur ex parte longitudinis accipitur per reiterationem motus in qua ipsum mobile pertransit. Sed mobile totum complevit motum suum ex una parte longitudinis, iterato pertransit aliam. Et ideo quod est per se causa infiniti motus habet virtutem super infinitum motum que est per se. Ut scilicet possit movere mobile infinitum, si contingat. Et ideo necesse est quod sit infinitum. Et quamvis primum mobile sit finitum, tamen habet quandam similitudinem cum infinito, ut iam dictum est. ¶ Ad hoc autem quod aliquid sic causat motum infinitum per reiterationem motus que est per accidens, non oportet quod habeat virtutem infinitam. Sed sufficit si habet virtutem in mobile finitum, quia semper manere eadem virtute potest reiterare eundem effectum. Sicut sol habet virtutem finitam, et tamen potest movere inferiora elementa tempore infinito, si motus est semper intenditur secundum positionem Aristotelis. Non autem est per se causa infiniti motus, sed quia alia ab eo movetur ad movendum in tempore infinito, secundum positionem predictam. ¶ Deinde cum dicit quod autem neque... ostendit quod necesse sit virtutem que est in magnitudine [corrumpi]. Et post partem [magnitudini]

in quo est, et per oppositum quod in magnitudine finita non potest esse potentia infinita quia in-
cedit probatur sic quia non in magnitudine infinita potest esse potentia finita i-
non igitur est in infinito. Quod autem in magnitudine finita non contingit
esse potentia infinita probatur duas supponens propositiones. Una
rerum prima est quod maior potentia equale effectum perficiat in minori tempore
quam minor sicut maior potentia calefactiva ad equale calidum
producit id quod agit minori tempore, et similiter est de potentia dulcorati-
va sive et prohicientis et omnibus motibus. Et ex hac suppositione concludit
i q(uod) cum potentia infinita sit maior quam potentia finita, necesse est quod si
aliqua magnitudo finita habeat potentiam infinitam et quod aliquid agere
sive unum paciens sive plura perficiat in eodem tempore maiorem inmu-
facit tationem quam ab alia habente potentiam finitam, ut equale quod calefactive inmu-
tatione paciens ab eo patiatur in minori tempore. Unde cum propter tolli
tur quod dicitur et pluribus aliis ab aliquo. Secunda suppositio est quod cum omne quod movet mo-
veat in tempore ut in sexto probatum est, non potest esse quod paciens inmutetur
ista ab agente infinite potentie in non tempore in instanti. Ergo in tempore
ex hoc sic proceditur. Sit tempus in quo infinita movet calefaciendo ut
inpellendo A, tempus autem in quo aliqua virtus finita movet sit A B
quod est maius quam A. Quia autem potentia finita potest accipi alia maior, si-
c ergo accipiamus aliam maiorem potentiam finitam que precise quantum movebit
A B in tempore A B. Sic quod hec secunda potentia movebit in tempore minori et
iterum tertia potentia maior ad hoc in minori, et sic semper accipiendo semper
tunc potentiam veniam ad hoc quod aliqua potentia finita movebit in tempore
A, cum ei semper fiat additio ad potentiam finitam excedet omnem
determinatam proportionem. Sit autem additur ad potentiam motivam et habebitur
tempus a tempore motus quia maior potentia in non tempore movet, potentia
concludit, ergo sequitur quod finita perficiat motum in equali tempore cum potentia
infinita quam ponebatur movere in A. Hoc autem est impossibile. Ergo
q nulla magnitudo finita habet potentiam infinitam. Dubitatur autem an conclusio
hac modo probata necessaria sit, quia hec ratio ullo modo concludit quod ei possit
probat aliquis per nullam potentiam extremo. Quamvis sit magnitudo non est ei ex
defectu potentie ut infinita potentia repugnet, quia hoc non sic ab
et autem in tempore potest ergo moveri potentia ei motus in distantia contrarius se
ut supra in quarto habitum est. Ergo si potentia et potentia infinita moveret
non sequitur quod motus sit in non tempore ut aristoteles hic concludit. Item si
consideretur processus philosophi ex hoc concluditur quod motus sit in
non tempore quia potentia motoris est infinita, sed potentia infinita mo-
toris potest esse in non tempore, ergo eadem ratione sequitur quod talis potentia si sit
infinita movebit in non tempore. Non ergo ex hoc quod potentia infinita moveret
in non tempore potest concludi quod nulla virtus infinita est in magnitudine infinita,
sed simpliciter quod nulla virtus movens sit infinita. Item ad magnitudinem
potentie duo pertinent videtur scilicet velocitas motus et diuturnitas
ipsius, et secundum excessum potentie videmus secundum excessum utriusque horum
sed secundum excessum potentie infinite concludit quod motus perpetuus est
ab aliqua potentia infinita, non autem quod aliqua potentia infinita non sit in
magnitudine, ergo similiter et hoc secundum excessum in velocitate non debet concludi
quod nulla virtus infinita sit in magnitudine, sed quod virtus que movet in
tempore infinito propter sui infinitatem moveat et non in non tempore. Item
virtus conclusio contra istam quando ei est maior virtus alicuius corporis
tanto diutius potest conservari in esse. Si ergo nullius corporis potentia est

infinita, nullum corpus posset in infinitum durare quod preter et contra sententia-
tam est opinio ipsius quod secundum fidem christiane que ponit substantiam mun-
di in perpetuum duraturam. Posset etiam moveri quod de dissolutione et ad-
ditione quibus virtus quod non conveniunt virtuti nature. Sed quia secundum superius satis
dictum est pertransita ad presens. Circa huius ergo dubitationibus per ordinem
respondendum est. Ad primum quod philosophus non intendit ad presens hic facere
demonstrationem ostensivam sed deductionem ad impossibile ducere. Inquantum
quia ex aliquo dato ad sequitur quod est impossibile concludit prius datum im-
possibile et non autem est necesse quod prius datum sit cum conclusione et sit pos-
sibile. Sic si daretur quod aliqua potentia esset que posset renovare contra-
secundum se sequeretur quod illa potentia posset facere quod homo non esset animal. Sed quia
hoc est impossibile, impossibile est prius. Non autem ex hoc propter ex contrario concluditur
possibile quod sit aliqua potentia que faciat hominem non esse animal. Ex hoc quod ea
licet infinita potentia sit in magnitudine non potest ex hoc concludi esse possibile
quod potentia infinita moveat in non tempore. Ad secundum autem dubium respondetur
dicendum igitur quod hic loquitur de terminis. Quia vero aristoteles hic procedit de potentia ratione
sue infinitatis, finitum autem et infinitum quantitati conveniunt ut supra in tertio
habitum est. Unde potentia que non est in magnitudine non proprie convenit quod sit fi-
nita ut infinita. Sed hec responsio est contra intentionem aristotelis et contra intentionem
contra intentionem quam aristoteles, quia aristoteles in precedenti determinatione probavit
quod potentia movens tempore infinito sit infinita, et ex hoc infra conclu-
dit quod potentia movens celum non est potentia in magnitudine. Est et contra utrum
quia cum omnis potentia activa sit secundum aliquam formam eo modo convenit magnitudo
potentie et proprietas finitum et infinitum sicut convenit forme. Forme autem
convenit magnitudo per se et per accidens, per se quidem secundum perfectionem speciei, rationis
per accidens autem secundum quod aliqua forma habet extensionem in subiecto. Sic dicitur
magna albedo propter magnitudinem superficiei. Hec autem secundum magnitudinem non
per se competit potentie que non est in magnitudine, sed prima magnitudo maxime ei con-
petit, quia potentie in virtutes quanto sunt magis coniuncte per applica-
tionem ad motum tanto sunt perfectiores et nobiliores. Velocitas autem
motus non consequitur magnitudinem virtutis que est per accidens secundum proten-
sionem ad magnitudinem subiecti, sed magnitudinem eam que est per se secundum propriam perfectionem,
quia quanto ad eius actum est perfectior, tanto est vehementius activum.
Unde non potest dici quod potentia que non est in magnitudine, quia non est infinita infinitate
magnitudinis que est ex magnitudine subiecti, propter hoc non caret augmento velo-
citatis in infinitum, quod est movere in non tempore. Unde et ideo commentator
hanc dubitationem solvit ~~xi methaphysice~~ vero dicit quod corpus celeste
movetur a duplici motore, scilicet a motore coniuncto qui est anima celi
et a motore separato qui non movet non per se non per accidens. Et quia ille
motor separatus est infinite virtutis motus celi acquirit ab
eo perpetuam durationem, quia vero motor coniunctus est finite vir-
tutis ideo motus celi acquirit ab eo velocitatem determinatam. Sed
non ista responsio sufficiens est. Cum enim verbis videatur sequi quod potentia
infinita scilicet que moveat tempore infinito ut precedens determinatio con-
clusit, et quod moveat in non tempore ut nunc concludit hec determinatio.
Tertio restat dubium quia cum anima celi que motor coniuncte mo-
toris separati infiniti magnitudine ab eo confortatur ut possit
movere tempore infinito, quare ut moveat velocitate infinita
scilicet in non tempore. Ad hanc igitur dubitationem solvendam dicendum est quod omnis
potentia que non est in magnitudine movet intellectu. Sic enim philosophus probat

[Marginal notes, partly legible: "ex necesse sequitur motus in non tempore ... impossibile ... esse in magnitudine"; "ipsi forme sic dicitur magna albedo ... secundum perfectionem"; "si dicatur finita potentia"]

viii

celum movetur a suo motore. In xi metaphysice. Ulterius autem potest quod est
in magnitudine motor. quod intelligentias probavimus esse et ita dictum quod intellectus
non est virtus alicuius corporis. Hoc autem est contra. Item agens perfectum
et agens nobile. actio agentis nullius proportionis ad agentem
tanta enim procedit celestis sicut est calor. Sed actus agentis est
perfectionis non proportionatur nisi quod forte approximetur et est
disticior tantum edificat quod patet si ... exigit ... forte
receptione. Sic igitur si aliqua esset virtus infinita in magnitudine sequeretur
quod motus ab ipsa procedens esset secundum proportionem eius et ita
cederet de virtute perfectionis. Si autem sit virtus infinita non in
magnitudine motus ab ipsa non procedit secundum proportionem virtutis sed
secundum forte approximationem. Est et aliud
attendendum quod sic probavimus in viii quod motus magnitudinis huius unde
velocitas motus est effectus receptus a movente in ... huius
magnitudinis ... quod ... huius magnitudinis per receptionem effectus
causate proportionalis potest quod non est in magnitudine. quoniam ... corpus
comparatur ad naturam receptoris sic quedam potentia absolutam ad ...
nec unde non potest concludi si virtus infinita non sit in magnitudine quod
ex ea generetur in aliquo corpore velocitas infinita quod effectus
proportionatur tali potentie ut dictum est. Sed nisi ... in aliqua magnitudine
recipi effectum virtutis quod est in magnitudine. quod cum ponimus esse effectum
unde si ponatur quod aliqua virtus infinita esset in magnitudine sequeretur
quod effectus eius ... esset in magnitudine scilicet velocitas infinita
et hoc est impossibile. ... huius autem ... solum ...
nisi sine dubio ... motus ... infinito non repugnat ...
magnitudinis motore ... magnitudinis ... ut ... motus
velocitatis infinita scilicet non ... magnitudinis motore ut
in viii probatum est ... motus infinite ... [illegible]
motus duracionis infinite non autem velocitatis infinite. Ad quod
non dubio solvit alexander ut ... dicit ... quod corpus ce-
leste acquirit eternitatem a motore separato quod est infinite virtu-
tis. sic et perpetuitas motus unde sic non est ex infinitate celestis
corporis quod perpetuo moveatur in non est ex infinitate celes-
tis corporis quod in perpetuum duret. sed ut est ex infinitate mo-
toris separati. Hanc autem ... reprobare ...
hic ... et in xii metaphysice dicens quod impossibile est quod acquirat
perpetuitatem essendi ab alio. quia sequeretur quod id quod in se est corruptibile fieret
eternum. Sed perpetuitas motus ... ad acquirere ab alio eo quod
motus est actus mobilis a motore. Dicit ergo quod in corpore celesti quod
est de se non est aliqua potentia ad non esse. quia eius ... non est ad ...
sed ipso est aliqua potentia ad ... motum eius ... quod
... indiget acquirere perpetuitatem essendi ab alio. ~~Sed...~~
~~ex materia et forma~~ perpetuitatem motus ab alio acquirere indiget.
autem in corpore celesti non sit potentia ad non esse ex hoc quod ... quod
corpus celeste dicit non esse compositum ex materia et forma. quia ex potentia et ac-
tu. Sed dicit ipsum esse materia actu existentem et formam eius animam
ipsius. In ... quod non ... contra ... sed solum in motu et sic
dicit in eo esse non potentia ad esse sed solum ad ubi sic philosophus dicit in xi
metaphysice. Sed hoc solo et ... repugnat et ... averroi.
... quod repugnat ... quod ... quod corpus celeste

non compositum ex materia et forma. Hoc non omnino est impossibile. Magis autem est eius corpus
celeste esse ad actum. Aliquando non movetur quod eius est in potentia non
est ... motus ut in ... Hoc enim est. omne autem quod est actu ut esse
formam subsistentem sicut substantie separate ut habere formam in ... quod
se habet ad formam sicut materia et sicut potentia ad actum. Non potest autem dici quod corpus
celeste sit forma subsistens. quia sic esset intellectum in actu non tamen
substantia ... sed ... Relinquitur ergo quod est compositum ex materia et forma. et ex potentia
et actu. et sic est in ipso quedam potentia ad esse. Sed dato quod corpus ce-
leste non sit compositum ex materia et forma. adhuc oportet ponere in ipso aliquam potentiam essendi.
necesse est enim quod omnis substantia simplex subsistens ut ipsa sit suum
esse ut principium esse. Substantia autem simplex que est ipsum esse subsistens non potest
esse nisi una sicut nec albedo si esset subsistens non posset esse nisi una. Omnis
igitur substantia que est post substantiam primam simplicem participat esse. omne autem participans
componitur ex participante et participato et participans est in potentia ad
participatum. Nulla igitur substantia quantumcumque simplex post primam substantiam simplicem
est in potentia ad esse. Deceptus autem fuit propter equivocationem potentie. Una potentia quidem dicitur
que se habet ad opposita. et hec excluditur a corpore celesti et aliis substantiis
et separatis. quia non est in eis potentia ad non esse secundum naturam aliquam. eo quod substantie
simplices sunt forme tantum. forme autem per se competit esse. materia autem corporis
celestis non est in potentia ad aliam formam. Sic corpus celeste comparatur
ad suam figuram que est substantia ut potentia ad actum. et tamen non potest non habere
talem figuram. In materia corporis celestis comparatur ad talem formam ut
potentia ad actum. et tamen non est in potentia ad aliam privacionem huius forme ut
ad non esse. Sic enim omnis potentia est oppositorum alioquin possibile non esse
quereretur ad necesse. ut dicit in periermenias. Est et alia potentia que secundum
aliquos que ipse de celo in quadam dictione videtur quod corpus celeste
habeat potentiam ut virtutem ad hoc quod sit semper. Non patet ergo eadem ...
... philosophus quod dicat quod in corpore celesti non est potentia essendi. Hoc non
est materialiter ... et ... secundum averroem. Videamus ergo utrum ...
inpugnet solum alexandrum quod dicit quod corpus celeste acquirit eternitatem
ab alio. et esset sicut ... ... si alexander posuisset quod corpus
celeste de se haberet potentiam ad esse et non esse. et acquireret esse ab alio
semper. et hoc dico substantia potentia ... ut non excludamus ...
Dicit ... quod corpus celeste ... quod non differre ad propositum
non ... Sed tamen ... et sua ... supposito non potest concludi quod
alexander quod posuit quod corpus celeste acquirat eternitatem ab alio
quod de se habeat potentiam ad esse et non esse. quia non habet a se esse ...
non est suum esse participat esse ... et ... ipse ...
... esse ... orbis quod dicit est causa celi non solum quantum ad mo-
tum eius. sed etiam quantum ad substantiam ipsius. quod non est nisi quia substantia super ipsum
hoc octavum ... quod quedam sunt necessaria que habent causam sue necessitatis
hoc ergo ... plana est solum secundum ... alexandrum quod sic corpus ce-
leste habet motum ab alio in ... unde sic motus perpetuus dicitur
infinita virtute motoris. non autem ipsius mobilis. in ... perpetua eius du-
ratio dicitur ab infinita virtute eius a quo habet esse. non tamen eodem modo omnino
se habet potentia corporis celestis ad esse et ad motum perpetuo. Non quia
... ipse ... quod in corpore celesti sit ... ad motum
potentia ad opposita quia sunt ... et motus sed ad opposita quia sunt diversa
... ad alia. nam motus ... sic cadit in tempore. et non ...
non cadit in tempore ... solum ... Sed ... sit

ab eo habet esse. non autem habet
ab eo esse in perpetuum
... habet perpetuitatem ab alio
... conso-
nat ...
quod dicit ...

ad 2 quod non liberatur motus, id est nullo motu cadit sub tempore. potentia
ergo que ad movendum in tempore infinito respiciat infinitatem temporis durationis
et perfectionis. sed potentia que est ad 2 in tempore infinito sicut ... sit continuum
respectu quantitatis temporis et ideo maior virtus ut potentia requiritur ad hoc quod
duret in 2 continuum maioris temporis. Sed potentia que est virtus 2 in continuum
nullo modo respicit quantitatem temporis, unde magnitudo ut infinitas temporis
aliquid facit ad magnitudinem ut infinitatem potentie vel ad 2. Dato ergo
per impossibile quod corpus celeste non haberet 2 ab alio, ad hoc non
possit ex parte ipsius concludi quod ideo 2 virtus infinita.

Deinde cum dicit **non igitur neque in infinito** probat quod in magnitudine infinita
non potest esse potentia finita, et hoc duabus rationibus, quarum prima talis est:
potest contingere in maiori diversis quod sit in magnitudine finita non
potest esse potentia infinita; in non tamen quod in infinito potest esse potentia finita
secundum totum, nam partes infinite si accipiatur finita habebit potentiam
finitam. Hoc autem inducit non quasi necessarium ad principale propositum, unde dicit
si quis tamen consideret et aliter concludi possit dicere.; **secundo ibi tamen magnitudine**
ponit quandam aliam rationem ad idem; dicit posset quod in magnitudine infinita sit
potentia finita. videmus enim quod aliqua minor magnitudo habet maiorem
virtutem quam maior magnitudo, sicut parvus ignis habet maiorem virtutem
quam actum quam multus aer. Sed propter hoc non potest haberi quod quod infinitum
habeat magnitudinem finitam, quia si accipiatur aliqua ad hoc magnitudo
excedens magnitudinem, habebit maiorem virtutem, sicut si aer
maior fuerit aliqua quantitate habet unde virtutem quam parvus ignis.
Si tamen multum augeatur eius quantitas habebit maiorem virtu-
tem quam parvus ignis. **Tertio ibi sicut ergo in aliqua** ponit diversitatem inter
quantitatem. Sit quantitas infinita a.b. et sit b.c. magnitudo finita
alterius generis, que habet quandam potentiam finitam et sit quandam mobile d.
quod moveatur a magnitudine b.c. in tempore quod est e.z. et quia b.c. est
magnitudo finita potest accipi maior magnitudo, et accipi-
atur ergo maior in dupla proportione. constat autem quod maior potentia
movebit tanto in minori tempore mobile, ut habitum est, in ... ergo duplum
ipsius b.c. movebit idem mobile scilicet d. in medio temporis quod sit z.v.
et quod intelligatur tempus e.z. divisum per medium in puncto v. Si
autem sic addendo ad b.c. minuetur tempus motus, sed quantumcumque
addatur ad b.c. nunquam potest pertransire b.a., quod proportionabiliter
excedit b.c. sicut infinitum finitum. Et tamen si a.b. habeat potentiam
finitam movebit in tempore finito d. et sic diminuendo de tempore quo
movebatur b.c. pervenietur ad aliquod tempus minus quam sit tempus in quo
movebat a.b., quia omne finitum excedit per divisionem. Sequitur ergo quod minor
potentia movebit in minori tempore, quod est impossibile; ergo relinquitur quod magnitudo
infinita erat potentia infinita, quia si potentia magnitudinis infinite
excedit omnem potentiam finitam et hoc probavit in prelibato textu; quia
quod excedit potentiam finitam necesse est ponere quandam determinatum tempus in
quo movet, et ex hoc apparet quod si tanta potentia movet in tanto tempore maior
movebit in minori tempore. sed tamen determinato scilicet finito secundum quandam
proportionem, ut si quod additur ad potentiam tantum diminuitur de tempore, et sic
quantumcumque addas ad potentiam finitam determinatum remanebit potentia finita
et habebit tempus finitum, quia erit accipere aliquod tempus quanto
erit minus tempus prius dato, quanto potentia super excrescens
ex additione est maior potentia prius data. sed potentia infinita ex-
cellit in infinitum omne determinatum tempus sicut in omnibus aliis infinitas
finitas, quia omne infinitum sive multitudo sive magnitudo exce-
dit omne determinatum sui generis, et sic manifestum est quod infinita
potentia excedit omnem finitam potentiam ex quo excessus potentie sic
potentiam est, sicut mensuratur tempus aque ut determinatum est, unde patet
quod gelu perussa scilicet quod magnitudo infinite sit potentia infinita
ex necessitate sequitur ex premissis. **Deinde cum dicit Est autem**
diversitate ponit ad idem aliam demonstrationem quam non dicit apponi in hoc.
quod prius concludebat accipiendo potentiam finitam existentem in magnitudine
finita alterius generis. hec autem ratio demonstrata procedit accipiendo quan-
dam aliam potentiam finitam existentem in magnitudine finita eiusdem alterius
generis. habet potentia sicut maior est, quod potentia finita magnitudinis infinite
aliquotiens multiplicata mensurabit potentiam finitam que est in magnitudine
infinita, quia omne finitum mensuratur ab alio finito ... vel
minus aliquotiens ut supra excedit. Deinde ergo in magnitudine eiusdem generis
oportet quod maior magnitudo habeat maiorem potentiam sicut maior aer
habet maiorem potentiam quam minor, necesse erit quod illa magnitudo fi-
nita que habet eandem proportionem ad magnitudinem finitam prius
acceptam, quam habet potentia finita infinite magnitudinis ad potentiam
magnitudinis finite prius accepte, habeat equalem potentiam potentie
finite magnitudinis. Sed si potentia finita magnitudinis infinite sit
centupla potentie finite cuiusdam finite magnitudinis date, oportebit quod magnitudo que erit centupla illius magnitudinis finite
habeat equalem potentiam magnitudinis infinite, ex quo proportionaliter in
eodem genere augetur magnitudo et potentia. hoc autem est impossibile, quia con-
clusum est quod oportet quod ut magnitudo finita excedat infinitam
ut quod minor magnitudo eiusdem generis habeat equalem potentiam maiori,
et ergo impossibile et prius ex quo sequitur scilicet quod magnitudo infinita habeat
potentiam finitam. **Deinde** ergo epilogando concludit duas conclusiones demonstratas,
scilicet quod in magnitudine finita non possit esse potentia infinita et
quod in magnitudine infinita non possit esse potentia finita.

De his autem que feruntur et cetera. Postquam philosophus ostendit duo que sunt
necessaria ad principale propositum ostendendum, scilicet quod potentia finita non possit
movere tempore infinito et quod potentia infinita non possit esse in magnitudine
finita, nunc accedit ad probandum propositum, scilicet unitatem primi motoris
et cetera; hoc dicit scilicet primo ostendit quod propter dubitationem motorum de singularitate
unitas et unitas motoris in quibusdam motibus que videntur continue
moveri. secundo ostendit ex hoc quod primum movens necesse est esse unum, ibi **Quoniam**
autem in hiis. circa primum tria facit: primo movet dubitationem de hiis que proiciuntur;
secundo solvit dubitationem, ibi **necesse est autem**; tertio ostendit ex hoc quod
motus continuus proiecti non est continuus, ibi **hic igitur contingit**. circa primum duo
facit: primo ponit dubitationem, secundo excludit quandam solutionem, ibi **Si autem sit**.
ponit ergo dubitationem de hiis que feruntur proiecta, que talis est: omne
est super ipsum hoc declaratum quod omne quod movetur ab aliquo movetur, demum
nisi sit de illis que movent se ipsa, sicut sunt animalia; de quibus
manifestum est quod lapis proiectus omne autem corporale movens per contactum
est. ergo dubium quomodo proiecta continue moventur et prius quam non tangunt
movent, videtur enim quod moveatur nullo movente moventur ipsa.
Deinde cum dicit Si autem sit motus excludit quandam solutionem que videtur
dicta fuisse Platonis qui dicebat quod prohiciens quod prius movet lapidem.

sit cum lapide movet aerem ad quem ad se adiuvat et aer movet motum lapidis et per consequens contactu proiectoris. Sed hanc solutionem excludit quia videtur impossibile quod aer moveat non tangente iam movente primo sicut proiectore sicut erat impossibile de lapide. Sed ideo est necessarium quod sit dicere quod primum movens movet omnia moveantur et dum primum movens quiescit id est cessat a motu omnia quiescant. Quod nisi est ad motum aptum motum sicut lapis faciat ad motum sicut id quod primum movens movebat. Verumtamen cum dicit necesse est autem ponit suam solutionem et dicit quod quando movens movet motum aptum motum necesse est dicere hic quod primum movens scilicet proiciens dat secundo motori scilicet aeri ut aquae ut corpori tali corpori quod est natum moveri per proiectum corporis ut possit moveri et non possit moveri vero enim hic aer ut aqua aptum natum est et quod movetur et quod movetur sed quod movere et moveri non deinceps sunt in eodem cum incipiat ad movens non motum non sit pausat movere et quod moveri idest aer motus aptus natus non sit cessat movere et moveri sed statim cum primum movens scilicet proiciens cessat movere et aer cessat moveri sed adhuc movet et hoc magis est ad sensum quod quando aliquod movens ita pervenerit ad eum motus in ipso ultimo proiectoris primo movente sed tunc non movetur sed est in motu et dum autem sunt movens movet. Movere idest quod est continuum idest continue sese habens ad ipsum et de hoc est ratio est eadem ratio quia recurrens movens et quod non movetur et quia sunt motus habet nunc de primo motorum quod primum et continui quod sunt omnes quod cessat motus proiectoris ex hoc scilicet quod motor est virtus in hiis idest ignita quod in eo quod prius fuit et sic eadem ratio de uno ratione virtutis veniret. Adhuc quod id quod est prius vel sine quod virtus non faciet ipsum quousque habere potentiam movendi sed faciet ipsum tamen movendi et tunc necesse est quod sit dum hoc ultimum movens pausat a movendo et motum ab ipso pausabit a movendo et per consequens pausabit totus motus quia ultimum motum non primum movere ad actum. Deinde cum dicit hic autem igitur contingit concludit ex premissis quod iste motus continuus proiectoris non sit continuus. Dicit quod iste motus proiectoris fit in continuis quibus alius motus alium quiescere sicut fit quando continuatur quod patet ex dictis quiescere cum proiectoris motus per differentiam virtutis motivae ut dictum est. Patet ex premissis quod iste motus non est continuus et si continuus videatur videtur esse continuus propter motorum unitatem non tamen est continuus quia sunt diversa moventia ut dictum est. Et enim iste motus est in pluribus motis continue se habentibus pluribus motis se tangentibus. Deinde autem dicitur continue se habere et tangere super dictum est in quinto et octavo et maxime est ad sensum quod non motum se habentibus diversis motibus possunt moveri unum motum sicut quod et ipsi moventur ab alio primo movente. Inhibus enim quae movent motu proiectoris non est unum movens tamen sed multa habentia ad invicem idest continue se habentia et contacta. Et quia diversitas non est absque divisione ideo predictus proiectoris motus fit per medium faciale divisibile scilicet per aerem et aquam in quibus dicitur differentia quia divisibilitas movendi virtutis quod motum proiectoris aliqui dicunt esse antiperistasim idest circumstantiam ex eo scilicet quod aer circumstans motum aliquam in motum movet proiectum. Dicit supra dictum est et in quinto sed non per predictam dubitationem solvitur non eo quod non quod ponitur est. Quia si ponatur cum proiectoris antiperistasis ambiguitas sequitur quod omnia simul moveantur et moveant sed contra aer sit moveat et per consequens quod

sit omnia quiescant quod patet esse falsum videmus enim unum ad secundum quod continue movetur a quodam movente quod id dico quia non habet unum et idem de continuo movens sed diversa.

[iii]

Quoniam autem in hiis etc. Soluta dubitatione quomodo moveatur de motu proiectoris, extendit solutionem accipit quod non est unus motus quod est aptus motibus. Hic accedit ad principale propositum scilicet ut ostendat unitatem primi motoris. Et circa hoc dicit. Facit primo continuat ostendit propositum, secundo motum quamdam dubitationem et solvit ibi Habet autem dubitationem etc. Primo tamen facit primo ostendit unitatem primi motoris per continuitatem motus. Secundo ostendit quomodo ab uno motore procedit motus continuus ibi Sicut igitur etc. Tertio ostendit ubi sit primum motor continuus ibi necesse est autem. Dicit autem necesse est esse unum motorem probatur per continuitatem motus. Accipiens quod supra probatum quod necesse est aliquem motum continuum semper esse. Motus autem continuus est unus ut in quinto dictum est. Ergo necesse est semper esse aliquem motum unum. Deinde hoc autem quod motus sit unus necesse est quod sit et unius magnitudinis motae quia non per motum aliquid indivisibile ut probatum est in sexto et etiam oportet quod sit ab uno motore sit enim sit diversa moventia sunt diversi motores non erit unus motus et per consequens non continuus sed erit unus motus ut divisus divisibilis ab alio divisione movendi ut moventium et consequenter se habentes. Necesse est igitur movens esse unum quod ut movens unum motum ut moventem immobile existens. Deinde cum dicit Sicut igitur etc. Ostendit quomodo ab uno motore possit esse motus continuus et circa hoc duo facit primo et ostendit quomodo ab uno motore possit esse motus semper continuus. Secundo quod sit continuus idest regularis. Dicit igitur primo quod motus unus qui est ab uno motore aut est a motore moto aut a motore non moto. Si igitur ut sic motum movens sequitur quod mutetur ab alio. Sed ea quae probata sunt. Sed hoc non est procedere in infinitum ut supra probatum est. Quia stabit iste processus motorum et motorum et pervenietur ad aliquod primum movens quod movetur ab immobili mobile quod quidem non habeat necessitatem ut moveat quia non movetur ab alio quod etiam ab alio movetur ex necessitate movens sed quod in potentia ei necessarium a suo movente et quia immutatur a sua dispositione non per se semper movere uniformiter quia variatur dispositio eius sed movens non motum non in potentia necessarium ab aliquo immutetur dispositio eius vel non ex necessitate movens sed per se semper movere quia sic movere est absque sui mutatione et infatigabile. Et hoc etiam accidit fatigatio in movendo aliquibus motoribus quia sit et ipsi moventur et ex hac fatigatione contingit quod non possunt semper movere. Videtur relinqui quod quod movens non motum potest movere motum continuum et sempiternum et quia ad perfectum motum continuum et uniformem requiritur quod motus sit regularis idest uniformis ut in quarto dictum est. Ideo consequenter cum dicit Et regularis hic motus ostendit quod motus qui est a movente immobili sit regularis et dicit quod ut iste solus motus qui est a movente immobili est regularis vel si aliqui alii sunt regulares iste est maxime regularis. Videtur autem hanc dissimilitudinem quia dispositio moventis motum quae per aliquod tempus manet eadem non variata ad motum facit tantum et facit hoc ut per aliquod tempore movere motum uniformem. Movens autem immobile semper motum uniformem movet quia tale movens in nulla mutatione habet quod dictum est ad ostendendum quod sunt quaedam moventia quae non moventur. Eo motu quo movent sicut corpus celeste non movetur motu alterationis sed movetur quodam alio motu scilicet motu locali sed primum movens omnino immobile nulla mutatione movetur. Necesse solum requirit adhuc quod motus sit regularis et unus

formis quod movens sit omnino immobile. Sed et oportet ad hoc quod sit motus similis idest uniformis quod id quod movetur non habeat aliam mutationem nisi hoc quod movetur a motore immobili sicut corpus celeste movetur a motore immobili motu locali et nullam aliam mutationem non habet aliquam aliam. Sed si esset alterabile non remaneret semper eadem dispositio eius ad motum et sic non esset motus uniformis. Dubium cum dicitur necesse est omnino ubi sit primus motus primo quidem et qui continuus est quod primus motus est celeritatis quia quis motus operatur maxime celeritati. Necesse est quod primus hic motus sit a tali medio idest in centro vero aut in circulo quia hec sunt principia magnitudinis celeritatis. Lineam in magnitudine celeritati accedere ad circumferentiam dicitur. Unde necesse est quod alterum horum accipiat sicut prius et alterum sicut tertium. Dicitur autem quod prius primus motus est in circulo tali ratione omnis motus quanto est propinquior primo motori tanto est velocior quia magis recipit impressionem motoris. Sed ita videtur in motu totius firmamenti quod est a primo motore immobili quia quanto est ad motorem magis appropinquat prius et superius existit tanto citius movetur, quare movens est in circulo et non in centro. Hoc igitur ratio sua manifesta. Sed ad evidentiam intellectus considerandum est quod in corporibus celestibus invenitur duplex motus, unus qui est totius firmamenti quasi totum simul revolvitur ab oriente in occidentem motu diurno et iste est primus motus. Alius autem motus est quo stelle moventur contra ab occidente in orientem. Hoc autem secundo motu unumquodque celestium corporum velocius movetur quanto propinquius est centro ut patet secundum computationem astrologorum qui motum lune computant tempore unius mensis. Soli vero mercurio et veneri unum annum. Marti autem duos. Iovi xii. Saturno xxx. Stellis fixis xxxvi milia annorum. Sed secundum motum totius firmamenti est econtra, nam quanto aliquod celestium corporum est remotius a terra tanto velocius movetur quia transit maius spatium magnitudinis in eodem tempore. Maiores enim sunt circumferentie celorum magis accedentium distantium et tamen omnia celestia corpora secundum motum totius eodem tempore revolvuntur et sic superiora sunt velociora. Unde relinquitur quod primus motus non sit in centro sed in circumferentia. Sed tunc oritur dubium de conclusione prima non movens ut in concluditur est indivisibile et nullam habens magnitudinem non est possibile in magnitudine. Quod autem est hic non videtur habere contrarium, non enim in corpore non quo quilibet finito movente magis una parte quam per motum quam alia. Sed dicendum quod quod movens dicitur esse in aliqua parte sui motus non propter contrarium sive liberum sed propter efficaciam motoris quia ex aliqua parte sui mobilis movens incipit et ideo potius dicitur esse in celo quam in terra et potius in oriente. Unde incipit quod non propter intelligi quod aliquod attribuere motoris illius ad partem contrariam mobilis cum non sit aliqua pars contraria mobilis semper in oriente sed quod nunc est in oriente postmodum est in occidente et sic patet quod dicitur esse ubi movens in oriente propter influentiam motoris et non propter determinationem sive liberum. Est et considerandum in motu sphere quod sit autem motum habet quandam immobilitatem. Propter non movetur mutando locum ratione et non subiecto ut dictum est et hec duo attribuuntur duobus primis principiis magnitudinis sphere de quibus hic fit mentio. Ista primus motus est ex parte circumferentie primus autem immobilis est ex parte centri. Dubium cum dicitur hic autem dubitabit unde quidam dubium est predictum. Ubi secundum unde est solvit idest dicit unde

[Margin: loco et subiecto / ratione subiecto / cum motu mu...]

durat autem semper quod movens immobile potest causare motum quod continuatur et ideo hic quaerit in generali utrum aliquid movens motum possit causare aliquem motum continuum. Ita scilicet quod sit unus continuus sicut aliquis in ablatione sicut accidit quando intrusio cum aliquis impellit aliquod corpus et iterum impellit a manu mediante. Tunc quod ille motus qui sic continuatur ex parte motoris non est unus continuus eo quod motores non sunt continui sed una se habet continue ad aliam. Non enim continue impellit sed iterato in quo impulsio se habet consequenter ad impulsionem. Deinde cum dicitur Aut enim ipsum solvit predictum dubium et dicit quod ultimum movens motum proiectionis causare continuum motum necesse est non dicere quod mobile quod continue movetur aliquid moveat immediate per totum motum ab ipso motore moto aliquid per multa media. Quod nunquam congregatur ab aliquo sicut dictum est in motu proiectionis. Et ultra dicit hic quilibet locum sunt moventis motum motus aer impellendo sunt trahendo sunt vehendo sunt vertendo ut accidit in motu vertiginis ut sunt tractum est. Aliquando pluribus modis aliquis localis motus a motore moto per se et non per accidens quod cum vehitur motum per accidens et quia durat quod in his quod movetur est aer et aer movens et hoc videtur similiter propter hoc quod corporis proiectum continuum videtur moveri ab aliquo motore cum aer vel aqua sit facile divisibilis hec motum quia aer et aqua moventur. Sed motus sicut semper motus quia diu durat motus corporis proiecti absque impulsu videatur esse unus aer tamen est alius et alius propter hoc. Ubi autem sunt movens motum motus aer impellendo sunt trahendo non potest esse unus motus sed oportet quod sit habitus idest consequenter se habens propter hoc quod semper est ponitur in motu proiectionis idest ex diversitate moventium. Relinquitur igitur quod solus motus qui est a motore immobili possit esse semper continuus quia movens semper se habet similiter secundum eandem dispositionem tempore ipso et ideo semper continue potest se habere similiter ad mobile ut scilicet semper uniformiter movetur ipsum. Est autem hic attendendum quod sempiternitas continui motus attribuitur hic physicus in mobili motoris. Augustinus autem infinite potentie eius nam sempiternitas motus continui si attendatur secundum reiterationem motus respiciat immobilitatem moventis quia si semper similiter se habet potest semper reiterare motum eodem modo. Sed infinitas virtutis moventis respicit ad totum motum sempiternum ut infinitus ipse ut supra dictum est. Est et attendendum quod quia ultimum movens motum potest causare motum continuum sempiternum ~~secundum motus~~ medietatem probare intendit multiplicitatem motorum immobilium secundum multitudinem celestium motuum quia illa consideratio spectat ad ultimum. Deinde cum dicitur Manifestans autem ex premissis determinans concludit primum intentum et dicit quod ex predeterminatis manifestum est quod impossibile est primum movens habere aliquam magnitudinem ut in quo ipsum sit corpus ut quod sit alicuius virtutis in corpore quia si haberet aliquam magnitudinem aut esset finita aut infinita. Ostensum est autem superius in tertio in quibus ut quod non est possibile aliquam magnitudinem infinitam relinquitur quod si habet magnitudinem quod habeat magnitudinem finitam. Sed supra probatum est quod impossibile est finitam magnitudinem habere potentiam infinitam. Primum autem movens immobile necesse est habere potentiam infinitam quia non potest habere magnitudinem finitam quia autem primum movens necesse sit habere potentiam infinitam probat per id quod dictum est supra quia impossibile est a potentia finita

viii

moui aliqs f infinito tpe. p9 an moues cat̄ ꝑpetuū
motū z qua. tpē infinito. unū z idē erit. Alioqn mo
t9 ille n̄ erit qua. qd h̄t p9 infinitū. z sic n̄ h̄t mag
finitā n̄ infinitā. qr infinitā magnitudinē impossibile ē sic ē
Magnitudo. mas ē q p9 mouens ē indivisibile z qr nullam p̄t
h̄re sicut ē indivisibile puctū z cetera. sic oīo nullam h̄t magnitudinem
qr ex ḡenis magnitudo erit. z sic t'iat phy9 ḡsiderā
gnem d' rebus naturalis. ip p'ū. tota nc q ē sup omnia
deus benedict9 in secula Amen

nes ut hic ... vis duos quæ fuerunt
Ut pactia primo nimius quæ fuerunt
Ut passiva fit recta significanda
Exponens fiunt dat quæ genus
Ex tunc talis quasi quod tantum supinus
Non possit rem pro se fore futuri
In ubi grec quam fit significacio quæ
Ut in intermedium edas invescendum
Non mutat verbum fit principalis in nomine
Non perdit tempus dum comparat associamus
Sic compositum dum simplex fit in verbum

Et post praedicta quo verbi locanda
Ingemina sic quo scandi illa
Verbum hec debet intransitivo quod sic
Verbo hoc vanie quod fiet principio inde
Assio persona casus numerus genus actio
Per quos quo constat quo plena
Signat diversa quo transeat illa
Verbum fit ide tacite diversa notanda
Verba sic habet distinguere quod simplex
At intransitivo patet quod reciproca scandit
Et ecce per excepta et res et notificanda
Ut socium superat ut martem tullius orat
Exorat martem cito quod diligit ipsum
Ulixes et martis vos et leo capit vincens
Cristus hic contra me tu te nos diligimus vos
Sic se sociat nos et diligit nos
Et duo transitivo personas quod notentur
Non si transit actus in passio cum
In futur. nunc transit quo plena
Iudas alphei probat hic iacobi quod maria

Consimile fit casus sit pronomine notate
Mox verbum pones in personale locabis

Verbum quod statues primo si recta definit
Casus hunc casum et quartum saepe secuntur
Ut verbo subdes adverbia subde secundum
Casum rectum dat vox imperfectiva
Tertio iungi vel sexto quod recipit ipsa
Infinitum persone sive quamvis subdam
Ces aditumus ut fit abilis pueri capiens
Hac ahni pulchra vectes dixe figuras
Verba quae sunt verbis augens vult quod patet quod
Illius et repetat digna fit quod morus quod
Neupnt et piger tedet pudet atque miserum
Operat gaudet delectat poenitet urget
Et iuvat et dicet decet et sabbatum adde
Praedicta notat et quarta signat
Adde mihi potest quarto casu praecite
Verges verbo verges et principali
Igitur ubi sua significacio fiet
Sona debet ipsum quo ubi
Personale supponit res habebit
Ut ablativo per cunctis iterare soluti
Ut post ponitur hoc in ubi illos
Interellas verbum sibi quod per hoc
In retineo prius se rem regeo quod locabis
Sed sibi data significacio ubi
Assumens saepe sabbatum hic quo ...
Me quaelibet quartus cuius timias tantus et quod
Illa velle pueri pronomine debet
Verbis verbo pungeo missa vegeto
Ac sua vegetet retinet adverbia nominis
Me supra nomen et quam sua querit
Ipsum in debet illa queri
Non supra tanto de nomine quo
Non per quis et de nomine quis

[illegible]

In magno [illegible] non [illegible]
[illegible] sicut [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] nate hos qs nasci i castre pisas
uestra parce opum reddi s casus
ne q du dop qui sic q pibus
aut q rela im[illegible]q tenet
q ? cius d uice viam ? hoc
ii cedes dz obliqs qui pue
ii tes h not ac obliq nat [illegible]
fit uciat sua nu b p [illegible]
du introacs sui pcte ext
obil 4 fixi nam nosce [illegible]
ft adtum voces ? ...ati
alius z gus adiect ii uciat q
ii uno casu venit h uc vna sua
ft ? ? res ba ? d ?tribz vn
ii dusor ibu ? ?
nt ponat ? associatur
monet suum ? e medios ? uelt
ii ? genez casu ?
nt se claudit q te ? ? cede
genz h penit ? associat
ft ? ? ? ? commu cc
adiectiu ? sepe locum
ft colus sca ut scs mustrea ?
onc sup ius duo ii des su causa
? ? q e ? ? simplex
? q clausit ? ? ?
d ? nons ? ? ? ? fiet
xe sepe ? ? ? q ? ?
ex e ? nota ? q ? ?
? ? ? ? reperitur
erdes ille ? ? i mediate
? mone ? uos audistis ? ?

nt ? ? ? ? ? ?
? ? ? ? q ? ? ?
? ? refert nam ? ? ?
? ? ops casu dat ? ? ?
? nt uno duo ? ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?
? ? casu ? ? sexto
? os casus d ? ? q gubnat
ii ? ? ? de sexto ? hac ?
? dat casus passiua ab ? ?
? hic ? qui ? abillo
el ? signes suscepit ? recessit
ic ? disco ? ? ? ?
? ? ? ? solui
? discipuli ? doctor legere
? ? ? ? regere ? celebre
omia militia ? ? ? ?
? ? ? rodiua ? ?
omne ? ? ? athen
? ? fuit ? ? facies
omnia ? ? ut regla ?
? ? ? ? ? ? athere
? ? ? ? fiet
? ? roma ? ? ? ?
? ? posit adiectiu sociati
? ? ? ? ? athenas
? ? ut ubi fit questio fuit ? ?
? ? ? huc illuc ? ? ?
? ? ? hac illac ? ? ?
ic illic istic ? ? ? ubi ?
? illic ? ? foris ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?

P